POLIROM
Top 10+

THOMAS MANN

Iosif şi fraţii săi

Istoriile lui Iacob. Tânărul Iosif

„Aici, pe tânărul Iosif îl cuprindea ameţeala… Era un om ca noi, aşa ne pare, şi, deşi trăia timpuriu, era – matematic vorbind – la fel de departe de începuturile omenescului (şi vom trece cu totul sub tăcere începuturile în sine ale lucrurilor) ca şi noi, căci începuturile de care vorbim se află într-adevăr în întunericul abisal al fântânii fără fund, iar noi, în cercetarea noastră, ori trebuie să ne mulţumim cu pseudoînceputuri relative, pe care le confundăm cu adevăratul început, aşa cum Iosif îl confunda pe pribeagul din Ur, pe de o parte, cu tatăl acestuia şi, pe de altă parte, cu propriul său străbunic, ori suntem momiţi adânc, tot mai adânc în trecut, dintr-un orizont în altul, înapoi în nemărginire”.

CUPRINS

Preludiu. Pogorârea în Infern

ISTORIILE LUI IACOB

Capitolul unu. LA FÂNTÂNA

Iştar

Faima şi prezent

Tatăl

Bărbatul numit Iebuseu

Părătorul

Numele

Despre ciudata ţara a Mitralmului încercarea

Despre untdelemn, despre vin şi despre smochina

Cântare în doi

Capitolul doi. IACOB ŞI KSAU

Gramatica lunii

Cine era Iacob

Elifaz

Ridicarea capului

Esau

Capitolul trei. FETIŢA

Beset
Dojana învoiala Iacob locuieşte înaintea Sihemului
Culesul viilor
Condiţia
Răpirea
Imitarea
Măcelul
Capitolul patru. FUGA
Behăitul originar
Roşul
Despre orbirea lui Isaac
Marele renghi
Iacob este silit să plece
Iacob trebuie să plângă
Iacob ajunge la unchiul său, Laban…
Bulgărele de pământ
Cina
Iacob şi Laban încheie o învoiala
Capitolul cinci. ÎN SLUJBA LUI LABAN…
Cât a stat Iacob în casa lui Laban

Iacob şi Laban întăresc contractul lor
Despre aşteptarea lui Iacob
Iacob face o descoperire
Iacob o peţeşte pe Rahila
Despre îndelungatul timp de aşteptare
Despre propăşirea lui Laban
Capitolul şase. SURORILE
Pocitul
Nunta lui Iacob
Despre gelozia divină
Tulburarea Rahilei
Dudaimii
Capitolul şapte. RAHILA
Ghicitul în untdelemn
Naşterea
Tărcaţii
Furtul
Urmărirea
Benoni

TÂNĂRUL IOSIF

Capitolul unu. THOT
Despre frumuseţe
Pastorul
Învăţământul
Despre trup şi spirit
Capitolul doi. AVRAAM
Despre cel mai vechi argat
Cum l-a descoperit Avraam pe Dumnezeu
Stăpânul trimisului
Capitolul trei. IOSIF ŞI BENIAMIN
Crângul lui Adonis
Visul ceresc
Capitolul patru. VISĂTORUL
Valul multicolor
Sprintenul
Despre spaima lui Ruben
Snopii
Consfătuirea
Soarele, luna şi stelele
Capitolul cinci. CĂLĂTORIA LA FRAŢI…
Cerinţa

Iosif călătoreşte spre Sihem
Omul de pe câmp
Laineh şi rana lui
Iosif este aruncat în fântâna
Iosif striga din groapa în groapa
Capitolul şase. PIATRA DE DINAINTEA GROPII
Ismailiţii
Proiectele lui Ruben
Vânzarea
Ruben ajunge la groapă
Jurământul
Capitolul şapte. SFÂŞIATUL
Iacob poarta doliu după Iosif
Încercările lui Iacob
Obişnuirea

THOMAS MANN. ***Josef*** und seine ***Bruder***

Originally published în German as ***Josef*** und

seine ***Bruder Die Geschichten Jakobs***

1933 by S. Fischer Verlag, Berlin

Der Junge ***Joseph*** – 1934 by S. Fischer Verlag. Berlin

2013 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Pe coperta: Johann Friedrich Overbeck (1789 – 1869). ***Vânzarea lui Iosif.*** Frescă. Aprox. 1817

Descrierea OP a bibliotecii Naţionale a României:

MANN. THOMAS

Iosif şi fraţii săi / Thomas Mann:

Petru Manoliu (trad, din lb. Germ de). – Iaşi: Polirom. 2013

3 vol.

ISBN: 978 – 973 – 46 – 3732 – 4

Vol. 1: Istoriile lui Iacob: Tânărul Iosif

ISBN print: 978 – 973 – 46 – 3733 – 1

ISBN ePub: 978 – 973 – 46 – 3928 – 1

ISBN PDF: 978 973 46 3929 8

Traducere din limba germană şi note de Petru Manoliu

THOMAS MANN

Iosif și frații săi

Vol.
Istoriile lui Iacob
Tânărul Iosif

În românește de
PETRU MANOLIU
Prefața de
MARIAN POPA
EDITURA UNIVERS – București 1977

O capodoperă ironică

Thomas Mann își vădește într-un singur caz subiectivitatea, anume faţă de propria operă. Ierarhizarea romanelor şi-o face ceremonios, afectiv, uneori apar şi justificări ţinând de evoluţia sa spirituală. În această ordine sentimentală romanul iubit cu deosebire este *Lotte la Weimar*. Despre *Iosif şi fraţii săi*, aprecierile sunt descalificante: „Nu-l consider deloc pe *Iosif* o operă cu adevărat mare, ci doar un mijloc personal de a împărtăşi până la un anumit grad experienţele oamenilor mari” (Scrisoare către Agnes E. Mayer, 12.7.1942). Explicaţiile merg în sensul unei motivaţii care e o cochetărie: „Ceea ce fac eu e un fel de escrocherie nevinovată care-mi serveşte să încerc, ca să zic aşa, practic, cum e să fii un om mare şi să mă aducă într-un contact de cunoaştere intimă cu măreţia. Iată o distracţie de-o viaţă, care e şi o înălţare şi o potenţare a vieţii,

dacă vrem, în orice caz însă ceva ce ţine de viaţă şi subiect, şi mă feresc să iau teribil în serios tot ce iese din asta pe plan obiectiv”. Mărturisirile autorului sunt importante printr-o anumită neseriozitate ironică, prin folosirea procedeului de sublicitare a propriei opere. Redactarea cărţii s-ar face într-o stare sufletească aptă divertismentului: dar un divertisment de-o viaţă. O distracţie care ar debuta prin 1926 (vezi scrisoarea către Emst Bertram din 28.12.1926), l-ar preocupa atât cât durează redactarea propriu-zisă, şi tipărirea volumelor (între 1933 şi 1944), apoi s-ar prelungi în corespondenţă până către stingerea din viaţă. În sfârşit, o distracţie adultă, care presupune o anumită viziune asupra lumii şi un anumit efort de documentare. O scrisoare către B. Fucik (15.4.1932) afirmă că Iosif este un „roman biblic-mitologic” care-l preocupă de ani întregi, fiind un semn al maturităţii. Mai târziu, romanul e plasat ca o etapă bine marcată într-o evoluţie de la interesul pentru spaţiul autohton localizat precis,

către cuprinderea sintetică a omenirii: *Familia Buddenbrook* e un roman german prezentând decăderea unei familii, *Muntele vrăjit* e un roman european, *Iosif şi fraţii săi* o „epopee mitic-umoristică a omenirii" (Către C.B. Boutell, 21.1.1944). Iosif ar corespunde în altă parte unui „simptom de îmbătrânire", adică evoluţiei gustului de la individual şi civic spre tipic şi general uman (către Karl Kerényi, 20.2.1934). Motivaţiei individuale i se adaugă aceea socială şi literară în plan mondial: „Simţul pentru ceea ce e al omenirii concordă cu interesul general al epocii pentru omenire". Iosif ar ilustra ambiţia de a constitui „o istorie prescurtată a omenirii" (Către Louise Servicen, 23.5.1935). Evoluţia operei lui Thomas Mann ar fi similară cu aceea a altor mari prozatori ai secolului nostru, pornind de asemenea din circumstanţe istorice, către fixarea a însăşi Istoriei: James Joyce, William Faulkner, Samuel Beckett. Particular, pentru autorii de acest tip, este interesul pentru problemele cele mai

generale ale omenirii, dar prin conservarea unor situaţii, teme, procedee pur personale. Thomas Mann îşi are în acest sens o originalitate proprie, dacă se poate accepta pleonasmul, şi o originalitate de grup, originalitatea familiei de creatori amintită, individualizată în contextul literaturii secolului.

Originalitatea pomenită constă, înainte de toate, în complexitatea operei literare organizată prin corelarea a doua principii: enciclopedismul şi sistematizarea lumii ca totalitate. Asemenea aspiraţii, care în epoca modernă au fost explicate şi printr-un anume alexandrinism, au mai fost cunoscute prin *Divina Commedia*, prin *Faust* de Goethe, poate prin Balzac şi Tolstoi. Noutăţile sunt aduse însă tocmai de variantele viziunii alexandrine, prezentă prin fiecare dintre autorii moderni. Thomas Mann îşi are sub acest aspect contribuţia sa incontestabilă.

Alegerea subiectului. O particularitate a acestui tip de opere este combinarea sincroniei cu

diacronia, a evenimentului istoric cu filosofia istoriei, a fenomenului cu schema, pentru realizarea acelei imagini totale a realităţii ca sinteză a reductibilului şi ireductibilului. Pentru atingerea unui asemenea scop, un rol decisiv îl au schemele mitologice devenite teme ce pot fi dezvoltate în variaţiuni circumstanţializate. Aceasta se face în două moduri: prin concentrarea tuturor faptelor şi schemelor posibile, ca la Joyce din *Finnegans Wake*, sau prin considerarea unui eveniment, ulterior sau anterior: *Ulysse* de James Joyce, *Iosif şi fraţii săi* de Thomas Mann. În aceste condiţii, romanul nu mai interesează ca act definind mimesisul şi nici verosimilul considerat ca acţiune atractivă, cerând participarea afectivă a cititorului, ci devine un exerciţiu intelectual, dezvoltat uneori chiar în sensul enigmisticii. Un asemenea roman, observă Thomas Mann, trebuie să se bazeze pe invenţii tehnice: „Trebuia să pun la contribuţie o sumedenie pentru ca, eliminând orice captivare prin tensiune, să fie totuşi

captivant” (Către Agnes E. Mayer, 5.8.1944).

Thomas Mann îşi alege subiectul în funcţie de postulatul identităţii tipicului şi miticului (Către Louise Servicen, 23.5.1935). Baza epică s-ar afla în istoria lui Iosif din *Vechiul Testament*, prinsă în *Facere* (cap. 37-50). Dar biografia lui Iosif e amestecată cu istoria lui Iacob, tatăl lui Iosif, după cum aceasta este devansată de alte istorii. Iosif constituie aşadar pretextul pentru a relua aproape întreaga *Biblie*, fie sub raport problematic, fie prin evenimentele propriu-zise. Abordarea unui asemenea subiect în modul amintit înseamnă o opţiune pentru cele mai diferite complicaţii doctrinare şi literare, care situează pe autor şi opera sa în plină regiune a paradoxurilor. Este vorba în primul rând de consecinţele preluării unui text doctrinar. Un asemenea text pretinde de obicei adeziunea sau respingerea ca atitudini extreme. Adeziunea a fost caracteristică tuturor celor care au ţinut să facă propagandă literară unei doctrine creştine – de la A. Sienkiewicz la

Lloyd Douglas. Aceasta este o posibilitate dogmatică, tradiţională, într-o mare măsură discreditând vizibil literatura, sau situând-o cel puţin într-o zonă a suspiciunii. Cealaltă posibilitate, a refuzului categoric, a dezminţirii este realizată într-o direcţie prin procedeele comicului parodic, în alta prin argumentaţia ştiinţifică. A parodia texte sacre într-un mod ireverenţios este şi a fost la îndemâna autorilor minori, liceeni sau studioşi din toate timpurile.

În sfârşit, există posibilitatea abordării ironice a unor asemenea subiecte, impecabil dezvoltată de Thomas Mann.

Ironia, prin natura şi prin toate procedeele ei, e mijlocul cel mai abil de dislocare a unor adevăruri unice, de neutralizare a unor dogme, pentru că ea acţionează din interior şi nu din exteriorul dogmei. Ireverenţa supremă şi eficace faţă de lucrurile divine şi faţă de orice dogme nu este blasfemia, refuzul net, nihilismul, negaţia absolută, invectiva, ci subminarea ironică,

anularea care lasă impresia înţelegerii, acceptarea care trece peste absurdităţile frapante, pentru a le neutraliza pe cele esenţiale, dar ascunse. Dumnezeu e anulat eficace nu negându-l formal, ci ironizându-l subtil; e inutil să se afirme că este inexistent, dar e eficace să i se confirme inutilitatea existenţei. Acesta e drumul ales de Thomas Mann, unul din cei mai mari ironişti ai literaturii din toate timpurile. Un ironist care are, în acelaşi timp, conştiinţa misterului existenţei individului şi umanităţii, care nu respinge explicaţia lor, dar respinge explicaţiile date până acum exact pentru motivul că individul şi umanitatea există încă indiferent de explicaţii şi că destinele lor nu s-au încheiat.

În funcţie de tema dată, de subiect, de ideile despre romanul conştient de propria sa convenţie în care e implicat autorul şi cititorul, ironia poate fi prezentă la orice nivel, în toate articulaţiile operei, de la concepţia cea mai generală asupra celor mai generale probleme, până la afirmaţia din

microcontext; ea poate fi, în sfârşit, evidentă, crasă, sau poate fi atât de subtilă prin lipsa elementelor de semnalizare, încât nici să nu apară ca ironie decât prin considerarea contextului celui mai larg al cărţii şi chiar a întregii opere a autorului. Toate problemele ironiei au fost cercetate şi exemplificate pe textele lui Thomas Mann şi îndeosebi pe *Iosif şi fraţii săi*.

Ironia subiectului şi ficţiunea ironica. Prin subiectul ales, prozatorul este creatorul operei sale, dar conţinutul pare a-i depăşi propria creaţie, pe care o reduce la un *remake* favorizând simularea incertitudinii. Încercarea de fixare a unor etape ale existenţei lui Iosif în Egipt e terminată în context printr-o serie de întrebări: „Ce va trebui să facem ca să le descâlcim? Şi cum vom înşirui grupele anilor?” Şi se răspunde în paragraful următor: „Întrebarea pare nelalocul ei. Totuşi, cunoaştem sau nu cunoaştem istoria pe care o povestim? Se potriveşte şi este oare conform cu caracterul acestei povestiri, ca

naratorul să calculeze pe faţă datele şi, să întărească faptele, ba chiar să-şi îngăduie să facă reflecţii şi deducţii pe marginea ei? Povestitorul are dreptul să intervină altfel decât asemenea izvorului anonim al întâmplărilor relatate, adică al acestei istorii povestite care se povesteşte mai curând spontan, într-un mod definitiv, fără şovăieli şi cu o absolută siguranţă? Dar se va găsi cu cale că povestitorul trebuie să se integreze şi să facă una cu povestirea sa, adică să nu stea în afara ei, calculând şi adunând informaţii.

— În cazul acesta, însă, ce-i cu Dumnezeu, pe care Avraam l-a proiectat din sine, gândindu-l, şi apoi l-a cunoscut?… El este în foc, dar nu e însuşi focul. Este în el şi, totodată, în afara lui. Totuşi, nu se poate tăgădui că sunt două fapte diferite: a fi un lucru şi a-l cerceta. Oricum, sunt regiuni şi sfere în cuprinsul cărora amândouă stau laolaltă şi fac una: povestitorul este, într-adevăr, în istorie, dar nu este însăşi istoria, el îi este spaţiul, care o învăluie, însă ea nu-l dezvăluie, ci dăinuieşte în

afara sa şi printr-o simplă întorsătură a spiritului său el se aşază în situaţia s-o analizeze. Numai că noi n-am pretins niciodată că suntem izvorul originar al istoriei lui Iosif. Ea s-a petrecut înainte de a putea fi povestită şi s-a povestit mai întâi singură pe sine, împlinindu-se”. Romanul prezintă un suport documentar, dincolo de textul sacru folosit. Prozatorul îşi divulgă un anumit interes pentru Egipt manifestat în copilărie, dezvoltat mai târziu în preocupări pentru istoria religiilor şi psihologia religioasă. Corespondenţa purtată cu savantul Karl Kerényi este centrată mai ales pe problemele ştiinţifice ale romanului. O scrisoare către Joseph Angell (11.5.1937) enumeră principalele surse folosite de prozator: *Agypten* (1923) de Erman-Ranke, *Die Sprache des Pentateuch în ihren Beziehungen zum Ägyptischen* (1929) de A. S. Yahuda, *Das hundert-torige Theben* (1926) de A. M. Blackman, Echnaton*, König von Ägypten und seine Zeit* de Arthur Weigall, *Ägyptische Erzählungen und Märchen,*

Babylonien und Assyrien (1920) de Bruno Meissner, *Das alte Ägypten* de A. Wiedemann, *Hebräische Archäologie* de Benzinger, Die Sagen der Juden; sub raport spiritual sunt menţionate lucrările *Urreligionen und antike Symbole* de Bachofen, *Das Alte Testament im Lichte des alten Orients* (1916) de Alfred Jeremias. Dar, în acelaşi timp, prozatorul nu se lipseşte de plăcerea de a afirma că romanul în ansamblu (şi în special volumul al treilea) e mai mult imaginar decât documentar (Către Anna Jacobson, 13.11.1936). Din caracterul documentării şi rolului ficţiunii reiese de altfel o altă ironie: documentarea se referă la postularea unor ficţiuni şi legende, imaginaţia este pusă în acţiune în favoarea aceloraşi ficţiuni şi legende.

Pe de altă parte, romanul începe istoria lui Iosif prin circumstanţe, dar fără prezenţa acestuia în poziţie de protagonist: personajul e pierdut printre alte personaje. Romanul, se sfârşeşte cu reîntoarcerea lui Iosif în Egipt, după

înmormântarea tatălui, moment ce nu constituie şi sfârşitul vieţii lui. Această manieră de a începe şi sfârşi e tipică ficţiunii ironice, care subminează deopotrivă convenţii literare şi concepţii asupra formării omului sau manifestării destinului. În prima sa parte, romanul este de fapt „povestea vieţii” lui Iacob: în totalitatea sa este povestea vieţii lui Iacob. Dincolo de aceasta, istoria dată constituie un pretext pentru a prelua sau comenta tot ce se întâmplase înainte de istoria propriu-zisă. Când faptele nu sunt coincidente prin dezvoltare şi semnificaţie, se caută diferite procedee pentru a introduce tot ceea ce aparţinea trecutului. Prezentul şi prezenţa sunt determinate astfel de trecut. O asemenea tehnică asigură nu neapărat o continuitate, cât imaginea unui infinit paradigmatic materialist: antecedentele nu dovedesc existenţa unui Creator, ci numai reproducţia stereotipă şi indefinită a evenimentelor. Cultura cerealelor şi zootehnia sunt neschimbate, de aceea şi faptele trebuie să

fie neschimbate: acest raţionament odată făcut, poate fi extins în sens anticipativ. Se cuvine să se reţină că masa trecutului ca inventar de scheme dialectizate şi evenimente stereotipe nu e apanajul tuturora: există un monopol iniţiatic asupra trecutului. Oricum, perspectiva dată favorizează problematizarea evenimentului individual şi unic, aparent numai la o scară planetară. Înaintând prin sine, istoria lui Iacob-Iosif devine, prin situarea în cicluri, istoria omenirii derulată, deplasată înainte şi înapoi. Extremele ironiei unei asemenea opere ţin de însăşi opţiunea autorului, care renunţă la libertatea unui subiect original pentru un subiect tabuizat, câştigându-şi libertatea de a face orice din interiorul acestuia.

Ironia creaţiei; Dumnezeu a creat omul. Folosind un subiect religios, Thomas Mann dezvoltă una dintre cele mai complexe opere antireligioase chiar prin extinderea cazuisticii creştine. Potrivit concepţiei creştine, omul a fost creat pentru a-şi elogia creatorul în mod direct,

prin actul de credinţă, sau indirect, prin revolta temporară terminată cu victoria credinţei. Superioritatea creatorului este absolută; inferioritatea omului e la fel de absolută. Aceste premise sunt şi premisele unei ironii absolute. Precaritatea poziţiei divine nu e omisă de prozator: Dumnezeu l-a creat pe om după chipul şi asemănarea sa pentru a se evidenţia pe sine, dar evidenţierea este echivalentă cu eşecul său. Acesta e sensul implicat al faptelor omului: „Fie vorba-ntre noi: în fond, nu ne lăsăm înşelaţi nicio clipă. Noi ştim foarte bine sau presupunem în mod negreşit, că severitatea aceasta avea rolul de a face pe plac domniei lumii morale dar că, de fapt, slujea Anonimului să-şi croiască un drum din fundătura de unde o ieşire subpământeană ducea spre lumină; şi, cu tot respectul ce i se cuvine, el recurgea pe nedrept la pedeapsa menită să tragă după sine o înălţare care s-o depăşească pe cea veche. Dacă ne întâlneam noi între noi şi, tăcuţi, ne plecam în jos genele ca nişte raze, îmbufnându-

ne guriţele, asta dovedea că înţelegem totul. Pedeapsa ca vehicul către o măreţie mai marcată – adică, altfel spus, gluma celui preaînalt arunca astfel o lumină retrospectivă asupra tuturor neizbutirilor şi îndrăznelilor care «constrânseseră» ca pedeapsa să fie aplicată – o lumină care nu ţâşnise din lumea morală; căci chiar şi aceste neizbutiri şi îndrăzneli – ştie Dumnezeu cine le-a inspirat – păreau atunci, la vremea lor, nişte mijloace şi nişte unelte ale unei noi şi nesăbuite înălţări”. Aceasta e ironia unei vanităţi divine: a face totul cu omul pentru a străluci prin om. De unde însă, iarăşi, posibilitatea unei întăriri ironice negative, în funcţie de o interogaţie ipotetică, asupra precarităţii divine: „Ideea de eroare se poate asocia cu El? Nu, de o sută de ori nu! poate fi singurul răspuns la o asemenea întrebare şi este unicul în stare să-l dea toate legiunile cereşti – întovărăşit, este adevărat, de un discret zâmbet înţepător al guriţelor îngereşti. Şi ar fi o nesăbuinţă să socotim o eroare

în sine şăgalnică şi mizericordioasă milă pe care o greşeală ar fi insuflat-o creatorului. Ar fi timpuriu, fiindcă făurirea lumii finite a vieţii şi a morţii, adică universul formelor, nu adusese niciun prejudiciu demnităţii, spiritualităţii, majestăţii sau absolutismului unui Dumnezeu exterior şi anterior umanităţii, şi până atunci nici n-ar fi putut fi vorba în mod serios despre eroare, în înţelesul propriu al cuvântului…”

Tehnica ideologică ironică a prozatorului constă în acceptarea iniţială a punctului de vedere divin; într-o etapă următoare, acesta e pus sub semnul întrebării prin motivaţia lui intimă; în sfârşit, incertitudinea însăşi creată e pusă sub semnul întrebării, prin afirmarea premiselor abia contestate.

Ironia creaţiei; Omul şi-a creat Dumnezeul. Mult mai elocvent e prezentat în roman procesul sintetic, anterior, al raţionalizării ignoranţei ca divinitate, al operaţiilor de gândire care au drept efect şi nu cauză divinitatea. La baza acestor

raţionamente stau principii economice subtil sugerate. Avraam descoperă principiul cauzalităţii şi-i urmează firul către cauzele cele mai ascunse: când acestea îi scapă, ele devin cauza ultimă a lucrurilor; această simplificare odată realizată, cauza ultimă adună toate necunoscutele într-o forţă unică numită Dumnezeu. Dumnezeu e creaţia sa, de unde originalitatea atitudinii sale echivoce faţă de Dumnezeu şi a acestuia faţă de el. După ce motivaţia cea mai obscură şi complicată a dus la crearea Creatorului, după ce creaţia a căpătat o anumită forţă, omul creator îşi poate permite să discute destul de liber şi ironic, ba chiar să-şi admonesteze stăpânul. Forţa creată constituie, pe de altă parte, o posibilitate de organizare socială prin evidenţierea ei distributivă. Dacă Dumnezeul creat ar fi deopotrivă cunoscut de toţi muritorii, atunci organizarea colectivă n-ar mai fi posibilă: se inventează de aceea nivele diferite de cunoaştere, de relevare şi revelare. Iacob e mai aproape de Dumnezeu, îl poate desfide uneori, se

poate lamenta în maniera *Ecleziastului*; dar aceasta nu e permis fiilor săi, cu excepţia lui Iosif, cel ales pentru revelaţie. Profeţilor, iniţiaţilor li se atribuie aceste roluri de intermediere între divinitate şi omul de rând. Din momentul în care şi acest joc e aranjat, artificiul de construcţie este perfect: există divinitatea pentru că există iniţiaţii. Mecanismul va fi complicat prin alte răsturnări dialectice. Capacităţile intelectuale ale unora vor fi puse în seama alegerii. Autohtonii acceptă Dumnezeul lui Iacob pentru că ceremonialul jertfelor e mai bogat: dacă e mai bogat, atunci bogăţia a adus-o Creatorul şi nu dexteritatea, înţelepciunea şi disciplina colectivă. Dacă Iosif e frumos sub aspect fizic, faptul se explică prin acelaşi Dumnezeu, care e stăpânul lui. Aşadar o lume destul de naivă, necoaptă, pestriţă, îndeajuns de inferioară pentru a-i permite lui Iacob sau Iosif să fie inteligenţi, dar în acelaşi timp, în măsura în care această inteligenţă se afirmă în sens pragmatic, o societate destul de generoasă pentru

a preţui şi răsplăti inteligenţa capabilă să unească practicul cu divinul, prin acel proces subtil, nu neapărat conştient, de divinizare a utilitarului şi de pragmatizare a divinului. Iacob faţă de Laban, întreg Egiptul faţă de Iosif ilustrează deferenţa şi frica în faţa inteligenţei superioare. Aceasta nu înseamnă însă şi automistificarea înţelepţilor.

Undeva prozatorul notează despre Iacob: „Doar Domnul Dumnezeu răcnise, acoperind cu glasul său sunetele harfelor, spunând că Iacob se va întoarce bogat la căminul părintesc al lui Isaac, ceea ce însemna, desigur, o făgăduială, dar şi o poruncă – adică, o poruncă în sensul că făgăduielile nu se pot împlini fără ca omul să nu-şi dea, evident, întreaga osteneală de care este în stare”.

S-ar putea, desigur, pune întrebarea: de ce a fost pragmatizată şi absolutizată religia unui anumit trib? Mai întâi, exact pentru eficacitatea ei dialectic-utilitaristă. Apoi, datorită caracterului ei pasiv şi abstractizant. Forţa divină se revelă,

uneori, şi prin intermediari. Puterea ei nu e împărţită pe roluri, ca în alte sisteme mitologice: lipsa formalului transcendent asigură o superioritate bazată pe frică şi incertitudine. Codurile umane nu facilitează contactul cu această forţă, care poate da un sens salvării jerfelor, către care se pot orienta lamentaţii, interpelări şi chiar imprecaţii, dar nu va fi niciodată chemată în sprijinul unei acţiuni umane, pentru că totdeauna acţiunea umană nu aparţine omului, ci e programată de această divinitate misterioasă. Ceea ce poate face omul aservit acestei doctrine este să mulţumească posterior pentru ceea ce i se întâmplă fiindcă *Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului în veci binecuvântat*. Acceptarea acestei doctrine asigură însă (iarăşi în sens ironic) o libertate absolută omului de a accepta hazardul şi de a acţiona potrivit propriei iniţiative: ceea ce face, face potrivit voinţei Domnului, iar dacă gândeşte într-un anumit fel şi dacă ajunge în anumite situaţii,

aceasta se justifică de asemeni prin voinţa Domnului. Se ajunge, prin cealaltă extremă, în plin domeniu al pragmaticului: fixarea acestui joc subtil de determinări social-economice şi individual-metafizice constituie marea artă a prozatorului.

În sfârşit, un alt motiv pentru prosperitatea doctrinei date constă, în afară de dialectica ei liberă, în condiţia celor care o practică – acele grupuri nomade selectate natural şi care ajung la o mare dezvoltare interioară şi chiar fizică datorită împrejurărilor în care sunt obligate să trăiască. Fr. Engels (*Apocalipsul*, 1883) observă apariţia creştinismului în Palestina „într-un mod care ne este cu totul necunoscut şi într-o vreme când noi secte, noi religii, noi profeţi apăreau cu sutele. De fapt, creştinismul a apărut spontan, ca rezultat al fricţiunilor produse între cele mai evoluate dintre aceste secte, şi a devenit ulterior o doctrină prin adăugarea tezelor evreului Filon din Alexandria, iar mai târziu prin pătrunderea pe scară largă a

ideilor stoicilor”. Creştinismul ca produs spontan, datorat maselor, trebuie condiţionat de existenţa acestor grupări sociale. Sunt triburi cu un număr destul de redus de membri, obligaţi la o existenţă migratoare, ca şi păstorii români bunăoară, în funcţie de abundenţa locurilor de păscut, deci de generozitatea naturii şi de toleranţa cetăţilor de la care cumpără sau arendează păşunile şi terenurile destinate culturii cerealelor. Păstorii, observă Engels (*Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului*, 1884), nu mai reprezintă forma primă a barbariei: păstorii aceştia produc pentru ei şi pentru alţii, favorizează diviziunea socială a muncii. Numărul redus, primejdiile îi obligă la o unitate patriarhală bazată pe criterii economice şi în mod normal pe o doctrină ajustată pentru a-i servi. Desigur, de aici răsturnarea: dacă lucrurile merg bine, aceasta se datoreşte doctrinei. În realitate, vicisitudinile existenţei nomade i-au obligat să-şi creeze şi să-şi perfecţioneze reflexe, le-a pretins o agilitate spirituală, a

raţionamentelor, necesară reacţiei optime faţă de situaţiile variate ale existenţei, necunoscute organizărilor sedentare. Determinările în perfecţionarea spiritului şi, simultan, în perfecţionarea religiei sunt astfel explicabile; şi pe măsură ce această agilitate va creşte, ea se va oglindi în religia respectivă, care devine nu numai o ocazie pentru extaz sau divinaţie simplă, ci şi posibilitate a cazuisticii, care e mai mult exerciţiu al inteligenţei decât elogiu al religiei, sau, dacă vrem, un elogiu al inteligenţei pornind de la pretextul religios.

O realitate dezvoltată aproape într-un motiv literar este aceea a grupării familiale. Thomas Mann recunoaşte într-o scrisoare reluarea temei familiei din *Familia Buddenbrook*, ca evoluţie, destrămare, afinare (Către Louise Servicen, 23.5.1935), elementul burghez-familial fiind ridicat în *Iosif* la treapta general – umanului. Familia constituie pentru epoca dată mijlocul de a supravieţui. În cadrul acestei unităţi grupale se

dezvoltă doctrina. Legăturile familiale se realizează de aceea interior, se unesc numai familii bazate pe aceeaşi religie, oricât de departe ar fi plasate şi oricât de numeroase ar fi privaţiunile pentru obţinerea unei soţii din aceeaşi „familie” religioasă. Soarta lui Iacob este semnificativă. Merită să se reţină că selecţia sub acest criteriu familial exclude unele conflicte care domină alte organizări, atunci sau mai târziu: nu interesează criteriul frumuseţii, ca la greci, sau ca la europenii de mai târziu, nu interesează nici bogăţia, ca în societăţile bazate pe bani. Fără îndoială că această caracteristică, dacă se exclude factorul religios, oferă un model familial şi el a fost acceptat ca atare mai târziu. Nu interesează decât iubirea maritală, e drept bazată pe poligamie. Apoi, trebuie reţinut elogiul maternităţii şi fecundităţii, cum rareori a mai fost făcut în literatură. Fără îndoială că şi aici explicaţiile economice sunt esenţiale, atât pentru justificarea poligamiei afectivizate, cât şi pentru

elogiul fecundităţii. Dintr-un asemenea subiect, printr-o modernizare oarecare, s-ar obţine o operă ilustrând libertinismul. Dar în circumstanţele date, lucrurile sunt total diferite. Colectivitatea dată face eforturi pentru a supravieţui: aceasta e posibil prin creşterea ei numerică. Fecunditatea e în aceeaşi măsură binecuvântată dacă e susţinută printr-o femeie sau o capră, divinul se manifestă în amândouă ca principiu unic, care asigură sporirea bogăţiei. Interesează deci reproducerea, continuitatea neamului: de aici, în funcţie de un ales, care e Iacob, complicatele raţionamente ale nevestelor pentru a avea copii legali de la soţul lor, de a avea copii proprii chiar prin intermediul slujnicelor lor. Aceleiaşi determinări economice trebuie să i se atribuie şi imaginea cantitativă exemplară a sexelor: în mai toate textele biblice numărul bărbaţilor e covârşitor. Exact pentru acelaşi motiv, Iosif, în alte împrejurări, nu va mai avea mulţi copii şi nici multe neveste. În cadrul familiei, rolurile sunt împărţite, revoltele nu sunt

posibile pentru că nimeni nu şi le-ar asuma, iar atunci când se întâmplă duc la catastrofe. Trebuie, însă, de asemeni menţionat că lipsa condiţiilor economico-sociale generează deformări ale acestei unităţi, care sunt iarăşi ironic preluate de prozator. Deşi aparţin aceleiaşi secte, Laban îl exploatează cât poate mai mult pe Iacob, şi-l împiedică să se căsătorească; invers, Iosif va renunţa în Egipt la legătura religioasă, consimţind, ca un simplu curtean să se însoare cu o localnică impusă de faraon.

Dacă raporturile dintre soţi sunt clare şi armonioase, cele dintre tată şi fii sunt variate. Distribuţia afectivităţii este diferită: apar preferinţe, de unde privilegii şi, ca o consecinţă, tensiunile între fraţi. În acest tip de ierarhizare e uşor de găsit modelul Tatălui divin, care-şi împarte, de asemeni, diferit ironic preferinţele. Nu trebuie exclusă explicaţia erotică şi genetică: varietatea genetică oferă varietatea fraţilor; Iosif iese din Rahila, care este mai mult iubită, dar şi

femeia cu o constituţie delicată, sensibilă; Engels ţine seama de factorul biologic în selecţia indivizilor apţi sub raport spiritual pentru noua doctrină: „Dezvoltarea superioară a arienilor şi a semiţilor trebuie atribuită, poate, hranei bogate în carne şi lapte, şi mai ales efectului favorabil al acestor alimente asupra dezvoltării copiilor” (*Originea familiei*). Thomas Mann face din Iosif un asemenea copil, ales şi prin constituţie, şi prin creştere.

Urmele divinităţii şi natura prognozei. În aceste condiţii, contactul omului cu divinitatea ia forme specifice, subliniate de prozator prin corecţia textelor biblice potrivit bunului simţ. Nicăieri în acest enorm roman, omul nu se întâlneşte cu Dumnezeul lui. Există numai câteva posibilităţi de aşa-zisă legătură: starea de transă, visul şi urmele. Starea de transă e cunoscută oriunde în timpurile vechi prin indivizi organic predispuşi, prin cei la care e provocată, prin cei care şi-o provoacă. Iosif copil îşi creează noaptea

asemenea stări: tatăl său îl descurajează, pentru că ele sunt mijloace inferioare ale apropierii de divinitate. Visul constituie forma principală de apropiere. Pentru epoca dată, visul are o forţă de persuasiune deosebită, atât prin conţinut cât şi prin privilegiul de a visa. Singurul dintre fraţi care visează este Iosif, de unde aversiunea iniţială faţă de el. Visele lui sunt coerente, dar dezvoltate ca nişte enigme sau parabole: ele sunt urmele necunoscutului divin care trebuie decodate. Decodarea ar echivala cu divinaţia, pentru că visele orientează existenţa către viitor. Este interesant că visează numai cei aflaţi într-o criză sau având o constituţie fizică specifică: fraţii lui Iosif, ca şi sclavii egipteni sunt prea copleşiţi de muncă pentru a mai avea noaptea altceva de făcut decât să doarmă. Dar visează cei doi aristocraţi egipteni ajunşi la închisoare, şi cei doi aleşi prin constituţia delicată sau fragilă: Iosif şi faraonul. Este însă greu să se acorde o anumită semnificaţie viselor, după cum este greu să se descopere

autenticitatea lor şi ceea ce se adaugă din propria iniţiativă epică a celor care visează în aceste exemple: de unde iarăşi, o sursă de ironie, accentuată de faptul că divinaţia ţine seama de raţionamentele pragmatice ale celui care le emite, care, la rându-i, ţine seama de circumstanţele psihologice şi situaţiile existente. Ghicirea sorţii celor doi curteni ai faraonului se bazează pe o ironie: o simetrie a viselor e decodată diferit, pornind de la o fină observaţie psihologică, comportamentală şi fizică a celor acuzaţi de complot. Paharnicul este superficial, beţiv, extravertit, lipsit de seriozitate problematizatoare, amnezic şi fără voinţă: Iosif ghiceşte că va fi eliberat pur şi simplu pentru că un asemenea individ n-ar putea fi niciodată un complotist, spre deosebire de celălalt, care, prin fire şi funcţie, s-ar afla în situaţia simetric opusă şi va urma să fie executat. Pornind de la caracter, Iosif prezice celui care va fi salvat că nu-i va arăta recunoştinţă, chiar din cauza firii lui. În sfârşit,

prezicerea momentului anunţării sentinţei ţine de analiza judicioasă a mijloacelor de comunicaţie şi de cunoaştere exactă a mecanismului luării deciziilor în cadrul administraţiei birocratice date. Divinaţia se bizuie pe organizarea sibilinică a dorinţelor oamenilor şi nevoitor lor, pe deducţie şi pe inducţie. Prognoza privind anii de abundenţă şi secetă implică inducţia, bazată la rându-i pe o dialectică eternă: după bine vine rău şi invers. Iosif induce în faraon morala prudenţei, făcându-l să se gândească la viitor, introducând ideea de planificare, necunoscută ţării, dar cunoscută poporului care îl avusese pe Noe.

Condiţiile economice precare, provizoratul, instabilitatea, ameninţarea continuă au orientat aşadar spiritul către activitatea de prognoză, bazată pe analiza statistică şi sistematizarea experienţei istorice. Se observă că divinaţia este importantă numai în momentele incerte ale unei grupări sociale, în situaţiile de criză sau de ameninţare: acestor situaţii, prin artificiul numit

divinitate, li se contrapune o prognoză, care nu e, în realitate, decât soluţia sau ipoteza ce decurge din analiza situaţiei, descoperită fiind repetiţia altei situaţii istorice, uneori intrată în legendă.

Rămâne totuşi un anumit procent de necunoscut în aceste situaţii. Iacob afirmă că izvorul fericirii este dat de înzestrarea individului cu inteligenţă plus vis. Indiferent de acestea, misterul omului rămâne însă intact; dar prozatorul nu propune nihilismul în faţa acestei situaţii, ci uimirea admirativă.

În sfârşit, apar *urme* exterioare: o călăuză misterioasă îl conduce noaptea pe Iosif către fraţii săi, care-l vor sacrifica, aceeaşi călăuză apare în drumul către Egipt pentru a dispărea la fel de misterios. Aici trebuie acceptată preluarea unui motiv familiar literaturii parabolice contemporane, dar şi tradiţiilor epicii romantice germane: personajul de intermediere, călăuza misterioasă e prezentă de la romantici (poate că încă Dante ar trebui luat în consideraţie), până la Kafka. După

cum se observă, toate aceste procedee de contact şi reacţie în raport cu divinitatea ţin de un plan al echivocului, al superfluului, al mistificării: prozatorul nu acceptă niciodată miracolul, intervenţia supranaturalului, de care atunci când aminteşte o face cu cea mai detaşată ironie.

Ironia sorţii şi divinitatea. Specifică romanului este şi ceea ce se numeşte curent „ironia sorţii”. Ea e dezvoltată însă în condiţiile acceptării premisei de orientare divină a existenţei umane. Thomas Mann mimează susţinerea categorică a programării destinului lui Iosif, căruia tot ce i se întâmplă i se întâmplă pentru că aşa vrea Dumnezeu: dar destinul acestuia este în fond unul dintre cele mai plate din *Vechiul Testament*, unul dintre cele mai lipsite de supranatural – este imaginea banală a unei parveniri. Biografia e definită în parte prin dezvoltarea sa în sensul unui succes social ce decurge din inteligenţa manevrării conjuncturale a realităţii, relevată însă de hazard. Aceasta este

ironia sorţii, care presupune ca ghinioanele şi succesele să aibă o bază accidentală, căreia un spirit doctrinar îi va găsi însă o justificare în sens creştin: căile Domnului sunt de nepătruns. Ceea ce constituie iarăşi o formă a ironiei transcendentale care-l transformă pe individ, fie el ales sau nu, într-o marionetă manevrată în scopuri ce-i sunt străine. O altă posibilitate ironică decurge din confruntarea experienţei existenţiale cu criteriile divinului „organic" personajului. În măsura în care ceva iese bine, se caută şi se găseşte cu o extraordinară uşurinţă o explicaţie divină pentru efectul pragmatic; dacă ceva iese rău, aceasta înseamnă că mai târziu va urma ceva bun, sau că forţa divină are o anume intenţie. Thomas Mann subliniază tocmai legătura relativă dintre om şi creatorul său: bănuindu-şi programarea, omul nu-şi invocă niciodată creatorul pentru a-i rezolva o criză, un impas, o dilemă, după cum creatorul nu intervine în teleologia umană decât posterior. În sensul

aceleiaşi anulări a destinului, finalul romanului accentuează ironia structurală în linia ficţiunilor ironice: romanul e terminat brusc, Iosif şi fraţii săi sunt abandonaţi înainte de dispariţia lor fizică, rămân numai suporturi ale previziunilor lui Iacob, care sunt iarăşi ironie, în aceeaşi măsură blesteme şi benedicţiuni, prozatorul având grijă să noteze că într-o măsură istoria le-a dovedit falsitatea. Cum s-a amintit, romanul se termină fără a mai readuce personajele în Egipt, deşi aceasta e direcţia călătoriei lor. E tipul de final familiar lui Thomas Mann, folosit şi în *Muntele vrăjit*: după multe sute de pagini în care existenţa lui Hans Castorp e descrisă cu lux de amănunte, personajul e scos subit din mediul dat şi aruncat într-o pagină şi jumătate în cel mai perfect anonimat, într-o masă de soldaţi sortiţi morţii. Acolo, personajul era aruncat într-o masă anonimă care se pierdea în istorie; dincoace, masa personajelor se anonimizează devenind nişte simboluri istorice. Ceea ce constituie privilegiul unor personaje este

tocmai conştiinţa poziţiei omului în acest joc sacralizat. Enit, soţia lui Putifar afirmă necesitatea existenţei tuturor pentru ca Iosif să fie ales: „... oamenii au trăit şi au murit pentru ca Iosif să fie Iosif”. Este o ironie şi o imputare. Pentru acelaşi motiv există delaţiunea în familia lui Iacob, sau la curtea lui Putifar, versatilitatea lui Iacob, răutatea prostească a lui Laban, raptul Dinei, măcelărirea locuitorilor Sihemului, negustorii ismaeliţi, incapacitatea unora de a accepta obiceiurile pământului şi capacitatea altora de a ţine seama de ele. De aceea viaţa lui Iosif e prezentată ca un punct de polarizare a forţelor şi intereselor universului şi de aceea el însuşi este un punct dintr-un univers polarizat de o forţă infinită absolută. Iosif afirmă: „Se poate foarte bine să fii implicat într-o istorie fără s-o înţelegi. Poate că aşa trebuie să se petreacă lucrurile, iar greşeala mea a fost de a fi cunoscut prea bine jocul”. Dialectica bine-rău apare în acelaşi sens ironic: nu fraţii trebuie să fie iertaţi de Iosif, care ar putea să

se răzbune pentru ceea ce-i făcuseră în tinereţe, ci el trebuie să le ceară iertare deoarece au fost siliţi să joace rolul ticăloşilor pentru ca totul să se împlinească. Ce să se împlinească e mai greu de spus, pentru că e imposibil de spus ce nu s-ar fi putut împlini. Scepticismul pare a îmbrăca aici haina fatalităţii divine; dar o face numai ca să se deghizeze în scopuri ironice. Această idee este legată de orice eveniment. Autorul se întreabă: „Oare aşa se cuvenea să fie? Oare nu s-ar fi putut să domnească o pace senină, iar lucrurile să-şi desfăşoare mersul liniştit şi uniform, într-un cuprinzător spirit de împăcare? Nu, din păcate, dacă ceea ce se întâmplă trebuie să se întâmple, mai ales că îndeplinirea faptelor ne dovedeşte că ele erau sortite în mod fatal să se împlinească. În lume se petrec multe, însă cum nu putem dori ca ele să nu se întâmple şi nici ca toate să dăinuiască într-o încremenire extatică, nu avem nici dreptul să osândim pasiunile care le insuflă şi le îmboldesc; deoarece fără greşeală şi fără patimi,

nimic n-ar mai exista şi nimic n-ar mai progresa”. Acest adevăr defineşte dialectica progresului, dar constituie şi un fundament al ironiei: dacă ceea ce se întâmplă se întâmplă acesta este justificat, indiferent de voinţa indivizilor şi de dorinţele lor, pentru că dorinţele şi actele lor sunt exact ceea ce se întâmplă, pentru că nimic altceva nu se poate întâmpla. Leibnitz fixase acest paradox într-o lumină euforică, potrivit unui optimism calm; Thomas Mann îi evidenţiază caracterul relativizator.

Numărul şi varietatea situaţiilor ironice dezvoltate în funcţie de premisele sociale şi religioase, prin ironia sorţii, este enorm. Iacob, care-i urăşte pe egipteni dintr-o veche prejudecată, va slugări la unchiul său Laban pentru o soţie, cu el se poartă urât unul din aceeaşi religie; Iosif suportă violenţele coreligionarilor, dar va fi venerat în Egiptul dispreţuit de tatăl său. Iosif o refuză pe nevasta lui Putifar, egipteanca, pentru a se căsători cu fiica

unui preot egiptean. Putifar are poziţie socială înaltă şi o soţie perfectă, dar ajunge la toate acestea pentru că părinţii l-au sacrificat castrându-l. Mai-Saşme, şeful închisorii, este un distins intelectual, filosof şi medic. În sens social, devine ironică transferarea unui eveniment din ordinea lui imediată, în alta superioară, unde este un detaliu, sau, dimpotrivă, absolutizarea lui, ignorându-se perspectiva imediată. Povestea iubirii soţiei lui Putifar pentru Iosii se bazează pe ambele procedee. Enit, soţia orgolioasă şi rece, apare prin analiza extraordinară a prozatorului drept o fiinţă incapabilă să ajungă la sentimentul acesta. Dar ea trece de la ignorare la curiozitate şi de la interes la iubire, prin informaţiile servite de piticul Dudu: stăpâna nu şi-ar fi observat niciodată sclavul străin, dacă nu i-ar fi atras atenţia asupra lui cel care-l urăşte pe Iosif. Potrivit schemei balansoarului, Iosif o aduce pe Enit în starea de demenţă şi depravare verbală cunoscută de tot oraşul, fără cel mai mic efort sau, iarăşi ironie,

tocmai prin lipsa lui de iniţiativă. În celălalt sens amintit, ironia presupune depăşirea încadrării curente a evenimentului dat: refuzul lui Iosif de a deveni amantul soţiei lui Putifar devine o problemă politică pentru politicienii şi funcţionarii epocii: se dovedeşte că străinii au invadat ţara pentru a o dispreţui şi umili.

Termenii unui conflict ironic: forţa fizică şi forţa spirituală. O altă posibilitate a ironiei reiese chiar din condiţia personajelor, care apar ca roluri definind forţa brută sau puterea spirituală. Povestea cu David şi Goliat este pretutindeni prezentă. Forţa brută se manifestă ca trufie prostească, incapacitate de reacţie sau iniţiativă necugetată, urmată de regrete şi retractări. Aceasta e situaţia lui Laban şi a fraţilor lui Iosif. Cel care deţine superioritatea fizică sau materială va fi până la urmă învins. Mijloacele spiritualităţii ţin de comportamentul cunoscut mai târziu într-o anumită variantă prin Socrate: spiritul nu contestă rivalului forţa, ci i-o accentuează ironic. Viclenia,

disimularea, linguşeala sunt forme ale acestui demers ironic folosit până ce superioritatea inteligenţei nu va mai fi contestată. Iosif îşi linguşeşte tatăl, Tamara îl linguşeşte pe Iacob, acesta pe Laban, Iosif îi măguleşte pe toţi cei care îi vor servi de trepte ale parvenirii sale până la puterea supremă. Într-un anume context se poate dezvolta chiar farsa, festa, care trebuie să instaureze prin violenţă, într-un moment decisiv, superioritatea inteligenţei: benedicţiunea falsă primită de Iacob în dauna lui Esau, prostul, dar primul născut; festele jucate de Iacob lui Laban cu oile tărcate, ca şi părăsirea socrului. Înscenările au un caracter justiţiar; În schimb, vor fi respinse acele acţiuni de represiune datorate brutalităţii gratuite şi prostiei instinctualului: ultragiul provocat de Ruben, masacrarea locuitorilor cetăţii Sichem de către fraţii lui Iosif, ca măsură de represiune faţă de răpirea Dinei de către fiul conducătorului cetăţii. Şi sub acest aspect triumfă morala inteligenţei sau inteligenţa morală. Când

această lege nu e respectată, inteligenţa înseamnă viclenie rea şi chiar inteligenţii suportă consecinţele vicleniei lor. O simetrie ironică se dezvoltă astfel prin destinul lui Iacob: el uzurpă de la Esau dreptul primului născut printr-o viclenie, dar devine la rându-i obiectul unei farse jucate de Laban, care-i aduce în noaptea nunţii pe întuneric nu pe Rahila, cea îndreptăţită, ci pe Lia. El are impresia că-şi revarsă afecţiunea asupra celei iubite, aşa cum tatăl său avusese impresia că-şi binecuvântase primul născut. În legătură cu aceste situaţii, prozatorul emite propoziţia ironică: „Dumnezeu este deosebirea”.

Ironia sorţii e combinată cu dialectica. Forţa fără spirit se evidenţiază iniţial: fraţii lui Iosif, mânaţi de instinct, vor proceda la pierderea lui Iosif, acesta va fi cel care va ajunge mai puternic, arătându-le, evident, toleranţa caracteristică spiritului raţional. O situaţie specifică permanentă de răsturnare a unor raporturi sociale şi morale defineşte aceeaşi ironie: toţi stăpânii sunt taraţi,

iar servitorii le sunt stăpâni: Iacob, pentru Laban, Iosif, pentru Putifar, comandantul închisorii, pentru faraon etc.

Trebuie precizat însă că ambii termeni sunt prezentaţi în continuă mutaţie. Inteligenţa nu e dată de la bun început, iar caracterul ei moral se obţine printr-un proces de perfecţionare. Iosif îşi sfidează iniţial fraţii, chiar şi pe iubitul Beniamin, este delator, arogant, îşi supraestimează spiritul, aptitudinile, erudiţia, ignorând că este ceea ce este exact pentru motivul că ceilalţi sunt aşa cum sunt. El declanşează ura lor şi sancţiunea cu coborârea în fundul fântânii, abia acolo reuşind să-şi dea seama de erorile sale. Dar, dacă el capătă conştiinţa comportamentului eronat faţă de fraţii săi, aceştia la rându-le au conştiinţa că au făcut o gafă ireparabilă. A doua experienţă similară este aceea cu nevasta lui Putifar, care-l va conduce din nou în „groapă”. Acolo va ajunge exact după ce a atins o nouă superioritate, care-i va permite o nouă sfidare şi un comportament echivoc faţă de

cea care-l iubeşte. În închisoare, el va învăţa ce este plânsul, depăşind o nouă treaptă spre purificare, prin această nouă experienţă existenţială.

Ironia dramatică. O singură dată apare şi aşa-numita ironie dramatică, familiară tragicilor greci, lui Shakcspeare, teoretizată de romanticii germani. Este acea înscenare enormă, realizată de Iosif, atunci când află că fraţii săi au intrat în Egipt pentru a cumpăra cereale. Iosif nu-şi divulgă adevărata identitate şi-şi manevrează fraţii, punându-i în cele mai diferite situaţii. E o formă a răzbunării? O plăcere a jocului, în care integrarea e în acelaşi timp falsă şi autentică, un fel de perversiune a inimii şi spiritului? Câte puţin din toate, dar mai ales superioritatea celui care doreşte să dea o lecţie: a da o lecţie implică deopotrivă vindicativul şi pedagogicul. Este exact ceea ce-l interesează pe Iosif, care-şi iubeşte fraţii şi el nu imprimă jocului decât o gravitate cu totul relativă. Tensiunea, atâta câtă există în astfel de

jocuri, provine din denivelarea de informaţie care procură plăcerea – în acest caz chiar morală. Iosif ştie ceea ce fraţii lui ignoră, cititorul ştie ceea ce ştie Iosif. Superioritatea lui Iosif apare ca un simulacru al poziţiei absolute; înscenarea reproduce dialectica pedagogiei divine, atât de frecvent amintită în *Vechiul Testament* şi care cuprinde următoarele faze: superioritatea demiurgului e contestată de un individ inferior, de un terestru; urmează procesul de evidenţiere a superiorităţii negate grosolan şi de reinstaurare a ordinii de drept prin pocăirea contestatarilor (René Voeltzel, *Le Rire du Seigneur*, 1955). Momentul final e unul de veselie, de jubilaţie armonioasă. Se vede clar că Thomas Mann speculează această înscenare, pentru a indica ironic terestrul modelului divin.

Corecţia ironică. Un procedeu subtil dislocant al ironiei constă în acceptarea unei situaţii ca fiind verosimil incontestabilă, şi care e supusă apoi unor corecţii. Uneori atât de

importante, încât se anulează semnificaţia punctului de plecare tradiţional. Corecţia ironică a informaţiilor biblice se uneşte, adeseori, cu intervenţia ironică a autorului în relatare. Aceasta se face în sensul ruperii ficţiunii, prin accentuarea ironică impersonală, şi propriu-zis prin corectarea demistificatoare a exagerărilor şi rotunjirilor. Comentariul auctorial e direcţionat către personaje, sau către cititor, prezentând adevărul din punctul de vedere al celor care au dat textele şi refăcându-l din acela al celor care au avut de suferit de pe urma acţiunilor eroilor biblici. Persoana folosită este aceea elegant impersonală a stilului ştiinţific, solemn, uşor teatralizant… „Aşadar, să ne cântărim bine cuvintele, ferindu-ne, deopotrivă, şi de o îngăduinţă plină de slăbiciune faţă de tradiţie, dar şi de o atitudine critică nesăbuită, şi să constatăm că faţa tânărului adorator al Lunii, aşezat lângă fântână, era plăcută chiar şi în cusururile ei. Asemenea precizări introductive, scenarizante erau

cunoscute romanticului Walter Scott sau realistului Balzac; aici, însă, prin materie şi probleme, ele capătă un rol special, ironic. Intervenţia este tipică, pentru orice situaţii. Iată una, indiferent de faptele comentate: „Scena aceasta, descrisă adesea, a fost socotită de unii ca fiind apocrifă şi că nu aparţine întâmplării istorice. Pe nedrept; căci este adevărată şi toate probabilităţile mărturisesc în favoarea sa. Legătura cu cititorii e una de mistificare cazuizată: „Dacă am fi un născocitor de basme, atunci am socoti, printr-o tăcută înţelegere cu cititorii, că intră tocmai în meseria noastră să le desfăşurăm prin faţa ochilor, pentru a-i distra o clipă, poveşti înşelătoare sub haina adevărului, indiferent dacă ceea ce am spune ar părea înşiruire de palavre nemaiauzite, şi astfel ne-ar expune învinuirii că nu avem pe buze decât năzdrăvănii şi minciuni vânătoreşti, urmărind un singur scop, şi anume acela de a ne urzi succesul şi de a-i ului pe creduli, depăşind marginile

îngăduite. Cu atât mai mult, că nu aceasta e menirea noastră; să ne sprijinim, dimpotrivă, numai pe ştirile transmise de tradiţie, adică tocmai pe acele ştiri care nu sunt mai puţin întru totul convingătoare deoarece n-ar fi universal cunoscute, iar unele dintre ele ar avea un aer neobişnuit de noutate. Deci, suntem în măsură să ne rostim cu sânge rece părerile, cu toate că tonul glasului nostru este stăruitor şi hotărât, şi respingem dinainte toate întâmpinările care ni s-ar putea aduce”. Precizarea raportului dintre operă şi autor implică suprapunerea cu lumea şi creatorul lumii, de unde contaminarea fiecărui termen, şi familiaritatea cu cel transcendent: „Această seminţie simţi nevoia înnăscută, poruncitoare, de a adânci esenţa lui Dumnezeu; de la început încolţi în ea o mare aptitudine de a dezvălui caracterul supralumesc al Creatorului, universalitatea şi spiritualitatea lui, şi, de asemenea, de a delimita că el îngloba lumea fără a fi înglobat de ea (întocmai cum povestitorul

înglobează propria sa Istorie, dar aceasta nu-l înglobează pe el): cuprindea, adică, un embrion menit să se dezvolte cu timpul şi prin strădanii dureroase să ajungă până la deplina cunoaştere a adevăratei esenţe divine”. După fixarea situaţiei personajului concret, apare intervenţia de acest tip: „Vom reveni. Deocamdată, osânditul stătea culcat, la mare strâmtoare, în chiţimia de scânduri ce slujea drept cabină şi arest sever, într-un caiac mic din lemn de salcâm cu puntea smolită…”. Paragraful anterior prezenta starea interioară a personajului Iosif, gândurile sale; el este părăsit ca interioritate, ca şi cum nu s-ar fi aflat acolo, ca şi cum ar fi fost în continuare vorba de alte realităţi, din alte locuri. Autorul ca povestitor poate deveni un personaj decisiv care-şi mânuieşte cititorii: „Ar fi regretabil dacă după aceste întâmplări, mulţimea auditorilor s-ar împrăştia veselă, gândind: «De vreme ce frumosul <Eu sunt> a fost rostit, nimic mai frumos nu se poate ivi, căci doar a reprezentat punctul culminant al

istorisirii, şi pentru că noi cunoaştem acum şi deznodământul acţiunii, este cu neputinţă ca mai departe să se petreacă iarăşi ceva emoţionant».

— Nu vă lăsaţi amăgiţi şi rămâneţi cuminţi laolaltă. Autorul acestei istorii, adică acela care urzeşte tot ce se petrece, i-a hărăzit mai multe puncte culminante şi se pricepe să-i gradeze efectele „… „Desigur, oricine poate şti istoria. Lucrul important, însă, este de a fi fost de faţă.

— Dar ne pare că sfatul nostru stăruitor a fost inutil, deoarece niciunul dintre ascultători nu s-a clintit din loc „… Ironia apare în momentele care ar pretinde senzaţionalul şi atracţia, înscenările spectaculoase, sau când autorul însuşi înscenează, dar nu uită sau îşi aduce aminte la timp că înscenarea ficţiunii e cunoscută. Ca în cazurile tragediilor clasice, se cunoaşte subiectul, dar se ignoră, eventual, mijloacele de a ajunge până la deznodământ: Thomas Mann respinge şi acest procedeu, transformându-şi refuzul într-un procedeu, bazat pe rutina tradiţiei şi pe anularea

intermedierii vreunei afectivităţi între cititor şi ficţiune. Capitolul care ar trebui să ofere punctul culminant al poveştii lui Iosif cu soţia lui Putifar începe astfel: „Nerăbdarea celor din cercul ascultătorilor noştri a ajuns, fără îndoială, la culme, ca să afle ceea ce ştie, de altfel, fiecare. Iată însă că, acum, a sunat ora de a-i satisface – o oră suprem-sărbătorească, o întorsătură hotărâtoare a istoriei, mereu neschimbată din chiar clipa când s-a ivit pe lume şi s-a povestit pe sine de la început…” Contradicţiile ironice din afirmaţiile textului sunt numeroase. Afirmarea festivă că punctul a fost atins se face după ce, de nenumărate ori, sistematic, cronologia a fost anulată, după impunerea ideii de repetiţie, prin atribuirea perfectei cunoaşteri a situaţiei de către cititori etc., pentru că, aşa cum afirmă un laitmotiv al cărţii, istoria s-a povestit pe ea însăşi de la începuturi.

Procedeul corecţiei apare în descrierea fizică a personajelor. Prozatorul acceptă imaginea

tradiţională a unui Iosif frumos, dar toate precizările pe care le aduce privind imaginea tânărului Iosif fac din acesta un tip destul de comun. La maturitate, Iosif este un bărbat aproape corpolent, aşa cum i-ar sta bine vârstei. Variaţii fizice apar prin soţia lui Putifar, în funcţie de evoluţia pasiunii pentru Iosif, dar ele decurg invers faţă de cele care ar fi normale. Oile lui Iacob sunt obişnuite, dar devin „prestigioase” şi cei care le cumpără o fac numai pentru a se lăuda cu ele, aşa cum în epoca modernă cineva s-ar lăuda cu cumpărăturile obişnuite într-un magazin sau de la o firmă celebră. Un nivel important al corecţiilor, al ajustărilor este acela al cifrelor simbolizante, ezoterice, iniţiatice, frecvent folosite în textele sacre şi magice. Engels observa tehnica ezotericilor antici care transformau cuvintele în cifre şi executau calcule complicate, în scopuri divinatorii (*Apocalipsul*, 1883). Thomas Mann prelungeşte acţiunea prin ironie şi zeflemea. Dacă apar în vis şapte vaci grase urmate de şapte slabe,

sau şapte spice pline şi şapte seci, prozatorul afirmă că cei şapte ani puteau să fi fost în realitate numai cinci, după cum anii graşi nu au fost neapărat toţi la fel, şi nici măcar foarte graşi, iar cei slabi n-au fost întru totul slabi; făcând aceste consideraţii, acceptându-le ca posibilităţi, ironistul are grijă să afirme că şapte este totuna cu cinci, şi că cinci poate fi în fond şapte. Dar asemenea egalizări asigură neutralizarea perfectă a funcţiei sacrale a numărului. Încă mai subtile sunt calculele invers dezvoltate pentru a sprijini evidenţa numerelor sacre prin tot felul de operaţii aritmetice fortuite, împărţirile, adunările, scăderile, devenind un mijloc ironic de a ajunge cu orice preţ la aceste numere. Efortul e evident, rezultatul, ostentativ, sensul operaţiei, ironic: anii petrecuţi de Iacob la unchiul său Laban constituie un pretext pentru calculul ironic. Dacă numărul 72 defineşte conspiraţii sau adunări, se fac eforturi pentru a-l preciza. Numărul 12, acela al fraţilor, este poate real, dar lipsit de orice valoare pentru

că Dina aproape nu există, iar Iosif este cel reliefat dincolo de număr. Se insinuează astfel dislocări ale valorilor semnificative tuturor grupărilor similare: cei 12 apostoli, etc. Cele două procedee folosite sunt, prin urmare, distrugerea numerelor finite, cu valoare sacră, prin corecţii şi ajustări şi finisarea numerelor nefinite, sau indefinite; într-un sens, se corporalizează abstractul ezoteric, în celălalt, se esenţializează concretul.

Un alt tip de corecţie îl constituie depăşirea textului sacru prin precizări de circumstanţe. În forma cea mai largă, acest procedeu se bazează pe un bagaj enciclopedic bogat, din care decurge cazuistica de rigoare. Nu este prezentată doar o religie; varietatea asigură un fel de barochism al imaginilor doctrinale, neutralizate reciproc odată cu evidenţierea punctelor comune, printr-un permanent act de comparativism ironic. Comparatismul şi relativizarea prin corecţie funcţionează şi prin suspectarea superiorităţii

unei religii. Opţiunea religioasă a dus adesea la refuzul a tot ceea ce nu aparţinea opţiunii. Iacob este un asemenea individ, prejudecăţile fiind întărite de lipsa de contact şi confruntare cu alţii. Iosif, care se deplasează, constată pluralitatea religiilor şi unitatea lor obsesivă în căutarea şi susţinerea absolutului: „Dar însuşi timpul dimpreună cu spaţiul alcătuiau o unitate vie şi o comunitate între diferitele aspecte ale lumii şi forma spiritelor; de aceea, singura noutate de care Iosif şi-a dat seama în călătorie, a fost că el şi cei din neamul său nu constituiau specimene unice în lume, fără niciun termen de comparaţie; şi şi-a mai dat seama, deopotrivă, că o mare parte a meditaţiilor şi a năzuinţelor strămoşilor săi, cu alte cuvinte căutarea chinuitoare a lui Dumnezeu şi speculaţiile lor pătimaşe, au fost mai puţin un privilegiu distinctiv, cât mai ales expresia timpului, ţâşnind de pe acest fragment de spaţiu al teritoriului colectiv – sub rezerva, evident, a deosebirii fireşti, a binecuvântării şi a dibăciei de

a trage foloase”. Natura preocupărilor religioase nu prezintă aici niciun echivoc.

Tot din informaţia enciclopedică decurge reconstituirea elementelor de civilizaţie, dezvoltată în sensul unui pitoresc vestimentar, antropologic, comportamental, ritual. E ceva din poveştile orientale în atmosferă, s-ar putea recunoaşte procedeele romanticilor din relaţiile de călătorie. Romanul e o enciclopedie a antichităţii, informaţiile sunt topite în elementele descriptive sau, dimpotrivă, sunt avansate ostentativ în comentariile erudite. Aproape fiecare eveniment devine, ca la alţi câţiva prozatori moderni, de la Proust la Musil, un pretext pentru un eseu: capitolele sunt presărate cu eseuri despre timp, filosofia istoriei, religiei, economie politică, astronomie, astrologie, medicină, mitologie comparată, frumuseţe, cabalistică etc. etc. Nu lipseşte prezentarea riturilor şi moravurilor: nunta lui Iacob e o ocazie pentru realizarea culorii mitologice şi deopotrivă realiste, printr-o aparenţă

a acumulării de mişcare, obiecte, indivizi, totul în cadrul unui pitoresc fastuos şi totuşi stilizat. Aceleaşi particularităţi definesc viaţa cotidiană egipteană. Peisajul este şi el stilizat la maximum, astfel că părând realist este totuşi arhetipal: de altfel, o mare atenţie se acordă elementelor imuabile, infinitul astral avându-şi, bunăoară, un rol esenţial. Un rol important în tehnica ironicului îl au formulele de precizare, accentuare, circumstanţializare folosite de Thomas Mann în sens inadecvat, nefuncţional, deviator sau pur şi simplu anulator. Procedeele de bază sunt cunoscute ironiei retorice: afirmaţia în termeni negativi, negaţia în termeni afirmativi. Dacă tehnica e cunoscută, variaţia n-a atins niciodată o asemenea amploare ca în romanul lui Thomas Mann, şi n-a fost niciodată aplicată la o asemenea materie.

Un rol ironic îl au formulele de introducere, de întărire sau accentuare, când se întăreşte exact ceea ce prin tradiţie n-ar fi avut nevoie, adică

elementele doctrinare. Efectul de întărire categorică este contrar celui produs de gravitate: se relativizează conţinutul obiectului accentuat. Formule *că se prea poate, desigur, potrivit învăţăturii la care ne referim, se putea spune, într-adevăr, fără îndoială,* ţin de relativizarea a ceea ce părea concret, stabil în doctrină, după cum se stabilizează ceea ce nu părea clar: *presupune, cam, poate, de¬ocamdată. „În orice caz”* introduce afirmaţii categorice. Aceeaşi frază include afirmaţii categorice contradictorii: „Noi ştim foarte bine sau *presupunem* în mod negreşit…” Unele procedee evidenţiază distanţarea ironistului faţă de obiect, interesat să rupă legătura afectivă dintre cititor şi text: în mijlocul unei fraze serioase, grave, despre o situaţie magică, autorul introduce un „cum spuneam”, între virgule, şi efectul este brusc aneantizator. Frecvent, intervine autorul care ar face opinie comună cu spectatorii dramei, ca în momentul reconstituirii pierderii lui Iosif prin

minciuna soţiei lui Putifar: „Atunci, soţia lui Putifar, adresându-se slugărimii soţului său onorific, strânsă în parte în spatele ei, în parte în faţa sa, în curte, rosti faimoasa apostrofă pe care omenirea din toate vremurile o dezaprobă, la fel ca şi noi, care, indiferent de tot ce am făcut pentru cauza şi legenda acestei Mut-emenet, ne vedem siliţi totuşi s-o blamăm, dar nu din pricina inexactităţii afirmaţiei sale, care ar putea trece drept o fabulaţie a adevărului, ci fiindcă n-a şovăit să aţâţe spiritele, să se folosească de un discurs demagogic”. Thomas Mann nu foloseşte, în microcontext, ironia localizată printr-un obiect, ci acumulările, lanţurile, reţelele de afirmaţii, precizări şi negaţii ironice, obligându-l pe cititor să revină asupra frazei, să încerce să reconsidere afirmaţiile prin confruntare. Alteori, maniera e aceea a englezescului *dry mock*: „Mai-Saşme, eliberat în această privinţă de orice responsabilitate, putea să se mărginească, perfect împăcat, în epoca sa primitivă, măcar că destul de

foarte târzie, să facă act de credinţă şi de divinaţie. Sursa originară ne spune că Domnul îşi întinsese mila sa asupra lui Iosif şi că acesta o află mulţumită guvernatorului temniţei”. Acest „şi” putea să arate că bunătatea cerească manifestată faţă de fiul Rahilei dăinuia în bunăvoinţa resimţită pentru el de inima vătafului corvezilor. Asta înseamnă însă să confunzi favoarea cu mila. Dumnezeu nu-i acordă lui Iosif harul să-şi atragă interesul comandantului; ci, dimpotrivă, simpatia şi încrederea, într-un cuvânt, credinţa, pe care ivirea şi purtarea lui Iosif le insuflară vătafului temniţei, proveneau mai curând din instinctul infailibil al omului bun, în stare să recunoască obiectul favorii divine, adică sigiliul divin pus pe acest întemniţat – deoarece omul bun are drept caracteristică puterea de a distinge şi respecta divinul, iar aici bunătatea şi înţelepciunea se uneau atât de strâns că par, în definitiv, să nu facă decât una. Aşadar, drept ce-l socotea Mai-Saşme pe Iosif?... Mereu o precizare retractil-afirmativă

când ar trebui să fie negativă, negativă când ar trebui să fie afirmativă, în sfârşit, interogaţia, când totul ar părea relativ lămurit ca punct de plecare pentru o altă serie de precizări ironice. În faţa faraonului, Iacob începe să fabuleze şi prozatorul notează solemn: „Iacob exageră şi de data aceasta. Adică, el mărturisi, după cum suntem informaţi, că ar avea o sută treizeci de ani – ceea ce reprezenta, din întâmplare, o cifră cu totul arbitrară. Mai întâi, nu prea ştia nici el cât era de bătrân – şi, de altfel, oamenii din sfera lui de lume, nu-şi cunosc nici astăzi vârsta. Şi, apoi, noi ştim că-i era hărăzit să trăiască cu totului tot o sută şase ani – adică o vârsta firească, deşi destul de neobişnuită”. „*Adică*” marchează de obicei o recurenţă în textul lui Thomas Mann, reflectând obsesiv supraprecizarea în sens deviator, deformator, relativizant. Cantitatea elementelor de introducere a precizării, ca şi a virgulelor, este enormă. Se racordează mereu realităţi, idei, opinii contrare: vârsta e firească, dar neobişnuită. Iacob

prezice fiilor viitorul, de obicei invers: „Dar ceea ce privirea de muribund a lui Iacob n-a văzut, a fost faptul că sângele lui Levi era menit unei mari slăviri, şi că, într-o bună zi, a cucerit statornica preeminenţă a preoţiei. Să constatăm respectuoşi că suprema sa viziune profetică a greşit din acest punct de vedere – şi încă din altele…” Şi, puţin mai departe, ca o concluzie polemică, aparent serioasă: „Aceste câteva nepotriviri au pentru noi o mare însemnătate. Într-adevăr, nu sunt oare destule minţi pătrunzătoare ce afirmă că binecuvântările lui Iacob au fost urzite mai târziu, adică pe vremea lui Iosua şi, prin urmare, ele n-ar fi decât nişte «prevestiri retrospective»? În faţa unei asemenea afirmaţii neîntemeiate, nu ne rămâne decât să ridicăm nepăsători din umeri – nu numai fiindcă suntem prezenţi la căpătâiul tatălui muribund şi că, deci, vorbele pe care le-a rostit le-am auzit chiar noi, cu urechile noastre, dar şi pentru că ne sprijinim pe adevăruri din a doua mână, căpătate după întâmplările pe care le

anunţă, adică profeţii antidatate menite să evite foarte uşor orice eroare. Cea mai bună dovadă de autenticitate a unei prevestiri este tocmai inexactitatea sa”.

Parodia textelor sacre. Textul sacru se caracterizează printr-o anumită impenetrabilitate care-i menţine funcţia doctrinară. În aceeaşi măsură, însă, susţinerea acestei funcţii reduce interesul celui insuficient polarizat de el. O penetrabilizare a textului e oferită de pătrunderea omului în universul mistic printr-o aparentă divulgare a articulaţiilor acestuia, sau prin aşa-numita coborâre a transcendentului. Ultimul caz e cunoscut bunăoară liricii române interbelice populată de ţărani săvârşind muncile obişnuite, înconjuraţi de o figuraţie angelică. Cealaltă soluţie, mai subtilă, presupune două procedee: istoricizarea prin actualizare şi actualizarea prin istoricizare. Mitul lui Iisus nu e istorie; dar evenimentele care-l compun sunt istoricizate printr-o actualizare bazată pe evenimentul istoric

coincident: *A Fable* de William Faulkner. Prin celălalt procedeu, mitul e istoricizat şi devine actual printr-o extindere în chiar cadrul lui, în epoca sa. Este aşa-numita reconstituire sau evocare istorică. Actualizarea ca şi actualitatea depind de schema conflictuală de bază sau de elementele adăugate prin extensie: unele pot asigura valorificarea celorlalte. Ambele posibilităţi se realizează printr-un contrast faţă de textul mistic, a cărui informaţie este redusă şi ambiguizată prin lipsă de circumstanţe. Tensiunea generată serveşte mitul, imanentizarea având rolul de urmă pascaliană, dar îl deserveşte în acelaşi timp, divulgându-i sensurile. Orice text de acest tip prezintă o funcţie curentă, de întrebuinţare, care asigură vieţii, dacă nu un sens, cel puţin un mod limitat de organizare, şi unul ocult, care face posibilă eternizarea problematicii şi a funcţiei de interpretare. Dar creşterea numărului de soluţionări existenţiale prin repetarea şi aplicarea aceleiaşi scheme oculte

produce diminuarea spaţiului ocult, până la suprimarea misterului.

Există, însă, şi posibilitatea de a diminua funcţia doctrinară prin aceleaşi două dezvoltări amintite, dar în sens parodic, desacralizator. În aceste cazuri se realizează de asemenea o tensiune binară, prin contrastul între textul de bază şi parodia sa. Se observă, însă, că parodiile tradiţionale ale textelor doctrinare constituie mai mult forme ale burlescului prin dilatarea unor elemente implicate în textul de bază, decât o speculare a manierismului acestuia. Într-o variantă mai complexă, motiv pentru care se imaginează structuri tensionate ternar, prin contrastele stabilite între trei tipuri de texte: modelul doctrinar, textul ca extensie a acestuia, în sensul penetrabilităţii lui doctrinare, şi extensia parodică, ireverenţioasă, de echilibrare logică a misticului. În situaţiile tradiţionale, formele amintite existau separat. Modernii aduc construcţiile sintetice şi sincretice subordonate

unei conştiinţe ironice.

Parodia aceasta e complicată prin valorificarea stereotipiilor unei viziuni paradigmatice asupra lumii şi istoriei ca inventar de fapte. E inclus în acest spectacol parodic nivelul transcendent, prin considerarea lui în funcţie de clişeele realităţilor sociale. Parodia divină apare, bunăoară, prin relatarea în termenii politici tereştri şi moderni a unor situaţii divine: „În sferele şi ordinile supreme, bănuieli neîntemeiate se ţineau lanţ – unele dintre ele susţineau pe şoptite, contrariul, adică era vorba de o presupunere cu neputinţă de dovedit, însă foarte verosimilă, deoarece umbla zvonul că sugestia izvorâse într-o epocă îndepărtată, de la marele Samael, dinaintea luminoasei căderi, când, deci, mai era foarte apropiat de tron… în sferele şi rangurile îngerilor se vorbi pe larg că marele Samael câştigase Tronul de partea lui cu sfaturile sale – de fapt, cu sfaturile sale de o viclenie desăvârşită, încât nu se poate să nu pufneşti de

râs în faţa acestei sinceităţi deghizate cu o neruşinată obrăznicie, a acestei măşti de o perversitate şi o răutate, care nu întârzie să trezească chiar şi oarecare simpatii în sferele îngerilor”. Acest tip de frază constituie o dezvoltare parodică a jargonului şi memorialisticii politice în funcţie de un obiect tabuizat: informaţiile sunt, de fapt, serii de mesaje de dezinformare prin afirmare şi retractare ironică, prin false accentuări şi aparente negări, păstrându-se toate sinuozităţile şi echivocurile posibile.

Autorul ca personaj ironic. În ficţiunea ironică, rolul esenţial îl are autorul, care-şi manevrează personajele şi pe cititor după voia sa, deţinând o superioritate manifestată faţă de primele prin fictionalizarea propriu-zisă a existenţei lor, anticipându-le biografia, revenind când este şi când nu este nevoie, lipsindu-le de prezent, de trecut, de viitor, faţă de ultimul prin ruperea convenţiei verosimilului al cărui efect

principal e contopirea cititorului cu viaţa personajelor: prozatorul impune distanţarea, când participarea afectivă a cititorului ar putea să devină decisivă. Aceasta se face prin ruperea cronologiei naraţiunii, prin intervenţii retrospective şi anticipative. Prozatorul pune, de exemplu, „proiectorul” pe Mai-Saşme, comandantul-şef al închisorii unde Iosif este deţinut: „Acum, iată-vă liniştiţi, la fel cum a fost şi Iosif, asupra caracterului ciudat al administratorului temniţei în mâinile căruia îl încredinţase stăpânul său. Era un om deosebit de cumpătat şi simpatic, în pofida placidităţii sale monotone, iar naraţiunea noastră, grijulie să nu lase nimic în umbră, s-a grăbit intenţionat atât de puţin să abată, odată pentru totdeauna, proiectorul său luminos de la această siluetă bondoacă; căci a fost îndelung luminată pentru a vă da răgazul să vă întipăriţi în minte trăsăturile unei personalităţi necunoscută până acum; întrucât era chemată să joace un rol deloc

neînsemnat şi acest fapt este deopotrivă de neştiut în istoria care se repetă cu toată fidelitatea aici, din nou. Într-adevăr, după ce a fost vreo câţiva ani şeful lui Iosif şi vătaful muncilor silnice, Mai-Saşme trebui să rămână multă vreme pe lângă Iosif şi să ia parte la urzirea unor mari şi vesele întâmplări, şi rugăm muza să ne dea puterile necesare pentru a le descrie cât mai exact şi pe potriva subiectului”. Acest tip de anticipare se bazează, de fapt, tot pe o conştiinţă retrospectivă (se presupune că se ştie totul despre existenţa lui Iosif din *Vechiul Testament*, cum cunoscute sunt situaţiile din orice sistem mitologic, care apar ca scheme existenţiale ireductibile), şi pe de altă parte dintr-un defect al cititorilor de romane cu subiecte cunoscute, total previzibile, care au speranţa sau certitudinea că reluarea unui asemenea subiect trebuie să se facă prin deformări spectaculoase ale modelului originar. Or, Thomas Mann povesteşte exact ce s-a întâmplat, nu deformează, cel puţin sub acest

aspect, frustrându-şi cititorul dornic de ireverenţe, dar şi pe cel care ar fi aşteptat susţinerea artistică a unei doctrine. Combinarea retrospecţiei cu anticiparea se face nu numai în limitele unui traiect biografic, ci şi prin evoluţia generală a umanităţii: de unde evidenţierea stereotipiilor şi repetiţiilor, ca forme absolute ale unificării trecutului cu prezentul şi viitorul, a simbiozei retrospective-anticipative, a evoluţiei paradoxale, previzibile şi totuşi imprevizibile, în măsura în care traiectul umanităţii presupune evoluţia, dar materia evoluţiei este modelată după o schemă unică. Orice element de personalizare a faptelor unui individ, fie el şi marcant, îşi găseşte o exemplificare anterioară şi una posterioară, uneori prin racorduri simbolice forţate, posibile tocmai prin vastitatea cadrului. La şaptesprezece ani, Iosif e aruncat în fântână de fraţii săi, şi acest eveniment este echivalat cu o coborâre dincolo de pământ, formă de purificare şi iniţiere; la douăzeci şi şapte e aruncat în temniţă de Putifar, care nu

prea dorea să facă acest lucru: prima dată învaţă ce e umilinţa, a doua oară ce e plânsul. Retrospectiv, evenimentele ar trimite la Ghilgameş, anticipativ, la Iisus Christos. Potopul, prăbuşirea Turnului Babel şi seceta din Egipt, Sodoma şi Gomora sunt evenimente stereotipe – oamenii trebuie sacrificaţi pentru că sunt „miei ai Domnului. Înălţarea la cer a lui Tammuz-Adonai o anticipă pe a lui Iisus. Târârea lui Iosif printre mărăcini şi pietre precede întâmplările de pe dealul Golgotei. În ansamblu, s-ar da ideea de ciclu: „Un ciclu se isprăvea, un mic ciclu împlinit adesea şi, în acelaşi timp, unul mai mare, care se repeta mai rar: deoarece revoluţiile ambelor cicluri coincideau şi gravitau laolaltă în jurul unuia şi aceluiaşi centru”. Această indicaţie introdusă undeva în legătură cu Iosif este exactă pentru roman şi întreaga istorie. Povestea celor şapte ani de abundenţă şi a celor şapte ani de secetă e preluarea unei situaţii în care au fost implicaţi zeiţa Iştar şi Ghilgameş. Iosif este unul

dintre cei care merg în Egipt, alţii vor fugi din Egipt, mai înainte sau mai târziu. Textele sfinte abundă în bărbaţi aleşi, ispitiţi de neveste aristocrate, pe care ei le resping obligându-le să se răzbune, dar numai pentru a asigura astfel puritatea aleşilor. Iuda, fratele lui Iosif, este similar cu Iuda, discipolul lui Iisus: la fel, ar dori să-l vândă pe cel superior pentru treizeci de arginţi, ba chiar şi pentru douăzeci; în acelaşi sens ironic, el este „omul conştiinţei”. Asemenea unificări prin impunerea locului comun distrug imaginea unui monopol creştin asupra lumii: în spiritul unei mitologii comparate se arată că totul a existat înainte de a fi atestat, într-o infinită fântână a timpului. De aceea, faptele istoriei sunt relativ puţine şi simple, chiar simplificabile: doar comentarea lor cazuistică duce la limitele maxime ale complexităţii. Totul ar corespunde şi ar ilustra repetiţia, stereotipia. „Întâmplările pe care le trăia Iosif erau numai imitaţie şi succesiune; Iacob le trăise înaintea lui, cu mici variante şi este o taină

să constaţi cum, în acest fenomen de succesiune, faptele voite de om se amestecă dimpreună cu faptele impuse de soartă, în aşa fel încât nu se mai poate deosebi cine anume imită trecutul şi-l repetă: individul sau soarta. Interiorul se oglindeşte în exterior şi, pe cât se pare, se materializează involuntar într-un fapt care dăinuie în genere, legat de individ şi făcând una cu el dintotdeauna. Căci noi mergem pe urmele celor dinaintea noastră şi orice viaţă este un prezent turnat în tipare mitice”. Dar ideea de programare infinită, stereotipă face posibilă prezicerea, prognoza, care apare în acest context de condiţionări drept o eternă prudenţă şi vigilenţă a zeilor. Diverse evenimente ale operei ilustrează această viziune din toate punctele de vedere, prin toate răsturnările, facilitându-se paradoxale contaminări de situaţii istorice. Anacronismul paradoxal e bunăoară folosit în sens retrospectiv, dar nu din unghiul epocii prezentate, ci al autorului, asociaţiile funcţionând în sensul

unificării stereotipe ironice. Existenţa socială ceremonializată a aristocraţiei egiptene este similară cu cea engleză; mai mult, nobilii egipteni sunt la *lunch*, iar faraonul Amenhotep e comparat cu un tânăr aristocrat englez degenerat biologic prin purificare genealogică. Oraşul Memfis este orice metropolă, cu lumea pestriţă de rigoare, cu amestecul de lux şi mizerie, de cartiere sărace şi rezidenţiale, care poate face obiectul unui reportaj. Apare eternitatea unor situaţii nemitologice: problemele politicii internaţionale, probleme de economie politică, demersurile la graniţă pentru intrarea într-o altă ţară. Maniera de a face comerţ sau tratativele ca amestec de politeţe, viclenie, sunt aceleaşi peste câmp.

Disponibilităţile ironice ale timpului. Distrucţia unui sistem fără a pune ceva în loc defineşte nihilismul. Thomas Mann nu e un nihilist. Punctul arhimedic al concepţiei sale este credinţa într-o experienţă materială şi spirituală a omenirii cuprinsă în ceea ce se numeşte istorie şi

trecut. Timpul fundamental al romanului este trecutul. Trecutul e văzut însă ca un „prezent dincolo de timp”; el nu acoperă o evoluţie, ci un inventar de scheme evolutive, actualizabile. Acest timp fenomenologic şi etern dă perspectiva demiurgică, absolută, care permite să se vorbească despre o epocă din interiorul ei, să fie văzută în ea o altă epocă, orice epocă. Prin Iosif şi fraţii săi, Thomas Mann îşi perfecţionează la maximum procedeele şi predilecţiile cunoscute din opera anterioară. Unele pasaje dau relativ exact concepţia sa despre istorie: „Istoria este urzită din întâmplări împlinite, dar şi din acelea care nu încetează să se desfăşoare în timp. Însă ea mai este alcătuită, de asemenea, şi din straturi aşezate unele peste altele, dimpreună cu aceea aflată sub pământul pe care-l călcăm cu picioarele, şi cu cât rădăcinile făpturii noastre pătrund mai adânc în păturile de nepătruns a ceea ce rămâne în afară şi dedesubtul marginilor fizice ale eului nostru, dar care, cu toate acestea, îl determină şi-l hrănesc,

astfel încât, în orele când lumina minţii noastre este mai puţin intensă, putem vorbi la persoana întâi, ca şi cum totul ar face parte integrantă din carnea noastră – cu atât viaţa ne este mai încărcată de sens şi cu atât mai intens se pomeneşte sporită demnitatea sufletului nostru întemniţat în carne”.

Caracterul indefinit al trecutului e astfel prezentat în legătură cu un eveniment oarecare şi, tocmai de aceea, cu orice eveniment: „Aici povestirea noastră se revarsă în plină taină şi, astfel, ne rătăcim: altminteri spus, în această taină, care este însuşi infinitul trecutului, fiecare punct de plecare se dovedeşte nălucitor, deoarece ţinta spre care tindem se trage veşnic îndărăt, căci tainica sa esenţă depinde de faptul că nu izvorăşte din ideea de întindere, ci din aceea de sferă. Propriu-zis, întinderea nu are taină. Taina dăinuieşte în sferă. Dar aceasta se urzeşte din împliniri şi corespondenţe, fiind alcătuită din două jumătăţi, adică dintr-o emisferă superioară şi o

emisferă inferioară, cerească şi pământească, amândouă împlinindu-se într-un tot, în aşa fel încât ceea ce este sus se află deopotrivă şi jos, şi ceea ce se împlineşte pe pământ se repetă în cer, aceasta din urmă regăsindu-se în primul. Corespondenţa acestor două jumătăţi, care suprapuse formează un tot şi se unesc pentru a alcătui o sferă, echivalează cu un adevărat schimb, prin urmare cu o mişcare de rotaţie. Sfera se roteşte: asta dăinuieşte în însăşi natura sa. Sus devine jos, jos devine sus, astfel încât nici nu se mai poate vorbi de sus şi jos. Nu numai că pământescul şi cerescul se recunosc unul într-altul, dar, datorită mişcării de rotaţie a sferei, cerescul se preface în pământesc, iar pământescul în ceresc, de unde rezultă adevărul că zeii pot ajunge oameni şi oamenii, la rându-le, zei”. Această eternă mişcare îi permite unui individ să exprime poziţia altuia: Iosif devine bărbatul din Ur, strămoşul său. Un eveniment este devenire şi revenire. Despre un asemenea personaj se poate

scrie, indiferent de acţiunile sale: „Numai că, faptul acesta făcea parte din caracterul rolului său, iar el, fiind avertizat că orice întâmplare este împlinire, ştia că tot ceea ce se petrecuse în trecut era în conformitate cu un plan statornicit de mai înainte: adică însemna că nu se ivea pentru prima dată, ci se producea într-un ritm ritual, potrivit unui model dat, redevenind prezent ca şi prăznuirea unei sărbători, deci cu periodicitatea unei sărbători”. Un asemenea punct de vedere exclude determinarea divină: un Dumnezeu care a făcut odată pentru totdeauna totul este exact mecanismul material, infinitul transformărilor fără cauză. De aici relativitatea şi chiar neutralizarea ideii de timp, fie din interior, prin rol, fie din exterior, prin cicluri. „Douăzeci şi cinci de ani – dar pentru Iacob au trecut ca un vis, cum se petrece îndeobşte viaţa omului…” se spune despre perioada de şedere a lui Iacob la unchiul său Laban, comentându-se apoi: „Se poate discuta ce face să ne treacă timpul mai bine şi mai repede:

uniformitatea sau variaţia ce fracţionează timpul, oricum, de trecerea timpului este vorba: tot ce e viu tinde înainte, tinde să străbată vremea, tinde, în fond, spre moarte, închipuindu-şi că aleargă spre scopuri şi momente cruciale ale vieţii, şi chiar dacă, pentru om, timpul este fracţionat şi împărţit, în epoci, el este totodată şi uniform, tocmai ca timp al său, scurgându-se în condiţiile neschimbate ale premiselor eului său, astfel că, în vreme ce timpul şi viaţa se petrec, lucrează mereu simultan ambele forţe ce-i sunt favorabile: uniformitatea şi fracţionarea”. Aşadar, omul este o afirmaţie a timpului; este o infirmare a sa, prin ciclul istoric.

Concluzii. Ironia practicată de Thomas Mann, cu deosebire în *Iosif şi fraţii săi*, este o marcă a lucidităţii, acţiunea ei corectivă funcţionând în maniera goetheeană de compensare a realităţii. Sub raport literar, ea nu permite ficţiunii să se confunde cu realitatea; sub raportul conţinutului, ea interzice iraţionalismului dogmatic să

organizeze lumea. Faptelor religioase, aşa-zis decisive, le arată limitele; nelimitatului îi arată formele finite şi artificiale care l-au generat în plan spiritual. În felul acesta, ironistul echilibrează faptele şi semnificaţiile, sugerând că ceea ce există a existat: lumea se schimbă pentru că e imuabilă. Un asemenea punct de vedere are un rol important atât într-o perioadă de dominare a dogmelor (redactarea romanului coincide cu perioada de vârf a hitlerismului), dar şi în una de crize axiologice determinate de pluralismul viziunilor asupra lumii: în primul caz, ironia dislocă univocul, oferindu-i termene de simetrie, în celălalt susţine elementele de continuitate ale spiritului uman.

Fără îndoială că e dificil uneori de deosebit într-o asemenea atitudine echilibrul optimist de scepticismul egalizator. Oricând, scepticismul arhetipizant îşi poate depăşi rolul, sistematizând, abstractizând, anulând sensul concretului. Ca şi în cazul lui Joyce, se poate observa că acest neajuns

nu a putut fi ocolit cu totul nici de Thomas Mann. Dar când, într-o asemenea operă, valorile umane pozitive sunt covârşitoare, când cititorul şi personajele pot încerca înainte de toate uimirea în faţa spectacolului omenirii angajată pe drumul ei nesfârşit, asemenea obiecţii devin neglijabile.

MARIAN POPA

Preludiu:
POGORÂREA ÎN INFERN

1

Adâncă este fântâna trecutului. N-ar trebui spus oare că nici nu i se poate da de fund?

Aceasta anume chiar atunci şi poate tocmai atunci când este vorba numai şi numai de fiinţa umană, de trecutul ei: de această fiinţă enigmatică, ce cuprinde propria noastră existenţă, firesc-voluptoasă şi nefiresc-mizeră, a cărei taină

constituie, cum prea bine se înţelege, începutul şi sfârşitul a tot ce vorbim şi întrebăm, conferind tuturor vorbelor noastre tensiunea şi ardoarea, tuturor întrebărilor stăruinţa lor. Tocmai aici se întâmplă că, pe măsură ce se sapă mai adânc, se pătrunde şi se pipăie mai profund în lumea subterană a trecutului, bazele iniţiale ale omenescului, ale istoriei, ale moravurilor sale se vădesc cu totul insondabile şi se retrag mereu iarăşi, mereu mai departe, dinaintea sondei noastre, în abis, pentru oricât de fantastice durate i-am desfăşura cablul. Pe drept cuvânt se spune aici „iarăşi şi mai departe”; căci nepătrunsul îşi bate întrucâtva joc de preocuparea noastră de cercetare: îi oferă puncte de sprijin fictive şi ţeluri dincolo de care, după ce au fost atinse, se deschid noi întinderi ale trecutului, cum se întâmplă rătăcitorului pe ţărmuri, ce nu-şi află sfârşitul drumului, căci, dincolo de fiecare ecran de dune lutoase spre care tindea, noi depărtări îl momesc, înainte, spre alte promontorii.

Există, astfel, începuturi într-un sens restrâns, ce constituie, practic-faptic, rădăcinile ancestrale ale tradiţiei proprii caracteristice unei anumite comunităţi, etnii sau familii religioase, astfel încât amintirea, chiar dacă ştie bine că, prin aceasta, adâncimea fântânii nu poate fi considerată ca explorată cu adevărat în întregime, se poate totuşi linişti din punct de vedere naţional cu asemenea străvechime, ajungând la un echilibru personal-istoric.

Aşa s-a întâmplat, de pildă, cu tânărul Iosif, fiul lui Iacob şi al fermecătoarei Rahila, prea de timpuriu apusă – Iosif, pe vremea căruia domnea în Babilon Kurigalzu, kassitul, stăpânul celor patru ţinuturi, regele Sumerului şi al Akkadului, nespus de drag inimii lui Bel-Marudug, un domnitor totodată aspru şi desfrânat, cu barba în cârlionţi potriviţi cu multă artă, încât semănau cu o grupă bine aliniată de purtători de scuturi – iar în Teba, în ţara de jos, pe care Iosif obişnuia s-o numească Miţraim sau „Keme cea neagră”, strălucea, orbitor

în cerul palatului său, spre înmărmurirea încântată a supuşilor săi născuţi din ţărână, sfinţia-sa zeul bun, denumit „Amon-este-satisfăcut”, al treilea purtător al numelui, adevăratul fiu al soarelui; când Assur propăşea datorită atotputerniciei zeilor lui, în vreme ce pe marele drum de-a lungul mării, de la Gaza şi până la trecătorile munţilor Cedronului, caravanele regale se scurgeau, încărcate cu daruri de curtenie – lapislazuli şi aur marcat – între curtea Ţării dintre fluvii şi curtea faraonului; când în cetăţile amoriţilor, la Beth-San, Ajalon, Taanek şi Urusalim era slăvită zeiţa Astarte; iar la Sihem şi Beth Lahama răsunau bocetele de şapte zile în cinstea Fiului Adevărat, cel sfâşiat în bucăţi; pe când la Ghebal, oraşul cărţii, era adorat El, care nu avea nevoie nici de temple, nici de slujbe – aşadar, în acele vremi, Iosif, era locuitor în ţinutul Canaan, din ţara care în limba egipteană se numea înalta chibzuială, în sălaşul familial al tatălui său din apropierea Hebronului, adumbrit

de gorunii de-a pururi verzi şi de terebinţi, şi era Iosif un tânăr vestit pentru farmecul moştenit de la mamă-sa, ce fusese plăcută şi frumoasă ca luna plină şi ca steaua zeiţei Iştar[1] când pluteşte lin în azurul limpede, iar de la tatăl său moştenise daruri spirituale, depăşindu-l chiar în anumite privinţe – în sfârşit, Iosif (îi pomenim numele a cincea şi a şasea oară şi cu mulţumire, căci de nume se leagă mistere şi ne pare că posesiunea lui ne-ar conferi puterea de a invoca persoana, apusă în vremi, a băietanului, cândva atât de vorbăreţ şi plin de viaţă) – Iosif, cât despre el, vedea într-un oraş din sudul Babilonului, pe nume Uru, căruia obişnuia să-i zică în graiul său „Ur Kaşidim”, adică „Urul caldeenilor”, începutul tuturor lucrurilor, adică al acelora ce-l priveau personal.

De acolo, într-adevăr, în vremi foarte depărtate – dar lui Iosif nu i-a fost întotdeauna întru totul limpede străvechimea lor – un om frământat în sinea lui de gânduri şi nelinişti, se

1 Luceafărul.

pornise, dimpreună cu soţia sa, căreia, din gingăşie, desigur, îi spunea adesea „soră”, şi cu alte rubedenii, pentru a călători ca Luna, zeitatea Urului, cum simţise că ar fi mai nimerit şi pe potriva stării lui de nemulţumire, de îndoială, ba chiar de chin. Ieşirea sa, căreia nu i se putea tăgădui un caracter de protest şi de revoltă, fusese legată de anumite edificii ce-l impresionaseră în chip jignitor şi pe care nimrudul[2] şi stăpânul pământului ce tocmai domnea acolo, dacă nu le clădise din temelii, măcar le restaurase, înălţându-le peste măsură – după convingerea intimă a bărbatului, mai puţin în cinstea luminilor cereşti, cărora le erau închinate, cât ca stavilă risipirii supuşilor lui şi semn ridicat până la cer al puterii adunate de el, nimrudul-rege – tocmai acestei puteri însă bărbatul din Ur i se sustrăsese, risipindu-se totuşi şi pornind cu nemetul lui într-o pribegie cu ţel nesigur. Cele ajunse la Iosif prin tradiţie nu erau cu totul

2 De la Nemrod, personaj biblic, care ar fi întemeiat regatul Babilonului. Prin extensie, rege.

univoce, dacă, anume, îl supărase pe nemulţumit marea cetate a Lunii din Ur, sau templul turn, închinat zeului Sân, de unde numirea de ţara Sinearului, zeu al cărui nume mai revenea şi în denumirea multor altor locuri familiare lui, ca, de pildă, muntele Sinai; sau poate îl stârnise înaltul lăcaş al soarelui, templul Mardug-Esaghila din Babilon, căruia tot nimrudul i-a înălţat vârful, să ajungă până-n cer, iar Iosif îl ştia bine dintr-o descriere orală. De bună seamă că mai fuseseră şi alte pricini care-l scârbiseră pe bărbatul frământat de gânduri, de la tirania nimrudului îndeobşte, la cutare şi cutare obiceiuri şi datini pe care ceilalţi le socoteau drept o tradiţie sacră de neînstrăinat, dar care lui îi umpluseră tot mai mult sufletul cu îndoială; şi cum cu sufletul îndoit nu prea poţi avea stare, se pornise.

Ajunsese la Harran, oraşul din miazănoapte ce se închina Lunii, „Oraşul Drumului”, în ţara Naharain, unde poposise mai mulţi ani şi adunase suflete, primindu-le în nemetul lui apropiat.

Nemetul acesta însă nu însemna decât nelinişte şi aproape nimic altceva – o nelinişte a sufletului, vădită într-un neastâmpăr al trupului, având doar slabe legături cu uşurătatea neobişnuitului dor de ducă şi cu peregrinările aventuroase, fiind mai curând hăituirea şi bântuirea unui singuratic, în al cărui sânge se pregăteau ascunse începuturi de desfăşurare ale destinului, cu a căror copleşitoare importanţă chinul netihnei sale va fi stat într-o tainică şi neîndoielnică legătură. De aceea şi Harran, ce se afla tot în puterea nimrudului, s-a vădit a fi, într-adevăr, doar un „Oraş al Drumului”, un popas adică, pe care bărbatul din Ur îl părăsi curând, împreună cu Sarai, sora lui soţie, şi toate rubedeniile şi avuţiile sale şi ale lor, pentru a-şi continua, călăuză şi Mahdi, hegira sa cu ţel nedeterminat.

Astfel, ajunse în ţara apuseană, la neamul Amurru, ce locuia în Canaan, peste care domneau atunci bărbaţi din Hatti, o străbătu poposind din loc în loc, şi răzbătu mult către miazăzi, sub alt

soare, în ţara smârcurilor, unde apele curg de-a-ndărătelea, altfel decât cele din Naharina, şi se coboară pe firul râului pentru a pluti spre miazănoapte; unde un popor încremenit de bătrâneţe se închina morţilor săi, iar bărbatul din Ur nu găsi nimic care să-i aline chinul. Se întoarse în ţara de apus, deci ţara de mijloc tocmai, aşezată între aceea a smârcurilor şi ţinuturile nimrudului, şi acolo, în sudul ei, nu departe de pustie, într-un ţinut muntos, cu ogoare puţine, dar bogat în păşuni pentru oile şi caprele lui, şi unde se înţelese pe dreptate cu localnicii, îşi află un fel de superficială sedentaritate.

Potrivit tradiţiei, Dumnezeul lui, Dumnezeul la conturarea făpturii căruia trudea sufletul său, cel mai mare între zei, pe care era hotărât, din mândrie şi dragoste, să-l slujească numai şi numai pe el, Dumnezeul veşnicelor puteri, căruia îi căuta denumiri şi nu-i găsea să-i fie pe potrivă, din care pricină îl închipuise ca pe o pluralitate şi îl

numise, pe încercate, Elohim[3], dumnezeirea; Elohim, aşadar, i-ar fi făcut făgăduieli pe cât de cuprinzătoare, pe atât de neîndoielnice, anume că el, bărbatul din Ur, nu numai că va deveni un neam numeros ca stelele şi nisipul, şi o binecuvântare pentru toate popoarele lumii, dar şi în sensul că ţara în care locuia acum ca străin şi în care Elohim îl adusese din Caldeea, să-i fie dată lui şi seminţiei sale în veşnică stăpânire în toate părţile ei – cu care prilej Dumnezeul dumnezeilor ar fi înşirat anume neamurile şi actualii posesori ai ţării, ale căror „porţi” să le stăpânească sămânţa bărbatului din Ur, cărora, adică, Dumnezeul dumnezeilor le-ar fi menit categoric, în folosul bărbatului din Ur şi al seminţiei sale, subjugare şi robie. Ceea ce trebuie primit cu precauţie sau, cel puţin, înţeles corect. Este vorba de interpolări târzii şi tendenţioase, menite să întărească juridic, cu străvechi hotărâri divine, raporturi de forţă politice, statornicite prin puterea armelor. De fapt,

3 Terminația **im** indica în ebraică pluralul.

nu era defel în firea pribeagului sub semnul Lunii din Ur să primească şi nici să facă făgăduieli de natură politică. Nimic nu dovedeşte că, atunci când îşi părăsise locurile de baştină, avusese în vedere, de la bun început, ţara Amurru ca viitor tărâm al activităţii sale; ba, faptul că încercase să se aşeze şi în ţara mormintelor şi a fecioarei cârne, cu trup de leu, pare a dovedi contrariul. Dacă însă părăsise puternica împărăţie a nimrudului, şi ocolise neîntârziat şi vestita împărăţie a regelui oazelor cu dubla coroană, pentru a se întoarce în ţara din apus, într-o ţară adică pe care viaţa statală împrăştiată o menea fatal slăbiciunii şi dependenţei politice, acesta nu dovedeşte decât gustul lui pentru grandoare imperială şi aptitudinea sa pentru viziunea politică. Pe el îl pusese în mişcare neliniştea spirituală, căutarea zbuciumată a lui Dumnezeu, şi dacă avusese revelaţii, în privinţa aceasta nefiind îngăduită nicio îndoială, ele se refereau la consecinţele luminoase ale aventurii sale divine

originale-personale, pentru care a fost de la început preocupat să câştige simpatii şi să recruteze prozeliţi. Suferea, iar când compara tulburarea sa lăuntrică cu aceea a marii majorităţi, conchidea că suferinţa lui poartă în ea viitorul. Dumnezeul de curând întrevăzut îi spuse: Neliniştea şi frământările tale nu vor fi fost în zadar, căci ele vor însămânţa multe suflete şi vor zămisli prozeliţi numeroşi ca nisipul mării, ele vor da imbold unor dezvoltări ale vieţii de pe acum hotărâte în ea ca germeni – într-un cuvânt, va trebui să fii o binecuvântare. O binecuvântare? E improbabil că acest cuvânt redă corect sensul celor trăite de el în viziunea sa, ce corespundeau cu starea lui sufletească şi cu conştiinţa ce-o avea despre sine însuşi. Cuvântul „binecuvântare” implică o apreciere ce nu trebuie aplicată firii şi faptelor unor bărbaţi de felul lui: bărbaţi, deci, ce pribegesc mistuiţi de neliniştea lăuntrică şi a căror experienţă divină, cu totul originală, este chemată să-şi pună pecetea asupra viitorului.

Viaţa unor astfel de bărbaţi, cu care începe o istorie, nu înseamnă decât arareori, sau niciodată, o „binecuvântare” adevărată şi neîndoielnică, şi nu aşa ceva le şopteşte orgoliul lor. „Şi să fii un destin” – iată traducerea mai exactă şi mai corectă a făgăduielii divine, ori în ce grai va fi rostită; iar dacă acest destin va fi sau nu să însemne o binecuvântare, este o întrebare a cărei importanţă secundară rezultă din faptul că va putea să i se răspundă, întotdeauna şi fără excepţie, diferit, deşi răspunsul a fost firește afirmativ de fiecare dată când a fost dat de comunitatea, în plină creştere pe căi fizice şi spirituale, ai cărei adepţi recunoşteau în Dumnezeul ce-l condusese pe bărbatul din Urul Caldeei, pe adevăratul Baal şi Addu al zodiacului, comunitate din a cărei coeziune Iosif socotea că-şi trage propria existenţă spirituală şi trupească.

2

Uneori îl credea pe pribeagul sub semnul lunii chiar străbunicul său, presupunere de

îndepărtat cu străşnicie din domeniul posibilului. De altfel, chiar el ştia, datorită feluritelor învăţături, că lucrurile erau mai complicate, duratele mai lungi. Nu chiar atât de lungi, fireşte, încât stăpânitorul ale cărui pietre de hotar, acoperite cu semnele Zodiacului, bărbatul din Ur le lăsase în urma sa să fi putut fi socotit adevăratul Nimrud, primul rege al lumii, cel ce îl zămislise pe Bel din Sinear. Potrivit tăbliţelor de argilă, restauratorul acelor temple, închinate Lunii şi Soarelui, era mai curând Hammurabi, legiuitorul, astfel că dacă tânărul Iosif îl asemuia cu străvechiul Nimrud, asta era numai un joc al minţii, potrivit de minune cu spiritul său, dar interzis, ca nepotrivit, spiritului nostru. Acelaşi lucru se poate spune şi în legătură cu confuzia pe care o făcea câteodată între bărbatul din Ur şi strămoşul său după tată, care avusese acelaşi nume sau unul asemănător cu celălalt. Cel puţin douăzeci de generaţii îl despărţeau pe băietanul Iosif de plecarea în pribegie a străbunului său din

acelaşi duh şi din aceeaşi carne, calculând timpul după ordinea cronologică, de care epoca şi zona lui de civilizaţie nu era lipsită, astfel, rotunjind socoteala, ajungem la şase sute de ani babiloneeni, o durată cam la fel de lungă cât cea care ne desparte pe noi de evul mediu gotic – la fel de lungă şi totuşi nu la fel.

Căci chiar dacă am preluat neschimbat timpul matematic sideral, de acolo şi de atunci, prin urmare din zile mult anterioare peregrinării bărbatului din Ur, şi le vom transmite întocmai chiar şi celor mai îndepărtaţi urmaşi, totuşi semnificaţia, densitatea şi plenitudinea timpului pământesc nu sunt deloc identice pretutindeni şi totdeauna; timpul are o măsură inegală, şi asta în ciuda obiectivităţii caldeene a măsurării lui; şase veacuri nu au însemnat atunci, şi sub acel cer, ceea ce sunt în istoria noastră occidentală; vremea aceea era mai blândă, mai tăcută, mai egală; timpul, pe atunci, era mai puţin activ, acţiunea transformatoare a neîncetatei sale munci asupra

lucrurilor şi a lumii era mai lentă şi mai blajină – măcar că de-a lungul acestor douăzeci de generaţii avuseseră loc schimbări şi revoluţii importante, ba chiar şi prefaceri naturale, în cercul restrâns în care trăia Iosif, modificări ale scoarţei terestre, aşa cum noi le ştim şi cum le ştia şi el. Căci unde mai era, pe vremea sa, Gomora şi unde Sodoma, în care se aşezase Lot din Harran, cel primit în nemetul bărbatului din Ur, unde mai erau cetăţile voluptăţilor? Acolo unde odinioară înflorise dezmăţul lor, acum Marea Moartă, îşi întindea apele leşioase, de plumb, ca urmare a prăbuşirii unui ţinut sub un potop de foc, smoală şi pucioasă, atât de înfricoşător şi, aparent, atât de distrugător, încât fiicele lui Lot, care se salvaseră odată cu el – aceleaşi pe care voise să le ofere sodomenilor întru potolirea poftelor, în locul anumitor oaspeţi preacuraţi – crezând că nu mai rămăsese om viu pe pământ afară de ei, apucate de grija femeiască a perpetuării neamului omenesc, se împreunaseră cu tatăl lor.

Aşadar perindarea vremurilor lăsase oricum în urma sa modificări atât de vizibile de structură. Fuseseră răstimpuri binecuvântate şi altele blestemate, belşug şi secetă, războaie, schimbări de domnii şi zei noi. Îndeobşte, totuşi, timpul se dovedise a fi mult mai păstrător decât al nostru; felul de viaţă al lui Iosif, felul lui de a gândi, cât şi obiceiurile, se deosebeau mai puţin de cele ale străbunului său decât ale noastre de ale cruciaţilor; amintirea, întemeiată pe tradiţia orală din generaţie în generaţie, era mai directă şi mai intimă, mai slobodă, iar Timpul era mai unitar şi prin urmare putea fi mai uşor cuprins dintr-o singură privire; pe scurt, nu i se poate face nicio vină tânărului Iosif dacă scurta ca în vis durata veacurilor şi dacă, uneori, în clipele sale de mai puţină limpezime, noaptea, sub vălul luminos al lunii, vedea în bărbatul din Ur pe străbunicul tatălui său – ba, pe deasupra, aceasta nu era singura inexactitate ce o accepta. Căci, probabil, bărbatul acela străvechi nu era nicidecum dreptul

şi adevăratul bărbat din Ur[4]. Probabil (şi chiar tânărului Iosif, în ceasurile lui limpezi de peste zi, i se părea probabil) că străbunul acela nu văzuse niciodată el însuşi cetatea Lunii de la Uru, ci că încă tatăl acestuia fusese cel ce pribegise de acolo, către miazănoapte, în Harranul din ţara Naharin, şi că, abia de la Harran, bărbatul din Ur, numit astfel în chip nepotrivit, ajunsese, ascultând de sfatul dat de Domnul zeilor, în ţara amoriţilor, împreună cu Lot, care mai târziu avea să se statornicească în Sodoma, acel Lot, pe care tradiţia comunităţii îl socotea în chip iluzoriu nepot de frate al bărbatului din Ur, întrucât ar fi fost „fiul lui Harran”. Lot din Sodoma era, fără îndoială, fiu al Harranului, fiind băştinaş de acolo, la fel ca şi bărbatul din Ur. Dar să facă din Harran, „Oraşul Drumului”, un frate al bărbatului din Ur, şi, deci, din prozelitul Lot pe unul dintre nepoţii lui, era curată visare, un joc al minţii pe

4 Joc de cuvinte intraductibil, între **Ur**, numele vestitei cetăți caldeene, și **ur**, prefix care în limba germană înseamnă străvechi, originar.

care lumina zilei îl risipea, totuşi nimerit să ne lămurească cât de uşor îi venea tânărului Iosif să işte micile sale confuzii.

El însă le stârnea cu aceeaşi conştiinţă împăcată cu care acţionau bunăoară astrolatrii şi astrologii din Sinear în prorocirile lor, când, interneindu-se pe principiul substituirii constelaţiilor, puneau un corp ceresc în locul altuia, de pildă, soarele ce apusese era înlocuit cu Ninurtu, planeta statului şi războiului, sau câteodată schimbau planeta Mardug cu constelaţia Scorpionului, dând acesteia pur şi simplu denumirea de „Mardug”, iar planetei Ninurtu îi ziceau Soare; o făcea în sensul unui procedeu practic, impus de necesitate, căci dorinţa sa de a fixa un început unui şir de întâmplări căruia îi aparţinea, întâmpina greutăţi de care se lovesc întotdeauna asemenea strădanii: adică tocmai greutăţile izvorâte din faptul că fiecare a purces dintr-un tată şi că nimic n-a preexistat în sine, ca propria sa cauză, cu alte

cuvinte că orice lucru se trage din altul şi, astfel, ne trimite înapoi, tot mai adânc către cauze iniţiale, cauzele şi abisurile fântânii trecutului. Fireşte, Iosif ştia că tatăl bărbatului din Ur, adevăratul om din Uru deci, trebuie să fi avut şi el un tată cu care, aşadar, de fapt ar fi început istoria sa personală, şi aşa tot mai sus, până poate la Iabal, fiul Adei, străbunul acelora ce trăiesc în corturi şi pasc turmele. Dar ieşirea din Sinear nu însemna pentru el decât un început iniţial, relativ şi specific, căci era bine informat prin cânturi şi învăţături, cum dincolo de aceasta se regăsea tot mai afund în generalitate, de-a lungul a numeroase întâmplări, până înapoi la Adapa sau Adama, primul om, despre care, potrivit unei poveşti apocrife babiloneene în versuri, pe care Iosif o şi ştia în parte pe de rost, se spunea că era feciorul lui Ea, zeul înţelepciunii şi al adâncurilor apei, şi că le-ar fi slujit zeilor ca pitar şi paharnic, despre el, însă, Iosif avea ştiri mai sacre şi mai lămurite; până înapoi la Grădina de la Răsărit,

unde se înălţau cei doi arbori, pomul vieţii şi necuratul copac al morţii; înapoi la începuturi, la facerea lumii, a cerului şi a pământului tot, scoase din Haos de Cuvântul care plutea liber deasupra apelor originare şi era Dumnezeu. Dar nu era oare şi aceasta decât doar un început, determinat şi deosebit, al lucrurilor? Fiinţe asistaseră atunci, privindu-l cu admiraţie şi înmărmurire pe Creator: fiii lui Dumnezeu, îngerii stelari, despre care Iosif ştia o sumedenie de întâmplări ciudate şi chiar vesele, şi demonii respingători. Ei trebuie să fi provenit dintr-o eternitate anterioară, apusă, a lumii, ce devenise materie primă pentru haos când o ajunsese sfârşitul bătrâneţii – şi oare aceasta să fi fost chiar prima?

Aici, pe tânărul Iosif îl cuprindea ameţeala, ca şi pe noi care stăm aplecaţi peste ghizdurile fântânii, şi, în ciuda câtorva mici inexactităţi, nepermise nouă, dar pe care şi le îngăduia capul său drăgălaş şi frumos, ne simţim apropiaţi de el şi contemporanii lui, în raport cu hăul trecutului,

pe care şi el, atât de departe de noi, începuse să-l iscodească. Era un om ca noi, aşa ne pare, şi, deşi trăia timpuriu, era – matematic vorbind – la fel de departe de începuturile omenescului (şi vom trece cu totul sub tăcere începuturile în sine ale lucrurilor) ca şi noi, deoarece începuturile de care vorbim se află într-adevăr în întunericul abisal al fântânii fără fund, iar noi, în cercetarea noastră, ori trebuie să ne mulţumim cu pseudoînceputuri relative, pe care le confundăm cu adevăratul început, aşa cum Iosif îl confunda pe pribeagul din Ur, pe de o parte, cu tatăl acestuia şi, pe de altă parte, cu propriul său străbunic, ori suntem momiţi adânc, tot mai adânc în trecut, dintr-un orizont în altul, înapoi în nemărginire.

3

Am pomenit, de pildă, că Iosif ştia pe de rost frumoase versuri babiloneene, provenite dintr-o mare culegere scrisă, de care dispunem, plină de înţelepciune mincinoasă. Le învăţase de la călători în trecere prin Hebron, cu care stătea de vorbă în

felul lui prietenos, şi de la învăţătorul său, bătrânul Eliezer, un fost rob liberat al tatălui său – care nu trebuie confundat (aşa cum i se întâmpla câteodată lui Iosif şi cum i-a plăcut desigur, vreodată, chiar şi bătrânului) cu Eliezer, cel mai vârstnic argat al pribeagului din Ur, acela care, odinioară, o peţise, lângă fântână, pentru Isaac, pe fiica lui Betuel. Noi însă cunoaştem acum şi aceste versuri şi aceste legende; avem la îndemână textele gravate pe tăbliţe de argilă, găsite la Ninive, în palatul lui Assurbanipal, regele a toate câte există, fiul lui Assarhadon, fiul lui Sennacherib, şi unele dintre ele ne oferă, în gingaşe caractere cuneiforme pe tăbliţele de argilă de un cenuşiu-gălbui, cea dintâi relatare a marelui potop prin care Domnul a nimicit primii oameni din pricina dezmăţului lor, relatare ce avea un rol atât de însemnat şi în tradiţia personală a lui Iosif. De fapt, expresia „cea dintâi relatare” nu este aici chiar potrivită, cel puţin în ceea ce priveşte cuvântul „dintâi”, care este şi cel

mai impresionant: căci aceste tăbliţe deteriorate, sunt copiile pe care Assurbanipal, suveran ce îndrăgea mult scrisul şi gândurile aşternute în scris”, Preaînţeleptul”, potrivit formulei babiloneene, mare colecţionar de comori ale înţelepciunii, pusese sclavi învăţaţi să le transcrie, abia cu vreo şase sute de ani înaintea erei noastre, după un original mai vechi doar cu cel mult un mileniu, adică datând de pe vremea lui Hammurabi legiuitorul şi a pribeagului din cetatea Ur, iar scribii lui Assurbanipal avuseseră, fără îndoială, de întâmpinat cam aceleaşi greutăţi pe care şi noi, cei de azi, le încercăm cu un manuscris din vremea lui Carol cel Mare. Un manuscris hieratic, cu o scriere demodată şi nedezvoltată, va fi fost greu de descifrat încă de pe atunci şi rămâne îndoielnic dacă transcrierea a putut reda toate înţelesurile sale.

Numai că acel original nu era de fapt un original, nu era *originalul*, considerând bine lucrurile. Şi el era copia unui document din

Dumnezeu ştie ce vreme străveche, la care deci am putea să ne oprim, fără a şti exact unde, ca la adevăratul original, dacă n-ar fi fost şi el îmbogăţit cu glose şi adăugiri de mâna scribilor, menite să servească la mai buna înţelegere a unui text şi mai străvechi, având însă probabil drept efect deformarea modernă a înţelepciunii sale – şi am mai putea continua astfel, dacă n-am trage speranţa că auditorii noştri au şi priceput aici la ce ne gândim, când vorbim de orizonturile succesive şi hăul fântânii fără fund.

Oamenii din ţara egipteană aveau pentru aceasta o zicală pe care Iosif o ştia şi o folosea când se ivea prilejul. Căci deşi Iacob nu îngăduia ca în casa lui să intre hamiţi, din pricina străbunului lor, care îşi batjocorise tatăl, şi căruia i se înnegrise pielea, iar apoi şi pentru că Iacob osândea, din punct de vedere religios, obiceiurile din Miţraim, totuşi tânărul Iosif, curios din fire, se întâlnea adesea cu egiptenii de prin oraşe sau Sihem ori Chiriat-Arba, şi prinsese chiar una sau

alta din graiul lor, în care, mai târziu, avea să se desăvârşească atât de strălucit. Despre un lucru aşadar, care era de o foarte mare şi neprecisă, pe scurt de neînchipuit, vechime, egiptenii spuneau: „E din vremea lui Set” – referindu-se prin aceasta la unul din zeii lor, fratele perfid al lui Mardug al lor, sau Tammuz, pe care îl numeau Usiri, martirul: îi dăduseră această poreclă deoarece Set îl momise mai întâi într-o ladă-sicriu şi-l aruncase în fluviu, iar apoi îl mai sfâşiase ca o fiară în bucăţi şi-l ucisese de tot, astfel încât Usiri, jertfa, era stăpânul morţilor şi rege al veşniciei în lumea subpământeană… Cei din Miţraim foloseau în fel şi chip zicala „Din vremea lui Set”, căci obârşia tuturor lucrurilor lor se pierdea în chip misterios în acel întuneric.

La marginea pustiului libian, aproape de Memfis, stătea întinsă, ca la pândă, sculptată în stâncă, o uriaşă făptură hibridă, înaltă de cincizeci şi trei de metri, leu şi fecioară totodată, cu sâni de femeie, bărbuţă de bărbat şi cu şarpele regal

încolăcit şi cabrându-se pe tulpan, cu labele gigante de felină întinse înainte şi nasul cârn mâncat de vremuri. Dăinuia acolo dintotdeauna, dintotdeauna cu nasul mâncat de vremuri, şi nicio epocă nu-şi amintea să-l fi văzut întreg, după cum nu se pomenea nici vreun timp când Sfinxul însuşi să nu fi existat. Tutmes al patrulea, Uliul de aur şi puternicul Taur, regele Egiptului de Sus şi de Jos, scump zeiţei adevărului şi născut din aceeaşi dinastie a optsprezecea căreia îi aparţinea şi „Amon-este-satisfăcut”, în urma unei porunci primite în vis înainte de înscăunare, pusese să fie dezgropată din nisipurile pustiului urieşeasca sculptură, în bună parte acoperită şi înghiţită de nisipuri. Dar, chiar cu un mileniu jumătate în urmă, regele Khefren din dinastia patra, care-şi clădise în preajmă marea piramidă ca mausoleu şi îi adusese jertfe Sfinxului, îl găsise pe jumătate ruinat, iar despre un timp care să nu-l fi apucat încă, sau măcar să-l fi apucat cu nasul întreg, nu ştia nimeni.

Oare Set însuşi să fi cioplit în stâncă animalul miraculos în care posteritatea văzuse un chip al zeului soarelui şi-l botezase „Horus în muntele luminii”? Se prea poate, căci, ca şi Usiri martirul, Set nu va fi fost dintotdeauna zeu, ci fusese cândva tot un om, şi anume un rege al ţării Egiptului. Unii susţin că un anume Menes, sau Horus-Meni, întemeiase prima dinastie egipteană cu vreo şase mii de ani înaintea erei noastre, epoca dinaintea lui fiind numită „predinastică” – ; iar acest Meni ar fi reunit, primul, sub sceptrul lui, partea de sus şi de jos a ţării, papirusul şi crinul, coroana roşie şi cea albă, domnind, ca prim rege, peste Egiptul a cărui istorie ar începe cu domnia lui – dar probabil că fiecare cuvânt din toată relatarea aceasta este neadevărat, şi, pentru cercetătorul pătrunzător, originarul rege Meni nu constituie decât un popas în străvechimea vremurilor. Preoţii egipteni îi explicaseră lui Herodot că analele scrise ale istoriei ţării lor urcau îndărăt cu 11.340 ani înaintea epocii sale,

cifră care pentru noi înseamnă paisprezece milenii, afirmaţie de natură să dezbrace în mare măsură figura regelui Meni de caracterul ei originar. Istoria Egiptului se compune din perioade de dezbinare şi slăbiciune şi altele de forţă şi strălucire, epoci de anarhie şi policraţie au alternat cu altele în care întreaga putere era majestuos concentrată într-o singură mână, şi reiese tot mai limpede că aceste forme de existenţă s-au succedat prea des pentru ca regele Meni să fi putut fi primul reprezentant al unificării. Sfâşierea, pe care el a tămăduit-o, fusese precedată de o unitate mai veche, care înlocuise, la rândul ei, o dezmembrare anterioară; dar nu se poate spune de câte ori trebuie să fi repetat aici „mai vechi”, „iarăşi” şi „mai departe”, ci se poate doar spune că unificarea dintâi a început să se statornicească abia sub dinastiile zeilor, ai căror fii probabil că vor fi fost acei Set şi Usiri, şi că poveştile cu Usiri martirul, cu moartea şi sfâşierea sa în bucăţi, trebuie socotite legende

ce făceau aluzii la luptele pentru tron, care pe atunci se rezolvau cu viclenii şi crime. Era acesta un trecut atât de adânc îndepărtat, până la a fi denumit abstract şi fantomatic, un trecut ajuns mitic şi teologal, ce devenise prezent şi obiect de pioasă veneraţie, în făptura anumitor animale, a câtorva şoimi şi şacali, crescuţi în vechile capitale ale ţărilor, Buto şi Enhab, animale în care s-ar fi păstrat în mod misterios sufletele acelor fiinţe dinainte de vremuri.

4

„Din vremea lui Set” – tânărului Iosif îi plăcea zicala, iar noi împărtăşim plăcerea lui; ca şi oamenii Egiptului, o găsim şi noi foarte folositoare şi potrivită pur şi simplu la orice – da, căci oriunde ne aruncăm ochii în domeniul omenescului, zicala aceasta ni se impune, şi privind mai de aproape, originea tuturor lucrurilor se pierde în vremea lui Set.

În momentul când începe povestirea noastră – moment ales destul de arbitrar, totuşi trebuie,

oricum, să pornim de undeva, lăsând restul în urmă, altfel ar trebui să purcedem şi noi „din vremea lui Set” – Iosif ajunsese şi el păstor, asemenea fraţilor săi, eu toate că era mai cruţat de muncă: adică păzea, când îi făcea plăcere, împreună cu fraţii săi, oile, caprele şi vitele tatălui său pe păşunile Hebronului. Cum arătau aceste animale şi întrucât se deosebeau de cele pe care le ţinem şi le păzim noi azi? Câtuşi de puţin. Erau aceleaşi făpturi prietenoase şi blânde, pe aceeaşi treaptă a dezvoltării lor ca în zilele noastre, şi, după câte cunoaştem, toată istoria îmblânzirii vitei cornute, de pildă, din formele ei sălbatice de bour, fusese de atâta vreme parcursă, chiar în vremea tânărului Iosif, încât expresia „de demult” ar fi de-a dreptul vrednică de râs, aplicată unui interval de timp atât de îndelungat: într-adevăr, este dovedit că vita cornută fusese domesticită încă din primele zile ale epocii de piatră, anterioară epocii fierului şi celei a bronzului, de care Iosif, băieţaşul din neamul Amurru, cu o formaţie intelectuală

egipteano-babiloniană, era tot atât de depărtat ca şi noi cei de azi – deosebirea este neînsemnată.

Dacă ne interesăm de oaia sălbatică, din care a fost „cândva” domesticită, în succesiunea generaţiilor, oaia noastră de turmă şi cea a lui Iacob, ni se spune că s-ar fi stins. Nu mai există de „foarte multă vreme”. Domesticirea ei trebuie să se fi desăvârşit în vremea lui Set, iar domesticirea calului, a măgarului, a caprei şi a porcului, acesta din urmă din mistreţul sălbatic care l-a sfâşiat pe păstorul Tammuz, datează toate din aceleaşi vremi învăluite în ceaţă. Însemnările noastre istorice urcă până la aproximativ şapte mii de ani; în tot acest răstimp, în orice caz, nu se pomeneşte de domesticirea şi folosirea a vreunui animal sălbatic. Acestea sunt anterioare oricărei amintiri.

Cam în aceeaşi epocă trebuie să fi fost înnobilate unele ierburi sălbatice şi neroditoare, ce au devenit cereale dătătoare de pâine. Botanica se declară neputincioasă, spre marea sa părere de rău, să ajungă până la prototipurile sălbatice ale

grânelor noastre de astăzi, cu care se hrănea deopotrivă şi Iosif: orzul, ovăzul, secara şi grâul, şi niciun popor nu se poate lăuda că le-a ameliorat şi cultivat primul. Auzim spunându-se că Europa a cunoscut, în epoca de piatră, cinci soiuri de grâu, şi trei soiuri de orz. Cât despre cultura viţei de vie, din butucii de viţă sălbatică, a fost o ispravă fără seamăn, ca înfăptuire umană, orice s-ar crede altminteri despre ea, iar răsunetul tradiţiilor, ce se înalţă din abisul fără fund, i-o atribuie lui Noe cel drept, supravieţuitorul potopului, acest Noe pe care babilonienii îl numeau Utnapiştim şi pe deasupra Atrachasis, adică foarte deşteptul, care îi povestise aceste întâmplări de la începuturi nepotului său Ghilgameş, eroul acelor legende de pe tăbliţele de argilă. Acest om drept, deci, după cum ştia Iosif, a fost primul care a sădit viţa de vie, ceea ce el, Iosif, nu socotea un lucru foarte drept. De ce n-o fi sădit, mai curând, ceva folositor? Smochinul sau măslinul? Pe când el, dimpotrivă, a făcut primul vin, s-a îmbătat din el, a

ajuns de râsul lumii şi a fost scopit. Când, însă, Iosif îşi închipuia că extraordinara ameliorare a viţei de vie ar fi fost un fapt oarecum recent, că minunea, adică, avusese loc abia cu vreo duzină de generaţii înaintea „străbunului" său, aceasta era o eroare cu totul himerică, o pioasă apropiere a unor depărtări originare de neînchipuit – faţă de care nu ne rămâne decât să constatăm înmărmuriţi că această depărtare originară, la rândul ei, era totuşi atât de târzie, la asemenea distanţă de originile speciei umane, încât putuse ivi o inteligenţă superioară, în stare să săvârşească un astfel de act de civilizaţie ca ameliorarea viţei sălbatice.

Unde se află temeliile de început ale civilizaţiei omeneşti? Cât de veche este ea? Ne punem întrebarea gândindu-ne la îndepărtatul Iosif, ajuns pe o treaptă a evoluţiei prea puţin deosebită de a noastră, afară doar de câteva mici neprecizii de visător, de care zâmbim cu prietenie. Dar abia formulăm această întrebare, că se

deschide batjocoritor domeniul orizonturilor succesive. Când vorbim de „antichitate”, ne gândim de obicei la lumea greco-romană, adică la o epocă de o relativ, nou-nouţă modernitate. Regresând însă spre aşa-zisele populaţii greceşti originare, pelasgii, constatăm că insulele arhipelagului grecesc, înainte de a cădea sub stăpânirea lor, erau locuite de adevărata populaţie aborigenă, de oameni care i-au precedat pe fenicieni în stăpânirea mării, transformându-i astfel pe aceştia, cu calitatea lor de „primii piraţi”, într-un simplu orizont. Şi, mai mult decât atât, ştiinţa înclină tot mai des să presupună că aceşti „barbari” ar fi fost colonişti veniţi din Atlantida, continentul de dincolo de Coloanele lui Hercule, înghiţit de apele oceanului Atlantic, şi care unise pe vremuri Europa cu America. Cât despre faptul de a şti dacă această Atlantidă a fost prima regiune locuită a pământului, lucrul este atât de îndoielnic încât atinge neverosimilul, şi e cu mult mai probabil că istoria timpurie a civilizaţiei,

precum şi cea a mult înţeleptului Noe, se leagă de regiuni mult mai vechi şi mult mai devreme dispărute.

Acestea sunt însă promontorii pe care nu trebuie să te avânţi şi de care nu este potrivit să pomeneşti decât întrebuinţând dictonul egiptean atât de nedesluşit, iar popoarele Orientului au atribuit, cu multă înţelepciune şi pietate, zeilor primele elemente ale civilizaţiei lor. Oamenii cu pielea arămie din Miţraim vedeau în martirul Usiri pe binefăcătorul care-i învăţase agricultura şi le dăduse legi, acţiune în care fusese întrerupt de agresiunea perfidă a lui Set, ce se purtase cu el ca un mistreţ feroce. Iar chinezii recunosc drept întemeietor al imperiului lor pe semizeul de obârşie imperială Fu-Hi, care le-a adus vitele cornute şi i-a învăţat preţioasa artă a scrierii. Acestea se petreceau cu 2852 ani înaintea erei noastre, iar Fu-Hi nu i-a socotit de bună seamă destul de copţi la minte ca să-i înveţe astronomia, ştiinţă care, potrivit analelor lor, nu le-a fost

dezvăluită decât cu aproximativ treisprezece secole mai târziu, de către marele împărat străin Tai-Ko-Fokee, în vreme ce preoţii astrologi din Sinear se pricepeau de mai multe secole la semnele zodiacului, ba chiar se spune că un bărbat, care l-a întovărăşit la Babilon pe Alexandru Macedon, i-ar fi transmis lui Aristotel însemnări astronomice ale caldeenilor, de unde rezultă că aceste însemnări, gravate cu stilul de lut ars, ar fi astăzi vechi de peste 4 180 de ani. Tot ce se poate; căci este probabil că atât studierea cerului, cât şi calculele privitoare la calendar, erau practicate încă în Atlantida care, potrivit lui Solon[5], a fost înghiţită de ape cu nouă mii de ani înaintea sa, de unde rezultă că omul ajunsese la cultivarea acestor nobile arte cu cel puţin unsprezece mii cinci sute de ani înaintea erei noastre.

Că arta scrisului nu-i mai tânără decât astronomia, ba foarte probabil dimpotrivă, este

5 Legiuitor atenian (aprox. 640 – 559 î.e.n)

vădit. Vorbim de ea deoarece Iosif îi purta un interes atât de viu şi el, spre deosebire de toţi fraţii săi, şi la început cu ajutorul lui Eliezer, se desăvârşi curând în scriere, atât în cea feniciană, în cea babiloniană, cât şi în cea hitită. Avea o predilecţie, o slăbiciune pentru zeul sau falsul zeu denumit în Orient Nebo, istoriograful, iar la Tir şi Sidon, Taut, fiind socotit, aici şi acolo, născocitorul semnelor scrise şi cronicarul începuturilor dintâi: adică era chiar egipteanul Thot de la Şinun, cel ce scria mesajele zeilor, patronul ştiinţelor, a cărui slujbă era ţinută la mai mare preţ în Egipt decât toate celelalte slujbe – un zeu vrednic de crezare, ponderat şi grijuliu, ce se arăta câteodată ca o maimuţă cu părul alb, foarte drăgălaşă, alteori cu un cap de ibis, şi care, iarăşi în spiritul lui Iosif, întreţinea cu luna legături gingaşe şi solemne. Tânărul nici nu-i putea mărturisi înclinaţia aceasta lui Iacob, care interzisese neînduplecat cochetarea cu asemenea idoli, fiind mult mai aspru, în această privinţă, decât anumite foruri supreme pe care

credea că le cinsteşte cu strălucicia sa; de altfel, povestea vieţii lui Iosif ne arată că aceste puteri supreme nu i-au luat serios în nume de rău adolescentului asemenea mici incursiuni în lumea cu adevărat interzisă, sau, în orice caz, nu i le-au luat în nume de rău multă vreme.

Cât despre arta scrisului, nu vom putea sugera mai bine originea ei nelămurită şi îndepărtată, decât spunând cu o uşoară parafrazare a zicalei egiptene, că e din vremea lui Thot. Imaginea unui sul de papirus scris se regăseşte pe cele mai vechi monumente egiptene, şi noi cunoaştem papirusul care a aparţinut lui Hor-Sendi, un rege din a doua dinastie, în urmă cu şase mii de ani. Încă de pe atunci, papirusul acesta era socotit atât de vechi, încât se zicea că Sendi l-ar fi moştenit de la Set. Sub domniile lui Snofru şi a acelui Khefren, fiii Soarelui din dinastia a patra, pe vremea când se construiau piramidele de la Giseh, cunoaşterea scrisului era atât de răspândită în poporul de jos încât astăzi

sunt studiate inscripţiile naive ale muncitorilor, mâzgălite pe blocurile gigantice. Răspândirea unei asemenea ştiinţe într-o epocă atât de îndepărtată nu ne poate mira, dacă nu uităm vechimea pe care preoţii o atribuiau istoriei scrise a Egiptului.

Dacă sunt atât de nenumărate zilele de când s-a consolidat scrierea semnelor – până unde va trebui să urcăm spre a găsi începuturile exprimării prin viu grai? Se spune că idiomul cel mai vechi, limba-mamă, este indo-germana, indoeuropeană, sanscrita. Dar este aproape sigur că această origine a fost stabilită tot atât de pripit ca multe altele şi că trebuie să fi existat o limbă-mamă şi mai „străveche” încă, cuprinzând rădăcinile atât ale idiomului arian, cât şi ale celui semit şi hainit. Poate acest grai bătrân să fi fost vorbit în Atlantida, a cărei siluetă este ultimul promontoriu abia vizibil al trecutului, pierdut în nelămuritele ceţuri îndepărtate, şi probabil că nici acolo nu este vatra originară a omului înzestrat cu darul vorbirii.

5

Întemeindu-se pe anumite descoperiri, experţii istoriei pământului apreciază că specia umană are o vârstă de cinci sute de mii de ani. Calculul este strâns, având în vedere, în primul rând, că astăzi ştiinţa ne învaţă că omul, ca animal, e cel mai vechi dintre mamifere, căci încă în perioada mai târzie a începuturilor, înainte de orice dezvoltare a creierului mare, el a existat pe pământ sub diferite întruchipări zoologice, ca amfibie sau reptilă; şi, în al doilea rând, dacă se ţine seamă de incomensurabilul răstimp de care a avut nevoie ca să evolueze acel tip de marsupial, acel somnambul cocârjat, cu degetele lipite, străbătut de intuiţiile unui soi de prerafiuni, care trebuie să fi fost omul dinaintea ivirii preaisteţului Noe-Utnapiştim şi dacă se socoteşte câtă vreme îi va fi fost necesară acestei făpturi pentru a ajunge născocitorul arcului şi al săgeţilor, beneficiarul focului, făurarul fierului, cel ce a cultivat cerealele şi viţa de vie şi a domesticit felurite animale, pe

scurt fiinţa aceea foarte deşteaptă, iscusită şi încă de pe atunci modernă în toate privinţele esenţiale, cum ne întâmpină omul, chiar din primii zori ale istoriei. Un înţelept al templului din Sais îi tălmăcea lui Solon mitul lui Faeton[6], aşa cum era înfăţişat de tradiţia greacă, ca amintirea umană a abaterii de pe orbită a unor corpuri ce gravitau în spaţiu, în jurul pământului, dezlănţuind astfel un incendiu pustiitor pe faţa lui. Şi devine, într-adevăr, tot mai cert, că amintiri de vis ale omului, informe, dar mereu repetate în legende, urcă până la cataclismele de o uriaşă străvechime, ale căror tradiţii hrănite de întâmplări de natură asemănătoare, mai recente şi mai mici, au fost instalate de diferite popoare pe pământurile lor de baştină, constituind astfel succesiunea de orizonturi care îl atrag şi-l stârnesc pe călătorul rătăcitor de-a lungul timpului.

Versurile de pe tăbliţe, ce-i fuseseră recitate lui Iosif şi pe care el le memorizase foarte bine,

6 În mitoligia elină, fiul lui Helios, cu al cărui car de foc s-ar fi apropiat prea mult de pământ.

relatau, printre altele, şi povestea marelui potop. De altfel, ar fi aflat de această poveste, chiar dacă n-ar fi ajuns la el în limba şi varianta babiloniană; căci ea este vie în Ţara lui apuseană şi, mai ales, în mijlocul alor săi, deşi într-o versiune puţin deosebită şi cu alte amănunte decât erau acceptate în Ţara dintre fluvii. Tocmai pe vremea tinereţii lui, versiunea aceasta începuse să se consolideze la el acasă, într-o variantă deosebită de cea răsăriteană, iar Iosif ştia bine cum se întâmplase atunci, când tot ce era carne, dimpreună cu animalele, se smintise într-un chip nemaipomenit, abătându-se de la calea cea dreaptă, ba însuşi pământul se desfrânase, încât în locul grâului semănat creştea odos – şi toate acestea au continuat în pofida prevenirilor lui Noe, astfel încât Domnul şi Ziditorul, care ajunsese să-şi vadă proprii lui îngeri amestecaţi în grozăvia asta, după ce a mai încuviinţat un ultim răgaz de o sută douăzeci de ani, n-a mai vrut să ia asupră-şi o răspundere neîngăduită, hotărând,

spre marea lui durere, să se îndeplinească judecata înecului. Dar în nemărginita lui bunătate (pe care îngerii nu o împărtăşeau defel), el a lăsat vieţii o portiţă de scăpare, sub forma unei lăzi smolite, în care Noe a urcat împreună cu animalele. Iosif ştia şi asta, cunoştea chiar şi ziua când creaturile intraseră în corabie; era ziua a zecea a lunii Heşvan, şi, în a şaptesprezecea zi a aceleiaşi luni, potopul s-a dezlănţuit, în vremea topirii de primăvară a zăpezilor, când steaua Sirius răsare ziua şi apele încep să se înalţe în fântâni. Prin urmare, în acea zi – Iosif aflase data precisă de la bătrânul Eliezer. Dar de câte ori se mai întorsese, de atunci, acea fatidică aniversare? Nu reflectase la asta, şi nici bătrânul Eliezer, şi de aici încep contopirile, confuziile şi amăgirile nălucitoare ce stăpânesc tradiţia.

Cerul ştie când a avut loc acea pustietoare revărsare a fluviului Eufrat, gata oricând la neregularităţi şi creşteri năvalnice sau acea năpustiire peste ogoare a Golfului Persic,

dezlănţuit de un uragan sau un cutremur, adică acele fenomene care, dacă n-au iscat ele însele tradiţia potopului, au hrănit-o ultima dată, conferindu-i o înfricoşătoare realitate, şi pe care generaţiile ulterioare le-au luat drept Potopul. Poate ultimul cataclism de acest soi să nu fi fost chiar atât de vechi, însă cu cât data lui este mai recentă, cu atât este mai interesant să ştim dacă şi cum i-a reuşit generaţiei ce a suferit-o în carnea ei, să confunde catastrofa aceasta cu obiectul unei tradiţii, cu adevăratul potop. Asta s-a întâmplat şi faptul că s-a întâmplat nu oferă niciun prilej de mirare sau de dispreţ intelectual. Evenimentul consta mai puţin în repetarea unei întâmplări trecute, şi mai mult în aceea că devenea actuală. Că putuse însă dobândi actualitate se întemeia pe faptul că împrejurările care provocaseră catastrofa erau mereu actuale. În orice timp căile cărnii au fost desfrânate sau puteau fi, cu toată cucernicia; dar oare ştiu oamenii dacă fac bine sau rău în faţa lui Dumnezeu, şi dacă nu cumva ceea ei

socot că este bine, nu este în cer pricină de scârbă? Oamenii neştiutori nu-l cunosc pe Dumnezeu şi nici hotărârile tărâmului de jos; în orice timp îngăduinţa divină poate ajunge la capăt, sentinţa poate fi adusă la îndeplinire, şi desigur că n-a lipsit omenirii un profet s-o prevină, un înţelept, un preaisteţ, iscusit în tălmăcirea semnelor care, prin mijloace potrivite, el singur, dintre zeci de mii, a scăpat de nimicire – nu fără ca, mai înainte, să fi îngropat în pământ tablele cunoaşterii, drept sămânţă a înţelepciunii viitoare, ca atunci când apele se vor fi retras, din această sămânţă scrisă să poată reîncepe totul din nou. În orice timp, iată explicaţia tainei. Taina nu cunoaşte timpul; iar forma netimpului este Acum şi Aici.

Aşadar, potop a fost pe malurile Eufratului, dar potop a fost şi în China. Cam prin anul 1300 înaintea erei noastre, a avut loc acolo o înfricoşătoare umflare a apelor Huanheului – fapt care a prilejuit de altfel îndiguirea fluviului

năbădăios, însă acest cataclism nu era decât repetarea unei alte mari revărsări anterioare cu vreo mie cincizeci de ani, pe vremea celui de al cincilea împărat, Noe al acelui cataclism numindu-se Yau, dar acel cataclism n-a fost nici pe departe, cronologic vorbind, potopul cel adevărat, primul, căci amintirea acelui fenomen originar este comună tuturor neamurilor. Exact aşa cum povestirea babiloniană a potopului, cunoscută de Iosif, nu era decât o copie târzie a unor texte originale mai vechi şi tot mai vechi, tot astfel cataclismul inundaţiei în sine trebuie asociat cu prototipuri tot mai îndepărtate, şi ne închipuim că suntem deosebit de conştiincioşi când desenăm ca ultim şi veritabil original scufundarea Atlantidei în valurile oceanului, prăpăd a cărui înfricoşătoare veste a pătruns după aceea în toate colţurile pământului, populate odinioară de oameni veniţi dintr-acolo, iar tradiţia sa, supusă răstălmăcirilor, s-a cuibărit pentru totdeauna în memoria popoarelor. Dar şi acesta nu-i decât un punct de

sprijin înşelător şi un ţel vremelnic. Un calcul caldeean ne îngăduie să precizăm că între potop şi prima dinastie, înregistrată în istorie, a Ţării dintre cele două fluvii s-au scurs 39.180 de ani. Prin urmare, scufundarea Atlantidei, ce a avut loc doar cu nouă mii de ani înaintea lui Solon, n-ar fi, din punct de vedere geologic, decât o catastrofă foarte recentă, care nici pe departe nu poate fi Potopul. De altfel, însăşi scufundarea Atlantidei nu era, în definitiv, decât o repetare, actualizarea unei întâmplări îngropate în trecut, înfricoşătoarea trezire a unei amintiri. Punctul ei de plecare în istorie trebuie să urce spre vremi imposibil de precizat, când peninsula numită „Lemuria", veche rămăşiţă a străvechiului continent denumit Gondwana, a fost înghiţită de valurile Oceanului Indian.

Pe noi nu timpul cifrabil ne preocupă. Dimpotrivă, am dori să-l vedem anulat în taina confruntării tradiţiei cu profeţia, care dă cuvântului „cândva" dublul său înţeles de trecut şi

viitor, conferindu-i, astfel, o încărcătură de prezent potenţial. Aici îşi are rădăcinile şi ideea reîncarnării. Regii din Babilon şi din amândouă ţările Egiptului, acel Kurigalzu cu barba cârlionţată, cât şi acel Îiorus, din palatul Tebei, supranumit „Amoneste-satisfăcut”, dimpreună cu toţi înaintaşii şi urmaşii lor, erau în adevăr în carnea lor întruchipări ale zeului solar – ceea ce înseamnă că mitul devenea în făptura lor misteriu, iar între existenţă şi semnificaţie lipsea orice spaţiu care să le distingă. Cearta în legătură cu problema de a şti dacă hostia „este” chiar trupul celui jertfit sau numai „simbolul” său nu avea să izbucnească decât trei mii de ani mai târziu; dar nici chiar aceste discuţii zadarnice n-au putut schimba cu nimic faptul că esenţa tainei este şi rămâne prezenţa dincolo de timp. Acesta este înţelesul ritualului, al serbării. În fiecare noapte de Crăciun renaşte pruncul mântuitor al lumii, sortit să sufere, să moară şi să învie. Iar când la Sihem ori la Beth-Lahama, în miezul verii, la

„praznicul bocitoarelor”, cel al „candelelor aprinse” sau la sărbătorirea lui Tammuz, Iosif asista până în cele mai mici amănunte la uciderea zeului adolescent, a „fiului pierdut”, Usir-Adonai, şi la învierea lui cu multe tânguiri de flaut şi chiote de bucurie, atunci acţiona tocmai acea abrogare a timpului în taină, care ne priveşte, întrucât înlătură orice nepotrivire logică dintr-o gândire ce recunoaşte pur şi simplu Potopul în fiece prăpăd iscat de inundaţii.

6

Povestirea Marelui Turn este aidoma cu aceea a Potopului. Bun comun ca şi aceea, avea existenţă locală în diferite colţuri ale lumii şi a oferit tot atâtea prilejuri ca povestirea Potopului pentru crearea de succesive orizonturi şi himerice substituiri. Faptul, de pildă, că Iosif lua drept Marele Turn templul-turn al Soarelui de la Babilon, supranumit Esaghila sau Casa înălţării capului, era deopotrivă şi cert şi scuzabil. Încă

pribeagul venit din Ur îl luase desigur drept atare, iar această părere amăgitoare era împărtăşită nu numai de cei din preajma lui Iosif, ci şi de toţi cei din ţara Sinear. Pentru toţi caldeenii, străvechiul şi uriaşul turn, înălţat în şapte caturi, în terase şi smălţuit în întregime de jos şi până sus, a cărui minunăţie de culori nenumărate Iosii se străduia să şi-o închipuie, era opera lui Bel, Creatorul, zidită cu ajutorul primilor oameni negri de pe lume, restaurată şi terminată de Hammurabi, legiuitorul, şi alcătuia materializarea vizibilă şi forma actuală a unei noţiuni transmisă din adâncul timpului: Turnul, zidirea înălţată de mâna omului până la cer. Că în lumea deosebită a lui Iosif, legenda Turnului se mai lega şi cu alte reprezentări, de fapt, străine de ea, adică, de pildă, cu ideea „risipirii”, se explică numai prin atitudinea personală a omului din cetatea Ur, prin supărarea şi prin plecarea lui în pribegie; căci locuitorilor din ţara Sinear, migdalurile sau turnurile citadelelor ce le străjuiau oraşele nu le

trezeau sentimente asemănătoare, ba, dimpotrivă, Hammurabi, legiuitorul, pusese anume să se scrie că le-a înălţat cu vârfurile atât de sus, cu gândul să „strângă la un loc” sub stăpânirea lui, trimisul cerului, acest neam mistuit de dorul pribegiei, gata oricând să se risipească. Dar omul Lunii din cetatea Ur se simţea jignit de aceasta, în spiritul divinităţii şi a pornit în pribegie împotriva intenţiilor regale ale nimrudului; prin acestea, trecutul ce dăinuia, în ţara lui Iosif, în prezent, sub înfăţişarea turnului Esaghila, căpăta un anume caracter de viitor şi profeţie: o judecată plutea asupra acestui monument al cutezanţei regeşti a nimrudului, înălţat ca o sfidare aruncată cerului; nu avea să rămână o cărămidă peste alta din el, iar constructorii lui aveau să fie încurcaţi şi împrăştiaţi de către Stăpânul zeilor. Aşa îi preda bătrânul Eliezer istoria fiului lui Iacob, păstrând astfel, dublul înţeles al cuvântului „cândva”, amestecul de legendă şi prorocire, al cărui rezultat – prezentul atemporal – era Turnul

caldeenilor.

De acest Esaghila se lega pentru Iosif ştirea despre Marele Turn. Este însă limpede că Esaghila nu reprezenta decât echivalentul unui fundal de dune – unul ca atâtea altele – de-a lungul nesfârşitei călătorii în căutarea adevăratului Turn. Şi locuitorii Miţraimului vedeau turnul ca o realitate prezentă, întruchipată în uimitorul mormânt înălţat în deşert de regele Khefren. Iar în ţinuturi pe care nu le bănuiau nici Iosif, nici bătrânul Eliezer, în chiar inima Americii, oamenii aveau de asemenea „turnul” lor sau echivalentul lui, marea piramidă din Cholula, ale cărei ruine ar fi stârnit desigur, prin proporţiile lor, invidia şi pizma regelui Khefren. Oamenii din Cholula au tăgăduit dintotdeauna că ar fi ridicat ei această zidire uriaşă. Declarau că este cu adevărat opera unor uriaşi: imigranţi veniţi de la răsărit, spuneau ei, un popor cu mari calităţi, beat de nostalgia soarelui, ar fi înălţat, cu puterea entuziasmului, din lut şi smoală, acest monument, pentru a se

apropia cât mai mult de astrul iubit. Sunt indicii că aceşti străini erau colonişti atlanţi, ajunşi pe o înaltă treaptă a progresului, şi că, fiind adoratori ai soarelui şi astronomi încarnaţi, nu aveau nimic mai grabnic de făcut, pe unde treceau, decât să înalţe, sub privirile înmărmurite ale localnicilor, turnuri-observatoare pentru cercetarea aştrilor, după modelul construcţiilor de la ei de acasă, îndeosebi după chipul acelui munte al zeilor care le domina ţara şi despre care pomeneşte Platon. În Atlantida deci s-ar părea că ar trebui căutat prototipul Marelui Turn. În orice caz, ne este cu neputinţă să regresăm mai mult cu cercetarea istoriei sale şi încheiem aici studiul nostru asupra acestui subiect neobişnuit.

7

Dar raiul, unde se afla oare? Unde se afla „Grădina din răsărit”? Locul unde domnea pacea şi fericirea, vatra de baştină a omului, unde s-a înfruptat din arborele răului şi de unde a fost izgonit sau mai curând de unde s-a izgonit şi s-a

risipit el însuşi? Tânărul Iosif le ştia toate, la fel ca povestea Potopului, şi din aceleaşi izvoare. Zâmbea desigur când îi auzea pe sirieni, locuitori ai pustiei, susţinând că raiul ar fi marea oază a Damascului – căci nu se putea închipui ceva mai dumnezeiesc decât această revărsare de verdeaţă, culcată alene între munţii regali şi nesfârşitele păşuni, în mijlocul unei păduri de pomi fructiferi, printre grădini fermecător irigate, mişunând de mulţime de norod şi plin de bogate schimburi. Tot aşa Iosii se ferea, din amabilitate, să ridice din umeri, dar o făcea în sinea lui, când bărbaţi din Miţraim îi explicau că locul grădinii fusese fără îndoială Egiptul, căci acesta ar fi centrul şi buricul lumii. Însă şi bărbaţii din Sinear, cu bărbile cârlionţate, socoteau de asemenea că oraşul lor regal pe care-l numeau „Poarta lui Dumnezeu” şi „Legătura care uneşte pământul cu cerul” (iar Iosif, pe când era băietan, repeta cu multă iscusinţă după ei formula aceasta, chiar în graiul lor de circulaţie mondială: „*Babi-ilu, markas* š*amê*

u irsitim”) că, adică, Babilonul ar fi centrul sacru al lumii. Iosif deţinea în legătură cu această problemă a buricului întregii lumi date mai precise şi mai adevărate, şi anume din povestea vieţii bunului, meditativului şi solemnului său tată, care, pe când era încă tânăr, părăsind „Cele şapte fântâni”, unde locuiau ai săi, spre a se duce în Naharaim, la unchiul lui din Harran, s-a pomenit, fără să aibă habar, printr-o întâmplare nesperată, dând chiar peste adevărata „Poartă a cerului”, autenticul buric al lumii: era colina Luz, cu cercul ei sfânt de pietre, pe care el o numise apoi Beth-el, Casa lui Dumnezeii, căci aci, fugind de mânia lui Esau, avusese parte de marea, înfricoşătoarea revelaţie a vieţii sale. Aicea sus, unde Iacob înălţase piatra ce şi-o pusese căpătâi, să fie semn, turnând apoi pe vârful ei untdelemn, se afla de acum înainte, pentru toţi cei din preajma lui Iosif, centrul lumii, cordonul ombilical care unea pământul cu cerul; dar raiul nu fusese nici aici, ci în părţile tuturor începuturilor şi ale baştinii, pe

care bărbatul din cetatea Lunii le părăsise. După convingerea lui Iosif, copilărească, dar foarte răspândită, acest rai se găsea în partea de miazăzi a Sinearului, cam pe acolo unde fluviul se despărţea şi unde, între braţele sale, pământul, udat din belşug, mai este şi astăzi încă plin de pomi încărcaţi de roade minunate.

Că Edenul trebuie căutat aici, undeva prin partea meridională a Babiloniei şi că trupul lui Adam ar fi fost plămădit din ţărână babiloniană a fost multă vreme teza preferată a teologiei. Totuşi este vorba încă o dată, şi aici, de acelaşi efect al orizonturilor succesive ce ne este familiar, adică de acel sistem de poziţii înaintate, aşezări locale şi trimiteri înapoi, pe care am avut de mai multe ori prilejul să-l studiem; – numai că, de data aceasta, ne aflăm în prezenţa unui fel supradeosebit de asemenea orizonturi, care ne momesc în sensul literal al cuvântului, atrăgându-ne, cu farmecul lor, dincolo de limitele pământene; numai că aici fântâna abisală a istoriei umane îşi dezvăluie

întreaga sa adâncime, nemăsurabilă – mai mult, fără limită, încât nu i se mai potrivesc noţiunile de profunzime şi de întunecime, ci evocă, dimpotrivă, piscurile şi lumina: piscul luminos anume de unde a putut să se întâmple căderea, a cărei istorie este indisolubil legată de amintirea sufletului nostru despre grădina fericirilor.

Descrierea paradisului, transmisă de tradiţie, este, dintr-un anumit punct de vedere, exactă. Se spune că un torent, ţâşnind din Eden, uda grădina şi se despărţea pentru a forma cele patru fluvii ale lumii: Pison, Gihon, Eufrat şi Hiddekel. Exegeza adaugă că Pison se mai numeşte Gange; că încercuieşte India nemărginită, iar valurile sale poartă cu ele aur. Gihonul ar fi Nilul, cel mai mare fluviu al lumii, al cărui curs înconjoară Ţara arapilor. Cât despre Hiddekel, iute ca săgeata, nu-i decât Tigrul, care curge de-a lungul Asiriei. Acesta din urmă nu este obiectul nici unei controverse. În schimb, însă, autorităţile competente contestă identitatea Pisonului şi

Gihonului cu Gangele şi Nilul. Cică, potrivit acestor autorităţi, ar fi vorba mai curând despre Araks, care se varsă în Marea Caspică, şi despre Halys, care îşi prăvăleşte apele în Marea Neagră, astfel încât locul unde se întinde paradisul, trebuie căutat într-adevăr în vecinătăţile Babilonului, nu în Babilonia propriu-zisă, ci în regiunea munteană a Armeniei, în nordul câmpiei mesopotamice, în partea unde izvorăsc acele două fluvii aproape unul de celălalt.

Părerea aceasta provoacă îndreptăţite aprobări. Căci în cazul în care, potrivit celor mai venerabile texte, „Fratul” sau „Euphratul” ar fi izvorât din Paradis, nu se poate susţine, de pe altă parte, cum că Edenul s-ar fi aflat la gura lui. Cu această convingere, însă, şi acordând Armeniei gloria de a fi fost Paradisul, am fi făcut cel mult pasul până la adevărul imediat următor; am fi ajuns doar mai departe cu un orizont şi o confuzie.

Încă bătrânul Eliezer îl învăţase pe Iosif, că Dumnezeu a înzestrat pământul cu patru laturi:

răsărit, apus, miazăzi şi miazănoapte, străjuite, la picioarele Tronului suprem, de patru fiare sfinte şi patru îngeri păzitori, ce urmăreau, eu ochi neînduplecaţi, ca acest legământ fundamental să fie respectat. Cele patru feţe ale pirami delor din Egiptul de Jos, acoperite cu ciment scânteietor, nu erau şi ele îndreptate exact către cele patru puncte cardinale? Aşa fusese gândită dispunerea fluviilor Paradisului. Trebuie să ne închipuim cursul lor, asemenea unor şerpi ale căror cozi se atingeau, dar ale căror guri se îndepărtau una de alta, astfel încât fiecare dintre fluvii tindea spre alt punct al orizontului. Aceasta însă este o vădită transpunere. Este repetarea, în Asia anterioară, a unei geografii familiare nouă din alt loc, între timp dispărut: aceea a Atlantidei, în care, conform relatărilor şi descrierilor lui Platon, patru fluvii, izvorând din Muntele zeilor, se avântau în acelaşi fel, adică în cruce, spre cele patru colţuri ale lumii. Orice controverse savante despre semnificaţia geografică a „fluviilor principale”, cât

şi despre locul anume unde se afla grădina, au dobândit amprenta liniştitoare a inutilului, printr-o întoarcere spre trecut, din care reiese că ideea de rai, localizată într-un loc sau altul, îşi trăgea concreteţea din amintirea popoarelor despre o ţară dispărută, în care o omenire înţelept evoluată petrecuse timpuri fericite, într-o orânduire deopotrivă blândă şi sacră. Este de netăgăduit că aici tradiţia propriu-zisă a Paradisului se confundă cu legenda unei vârste de aur a umanităţii. Iar această amintire ne evocă, se pare, cu drept cuvânt, Ţara hesperidelor, unde, dacă relatările nu sunt amăgitoare, omenirea ducea un trai înţelept şi pios, în condiţii întru totul prielnice, ce n-au mai fost atinse vreodată. Dar despre această ţară nu se poate spune în niciun chip că ar fi fost „grădina din Eden”, adică vatra dintru început şi locul căderii omului; ea reprezintă doar un ţel amăgitor de-a lungul călătoriei noastre rătăcitoare prin spaţiu şi timp; căci savanţii preocupaţi de problemele străvechimii caută omul originar,

adamitul, în vremi şi locuri apuse înaintea colonizării Atlantidei.

Nălucire şi amăgire a unei călătorii atrăgându-ne tot mai departe! Căci dacă a fost posibil şi scuzabil, chiar de era înşelător, să punem semnul egalităţii între Ţara merelor de aur, prin care curgeau cele patru fluvii, şi Paradis, cum putea oare fi posibilă asemenea eroare, cu toată via dorinţă de autoamăgire, faţă cu lumea lemurică ce constituie următorul, cel mai depărtat promontoriu, unde chinuita arătare a făpturii umane – o imagine în care gingaşul şi frumosul Iosif ar fi refuzat să se recunoască cu o indignare foarte de înţeles – şi-a trăit visul de voluptăţi şi coşmaruri ale vieţii în lupta disperată cu munţi de cărnuri cu za de solzi, balauri şi saurieni înaripaţi? Asta nu era „grădina din Eden”, ci Infernul. Sau, mai degrabă, a fost prima stare, blestemată, după cădere. Nu acolo, nu în pragul timpului şi spaţiului, a fost cules şi gustat fructul voluptăţii şi al morţii. Aceasta se petrecuse înainte. Adâncul

fântânii timpului se dovedeşte sondat până la fund înainte să fi atins scopul final şi iniţial spre care tindem; istoria omului este mai veche decât lumea materială, care este opera voinţei sale, mai veche decât însăşi viaţa, care se sprijină pe voinţa sa.

8

Dăinuie o lungă tradiţie spirituală, întemeiată pe cea mai adevărată conştiinţă a omului despre sine însuşi, iscată din străfundul străvechimii şi care, inspirând religiile, profeţiile şi succesivele doctrine ale Orientului, s-a continuat neîntrerupt în Avesta[7], islam, maniheism, gnosticism şi elenism, cu privire la natura omului dintâi sau a omului desăvârşit, ebraicul *adam qadmon* de înţeles ca o făptură tinerească urzită din lumină curată, creată înainte de începutul lumii, ea prototip şi chintesenţă a omenirii, de care se leagă învăţături şi povestiri, deosebite în amănunte, dar coincizând în liniile lor mari. Ele spun că, la începutul tuturor începuturilor, omul originar a

7 Scrieri sfinte în religia persană, întemeiată de Zarathustra.

fost alesul Domnului, ca luptător împotriva răului, ce se strecura în alcătuirea fragedă a lumii, şi că, învins, alesul a fost legat în lanţuri de demoni, inclus în materie şi înstrăinat de locul său de baştină, însă că, un al doilea trimis al divinităţii, care ar fi fost în chip misterios tot el, partea cea mai înaltă a fiinţei sale, l-a eliberat din întunericul vieţii pământene şi carnale, pentru a-l readuce în sferele luminii. Reînălţându-se, a fost silit să piardă frânturi din lumina sa, care ar fi fost folosite şi ele în plămădirea lumii materiale şi a oamenilor: minunate basme în care un element religios legat de ideea de mântuire, care se şi face auzit, mai este încă ascuns îndărătul intenţiilor cosmogonice; astfel aflăm că trupul de lumină al originarului fiu al lui Dumnezeu cuprindea în sine cele şapte metale, corespondentele celor şapte planete care ar alcătui lumea. Potrivit unei alte variante, această fiinţă umană, plămădită din lumină, ar fi coborât, străbătând cele şapte sfere planetare, obţinând de la fiecare dintre suveranii

acestor sfere, o parte din propria lui esenţă. Dar, privind de sus în jos, şi-ar fi văzut chipul reflectat în materie, ca într-o oglindă, şi-ar fi îndrăgit propria imagine, s-ar fi pogorât să se unească cu ea şi ar fi nimerit astfel în mrejele naturii inferioare. Tocmai prin aceasta se explică dualitatea naturii omului, care ar îmbina inextricabil semnele originii divine şi ale libertăţii esenţiale, cu cumplita înlănţuire de lumea de jos.

În această imagine narcisică de o tragică gingăşie, înţelesul tradiţiei începe să devină mai limpede; căci o asemenea epurare a sensului are loc în chiar clipa în care pogorârea fiului cerului, din sfera sa luminoasă în lumea materiei, încetează să mai fie un simplu act de ascultare faţă de o poruncă supremă, deci îşi pierde nevinovăţia, căpătând caracterul unei fapte spontane şi independente a dorinţei şi, ca atare, a vinovăţiei. În acelaşi timp se descriptează şi semnificaţia acelui „al doilea trimis”, care, identic într-un sens mai înalt cu omul născut din lumină,

ar fi venit să-l elibereze din cuprinderea întunericului şi să-l ducă „acasă”. Căci acum doctrina păşeşte la o scindare a lumii în cele trei elemente personalizate, materia, sufletul şi spiritul, între care, împreună cu divinitatea, se desfăşoară romanul al cărui erou principal este sufletul omului, aventuros şi creator în aventură, iar acest suflet, care reprezintă întruchiparea desăvârşită a mitului, în îmbinarea cunoaşterii trecutului originar cu presimţirea de sfârşit a timpului, ne dă ştiri limpezi atât asupra adevăratului loc unde se află Paradisul, cât şi asupra istoricului „căderii”.

Se afirmă că sufletul, adică elementul uman originar, ar fi fost, ca şi materia, unul dintre principiile statornicite iniţial şi că era înzestrat cu viaţă, dar nu cu cunoaştere. Sufletul avea, într-adevăr, atât de puţină cunoaştere încât, deşi sălăşluia în preajma Domnului, într-o lume a supremei linişti şi fericiri, a putut să se lase neliniştit şi zăpăcit de înclinarea (cuvântul fiind

luat în sensul exact al direcţiei ce o implică) spre materia încă informă şi, deodată, l-a apucat dorinţa de a se împreună cu ea şi de a isca dintr-însa forme ce i-ar putea prilejui plăceri trupeşti. Voluptatea şi suferinţa patimii sale n-au scăzut, după ce sufletul se lăsase sedus să pogoare din locul său, ci dimpotrivă au crescut chiar, până la chin, pentru că materia, îndărătnică şi leneşă, dorea neapărat să rămână în starea ei originară informă, nevrând, pur şi simplu, să accepte, de dragul sufletului, să ia formă, opunând toate rezistenţele imaginabile modelării sale de către el. Atunci, a intervenit Dumnezeu, socotind, fără îndoială, că în asemenea situaţie nu-i rămânea decât să sară în ajutorul sufletului, convieţuitorul lui rătăcit. El a sprijinit sufletul în lupta sa plină de dragoste împotriva materiei îndărătnice; astfel a creat lumea. Adică pentru a ajuta elementul uman originar, Dumnezeu a iscat din materie forme stabile, înzestrate cu viaţă îndelungată, ca, prin mijlocirea lor, sufletul să se bucure de

plăcerile trupeşti şi să procreeze oameni. Imediat după aceea, însă, urmărind în continuare un plan elaborat cu înţelepciune, a mai făcut ceva. Textul pe care ne sprijinim este limpede în privinţa aceasta: Dumnezeu a proiectat spiritul din propria-i substanţă şi l-a trimis omului în această lume, cu menirea să trezească sufletul ce dormea în lăcaşul trupului omenesc şi să-i dovedească, din porunca Tatălui, că locul său nu era în lumea pământeană şi că fapta-i senzuală şi pătimaşă fusese un păcat, iar facerea lumii trebuie considerată consecinţa acestuia. Ceea ce, de fapt, spiritul încearcă mereu să-i explice sufletului, rob în închisoarea lui materială, şi trebuie să-i amintească neîncetat tocmai că împreunarea sa nesăbuită cu materia a dat naştere lumii şi că, dacă se desparte de materie, lumii formelor nu-i mai rămâne nicio existenţă. Aşadar, spiritul are misiunea să convingă de aceasta sufletul, iar în speranţa şi străduinţa lui socoate că, îndată ce-l va fi lămurit de toată situaţia, pătimaşul suflet va

recunoaşte, în sfârşit, iarăşi obârşia sa superioară, şi, uitând lumea de jos, nu va năzui decât să-şi regăsească sfera odihnei şi a fericirii, în care va tinde să se întoarcă. În chiar clipa când aceasta se va întâmpla, lumea de jos se va spulbera; materia îşi va redobândi inerţia ei îndărătnică; eliberată din tiparul formei, ea se va putea iarăşi complace în starea amorfă, ca în eternitatea originară, îşi va regăsi astfel, de asemenea, în felul ei, fericirea.

Atât aflăm din doctrina şi romanul sufletului. Nu-i nicio îndoială că, aici, a fost atins ultimul „îndărăt”, cel mai străvechi trecut al omenirii, astfel Paradisul a fost determinat, iar povestea păcatului originar, a cunoaşterii şi a morţii a fost readusă la forma pură a adevărului ei. Sufletul originar al omului este tot ce poate fi mai străvechi, căci a dăinuit întotdeauna, înaintea timpului şi a formelor, deopotrivă cu Dumnezeu şi cu materia. Cât priveşte spiritul, în care recunoaştem pe „al doilea trimis”, menit să aducă sufletul pe calea cea dreaptă, el este strâns

înrudit, în chip tainic, cu acesta, fără să se identifice însă cu el, căci este mai tânăr: o emanaţie a lui Dumnezeu cu menirea lămuririi şi eliberării sufletului şi, implicit, cu menirea desfiinţării lumii formelor. Dacă, în anumite formulări ale doctrinei, similaritatea superioară a sufletului şi spiritului este afirmată sau sugerată prin alegorii, aceasta îşi are totuşi rostul său, care nu se epuizează cumva în aceea că sufletul originar al omului a fost hărăzit, dintru început, să fie campionul lui Dumnezeu împotriva răului ce domnea în lume, astfel că rolul menit sufletului este foarte înrudit cu cel ce-a revenit mai târziu spiritului, trimis să-l elibereze. Dimpotrivă, doctrina lasă neexplicat acel rost, pentru că nu ajunge la completa desfăşurare a rolului jucat de spirit în romanul sufletului, şi în această direcţie e limpede că ea, doctrina, necesită o completare.

Misiunea spiritului în această lume a formelor şi morţii, zămislită din cunoaşterea nupţială a sufletului cu materia, este absolut

univocă şi limpede definită. Misiunea sa este de a stârni în sufletul ce a uitat de sine însuşi, rob al formei şi al morţii, amintirea originii lui cereşti; spiritul trebuie să convingă sufletul că a săvârşit o greşeală împreunându-se cu materia, dând, prin aceasta, naştere lumii; în sfârşit, spiritul va întări în asemenea grad în suflet amintirea nostalgică a locului de baştină, încât, într-o zi, el se va smulge din viitoarea durerii şi a voluptăţii şi va pluti spre obârşia sa – în felul acesta, înfăptuindu-se nemijlocit sfârşitul lumii, materia recăpătându-şi străvechea ei independenţă, iar moartea fiind desfiinţată. Cum se întâmplă însă cu ambasadorul unei împărăţii, trimis într-o ţară duşmană, care, dacă rămâne mult acolo, se perverteşte din punctul de vedere al propriei ţări, prin aceea că, pe calea aclimatizării, adaptării şi influenţării, îşi însuşeşte, fără să-şi dea seama, felul de a gândi şi punctul de vedere al puterii inamice pe lângă care este acreditat, încât nu mai e în stare să apere interesele patriei şi trebuie rechemat, în acelaşi

chip, sau într-un chip asemănător, s-a întâmplat şi spiritului în misiunea sa. Cu cât aceasta durează mai mult, cu cât activează mai îndelungat în diplomaţie aici, jos, cu atât mai mult activitatea lui cunoaşte o fisură internă – datorită acelei „corupţii de ambasador” – fapt care nu scapă, fără îndoială, sferelor superioare şi ar fi şi dus, după toate presupunerile, la revocarea lui, dacă problema unei înlocuiri corespunzătoare ar fi mai uşor de rezolvat decât pare a fi.

Este neîndoielnic că, pe măsură ce trece timpul, spiritul se simte tot mai stânjenit de rolul său de distrugător şi de gropar al lumii. Sub înrâurirea corupătoare a şederii lui aici jos, punctul de vedere din care priveşte lucrurile se schimbă într-atât încât el, trimis, după propria sa concepţie, să alunge moartea din lume, sfârşeşte prin a se socoti ca principiul mortal, ca elementul ce aduce lumii moartea. Aceasta este, de fapt, o problemă a punctului de vedere şi a concepţiei; lucrurile pot fi apreciate aşa şi pot fi apreciate

altminterea. Spiritul ar trebui să ştie însă ce mod de a gândi îi revine, la care este obligat prin obârşia sa, altfel apare tocmai acel fenomen, pe care l-am numit obiectiv pervertire, ce-l duce la înstrăinarea de obligaţiile lui fireşti. Spiritul dă dovadă aici de o anumită slăbiciune de caracter, astfel încât suportă foarte rău reputaţia sa de a fi elementul ucigător, ţintind la distrugerea formelor – reputaţie pe care şi-o dobândise de altfel în cea mai mare parte din propria fiinţă, din nevoia de a se judeca pe sine însuşi – şi-şi pune în joc onoarea să scape de ea. Nu că în mod premeditat şi-ar trăda propria misiune; dar stăpânit, fără să-şi dea seama, atât de pornirea amintită, cât şi de un sentiment ce ar putea fi socotit drept o îndrăgostire neîngăduită faţă de suflet şi de frământările pătimaşe ale acestuia, i se întorc astfel cuvintele în gură încât părtinesc sufletul şi faptele lui, şi, printr-un soi de umor binevoitor, pledează împotriva propriilor sale ţeluri pure, în favoarea vieţii şi a formelor. Dacă măcar o astfel

de purtare trădătoare, sau ce apare ca atare, îi este de folos spiritului; dacă nu cumva nu are încotro şi serveşte, chiar şi în acest fel, scopul pentru care a fost trimis, anume desfiinţarea lumii materiale prin desprinderea sufletului din ea, şi dacă nu ştie chiar el asta foarte bine, deci nu acţionează astfel decât pentru că, în fond, ştie că şi-o poate îngădui – această întrebare rămâne deschisă. În orice caz în această contopire, subtil-renegatoare de sine, a voinţei sale cu cea a sufletului, vedem explicaţia acelei întorsături alegorice a doctrinei, cum că „al doilea trimis” ar fi o altă ipostază a omului-lumină, trimis să combată răul. Ba, este posibil ca această întorsătură să tăinuiască vreo aluzie profetică privitoare la hotărârile misterioase ale lui Dumnezeu, pe care doctrina le-a socotit prea sacre şi de nepătruns pentru a fi exprimate de-a dreptul.

9

Privind totul cu calm, nu se poate vorbi

despre „o cădere în păcat” a sufletului sau a omului-lumină iniţial, decât în condiţiile unei grave exagerări morale. În orice caz, de păcătuit sufletul a păcătuit faţă de sine însuşi prin renunţarea la starea originară de beatitudine şi seninătate, dar nu faţă de Dumnezeu, încălcând cumva, prin purtarea sa pătimaşă, vreo interdicţie divină. O asemenea interdicţie nici n-a fost rostită, cel puţin potrivit doctrinei la care ne referim. Dacă tradiţia religioasă relatează totuşi că Dumnezeu a interzis primilor oameni să guste din fructul pomului cunoaşterii a ce este „bine” şi ce este „rău”, trebuie în primul rând avut în vedere că, în acest caz, este vorba de o întâmplare secundară, de pe acum pământeană, de oamenii proveniţi din cunoaşterea materiei de către suflet, sub oblăduirea creatoare a lui Dumnezeu însuşi; şi dacă Dumnezeu i-a pus, într-adevăr, la această încercare, nu poate fi nicio îndoială că, chiar de la început, ştia cum se va sfârşi; nelămurit rămâne de ce nu a preferat să evite stârnirea bucuriei

răutăcioase a anturajului său de îngeri, foarte ostili neamului omenesc, renunţând la o interdicţie a cărei nerespectare era certă. Deoarece, însă, în al doilea rând, formularea „bine” şi „rău” este, fără îndoială şi în mod recunoscut, un comentar şi adaus la textul genuin, fiind în realitate vorba pur şi simplu de cunoaştere, care are drept urmare nu capacitatea morală de a distinge între bine şi rău, ci moartea, nu se prea pot opune rezerve explicaţiei că şi ştirea despre „interdicţie” constituie ea însăşi un adaus de acest fel, bine intenţionat, dar necorespunzător.

Totul vine în sprijinul acestei afirmaţii şi, îndeosebi, faptul că Dumnezeu nu s-a mâniat nici de dorul nostalgic al sufletului, nici de purtarea lui, nu l-a zvârlit de la sine şi nu i-a dat vreo osândă care să întreacă măsura pătimirilor ce şi le-a provocat sufletul singur, firește compensate de voluptate. Ba, dimpotrivă, este limpede că priveliştea patimii sufletului i-a insuflat lui

Dumnezeu cel puţin compătimire, dacă nu simpatie, căci imediat i-a venit în ajutor nechemat, a intervenit personal în lupta-dragoste pe care sufletul o ducea pentru a cunoaşte materia, îngăduind ca din viitoarea acestei lupte să ţâşnească lumea pieritoare a formelor, pentru ca sufletul să-şi afle în ea voluptatea. În această atitudine a lui Dumnezeu este într-adevăr foarte greu, dacă nu chiar cu neputinţă, să deosebim mila de simpatie.

De păcat, în sensul unei jigniri a lui Dumnezeu şi a voinţei sale categoric exprimate, se poate vorbi numai cu jumătate de îndreptăţire în această ordine de idei, mai ales dacă se ţine seamă de sensibilitatea deosebită a relaţiei lui Dumnezeu cu seminţia iscată din amestecul sufletului cu materia, neamul omenesc, care a fost, încă de la început, în mod vădit şi cu bune temeiuri, un obiect al geloziei îngerilor. Iosif era adânc impresionat când Eliezer îi vorbea de aceste legături; bătrânul îi vorbea, de altfel, de ele în

spiritul pe care şi noi îl mai găsim astăzi în comentarii ebraice ale istoriei străvechi. Dacă Dumnezeu, în înţelepciunea sa – se spune acolo – n-ar fi tăinuit şi n-ar fi păstrat în mod conştient pentru sine faptul că între oameni se vor naşte nu numai drepţi ci, dimpotrivă, şi răi, atunci împărăţia severităţii nici n-ar fi îngăduit crearea omului. Asemenea cuvinte au darul să ne deschidă ochii. Ele ne învaţă, înainte de toate, că „severitatea” nu este atât cauza proprie a lui Dumnezeu, cât mai curând cea a anturajului său – de care pare a fi dependent într-o măsură oarecare, deşi desigur nu hotărâtoare, de vreme ce, grijuliu să ocolească greutăţile pe care îngerii ar putea să i le pună în cale, a preferat să nu le spună cu de-amănuntul tot ce cuprindea lucrarea în curs, ci le-a dezvăluit doar câte ceva, trecând altele sub tăcere. Dar oare nu sugerează aceasta mai curând că el ţinea la crearea lumii, decât că crearea i-ar fi fost potrivnică? Deci chiar dacă sufletul n-a fost îmboldit şi încurajat în

întreprinderea sa de către Dumnezeu, împotriva planurilor lui nu a lucrat nicidecum, ci numai împotriva planului îngerilor, a căror adversitate faţă de oameni este de la început stabilită. Facerea lumii vii, bună şi rea, de către Dumnezeu, şi grija ce i-o purta, le-a părut îngerilor mai curând o toană augustă, care îi cam jignea, deoarece pe drept, mai curând decât pe nedrept, bănuiau că Dumnezeu se cam săturase de puritatea lor ce-i înălţa cântări. Întrebări uluite şi pline de reproşuri le stăteau mereu pe buze, ca, de pildă: „Ce-i oare omul, o Doamne, ca să te gândeşti la el?” şi Dumnezeu, căutând să-i cruţe, să-i împace, le răspundea câteodată în doi peri, câteodată însă mâniat şi pe un ton net umilitor pentru ei. Prăbuşirea lui Semael, un foarte mare principe printre îngeri, deoarece avea douăsprezece perechi de aripi, pe când animalele sacre şi serafimii aveau doar şase perechi, nu este desigur uşor de explicat, trebuie însă legată direct de aceste conflicte, aşa cum îl învăţa Eliezer pe

Iosif, care-l asculta cu atenţia încordată. Anume, Semael fusese cel ce aţâţase dintotdeauna susceptibilitatea îngerilor împotriva oamenilor sau, mai curând împotriva simpatiei divine de care aceştia se bucurau, şi astfel, când, într-o zi, Dumnezeu porunci sfintelor sale legiuni să se plece în faţa lui Adam, din pricina raţiunii sale şi pentru că ştia să numească toate lucrurile pe numele lor, îngerii i-au dat ascultare, unii tăinuindu-şi zâmbetul, alţii încruntând din sprâncene, Semael însă a refuzat să se supună. Căci, a declarat el, cu o năvalnică sinceritate, ar fi absurd ca cei creaţi din strălucirea Domnului să se umilească în faţa celor plămădiţi din colb şi tină – iar tocmai cu acest prilej a avut loc prăbuşirea lui, despre care Eliezer spunea că, văzută de departe, aducea cu căderea unei stele. Dar chiar dacă celorlalţi îngeri teama le-a intrat desigur pentru totdeauna în oase, şi dacă de atunci s-au arătat foarte prudenţi în ce-i privea pe oameni, rămâne totuşi clar şi cert că, ori de câte ori nelegiuirea s-a

lăţit pe pământ, ca înaintea Potopului sau când cu Sodoma şi Gomora, aceasta a însemnat de fiecare dată un triumf pentru sfântul anturaj şi o neplăcere pentru Creator, care era atunci silit să pedepsească cumplit – şi anume mai puţin după voia lui, decât sub presiunea morală a cerurilor. Dacă cele arătate au fost bine intuite, cum rămâne cu misiunea „celui de-al doilea trimis”, şi a fost el oare cu adevărat trimis să asigure desfiinţarea lumii materiale, prin desprinderea sufletului din ea şi readucerea lui la obârşie?

Ne este îngăduit să presupunem că nu aceasta a fost părerea lui Dumnezeu şi că spiritul într-adevăr nu a fost trimis, potrivit reputaţiei sale, după suflet, ca să fie groparul formelor create de acesta cu ajutorul binevoitor al Domnului. Taina este poate alta, şi poate că stă în sensul doctrinei că al doilea trimis ar fi iarăşi tot omul-lumină, trimis la început împotriva răului. Ştim de mult că taina îşi îngăduie libertăţi cu modurile timpului şi că se poate foarte bine să

vorbească la trecut când se gândeşte la viitor. Este cu putinţă ca afirmaţia că sufletul şi spiritul ar fi fost una, să vrea de fapt să afirme că trebuie cândva să devină una. Ba, aceasta pare cu atât mai probabil, cu cât spiritul reprezintă, de la sine şi prin chiar esenţa sa, principiul viitorului, adică „va fi” sau „trebuie să fie”, pe când fervoarea sufletului legat de formă se adresează trecutului şi sacrului „a fost”. Rămâne discutabil de care parte este aici viaţa şi de care parte moartea; căci ambele părţi, sufletul contopit cu natura şi spiritul transcendent, adică principiul trecutului şi cel al viitorului, susţin, fiecare după felul său de a gândi, că ar fi apa vieţii, şi fiecare îl acuză pe celălalt că slujeşte morţii; şi niciunul pe nedrept, deoarece şi natura fără spirit şi spiritul fără natură cu greu pot fi numite viaţă. Taina însă şi speranţa tăcută a lui Dumnezeu stă poate în unirea lor, anume în adevărata răzbire a spiritului în lumea sufletului şi în întrepătrunderea amânduror principiilor şi sfinţirea unuia prin altul, devenind prezentul unei

omeniri binecuvântate şi de binecuvântarea care pogoară din cer şi de cea care urcă din adâncuri.

Aceasta ar fi de luat în consideraţie ca posibilitate tainică şi ultimă de tâlcuire a doctrinei – chiar dacă rămâne foarte îndoielnic dacă pomenitul comportament al spiritului, izvorât dintr-o prea vie sensibilitate faţă de învinuirea de a fi principiul morţii, comportament de abnegaţie şi slugărnicie, ar constitui calea potrivită spre asemenea scop. Chiar dacă spiritul ar împrumuta patimii mute a sufletului ceva din şiretenia sa şi ar slăvi mormintele, dacă ar numi trecutul singurul izvor al vieţii şi dacă s-ar recunoaşte şi s-ar pârî pe sine ca ticălos fanatic şi ucigătoarea voinţă înrobitoare a vieţii: el, spiritul, ar rămâne, orice ar face, cel ce este, adică cel trimis cu avertismentul, principiul jignirii, al contradicţiei şi al pribegiei, care trezeşte în pieptul unui singuratic, rătăcit printre ghiftuiţii voluptuoşi, neliniştea unei mizerii supranaturale, îl goneşte de la porţile împlinirii şi împăcării cu sine, pe căile aventuroase ale

incertitudinii şi-l face să fie asemenea unei pietre care, prin faptul că se desprinde şi se rostogoleşte, este menită să declanşeze o avalanşă de acţiuni ce creşte la infinit.

10

Astfel se formează începuturi şi promontorii ale trecutului, în care amintirea individuală găseşte un liniştitor temei istoric, ca Iosif când se gândea la oraşul Ur şi la ieşirea străbunului din oraşul său de baştină. Purta în sânge o tradiţie de zbuciumări spirituale, ce hotărâseră şi viaţa tatălui său, atât de apropiată de a sa, pribegiile şi lumea lui, tradiţie pe care Iosif o recunoştea când recita versetele de pe tăbliţele de argilă:

„De ce i-ai hărăzit fiului meu Ghilgameş zbucium fără răgaz?

De ce i-ai dat o inimă ce nu ştie ce-i tihna?”

Netihnă, neîncetate întrebări, pândiri, căutări, stăruinţe de a-l câştiga pe Domnul, o strădanie amară şi plină de îndoieli pentru adevăr şi dreptate, începuturi şi sfârşituri, pentru

propriul nume, pentru propria fiinţă, pentru adevărata părere a Preaînaltului – cum se mai vădeau acestea toate, lăsate moştenire străvechiului pribeag şi transmise prin generaţii, pe chipul bătrânului Iacob, pe fruntea lui înaltă, în privirea scrutătoare, îngrijorată a ochilor lui căprui, şi cu câtă ardoare îl iubea Iosif pe acest bărbat conştient de sine, de faptul că este nobil şi ales, şi tocmai această conştiinţă de sine a unor griji şi răspunderi mai înalte conferea persoanei tatălui toată demnitatea, stăpânirea de sine, solemnitatea ce-şi completau reciproc efectul. Nelinişte şi demnitate – iată semnul distinctiv al spiritului, iar Iosif, cu o dragoste netemătoare, de copil, recunoştea semnul transmis din vechi pe fruntea stăpânului şi părintelui său, deşi el nu era marcat de acel semn, ci, determinat mai mult de fermecătoarea lui mamă, era mai senin şi mai nepăsător, iar firea sa sociabilă îşi afla mai uşor împlinirea în convorbire şi comunicare. Dar cum ar fi putut să-i fie teamă lui de acest tată meditativ

şi grijuliu, când se ştia atât de iubit de el? Obişnuinţa de a fi iubit şi preferat i-a hotărât firea şi i-a dat culoarea; această obişnuinţă a hotărât şi legăturile sale cu Preaînaltul, pe care, în măsura în care era îngăduit să-i atribuie o formă omenească, şi-l închipuia aidoma lui Iacob, şi, resimţindu-l, aşa-zicând, ca pe o replică mai perfectă a tatălui, Iosif avea naiva convingere că-i era drag lui Dumnezeu, cât îi era şi lui Iacob. Vrem să desemnăm aici deocamdată şi încă de departe relaţiile sale cu cerescul Adon ca „nupţiale” – căci Iosif auzise despre femei babiloniene consacrate lui Iştar sau Mylitta, care trăiau necăsătorite, dar obligate la o cucernică jertfire de sine în chiliile templelor, şi erau denumite „curata”, „sfânta” şi „*enitu*” adică „mireasa Domnului”. Ceva din atitudinea acestor *enitu* era în el, deci şi un sentiment de rigoare şi logodnă şi apoi, în legătură cu aceasta, o anumită tendinţă spre o visare jucăuşă, care ne va da de lucru, când vom fi ajuns să fim jos la el, şi care ar

putea fi forma în care se manifesta, în cazul său, moştenirea spiritului.

În schimb, cu tot ataşamentul, nu înţelegea sau nu încuviinţa întru totul forma ce o luase această moştenire în cazul tatălui: îngrijorarea, mâhnirea, neastâmpărul – exprimate prin sila de neînvins faţă de o existenţă temeinică, aşezată, cum i s-ar fi cuvenit neapărat demnităţii sale, silă exprimată în felul său de viaţă în veşnic provizorat, mutându-se mereu, mereu improvizând, aproape fără cămin. Fără îndoială că şi tatăl era iubit, ocrotit şi preferat de El – ba dacă Iosii se bucura de bunăvoinţa divină, desigur că asta se întâmpla mai cu seamă de dragul tatălui său. În Mesopotamia, Saddai, Dumnezeu îl îmbogăţise pe Iacob cu turme şi bunuri felurite şi, cu nenumăraţii lui fii, cu alaiul femeilor, cu gloata păstorilor şi slugilor, ar fi putut fi un principe între principii ţării, cum şi era de fapt, nu numai prin ponderea sa lumească, ci prin spiritul său, ca „nabi”, adică „vestitor”, ca un ştiutor, cunoscător

al Domnului şi preaînţelept, unul dintre acei venerabili îndrumători căruia i se transmisese harul caldeeanului. Şi în care fusese, de fiecare dată, recunoscută descendenţa lui directă. Când oamenii i se adresau, în negocieri şi învoieli de negoţ, foloseau cele mai alese cuvinte şi cele mai ceremonioase, numindu-l „stăpânul meu”, în vreme ce vorbind despre ei înşişi nu întrebuinţau decât cuvintele cele mai umile. De ce oare nu trăia Iacob cu ai lui o viaţă de orăşean proprietar, într-unul dintre oraşe, chiar la Hebron, la Urusalim sau la Sihem, într-o casă trainică, de piatră şi lemn, sub care şi-ar fi putut îngropa morţii? De ce poposea în corturi, în afara oraşului, în plin câmp, ca un ismaelit sau un beduin al pustiului, de nici nu vedea măcar cetatea de la Chiriat-Arba, în vecinătatea fântânilor, a mormintelor din peşteri, a stejarilor şi a terebinţilor, într-o tabără ce putea fi oricând ridicată, ca şi cum nu i-ar fi fost îngăduit să se oprească şi să prindă rădăcini ca ceilalţi, de parcă ar trebui să fie gata în orice ceas să

primească porunca de a desface bordeiele şi staulele, de a încărca pe cămilele de povară prăjinile, pâslele şi pieile, pentru, a porni iarăşi mai departe? Iosif ştia, fireşte, de ce. Trebuia să fie aşa, deoarece slujeau un Dumnezeu a cărui esenţă nu era tihna şi confortul sedentar, un Dumnezeu al planurilor de viitor, în voinţa căruia erau în zămislire lucruri mari, încă nelămurite, ce băteau departe, care de fapt chiar El, dimpreună cu proiectele voluntariste universale ce mocneau într-însul, era abia în plină devenire, fiind, de aceea, un zeu al netihnei, un zeu al grijilor, care voia să fie căutat şi pentru care trebuia să te menţii pentru orice caz liber, mobil, disponibil.

Pe scurt: însuşi spiritul, spiritul care conferea demnitatea, dar care ţi-o şi lua înapoi, era cel ce îi interzicea lui Iacob să ducă o viaţă orăşeneşte întemeiată şi sedentară; iar dacă micul Iosif, care nu era lipsit de înţelegere pentru luxul şi fastul lumesc, regreta câteodată aceste peregrinări, acceptăm aceasta, ca şi alte trăsături

ale caracterului său, cu care, iarăşi altele, ne vor împăca. Cât despre noi, care ne pornim să povestim despre acestea toate şi aşa, nesiliţi, ne aruncăm într-o aventură al cărei capăt nu se vede: nu vrem să ascundem firească şi neîngrădita noastră înţelegere pentru sila îngrijorată pe care i-o insufla bătrânului gândul de a se statornici, de a se aşeza într-o casă. Cunoaştem şi noi asemenea sentiment? Nu ne este şi nouă sortită nestarea şi nu avem şi noi parte de o inimă care nu are parte de tihnă? Nu e oare astrul povestitorului Luna, stăpâna drumului, pribeaga, ce nu ajunge la popasuri decât pentru a le părăsi iarăşi? Cel ce povesteşte colindă prin multe popasuri, cu multe pătăranii; dar nu zăboveşte decât în felul corturarilor, gata să primească noi porunci de drum, şi curând simte că îi bate inima, parte de bucurie, parte de teamă şi spaimă a cărnii, semn în orice caz că se porneşte iarăşi spre noi aventuri, ce vor trebui trăite, cu imprevizibile peripeţii, după voinţa spiritului fără de stare.

Suntem de mult pe drum, popasul în care nu am zăbovit decât puţin, pe care l-am şi uitat, a rămas mult în urmă şi, după obiceiul călătorilor, ne-am şi pus, de departe, în legătură cu lumea spre care ni se îndreaptă ochii şi care ne întâmpină, privindu-ne, ca să nu fim străini cu totul, stângaci şi speriaţi, când ne va primi. A şi durat prea mult drumeţia? Nu-i de mirare, căci de data asta drumul duce în Infern! Coborâm tot mai adânc, mereu mai adânc, pălind coborâm tot mai jos în abisala fântână, în genunea fără fund a trecutului.

De ce pălim? De ce ne bate inima, nu numai de când am pornit la drum, ci chiar de la primirea primei porunci de pornire, şi nu numai de bucurie, dar bate foarte tare şi din pricina unei năprasnice spaime fizice? Nu este oare trecutul elementul şi aerul vieţii povestitorului, nu-i este familiar acest timp şi potrivit lui ca peştelui apa? Da, o fi. Dar de ce oare inima noastră, curioasă şi temătoare, nu îngăduie să fie calmată de această înţelepciune?

Desigur fiindcă elementul trecutului, de care suntem bineînţeles învăţaţi să ne lăsăm duşi departe, mereu mai departe, este altul decât acela al trecutului către care ne îndreptăm acum în silă, înfrângându-ne repulsia, adică trecutul vieţii, lumea pierită, moartă, căreia într-o zi îi va aparţine, din ce în ce mai profund, propria noastră viaţă, ale cărei începuturi îi şi aparţin la oarecare adâncime. A muri, înseamnă, desigur, să pierzi Timpul, să ieşi din el, dar înseamnă în schimb, să câştigi Veşnicia şi Ubicuitatea, prin urmare adevărata viaţă. Căci esenţa vieţii este prezentul, şi numai printr-o urzeală mitică taina sa ni se înfăţişează sub chipul trecutului şi sub cel al viitorului. Acesta este, am zice, felul popular al vieţii de a se dezvălui, pe când taina aparţine iniţiaţilor. Deci, poporul să fie învăţat că sufletul pribegeşte. Înţeleptul va şti că învăţătura aceasta nu-i decât haina care îmbracă taina ublicuităţii sufletului şi că atunci viaţa îi aparţine toată, când moartea i-a nimicit carcera individuală. Gustăm

din moarte şi din cunoaşterea ei, când, aventurier-povestitor, plecăm în trecut: de aici voluptatea, cât şi palida noastră teamă. Dar mai vie este plăcerea şi nu negăm că este a cărnii, căci obiectul ei este începutul şi sfârşitul cuvintelor, al întrebărilor şi al tuturor acţiunilor noastre: esenţa omului, pe care o căutăm în Infern şi în moarte, aşa cum Iştar l-a căutat acolo pe Tammuz, şi Eset pe Usiri, pentru a recunoaşte esenţa omului acolo unde sălăşluieşte trecutul.

Căci este, este totdeauna, chiar dacă felul poporului de a vorbi sună: a fost. Astfel glăsuieşte mitul care nu-i decât veşmântul tainei; veşmântul ei festiv însă este sărbătoarea, care revine periodic, arc aruncat peste modurile timpului şi dând trecutului şi viitorului prezenţă pentru simţurile poporului. Ce-i de mirare că în sărbătoare omenescul intra totdeauna în fierbere şi degenera în destrăbălări, încuviinţate de datini, întrucât în sărbătoare moartea şi viaţa se recunosc reciproc?

— Sărbătoare a povestirii, tu eşti veşmântul festiv al tainei vieţii, căci restitui netimpul pentru simţurile poporului şi evoci mitul, făcându-l să se desfăşoare într-un prezent exact! Sărbătoare a morţii, pogorâre în Infern, tu eşti într-adevăr sărbătoare şi bucurie voluptuoasă pentru sufletul cărnii, care nu-i legat în zadar de trecut, de morminte şi de piosul „a fost”. Fie, însă, ca şi spiritul să-ţi vină în ajutor şi să te pătrundă, pentru a-ţi fi priincioasă binecuvântarea ce coboară din cer şi binecuvântarea ce urcă din adâncuri!

Să pogorâm deci, şi fără şovăire! Oare ne vom scufunda fără oprire în străfundurile nepătrunse ale fântânii? Nicidecum. Nu ne vom afunda mult mai adânc decât trei mii de ani – şi ce înseamnă asta faţă cu abisul fără fund? Acolo oamenii n-au un ochi în mijlocul frunţii, nici carapace de corn şi nici nu luptă cu şopârle zburătoare: sunt oameni ca noi – în afară de o visătoare neprecizie a gândirii, lesne de iertat. Aşa

se linişteşte pe sine, în ajunul călătoriei, bărbatul puţin experimentat care, când lucrurile ajung la o adică, este chinuit de friguri şi de bătăile inimii sale. Aşadar, pornim, îşi spune el, spre capătul lumii, dincolo de toate obiceiurile cunoscute? Deloc, ci doar într-aici şi într-acolo, unde mulţi au şi fost, la o zi sau două de casă. Aşa şi noi, faţă cu ţara care ne aşteaptă. Este oare ţara unde şi-a înţărcat dracu' copiii, ţara Ga-ga, într-atât de neobişnuită, încât să te prinzi buimăcit cu mâinile de cap? Nu, ci o ţară cum am mai văzut adesea, un ţinut mediteranean, nu chiar familiar, cam prăfuit şi pietros, dar nicidecum straniu şi deasupra căruia se perindă stelele pe care le cunoaştem. Aşa se întinde în trecut, asemenea plaiurilor din basme, cu munţii, văile, oraşele, drumurile şi podgoriile sale, cu râul care curge tulbure şi grăbit printre verzile hăţişuri. Deschideţi ochii, dacă i-aţi închis, crispaţi, la plecare! Am ajuns. Priviţi – noaptea luminată de lună, cu umbre puternic conturate, aşternută peste un blând

peisaj deluros! Simţiţi – este dulcea prospeţime a nopţii primăvăratice, înstelată ca un cer de vară!

ISTORIILE LUI IACOB

CAPITOLUL UNU
LA FÂNTÂNĂ

Ișstar

Era dincolo de colinele dinspre miazănoapte ale Hebronului, puţin la răsărit de drumul ce venea de la Urusalim, în luna lui Adar, într-o seară de primăvară atât de scăldată de lună, încât ai fi putut citi ceva scris, iar frunzişul arborelui cu trunchiul mai curând scurt şi gros, dar cu ramurile puternice, foarte răsfirate, un terebint vânjos, încărcat de ani, singuratic, părea, dimpreună cu ciorchinele sale de flori mici, atât de migălos cizelat de lumină, încât marginile i se vedeau

totodată precis conturate şi, totuşi, parcă învăluite într-o plasă scânteietoare. Mândrul copac era sfânt: la umbra lui puteai dobândi învăţătură în fel şi chip, atât rostită de o gură omenească (căci oricine avea de împărtăşit din experienţă ceva despre divinitate strângea ascultători sub ramurile lui), cât şi pe o cale mai înaltă. Într-adevăr, în repetate rânduri, oameni care trăseseră un somn cu capul rezemat de trunchiul său avuseseră parte, în vis, de prevestiri şi îndrumări, iar la holocaustele ce se aduceau aici, cum dovedea masa de piatră cu placa înnegrită, pe care se păstra, fumegând uşor, o flăcăruie, felul cum se ridica fumul, zboruri pline de semnificaţie ale păsărilor şi chiar semne cereşti vădiseră adesea, de-a lungul timpului, atenţia deosebită de care se bucurau faptele cucernice săvârșite la umbra terebintelui.

Prin împrejurimi se înălţau mulţi alţi arbori, dar mai puţin venerabili decât terebintul singuratic: unii de acelaşi soi, apoi smochini cu

frunzele late şi alţi arbori ale căror trunchiuri îşi trimiteau rădăcinile aeriene până departe în pământul bătătorit, iar verdeaţa lor veşnică, ceva între ace şi frunze, alburie în bătaia lunii, alcătuia evantaie spinoase. Îndărătul arborilor, spre miazăzi şi în direcţia colinei ce ascundea oraşul şi încă o bucată în sus pe povârnişul ei, se întindeau locuinţele şi staulele. Prin liniştea nopţii răzbătea câteodată dintr-acolo mugetul răguşit al unei vite, sforăiturile unei cămile sau stăruitoarea tânguire a vreunui măgar. Spre miazănoapte, însă, priveliştea era liberă şi, dincolo de un zid înconjurător ridicat din două rânduri de piatră grosolan cioplită, cu rosturi mari, acoperit cu muşchi, care făcea locul din jurul copacului-oracol să semene cu o terasă cu parapet scund, în lumina astrului în al treilea pătrar, înălţat în mijlocul cerului, se întindea câmpia, până la colinele ce se unduiau monoton şi închideau orizontul: un ţinut acoperit cu pâlcuri de măslini şi tufişuri de tamarini, străbătut de şleauri, şi care, mai

departe, încolo, se prefăcea în păşuni fără copaci, pe care, ici şi colo, se zărea pâlpâind câte un foc de păstori. Pe parapetul zidului ciclame străluceau liliachii şi roşii, mai palide sub lumina lunii, crocusul alb şi dediţei roşii înfloreau în muşchi şi în iarba din jurul arborilor. Şi peste toate se simţea aici mireasma florilor şi a plantelor aromatice, mirosul reavăn din umbra copacilor, izul de foc de lemn şi bălegar.

Cerul era minunat. Un cearcăn lat înconjura luna, a cărei lumină apărea atât de intensă în dulceaţa ei, încât era aproape dureros s-o priveşti, iar pe toată întinderea necuprinsului firmament licărea, ca aruncată cu mâinile pline, sămânţa stelelor, grămădite ici mai puţin, colo mai mult, în orânduiri scânteietoare. Un foc viu de un alb-albăstrui, nestemată scăpărătoare şi pură, Sirius-Ninurtu se arăta în sud-vest, părând că alcătuieşte un simbol cu Procion, din constelaţia Câinelui Mic, aflat către sud, deasupra sa. Mardug, regele, ce se ivea îndată după apusul soarelui şi avea să

lucească toată noaptea, ar fi fost deopotrivă în splendoare cu Sirius, dacă lumina puternică a lunii nu i-ar fi micşorat strălucirea. Nu departe de zenit, ceva mai spre sud-est, strălucea Nergal, duşmanul cu şapte nume, clamitul, cel ce răspândeşte ciuma şi moartea, căruia noi îi spunem Marte. Dar Saturn, statornicul şi dreptul, se înălţase înaintea lui deasupra orizontului, luminând cerul sudic. Falnic, cu lumina lui principală roşie, se înfăţişa chipul familiar al lui Orion, un vânător şi el, încătărămat şi înarmat, aplecat spre apus. Tot acolo, doar mai către miazăzi, plutea Porumbelul. Regulus, în constelaţia Leului, saluta din înaltul cerului, unde se ridicase şi atelajul taurilor înjugaţi la Carul Mare, în vreme ce Arcturus, roş-gălbui, din constelaţia Bouarului, se mai găsea încă jos, în nord-est, iar lumina aurie a Capricornului, cât şi constelaţia Vizitiului se şi aplecau spre apus şi nord. Dar, mai frumoasă decât acestea toate, mai arzătoare decât stelele care-o precedaseră şi

decât întreaga armată a *kokabimilor*[8], era Iştar, soră, soţie şi mamă, Astarte, suverana, ce urma soarele în adâncimile apusului. Pâlpâind cu o lumină argintie, arunca raze fugare, răspândea flăcărui dantelate şi o flacără mai lungă, asemenea unui vârf de lance, le depăşea pe celelalte.

Faimă și prezent

Erau, aici, ochi pricepuţi în meşteşugul de a le deosebi pe acestea toate şi a le contempla cu înţelegere, ochi întunecaţi, înălţaţi spre cer şi în care se oglindeau atât de feluritele licăriri. Privirile lor urmăreau linia Zodiacului, ce struneşte talazurile firmamentului, stavilă de neclintit la care vegheau cei ce determinau scurgerea timpului; scrutau sfânta ordine a semnelor sacre ce se iveau iute, pe rând, după amurgul scurt al acestor latitudini: prima, constelaţia Taurului, căci, pe vremea când trăiau

8 Stelele.

acei ochi, soarele se găsea, la începutul primăverii, în zodia Berbecului şi răpise această zodie cu el în adâncuri. Zâmbeau, ochii aceia pricepuţi, zâmbeau Gemenilor, care din înălţimi se aplecau spre apus; dintr-o privire ce luneca spre răsărit descopereau Spicul din mâna Fecioarei. Însă, privirea se întorcea îndărăt, spre cearcănul lunii şi spre scutul ei de argint scânteietor, irezistibil atrasă de strălucirea sa blândă şi pură.

Erau ochii unui flăcăiandru, aşezat pe ghizdul de zid al unei fântâni ce-şi căsca adâncimea umedă lângă arborele sacru, cu o toartă de piatră boltită deasupra ei. Pe treptele circulare, tocite, ce urcau spre gura fântânii, ude în acea parte de apa răspândită, adolescentul îşi odihnea picioarele goale, de asemenea ude. Pusese la uscat alături, atât veşmântul cu desene late, ruginii pe fond galben, cât şi sandalele din piele de vită, cu marginile moi, semănând aproape a ghete, din pricina laturilor înalte, ce prindeau călcâiele şi gleznele. În jurul şoldurilor îşi

petrecuse mânecile largi ale cămăşii de in înălbit, ţesut rustic şi grosolan, iar pielea smeadă a bustului său – cam prea greoi şi prea maturizat faţă de capul copilăresc – lucea uleios în lumina lunii, cu umerii orizontali şi înalţi că ai egiptenilor. Căci, după o spălare cu apa foarte rece, după ce se udă tot de mai multe ori, folosind ciutura şi un căuş de lemn, ceea ce, după o zi încinsă de soare, fusese totodată o desfătare şi îndeplinirea unor cucernice prescripţii, flăcăiandrul turnase în palmă untdelemn de măsline parfumat, dintr-un vas de sticlă opacă, irizată, şi-şi frecase mădularele, nescoţându-şi pentru asta de pe frunte cununa de mirt împletită larg şi nici amuleta ce-i atârna pe piept, prinsă de un lănţug lung, suflat cu bronz, trecut pe după gât: un săculeţ în care erau cusute niscaiva buruieni ocrotitoare.

Cu chipul întors către luna care i-l scălda în lumină, adolescentul părea că se roagă, căci, ţinându-şi coatele strâns lipite de coaste, avea

amândouă antebraţele ridicate, palmele deschise, întoarse în afară şi, aşa cum şedea, se legăna uşor, psalmodiind, cu jumătate de glas, cuvinte sau sunete abia articulate… La mâna stângă purta un inel de faianţă albastră, iar unghiile degetelor de la mâini şi de la picioare mai păstrau urmele vopselei henne, roşie-cărămizie, ce şi-o pusese, ca filfizonii, cu prilejul sărbătorii recente din oraş, în dorinţa tinerească de a plăcea femeilor, care şedeau pe acoperişuri – cu toate că el îşi putea îngădui să nu recurgă la procedee cosmetice şi să aibă o încredere desăvârşită în chipul hărăzit lui de Dumnezeu, chip într-adevăr fermecător, datorită ovalului plin încă, copilăros, dar mai ales căutăturii galeşe a ochilor săi negri, puţin oblici. Oamenii frumoşi se simt ispitiţi să-şi sporească superioritatea naturală „înfrumuseţându-se”, probabil dintr-un fel de supunere faţă de rolul lor plăcut, dedicând darurilor înnăscute un cult căruia i se poate atribui un sens cucernic şi deci i se recunoaşte rostul, în vreme ce împopoţonările

celor urâţi sunt neroade şi jalnice. Frumuseţea nu este, de altfel, niciodată desăvârşită şi tocmai de aceea îndeamnă la cochetărie; căci se simte obligată să ne înfăţişeze tipul împlinit al idealului pe care îl insuflă; ceea ce iarăşi este greşit, căci secretul ei stă tocmai în forţa de atracţie a nedesăvârşârii.

În jurul capului acestui adolescent pe care îl vedem aici aievea, faima şi poezia au urzit un adevărat nimb de slăvită frumuseţe, asupra căreia prezenţa lui în carne şi oase ne dă prilejul unei uşoare mirări – şi aceasta deşi vraja şovăitoare a nopţii cu lună îi vine în ajutor cu blânda ei lumină difuză. Câte s-au spus, pe măsură ce zilele s-au adăugat zilelor, în cântecele şi în legendele, în povestirile apocrife şi în pseudoepigrafele ce i-au slăvit înfăţişarea pe tonuri excesive, ne-ar putea face să zâmbim, pe noi, care-l privim cu ochii noştri! Cel mai puţin se spunea că faţa lui ar fi ruşinat strălucirea soarelui şi a lunii. Se mai spunea textual că ar fi trebuit să-şi acopere

fruntea şi obrajii cu un văl, pentru ca, la vederea acestui trimis al Domnului, inima poporului să nu se scrumească în flăcări pământene, şi că acei care l-au zărit fără văl”, cufundaţi în mântuitoare contemplaţie”, nu l-au mai recunoscut pe flăcăiandru. Ba, mai mult, tradiţia orientală nu se sfieşte să afirme că jumătate din toată frumuseţea existentă pe pământ a fost dăruită acestui adolescent şi că abia cealaltă jumătate a fost împărţită restului omenirii. Iar un bard persan de o deosebită autoritate supralicita această afirmaţie, folosind o imagine ciudată: socotind anume că dacă frumuseţea lumii ar fi egală cu greutatea unei singure monede de şase toţi de aur, entuziastul poet afirma că cinci toţi i-ar fi revenit lui, celui minunat, neasemuit.

O asemenea faimă, trufaşă şi nemăsurată, deoarece se socoate la adăpost de orice verificări ulterioare, are ceva tulburător şi corupător pentru martorul ocular, constituie un pericol pentru nepărtinirea judecăţii. Se pomenesc nenumărate

cazuri când o preţuire exagerată, asupra căreia oamenii au căzut de acord, a avut asemenea putere de sugestie, încât omul izolat s-a lăsat orbit ca de un soi de delir. Cam cu vreo douăzeci de ani înaintea vremii când se petrece această povestire, aşa cum vom vedea mai departe, un bărbat foarte apropiat de flăcăiandrul nostru vindea la Harran, în ţara Mesopotamiei, oi crescute de el, însă atât de mare le era faima, încât oamenii plăteau preţuri cu desăvârşire nebuneşti, cu toate că se puteau uşor încredinţa că nu era vorba de oi cereşti, ci de animale fireşti şi obişnuite, oricât de grozave ar fi fost. Aceasta este puterea omeneştii nevoi de a se supune! Totuşi, hotărâţi să nu ne lăsăm înrâuriţi de o faimă ulterioară, pe care noi avem posibilitatea să o confruntăm cu realitatea, nu trebuie nici să cădem în extrema contrară, într-un criticism excesiv. Un entuziasm postum, asemenea celui ce simţim că ameninţă dreapta noastră judecată, nu poate, fireşte, îl lipsit de orice temei; el îşi are rădăcinile în realitate şi se

adresase, lucru dovedibil, încă persoanei în viaţă. Pentru deplina lui înţelegere ni se cere să ne însuşim, înainte de orice, punctul de vedere al unui anumit gust arab pentru tenul smead, unghi vizual estetic din care adolescentul apărea într-adevăr atât de frumos şi seducător, încât, la prima vedere, putuse fi luat, de mai multe ori, drept o făptură aproape divină.

Aşadar, să ne cântărim bine cuvintele, ferindu-ne, deopotrivă, şi de o îngăduinţă plină de slăbiciune faţă de tradiţie, dar şi de o atitudine critică nesăbuită, şi să constatăm că faţa tânărului adorator al Lunii, aşezat lângă fântână, era plăcută, chiar şi în cusururile ei. De pildă, nasul lui, foarte drept şi cam scurt, avea nările prea groase, însă, apărând astfel umflate, ele dădeau fizionomiei sale o vioiciune, un accent personal şi o uşoară mândrie, ce se potriveau cu blândeţea din privire. Nu vom dezaproba expresia de senzualitate trufaşă, vădită de buzele răsfrânte. Această expresie este, câteodată, înşelătoare şi

apoi, mai ales când este vorba de forma gurii, trebuie ţinut seama de punctul de vedere al locului şi al oamenilor. În schimb, ne-am socoti îndreptăţiţi să găsim prea arcuită partea dintre gură şi nas – dacă acest fapt n-ar fi avut drept urmare o conformaţie deosebit de atrăgătoare a colţurilor gurii în care, prin simpla suprapunere a buzelor şi fără ca muşchii să se contracte, se isca un zâmbet calm. Fruntea era netedă în jumătatea ei inferioară, deasupra sprâncenelor stufoase şi frumos arcuite, dar se bomba în partea de sus, sub părul des şi negru, încins cu o bandă de piele de culoare deschisă şi împodobit cu o cunună de mirt. Căzând în bucle adunate pe ceafă, părul lăsa dezgolite urechile, ce ar fi putut fi socotite armonioase, dacă lobii n-ar fi fost prea cărnoşi şi prea alungiţi, desigur din pricina cerceilor de argint, inutil de mari, purtaţi încă din copilărie.

Oare adolescentul se ruga acum? Dar pentru asta atitudinea sa era prea tihnită. Rugăciunea ar fi cerut să stea în picioare. Murmurul lui, această

melopee spusă cu jumătate de glas, cu mâinile ridicate, părea mai curând un fel de şoaptă rostită într-o desăvârşită uitare de sine, ceva ca o convorbire cu astrul înălţat mult pe cer. Legănându-se, flăcăiandrul continua să murmure:

— *Abu-Hammu-Aoth-Abaoth-Abirâm – Haam-mira-am…*

În această improvizaţie se încurcau tot soiul de conexiuni confuze şi asocieri de idei, căci dacă adresa prin ea cuvinte babiloneene de dezmierdare astrului nopţii, numindu-l Abu, tată, şi Hammu, unchi, se auzea, de asemenea, şi numele lui Avram, străbunul lui adevărat, sau numai bănuit, la care prin extindere şi flexiune se mai adăuga încă un nume, transmis prin venerabilă tradiţie, cel al lui Hammu-rabi, Legislatorul, nume legendar având sensul de „unchiul meu divin este sublim”, după care urmau sunete grele de semnificaţii, care depăşind cu ideea de tată, limitele cultului astral, practicat în orientală lui ţară de baştină, şi amintirile de

familie, se străduiau, bâiguind, să ajungă la noua entitate spirituală, încă în formaţie, îndrăgită, discutată şi încurajată de cei din preajma lui.

— *Iao-Aoth-Abaoth*, îngâna flăcăiandrul, *Iahu, Iahu! la-ave-ilu, la-a-um-ilu.*

Şi pe când continua astfel, cu mâinile ridicate, cu legănări, clătinări din cap şi zâmbete de îndrăgostit, adresate lunii, izvor de lumină, înfăţişarea singuraticului devenea tot mai ciudată, aproape înfricoşătoare. Cufundarea în rugăciune, revărsarea lirică, sau ce va fi fost, părea să-l ducă departe, iar crescânda uitare de sine în care acţiunea sa îl învăluia, să degenereze în ceva aproape necurat. Nu dăduse glas puternic melopeii sale şi nici n-ar fi putut. Glasul acesta, cu accente stridente, pe jumătate copilăros, cu un timbru adolescentin, era fragil şi în formaţie, fără rezonanţă organică. Şi iată că, deodată, glasul i se frânse, spărgându-se într-un fel de spasm. Nu se mai auzi decât ca o şoaptă gâfâită:

— *Iahu! Iahu!* plămânul fiind cu totul lipsit de

aerul pe care el uita să-l mai tragă în piept.

Totodată, trupul i se contractă şi se răsuci, pieptul i se prăbuşi, muşchiul pântecului începu o ciudată mişcare de rotire, ceafa şi umerii zvâcniră, crispaţi, mâinile tremurau, muşchii tensori ai antrebraţelor se încordară şi se umflară şi, deodată, ochii lui negri se dădură peste cap – albul gol lucind neliniştitor în lumina lunii.

Trebuie spus aici că nimeni n-ar fi putut prevedea uşor o asemenea neorânduială în comportamentul băiatului. Criza aceasta, sau oricum am numi-o, făcea impresia unei nepotriviri şi a unei surprize neliniştitoare, întrucât la prima vedere constituia un contrast neverosimil cu impresia de bună creştere, cuviinţă şi înţelegere pe care o făcea persoana lui simpatică şi, totuşi, puţin cam prea afectată. Dacă întâmplarea era serioasa, se punea întrebarea cine trebuia să se îngrijească de sufletul lui, care în acest caz putea fi, eventual, socotit dacă nu dintre cele alese, oricum dintre cele primejduite. Iar dacă la mijloc

nu era decât un joc şi o toană, faptul rămânea destul de neliniştitor – şi că asemenea purtări erau cel mai puţin potrivite aici, părea să rezulte în cele ce urmează din purtarea tânărului înnebunit de lună.

Tatăl

Dinspre colină şi locuinţe răsună numele lui, strigat de la oarecare depărtare, şi apoi, mai apropiat, de două sau trei ori:

— Iosifel Iosifel

La a treia chemare auzi, sau, cel puţin, abia atunci arătă că aude şi, venindu-şi repede în fire, murmură:

— Sunt aici!

Ochii îşi recăpătară expresia firească; lăsă braţele să-i cadă şi zâmbi ruşinat, cu capul în piept. Era glasul blând, ca totdeauna tremurând de emoţie şi uşor plângător, al tatălui său, care-l striga. Şi iată că-l auzi de aproape de tot. Dar, deşi

îşi văzu fiul lângă fântână, bătrânul mai întrebă încă o dată:

— Iosife, unde eşti?

Deoarece purta veşminte lungi, iar, pe de altă parte, lumina lunii, cu înşelătoarea ei precizie şi fantastica ei limpezime, favoriza imagini exagerate, Iacob – sau Iacov ben Isaac, cum scria când trebuia să-şi semneze numele – apărea de o maiestuoasă grandoare, aproape nefiresc de înalt, stând în picioare între fântână şi copacul înţelepciunii, mai aproape de acesta, care, cu umbra frunzişului său, îi vârsta îmbrăcămintea. Prin ţinută – fie că era conştient sau nu – făptura îi devenea şi mai impresionantă, sprijinit cum sta în toiagul lung, ţinut de capătul de sus, aşa încât mâneca Jargă a veşmântului, dintr-o ţesătură de lână foarte fină, cu falduri bogate şi palide dungi înguste, îi cădea spre cot, dezvelindu-i braţul, încă de pe atunci slăbit de bătrâneţe, ridicat mult deasupra capului şi lăsând să se vadă încheietura mâinii, împodobită cu o brăţară de aramă. Fratele

geamăn al lui Esau, mai iubit decât acela, avea, pe atunci, şaizeci şi şapte de ani. Barba lui rară, dar lungă şi răsfirată (căci, pierzându-se în părul stufos de la tâmple, îi încadra obrajii cu două şuviţe subţiri ajungând în această lăţime până la piept), crescută în voie, fără a fi încârlionţată, nici îndreptată şi nici cumva adunată, strălucea argintie în lumina lunii. Buzele subţiri i se străvedeau bine. Cute adânci îi brăzdau faţa, pornind de la rădăcina nasului subţire şi se pierdeau în barbă. Dar ochii – sub fruntea pe jumătate acoperită de o glugă cu împestriţări întunecate, dintr-un postav ţesut în Canaan, ale cărei capete se îndoiau pe piept în falduri şi erau aruncate peste umăr – ochii aceştia mici, căprui şi scânteietori, cu pungi moi dedesubt, obosiţi de vârstă şi vădind numai agerimea spiritului, căutau îngrijoraţi la flăcăiandrul de lângă fântână. Veşmântul, pe care poziţia braţelor îl sumetea şi-l dădea în lături, lăsa să se întrevadă o îmbrăcăminte de desubt, din lână colorată de

capră, strânsă pe trup, ale cărei poate scoborau până la vârful încălţărilor de postav, o îmbrăcăminte care din pricina ciucurilor lungi, aşezaţi în rânduri oblice, se putea crede că e făcută din mai multe haine suprapuse. Astfel îmbrăcămintea moşneagului era groasă şi alcătuită din mai multe foi, foarte arbitrară ca gust, elemente împrumutate din cerinţele civilizaţiei orientului amestecându-se cu altele, aparţinând mai degrabă lumii beduino-ismailite şi celei a pustiei.

Cu bun-simţ, Iosif nu răspunse la ultima chemare, deoarece tatăl lui, rostind-o, îl şi văzuse. De aceea se mulţumi doar să-i zâmbească, întredeschizându-şi buzele pline, şi dezvelind lucirea dinţilor – dinţi albi, cum apar într-o faţă smeadă, de altfel nu strâns alăturaţi, ci cu strungăreţe – şi să facă între timp gesturile de salut obişnuite cu asemenea prilejuri. Ridică din nou palmele, cum le înălţase mai înainte spre lună, îşi legănă capul şi plescăi din limbă, semn de

încântare şi admiraţie. Apoi, trecându-şi mâna pe frunte, o lăsă, cu un gest firesc şi elegant, să alunece deschisă către pământ; după asta, cu pleoapele pe jumătate închise şi capul dat pe spate, îşi puse pe inimă palmele împreunate, arătând, pe urmă, de câteva ori de aici fără să le despartă, către bătrân, rotindu-le mereu spre inimă, pe care astfel o oferea, oarecum, tatălui. Duse şi spre ochi amândouă degetele arătătoare, îşi atinse în treacăt şi genunchii, creştetul şi picioarele, revenind, între acestea, cu braţele şi cu mâinile la gestul adoraţiei: totul un joc frumos, îndeplinit după rânduielile bunei-cuviinţe, cu uşurinţă şi în formele poruncite, dar care dezvăluia, totodată, un stil şi o eleganţă personală – expresie a unei firi îndatoritoare, politicoase şi nu lipsită de sensibilitate. Devenită familiară prin zâmbetul ce o însoţea, era mimica supunerii religioase faţă de zămislitor şi stăpân, capul întregii stirpe, mimică înviorată de altfel de o bucurie nemijlocită a inimii, iscată de prilejul ce îi

fusese dat să-şi arate veneraţia. Iosif ştia, de bună seamă, că purtarea tatălui său nu fusese totdeauna demnă şi vitejească. Aspiraţia lui, în atitudine şi în cuvinte, către sublim, nu se potrivea cu slăbiciunea fricoasă care-i încerca uneori sufletul; Iacob avusese ceasurile lui de umilinţă, de fugă, de spaimă şi panică, şi se aflase în împrejurări în care cel care-i purta dragoste nu ţinea să şi-l înfăţişeze, deşi tocmai ele fuseseră străluminate de harul divin. Zâmbetul flăcăiandrului, nelipsit de cochetărie şi nici de încredere în sine, se ivea, în bună parte, din bucuria pe care i-o isca înfăţişarea tatălui său, efectul de lumină ce-l punea în valoare, ţinuta de o impunătoare maiestate a bătrânului sprijinit în toiagul său lung; în mulţumirea aceasta copilărească se vădea gustul lui pentru efectul pur, fără a se preocupa de faptele mai profunde.

Iacob zăbovi pe loc. Poate observase bucuria pe care o făcea fiului său şi dorea s-o mai prelungească. Glasul lui, de care spuneam că era

pătruns de emoţie, deoarece un uşor tremur îi trăda o mâhnire tainică, se auzi din nou, pe jumătate întrebător:

— Copilul stă pe marginea adâncurilor?

Ciudate cuvinte, rostite şovăielnic şi ca în vis. Sunau de parcă vorbitorul ar socoti nepotrivit sau cel puţin surprinzător că, la o vârstă atât de tânără, s-ar şedea pe marginea adâncurilor; ca şi cum cuvintele „copil” şi „adânc” nu s-ar fi potrivit. De fapt, însă, ceea ce se exprima şi căuta să-şi facă loc prin vorbele lui era îngrijorarea de dădacă, teama ca nu cumva Iosif, rămas cu mult mai tânăr şi copilăros în ochii tatălui său decât era în realitate, să cadă din neatenţie în fântână.

Flăcăiandrul zâmbi şi mai tare, dezvelindu-şi un şi mai mare număr de dinţi rari şi, în loc de orice răspuns, dădu aprobator din cap. Dar îşi schimbă imediat expresia, căci al doilea cuvânt al tatălui suna mai aspru. Bătrânul porunci:

— Acoperă-ţi goliciunea!

Lăsând ochii în jos, Iosif îşi cuprinse dintr-o

privire trupul şi jumătate cu spaimă, jumătate în glumă, ridică braţele, arcuindu-le, şi desfăcu iute nodul mânecilor cămăşii, pe care o trase pe umeri. Atunci se păru, într-adevăr, că bătrânul se oprise mai departe numai pentru că fiul lui era gol, căci acum se apropia, sprijinindu-se anevoie de toiagul cel lung, pe care de fiecare dată îl proptea în pământ, pentru că şchiopăta. De doisprezece ani, de la o întâmplare prin care trecuse, în împrejurări foarte jalnice, în timpul unei călătorii, într-un moment de mari temeri şi îngrijorări, Iacob şchiopăta din sold.

Bărbatul numit Iebuseu

Nu trecuse decât puţină vreme de când se văzuseră. Ca de obicei, Iosif luase cina în cortul de locuit, înmiresmat de mosc şi smirnă, al tatălui său, împreună cu acei dintre fraţii lui vitregi, care tocmai se aflau acolo; căci alţii erau departe, pentru a păzi alte turme, către miazănoapte,

aproape de un oraş întărit şi loc de închinăciune în valea vegheată de munţii Ebal şi Garizim, vale numită Sihern, Şehem, „grumazul”, şi de asemenea, Mabarta sau „trecătoarea”. Iacob avea legături religioase cu locuitorii din Sihem; căci, deşi zeitatea căreia i se închinau acolo era una dintre formele Păstorului sirian şi ale Stăpânului frumos, a lui Adonis şi a acelui Tammuz, adolescentul înfloritor, sfâşiat de mistreţ, pe care jos, în Ţara de miazăzi, îl numeau Usiri, Jertfitul, totuşi, încă de mult, de pe vremea lui Avraam şi a lui Melhisedec, regele-preot din Sihem, divinitatea aceasta căpătase în gândirea localnicilor un profil deosebit, care o făcuse vrednică să fie numită El elion, Baal-berit, adică să poarte numele Celui Preaînalt, al Dumnezeului Alianţei, creatorul şi stăpânul cerului şi pământului. Asemenea concepţie îi părea lui Iacob justă şi lesnicioasă şi era înclinat să vadă în Fiul sfâşiat din Sihem pe Dumnezeul adevărat, suprem, Dumnezeul lui Avraam, iar în sihemiţi fraţi întru credinţă, cu atât

mai mult cu cât, potrivit unei tradiţii sigure, transmisă din generaţie în generaţie, însuşi străvechiul pribeag din Ur, în treacăt, şi anume într-o discuţie savantă cu şoltuzul din Sodoma, îl numise pe Dumnezeul credinţei sale „El elion”, asemănându-l, în felul acesta, cu Baal şi cu Adonis al lui Melhisedec. Şi chiar Iacob, nepotul lui întru credinţă, înălţase cu ani în urmă, după întoarcerea din Mesopotamia, un altar acestei divinităţi, când îşi statornicise tabăra la porţile oraşului Sihem. Săpase şi o fântână aici şi cumpărase dreptul de păşunat cu sicli buni de argint.

Mai târziu, între sihemiţi şi oamenii lui Iacob se iscaseră grele neînţelegeri, ale căror urmări fuseseră cumplite pentru oraş. Dar odată pacea statornicită, legătura fu reînnoită, astfel încât întotdeauna o parte din vitele lui Iacob păşteau pe izlazurile Sihemului, iar parte dintre fiii şi păstorii lui se aflau, din pricina acelor turme, departe de el.

În afară de Iosif, mai fuseseră la cină câţiva

dintre fiii Liei, anume ciolănosul Isahar şi Zebulon, cel care dispreţuia traiul de păstor, dar nici plugar n-ar fi vrut să fie, ci numai şi numai năier. Căci, de când fusese la Ascalon, pe malul mării, nu ştia meserie mai frumoasă şi înşira poveşti nemaipomenite cu aventuri şi cu făpturi hibride şi monstruoase, ce sălăşluiau dincolo de ape şi pe care le puteai vizita fiind corăbier; făpturi omeneşti cu capete de tauri sau lei, bicefali, oameni cu două capete, ori cu două feţe, una semănând a om, iar cealaltă a câine ciobănesc, astfel că puteau pe rând vorbi sau lătra, oameni cu picioarele ca bureţii de mare şi alte asemenea năzdrăvănii. Mai fusese cu ei la cină Neftali cel sprinten, fiul Bilhei, precum şi amândoi fiii Zilpei; cinstitul Gad şi Aşer care, cum îi era obiceiul, încercase să înhaţe bucăţile cele mai bune şi-i cânta fiecăruia în strună. Cât despre fratele drept al lui Iosif, copilul Beniamin, acesta era, deocamdată, prea mic şi mai trăia printre femei, neputând lua parte la ospeţe, căci cina din acea

seară fusese, într-adevăr, un ospăţ.

Un bărbat pe nume Iebuseu, de baştină, spunea el, din oraşul Taanac, istorisise, în timpul cinei, despre stolurile de porumbei şi despre heleşteiele pline cu peşte ale templului de acolo. El se afla de câteva zile pe drum, ducând o cărămidă, pe care stăpânul oraşului Taanac, Aşirat-iaşur, numit în chip exagerat rege, o scrisese pe toate părţile ei pentru „fratele” său, Rifat-Baal, principe de Gaza, cuvintele sunând aşa: Rifat-Baal să trăiască fericit, iar zeii cei mai de seamă să se îndure să lucreze laolaltă pentru înflorirea sa, a casei sale şi a copiilor săi, fiindcă el, Aşirat-iaşur nu va putea să-i trimită lemnul şi banii pe care, pe drept sau nu, i-i ceruse, căci, pe de o parte, nu-i avea, iar pe de altă parte, îi făceau şi lui mare trebuinţă, dar că, în schimb, prin mijlocirea bărbatului Iebuseu, îi trimitea o statuetă de lut ars, înzestrată cu un har deosebit, anume pe zeiţa Astarte, patroana sa şi a cetăţii sale, ca să-l binecuvânteze şi să-i ajute să se

tămăduiască de pofta aurului şi a lemnului. Aşadar acest Iebuseu, cu barbă de ţap şi înfăşurat de la gât şi până la călcâie în lâneturi bălţate, poposise la Iacob să-i afle părerile, să mănânce din pâinea lui şi să mâie o noapte la el, înainte de a porni mai departe în jos, către mare, iar Iacob, întâmpinându-l primitor, îi dădu doar a înţelege că nu se cuvenea să apropie de el statueta zeiţei Astarte, o figurină de femeie cu pantaloni, coroană şi văl, care-şi strângea sânii mici cu amândouă mâinile, ci s-o ţină deoparte. Încolo, Iacob îl primise fără vreo prejudecată, amintindu-şi de o întâmplare transmisă prin tradiţie, potrivit căreia Avraam, izgonind, într-o clipă de mânie, în pustie, pe un bătrân idolatru, fusese mustrat de Dumnezeu din pricina neîngăduinţei sale şi silit să-l recheme pe moşneagul ce nu avea dreapta credinţă.

Serviţi de doi sclavi, în veşminte de in proaspăt spălate, bătrânul Madai şi tânărul Mahalaleel, cei de faţă cinară chinciţi în jurul

covorului, pe perne (Iacob ţinea la această datină din bătrâni şi nu voia să se şadă în jilţuri, potrivit deprinderii locuitorilor de frunte din oraşe, după pilda marilor împărăţii de la apus şi miazăzi); mâncară măsline, un ied fript cu gustoasa pâine kemah ca adaos, la sfârşit, în cupe de aramă, compot de prune şi stafide, iar ca băutură se aduse vin sirian în pocaluri de sticlă colorată. Gazda şi oaspetele stătură la taifas, schimbând vorbe înţelepte, pe care Iosif, cel puţin, le ascultă cu multă luare-aminte – o convorbire cu caracter general şi particular totodată, deopotrivă despre lucrurile divine şi cele pământene, precum şi zvonurile politice, ca de pildă: împrejurările familiale ale bărbatului numit Iebuseu şi slujba lui oficială pe lângă stăpânul oraşului, Aşirat-iaşur; apoi călătoria sa, când, călare pe un măgar, folosise drumul ce străbătea câmpia Israil şi podişul, şi apoi poteca din munţi, pe cumpăna apelor, şi că, acum, îşi pusese în gând să coboare în ţara filistenilor pe o cămilă, pe care o va

cumpăra a doua zi dimineaţă în Hebron; mai vorbiră de preţul vitelor şi al grâului în ţara lui Iebuseu; despre cultul Stâlpului înflorit, închinat zeiţei Aşera din Taanac şi despre „degetul”, adică oracolul ei, prin mijlocirea căruia zeiţa încuviinţase trimiterea unuia dintre chipurile sale, ca Astarte a drumurilor, pentru a bucura inima lui Rifat-Baal din Gaza; despre sărbătoarea ei, pe care, de curând, poporul întreg o petrecuse în dansuri desfrânate, mâncând nesăbuit de mult peşte, iar bărbaţii şi femeile îşi schimbaseră între ei veşmintele pentru a prăznui pe androgina Aşera, amintind dualitatea ei sexuală de care vorbeau preoţii. Aici, netezindu-şi barba, Iacob îl întrerupse cu întrebări deosebit de iscusite, adică: cine ocrotea locul numit Taanac pe tot timpul cât chipul Aşerei va fi pe drumuri, cum trebuie mintea să înţeleagă legătura dintre această statuetă itinerantă şi zeitatea acelor locuri şi dacă, nu cumva, aceasta nu suferea, ca urmare a pribegirii unei părţi din făptura sa, o mişcorare simţitoare a

puterii ei? La care bărbatul numit Iebuseu răspunse că de ar fi aşa, degetul zeiţei Aşera nu s-ar fi îndoit către sine, încuviinţând călătoria, şi că, potrivit învăţăturii preoţilor, în fiecare din chipurile ei puterile divinităţii erau deopotrivă de prezente şi de o eficacitate egal de perfectă. Apoi Iacob îi arătă cu blândeţe că, dacă Aşera era bărbat şi femeie, adică Baal şi Baalat în acelaşi timp, mamă a zeilor şi rege al cerului, se cuvenea să fie pusă pe aceeaşi treaptă nu numai cu Iştar, despre care venise zvon din Sinear, şi cu Eset-Isis, a cărei faimă răzbătuse la ei din ţara Egiptului, dar şi cu Şamaş, Şalim, Addu, Adonis, Lahama sau Damu, pe scurt, cu Stăpânul lumii, supremul Dumnezeu, ajungându-se astfel la încheierea că, la urma urmelor, era vorba de El elion, Dumnezeul lui Avraam, Creatorul şi Tatăl, pe care nu-l puteai trimite pe drumuri, deoarece domnea asupra tuturor, şi nu-l slujeai defel mâncând peşte, ci numai ieşindu-i în întâmpinare neprihănit şi slăvindu-l cu fruntea în ţărână. Dar bărbatul

Iebuseu nu înţelesese mare lucru din asemenea consideraţii. Dimpotrivă, declară: după cum soarele se iveşte mereu într-o zodie anumită şi dăruieşte din lumina sa fiecărei planete, astfel că fiecare dintre acestea înrâureşte, în felul ei, destinul oamenilor, tot aşa principiul divin se subîmparte şi se preface în fiecare dintre divinităţi, iar printre acestea Aşirat, stăpân-stăpână, ar fi, după cum se ştie, anume aceea care înfăptuieşte puterea divină, în sensul rodniciei vegetale şi al învierii fireşti din legăturile lumii subpământene, devenind în fiecare an din Stâlp uscat un Stâlp înflorit, astfel că nu sunt nelalocul lor, pentru a prăznui reînflorirea Stâlpului, nici ospeţele şi danţurile desfrânate şi nici alte libertăţi şi voluptăţi şi mai şi, căci neprihănirea este de atribuit numai soarelui şi principiului divin primordial şi nedespărţit, nu şi întrupărilor sale planetare, iar raţiunea trebuie să deosebească strict între neprihănit şi sacru, socotind că sacrul nu are nicio legătură, sau nu una necesară, cu

neprihănirea.

— La toate acestea, Iacob îi răspunse cu o şi mai mare înţelepciune: N-ar vrea pentru nimic în lume să mâhnească pe cineva şi cu atât mai puţin pe oaspetele cortului său, prietenul inimii unui prea-puternic rege şi solul lui, nici să-i jignească credinţele moştenite de la părinţii săi şi învăţate de la scribii tăbliţelor de argilă. Dar însuşi soarele n-ar fi decât o lucrare a mâinilor lui El elion, şi ca atare e divin, însă nu Dumnezeu, ceea ce raţiunea trebuie să deosebească. Aşa fiind, înseamnă că te pui în calea acestei raţiuni şi că aţâţi mânia şi pizma Domnului, dacă umbli să adori una sau alta dintre lucrările sale, în loc să-l proslăveşti numai şi numai pe El, mai cu seamă că însuşi oaspetele Iebuseu a mărturisit cu gura lui că zeii ţării sale sunt idoli pe care, el, vorbitorul, se opreşte, din dragoste şi politeţe, a-i numi cu un nume mai urât. Dacă acel Dumnezeu, ce a creat soarele, constelaţiile, stelele rătăcitoare şi pământul, este Dumnezeul suprem, trebuie să fie şi Unicul, şi în

acest caz este mai potrivit să nici nu mai pomeneşti de alţii, deoarece altfel ai fi silit să-i numeşti cu acea denumire pe care Iacob se opreşte s-o rostească, tocmai din pricină că raţiunea trebuie să socoată că expresia şi cuvântul „Dumnezeul suprem” este totuna cu „Unicul Dumnezeu”.

— În privinţa întrebării despre deosebirea sau identitatea dintre aceste două înţelesuri, s-a iscat o discuţie mai lungă, de care gazda nu s-ar mai fi săturat şi ar fi continuat-o, dacă era după el, toată noaptea sau măcar cât de târziu. Însă lebuseu o abătu spre întâmplările acestei lumi şi ale împărăţiilor ei, spre vrajbe şi uneltiri, pe care el, prieten şi rudă cu un principe canaanean, era în măsură să le cunoască mai bine decât oamenii de rând: că în Cipru, căruia el îi zicea Alaşia, bântuia ciuma, ucigând mulţi oameni, dar nu chiar pe toţi, cum îi scrisese domnitorul acelei insule, faraonului Ţării de miazăzi, pentru a justifica cu acest pretext sistarea aproape totală a plăţii

tributului de aramă; că regele din ţara Heta sau Hatti s-ar numi Subbiluliuma, şi ridicase oşti atât de puternice, încât îl ameninţa pe regele Tuşratta din Mitanni că-l va înfrânge şi îi va răpi zeii, măcar că acesta era încuscrit cu marea casă domnitoare din Teba; iar kassitul, care domnea în Babilon, începuse să tremure în faţa prinţului-preot din Assur, ce căuta să se despartă de regatul Legislatorului, pentru a întemeia un nou stat pe malurile Tigrului; că, faraonul, folosindu-se de banii tributului sirian, îmbogăţise peste măsură preoţimea zeului Amon şi ridicase acestui zeu un templu cu o mie de coloane şi porţi tot din aceiaşi bani, deşi aceste mijloace ale sale aveau să scadă destul de curând simţitor, deoarece nu numai că tâlharii beduini jefuiesc oraşele ţării, dar şi puterea heteilor dinspre miazănoapte sporea, tăgăduind închinătorilor lui Amon dreptul de a stăpâni Ţara Canaanului, în timp ce nu puţini dintre principii amoriţi s-ar fi înţeles, împotriva lui Amon, cu această putere străină. Ajuns aici,

lebuseu făcu cu ochiul, probabil pentru a-i da să înţeleagă lui Iacob, ca între prieteni, că Aşirat-iaşur apucase şi el pe aceleaşi căi de înţelepciune politică, însă interesul gazdei pentru discuţie scăzuse de când nu se mai vorbea despre Dumnezeu, încât convorbirea lâncezea şi ei se ridicară de pe pernele pe care şezuseră: lebuseu ca să se încredinţeze că zeiţa Astarte a drumurilor nu păţise nimic; Iacob pentru a face, sprijinit în toiag, un ocol prin tabără, să vadă de femei şi de vitele din staule. Cât despre fiii săi, Iosii se despărţise de fraţii lui chiar în faţa cortului, deşi la început le dăduse a înţelege că voia să rămână cu ei. Dar cinstitul Gad îi spusese fără ocol:

„Cară-te, prostănacule şi curvuliţo, n-avem nevoie de tine!”

La care, Iosif, după o scurtă clipă de gândire, ticluindu-şi bine răspunsul, i-o întorsese: „Gad, tu semeni cu o bârnă nedată la rindea şi cu un ţap năbădăios din turmă. Dacă îi repet tatii cuvintele tale, te va pedepsi. Dacă i le spun măcar lui

Ruben, fratele nostru, te va chelfăni, fiindcă este un om drept. Totuşi, las să fie cum ai zis: dacă voi o luaţi la dreapta, eu o apuc la stânga, sau dimpotrivă. Căci eu vă iubesc într-adevăr, dar, din păcate, vouă vă este silă de mine, azi mai mult ca oricând, căci tata mi-a dat el însuşi la masă o bucată de ied şi m-a privit cu dragoste. De aceea găsesc bună purtarea ta, ca necazul să fie ocolit şi nu cumva să cădeţi, din nebăgare de seamă, în păcat. Rămâneţi cu bine!”

Gad îl ascultase cu un aer de dispreţ şi nepăsare, deşi curios ce mai era în stare puştiul să spună şi să scornească cu acest prilej. Apoi, făcând un gest necioplit, se depărtase în tovărăşia fraţilor lui, iar Iosif plecase singur.

Pe urmă, Iosif mai făcu o mică plimbare nocturnă, care nu-i mai plăcu, abătut cum era din pricina grosolăniei lui Gad, compensată numai în parte de faptul că-şi ticluise bine răspunsul. Urcase agale colina, acolo unde se povârnea spre răsărit, ajungând curând pe creasta cu priveliştea

către miazăzi, astfel, încât văzu spre stânga, în fundul văii, oraşul alburiu sub lumina lunii, cu zidurile sale groase, străjuite în colţuri de turnuri pătrate, cu porţile lui, cu colonada curţii palatului şi templul masiv, înconjurat de o terasă largă. Privea cu plăcere oraşul, în care locuiau atâţia oameni. Izbuti să recunoască şi locul mormintelor alor săi, peştera dublă, cumpărată odinioară, cu toate formele, de Avraam de la un hitit unde zăceau osemintele străbunilor, străbunica babiloniană, împreună cu căpeteniile mai târzii ale seminţiei lui; la stânga, se conturau, în lumina străvezie a lunii, ciubucele construcţiilor de piatră ale intrării în dublul mormânt săpat în stâncă, şi în inima băieţandrului sentimentele de pietate iscate de gândul morţii se amestecară cu simpatia ce i-o insufla vederea oraşului plin de oameni. Apoi se întorsese înapoi, pe acelaşi drum, căutase fântâna, se răcorise, se purificase şi, după ce-şi unsese trupul cu ulei, începuse să curteze în felul acela cam deşucheat luna, fiind surprins aici de tatăl

său, care-l căuta, mereu neliniştit, ca de obicei.

Pârâtorul

Acum, bătrânul sta lângă el, şi trecându-şi toiagul în mâna stângă, puse dreapta pe creştetul fiului, scufundându-şi ochii obosiţi, dar pătrunzători, de moşneag, în frumoşii ochi negri pe care flăcăiandrul îi înălţă la început spre el, dezvelindu-şi totodată luciul scânteietor al dinţilor rari ca apoi să şi-i plece: parte din simplu respect, parte fiindcă se simţea întrucâtva vinovat că tatăl său îi ceruse să-şi tragă cămaşa pe trup. De fapt, pentru plăcerea de a simţi răcoarea serii, sau nu numai pentru ea, întârziase să se îmbrace iarăşi, şi bănuia că tatăl i-ar fi ghicit imboldurile şi gândurile care-l făcuseră să-şi îndrepte, pe jumătate dezbrăcat, gesturile de veneraţie către cer! Simţindu-se legat, atât prin horoscopul lui, cât şi prin tot soiul de presimţiri şi speculaţii, de astrul nopţii, încercase, înfăţişându-i tânăra sa

goliciune, un sentiment de dulceaţă şi nădejde, convins că îi va fi lunii pe plac, cu intenţia anume să-i cumpere astfel bunăvoinţa – sau chiar pe aceea a Fiinţei supreme. Senzaţia de lumină rece ce-i mângâia umerii, împreună cu adierea serii, i se păru ca o izbândă a încercării lui copilăreşti, care nu trebuia socotită neruşinare, deoarece ajungea tocmai la sacrificarea ruşinii. Să ne gândim că datina circumciziunii, adusă din Egipt ca obicei igienic, dobândise de multă vreme un înţeles deosebit mistic în stirpea lui Iosif şi la cei din preajma lui. Devenise căsătoria, cerută şi statornicită de Dumnezeu, a omului cu divinitatea, înfăptuită pe acea parte a trupului, care părea să constituie punctul de convergenţă al fiinţei sale şi pe care se făcea orice jurământ trupesc. Erau bărbaţi care purtau numele Domnului pe membrul lor genitor sau îl scriau pe el înainte de a poseda o femeie. Legământul de credinţă cu Dumnezeu avea un caracter sexual şi, fiind încheiat cu un stăpân şi un creator pe cât de exigent, pe atât de

exclusivist, îi provoca principiului masculin, în chip moralizator, o feminizare care-l slăbea. Jertfa sângeroasă a circumciziunii se apropie de castrare, în idee şi mai mult încă decât trupeşte. Sfinţirea cărnii simboliza totodată castitatea şi jertfirea ei: aşadar, căpăta un înţeles feminin. În afară de asta, Iosii se ştia – după cum o şi auzise de altfel de la toţi – gingaş şi frumos, stare de spirit ce comporta şi o anumită conştiinţă feminină a meritelor sale; şi, deoarece cuvântul „frumos” era cel mai des folosit în legătură cu astrul nopţii, mai cu seamă atunci când luna era plină, clară şi neacoperită de vreun nor, deci era un atribut lunar, potrivit cu sfera celor cereşti şi care nu se întrebuinţa, la drept vorbind, decât metaforic în legătură cu oamenii, astfel încât noţiunile de „frumos” şi „gol” aproape că se contopeau, băieţandrul găsea că, în ce-l privea, era înţelept şi plin de evlavie să răspundă la frumuseţea astrului cu propria lui goliciune, ca plăcerea şi admiraţia să fie reciproce.

Nu vrem să judecăm cât de puţin sau cât de mult o anumită degenerare a purtării sale era inspirată de aceste concepţii semiobscure. În orice caz, proveneau din sensul ancestral al dezgolirii religioase, ce-şi menţinuse încă în ochii lui valabilitatea, încât prezenţa şi mustrarea tatălui său îi insuflară un sentiment tulbure de vinovăţie. Căci iubea spiritualitatea bătrânului şi se temea de ea şi simţea limpede că ea respingea, în bună parte, ca păcătoasă, o lume de idei de care el se mai socotea legat, fie chiar şi numai în joacă, dar bătrânul o arunca departe în trecut, ca anterioară lui Avraam, şi o lovea cu cuvântul celei mai cumplite şi totdeauna mai la îndemână înfierări, cuvântul „idolatrie”. Iosii se aştepta la o mustrare aspră în acest sens, care să spună lucrurilor pe nume. Dar Iacob, dintre pricinile de îngrijorare ce-l încercau, ca totdeauna, în privinţa fiului său, alese o cu totul alta:

— Într-adevăr, ar fi mai bine ca, după ce şi-a făcut rugăciunea, copilul să şi doarmă la adăpostul

cortului. Nu-mi place să-l văd singur în noaptea ce creşte, sub stelele luminându-i pe buni şi răi. De ce n-a rămas cu feciorii Liei, sau nu a mers împreună cu cei ai Bilhei?

Bătrânul ştia prea bine de ce Iosii se ţinuse şi de data aceasta deoparte, iar băiatul ştia de asemenea că numai amărăciunea ce i-o stârneau bătrânului aceste legături binecunoscute cu fraţii îl siliseră să pună întrebarea. Răspunse din vârful buzelor:

— Fraţii şi cu mine am vorbit şi ne-am înţeles aşa, în bună pace.

Iacob urmă:

— Uneori, leul deşertului şi cel ce hălăduieşte prin păpurişul fluviului, acolo unde se varsă în marea cea sărată, se abat şi pe aceste meleaguri, înfometaţi, setoşi de sânge, şi se năpustesc asupra turmelor. Sunt abia cinci zile de când Aldmodad, păstorul, a venit şi, culcat cu burta în ţărână, mi-a mărturisit că o fiară sălbatică a ucis în plină noapte două mioare, răpind una

pentru a o mânca. Pe Aldmodad l-am crezut nevinovat fără să mai jure, căci mi-a arătat şi oaia sfâşiată, de unde se vedea limpede că leul o răpise pe cealaltă, iar paguba a fost pe capul meu.

— Pierderea este mică, îi răspunse Iosif linguşitor, şi aproape că nu înseamnă nimic, faţă de bogăţia cu care Domnul l-a dăruit pe stăpânul meu, în Mesopotamia, preferându-l.

Iacob lăsă capul în jos şi-l aplecă puţin într-o parte, în semn că nu se înfumurează de această binecuvântare, deşi ea n-ar fi dat roade fără un sprijin înţelept din partea sa. Îi răspunse:

— Acelui ce i s-a dat mult, i se poate lua mult. Domnul, care m-a îmbrăcat în argint, mă poate preface în lut şi sărac, asemenea ciobului de oală aruncat la gunoi, căci atotputernică îi este vrerea, iar căile dreptăţii lui sunt de nepătruns. Argintul are o strălucire palidă, adăugă el, ferindu-se să privească astrul nopţii, căruia Iosif îi şi aruncă o ocheadă. Argintul înseamnă necaz şi cea mai amară teamă a unei inimi temătoare vine din

nesocotinţa acelora de care se îngrijeşte.

Băietanul înălţă spre bătrân o privire rugătoare, întovărăşită de un gest liniştitor de mângâiere.

Iacob nu-i îngădui să-l ducă până la capăt şi-i zise:

— Acolo, pe păşunea ciobanilor, la o sută sau două sute de paşi de aici, s-a strecurat leul care i-a ucis oii bătrâne cele două mioare. Iar copilul şade singur, în plină noapte, lângă fântână, nechibzuit şi gol, fără apărare, şi uitând cu desăvârşire de tatăl lui. Oare eşti tu călit să înfrunţi primejdia şi înarmat să lupţi? Eşti tu oare ca fraţii tăi, Simeon şi Levi, Dumnezeu să-i aibă în pază, care, răcnind, se năpustesc cu spada în mână asupra duşmanilor, şi au dat foc sălaşului amoriţilor? Sau eşti tu asemenea lui Esau, unchiul tău de la Seir, de-acolo, din pustiul de miazăzi, vânător ca el, om al stepei, roşu la piele şi păros ca un ţap? Nu, tu eşti pios, un copil al cortului, carne din carnea mea, şi când Esau a venit la vad

cu patru sute de oameni, iar sufletul meu nu ştia cum se vor sfârşi toate astea înaintea Domnului, am pus în frunte slujnicele cu copiii lor, fraţii tăi, în urma acestora pe Lia cu ai ei, iar pe tine, iată, te-am aşezat la urmă de tot, împreună cu Rahila, mamă-ta…

Ochii i se şi umpluseră de lacrimi. Nu era în stare să rostească fără a plânge numele soţiei pe care o iubise mai mult decât orice pe lume, cu toate că trecuseră opt ani de când Dumnezeu i-o răpise în chip neînţeles, iar glasul lui, şi altminteri înduioşat, se topi într-un suspin.

Flăcăiandrul întinse braţele spre el, apoi îşi duse la buze mâinile împreunate. Şi-i spuse cu o şăgalnică mustrare:

— Cât de tare se neliniştеşte fără temei inima tăicuţului şi stăpânului meu iubit, şi cât de nemăsurată îi este temerea! Când oaspetele nostru ne-a urat sănătate, pentru a se duce să vadă de dragul lui chip de lut (şi, spunând asta, zâmbi batjocoritor, ca să-i facă plăcere lui îacob),

chip ce mi s-a părut sărăcuţ, neputincios şi neînsemnat, ca o marfă ieftină de olar de la bâlci…

— L-ai văzut? îl întrerupse Iacob, tresărind… Chiar şi aceasta îi displăcuse şi îl posomori.

— L-am rugat pe oaspetele nostru, înainte de cină, să mi-l arate, zise Iosif, răsfrângându-şi buzele şi ridicând din umeri. E o lucrare slăbuţă, iar neputinţa îi e scrisă pe frunte… Când tu şi oaspetele aţi sfârşit vorba, am ieşit în urma fraţilor, dar unul dintre fiii slujnicei lui Lia, Gad, pare-mi-se, a cărui purtare e cinstită şi sinceră, mi-a pus în vedere să nu merg unde se duc ei şi mi-a cam îndurerat sufletul, fiindcă nu m-a numit pe numele meu, ci cu nume calpe şi rele, la care eu nu răspund…

Din nebăgare de seamă şi fără voie Iosif ajunsese la pârâ, cu toate că-şi cunoştea această pornire, dăunătoare propriei sale linişti, că voia cu toată sinceritatea s-o înfrâneze şi o şi combătuse înainte, pentru moment, cu succes. Era o dezlănţuire a nevoii sale de comunicare, şi aceasta

împreună cu neînţelegerea sa cu fraţii, alcătuiau un cerc vicios: pe de o parte, îl însingura şi-l împingea spre tatăl său, iar pe de altă parte, îi crea o situaţie intermediară, îndemn să umble cu vorbe, ceea ce înăsprea iarăşi înstrăinarea, şi tot aşa, încât nu se putea spune dacă necazul pornise de la unul sau de la altul, însă oricum ar fi stat lucrurile, cei mai mari abia îl mai puteau vedea pe fiul Rahilei, fără să li se schimonosească faţa. Desigur, toate începuseră iniţial cu preferinţa ce o arăta Iacob acestui copil – o constatare obiectivă, cu care nu vrem să facem vreo vină unui bărbat sensibil. Însă acest sentiment tinde în chip firesc spre nestăpânire şi spre un fel de cult îngăduitor faţă de sine însuşi; nu încearcă să se ascundă, nu cunoaşte tăcerea, ci, dimpotrivă, ţine morţiş să se mărturisească, să se manifeste, ar vrea să fie în văzul întregii lumi, să atragă obştească atenţie asupra sa. Este necumpătarea celor sensibili; iar Iacob mai era încurajat în această purtare de concepţia ce stăpânea tradiţia şi stirpea sa în

legătură cu impetuozitatea şi măreaţa nestatornicie de care da dovadă Dumnezeu în ceea ce privea sentimentele şi preferinţele: alegerea pe care o făcea sau preferinţa ce o arăta El elion unora, lipsiţi de merite, sau, în orice caz, peste meritele lor, erau suverane, greu de înţeles şi, din punct de vedere omenesc, nedrepte, un dat sentimental sublim, sustras oricărei tălmăciri, care trebuia adorat cu spaimă şi entuziasm, cu fruntea în ţărână; iar Iacob, obiect conştient el însuşi – deşi conştient cu spaimă şi smerenie – al unei asemenea predilecţii, se lua după pilda Domnului, stăruind din plin asupra preferinţei sale şi dându-i frâu liber.

Iosif moştenise de la tatăl său molcoma nestăpânire de sine, proprie firilor sensibile. Vom mai avea de povestit despre neputinţa sa de a-şi zăgăzui preaplinul sufletesc, cât şi de lipsa de tact care l-a primejduit atât de grav. El fusese cel care, la nouă ani, aşadar încă un copil, îl pârâse tatălui său pe Ruben, cel bun, dar iute la mânie, când

acesta – furios că, după moartea Rahilei, Iacob nu-şi aşezase culcuşul alături de maică-sa, Lia, care, dispreţuită, sta cinchită prin cort cu ochii veşnic înroşiţi, ci alături de Bilha, slujnica, făcând-o favorita lui – smulsese aşternutul părintesc din noul lui loc şi-l răvăşise, proferând blesteme. Fusese, de bună seamă, o faptă necugetată, săvârşită de dragul Liei, dintr-un orgoliu filial jignit şi de care se căise repede. Patul ar fi putut fi aşternut la loc pe tăcute, şi n-ar fi fost nevoie ca Iacob să afle de cele întâmplate. Însă Iosif, martor al întâmplării, nu avusese nimic mai bun de făcut decât să se grăbească să-i şoptească totul tatălui său, iar din acest ceas Iacob, care nici el însuşi nu se bucurase de la natură de dreptul primului născut, ci îl avea numai cu numele şi prin puterea legii, chibzui planul să i-l ia lui Ruben prin blestem, nu însă pentru a-l înălţa în această demnitate pe Simeon, al doilea fiu al Liei, ci pentru a acorda, într-o libertate arbitrară a afecţiunii, dreptul de primogenitură lui Iosif,

întâiul născut al Rahilei.

Fraţii îl nedreptăţeau pe băiat, când afirmau că flecăreala lui căutase să provoace asemenea hotărâre părintească. Pur şi simplu nu putuse să-şi ţină gura. Dar că, după aceste întâmplări şi învinuiri, cu următorul prilej, iar nu fusese în stare să-şi ţină gura, era şi mai de neiertat şi întări, prin asta, bănuiala fraţilor mai mari. Nu prea se ştie cum de a aflat Iacob că Ruben „a glumit” cu Bilha.

Această poveste, cu mult mai gravă decât aceea cu aşternutul părintesc, se petrecuse înaintea aşezării lor la Hebron, în timpul unui popas între acest loc şi Bethel. Ruben, pe atunci în vârstă de douăzeci şi unu de ani, clocotind de forţă şi porniri năvalnice, nu izbutise să-şi înfrâneze pofta de femeia tatălui său, aceeaşi Bilha căreia îi mai purta atâta pică din pricină că Iacob o dispreţuise pe Lia. Privise pe furiş la Bilha când aceasta era la scaldă, la început din întâmplare, apoi o pândise dinadins, împins de plăcerea de a o umili fără ştirea ei, apoi stăpânit

de o dorinţă tot mai mare. Pe vânjosul tânăr îl apucase o poftă năprasnică, brutală, aţâţată de farmecele Bilhei, pârguite, dar întreţinute cu pricepere, de sânii ei încă tari şi de pântecele-i nurliu, încât nicio slujnică, nicio sclavă supusă toanelor sale nu izbutiseră să-i potolească apriga dorinţă. Aşa că se strecurase în cortul ibovnicei, ajunsă favorită, o răsturnase şi chiar dacă n-o siluise, o sedusese totuşi, cu vigoarea dorinţei şi a tinereţii sale, pe femeia care tremura în faţa lui Iacob.

Pentru Iosif, pe atunci un copilandru, care hoinărea prin preajmă, poate chiar fără gândul ascuns de a iscodi, şi puţinul auzit din această scenă de patimă, de păcat şi de spaimă fusese destul pentru a da fuga la tatăl său, să-i spună, cu un zel nevinovat, ca de-o năstruşnicie ce merita povestită, cum că Ruben se „hârjonise” şi „râsese” cu Bilha. El a folosit aceste expresii care, luate întocmai în înţelesul lor, spuneau mai puţin decât ceea ce pricepuse el, însă potrivit înţelesului

curent în partea locului, dezvăluiau totul. Iacob se făcuse palid la faţă şi se înăbuşise. La câteva minute după ce băiatul isprăvise de povestit, Bilha gemea prosternată în faţa căpeteniei tribului şi-şi mărturisea greşeala, sfâşiindu-şi cu unghiile sânii, care-l scoseseră din minţi pe Ruben şi care erau acum pentru totdeauna pângăriţi şi de neatins pentru stăpânul ei. Apoi zăcuse acolo răufăcătorul, încins numai cu un sac, în semn de umilinţă şi renunţare, cu mâinile deasupra capului, cu părul răvăşit şi acoperit de ţărână, pentru a îndura, căindu-se cu adevărat, revărsarea măreaţă a furtunoasei mânii părinteşti abătută asupră-i. Iacob îl asemănase cu Ham, profanatorul tatălui său, cu un tartor al haosului, un *behemoth*, şi cu un hipopotam neruşinat, ultima ocară fiind sugerată de un zvon venind din Egipt, potrivit căruia acest animal obişnuia să-şi ucidă tatăl pentru a se împreună cu mamă-sa. Fiindcă Iacob trăise cu Bilha, el vorbea despre aceasta ca şi cum ea ar fi fost cu adevărat mama lui Ruben. Şi

printre vorbele lui tunătoare de mânie răsărea vechea şi întunecata bănuială că, trăind cu mamă-sa, Ruben urmărise numai înfăptuirea dorinţei de a-şi afirma înstăpânirea peste toţi şi toate – iar Iacob se grăbise să-i aducă la cunoştinţă că lucrurile vor lua o cu totul altă întorsătură. Căci, întinzând braţele, Iacob smulsese fiului său, care scâncea înăbuşit, dreptul de prim-născut – mulţumindu-se să i-l ia, fără a hărăzi însă altcuiva această demnitate, astfel că, de atunci, domnise, în această privinţă, o stare de nesiguranţă, în care duioasa şi maiestuoasa preferinţă pentru Iosif ţinea loc, pentru moment, de învestitură legitimă.

Dar remarcabil, după toate astea, a fost că Ruben nu i-a păstrat pică lui Iosif şi, dintre toţi fraţii, se dovedea cel mai îngăduitor faţă de el. Socotea, pe bună dreptate că Iosif nu făcuse nimic din răutate şi, în sinea lui, îi recunoştea dreptul de a fi îngrijorat pentru onoarea unui tată atât de iubitor faţă de el, şi de a-i aduce la cunoştinţă întâmplările cărora Ruben nu le tăgăduia defel

mişelia. Conştient de imperfecţiunea sa, era drept şi bun. Pe lângă aceasta, fiind tare voinic şi, ca toţi fiii Liei, destul de urât, (ochii bolnavi îi moştenise şi el de la maică-sa şi-i ungea de zor cu alifii, deşi fără folos pentru pleoapele lui urduroase), era mai sensibil decât ceilalţi la graţia îndeobşte admirată a lui Iosif, o găsea, cu grosolănia sa, tulburătoare, şi avea înţelegere pentru faptul că moştenirea din tată în fiu a căpeteniilor de trib şi a părinţilor neamului, alegerea, binecuvântarea divină fuseseră mai curând hărăzite acestui copil, decât lui sau altuia dintre cei doisprezece fraţi. De aceea dorinţele şi planurile părinteşti privind dreptul de prim-născut, oricât de cumplit îl loveau, i s-au părut dintotdeauna de înţeles.

Prin urmare, Iosif ştia bine de ce îl ameninţase pe fiul Zilpei – care, de altminteri, în ce priveşte corectitudinea, tot nu era cel mai rău – cu simţul de dreptate al lui Ruben. Şi până atunci, Ruben intervenise deseori pe lângă fraţii lui în favoarea lui Iosif, chiar dacă o făcea cumva cu

dispreţ, ocrotindu-l cu braţele-i viguroase împotriva maltratărilor, şi-i dojenise pe fraţi când, mâniaţi de pârile copilului, voiau să se repeadă la el, să se răzbune. Căci zevzecul nu învăţase nimic din trecutele întâmplări grave şi neplăcute cu Ruben, nici mărinimia acestuia nu-l îndreptase deloc, şi crescând, ajunsese un observator şi clevetitor mai primejdios încă decât în vremea când era copil. Primejdios şi pentru el însuşi, şi încă foarte, căci rolul pe care se învăţase să-l joace înăsprea zilnic oprobriul fraţilor şi izolarea sa, îi întuneca fericirea, îl împovăra cu o ură pe care firea sa nu era nicidecum făcută s-o îndure şi îi dădea toate pricinile să se teamă de fraţi, ceea ce însemna o nouă ispitire să se asigure, împotriva lor, prin slugărnicie faţă de tată – cu toate că luase adesea hotărârea neclintită să-şi ţină gura, spre a nu mai învenina legăturile cu cei zece, cu atât mai mult cu cât niciunul nu era un ticălos, iar el se simţea, la drept vorbind, unit cu ei printr-o legătură sacră, întemeiată pe faptul că, la un loc,

împreună cu el însuşi şi fratele lui cel mic, numărul lor era cât al semnelor Zodiacului.

În zadar. De fiecare dată când Simeon şi Levi, care erau firi aprinse, provocau bătăi, pentru te miri ce, cu păstori străini sau chiar cu locuitori ai oraşelor, ceea ce dăuna tribului; de fiecare dată când Iuda, om mândru şi bolnăvicios, chinuit de Iştar şi care nu găsea nimic hazliu în ceea ce altora le stârnea râsul, avea vreo încurcătură de taină, ce-i displăcea lui Iacob, cu fetele ţinutului; de fiecare dată când unul dintre fraţi se făcea vinovat faţă de Unicul şi Preaînaltul, tămâind pe ascuns vreun idol, ceea ce primejduia rodnicia turmelor şi le îmbolnăvea de gălbează, dalac sau căpiere; în sfârşit, de fiecare dată când fiii, în timpul vânzării, aici sau la Sihem, a vitelor de tăiere, încercaseră să dosească, în dauna tatălui, niscaiva câştiguri pe care să şi le împartă între ei: ei bine, de fiecare dată, Iacob afla fără întârziere totul de la copilul lui preferat. Ba afla şi vorbe mincinoase, lipsite de temei, însă ochii frumoşi ai

lui Iosif le făceau să-i pară adevărate. El afirmase că unii dintre fraţi ar fi tăiat, în mai multe rânduri, bucăţi din carnea unor berbeci şi oi încă vii, ca să le mănânce, şi că asta ar fi făcut-o cei patru fii ai ibovnicelor şi, mai ales, Aşer, care, într-adevăr, era hulpav. Pofta nesăţioasă a lui Aşer era singurul temei al acestei acuzări, care, în sine, părea cu totul de necrezut, iar împotriva celorlalţi trei nu putuse fi dovedită niciodată. La drept vorbind, era o defăimare. Însă, în ochii lui Iosif, împrejurarea nu merita poate întru totul această calificare. Pesemne că visase această întâmplare; sau, mai precis, poate că, într-o clipă în care se aştepta, pe bună dreptate, să fie ciomăgit, se va fi lăsat să alunece în visare pentru a putea cere, la adăpostul ei, ocrotirea tatălui său împotriva unor astfel de intenţii, iar după aceea, nu mai deosebise, sau nu mai voise să deosebească bine, între adevăr şi minciună. Se înţelegea că, în acest caz, indignarea fraţilor s-a manifestat nespus de vehement. Invocându-şi nevinovăţia, poate că

făcuseră cam prea mult caz de ea, ca şi cum n-ar fi fost chiar absolută, iar plăsmuirile lui Iosif s-ar fi întemeiat cumva totuşi pe ceva adevărat. Ne supără cel mai mult învinuirile care sunt false, dar nu întru totul.

Numele

Iacob fusese cât pe ce să izbucnească aflând despre numele jignitor dat de Gad lui Iosif, ceea ce bătrânul era dispus să considere o nesocotire demnă de pedeapsă a sentimentului său sacru. Dar Iosif avea un fel atât de fermecător de a-l linişti, cu chipul lui brusc înseninat şi cu vorbe dibace, de a minimaliza lucrurile şi de a trece mai departe, încât mânia lui Iacob se dezumflă înainte chiar să se fi dezlănţuit cu adevărat, şi bătrânul nu mai putu decât să privească, zâmbind şi dus pe gânduri, ochii negri, puţin oblici şi pe jumătate închişi de-o dulce viclenie ai celui ce vorbea.

— De fapt, nu s-a întâmplat nimic, auzi Iacob

glasul aspru şi subţirel, care-i era scump, deoarece avea intonaţiile ce semănau cu vocea Rahilei. Şi Iosif continuă: I-am arătat frăţeşte grosolănia sa şi, cum n-a nesocotit vorbele mele, meritul este al lui, aşa că ne-am despărţit cu binele. Eu m-am dus să văd din vârful colinei oraşul şi casa dublă a lui Efron; apoi m-am purificat aici cu apă şi m-am rugat. Cât priveşte leul, cu care tăicuţul vrea să mă înspăimânte, acest hoinar desfrânat al iadului, prăsit pe o lună neagră, a rămas în hăţişul Iardenului (şi rosti numele fluviului altfel decât noi, folosind alte vocale, cu un r din cerul gurii, pe care nu-l lăsa să se rostogolească şi cu un e destul de deschis) şi a găsit, fără îndoială, să se ospăteze în adâncurile prăpastiei, căci ochii copilului nu l-au zărit nici de aproape, nici de departe.

Vorbind despre sine îşi zicea „copilul”, întrucât ştia că îl înduioşa în chip deosebit pe tată cu această denumire, care-i rămăsese din fragedă pruncie. Iosif urmă:

— De-ar fi venit, însă, plesnind aerul cu coada, şi dacă, muşcat de foame, glasul i-ar fi răsunat ca glasul serafimilor intonând imnuri, băiatul tot n-ar fi fost înspăimântat prea tare, sau chiar deloc, de furia lui. Căci, presupunând că Aldmodad nu s-ar fi repezit să-l pună pe goană, cu huruitoare şi cu făclii aprinse, tâlharul ar fi dat buzna, fără îndoială, din nou la miei, ocolind cu luare-aminte pe băiatul de om. Oare tăicuţul meu nu ştie că fiarele se tem de om şi se feresc din calea sa, fiindcă Dumnezeu i-a dăruit lui raţiunea, insuflându-i cunoaşterea ordinelor în care intră şi-şi găseşte locul fiecare făptură, şi oare nu ştie tăicuţul meu drag cum a ţipat Semael atunci când omul, plămădit din lut, s-a priceput să numească făpturile creaţiei, de parcă el ar fi fost stăpânul şi făuritorul lor, şi cum toţi zeloşii slujitori ai cerului şi-au plecat ochii, deoarece, e drept, ei deprinseseră foarte bine să cânte în coruri armonizate „Sfânt! Sfânt!”, dar nu pricepeau nimic în ce privea ordinele şi ierarhia lor? Şi

fiarele se ruşinează de oameni şi-şi vârâ coada între picioare, deoarece noi le cunoaştem şi poruncim numelui lor şi lipsim de putere prezenţa înfricoşătoare a individualităţii lor. Să fi venit numai bestia cu botul hain, pufăind pe nări, cu pasul lung, tiptil, tot nu mi-ar fi luat minţile cu spaima ce-o răspândeşte şi n-aş fi pălit în faţa tainei sale. Aş fi întrebat, doar, batjocoritor: „Nu este cumva numele tău Sete-desânge? Sau, poate, te vei fi numind Salt-ucigaş?” Apoi, însă, proptindu-mă bine în călcâie, i-aş fi strigat: „Leule! Ei, iată eşti un leu, după specie şi subspecie, iar eu îţi ştiu taina, o dezvălui şi o nimicesc râzând!” Iar leul, auzindu-şi numele, ar fi clipit năucit şi, încovoindu-şi spinarea, ar fi luat-o la fugă din faţa Cuvântului, dându-şi seama că e neputincios să-mi răspundă. Căci este cu totul neînvăţat şi nici la scriitură nu se pricepe…

Iosif prinse a face jocuri de cuvinte, ceea ce îi plăcea oricând, însă, de data asta, recurse la ele dorind să-şi înveselească tatăl, tot aşa cum

încercase mai înainte cu lăudăroşeniile sale. Într-adevăr, numele lui, care în ebraică se pronunţa Iosef, amintea cuvântul *sefer*, care înseamnă totodată carte şi unelte de scris – ceea ce îi umplea sufletul de o mare bucurie, căci, spre deosebire de fraţii lui, dintre care niciunul nu ştia să scrie, el era îndrăgostit de mânuirea stilului şi dădea dovadă de o atât de mare iscusinţă, încât ar fi putut foarte bine ajunge scrib la arhivele de la Chiriat Sefer sau Ghebal, dacă s-ar fi putut măcar gândi cineva că Iacob s-ar învoi să îngăduie alegerea unui asemenea meşteşug.

— Tăicuţul meu, continuă Iosif, ar trebui să catadicsească să se apropie şi să se aşeze, în voie şi tihnit, lângă fiul lui, pe marginea adâncurilor, de pildă, aici, pe ghizdul fântânii, iar copilul, cunoscător al cărţilor, s-ar trage puţin mai jos şi s-ar aşeza la picioarele sale, ceea ce ar şi arăta foarte frumos. Atunci şi-ar desfăta stăpânul cu o mică noutate şi fabulă despre nume, pe care a învăţat-o şi se pricepe s-o spună cum se cuvine. Pe

vremea Potopului, urmă Iosif, îngerul Semhazai, văzând-o pe Işhara, o fecioară pământeană, şi înnebunit de frumuseţea ei, îi spuse: „Ascultă-mă!” Dar ea îi răspunse şi grăi: „Nici gând nu poate fi să-ţi dau ascultare, până nu-mi spui, mai întâi, adevăratul, neschimonositul nume al lui Dumnezeu, prin puterea căruia tu te înalţi la ceruri când îl rosteşti”. Atunci trimisul Semhazai, în sminteala lui, şi fiindcă dorea cu înflăcărare ca ea să-i dea ascultare, o învăţă acest nume. Însă, de îndată ce Işhara îl află, oare bănuieşte tăicuţul meu ce renghi i-a jucat trimisului prea stăruitor? Chiar această clipă este de cea mai mare încordare în povestire, dar văd, din păcate, că tăicuţul nu mă ascultă, că gândurile îi astupă urechile şi că s-a cufundat în meditaţie adâncă…

Într-adevăr, Iacob nu mai asculta, ci „medita”. Era o meditaţie de o mare forţă expresivă, era însăşi meditaţia cum scrie la carte, ca să spunem aşa, cel mai înalt grad de absenţă şi patetică cufundare în sine – cu mai puţin nu se

mulţumea; căci atunci când medita, trebuia să fie o meditaţie desăvârşită, măreaţă şi viguroasă, să se vadă de la o sută de paşi, nu numai pentru ca fiecăruia să-i apară limpede că Iacob era scufundat în meditaţie, dar şi pentru ca fiecare să afle, în sfârşit, ce este o adevărată meditaţie şi pe fiecare să-l cuprindă fiorul de respect faţă de asemenea stare şi imagine: bătrânul sta rezămat de toiagul lung pe care-l ţinea cu amândouă mâinile, cu capul plecat pe braţ, cu amărăciunea interiorizat-visătoare pe buzele subţiri ce se zăreau prin barba argintie, ochii căprii, de moşneag, scormonind şi iscodind străfundurile amintirii şi ale gândirii, aceşti ochi goi parcă, a căror privire, întoarsă înăuntru, urca spre lume din asemenea adâncuri, încât părea că se încurcă în sprâncenele stufoase... Oamenii sensibili sunt expresivi, căci expresivitatea răspunde nevoii de afirmare a sentimentului, care se manifestă puternic şi fără reticenţe; ea este rodul unei măreţii duioase, în care moliciunea şi cutezanţa,

impudoarea şi mărinimia, sinceritatea şi prefăcătoria se amestecă ajungând la cea mai grozavă artă actoricească, ce insuflă oamenilor o veneraţie înclinată spre o uşoră voioşie. Iacob era foarte expresiv – spre bucuria lui Iosif, căruia îi plăcea această vehemenţă emoţională şi era mândru de ea, dar spre înfricoşarea şi zbuciumul sufletesc al altora care aveau de-a face cu bătrânul şi, mai ales, al celorlalţi fii ai săi care, în toate neînţelegerile cu tatăl lor, nu se temeau de nimic mai mult decât de puterea sa de expresie. Aşa şi Ruben, când trebui să se înfăţişeze dinaintea bătrânului, cu prilejul urâtei sale poveşti cu Bilha. Căci, deşi, în vremea aceea, spaima şi veneraţia faţă de exprimarea excesivă erau mai adânci şi mai întunecate decât între noi, totuşi, omul de rând, ameninţat de asemenea izbucniri înfricoşătoare, era încercat şi atunci de meschinul sentiment de rezistenţă, pe care noi l-am tălmăci prin cuvintele: „Pentru numele lui Dumnezeu, ce bucluc o să mai iasă de aici!”

Puterea de expresie a lui Iacob, glasul său emoţionat, vorbirea lui solemnă, dar mai ales măreţia întregii lui făpturi – se legau cu harul şi înclinarea ce constituiau totodată motivul pentru care putea fi observată atât de des la el expresia aceea, profundă şi pitorească, a meditării. Înclinarea spre corelarea ideilor îi stăpânea până într-atât viaţa sufletească, încât i-o şi modela, iar gândirea să se preocupa aproape numai de asemenea asocieri. La fiecare pas, sufletul îi era uluit de asemănări şi corespondenţe, abătut din calea sa şi răpit în confuzii, în care cele trecute şi cele prevestite se amestecau în clipa prezentă, făcând privirea să i se piardă şi să i se frângă, ca în adâncă meditare. Era aproape o boală, dar care nu-i era specifică, ci dimpotrivă era foarte răspândită, chiar dacă având intensităţi diferite, astfel că s-ar putea spune că în lumea lui Iacob demnitatea spirituală şi „semnificaţia” fiecăruia – în cel mai propriu înţeles al cuvântului – atârnau de bogăţia corelaţiilor mitice de idei şi de puterea

cu care ele pătrundeau clipa prezentă. Cât de ciudat putuseră suna vorbele bătrânului, cât de înalte şi pline de înţeles, când, cu jumătate de glas, îşi mărturisise îngrijorarea ca nu cumva Iosif să cadă în fântână! Asta venea însă de la incapacitatea lui Iacob de a gândi la adâncimea fântânii fără să asocieze la acest gând, amplificându-l şi sfinţindu-l, ideea lumii subpământene şi a împărăţiei morţilor – idee care, deşi nu juca un rol de seamă în opiniile sale religioase, în schimb, ca străveche moştenire mitică a popoarelor, juca un rol important în adâncurile sufletului şi ale imaginaţiei sale. Ea cuprindea reprezentarea tărâmului de dedesubt, în care domnea Usiri, Sfâşiatul în bucăţi, împărăţia groazei, locul de baştină a lui Namtar, zeul ciumei, de unde se iviseră toate duhurile rele şi molimile. Era lumea în care se cufundau constelaţiile după ce apuneau, pentru a răsări iarăşi la ceasul hotărât, în timp ce niciun muritor, drumeţind pe aceeaşi cale spre acel lăcaş, nu mai

aflase drumul înapoi. Era locul mocirlei şi al scârnei, dar, deopotrivă, şi al aurului şi al bogăţiei; era pântecul fecund în care îngropai sămânţa ce încolţea şi dădea cerealele hrănitoare, era patria lumii întunecate, a iernii şi a verilor arse de secetă, lăcaşul unde se afundase Tammuz, păstorul primăvăratic, şi se afunda în fiecare an, după ce îl izbise mistreţul, încât orice zămislire înceta, iar pământul înlăcrămat rămânea sterp, până când Iştar, soţie şi mamă, se pogora în Infern să-l caute, sfărâma zăvoarele prăfuite ale temniţei şi, răpindu-şi, în hohote de râs, frumosul iubit, îl readucea, din infern şi mormânt, la lumină, ca stăpân al vremii noi şi al pajiştilor proaspăt înflorite.

Cum să nu fi tremurat de emoţie glasul lui Iacob, şi cum să nu fi căpătat un ecou deosebit de semnificativ întrebarea sa, de vreme ce nu potrivit părerii sale, dar potrivit sentimentului său, bătrânul vedea în gura fântânii o intrare în lumea subpământeană, şi dacă toate acestea, şi încă

multe altele, răsunau într-însul la cuvântul adâncime? Doar un nătâng şi un neştiutor, cu suflet neînsemnat, putea rosti asemenea cuvânt prosteşte, fără a-i prinde corelaţiile, negândind decât la înţelesul lui obişnuit şi nemijlocit. Firii lui Iacob, dimpotrivă, cuvântul acesta îi conferea demnitate şi o solemnitate spirituală, o făcea expresivă până la a insufla teamă. Este cu neputinţă de descris fiorul care-l pătrunsese pe vinovatul Ruben până-n măduva oaselor, când tatăl său îl plesnise atunci în obraz cu numele ruşinos al lui Ham. Căci Iacob nu era omul care să folosească această ocară cumva numai ca o palidă aluzie. Spiritul său puternic săvârşea o înspăimântătoare topire a prezentului în trecut, completa reintrare în vigoare a ceea ce se întâmplase odinioară, identificarea personală a sa, Iacob, cu Noe, tatăl pândit, batjocorit şi necinstit de mâna fiului; iar Ruben ştiuse şi el dinainte că aşa va fi, ştia chiar că el va zăcea cu fruntea în ţărână, ca Ham în faţa lui Noe, şi de aceea se

înspăimântase atât de cumplit de această scenă.

Acum amintirile îl transpuseseră pe bătrân într-o stare atât de evidentă de meditare, rechemate în spiritul său de sporovăielile lui Iosif în legătură cu „Numele”, – amintiri împovărate de vis, măreţe şi îngrijorătoare, din zile vechi, când, în cumplita spaimă trupească a unei apropiate reîntâlniri cu fratele lui din pustie, cel înşelat şi, fără îndoială, însetat de răzbunare, dorise cu o atât de neţărmurită ardoare puterea spirituală şi luptase cu bărbatul deosebit, ce-l atacase pe neaşteptate, pentru a-i smulge Numele. Un vis apăsător, cumplit şi plin de negrăite desfătări, de o dulceaţă deznădăjduită, dar nu unul vesel şi trecător, din care n-ar fi rămas nimic, ci, dimpotrivă, un vis atât de fierbinte şi de o atât de densă realitate, încât lăsase în urma lui două semne vii, ca roadele mării rămase pe ţărm la reflux: primul, vătămarea şoldului, a încheieturii coapsei, care-l făcea pe Iacob să şchioapete, de când, în timpul luptei, „cel deosebit” i-o scosese

din loc, şi al doilea, Numele – dar nu cel al bărbatului ciudat: dezvăluirea acelui nume îi fusese refuzată lui Iacob până la extrema limită, până în revărsatul zorilor, până la riscul celei mai înfricoşătoare întârzieri, oricât i-l pretinsese Iacob cu neostoită violenţă şi gâfâind fierbinte; nu, ci îi dezvăluise lui Iacob propriul său nume, celălalt, al doilea, porecla, pe care străinul i-o dăduse în timpul luptei, ca, în schimb, Iacob să-l lase să plece înainte de răsăritul soarelui şi să-l scutească de înfricoşătoarea întârziere, titlul de cinste ce i se da de atunci, de cei ce voiau să-l măgulească şi să-l vadă zâmbind: Israil, „Dumnezeu poartă război „… Revăzu iarăşi, în adâncul amintirii, vadul Iabocului, tufele pe marginea căii ce ducea la acolo şi unde rămăsese singur, după ce trecuseră vadul femeile, cei unsprezece copii şi darul de ispăşire pregătit pentru Esau, alcătuit din vite alese; revăzu noaptea ameninţător de înnourată, în care rătăcise, zbuciumat ca cerul, între două încercări de a aţipi, cutremurat încă de

înfruntarea cu tatăl Kahilei, păcălit de el, înfruntare desfăşurată mulţumitor cu ajutorul lui Dumnezeu, şi iarăşi chinuit de mare îngrijorare din pricină că alt păcălit şi păgubit îi ieşea în întâmpinare. Cât de fierbinte implorase cu rugile sale pe Elohim să-i vină în ajutor, pretinzându-i de-a dreptul să-şi facă datoria! Şi iată că, în lumina palidă a lunii de atunci, ivită fără veste dintre nori, revăzu, atât de aproape de parcă ar fi fost lipiţi piept la piept, pe omul cu care, dintr-odată, se prinsese, Dumnezeu ştia cum, la o trântă pe viaţă şi pe moarte: ochii bovini, neobişnuit de depărtaţi unul de altul, care nu clipeau, faţa şi umerii ca piatra lustruită; şi resimţi iarăşi, în adâncul inimii, ceva din voluptatea crudă, trăită atunci, când cu şoaptă gemută, îi poruncise să-şi spună numele… Cât de vânjos fusese atunci! O vigoare deznădăjduită, de vis, ce-şi hrănea rezistenţa din rezervele nebănuite ale sufletului! Luptase toată noaptea, până-n zori, până văzu că pentru acel om se făcuse prea târziu, până ce acela, stingherit, îl

rugase: „Lasă-mă să plec!” Niciunul nu-l biruise pe celălalt, însă oare pentru Iacob nu însemna asta că fusese învingător, el care nu era un om deosebit, ci doar un om de aici, din sămânţă omenească? Atunci i se păruse că cel cu ochii depărtaţi ar fi avut îndoieli în această privinţă. De aceea căutase să se încredinţeze. Lovitura dureroasă şi mâna sa la şoldul lui Iacob semănaseră cu o examinare. Dorise poate să vadă dacă, în acel loc era, într-adevăr, o încheietură care se înmlădia, ca la seminţia umană, nu imobilă ca la cei de-o seamă cu el, care, din această pricină, nu puteau să şadă… Şi apoi, bărbatul ştiu s-o cârmească în aşa fel încât nu-şi spuse numele, dar, în schimb, îi dădu un nume lui Iacob. Limpede ca atunci, el auzi, în chiar miezul meditaţiei, glasul puternic şi răsunător care-i strigase: „De acum te vei numi Israil” – după care Iacob îl slobozise din strânsoarea braţelor pe cel cu un asemenea glas, atât de deosebit, încât era de sperat că mai izbutise să ajungă la timp…

Despre ciudata țară a Mițraimului

Felul în care falnicul bătrân îşi încheia meditaţia şi se întoarse din adânca absenţă nu era mai puţin grăitor decât cufundarea în ea. Suspinând profund, reveni cu o demnitate gravă din îndelungata stare de absenţă, se scutură de ea, se îndreptă din şale şi, rotindu-şi privirea în gol, asemeni unui om care se trezeşte, îşi adună vizibil gândurile şi se regăsi iarăşi în prezent. Părea să nu fi auzit propunerea lui Iosif de a se aşeza lângă el. Iar momentul era prea puţin prielnic pentru istorioare captivante, cum acesta trebui să recunoască, spre propria-i ruşinare. Bătrânul mai avea însă să-i spună câteva vorbe serioase. Grija sa în legătură cu leul nu era singura; Iosif îi mai prilejuise şi altele, şi nu era scutit de nimic. Auzi deci:

— Există o ţară, către miazăzi, foarte departe, ţara lui Agar, slujnica, ţara lui Ham sau

cum i se mai spune ţara neagră, ciudata ţară a Miţraimului. Căci oamenii au sufletul negru, măcar că au faţa arămie, şi se nasc bătrâni, încât sugarii par moşnegi şi, la un ceas după naştere, se şi apucă să gângurească despre moarte. Toţi, până la unul, sunt trufaşi, desfrânaţi şi trişti. Se îmbracă potrivit blestemului ce l-a lovit pe Ham, care trebuia să umble cu mădularul gol, căci o pânză de in subţire ca pânza de păianjen, le acoperă goliciunea, fără s-o ascundă, şi peste toate se mai şi laudă cu această îmbrăcăminte ciudată şi spun că poartă aer ţesut. Căci nu se ruşinează deloc cu carnea lor, iar pentru păcat n-au nici cuvânt şi nici pricepere. Burduşesc pântecele morţilor cu mirodenii şi le pun, pe bună dreptate, în locul inimii, chipul unui gândac-de-gunoi. Sunt bogaţi şi neruşinaţi ca locuitorii din Sodoma şi Gomora. Îşi aştern după plac culcuşul lângă al vecinului, şi-şi schimbă soţiile între ei. Când o femeie vede, trecând prin piaţă, un bărbat tânăr care o stârneşte, i se dăruie. Încuviinţează

fiul meu aceste obiceiuri?

Cum Iosif înţelese la care încălcare se refereau asemenea cuvinte, îşi plecă adânc capul şi lăsă buza de jos să-i atârne, ca un băieţaş mustrat. În exprimarea căinţei sale, niţel bosumflate, ascundea însă un zâmbet; căci ştia că această descriere a obiceiurilor din Miţraim, făcută de Iacob, comporta generalizări grosolane, părtiniri şi exagerări. După oarecare tăcere pocăită, fiind obligat să răspundă, ridică ochii rugători, ce urmăreau în cei ai tatălui prima licărire a unui zâmbet de împăcare şi căutau să-i provoace, printr-o amabilitate prudentă, o succesiune de îndrăzneli şi dări înapoi ale propriei veselii. Îi şi jucau în ochi cuvintele împăciuitoare, înainte să fi spus:

— Dacă aşa stau lucrurile acolo jos, iubite stăpâne, atunci acest copil nedesăvârşit de aici se fereşte să încuviinţeze, în inima sa, asemenea obiceiuri. Oricum, îmi pare că subţirimea ţesăturilor de in egiptene şi faptul că sunt uşoare

ca aerul sunt dovezi ale meşteşugului acelor bătrâni gândaci-de-gunoi, ceea ce, pe de altă parte şi după împrejurări, ar putea pleda în favoarea lor. Şi dacă nu le este ruşine de carnea lor, cineva care ar vrea să meargă prea departe cu îngăduinţa ar putea cumva să invoce, spre scuza lor, că aproape toţi sunt slabi şi puţini la carne, că însă o carne grasă are mai multe pricini să se ruşineze decât una slabă, şi iată cum…

De data aceasta era rândul lui Iacob să caute să-şi păstreze seriozitatea. Şi răspunse, cu un glas în care nerăbdarea certăreaţă se lupta cu duioşia:

— Vorbeşti ca un copil! Ştii să-ţi potriveşti cuvintele şi vorbele tale sunt plăcute ca ale unui viclean neguţător de cămile, în timpul târguielii, sensul lor este însă negrăit de copilăros. Nu vreau să cred că ai de gând să-ţi baţi joc de îngrijorarea mea, ce mă face să tremur la gândul că ai putea să nu placi Domnului şi să stârneşti mânia sa asupra ta şi a seminţei lui Avraam. Te-am văzut cu ochii mei cum stăteai despuiat în razele lunii, ca şi cum

Preaînaltul nu ne-ar fi sădit în inimă cunoaşterea păcatului şi ca şi cum, după căldura din timpul zilei, nopţile primăvăratice n-ar fi răcoroase aici, pe coline, şi nu te-ar putea ajunge vreo răceală rea peste noapte şi frigurile n-ar putea să-şi tulbure mintea înainte de cântători. De aceea vreau să-ţi tragi numaidecât veşmântul peste cămaşă, potrivit obiceiului pios al copiilor lui Sem. Căci e de lână, iar vântul suflă dinspre Galaad. Vreau să mă scuteşti de orice îngrijorare, căci ochii mei au văzut mai mult încă şi mă tem că au văzut că le trimiteai cu mâinile sărutări stelelor…

— Câtuşi de puţin! strigă Iosif, cumplit de speriat.

Sărise de pe ghizdul fântânii ca să-şi pună talarul cafeniu cu galben, lung până la genunchi, pe care tatăl îl luase şi i-l întindea; dar mişcarea repezită şi acest fel de a se scula în picioare păreau că vor, în acelaşi timp, să exprime apărarea sa faţă de bănuiala bătrânului, ce trebuia risipită cu orice preţ – şi prin orice mijloace. Să

fim atenţi, aici totul era plin de înţelesuri! Felul lui Iacob de a gândi în mai multe straturi şi în corelări imbricate îşi vădi valabilitatea în felul în care făcu, din trei învinuiri, una singură: copilul îşi primejduise sănătatea, dovedise lipsă de ruşine şi păcătuise faţă de religie. De fapt, cea din urmă dojană era cel mai de jos şi cel mai amar strat al întregului complex al neliniştii, iar Iosif, cu braţele pe jumătate trecute prin mânecile veşmântului, nu găsea, de emoţie, deschizătura prin care să-şi vâre capul şi folosi lupta sa cu îmbrăcămintea pentru a vădi cât de mult ţinea să renege o atitudine pe care, totodată, ştia s-o justifice cu cea mai mare viclenie.

— Asta niciodată! Nicidecum şi deloc! asigura el, în vreme ce capul lui frumos şi plin de farmec îşi găsea drum prin răscroitura veşmântului; şi străduindu-se să întărească puterea de convingere a protestului său prin întorsături alese de frază, adăugă: Părerea tăicuţului, este, crede-mă, întunecată în chipul cel

mai jalnic de eroare!

Tulburat, îşi potrivi veşmântul cu o mişcare din umeri, îl trase apoi în jos cu amândouă mâinile, îşi luă cununiţa din crenguţe de mirt de pe cap, vrând s-o arunce, căci se ofilise, apoi, fără să-şi ridice privirea, începu să-şi facă de lucru cu şireturile cu care se încheia talarul la gât.

— Cât despre sărutări nici vorbă nu poate fi… Cum să fi fost în stare să fac o greşeală atât de mare? Să binevoiască dragul meu stăpân să-mi socotească faptele rele pe care le-am săvârşit şi, iată, îşi va da seama că n-au nicio însemnătate! Da, este adevărat că m-am uitat în sus. Am privit lumina scânteietoare, alunecând minunată pe cer, iar dulcea strălucire a făpturii nopţii mi-a răcorit ochii răniţi de săgeţile soarelui. Căci doar în cântecul care umblă, din gură în gură, printre oameni se spune:

Pe tine, Sân, strălucitor te face. Ca să rânduiască timpul.

În schimbările şi curgerea lui, ţi-a dat de

soţie noaptea.

Şi ţi-a încununat cu mărire sărbătoreasca ta împlinire.

Psalmodia aceste versuri, stând la marginea fântânii, cu o treaptă mai sus decât bătrânul şi ţinând mâinile ridicate, accentua fiecare emistih cu câte o legănare a bustului, când spre dreapta, când spre stânga.

— Săpattu, zise el. Asta-i ziua sărbătoreştii împliniri, ziua frumuseţii. Se apropie, zorii ei vor miji mâine sau peste de două ori mâine. Dar nici chiar în ziua sabatului nu mi-ar trece prin cap să trimit vreo sărutare oricât de mititică, fie şi pe ascuns, astrului care rânduieşte timpul, căci doar nu s-a spus că străluceşte prin sine însuşi, ci, dimpotrivă, că El i-a dat puterea să strălucească şi i-a dăruit cununa…

— Cine? întrebă încet Iacob. Cine l-a făcut să strălucească?

— Mardug-Bal! răspunse pripit Iosif, dar imediat, scoţând un „eh” prelungit, clătină din cap

în semn de tăgadă şi urmă:... adică aşa cum i se spune prin poveşti. El este însă – şi doar tăicuţul nu trebuie să afle asta de la bietul copil – stăpânul zeilor, care se vădeşte mult mai puternic decât toţi Anunnakii sau Baalii neamurilor, este Dumnezeul lui Avraam, cel care a doborât balaurul şi a făurit întreita lume. Când îşi întoarce faţa mânios, nu se mai răzgândeşte, iar când se înfurie, niciun alt zeu nu-i înfruntă mânia. El este Mărinimosul, spiritul atotcuprinzător: ucigaşul şi păcătosul sunt duhori nărilor sale, însă pe acela, pe bărbatul venit din Ur îl îndrăgeşte şi a făcut cu el un legământ, că va fi Dumnezeul lui, al lui şi al seminţiei lui. Iar binecuvântarea sa a venit asupra lui Iacob, stăpânul meu, căruia, ştiut lucru, i se cuvine, ca nume frumos, titlul de Israil, şi ca mare profet ce se află, plin de înţelepciune, este foarte departe de a-şi fi învăţat atât de rău copiii, încât aceştia să-şi îngăduie să trimită astrelor sărutări cum nu s-ar cuveni decât lui Dumnezeu, dacă acest lucru, ce trebuie respins s-ar cădea faţă de el, ceea ce este

atât de puţin cazul, încât s-ar putea spune, de asemenea comparativ, că ar fi mai decent să trimiţi sărutări astrelor scânteietoare. Totuşi, dacă aşa ceva s-ar putea spune, eu, unul, totuşi nu o spun, şi dacă am dus degetele la buze cu vreun gând de a-i trimite sărutări, să nu mai fiu în stare să le duc la gură pentru a mă hrăni şi, astfel, să mor de foame. Şi nici n-aş vrea să mai mănânc, ci aş prefera să mă usuc lihnit, dacă tăicuţul meu nu se aşază pe dată la largul lui, să stea jos lângă fiul său, pe marginea adâncurilor. Tot stă stăpânul meu în picioare de prea multă vreme, având un sfânt beteşug la coapsă, de care se ştie prea bine în ce chip prea ciudat la căpătat şi…

Îndrăzni să coboare spre bătrân şi să-l ia, cu băgare de seamă, pe după umeri, încredinţat că l-a fermecat şi potolit cu flecăreala sa; iar Iacob, care, jucându-se cu mica pecete cilindrică de piatră ce-i atârna la piept, fusese cu gândul la Dumnezeu, se lăsă, cu un suspin, în voia uşoarei apăsări, puse piciorul pe treapta circulară, se

aşează pe marginea fântânii, sprijinindu-şi toiagul de braţ şi, după ce-şi îndreptă veşmântul, întoarse, la rândul său, faţa spre luna ce-i lumină din plin măreţia firavă de moşneag, dând strălucire de oglindă ochilor săi căprui, înţelepţi şi îngrijoraţi. Iosif şedea la picioarele lui, în poziţia ce şi-o dorise şi o descrisese mai înainte. Şi în timp ce simţea mâna lui Iacob, cum se aşezase pe părul său cu o mişcare mângâioasă, de care bătrânul desigur nu-şi da seama, Iosif continuă cu glas mai scăzut:

— Vezi, e atât de bine şi plăcut, încât aş vrea să stau aşa toate cele trei schimburi ale pazei de noapte, cum mi-am şi dorit-o mai demult. Stăpânul meu îşi înalţă privirea către chipul de sus, însă şi mie îmi este la fel de bine, deoarece cu negrăită bucurie privesc la faţa lui, pe care o văd şi eu, asemenea chipului unui zeu, şi care străluceşte de lumină reflectată. Spune, n-ai văzut chipul neînduplecatului unchi Esau asemenea chipului lunii, când te-a întâmpinat atât de blând la vad,

precum povesteşti? Dar şi această dulceaţă a chipului său n-a fost decât doar o reflectare a blândeţii pe o faţă cu expresia aspră, răsfrângerea luminii propriului tău chip, care, iubitul meu stăpân, arată ca obrazul lunii şi ca al lui Abel, păstorul, a cărui jertfă a fost plăcută Atotputernicului, şi nu ca obrazul lui Cain sau al lui Esau, care sunt ca ogorul pârjolit de soare şi ca glia crăpată de secetă. Da, tu eşti Abel, luna şi păstorul, iar noi, toţi ai tăi, suntem păstori şi oieri, şi nu oameni ai muncii câmpului, ai soarelui, ca ţăranii acestui cuprins, care, mergând în urma boilor, asudă aplecaţi pe lemnul plugului şi se închină la toţi Baalimii ţării. Noi, însă, ne ridicăm privirea către Stăpânul drumului, călătorul, pe care-l vedem urcând acolo, sus, strălucinând în albu-i veşmânt… Spune-mi, urmă Iosif repede, aproape pe nerăsuflate, nu cumva tatăl nostru, Abiram, a părăsit înciudat Urul din Caldeea şi a lăsat de izbelişte Cetatea lunii, sălaşul său, fiindcă Legiuitorul ridicase puternic capul zeului său

Mardug, asemănat acolo cu dogoarea soarelui, şi-l înălţase peste toţi zeii din Sinear, spre nemulţumirea oamenilor lui Sân? Şi mai spune-mi dacă nu cumva oamenii lui, chiar astăzi, acolo, nu-i dau deopotrivă şi numele de Sem, atunci când vor să-l preamărească – cum se numea fiul lui Noe, ai cărui copii sunt cu faţa smeadă, dar plăcuţi, cum era Rahila, şi locuiesc în Elam, Assur, Arpahsad, Lud şi Edom? Aşteaptă şi ascultă, căci copilului îi trece ceva prin cap! Oare soţia lui Avraam nu se numea Sahar, adică luna? Ei, şi acum, ia puţin seama, căci vreau să-ţi fac o mică socoteală. Mişcarea de rotaţie a astrului nopţii ţine de şapte ori cincizeci de zile şi încă patru pe deasupra. Dar în fiecare lună sunt trei zile când astrul nopţii nu se vede. Acum, scade, rogu-te, stăpâne, din acele trei sute cincizeci şi patru, aceste de trei ori douăsprezece zile, şi vei căpăta trei sute optsprezece nopţi ale lunii vizibile. Însă, deopotrivă, trei sute optsprezece la număr erau şi argaţii, născuţi în casa lui, cu care Avraam i-a

biruit pe regii de la răsărit şi l-a eliberat pe Lot, fratele său, din mâinile lui KudurLaomer, clamitul? Vezi, prin urmare, cât a iubit luna tatăl nostru Abiram, şi atât îi era de credincios încât, plecând la luptă, s-a îngrijit să aibă întocmai acelaşi număr de argaţi câte sunt zilele strălucirii ei. Şi presupunând că i-aş fi trimis sărutări, nu una ci trei sute optsprezece, când cu adevărat nu i-am trimis niciuna, spune, totuşi, ar fi fost asta un rău chiar atât de mare?

Încercarea

— Eşti isteţ, îi spuse Iacob, iar mâna sa, rămasă nemişcată pe creştetul lui Iosif în tot răstimpul socotelii, începu să se mişte iarăşi, mai iute chiar decât înainte, eşti isteţ, Iaşup, fiul meu. Pe dinafară ai un cap fermecător, frumos, cum îl avea şi Mami (bătrânul folosea numele de alintare, de origine babiloniană, pe care Iosif îl dădea în copilărie mamei sale: numele pământesc şi intim

al zeiţei Iştar), iar pe dinăuntru, capul tău e numai agerime şi pioşenie. Când aveam vârsta ta, al meu era la fel de ager, dar azi capul meu este cam trudit de toate istoriile, nu numai de cele petrecute mai de curând, ci şi de cele vechi, ajunse până la noi, şi la care se cuvine să chibzuieşti, apoi, de greutăţi şi de moştenirea lui Avraam, la care trebuie să meditez, căci Dumnezeu nu grăieşte limpede. Chiar dacă obrazul său se vede asemenea cu obrazul blândeţii, câteodată, dimpotrivă, se vede ca soarele arzător şi ca văpaia flăcării; doar a scrumit Sodoma cu jăratic, iar omul trece prin focul Domnului, să se purifice. Dumnezeu este flacăra mistuitoare ce înghite grăsimea primului născut la serbarea echinocţiului, afară, înaintea sălaşului, când se lasă întunericul, iar noi şedem înăuntru înfricoşaţi şi mâncăm din mielul cu al cărui sânge sunt mânjiţi parii, căci tocmai trece gâdele…

Iacob se întrerupse şi-şi ridică mâna de pe părul lui Iosif. Acesta, mirat, înălţă privirea şi văzu

că bătrânul îşi acoperise faţa cu palmele şi tresărea din tot trupul.

— Ce-i este stăpânului meu? strigă el, speriat, şi întorcându-se repede, întinse mâinile către ale bătrânului, însă nu îndrăzni să-l atingă.

Trebui să aştepte şi iarăşi să-l roage. Iacob, însă, nu-şi schimbă decât şovăind poziţia. Când îşi descoperi faţa, trăsăturile chipului său vădiră o adâncă mâhnire, iar privirile obosite, trecând peste creştetul copilului, sfredeleau în gol.

— Mă gândeam cu spaimă la Dumnezeu, grăi el, abia mişcându-şi buzele. Se făcea că mâna mea era mâna lui Avraam şi că o ţineam pe capul lui Isaae. Şi că glasul lui striga către mine şi i-am auzit porunca…

— Porunca? întrebă Iosif cu o mişcare a capului, scurtă şi sfidătoare, ca de pasăre.

— Porunca şi îndrumarea, tu le ştii, căci doar cunoşti istoriile, îi răspunse Iacob cu glasul sfârşit, şi şedea aplecat înainte, cu fruntea sprijinită pe mâna ce ţinea toiagul. I le-am auzit, căci este El

oare mai puţin puternic decât Moloh, regele-taur al Baalilor, căruia oamenii, la ananghie, îi aduc pe primul lor născut şi, în anumită tainică serbare, îi încarcă braţele cu prunci? Nu are şi el dreptul să ceară de la credincioşii săi, ceea ce Moloh porunceşte celor ce cred în el? Aşadar, mi-a cerut stăruitor, i-am auzit glasul şi am răspuns: „Iată-mă-s!” Şi inima-mi încetase să mai bată, iar răsuflarea mi se oprise. Şi am pus dis-de-dimineaţă samarul pe un măgar şi te-am luat cu mine. Căci tu erai Isaac, copilul bătrâneţelor mele şi primul meu născut, iar când ni te-a vestit, Domnul ne-a dat râs de bucurie, şi erai totul pentru mine, singurul meu bun, şi pe capul tău era întreg viitorul. Iar acum mi te cerea, şi avea dreptul s-o facă, chiar şi împotriva viitorului. Atunci am spintecat lemne pentru focul de jertfă, le-am încărcat pe măgar şi, deasupra, copilul, şi am pornit din Beerşeba, împreună cu argaţii casei, şi am coborât cale de trei zile spre Edom şi pământul Muzri şi către Horeb, muntele său. Şi

când am zărit de departe muntele Domnului şi vârful muntelui, am lăsat în urmă măgarul cu argaţii, poruncind să ne aştepte, am pus pe umerii tăi lemnele pentru focul de jertfă, am luat focul şi cuţitul, şi am pornit-o singuri. Iar când tu m-ai întrebat a mirare: „Tată?” mi-a fost cu neputinţă să-ţi răspund: „Aicea sunt”, ci din gâtlejul meu s-a auzit pe neaşteptate un plâns icnit. Şi când, cu glasul tău, ai spus: „Iată, avem foc şi lemne, dar unde-i oaia pentru jertfă?” nu ţi-am putut răspunde cum s-ar fi cuvenit, că îşi va alege Dumnezeu oaia jertfei sale, ci mi s-a făcut atât de rău şi de jale, că aş fi vrut să-mi vărs sufletul odată cu lacrimile, şi plânsei iară, încât tu m-ai privit dintr-o parte. Şi când am ajuns la locul hotărât, am făcut din pietre un jertfelnic, am stivuit lemnele, mi-am legat cu funii copilul şi l-am aşezat peste ele. Şi am apucat cuţitul şi cu mâna stângă ţi-am acoperit ochii. Şi, pe când ridicam cuţitul, şi-ţi apăsam tăişul lui pe gâtlej, iată că inima m-a părăsit în faţa lui Dumnezeu, braţul mi-

a căzut moale, cuţitul mi-a scăpat şi m-am prăbuşit cu faţa la pământ şi am muşcat ţărâna şi iarba ei, şi am lovit-o cu picioarele şi am lovit-o cu pumnii, şi am ţipat: „Înjunghie-l, înjunghie-l tu, Dumnezeule şi gâde, căci el este unicul şi totul pentru mine şi eu nu sunt Avraam şi sufletul meu dă greş în faţa ta!” Şi pe când mă zvârcoleam şi răcneam, iată că tunetul a bubuit în acel loc în ceruri, şi s-a rostogolit, ca să se piardă în depărtare. Şi mi-a rămas copilul, dar pe Dumnezeu nu l-am mai avut, deoarece n-am putut, nu, nu, n-am putut, nici chiar pentru el…

Iacob gemu, lovindu-şi fruntea de mâna care ţinea toiagul.

Încruntând sprâncenele, Iosif îl întrebă:

— Aşadar, în ultima clipă, ţi-a fost inima slabă? Şi, văzând că bătrânul, fără să răspundă, întorcea puţin capul, adăugă: Căci în clipa imediat următoare doar ar fi sunat glasul, strigându-ţi: „Nu ridica mâna asupra copilului şi nici nu-i face vreun rău!” şi ai fi văzut berbecul în tufiş.

— Nu o ştiam, spuse moşneagul, căci eram ca Avraam, iar întâmplarea încă nu se împlinise.

— Ei, i-o întoarse Iosif zâmbind, totuşi n-ai spus că i-ai strigat: „Eu nu sunt Avraam”? Iar dacă nu erai el, atunci erai Iacob, tăicuţul meu, iar întâmplarea era veche şi îi ştiai sfârşitul. După cum nu era băiatul Isaac, pe care l-ai legat şi ai vrut să-l jertfeşti, mai adăugă Iosif, iarăşi cu acea mişcare graţioasă a capului. Acesta este însă folosul zilelor târzii, că le cunoaştem şi ştim crugurile în care lumea se petrece şi istoriile legate de ele, pe care părinţii noştri le-au iscat. Ar fi trebuit să aştepţi cu încredere glasul şi berbecul.

— Vorbele tale sunt isteţe, dar nu se potrivesc, îi zise bătrânul, pe care discuţia îl făcuse să-şi uite de durere. Apoi, urmă: În primul rând, dacă eram totuşi Iacob şi nu Avraam, nu era sigur că lucrurile s-ar fi desfăşurat ca altă dată, şi nu ştiam dacă Dumnezeu n-ar fi vrut să lase să se împlinească ceea ce oprise odinioară. În al doilea

rând, gândeşte-te numai: ce-ar fi cântărit puterea mea înaintea Domnului, dacă mi-ar fi venit de pe seama îngerului şi a berbecelui şi nu, dimpotrivă, din deplina ascultare şi din credinţa că Dumnezeu poate trece viitorul neatins prin încercarea focului şi poate fărâma zăvoarele morţii şi că este Domnul învierii? În al treilea rând – oare m-a încercat Dumnezeu? Nu, el l-a încercat pe Avraam, care i-a făcut faţă. Pe mine m-am pus eu însumi la încercare, cu încercarea lui Avraam, dar sufletul meu s-a dovedit slab, fiindcă dragostea mi-a fost mai tare decât credinţa, şi n-am avut tăria, gemu iarăşi Iacob, şi iarăşi îşi sprijini fruntea de toiag; căci după ce îşi justificase judecata, se lăsă din nou în voia sentimentului.

— Fără îndoială că ce am spus n-avea nicio noimă, zise Iosif umil, căci prostia mea e desigur mai mare decât a celor mai multe oi, iar o cămilă seamănă mai mult cu puterea ei de judecată lui Noe, preaînţeleptul, decât acest băiat fără minte. Răspunsul ce ţi-l voi da la mustrarea ta, care mă

ruşinează, nu va fi mai limpede, totuşi copilului nătâng îi pare că, atunci când singur te supuneai încercării, nu erai nici Avraam, nici Iacob, ci – este înfricoşător de spus – erai însuşi Domnul, care-l încerca pe Iacob cu încercarea lui Avraam, şi aveai înţelepciunea Domnului şi ştiai la ce încercare voia să-l supună pe Iacob, anume la aceea la care nu a vrut să-l supună până la capăt pe Avraam. Căci i-a spus: „Eu sunt Moloh, regele-taur al Baalilor. Adu-mi pe primul tău născut!” Iar când Avraam s-a supus voinţei lui şi era gata să-i jertfească ceea ce-i ceruse, Dumnezeu a grăit: „Nu cumva să îndrăzneşti! Sunt eu oare Moloh, regele-taur al Baalilor? Nu, ci sunt Dumnezeul lui Avraam, şi obrazul meu nu este asemenea cu ogorul crăpat de soare, ci mai curând cu faţa lunii, şi ce am poruncit, nu am poruncit ca s-o împlineşti, ci ca să afli că nu trebuie s-o împlineşti, căci în ochii mei este de-a dreptul o grozăvie şi, de altfel, iată aici ai un berbec”. Tăicuţul meu s-a desfătat, încercându-se, să vadă de ar putea face

ceea ce Domnul nu-i îngăduise lui Avraam, şi e mâhnit fiindcă a aflat că n-ar putea-o face nicicând.

— Ca un înger, murmură Iacob şi, îndreptându-se din şale, clătină din cap înduioşat. Apoi urmă: vorbeşti ca un înger din vecinătatea tronului, tu, Iehosif, copil dăruit mie de Dumnezeu! Aş fi dorit ca Mami să te audă; ar bate din palme, iar ochii ei, care îi ai şi tu, ar străluci de râs. Vorbele tale cuprind numai o jumătate de adevăr, cealaltă jumătate îşi află temei în spusele mele, căci m-am vădit slab în ce priveşte încrederea. Dar tu ţi-ai potrivit partea ta de adevăr cu atâta farmec şi ai presărat cu atâta gust sarea spiritului, încât a fost o desfătare pentru mine şi un balsam pentru inimă. Mă întreb, însă, cum se face că vorba copilului este atât de isteaţă, încât cade voioasă de pe stâncile adevărului şi clipoceşte în inimă, făcând-o să tresalte de bucurie?

Despre untdelemn, despre vin și despre smochină

— Asta este aşa, îi răspunse Iosif, spiritul are natura crainicului, care umblă de colo colo, şi a mijlocitorului între lună şi soare, între puterea lui Şamaş şi puterea lui Sân asupra trupurilor şi simţirii oamenilor. Aşa m-a învăţat Eliezer, înţeleptul tău argat, când mi-a dezvăluit ştiinţa stelelor şi a întâlnirilor lor, precum şi înrâurirea ce o au asupra orelor, după cum se privesc. Şi când mi-a ticluit horoscopul naşterii mele, la Harran, în Mesopotamia, în luna lui Tammuz, la amiază, pe când Şamaş se afla în creştetul cerului şi în zodia Gemenilor, iar dinspre răsărit, se înălţa zodia Fecioarei.

Şi Iosif, ridicând privirea şi arătând cu degetul constelaţiile, dintre care una se apleca de sus către apus, iar alta era şi acum în înălţare în răsărit, urmă:

— Aceasta este zodia lui Nabu, tăicuţul meu

trebuie s-o ştie, o zodie a lui Thot, scribul tăbliţelor, un zeu aerian, sprinten, împăciuitor şi care înlesneşte schimburile. Şi soarele se găsea de asemenea într-o zodie a lui Nabu, care era stăpânul acelei ore şi avea o întâlnire cu luna, o întâlnire binefăcătoare pentru el, după experienţa preoţilor şi a astrologilor, căci astfel şiretenia lui răutăcioasă se îndulceşte, iar inima i se înduioşează. Dar Nabu, mijlocitorul, se afla în opoziţie cu Nergal, vulpoiul şi aţâţătorul de nenorociri, dând domniei sale un caracter dur şi pecetluindu-l cu sigiliul cilindric al destinului. Tot astfel şi Iştar, căreia îi sunt hărăzite măsura şi gingăşia, iubirea şi îndurarea, şi care la acea oră culmina şi schimba priviri prietenoase cu Sân şi Nabu. De altfel, se găsea în zodia Taurului, iar experienţa ne învaţă că asta dă calm, un curaj stăruitor şi face inteligenţa plăcută. Dar şi ea, spune Eliezer, primea o treime de raze de la Nergal din zodia Capricornului, şi Eliezer se bucura de aceasta, căci, zicea tot el, prin asta,

dulceaţa lui Iştar nu mai era searbădă, ci, dimpotrivă, căpăta gustul nectarului pătruns de mireasma câmpiilor. Luna sta în zodia Racului, propria sa zodie, şi toţi tălmacii se găseau fie în zodia lor, fie într-o alta, prietenă.

Dacă însă se iveşte Nabu, isteţul, pentru a se întâlni cu luna în puterea ei, lumea va vedea împlinindu-se lucruri mari. Şi dacă soarele, ca şi în ceasul acela, dă o treime din raze lui Ninurtu, războinicul şi vânătorul, este semn de participare la întâmplările împărăţiilor lumii şi la folosirea atotpurterniciei. Horoscopul, tâlcuit cum se cuvine, n-ar fi fost, aşadar, neprielnic, dacă neghiobia copilului nereuşit n-ar fi stricat totul.

— Hm, făcu bătrânul şi, trecându-şi cu băgare de seamă mâna peste părul lui Iosii, se uită în lături. Asta stă în puterea lui Dumnezeu, care cârmuieşte stelele, spuse el. Însă semnele prevestitoare pe care ni le trimite prin mijlocirea lor nu au întotdeauna acelaşi înţeles. Dacă ai fi fost fiul vreunuia dintre marii şi puternicii

pământului, poate ai fi avut dreptul să crezi că vei ajunge să iei parte şi tu la oblăduirea şi cârmuirea împărăţiilor. Deoarece însă nu eşti decât un păstor, şi fiu de păstor, îi este limpede minţii că tâlcuirea trebuie să fie alta, la o scară mai redusă. Dar ce-i cu spiritul, ce umblă de colo-colo, ca un crainic?

— Tocmai la asta ajung, îi răspunse Iosif, şi tot ce spun către asta se îndreaptă. Căci binecuvântarea tatălui meu întruchipa soarele care, în clipa când m-am născut, se afla în creştetul cerului, cu razele îndreptate către Mardug, din zodia Cumpenei, şi către Ninurtu, din zodia a unsprezecea. Şi la aceasta se mai adăugau şi razele care şi le trimiteau între ei aceşti doi tălmaci părinteşti, regele şi războinicul. Asta-i o straşnică binecuvântare! Dar să binevoiască stăpânul meu a recunoaşte cât de puternică era şi binecuvântarea maternă, şi binecuvântarea lunii, în poziţiile puternice ale lui Sân şi ale lui Iştar! Fără îndoială că atunci s-a născut duhul meu

aplecat spre veselie, de pildă, în opoziţia dintre Nabu şi Nergal, dintre Scribul precumpănitor şi lumina aspră a Blestematului ce se întorcea iarăşi spre zodia Capricornului; şi nu e nicio îndoială că a fost ursit să fie mesagerul şi mijlocitorul între moştenirea tatălui şi zestrea sufletească lăsată de mamă, pentru a ţine cumpăna între forţa solară şi forţa lunară şi a împăca, în veselie, binecuvântarea zilei şi aceea a nopţii.

Se întrerupse, având pe buze un zâmbet cam şui, dar Iacob, stând mai sus şi în spatele lui, nu-l văzu. El îi zise:

— Bătrânul Eliezer ştie multe şi a adunat multă înţelepciune şi, cum s-ar zice, a cules pietre din timpul dinaintea Potopului. De altfel ţi-a predat tot felul de adevăruri şi de ştiri vrednice să fie cinstite, asupra începuturilor, originilor şi esenţei, şi felurite lucruri folositoare, bine de ştiut în lumea asta. Dar sunt şi anumite lucruri despre care nu s-ar putea spune cu temei că se cuvine să stea printre cunoştinţele adevărate şi folositoare,

iar sufletul meu şovăie şi mă întreb cu îndoială, dacă a făcut bine să te înveţe arta astrologilor şi a magilor din Sinear. Căci cred că fiul meu are un cap vrednic să cuprindă întreaga ştiinţă omenească, dar nu ştiu ca părinţii noştri să fi citit în stele şi nici ca Dumnezeu să-i fi poruncit lui Adam s-o facă şi sufletul mi-e plin de grijă şi îndoială, dacă în toate astea nu este un soi de închinare la stele, poate chiar o grozăvie în faţa Domnului, un amestec încâlcit de evlavie şi închinare la zei calpi.

Clătina mâhnit din cap, cuprins de starea ce-i era specifică, anume de îndurerare pentru dreptate şi o meditare îngrijorată asupra neclarităţii lui Dumnezeu.

— Multe sunt îndoielnice, îi răspunse Iosif, dacă ceea ce spunea putea fi socotit un răspuns. De pildă, oare noaptea este aceea care ascunde ziua sau, lucrurile întâmplându-se dimpotrivă, ziua va fi ascunzând noaptea? Ar fi fost însemnat s-o putem lămuri şi de multe ori la păşunat sau în

cort, am cântărit asta, pentru a trage, când ajungeam la liman, încheieri despre virtutea binecuvântării soarelui şi virtutea binecuvântării lunii, cât şi a frumuseţii moştenirii din partea tatălui şi din partea mamei. Căci măicuţa mea, ai cărei obraji aveau, mireasma petalelor de trandafir, s-a coborât în noapte, când l-a născut pe fratele meu ce mai şade încă în corturile femeilor, şi murind, ar fi vrut să-l numească Ben-Oni când este ştiut că la On, în ţara Egiptului, îşi are templul fiul cel mai drag al soarelui, Usiri, regele lumii subpământene. Dar tu ai numit băieţaşul Ben-Iamin, pentru a adeveri că este fiul celei drepte şi preaiubite, nume deopotrivă de frumos. Totuşi nu-ţi dau totdeauna ascultare şi mi se întâmplă să-i spun Ben-Oni fratelui meu, ceea ce lui îi place, ştiind că Mami, murind, ar fi dorit o clipă să-l numească astfel. Acum, ea este în noapte şi ne iubeşte din adâncul nopţii, pe cel mic şi pe mine, iar binecuvântarea ei este o binecuvântare a lunii şi o binecuvântare a adâncurilor. N-a aflat,

stăpânul meu, de cei doi pomi din grădina lumii? De la unul provine untdelemnul cu care se ung regii pământului, să aibă o viaţă îndelungată. Celălalt pom dă smochina verde şi trandafirie, plină cu sâmburi mici şi dulci ca de rodie, iar acel care mănâncă din ea, de moarte va muri. Cu frunzele late ale smochinului, Adam şi Eva şi-au făcut şorţuri, să-şi ascundă ruşinea, căci cunoaşterea ajunsese să le fie partea, sub luna plină a solstiţiului de vară, când astrul nopţii trecuse de punctul său cel mai înalt, după care avea să scapete şi să apună. Untdelemnul şi vinul sunt sacre pentru soare, şi ferice cel pe a cărui frunte va şiroi untdelemnul, iar ochii îi vor străluci, beţi de un vin roşu! Căci vorbele lui vor fi limpezi, râs şi mângâiere pentru popoare, şi va zări pentru ele berbecul în tufiş, pentru jertfa închinată Domnului, în locul primului născut, încât soarele să se tămăduiască de caznă şi spaimă. Dar fructul dulce al smochinului este sfânt pentru lună, şi ferice de cel pe care măicuţa îl va hrăni

din adâncul nopţii cu carnea smochinei. Căci va creşte ca la margine de izvor, iar sufletul lui îşi va avea rădăcinile de unde vin izvoarele, cuvântul îi va fi viu şi vesel ca trupul pământului, iar duhul prorocirii va sălăşlui în el…

Cum vorbea? Şoptea. Era înfricoşător şi nefiresc, cum mai fusese odată înainte să-l fi găsit tatăl său. Umerii erau parcă întorşi, mâinile îi tremurau pe genunchi, zâmbea, dar, totodată, în chip nepotrivit, ochii i se dădură peste cap, de li se zărea albul. Iacob nu-i văzu faţa, dar îl ascultase. Se aplecă spre el şi mâinile lui înconjurau capul băiatului într-o ocrotire prudentă, fără să-l atingă. Apoi îi puse totuşi iarăşi mâna stângă pe creştet, ceea ce îl destinse îndată pe Iosif, şi căutând cu cealaltă mână dreaptă băiatului pe genunchiul lui, îi spuse cu o familiaritate grijulie:

— Ascultă, laşup, copilul meu, ce vreau să te întreb, căci îmi îngrijorează inima, la gândul vitelor şi al sporirii turmelor! Ploile timpurii au fost prielnice, şi au căzut înainte de venirea iernii,

fără vreo rupere de nori, care să înece ogorul şi să umple doar fântânile nomazilor, ci au fost ploi blânde şi mărunte, binefăcătoare pentru câmp. Totuşi, iarna a fost secetoasă, iar marea n-a vrut să ne trimită dulcea ei răsuflare, ci vânturile au bătut dinspre stepă şi din pustiu, iar cerul a rămas mereu senin, o bucurie a ochilor, însă o îngrijorare a inimii. Vai dacă şi ploile târzii s-ar amâna şi ar lipsi, căci s-ar prăpădi şi recolta stăpânului şi semănăturile plugarilor şi iarba s-ar usca înainte de vreme, astfel că vitele nu ar mai avea ce paşte, iar ţâţele vacilor şi oilor ar atârna secate. Să-mi spună deci odată copilul ce crede despre vânt şi cum va fi vremea şi ce simte cu privire la întrebarea dacă ploile târzii or să mai înceapă la timp.

Cu aceasta se încovoie şi mai tare asupra fiului său, îşi întoarse faţa într-o parte şi-şi ţinu urechea peste creştetul lui.

— Tu îmi asculţi vorbele aplecat peste mine, îi zise Iosif, măcar că nu-l vedea, iar copilul

ascultă la rândul lui ce se petrece înăuntrul său şi în afară, şi transmite urechii tale veste şi ştire. Auzul meu prinde picurii ce cad de pe ramuri, şi ploaia subţire şiroind peste necuprînsele întinderi, cu toate că luna este strălimpede, iar vântul bate dinspre Galaad. Căci zvonul acesta nu-i al clipei de faţă, ci al celei care va veni, iar nările mele adulmecă fără greş că, înainte ca luna lui Nisan să scadă cu un pătrar, ţărâna va fi fecundată de bărbăteştile puhoaie ale cerului, va fumega şi aburi de voluptate, după cum o miros, păşunile vor fi pline de oi, iar câmpurile acoperite de mulţime de spice, încât va fi chiot şi cântec. Am auzit şi am învăţat că, la început, pământul era udat de fluviul Tavi, care pornea din Babilon şi se revărsa o dată la patruzeci de ani. Dar, după aceea, Dumnezeu hotărî ca ploile cerului să-i potolească ţărânii setea, şi asta pentru patru pricini, dintre care una ar fi ca ochii tuturor să cate în sus. Vom înălţa, deci, priviri de adâncă mulţumire către cerul tronului, acolo unde se află cheile vremii şi

peşterile vijeliilor şi ale furtunilor, întocmai cum le-am văzut în vis ieri, pe când dormeam sub pomul cunoaşterii. Căci un heruvim, pe nume lofiel, m-a adus acolo, sus, luându-mă de mână cu o deosebită prietenie, să privesc în jurul meu şi să văd câte ceva. Şi am văzut peşterile pline de aburi, cu porţi de foc, şi munca fără preget a salahorilor. Şi i-am auzit vorbind între ei: S-a dat poruncă în legătură cu uscatul şi norii cerului. Iată că uscăciunea domneşte peste ţara de la apus şi seceta, pe câmpie şi păşunile podişurilor. Trebuie avut grijă să plouă cât mai curând peste ţările amoriţilor şi fereziţilor, ale medianiţilor, heveilor şi iebusiţilor, dar mai ales peste ţinutul Hebronului, la înălţimea cumpenei apelor, acolo tocmai unde fiul meu Iacob, intitulat Israil, îşi paşte nenumăratele turme! Acesta este visul pe care l-am avut, atât de aievea încât nu mai încape nicio glumă, şi cum, peste toate, visul mi s-a arătat sub ramurile pomului, stăpânul meu poate fi liniştit şi sigur în ce priveşte udarea pământului.

— Slăviţi fie Elohimii, spuse bătrânul. Vom alege oricum vite de tăiere pentru jertfa focului, şi vom prăznui un ospăţ înaintea Lor, arzând măruntaiele cu tămâie şi miere, pentru adeverirea vorbelor tale. Căci mă tem ca nu cumva orăşenii şi cei ce locuiesc în case la ţară să strice totul, punând la cale un dezmăţ pentru a-i slăvi pe Baalaţii lor, şi spurcate împreunări în sunete de chimvale şi strigăte întru cinstirea rodniciei. Este minunat că băiatul meu este binecuvântat de vise; asta pentru că e primul meu născut, de la cea dreaptă şi preaiubită. Şi mie, în tinereţe, mi s-au dezvăluit multe – iar ceea ce am văzut eu, când am pornit silit de la Beerşeba, fiind împins împotriva voinţei mele şi fără să ştiu spre acel loc şi acea ieşire, se poate întru totul măsura cu ceea ce, acum, ţi s-a descoperit ţie. Te iubesc, fiindcă m-ai îmbărbătat în ceea ce priveşte seceta, dar să nu vorbeşti nimănui că eşti cercetat de vise sub pomul cunoaşterii, mai ales să nu spui nimic copiilor Liei şi cu atât mai puţin celor ai

slujnicelor, care ar putea fi supăraţi din pricina acestui har deosebit al tău.

— O jur punându-mi mâna sub coapsa ta, îi răspunse Iosif. Cuvântul tău este o pecete pe gura mea. Ştiu bine că sunt un vorbăreţ, dar, când mintea o porunceşte, mă pot foarte bine stăpâni; şi-mi va fi cu atât mai uşor să tac, cu cât, de fapt, micile mele vedenii nu sunt vrednice să fie asemuite cu aceea care i-a fost hărăzită stăpânului meu, la locul numit Luz, când trimişii urcau şi scoborau scara de pe pământ la porţile cerului şi i s-a dezvăluit Elohim…

Cântare în doi

— Ah, tăicuţul meu şi scump stăpân! exclamă Iosif, întorcându-se cu un zâmbet de fericire şi cuprinzându-l cu braţul pe tatăl său, care nu era mai puţin încântat de acest gest. Ce minunat lucru este să fii plăcut lui Dumnezeu, să te iubească şi să îngăduie să se înalţe spre nările sale fumul

jertfelor noastre! Căci, măcar că Abel n-a apucat să zămislească, ci a fost ucis pe câmp de Cain din pricina Naomei, sora lor, noi suntem, totuşi, din neamul lui Abel, care trăia în cort, şi din seminţia lui Isaac, cel mai tânăr, căruia i-a fost dată Binecuvântarea. De aceea, deci, le avem pe-amândouă, înţelepciunea şi visele, şi amândouă sunt mare bucurie. Căci e încântător să ai puterea înţelepciunii şi a cuvântului, să fii în stare să vorbeşti şi să răspunzi, şi să le numeşti pe toate câte sunt. Şi este deopotrivă de încântător să fii un neghiob în faţa Domnului, încât, fără să ai habar, să nimereşti locul care uneşte cerul cu pământul şi, în somn să ţi se dea de veste ce se pune la cale acolo, şi să ştii tâlcui vise şi vedenii, în măsura în care ţi-arată ce se va întâmpla de la o lună la alta. Aşa a fost cu Noe, preaiscusitul, căruia Dumnezeu i-a prezis Potopul, ca să mântuiască viaţa. Aşa şi Enoh, fiul lui Iared, fiindcă mergea pe calea cea dreaptă şi se purifica în apă vie. Aşa a fost şi cu copilul Enoh, îi ştii

povestea? Eu o ştiu întocmai, de-a fir-a-păr, iar dragostea pe care Dumnezeu a arătat-o lui Abel şi Isaac era căldicică faţă de aceea pe care i-a purtat-o lui. Căci era Enoh atât de ager la minte, de pios şi de citit în tăbliţele tainelor, încât s-a desprins de ceilalţi oameni, iar Domnul l-a luat la sine, aşa că nu a mai fost văzut vreodată. Şi Domnul a făcut din el unul dintre îngerii Feţei, şi a ajuns Metatron, mare scrib şi prinţ al lumii…

Tăcu şi păli. Rostise ultimele cuvinte suflând din greu, apoi, curmându-şi vorbirea, îşi ascunse chipul la pieptul tatălui său. Iar lui Iacob îi plăcu să-l ţină strâns la piept. Şi, peste creştetul lui Iosif, rosti către văzduhul argintiu:

— Cunosc destul de bine povestea lui Enoh, care cobora din primele rădăcini ale neamului omenesc, fiind fiul lui Iared, care era fiul lui Mahalaleel, care era fiul lui Chenan, iar acesta era al lui Enoş, care era fiul lui Set şi acesta, al lui Adam. Iată spiţa neamului lui Enoh, urcându-se până-n începuturi. Dar fiul fiului fiului acestuia a

fost Noe, al doilea Adam, din care se născu Sem, ai cărui copii sunt oacheşi, dar plăcuţi, iar prin el veni pe lume Eber, după patru rânduri de urmaşi, astfel încât Enoh este părintele tuturor copiilor lui Eber, al tuturor ebreilor şi, prin urmare, şi al nostru…

De fapt, nu povestea nimic nou, ci doar recapitula. Fiecare din seminţia şi din stirpea lui ştia pe de rost, de mic copil, înlănţuirea generaţiilor de-a lungul vremii, iar bătrânul se folosi numai de acest prilej pentru a o repeta şi a o adeveri, în cursul convorbirii. Iosif înţelese: convorbirea lor urma să fie „frumoasă”, o „convorbire frumoasă”, ceea ce însemna o convorbire ce nu mai servea unui schimb util şi înţelegerii asupra unor probleme practice sau spirituale, ci avea să slujească simplei enunţări şi evocări a unor fapte cunoscute de ambele părţi, amintirii, confirmării şi edificării, şi era o cântare în doi vorbită, ca a păstorilor noaptea, la păşune, lângă foc, când încep cu: „De asta ştii? O ştiu prea

bine”. Iosii se îndreptă din umeri, întrerupându-l:

— Şi iată, din Eber se născu Peleg, iar din acesta, Serug, al cărui fiu a fost Nahor, tatăl lui Terah, o, bucurie! Acesta dădu viaţă lui Avraam, la Ur, în Caldeea, şi fugi cu Avraam, fiul lui, şi cu femeia fiului său care se numea Sahar, ca şi luna, şi era stearpă, şi cu Lot, fiul fratelui fiului lui. El îi luă şi îi scoase din Ur şi muri la Harran. Atunci Dumnezeu îi porunci lui Avraam să pornească mai departe, el şi cu sufletele pe care le-a întors către Domnul, şi să pribegească dincolo de câmpie şi de apa Frat, de-a lungul drumului care lega Sinearul de ţara Amurru.

— O ştiu prea bine, zise Iacob, şi-i luă vorba din gură. Chiar aceasta era ţara pe care Dumnezeu voia să i-o dăruiască. Deoarece Avraam era prietenul Domnului, iar cu spiritul său descoperise într-adevăr, între toţi zeii, pe Stăpânul cel mai înalt. Şi ajunse către Damasc, şi aici îl zămisli, cu o slujnică, pe Eliezer. Apoi străbătu tot ţinutul acela, urmat de ai săi, care erau ai

Domnului, şi sfinţi din nou, întru duhul care-l însufleţea, locurile de închinăciune ale oamenilor ţării şi altarele şi cercurile de piatră, învăţă poporul la umbra arborilor, prevestind vremea binecuvântării în lume, încât adună noi credincioşi de prin părţile acelea, şi veni la el Agar, slujnica egipteană, mama lui Ismail. Şi pe urmă, plecă spre Sihem.

— Asta o ştiu ca şi tine, cântă Iosif, căci tatăl urcă din vale către vestitul loc pe care-l găsi Iacob, şi ridică acolo, lui Iahu, Celui Preaînalt, un jertfelnic, între Bethel şi adăpostul de la Ai. Şi de aici porni spre miazăzi, spre ţara Negheb, chiar aici, unde muntele se povârneşte către Edom. Apoi coborând şi mai jos, intră în Egipt, ţara mocirloasă a regelui Amenemhet, unde a fost încărcat cu argint şi cu aur, ajungând foarte bogat în turme şi averi. Şi iarăşi se întoarse în sus, la Negheb, unde se despărţi de Lot.

— Dar ştii de ce? îl întrebă Iacob, doar de formă. Fiindcă şi Lot ajunsese foarte avut în oi, boi

şi corturi, iar ţinutul nu-i încăpea pe amândoi. Însă uite cât de blând era tatăl nostru, căci atunci când păstorii lor se luară la ceartă din pricina păşunilor, lucrul nu se petrecu ca între tâlharii stepei, care dau năvală şi sugrumă oamenii ale căror izlazuri şi fântâni le jinduiesc, ci doar îi spuse lui Lot, fiul fratelui său: „Mai bine să nu fie sfadă între păstorii mei şi păstorii tăi! Ţinutul este necuprins de mare, şi las să ne despărţim, unul s-o apuce într-o parte, iar celălalt într-alta, fără ură”. Atunci Lot porni spre răsărit şi-şi alese întreaga luncă a Iordanului.

— Aşa a fost într-adevăr, zise Iosif, luându-i vorba din gură şi urmând: Şi Avraam locui lângă Hebron, împătritul oraş, sfinţi copacul care ne dăruieşte azi umbră şi visuri profetice, şi fu refugiul pribeagului şi hanul celui fără adăpost. Dădu apă celor însetaţi, călătorului rătăcit îi arătă calea şi se împotrivi tâlharilor. Nu primea nici mulţumire şi nici răsplată, în schimb, însă, propovăduia religia Dumnezeului său El elion,

Domnul căminului, tatăl îndurător.

— Întocmai, adeveri Iacob, psalmodiind. Şi a fost ca Dumnezeu să facă un legământ cu Avraam, pe când acesta îi aducea o jertfă la apusul soarelui. Căci luase o juncă, o capră şi un berbec, toate de trei ani, o turturică şi un pui de porumbel. Despică în două pe cele cu patru picioare, despărţi jumătăţile, puse câte o pasăre de fiecare parte, lăsă o cale a Legământului între ele, apoi se uită la vulturii care se năpustiră asupra bucăţilor. Atunci, căzu asupra sa un somn, care nu semăna cu niciun alt somn, şi îl cuprinse întunecarea şi o frică mare. Căci Domnul îi vorbi pe când dormea, dezvăluindu-i depărtările lumii, şi împărăţia ce răsărea din sămânţa duhului său şi se lăţea, din grija şi adevărul spiritului său, şi îi mai dezvălui lucruri mari de care nu ştiau nici principii împărăţiilor, nici regii din Babilon, Assur, Elam, Hete şi din ţara Egiptului. Şi Domnul trecu în noapte, ca o flacără orbitoare, pe calea Legământului, printre bucăţile aşezate pentru

jertfă.

— Le ştii de minune, se înălţă iarăşi glasul lui Iosif, eu însă cunosc urmarea. Moştenirea lui Avraam trecu asupra lui Isaac şi Iacob, stăpânul meu, adică: Făgăduinţa şi Legământul. Numai că ea nu fu hărăzită tuturor copiilor lui Eber, şi n-a fost dată nici amoniţilor, nici moabiţilor şi nici edomiţilor, ci doar neamului ales de Dumnezeu, în care îşi hotărăşte primii născuţi, nu după carnea şi trupul mamei, ci după spirit. Şi Dumnezeu alese pe cei blânzi şi înţelepţi.

— Da, da! Spui întocmai cum a fost, adăugă Iacob. Căci ce s-a întâmplat cu Avraam şi Lot că s-au despărţit, s-a întâmplat iar şi s-au despărţit neamurile. Pe păşunile lui Lot nu rămaseră împreună Moab şi Amon, născuţi din propria lui carne, căci acesta, Amon, plecă în pustie şi se legă de viaţa pustiului. Nici Esau nu rămase pe păşunile lui Isaac, ci luându-şi femeile, fiii, fiicele şi toate sufletele casei lui, cu bunurile şi turmele sale, trecu într-o altă ţară, ajungând să fie Edom,

pe muntele Seir. Şi ceea ce nu fu Edom, fu Israel, un popor deosebit, altfel decât pribegii din ţara muntelui Sinai şi decât cei din ţara Arabaia, şi deopotrivă deosebit de locuitorii Canaanului, deosebit de ţăranii ogoarelor şi de locuitorii oraşelor, anume stăpâni, păstori şi oameni liberi, care, mânându-şi turmele printre cetăţi, veghează asupra fântânilor şi se gândesc la Dumnezeu.

— Iar Domnul se gândeşte la noi şi la felul nostru deosebit de a fi! exclamă Iosif, dând capul pe spate şi desfăcându-şi larg braţele, iar tatăl îl îmbrăţişă. Iată de ce copilul îşi simte inima plină de bucurie la pieptul părintelui său şi este vrăjit de o poveste pe care o ştie bine, şi ameţit de schimbul de vorbe înălţătoare. Ştii visul cel mai dulce dintre toate, pe care îl visez de mii de ori? Este visul întâietăţii şi al legăturii dintre părinţi şi copii! Căci multe îi vor fi dăruite copilului iubit de Dumnezeu, tot ce va începe va trebui să-i izbutească, va afla har în ochii tuturor, iar regii îl vor lăuda. Iată, îmi vine să-l cânt cu limba

sprintenă pe Domnul oştirilor cereşti, sprintenă ca stilul scribului! Căci urmăritu-m-au cu ura lor, capcane mi-au pus sub paşi, o groapă au săpat înaintea picioarelor mele şi mi-au aruncat viaţa în ea, ca beznele să-mi fie lăcaş. Dar din întunecimile gropii am strigat numele său, iar El m-a oblojit şi m-a smuls din iad. El m-a făcut puternic printre străini, iar un neam pe care nu-l ştiam mă slujeşte cu fruntea în ţărână. Fiii străinilor mă copleşesc cu măguliri, căci iară mine s-ar prăpădi…

Pieptul i se umfla cu putere. Iacob îl privi, făcând ochii mari.

— Iosife, ce ţi se năzare? îl întrebă el, neliniştit. Vorbele copilului meu, măcar că mă mişcă, nu sunt potrivite cu înţelepciunea. Căci ce înseamnă că străinul îl va sluji, cu fruntea în ţărână?

— Nu erau decât vorbe frumoase, îi răspunse Iosif, vorbe mari pentru stăpânul meu. Vinovată este luna, care m-a cam vrăjit.

— Păzeşte-ţi inima şi mintea şi fii înţelept! îi

spuse Iacob, punând tot sufletul în sfatul lui. Şi atunci se va întâmpla cu tine, aşa cum ai zis, şi vei fi pe placul tuturora. Am de gând să-ţi fac un dar, care să-ţi bucure inima şi să te împodobească. Căci Dumnezeu a revărsat mila lui pe buzele tale şi mă rog să te sfinţească pentru vecie, mielul meu!

În vreme ce vorbeau, luna, scânteind cu o lumină pură ce-i transfigura materialitatea, îşi urmase înaltul drum, iar stelele îşi schimbaseră locul liniştite, potrivit legii orelor. Pe întinderea necuprinsă, noaptea ţesea pacea, taina şi viitorul. Bătrânul mai rămase încă puţin pe ghizdul fântânii cu băiatul Rahilei. Îl numi *dar nu*, „copilaşul”, şi *dumuzi*, „fiu adevărat”, cum îl numeau oamenii din Sinear pe Tammuz. Îl mai numi şi *nezer*, un cuvânt canaanean care însemna „odraslă” şi „vlăstar îmbobocit”, şi-l mângâie. Dar în timp ce se întorceau spre corturi, îl povăţui stăruitor să se ferească de a se făli în faţa fraţilor lui şi să nu spună fiilor Liei, nici fiilor slujnicelor, că tatăl lui a

zăbovit atât de mult cu el şi că şi-au făcut mărturisiri în taină; iar Iosif făgădui. Cu toate acestea, chiar de a doua zi le spuse nu numai asta, dar sporovăi necugetat în faţa lor şi despre visul său cu vremea, şi îi înciuda cu atât mai mult, cu cât visul se împlini; căci ploile târzii fură bogate şi plăcute.

CAPITOLUL DOI
IACOB ȘI ESAU

Gramatica lunii

În cuprinsul convorbirii „frumoase” pe care am avut prilejul s-o ascultăm, al acelei alternante psalmodieri de seară, de lângă fântână, între Iacob şi odrasla sa vinovată şi preferată, bătrânul pomenise, ca din întâmplare, numele lui Eliezer, fiu pe care străbunul îl avusese cu o sclavă, pe vremea când poposise la Damaşchi, împreună cu cei ce-l însoţeau. Este întru totul limpede că, vorbind de acel Eliezer, bătrânul nu se putuse nicicum referi la acela care – moşneag învăţat, dezrobit, de altfel şi el, născut dintr-o sclavă, ba, poate, chiar frate vitreg al lui Iacob – trăia la curtea sa, având într-adevăr şi el doi feciori, Damasek şi Eiinos, şi care, sub copacul înţelepciunii, îl îndruma pe Iosif în multe cunoştinţe folositoare şi mai mult decât

folositoare. Se poate spune: este limpede ca lumina soarelui, că cel la care se gândea Iacob, era acel Eliezer pe al cărui prim născut Avraam, pribeagul din Ur sau din Harran, a trebuit multă vreme să-l socoată moştenitor, atâta vreme adică, până când au venit pe lume mai întâi Ismael şi, apoi, Iţhac sau Isaac, adevăratul fiu, a cărui naştere fusese pricină de râs, căci Sarai încetase de mult să mai fie ca femeile, iar Avraam însuşi era atât de bătrân încât putea fi numit centenar. Dar lumina soarelui este una, iar alta lumina lunii, care plutise atât de minunat asupra acelei convorbiri mai mult decât folositoare. În această lumină lunară lucrurile se văd altfel decât în cea solară şi poate că, pe vremea aceea şi în acele locuri, lumina lunii părea spiritului adevărata lumină. De aceea, să fie spus şi recunoscut între noi, că Iacob înţelesese, oricum, prin „Eliezer” pe propriul său vechil şi prim argat – şi pe el adică, aşadar pe amândoi deodată şi nu numai pe amândoi, ci pe „Eliezer” în general, noţiunea de

Eliezer, am zice: căci după primul ce a purtat acest nume, a trăit adesea, pe la curţile căpeteniilor, dezrobitul pe nume Eliezer, care adesea se întâmpla să aibă fii, pe nume tot Damasek şi Elinos.

Aceste păreri şi credinţe ale lui Iacob erau aşadar – şi de asta bătrânul putea fi sigur – întru totul şi ale lui Iosif, care era foarte departe de a face deosebirea, limpede ca lumina soarelui, între Eliezer, argatul străvechi, şi gârbovitul lui dascăl, şi avea puţină pricină s-o facă, mai ales că nici acesta n-o făcea, iar când vorbea despre „sine” se gândea, în bună parte, la Eliezer, argatul lui Avraam. Aşa, de pildă, îi povestise lui Iosif, cum el, Eliezer, o peţise în Mesopotamia, pentru Isaac, la rude ale familiei, pe Rebeca, fiica lui Betuel şi sora lui Laban, redând chiar clinchetul podoabelor, lunişoare şi seceri, de la gâtul celor zece dromaderi cu care pornise, ba chiar arătându-i şi preţul amănunţit, în sâcâi, a inelelor pentru nas, a brăţărilor, a veşmintelor de sărbătoare şi a

mirodeniilor, care alcătuiau darul de nuntă şi preţul fecioarei Rebeca, şi nu mai contenea să laude fermecătoarea blândeţe a feţei când, într-o seară, în faţa oraşului lui Nahor, lângă fântână, îşi luase ulciorul de pe cap şi-l aplecase pe braţ, ca să-i dea, cu mâna ei, să bea, spunându-i „stăpâne”, ceea ce el preţuise în mod deosebit; şi cu aceeaşi râvnă, îi descrisese purtarea ei smerită şi felul cum sărise de pe cămilă, acoperindu-şi faţa, când îl zărise pentru prima dată pe Isaac, care ieşise pe câmp s-o plângă pe mamă-sa, moartă de curând. Iar Iosif îl asculta încântat, şi nu-l mira deloc forma gramaticală folosită de Eliezer, adică nu-i displăcea defel că eul bătrânului nu se dovedea chiar precis conturat, ci rămânea, oarecum, deschis spre adâncul trecutului, şi că, revărsându-se în afara propriei individualităţi, acest eu îşi însuşea întâmplările îndepărtate, care, reamintite şi repetate la lumina soarelui, ar fi trebuit, într-adevăr, rostite mai curând la persoana a treia decât la persoana întâi. Dar, de altfel ce înseamnă

aici „într-adevăr”, şi oare este eul omului strâns îngrădit în sine, bine închis în limitele sale carnale şi trecătoare? Nu cumva, multe dintre elementele ce-l alcătuiesc fac parte din lumea din afară şi dinaintea lui, iar afirmaţia potrivit căreia fiecare ar fi doar el şi nimeni altul nu a fost oare o ipoteză pentru trebuinţele noastre de ordine şi comoditate, care ignoră, cu bună ştiinţă, toate urzelile prin care conştiinţa individuală se leagă de generalitate? Ideea de individualitate face parte, în cele din urmă, din aceeaşi categorie de noţiuni ca unitatea şi întregul, ansambul, lumea, iar distincţia dintre spirit în general şi spiritul individual nu avea nici pe departe întotdeauna aceeaşi putere asupra sufletelor ca astăzi, acest astăzi pe care l-am părăsit pentru a povesti despre un altul, al cărui mod de exprimare dădea o imagine fidelă a capacităţii sale de înţelegere, de vreme ce pentru a reda ideea de „personalitate” şi „individualitate”, nu cunoştea decât cuvinte atât de obiective ca „religie” şi „credinţă”.

Cine era Iacob

Tocmai în legătură cu aceasta povestim cum şi-a încropit Avraam averea. Deoarece, când a ajuns în Egiptul de jos (ceea ce trebuie să se fi petrecut sub dinastia a douăsprezecea) nu era încă nicidecum atât de bogat ca în vremea când s-a despărţit de Lot. Dar, iată prin ce mijloace şi-a agonisit nemaipomenit de marea sa bogăţie: De la început simţise cea mai adâncă neîncredere în moralitatea acestui popor, pe care şi-o închipuia, pe drept sau pe nedrept, la fel de mlăştinoasă ca una din gurile de revărsare ale Nilului. Se temea, anume, în legătură cu Sarai, femeia sa, care-l însoţea şi era foarte frumoasă. Îi era frică de poftele localnicilor, care probabil că ar fi râvnit de îndată la Sarai şi l-ar fi ucis, ca să pună mâna pe ea. De altfel, tradiţia ne-a păstrat ştirea că Avraam, grijuliu să-şi apere viaţa, de îndată ce a ajuns în Egipt, o rugă şi-i porunci soţiei sale,

Sarai, pentru a înlătura invidia primejdioasă, să se dea drept sora lui – ceea ce ea putea face fără a minţi de-a dreptul căci, în primul rând, iubita era adesea numită soră, îndeosebi în ţara Egiptului. În al doilea rând, însă, Sarai era o soră a lui Lot, pe care Avraam îl socotea ca un nepot al lui şi se obişnuise să-i spună frate; astfel, putea vedea în orice caz în Sarai o nepoată, şi, prin extindere, s-o numească soră, în sensul mai larg ce se obişnuia, ceea ce şi făcu, în scop de înşelare şi de autoapărare. Numai că întâmplările îi întrecură prevederile. Oacheşa frumuseţe a femeii sale, Sarai, stârni luarea-aminte a celor mari şi a celor mărunţi din ţară, ştirea despre frumuseţea ei ajunse până la tronul monarhului, iar frumoasa cu ochii de văpaie, venită din Asia, fu luată de lângă „fratele” ei – dar nu prin silnicie, şi nici tâlhăreşte, ci în schimbul unui preţ foarte mare – fiindu-i, deci cumpărată, ca vrednică să îmbogăţească aleasa alcătuire a casei femeilor. Într-adevăr, Sarai este dusă acolo, iar „fratele” ei, pe care nimeni nu

credea să-l jignească câtuşi de puţin cu acest târg, ba, după părerea tuturora, trebuia să se socotească fericit, nu căpătă numai învoirea să rămână prin preajma ei, ci, pe deasupra, era mereu copleşit de curte cu binefaceri, daruri şi despăgubiri, pe care le şi primea fără şovăire, astfel, încât fu curând bogat în oi, vite, măgari, sclavi şi sclave, măgăriţe şi cămile. Dar, între timp, la curtea faraonului, se petrecu un necaz fără seamăn, ascuns cu grijă poporului. Amenemhet (sau Senvosret; este imposibil de stabilit absolut cert care cuceritor al Nubiei dăruia tocmai atunci, celor două ţări, binecuvântarea domniei sale) aşadar, maiestatea sa, zeu în floarea vârstei, tocmai când să guste din farmecele noii frumuseţi se vădi fără virtute – şi asta nu numai o dată, ci de mai multe ori şi, în acelaşi timp, cum se recunoscu cu oarecare şovăire, şi toţi cei din preajma sa, înaltele personaje şi marii dregători ai regatului erau loviţi de aceeaşi boală ruşinoasă şi, dacă se ţine seama

de semnificaţia mai înaltă, cosmică, a puterii de zămislire, cumplit de înfricoşătoare. Că ceva nu era în regulă aici, că se săvârşise o greşeală, că la mijloc lucra o vrajă, că se face simţită o împotrivire de sus, era lucru limpede. Fratele evreicii este chemat înaintea tronului, şi aici, întrebat, strâns cu uşa, mărturiseşte adevărul. Purtarea sanctităţii-sale se dovedeşte a fi, cu acest prilej, în înţelepciune, şi în demnitate, mai presus de orice laudă. „De ce, îl întrebă faraonul, mi-ai făcut una ca asta? De ce, prin vorbe cu două înţelesuri, m-ai primejduit astfel?” Şi fără să-i treacă prin cap să-i ceară îndărăt lui Avraam ceva măcar din nenumăratele daruri cu care îl copleşise, faraonul îi înapoie soţia, poruncindu-le, în numele zeilor, să plece încotro or voi, mai dându-le şi o pază bună până la hotar. Avraam, însă, care, nu numai că şi-o recăpătase pe Sarai neatinsă, dar se afla şi cu atât mai bogat ca înainte, era îndreptăţit să se bucure de păcăleala ciobănească ce-i reuşise. Căci preferăm să credem

că el ar fi socotit, încă din capul locului, că Dumnezeu o să ştie cumva să împiedice, într-un fel sau altul, pângărirea femeii sale, Sarai, şi că numai în temeiul acestei siguranţe primise darurile. Socotea că, în felul cum pusese lucrurile la cale, îşi bătea cel mai bine joc de poftele unora – mai ales că, sub acest aspect, atitudinea sa, renegarea calităţii sale de soţ şi jertifirea femeii pentru propria sa salvare, abia se vădea în adevărata lumină şi apărea ca foarte isteaţă.

Aceasta este povestea, al cărei adevăr tradiţia ni-l întăreşte şi ni-l subliniază cu atât mai straşnic, cu cât ne-o relatează şi a doua oară, cu singura deosebire, doar, că, de data asta, nu se mai petrece în Egipt, ci la Gherar, capitala ţării filistenilor, la curtea regelui Abimelec, unde caldeeanul poposise venind de la Hebron, împreună cu Sarai, şi unde totul se desfăşură, pas cu pas, ca mai sus, începând cu rugămintea făcută de Avraam soţiei sale, până la sfârşitul fericit. Repetarea unei relatări, cu scopul de a-i sublinia

veridicitatea, este neobişnuită, fără a bate prea tare la ochi. Mult mai neobişnuit este că, potrivit tradiţiei, a cărei fixare în scris datează, este adevărat, din zile mai târzii, dar care dăinuia bineînţeles dintotdeauna ca tradiţie şi care îşi află în cele din urmă izvorul în mărturiile şi relatările străbunilor înşişi – ei, bine aceeaşi ispravă, istorisită pentru a treia oară, este pusă în seama lui Isaac, şi prin urmare el a încredinţat-o – ca a sa, sau ca şi cum ar fi a sa – memoriei oamenilor. Căci şi Isaac (la puţină vreme după naşterea gemenilor săi) poposi, de asemenea, în răstimpul unei foamete, la curtea de la Gherar, din ţara filistenilor, împreună cu frumoasa şi înţeleapta sa soţie; şi el, împins de aceleaşi pricini ca şi Avraam cu Sarai, o dădu pe Rebeca drept „soră” – nu fără oarecare temei, căci ea era fiica vărului Betuel – iar în cazul său povestea se continuă în sensul că Abimelec l-a zărit „pe fereastră”, adică pe când îi pândea pe-ascuns, să vadă şi să tragă cu urechea, pe Isaac „glumind” cu Rebeca, iar acest fapt l-a

înmărmurit şi mâhnit, ca pe orice îndrăgostit care-şi dă seama că obiectul dorinţelor sale, pe care-l credea liber, se află pe mâini vajnice. Vorbele lui l-au trădat, căci când, somat să-şi lămurească purtarea, Isaac a mărturisit adevărul, filisteanul a strigat, mustrându-l: „Ce primejdii ai atras, străine, asupra noastră! Ce uşor s-ar fi putut întâmpla ca oarecine din poporul meu să se fi culcat cu această femeie şi ce vină ar fi căzut astfel asupra noastră!” Este, însă, cu neputinţă să ne înşelăm asupra vorbelor: „oarecine din poporul meu”. Dezlegarea întâmplării a fost că, regele, pe cât de pios, pe atât de dedat plăcerilor trupeşti, a luat, totuşi, pe soţi sub aleasa şi personala sa ocrotire şi, mulţumită lui, Isaac a ajuns un om mare în ţara filistenilor, întocmai ca şi Avraam, odinioară, acolo sau în Egipt, şi a dobândit atâtea turme şi atâta argăţime, încât chiar filistenilor li s-a făcut lehamite de el şi, cu multă băgare de seamă, l-au poftit să plece de acolo.

Admiţând că şi aventura lui Avraam s-ar fi

desfăşurat la Gherar, nu este de crezut că regele Abimelec, cu care a avut de-a face Isaac, mai era tot acelaşi care se văzuse împiedicat să jignească neprihănirea conjugală a lui Sarai. Caracterele lor se deosebesc; căci, în vreme ce prinţul îndrăgostit de Sarai a pus, fără multă vorbă, să fie închisă în casa femeilor, Abimelec din timpul lui îsaac s-a purtat cu mult mai multă sfială şi ruşine, iar ipoteza că ar fi una şi aceeaşi persoană ar putea fi apărată doar socotind că purtarea regelui faţă de Rebeca s-ar explica, în primul rând, prin faptul că îmbătrânise mult de când cu Sarai şi, în al doilea rând, că însăşi această întâmplare îl făcuse mai prevăzător. Acum, însă, nu ne interesează persoana lui Abimelec, ci cea a lui Isaac şi problema atitudinii lui în această peripeţie cu femeia, şi nici chiar asta nu ne preocupă, la drept vorbind, decât indirect, din pricina întrebării următoare, *cine era Iacob*, acest Iacob anume pe care l-am auzit vorbind pe clar de lună, cu flăcăiaşul său Iosif, Iaşup sau Iehosif.

Să cumpănim posibilităţile! Sau Isaac a retrăit la Gherar, cu foarte mici deosebiri, ceea ce trăise şi tatăl său, tot acolo sau în Egipt. În acest caz, avem de-a face cu un fenomen pe care am vrea să-l desemnăm ca imitaţie, sau succesiune, o concepţie de viaţă adică, care vede rostul fiecărei existenţe în a umple cu prezent şi a da iarăşi carne unor forme preexistente, unei scheme mitice întemeiată de străbuni.

— Sau, dimpotrivă, soţul Rebecăi n-a trăit „el însuşi” aventura lui Avraam în limitele strâmte, trupeşti ale eului său, însă a socotit-o totuşi ca făcând parte din biografia sa şi a transmis-o urmaşilor, deoarece el discernea mai puţin precis între eu şi ne-eu decât suntem noi, cei de azi, obişnuiţi s-o facem (cu cât de îndoielnică îndreptăţire s-a şi sugerat) sau am fost obişnuiţi s-o facem, până la intrarea în această istorisire; căci pentru Isaac, viaţa individului se distingea mai puţin de cea a seminţiei, naşterea şi moartea însemnând o cutremurare mai puţin adâncă decât

pentru noi – am avea aşadar de-a face cu cazul mai sus considerat al recentului Eliezer, care-i povestea lui Iosif, la persoana întâi, istoriile străvechiului Eliezer; pe scurt, fenomenul unei identităţi deschise, ce se alături imitaţiei sau succesiunii şi, laolaltă cu acestea, determină conştiinţa de sine.

Nu ne facem iluzii asupra dificultăţii de a povesti despre oameni care nu ştiau prea bine cine sunt; dar nu ne îndoim de necesitatea de a ţine seama de această stare labilă a conştiinţei de sine, şi dacă Isaac, care retrăise peripeţia egipteană a lui Avraam, se lua drept acel Isaac, pe care străvechiul pribeag voise să-l jertfească, aceasta nu este pentru noi o dovadă concludentă că nu se înşela – afară doar de cazul când încercarea prin jertfirea fiului ar fi făcut parte din schemă şi s-ar fi repetat. Pribeagul caldeu era tatăl lui Isaac pe care a vrut să-l sacrifice, dar pe cât era de imposibil ca acest Isaac să fi fost bunicul lui Iosif pe care l-am văzut stând la

fântână, pe atât este posibil ca Isaac, care a imitat păcăleala ciobănească trasă egiptenilor de Avraam, sau care şi-a inclus-o în viaţa sa personală, să se fi confundat, cel puţin într-o anumită măsură, cu celălalt Isaac, mai vechi, care fusese cât pe aci să fie jertfit, deşi, în fapt, el era un Isaac mult mai târziu, despărţit prin multe generaţii de străvechiul Abiram. Este, însă, în afară de orice îndoială, iar acest punct are nevoie de lămuriri, nu de dovezi, că istoria străbunilor lui Iosif, aşa cum ne-a fost transmisă de tradiţie, constituie un rezumat pios al adevăratei desfăşurări, adică al succesiunii generaţiilor, care trebuie să fi umplut secolele scurse între străvechiul Abiram şi acest Iacob, pe care l-am văzut; şi tot astfel, cum Eliezer, fiul natural al străbunului Abiram şi vechilul acestuia, se mai reîncarnase, adesea, din zilele când o peţise pe Rebeca pentru stăpânul său tânăr, ba, mai peţise adesea, dincolo de apa Eufratului, câte o altă Rebecă, iar acum se bucură iarăşi de lumina zilei

ca învăţător al lui Iosif, tot astfel mai mulţi alde Avraam, Isaac şi Iacob au văzut, de atunci, naşterea zilei din noapte, fără ca individul să fi dat o excesivă importanţă timpului său şi propriei sale existenţe fizice, fără să fi deosebit, limpede ca lumina soarelui, prezenţa sa de o prezenţă trecută şi să fi distins foarte clar limitele „individualităţii" sale de limitele individualităţilor unor aceasta era o colectivitate a cărei creştere nu era cea a unui trib familial, ci al unui mănunchi de asemenea triburi şi, pe deasupra, se întemeiase dintotdeauna. În bună parte, pe cucerirea de suflete, pe propagarea credinţei. Este necesar să înţelegem, mai ales în sens spiritual, afirmaţia că Avraam, străvechiul pribeag, a fost strămoşul întemeietor al tribului, şi este foarte îndoielnic dacă Iosif era cu adevărat întrudit cu el prin sânge, dacă tatăl său fusese înrudit astfel cu Avraam, şi anume într-o linie atât de directă cum o credeau. De altfel era îndoielnic şi pentru ei înşişi, numai că penumbra conştiinţei proprii şi a celei

generale le îngăduia să lase lucrurile nelămurite într-un fel visător şi de pioasă confuzie, să ia cuvintele drept realitate şi realitatea ca mai puţin decât un cuvânt şi să desemneze pe caldeeanul Avraam, drept bunicul şi străbunul lor, aproximativ în spiritul în care îi spunea „frate” lui Lot din Canaan şi „soră” soţiei sale, ceea ce era totodată adevărat şi fals. Însă, nici măcar în vis, adepţii lui El elion nu puteau atribui comunităţii lor o unitate sau o puritate a sângelui. De fapt, erau un soi babiloniano-sumerian, deci, nu întru totul semit, cu infiltraţii arabe venite din pustiu, se mai amestecaseră elemente din Gherar, din ţara Muzri şi chiar din Egipt, ca, de pildă, sclava Hagar, pe care însuşi marele conducător a socotit-o vrednică să se culce cu ea şi al cărui fiu s-a căsătorit, la rândul lui, cu o egipteană; şi se cunoaşte necazul pe care i l-au căşunat Rebecăi soţiile hitite ale fiului ei Esau, fiicele unui neam care tot nu se trăgea din Sern, ci răzbătuse până în Siria, nu se prea ştia când, din Asia Mică, din

sfera uralo-altaică – ei, bine, despre acest necaz al Rebecăi, prea bine cunoscut, nu mai este nevoie să spunem nimic. Anumite ramuri au fost repede retezate. Este ştiut că străbunul Avraam a mai zămislit copii după moartea soţiei sale Sarai, anume, fără să stea mult să aleagă, cu Chetura, o femeie canaaneană, atunci când lui Isaac nu-i îngăduia să ia în căsătorie o femeie din acel neam. Unul dintre fiii Cheturei a fost Midian, ai cărui urmaşi şi-au făcut veacul la marginea deşertului arabic, la sud de ţara Edom-Seir. În părţile lui Esau, aşa cum copiii lui Ismael s-au aşezat la hotarul Egiptului; căci Isaac, adevăratul fiu, a fost moştenitor unic, în timp ce copiilor ibovnicelor li s-a astupat gura cu daruri şi au fost împinşi spre răsărit, unde au pierdut orice legătură cu El eiion, dacă l-au cunoscut vreodată, şi s-au închinat zeilor născociţi de ei. Preocupări religioase, însă, şi munca la elaborarea unei idei de Dumnezeu, moştenindu-se din generaţie în generaţie, constituiau legătura ce menţinea, în pofida

amestecurilor de sânge, stirpea spirituală care, printre ceilalţi evrei, fiii lui Moab, Ammon şi Edom, îşi însuşise acest nume de trib într-un sens deosebit şi mai restrâns tocmai pentru că acum, în epoca în care am intrat, începuse să lege numele său cu alt nume, cel de Israel, determinându-l astfel.

Căci numele şi titlul, pe care Iacob şi le dobândise cândva prin luptă, nu fuseseră născocirea ciudatului său potrivnic. Luptător al lui Dumnezeu îşi zicea un trib din deşert, prădalnic şi războinic, cu obiceiuri foarte primitive, din care câteva grupe izolate, împingându-şi prin stepă turmele de oi şi capre, în căutarea păşunilor, printre aşezările ţinuturilor roditoare, schimbaseră viaţa lor pur nomadă pe o stare de relativ sedentarism şi deveniseră, în urma propagandei religioase şi a înţelegerii reciproce, o componentă a familiei religioase a lui Avraam. Zeul lor, din pustia de unde veneau, pe nume Iahu, era o căpetenie războinică, turbat şi aţâţător de

furtuni năprasnice, un duh rău, cu care era greu s-o scoţi la capăt, cu trăsături mai mult demonice decât divine, tiranic, viclean şi cu reacţii imprevizibile. Poporul său smead, de altfel mândru de el, trăia bântuit de temeri şi spaime, dedându-se la ritualuri sângeroase sau vrăjitoreşti, pentru a îndupleca năprăsnicia nesocotită a demonului şi a o îndrepta către scopuri folositoare. Iahu se putea năpusti, în plină noapte, fără niciun temei cunoscut, asupra unui om căruia se părea că avea toate pricinile să-i vrea binele, ca să-l sugrume – dar putea fi cumva abătut de la sinistra sa intenţie prin acţiunea soţiei celui atacat, care trebuia să-şi circumcidă fiul, la repezeală, cu un cuţit de piatră şi să atingă cu prepuţul tăiat sexul demonului, şoptind o formulă mistică. Deşi traducerea ei, cât de cât pe înţeles, întâmpină piedici până acum de netrecut, formula potolea gâtuitorul şi-l alunga. Atât pentru caracterizarea lui Iahu. Totuşi, acestei divinităţi întunecate şi cu totul necunoscute lumii civilizate i-a fost sortită o însemnată carieră

teologică, tocmai datorită faptului că parte dintre cei ce credeau în ea au nimerit în zona concepţiei religioase a lui Avraam. Căci, după cum aceste familii de păstori, atrase în sorbul speculaţiei spirituale declanşată de străvechiul pribeag, au întărit cu carnea şi sângele lor temelia umană ce purta tradiţia religioasă a caldeeanului, elemente ale esenţei deşertice a zeului lor au pătruns, alimentând-o, fiinţa divină ce tindea spre realizare prin spiritul omului, la formarea căreia contribuiseră de altfel prin material spiritual şi prin culoare şi Usiri al răsăritului, Tammuz, cât şi Adonai, fiul sfâşiat şi păstorul lui Melhisedec şi al sihemiţilor săi. Oare nu i-am auzit numele, odinioară un strigăt de luptă, murmurat liric, abia articulat de buze gingaşe şi frumoase? Acest nume, în forma în care îl aduseseră oacheşii fii din deşert, cât şi în prescurtările şi variantele care îl puneau în legătură cu anumite aspecte ale vieţii populare canaaneene, făcea parte din sunetele prin care se încerca exprimarea inexprimabilului.

Căci, încă din străvechimi, un loc de pe meleagurile acestea se numise „Be-ţi-ia”, „Casa lui Ia”, nu altfel deci decât „Bethel”, „Casa lui Dumnezeu”, şi este dovedit că încă înaintea zilelor Legislatorului, locuitorii din Amurru, ce imigraseră în Sinear, purtau nume în alcătuirea cărora intra denumirea divină de „Ia-ve” – ba, încă străbunul Avraam numise arborele de lângă locul sfânt Şapte fântâni „Iahve el olam”, adică „Iahve este Dumnezeul tuturor timpurilor”. Numele, însă, pe care şi-l adăugaseră războinicii beduini a lui Iahu, avea să ajungă semnul distinctiv al unei religiozităţi mai pure şi mai înalte, să desemneze sămânţa spirituală a lui Avraam, tocmai prin aceea că, în noapteatragică de pe malul Iabbocului, Iacob obţinuse ca acest nume să-i fie acordat.

Elifaz

Pentru oameni alde Simeon şi Levi, puternicii fii ai Liei, faptul că tatăl lor îşi cucerise,

smulgându-l oarecum cerului, tocmai acest nume cutezător şi tâlhăresc era motiv să zâmbească pe ascuns. Fiindcă Iacob nu era războinic. N-ar fi fost nicicând bărbatul care să facă ce făcuse străbunul Avraam, care, văzând oştile din Elam, Sinear, Larsa şi de dincolo de Tigru, cum năvălesc, din pricina unui tribut neplătit, în ţara Iordanului, îi pradă oraşele şi duc cu ei, în robie, pe Lot din Sodoma, Avraam, zic, şi-a adunat, cutezător, fidel şi hotărât, câteva sute de argaţi, născuţi la curtea lui, precum şi rubedenii întru credinţă, ce locuiau în preajma sa, adepţii lui El-berit, ai Celui prea înalt, şi, pornind cu ei în marşuri grăbite din Hebron, îi ajunse din urmă pe clamiţi şi pe ceilalţi năvălitori ce se retrăgeau, pricinuind atâta neorânduială în ariergărzile lor, încât a izbutit să elibereze mulţi prizonieri şi să se întoarcă acasă încununat de biruinţă, readucându-l pe Lot, cu mare parte din averea furată. Nu, Iacob n-ar fi fost în stare să săvârşească asemenea faptă, în asemenea împrejurare ar fi dat greş, ceea ce şi

recunoscuse în sinea sa, când Iosif prinse să-i vorbească despre această întâmplare veche, repovestită cu plăcere. El „n-ar fi fost în stare”, întocmai cum, potrivit propriei sale mărturisiri, n-ar fi fost în stare să facă atunci cu fiul său, ceea ce îi ceruse Dumnezeu. Eliberarea lui Lot ar fi lăsat-o în seama lui Simeon şi Levi; când aceştia însă, scoţând, ca de obicei în asemenea împrejurări, strigăte înfricoşătoare, i-ar fi înecat pe închinătorii la lună într-o baie de sânge, el şi-ar fi acoperit faţa, zicând: „Sufletul meu să nu stea la sfat cu ei!” Căci sufletul acesta era moale şi fricos; ura silnicia, tremurând să nu-i cadă pradă, şi era plin de amintirile unor înfrângeri ale curajului său bărbătesc – amintiri care, însă, nu diminuau nici demnitatea şi nici solemnitatea sufletului său, deoarece, neabătut, de fiecare dată, tocmai în asemenea situaţii de umilire fizică, sufletul îi fusese mângâiat de o rază şi un suflu al Spiritului, avusese parte de o foarte consolatoare şi din nou confirmată vădire a milei divine, în faţa căreia

putea, cu drept cuvânt, înălţa capul, fiindcă acea milă îi zămislise sufletul şi-l silise să se nască din neumilitele sale străfunduri.

Dar ce se întâmplase, când cu Elifaz, falnicul vlăstar al lui Esau? Elifaz era fiul acestuia cu una dintre soţiile sale hitito-canaaneene, închinătoare ale lui Baal, pe care Esau le adusese de multă vreme la Beerşeba, şi de care Rebeca, fiica lui Betuel, avea obiceiul să spună: „Mi-e silă de viaţă, din cauza fiicelor lui Het”. Nici chiar Iacob nu ştia prea bine, căreia dintre aceste femei Elifaz îi spunea mamă; probabil că Adei, fiicei lui Elon. În orice caz, nepotul lui Isaac, foarte voinic pentru cei treisprezece ani ai săi, era un adolescent de un farmec neobişnuit: avea spiritul simplu, dar era curajos, deschis, însufleţit de gânduri alese, frumos la trup şi suflet şi îi era devotat cu o dragoste mândră tatălui său înşelat. Multe îi făceau viaţa grea: atât încâlcitele relaţii de familie, cât şi frământări religioase. Căci nu mai puţin de trei credinţe luptau să-i cucerească

sufletul: El elion al bunicilor, Baalimii neamului mamei şi o zeitate aducătoare de furtuni şi trăgând săgeţi, pe nume Kuzah, venerată de muntenii din sud, cei din Seim şi din Edom, cu care Esau întreţinea încă de mult legături şi de partea cărora avea să treacă mai târziu cu totul. Pe Elifaz îl îndurerase cumplit nesfârşita suferinţă şi neputincioasa mânie a acestui om aspru, iscate de acele evenimente hotărâtoare, puse la cale de Rebeca, în cortul întunecat al bunicului bolnav de ochi, din pricina cărora Iacob fusese silit să părăsească curtea şi turmele şi să fugă în străini, iar ura împotriva tânărului său unchi, binecuvântat prin înşelătorie, îl măcină până la a-i pune viaţa în primejdie: amărăciunea părea să depăşească forţele firave ale vârstei sale. Acasă, sub ochii neadormitei Rebeca, nu se putea săvârşi chiar nimic împotriva furului binecuvântării. Dar când se află că Iacob fugise, Elifaz se repezi la Esau şi îl îndemnă, gâfâind de emoţie, să-l urmărească şi să-l ucidă pe viclean.

Dar Esau, blestemat să fie al pustiei, era prea copleşit, prea vlăguit de lacrimile amarnice pe care le vărsa din pricina sorţii sale întunecate, pentru a fi gata de fapta ce i se cerea. Plângea, deoarece aşa i se potrivea, deoarece plânsul corespundea rolului său. Felul său de a vedea lucrurile şi de a se vedea şi pe sine însuşi era condiţionat şi statornicit de moduri de gândire înnăscute, care-l legau, ca pe toată lumea, şi care-şi primiseră pecetea de la semne cosmice ale zodiacului. Prin binecuvântarea tatălui, Iacob devenise omul lunii pline şi „frumoase”, în vreme ce Esau, aparţinea lunii negre, era adică omul solar, deci omul lumii subpământene, unde erai sortit să plângi, măcar că puteai eventual agonisi mari bogăţii. Dacă s-a alăturat mai târziu cu totul oamenilor munţilor de la miazăzi şi zeului lor, a făcut-o pentru că aşa i se cădea, căci sudul reprezenta, pentru spirit, lumea subpământeană, aidoma cu pustia, în care trebuise să se retragă şi Ismael, fratele vitreg al lui Lsaac. De altfel, cu

mult înainte de a cădea sub lovitura blestemului părintesc, Esau statornicise, de la Beerşeba, anumite legături cu locuitorii Seirului, ceea ce dovedeşte că binecuvântarea şi blestemul erau doar întăriri, că însuşi caracterul lui, adică rolul lui pe pământ, era hotărât de multă vreme, şi că Esau avusese dintotdeauna conştiinţa acestui rol. Se făcuse vânător, oaspe nestatornic al şesurilor nesfârşite, spre deosebire de Iacob, care trăia în corturi, şi era un păstor al lunii – de bună seamă Esau îmbrăţişase vânătoarea dintr-o înclinaţie firească, izvorâtă din trupul lui puternic şi bărbătesc. Ne-am înşela, însă, şi am nesocoti formaţia mitico-schematică a spiritului său, dacă ne-am închipui că simţământul şi conştiinţa lui de sine, de rolul său ca vlăstar ars de soare al lumii subpământene, le datora meseriei sale de vânător. Dimpotrivă – sau cel puţin în asemenea măsură dimpotrivă – Esau îşi alesese această îndeletnicire tocmai din pricină că îi revenea, din formaţie mitică, deci, şi din supunere faţă de schemă. Dacă

privim relaţia lui cu Iacob dintr-un punct de vedere cult – şi, cu toată grosolănia sa, Esau fusese oricând gata s-o facă – ea era repetarea şi actualizarea – adică prezenţa atemporală – a relaţiei dintre Cain şi Abel; iar în această relaţie Esau era, vrând-nevrând, Cain: anume chiar în calitatea sa de frate mai mare, pe care, bineînţeles, mai recentă, legea lumii îl cinstea; el ştia însă şi simţea că o preferinţă adâncă a inimii omenirii, moştenită din timpuri matriarhale foarte timpurii, se îndrepta spre cel mai tânăr, spre mezin. Ba, dacă o anumită poveste cu un blid de linte se cuvine să fie socotită ca într-adevăr întâmplată, şi nu interpolată de urmaşi pentru a da înşelăciunii cu binecuvântarea un temei legitim (în ciuda acestui fapt Iacob tot putea foarte bine s-o creadă adevărată), aparenta uşurătate a lui Esau s-ar putea desigur explica prin astfel de sentimente: Cedând atât de ieftin fratelui său dreptul de întâi născut, spera să câştige de partea sa măcar simpatiile care, în mod tradiţional,

reveneau, cu precădere, celui mai tânăr.

Pe scurt, roşul, părosul Esau izbucni în lacrimi şi se arătă hotărât împotriva oricărei acţiuni de urmărire şi răzbunare. Nu avea deloc chef să-l mai şi ucidă pe fratele Abel, şi să ducă, astfel, la extrem o parabolă spre care oricum părinţii împinseseră întreaga lor relaţie încă de la început. Dar când Elifaz se oferi, sau, mai curând, ceru năvalnic să pornească el însuşi să-l prindă şi să-l ucidă pe fiul binecuvântat, lui Esau nu-i veni în minte niciun argument contrar şi încuviinţă din cap, printre lacrimi. Căci un nepot ucigându-şi unchiul, însemna pentru el o încălcare favorabilă a schemei nesuferite, constituia o inovaţie istorică, putând sluji mai târziu de pildă viitorilor băieţandri-Elifaz, pe el însă îl desărcina, cel puţin în ultimele consecinţe, de rolul de Cain.

Elifaz strânse, aşadar, cinci sau şase oameni credincioşi tatălui său şi care îl întovărăşeau de obicei în incursiunile sale în ţara Edomului, îi înarmă, din rezervele curţii, cu suliţe lungi de

trestie, ce aveau deasupra unui moţ multicolor un vârf, de asemenea foarte lung şi primejdios, sustrase, înainte de revărsatul zorilor, câteva cămile din grajdul lui Isaac, iar spre seară, ceata răzbunătoare era pe urmele lui Iacob care, prin grija Rebecăi, fusese bine înzestrat, cu doi sclavi, cămile, merinde şi lucruri frumoase pentru schimb.

Iacob nu uită toată viaţa spaima cumplită care-l cuprinse, când i se lămuri sensul acestei urmăriri. Dintâi, când ceata abia se zărea, se liniştise la gândul că Isaac, descoperindu-i prea iute fuga, trimisese oameni după el. Dar când îl recunoscu pe fiul lui Esau, îşi dădu seama de toată gravitatea situaţiei şi întreg curajul îi pieri. O goană pe viaţă şi pe moarte începu – un galop întins de cămile aţâţate, grohăind din rărunchi, întinzându-şi orizontal gâturile alungite, într-un valvârtej de moţuri şi lunule. Dar, cum Elifaz şi ai săi erau mai puţin împovăraţi decât Iacob, acesta văzu micşorându-se din clipă în clipă avansul de

care îi atârna viaţa, iar când primele suliţe zvârlite începură să-i şuiere pe la urechi, făcu semn că se predă şi, sărind jos de pe cămile împreună cu ai lui, se prosternă cu mâinile ridicate, cu faţa la pământ, aşteptându-şi urmăritorii.

Ce se petrecu atunci, fu lucrul cel mai jalnic şi mai ruşinos îndurat de Iacob de-a lungul întregii lui vieţi, şi ar fi fost în stare să nimicească pe veci demnitatea unei alte conştiinţe de sine. Trebuia, dacă voia să trăiască – şi o voia cu orice preţ, dar cum se cuvine s-o repetăm cu stăruinţă, nu dintr-o mişelie de rând, ci fiindcă el, Iacob, era binecuvântat, fiindcă făgăduinţa lui Dumnezeu făcută lui Avraam era asupra creştetului său – deci, dacă voia să trăiască, trebuia să încerce să potolească mânia clocotitoare a adolescentului, a nepotului său, celui cu atât mai tânăr decât el, mai prejos şi în ierarhia familială, care mai ridicase spada asupra sa – şi nu numai o singură dată – aşadar, trebuia să încerce să-l înduplece cu implorări, înjosiri, lacrimi, linguşiri, apeluri

tânguitoare la mărinimia sa, prin mii de dezvinovăţiri, pe scurt: să-i arate că, într-adevăr, nu merita truda să înfigă spada în asemenea grămăjoară de nenorocire. Ceea ce făcu întocmai. Sărută ca apucat picioarele flăcăiandrului, zvârli în aer pumni de ţărână, care-i căzu pe cap, iar gura îi turuia întruna blestemându-se, conjurându-l, implorându-l ca pe Dumnezeu, cu o iuţeală pe care spaima cumplită o făcea ameţitoare, menită şi, într-adevăr în stare, să reţină de la o acţiune rapidă mintea adolescentului, uluit de asemenea puhoi de vorbe şi dibăcie în exprimare.

Dorise oare, cumva, el, înşelăciunea? O pusese la cale sau măcar o născocise el? Să i se arunce maţele la fiare, dacă vreodată măcar s-a gândit la una ca asta! Numai mama, bunica, le-ar fi urzit şi vrut pe toate, dintr-o exagerată dragoste nesăbuită, de care dânsul nici nu era vrednic, dar el, Iacob, s-ar fi împotrivit din răsputeri planului ei, arătându-i chiar cât de mare şi cumplită ar fi primejdia ca Isaac să descopere totul şi să-l

blesteme nu numai pe el, ci şi pe ea, multprea-iscusita Rebeca. Să nu se uite cu câtă stăruinţă deznădăjduită îi înfăţişase mamei sale purtarea stingherită şi ruşinată pe care va fi silit s-o aibă în faţa preacinstitului chip al fratelui său, născut întâi, dacă uneltirea cumva ar izbuti. Nu cu inima uşoară, nici cu bucurie şi nici cu curaj, vai, ci tremurând, şovăind, a intrat în cortul tatălui şi iubitului bunic, purtând veşmintele de sărbătoare ale lui Esau, cu blana înfăşurată după gât şi pe braţ, pentru a-i duce lui Isaac blidul cu carnea de ied şi cupa cu vin. Sudoarea îi curgea pe pulpe de spaimă şi deznădejde, iar glasul i s-a stins în gâtlej, blana îl strângea de gât, în clipa în care bătrânul orb, cerându-i să-şi spună numele, l-a pipăit, adulmecându-l – dar Rebeca nu uitase nici măcar să-l ungă cu mireasma florilor de câmp, folosită de Esau. El, un înşelător? Nu, era mai curând victima vicleniei femeii, ca Adam ademenit de Eva, prietena şarpelui! Ah, Elifaz, copilandrul, să nu aibă cât o trăi încredere în sfaturi de femeie,

şi facă-se să trăiască multe sute de ani şi mai mult încă, şi să ştie să ocolească capcanele ce i le va pune în cale viclenia muierească! El, Iacob, căzuse în capcană şi se sfârşise cu el. Binecuvântat, el? Dar, mai întâi, ce putea să însemne o binecuvântare părintească dată în felul acesta, adică pe furate, luată prin vicleşug, fără măcar dorinţa şi voinţa celui căruia îi era dată? Mai putea avea vreun preţ şi vreo greutate? Era eficace? (în sinea sa, el, Iacob, ştia foarte bine că Binecuvântarea rămâne Binecuvântare, şi că a sa avea toată greutatea şi era întru totul valabilă, întreba doar aşa, ca să-l zăpăcească pe Elifaz.) Şi în al doilea rând: a dat el, Iacob, cumva vreun semn că ar năzui să tragă foloase de pe urma acestei păcătoşenii, că ar vrea, binecuvântat fiind, să se lăfăiască în casă şi să-l îndepărteze pe Esau, stăpânul său? Ah, pentru nimic în lume, ci tocmai dimpotrivă! Iată că lasă de bunăvoie locul fratelui său, şi chiar Rebeca, plină de remuşcări, l-a gonit de acasă, iar el s-a pornit spre meleaguri străine,

în surghiun, drept spre lumea subpământeană, hotărât să nu se mai întoarcă niciodată, căci soarta sa va fi, de azi înainte, să plângă plânsul cel veşnic! Pe el voia Elifaz să-l străpungă cu spada, Elifaz, puiul de porumbel cu zborul luminos, tăuraşul de la munte în toată puterea sa, splendidul ţap al antilopei? Acum, de când Dumnezeu i-a pus în vedere lui Noe că va cere socoteala pentru vărsarea de sânge omenesc, şi când azi lucrurile nu se mai petrec ca în zilele lui Cain şi Abel, ci în ţară domnesc legi a căror încălcare ar fi foarte primejdioasă, chiar şi pentru tânăra şi aleasa făptură a lui Elifaz! De aceasta se îngrijora însă, el, unchiul îndeajuns pedepsit, şi dacă deci acum, nimicit şi sărăcit, va pleca într-o ţară în care nu va fi decât un străin şi un argat, măcar Elifaz să fie plin de noroc şi mama lui binecuvântată între copiii lui Het, pentru că fiul ei şi-a oprit mâna de la vărsarea de sânge şi sufletul de la fapta rea…

Vorbele lui Iacob, hăituit de frică, atâta se

îmbulzeau, tumultoase, rugătoare, bătându-i-se la gură, cerşind mila, încât, Elifaz, minunându-se, simţi cum capul începe să-i vâjâie de asemenea vuiet. Se aşteptase să dea de un tâlhar batjocoritor şi găsise un nenorocit, a cărui umilire părea să restabilească întru totul demnitatea lui Esau. Copilandrul Elifaz era blajin, cum era, de fapt, şi tatăl lui. Un sentiment arzător înlocui repede altul în sufletul său, mărinimia luă locul mâniei, încât, deodată, strigă că s-a hotărât să-şi cruţe unchiul, la care, acesta, vărsând lacrimi de bucurie, îi sărută, la întâmplare, pe apucate, tivul veşmintelor, mâinile şi picioarele. Stinghereala şi o oarecare scârbă se amestecară în buna dispoziţie a flăcăiandrului. Se necăji pe dată un pic de lipsa lui de statornicie şi, hotărî, brutal, să i se predea tot ce avea fugarul asupra sa, întrucât ce îi dăduse Rebeca pe ascuns unchiului, i-ar aparţine celui jignit, lui Esau. Iacob încercă să schimbe şi această hotărâre, cu alt puhoi de vorbe, însă Elifaz se răsti la el, dispreţutior şi puse

să fie atât de bine despuiat, încât, într-adevăr, nu-i mai lăsă decât viaţa. Vasele de aur sau de argint, chiupurile cu untdelemn de soi şi cu vin, salbele şi brăţările de malahită şi cornalină, tămâia, acadelele cu miere, dimpreună cu celelalte câte mamă-sa i le dăduse să le ia cu sine, ca stofe şi pânzeturi – toate trebuiră predate lui Elifaz; chiar şi cei doi sclavi fugiţi de acasă, dintre care unul avea umărul însângerat de o suliţă, fură siliţi să se întoarcă, împreună cu cămilele lor – şi abia după aceea i se îngădui lui Iacob să-şi continue calea sa întunecată spre răsărit, cine ştie în ce stare de spirit, singur, numai cu câteva ulcioare cu apă, legate de şa.

Ridicarea capului

Îşi salvase viaţa, scumpa sa viaţă predestinată, pentru Dumnezeu şi viitor – ce cântărea, faţă de aceasta, aurul şi cornalina? Aici viaţa conta în primul rând, şi, la drept vorbind,

tânărul Elifaz fusese tras pe sfoară într-un fel mult mai răsunător decât tatăl lui, dar cu ce preţ! îl costase pe el, Iacob, ceva mai mult decât lucrurile cu care pornise la drum – fusese despuiat cu totul de onoarea sa de bărbat; şi nimeni nu putea fi mai copleşit de ruşine, decât el, care se prosternase, şi se văicărise plângând în hohote, cu chipul răvăşit de lacrimi şi mânjit de praf, în faţa unui neisprăvit, căruia abia îi dădeau tuleiele. Şi apoi? îndată după asemenea umilire ce va fi?

Îndată, chiar după umilire, sau câteva ore mai târziu, spre seară, sub lucirea stelelor, sosi la locul Luz, o aşezare pe care n-o cunoştea defel, aşa cum nu cunoştea nici restul ţinutului, care se întindea pe una dintre colinele ce coborau în terase, plantate în cea mai mare parte cu viţă de vie, alcătuind un peisaj unduios. Cele câteva case cubice ale satului erau strânse grămadă la jumătatea povârnişului străbătut de poteci, iar cum un glas lăuntric îl sfătui pe călătorul sărăcit să-şi petreacă aici noaptea, îşi îndemnă cămila,

încă mirată şi îndărătnică de păţania violentă şi jalnică, să urce colina, simţindu-se întrucâtva ruşinat chiar şi faţă de animal. Îl adăpă la fântâna din afara zidurilor de lut, şi spălându-se pe obraji, şterse urmele care-i vădeau ruşinea, ceea ce îi îmbunătăţi simţitor dispoziţia. Se feri totuşi să ceară găzduire locuitorilor din Luz, căci se simţea ca un cerşetor şi, apucând de căpăstru averea lui vie, tot ce-i rămăsese, o mână dincolo de sat, până la vârful teşit al colinei, iar ce văzu acolo îl făcu să deplângă faptul că nu ajunsese aici mai curând, la timp. Căci un cerc de piatră sacru, un ghilgal, făcea din loc un refugiu, iar tânărul Elifaz, tâlharul de drumul mare, ar fi fost neputincios împotriva celui ce ar fi stat acolo.

În mijlocul ghilgalului se înălţa o piatră neobişnuită, neagră tăciune, în formă de con, evident căzută din cer, în care dormitau puteri astrale. Cum înfăţişarea ei amintea de mădularul zămislirii, Iacob înălţă ochii şi mâinile cu credinţă şi se simţi şi mai întărit. Se hotărî să rămână acolo

peste noapte, până ce ziua o va sorbi din nou. Alese, pentru căpătâi, una dintre pietrele care alcătuiau cercul. Hai, îi spuse el, tu, bătrână piatră mângâietoare, hai şi ridică numai pentru o noapte capul celui ce nu-şi află pacea! Apoi, acoperind-o cu tulpanul, se întinse, cu capul ridicat spre monolitul falic căzut din cer, mai clipi puţin la stele şi adormi.

Atunci se iscară lucruri mari, atunci i se întâmplă, atunci, în miez de noapte, după câteva ore de somn prea adânc, capul îi fu în adevăr ridicat din orice ruşine, spre cea mai minunată vedenie, în care se îngrămădeau toate câte întruchipau în sufletul lui noţiunile regalităţii şi divinităţii, iar sufletul, umilitul, zâmbind în taină de propria-i umilire, se întindea tot mai mult, ca o mângâiere şi o întărire, în spaţiul visului său… Dar nu se visă într-alt loc. Chiar şi în vis stătea culcat, dormind cu capul rezemat. Însă printre pleoape pătrundea o strălucitoare, nemaipomenită splendoare; vedea prin ele, vedea Babelul, vedea

cordonul ombilical care lega pământul de cer, şi scara ducând către cel mai solemn palat, cu trepte de foc, nenumărate şi largi, pe care se aflau paznici astrali, şi balustrada uriaşă a scării ce urca spre supremul templu şi scaun al Domnului. Treptele nu erau nici de piatră, nici de lemn şi nici din vreo materie pământească; păreau dintr-un metal incandescent, construite din văpaia astrelor; iar scânteierea stelară se răspândea peste pământ în fâşii nemăsurat de largi, intensitatea luminii crescând, cu înălţimea şi depărtarea, la străluciri uluitoare, de neîndurat pentru ochiul deschis, de privit decât doar prin vălul pleoapelor lăsate. Fiare cu chip de om, împodobite cu pene, heruvimi şi vaci încoronate, cu chipuri de fecioară şi cu aripi, stăteau încremenite, de amândouă părţile, privind drept înainte, iar spaţiul dintre picioarele lor, întinse oblic înainte şi îndărăt, era plin de plăci de aramă pe care pâlpâiau formule sacre. Zei-tauri, ghemuiţi, cu fruntea încinsă cu şiraguri de perle şi cu perciuni la fel de lungi cât barba,

cârlionţată şi răsucită la vârf, întorceau capul în afară şi priveau, liniştiţi, pe sub genele lungi, la cel ce dormea, şi cu ei alternau lei ce stăteau în coadă, cu pieptul bombat acoperit cu smocuri de flăcări. Păreau să scoată văpăi din boturile larg deschise şi pătrate şi îşi zburleau mustăţile de sub fioroasele nări. Printre fiare forfoteau, pe toată lărgimea scării, slujitori şi crainici, urcând şi coborând într-un ritm lent de dans, însufleţit de fericitele legi ce mişcă astrele. Veşminte acoperite cu semne scrise, ascuţite, le ascundeau partea de jos a trupului, iar piepţii le păreau prea moi pentru a fi de flăcău şi prea mici pentru a fi de femeie. Cu braţele ridicate, ţineau cupe pe creştet sau purtau câte o tablă pe care, cu un gest, o arătau cu degetul; mulţi însă cântau din harpe, din flaute, băteau tobe şi chimvale, iar în spatele lor cântăreţi cutremurau spaţiul cu glasurile lor subţiri, metalice şi aplaudau în tact. Astfel vuia şi răsuna, cât era de mare, Scara lumii, năpădită de un şuvoi de sunete armonioase ce coborau şi

urcau către lumina cea mai aprinsă, unde, în pisc, se găsea îngusta boltă de foc şi poarta palatului, cu stâlpii şi înaltele ei metereze. Stâlpii erau din cărămizi de aur, pe care se vedeau fiare cu solzi, având în faţă labe de leopard şi în spate picioare de vulturi, iar de amândouă părţile porţii, învăluite de limbi de foc, stăteau fiare cu picioare de taur, purtând pe creştet o împătrită coroană de coarne şi având ochii de pietre preţioase şi barba inelată, strânsă în mănunchiuri pe obraji. Dinaintea lor era jilţul Puterii Suverane şi scăunelul de aur al picioarelor sale, iar în spate, un bărbat cu arc şi tolbă ţinea un evantai cu coada lungă deasupra tiarei Puterii. Veşmântul Puterii era ţesut din raze de lună şi tivit eu franjuri de flăcări. O forţă uriaşă se vădea în braţele-i vânjoase, în una dintre mâini ţinea emblema vieţii, iar în cealaltă, un potir. Barba albastră îi era legată cu fâşii de aramă, iar sub înaltele sprâncene arcuite, chipul lui ameninţător mărturisea o aprigă bunătate. În faţa tronului mai sta un bărbat cu o coroană lată pe

cap, care semăna a vizir, a cel mai apropiat slujitor al Jilţului; acesta, privind în faţă Puterea Suverană, i-l arăta cu palma deschisă pe Iacob, ce dormea pe pământ. Atunci Dumnezeu făcu un gest de încuviinţare şi călcă apăsat cu piciorul lui vânjos, iar căpetenia slujitorilor se aplecă repede să tragă la o parte scăunelul, ca Domnul să se poată ridica. Şi, părăsind tronul, Dumnezeu întinse semnul vieţii către Iacob şi trase atât de adânc aer pe nări, încât pieptul i se umflă. Iar glasul lui minunat răsună printre psalmi şi muzica astrală a celor ce urcau şi coborau, contopindu-se într-o armonie puternică şi dulce. Şi Dumnezeu zise: „Eu sunt! Eu sunt Domnul lui Avraam, al lui Isaac şi al tău. Pe tine, Iacobe, cade acum privirea mea, cu o bunăvoinţă ocrotitoare ce străpunge depărtările, căci vreau să fac sămânţa ta multă cât pulberea pământului, vei fi binecuvântat printre toate seminţiile şi vei stăpâni porţile duşmanilor tăi. Te voi apăra şi te voi iubi, oriunde vei pribegi, şi te voi întoarce bogat pe pământul pe care dormi

şi nu te voi părăsi nicicând. Eu sunt şi vreau!” Aşa se pierdu glasul Suveranului în armonie, şi Iacob se trezi.

Ce mai arătare fusese asta şi ce ridicare a capului! Iacob plângea de fericire, râdea de Elifaz şi, învârtindu-se sub stele, în mijlocul cercului făcut din pietre, privi bolovanul care îi ridicase capul pentru asemenea arătare. „Ce fel de loc o fi acesta, îşi zise el, unde întâmplarea m-a adus?” Înfrigurat de răcoarea nopţii, dar şi de cea mai puternică emoţie, tremura din tot trupul. „Pe bună dreptate, tremur, îşi mai zise el, pe bună dreptate! Locuitorii Luzului abia bănuiesc ce este într-adevăr cu locul acesta, căci l-au prefăcut, este drept, într-un refugiu, înjghebând aici un ghilgal, însă ei nu presimt nici pe departe, ca şi mine, de altfel, cu puţină vreme mai înainte, că aici este un Loc al Prezenţei, Poarta măreţiei, cordonul care uneşte pământul cu cerul!” Cu aceste gânduri mai dormi câteva ore, căzând într-un somn adânc şi mândru, plin de un râs tainic, iar în zori se sculă,

coborî spre Luz, şi se opri în faţa magherniţelor târgului. Căci ascunsese într-o cută a cingătoarei un inel cu sigiliu din lapislazuli, de un albastru-închis, de care argaţii lui Elifaz nu izbutiseră să dea. Îl vându la un preţ mai mic decât făcea, pe ceva hrană uscată şi câteva ulcioare de untdelemn, căci avea nevoie de untdelemn pentru a săvârşi ceea ce avea de gând şi socotea că este de datoria sa. Şi, înainte de a se porni spre răsărit şi spre apa Naharinei, se mai urcă încă o dată până la locul unde avusese visul, ridică în picioare piatra pe care dormise, şi turnă peste ea, din belşug, untdelemn, zicând: „Beth-el, Beth-el, nu Luz se va numi de azi înainte locul acesta, căci este lăcaşul Prezenţei, şi Dumnezeu cel atotputernic s-a dezvăluit celui umilit şi i-a întărit peste măsură inima. Ceea ce a strigat El în sunete de harpe, cum că urmaşii mei vor fi nenumăraţi cât pulberea pământului şi că numele meu va birui, înălţat în slăvi, este desigur nesăbuit şi întrece orice măsură; dar dacă El va sta alături de

mine, aşa cum a făgăduit şi-mi va păzi paşii pe pământ străin, şi dacă-mi va da pâine şi un veşmânt să-mi acopăr trupul şi-mi va îngădui să mă reîntorc teafăr în casa lui Isaac, atunci să fie El Dumnezeul meu şi nimeni altul, şi-i voi da zeciuială din tot ce-mi va dărui. Iar dacă, pe deasupra, se va împlini făgăduiala prin care mi-a întărit inima peste măsură, din această piatră i se va face un altar sfânt, la care neîncetat să i se aducă hrană şi mereu să fie arse afumături sărate pentru nările sale. Ce am rostit este un legământ şi o făgăduială în schimbul celor pe care le-am primit, iar acum, Dumnezeu atotputernicul să facă ceea ce va socoti că-i mai potrivit intereselor sale”.

Esau

Aşa s-au petrecut lucrurile cu măreţul Elifaz, care nu era decât doar un biet băietan în comparaţie cu Iacob, victima umilită a trufiei sale;

acesta, dispunând de rezerve sufleteşti nebănuite, de care Elifaz nici nu avea habar, ieşi biruitor, jucându-se oarecum, din umilirile pe care i le putuse impune un băiat, căci el avea totdeauna revelaţia tocmai în împrejurările când jalea era mai mare. Oare cu tatăl lui Elifaz, lucrurile s-au întâmplat altfel decât cu fiul? Ne referim la întâlnirea aceea cu Esau însuşi, de care l-am auzit pe Iacob pomenind în convorbirea de la fântână. Numai că, atunci ridicarea capului şi marea întărire a inimii avusese loc la Peniel, în noaptea înfricoşătoare, când îşi cucerise numele, care-i cam făcea să zâmbească pe Simeon şi Levi. Purtând acest nume, fiind adică dinainte biruitor, l-a înfruntat pe fratele său – simţindu-se, deci, în adâncul lui, apărat împotriva oricărei umilinţe care s-ar putea cumva dovedi de neînlăturat, apărat şi împotriva nedemnităţii propriei sale frici de o înfruntare în care inegala fire a gemenilor avea să se afirme atât de grăitor.

Nu ştia în ce stare de spirit se apropia Esau,

pe care chiar el îl anunţase printr-un sol, pentru că o lămurire a relaţiilor părea neapărat necesară. Aflase doar, prin iscoadele sale, că acela îl întâmpina în fruntea a patru sute de luptători – ceea ce putea însemna şi o mare cinstire, ca răspuns la umilitoarele linguşiri pe care avusese grijă să i le transmită, dar poate şi o mare primejdie. El îşi luase toate măsurile. Ascunsese ce avea mai scump, adică pe Rahila şi pe fiul ei, doar de cinci ani, în spate, la animalele cu samare, iar pe Dina, fiica sa, avută cu Lia, o culcase ca pe o moartă, într-o ladă în care cât pe ce să se înăbuşe, ceilalţi copii veneau în urma lui, împreună cu mamele lor; ibovnicele, cu vlăstarele lor, le pusese în frunte. De asemenea, eşalonase vitele de dar, astfel încât ciobanii mânau, în faţa sa, cele două sute de capre şi ţapii lor, tot atâtea oi şi berbeci, treizeci de cămile care alăptau, patruzeci de vaci, zece junci şi douăzeci de măgăriţe cu măgăruşii lor. Pusese să fie mânate în turme diferite şi la intervale, astfel încât Esau, la

fiece turmă peste care ar fi dat şi ar fi întrebat a cui este, să fi aflat că era vorba despre daruri pentru el, stăpânul, de la Iacob, sluga sa. Aşa se şi făcu. Şi chiar dacă, plecând de pe muntele Seir, atitudinea lui Esau faţă de pribeagul ce se întorcea acasă mai era şovăitoare, îndoită şi neclară chiar pentru sine însuşi, atunci când, pentru prima dată, îl revăzu, după douăzeci şi cinci de ani, pe fratele lui Iacob, se şi afla în cea mai bună stare sufletească.

Tocmai această voioşie însă îl impresionă foarte neplăcut pe Iacob, deşi făcuse tot ce-i stătuse în puteri s-o stârnească, şi abia îşi dădu seama că, cel puţin deocamdată, nu mai avea a se teme, că îi şi veni greu să-şi ascundă duşmănia faţă de zgomotoasa bunăvoinţă a acestui descreierat de Esau. Şi Iacob nu uită niciodată întâlnirea dintre ei… Pe vremea aceea, gemenii Rebecăi aveau cincizeci şi cinci de ani – „iarba înmiresmată” şi „buruiana cu spini” după cum li se mai spunea, încă de pe când erau băieţi, în ţinutul

dintre Hebron şi Beerşeba. De fapt, „iarba înmiresmată”, acest Iacob cu pielea netedă, nu se purtase niciodată foarte tinereşte – trăit mai mult prin corturi, băiatul se arătase întotdeauna pios, meditativ şi sfios. Acum, însă bărbat în plinătatea anilor, trecut prin multe, Iacob ajunsese demn datorită tocmai întâmplărilor vieţii sale, copleşit de preocupări spirituale şi încărcat de bunuri ce se tot înmulţiseră – în timp ce Esau, deşi încărunţit ca şi fratele lui, părea să fi rămas acelaşi băiat necioplit, şters şi năuc de odinioară, trecând de la văicăreli ţipătoare la o nepăsare animalică, ba, nici la chip nu se schimbase defel, după cum maturizarea fizionomică a majorităţii prietenilor noştri din tinereţe, constă în aceea că le apare o barbă şi câteva zbârcituri pe obrazul lor de adolescent, care ajunge, astfel, un chip de băietan cu barbă şi zbârcituri, fără să dobândească nimic altceva nou.

În timp ce Esau se apropia, Iacob auzi întâi cântul lui din fluier, atât de familiar altă dată,

modulaţiile grave şi ascuţite ale naiului său, un mănunchi de fluiere de trestie de diferite lungimi, prinse între ele cu legături petrecute de-a curmezişul – un instrument drag muntenilor Seirului, poate născocit de ei. Esau îl preluase de timpuriu de la aceştia şi se pricepea să cânte din el foarte artistic, cu buzele lui groase şi răsfrânte. Iacob urâse de totdeauna idilismul prostănac şi sălbatic al acestei muzici, al acestui smintit, iresponsabil ţi-rii-li, obişnuit în ţara de la miazăzi, deci în ţara subpământeană, încât, auzindu-l iarăşi sunându-i în urechi, simţi că-l năpădeşte dispreţul. Pe lângă asta, Esau mai şi dănţuia. Cu naiul la buze, arcul în spate şi o fâşie de piele de capră în jurul coapselor – alt veşmânt fiind, de altfel, de prisos, căci o blană de păr îi cădea literalmente de pe umeri, în laţe cenuşii-roşcate – cu urechile ascuţie şi nasul turtit deasupra buzei superioare spâne, Esau dănţuia şi ţopăia pe câmpia întinsă, venind pe jos în întâmpinarea fratelui său, înaintea carelor şi a oştenilor, cântând din n-ai şi

făcându-i semne tot mai dese, râzând şi plângând, în vreme ce Iacob, cu sufletul plin de dispreț și ruşine, milă şi dezgust, gândea în sine ceva care s-ar fi putut exprima cam prin: „Dumnezeule atotputernice!” De altfel şi el coborî de pe asin, cât îi îngădui de repede şoldul umflat, şi suflecându-şi poalele talarului, se grăbi, şontâcăind, să iasă în întâmpinarea ţapului muzical, iar pe măsură ce se apropia de el, începu să-i dea toate semnele de respect şi supunere ce şi le propusese de la început şi pe care, după biruinţa din ceas de noapte, şi le putea îngădui fără o adevărată jignire a demnităţii sale. În pofida durerilor, se prosternă de şapte ori şi mai bine, ridicând mâinile deasupra capului plecat şi, când fu aproape de Esau, i se aruncă la picioare, lipindu-şi fruntea de labele lui, iar cu palmele îi pipăi mângâietor până peste genunchi picioarele pline de smocuri zbârlite de păr, în vreme ce buzele îi repetau, fără contenire, cuvintele care trebuiau să mărturisească şi să arate că, în ciuda

binecuvântării şi a blestemului, legăturile dintre ei îi sunt neapărat prielnice lui Esau, şi trebuiau să-l liniştească şi să-l împace: „Stăpânul meu! Eu, sluga ta!” Esau se purtă, însă, nu numai împăciuitor, dar şi drăgăstos peste toate aşteptările şi, în primul rând, ale lui proprii, căci vestea reîntoarcerii fratelui său îl cufundase într-o frământare vie şi nedesluşită, care cu câteva clipe înaintea întâlnirii, ar fi putut să se schimbe, uşor, mai curând în mânie, decât în înduioşare. Cu forţa, îl ridică pe Iacob din praf şi, suspinând, îl strânse tare la pieptu-i păros, sărutându-l pe obraji şi pe gură, încât celui astfel îndrăgit îi fu curând prea de ajuns. Totuşi, şi Iacob plânse – parte, pentru că cedase încordarea datorată îngrijorării şi fricii, parte, din slăbiciune nervoasă şi, gândind asupra timpului, vieţii şi sorţii oamenilor. „Frate al inimii mele! Frate al inimii mele!” bâiguia Esau printre sărutări, adăugând: „Să uităm totul! Să dăm uitării toate mişeliile!” – o generozitate necuviincios de limpede, mai curând

de natură să-i sece imediat lacrimile lui Iacob, decât să le facă să curgă şi mai din inimă –, ca, apoi, să înceapă cu întrebările, amânând tocmai pe cea care-i stătea mai mult la inimă, adică întrebarea în legătură cu turmele trimise de Iacob, peste care dăduse pe drum, şi, ridicând sprâncenele stufoase, întrebă de femeile şi copiii de pe cămile, dindărătul lui Iacob. Se dădură deci jos şi aşa începură prezentările: astfel se închinară, înaintea bărbatului păros, întâi ibovnicele şi cei patru copii ai lor, apoi veni rândul Liei cu cei şase copii ai ei, şi, la urmă, se înfăţişă şi Rahila, cea cu ochii dulci, împreună cu Iosif, aduşi tocmai de la coada convoiului, iar Esau, răspunzându-le tuturor la salut, îşi purtă de fiecare dată naiul pe buzele cărnoase şi răsfrânte. Lăudă frumoasa înfăţişare a copiilor şi sânii femeilor, şi după ce vorbi, foarte mirat, cu glas tare, de ochii bolnavi ai Liei, îi dărui un balsam edomit, făcut din ierburi, ca să-i aline ochii, ca de obicei umflaţi, lucru pentru care ea îi mulţumi şi,

stăpânindu-şi mânia din suflet, îi sărută degetele picioarelor.

Nici măcar înţelegerea de suprafaţă între fraţi nu era uşoară. Amândoi se siliră să întrebuinţeze cuvintele copilăriei lor şi nu le găseau decât anevoie; căci Esau vorbea acum dialectul aspru al oamenilor din Seir, care, prin amestecuri din vorbirea pustiului Sinai şi din cea a midianiţilor, se deosebea de cel al locului copilăriei lor, în vreme ce Iacob se învăţase în ţara Naharaim să vorbească akkadiana. Cei doi se descurcau mai mult cu gesturi, dar, în privinţa turmelor atât de frumoase şi grase ce o luaseră înainte, Esau se pricepu foarte bine să-şi arate curiozitatea, iar, cum făcea mofturi să primească bogatul dar, când Iacob îl lăsă a înţelege că nădăjduia să fie iertat în faţa stăpânului său, dovedi bună-creştere. Esau dădu acestor nazuri forma unei nepăsări faţă de avere, bogăţie şi astfel de buclucuri.

— Ah, frate al inimii mele, nu, asta-i curată

prostie! exclamă el. Ia-le, ţine-le, păstrează-le, îţi întorc darul, n-am nevoie de aşa ceva ca să uit de vechea ta mişelie murdară şi să-mi alin suferinţa. Am uitat-o, m-am alinat, m-am împăcat cu soarta şi sunt mulţumit. Oare îţi închipui că, noi, oamenii de acolo, din Ţara de jos, stăm toată ziua ursuzi şi cu nasul pleoştit? Haida de şi hop şi aşa, ce gânduri anapoda! Noi, vezi bine, nu facem pe trufaşii, nu ne îmbrobodim cu binecuvântări, nu dăm ochii peste cap, însă trăim şi noi în felul nostru foarte voios, te rog să mă crezi. Şi nouă ne e dulce să ne culcăm cu o femeie, şi inima noastră ştie de dragoste de puiet! Crezi tu, cumva, că blestemul pe care ţi-l datoresc ţie, pungaş iubit, m-a făcut să ajung un cerşetor râios în ţara Edomului şi un lihnit de foame? Asta ar mai fi lipsit! Sunt stăpân şi mare acolo, printre vlăstarele Seirului! Am vin mai mult decât apă, miere din belşug, şi untdelemn, şi fructe, iar grâu şi orz am mai mult decât pot mânca. Oamenii mei îmi dau momeală pentru păsările răpitoare şi îmi trimit,

zilnic, pâine şi carne şi păsări frumoase, gătite pentru masa mea, şi am vânat cât poftesc, fie doborât chiar de mine, fie ucis de ei anume pentru mine, în pustie, cu câinii lor, iar mâncăruri din lapte mi-aduc că am râgâieli jumătate noapte. Daruri, mie? Turme de vite, ca să-mi închizi ochii, drept ispăşire a smintitei ticăloşenii puse la cale de tine şi de femeia aceea? Îmi râd de toate, şi uite fluier – triluli – începu el, plimbându-şi buzele pe n-ai. Ce nevoie e de daruri între noi? Inima e totul şi inima mea a iertat şi a uitat vechea, prescrisă ticăloşenie şi cum te-ai maimuţărit în faţa bătrânului, cu blană de ţap înfăşurată pe mădulare, ca să-mi semeni, măscărici nebun ce eşti, de trebuie să şi râd acum de asta la bătrâneţe, măcar că la vremea aceea am vărsat lacrimi de sânge şi l-am mai trimis şi pe Elifaz după tine, spre marea ta spaimă, ei, tu, bătaia de de joc al femeilor!

Şi iar începu să-şi sărute fratele, plescăindu-şi buzele pe obrajii lui, ceea ce Iacob răbdă greu,

fără a mai întoarce strângerile în braţe şi manifestările de dragoste. Vorbele lui Esau îl scârbeau foarte, le găsea tare nepotrivite, smintite şi dezmăţate, şi tot timpul nu făcu decât să se gândească în ce fel să scape cât mai iute de această rudă străină, să se descotorească de Esau, dar nu fără ca, mai înainte, să se achite pe veci, faţă de el şi să fi răscumpărat, încă o dată, dreptul de întâi născut, silindu-l să primească tributul, lucru de care Esau nu cerea decât să fie convins. Urmă un nou val de politeţuri, de plecăciuni, de propuneri stăruitoare; când, în sfârşit, Esau se învoi să primească darul din mâna fratelui său şi să se bucure de el, omul de ispravă dintr-însul fusese câştigat cu toată inima de cel binecuvântat şi era mult mai sincer şi mai temeinic pornit pe împăcare, decât voia Iacob s-o primească.

— Ah, frate al inimii mele, exclamă Esau, de acum încolo să nu mai pomenim de vechea, scârnava ta nelegiuire! Oare n-am ieşit din trupul aceleiaşi mame, unul după altul, adică aproape în

acelaşi timp? Căci tu, cum ştii, te-ai prins de călcâiul meu, aşa că eu, fiind mai voinic, te-am tras la lumina zilei. Ne-am ciondănit puţin şi în pântecul mamei, precum ne-am ciondănit şi afară, dar să nu ne mai gândim la toate astea! De acum vom trăi frăţeşte, în faţa lui Dumnezeu, ca nişte gemeni adevăraţi, vom mânca din aceeaşi strachină şi niciodată nu ne vom mai despărţi! Hai, deci, să pornim spre Seir, şi să locuim acolo împreună!

„Mulţumesc! gândi Iacob. Să ajung şi eu ţap eu n-ai în ţara Edomului şi să trăiesc de-a pururi alături de tine, bădărane? Ah, nu, Dumnezeu nu gândeşte astfel, iar sufletul meu, nici atât. Vorbele tale îmi sună atât de neplăcut în urechi, n-au nici cap, nici coadă, căci ceea ce s-a petrecut între noi este de neuitat. Da, de fiecare dată când îţi plescăie limba, tu singur îmi aminteşti de toate câte s-au întâmplat între noi, şi totuşi, îţi închipui, în prostia ta, că vei fi în stare, vreodată, să le uiţi şi să le ierţi?”

— Cuvintele stăpânului meu, zise el cu glas tare, mă încântă, şi fiecare vorbă pe care o rosteşte răspunde celor mai tainice dorinţe ale slugii sale. Dar stăpânul meu vede prea bine că duc, împreună cu mine, copii, unii dintre ei foarte tineri, alţii chiar şi mai mici, cum este acesta, aici de faţă, numit Iehosif, care n-are decât cinci ani, şi drumul nu-i prieşte; pe deasupra, Dumnezeu m-a încercat cumplit, căci port în ladă o copilă, pe fata mea moartă, şi ar fi să dau dovadă de o neiertată lipsă de pietate, dacă, fiind silit să merg grăbit, aş lovi-o de pietrele drumului, fără să mai pomenesc de mieii şi de viţeii care încă mai sug. Toţi mi s-ar prăpădi, dacă n-am să fiu cu cea mai mare băgare de seamă. De aceea, stăpânul meu să binevoiască s-o ia înainte, iar eu voi veni încet în urma lui, potrivindu-mi paşii cu puterile vitelor şi ale copiilor, şi, astfel, voi ajunge, puţin mai târziu, în munţi, la Seir, unde vom trăi de-a pururi, în cea mai deplină frăţietate.

Era un refuz vădit, dar în cea mai dibace

formă, iar Esau, holbând ochii mari, îl şi înţelesese întocmai. Totuşi, mai făcu încă o ultimă încercare, propunându-i lui Iacob să-i lase câţiva dintre oamenii lui pentru a-l însoţi şi apăra la nevoie. Dar acesta îi răspunse că ar fi de prisos, numai să găsească îndurare în faţa Domnului său – cu aceasta vădindu-se că învoiala dată nu fusese decât un fel de a vorbi. Atunci, Esau ridică din umeri, întoarse spatele său păros acestui frate isteţ şi viclean, şi se porni cu turmele şi droaia, întorcându-se în munţii lui. Iar Iacob îl mai urmă un timp, şovăind, apoi, cu primul prilej, o coti, apucând pe alt drum.

CAPITOLUL TREI

Fetița

Deoarece atunci a ajuns la Sihem, este potrivit să se povestească aici peripeţiile şi încurcăturile grele ale acelui popas, aşa cum s-au petrecut de fapt, cu rectificarea, deci, a acelor câtorva mici îmbunătăţiri aduse adevărului, la care s-a găsit de cuviinţă să se procedeze mai târziu, în „convorbirile frumoase”, atunci când se întreba: „Ştii cum s-a întâmplat?” şi se răspundea: „Da, ştiu prea bine”, îmbunătăţiri cu care acele episoade au intrat în tradiţia seminţiei şi în cea a lumii. Dacă redăm evenimentele rele şi, în cele din urmă, sângeroase de atunci, rămase întipărite în faţa expresivă şi obosită, de moşneag, a lui Iacob, pe lângă alte istorii, împreună cu care constituiau povara amintirilor bătrâneţii sale, o facem pentru urmărirea şi coerenţa cercetării noastre asupra caracteristicilor sufletului său, căci nimic n-ar putea explica mai bine atitudinea sa de atunci, nici

pricina pentru care Simeon şi Levi îşi dădeau coate pe ascuns, când tatăl lor folosea numele său de cinste şi titlul hărăzit de Dumnezeu.

Eroina şi victima aventurilor de la Sihem a fost Dina, singura fiică a lui Iacob, născută de Lia, chiar la începutul celei de a doua perioade a ei de fecunditate – la începutul ei, aşadar, nu la sfârşit, deci nu după Isahar şi Zebulon, cum a statornicit ordinea, mult mai târziu, tradiţia scrisă. Acea succesiune în timp nu poate fi cea reală, căci dacă am lua-o de bună, atunci, la epoca nenorocirii sale, Dina nici n-ar fi fost încă fizic coaptă pentru ea, ci o copilă. De fapt, era cu patru ani mai mare decât Iosif, aşadar, pe vremea sosirii nemetului lui Iacob în faţa Sihemului, avea nouă ani, iar la epoca nenorocirii, treisprezece: era mai în vârstă, cu doi ani importanţi, decât ar rezulta din calculele asupra cronologiei tradiţionale, importanţi căci tocmai în acei doi ani a îmbobocit şi a devenit femeie, atât de atrăgătoare cât se putea aştepta de la un copil al Liei, ba în

răstimpuri chiar mai mult decât se putea, îndeobşte, nădăjdui de la un neam vânjos, dar lipsit de frumuseţe. Era un copil adevărat al stepei mesopotamice, unde după o primăvară timpurie şi bogată în flori luxuriante, nu urmează o vară plină de viaţă, căci, încă din mai, soarele necruţător scrumeşte totul şi preface splendoarea în cenuşă. Aşa a fost şi constituţia fizică a Dinei; iar evenimentele au contribuit s-o prefacă, înainte de vreme, într-o biată femeie obosită şi ofilită. Cât despre locul în şirul urmaşilor lui Iacob, cel rezervat ei de scribi, nu are semnificaţie. Din nepăsare şi superficialitate, scribii au trecut numele feţei la coadă în rândul copiilor Liei, în loc să-l menţioneze acolo unde se cuvenea; n-au vrut să întrerupă şirul fiilor cu ceva atât de neînsemnat, ba stânjenitor, ca un nume de fată. Cine s-ar mai sinchisi de o fată? Diferenţa dintre naşterea unei fete şi sterilitatea femeii era puţin importantă. Venirea ei pe lume, dacă o intercalăm la data cuvenită, constituie, într-un fel, trecerea

de la scurta perioadă de sterilitate a Liei la noua ei rodnicie, care a reînceput cu adevărat abia cu naşterea lui Isahar. Foarte mulţi mai ştiu şi azi că Iacob a avut doisprezece fii şi le ştiu numele pe de rost şi în ordine, dar cercuri largi ale publicului abia au idee de existenţa micuţei, bietei Dina, şi se miră când este pomenită. Iacob, însă, care o iubea atât cât putea el iubi un copil al uneia care nu era Cea dreaptă, o ascunsese de Esau, într-un coşciug, şi când a venit vremea, a sângerat adânc în inima sa, din pricina ei.

Beset

Aşadar, Israel, binecuvântatul Domnului, cu tot alaiul şi cu bunurile sale, cu turmele, printre care numai oile erau în număr de cinci mii cinci sute, cu femeile şi liota copiilor lui, cu sclavii, slugile, mânătorii, ciobanii, caprele, măgarii şi cămilele de călătorie şi de povară – deci Iacob, tatăl, venind dinspre Iaboc şi de la întâlnirea cu Esau, a trecut apa Iordanului şi a fost mulţumit că

găsise, în cele din urmă, adăpost împotriva căldurii înăbuşitoare din valea fluviului, a mistreţilor şi leoparzilor aciuaţi prin hăţişurile ei de plopi şi sălcii, intrând într-un ţinut cu dealuri nu prea înalte şi văi înflorite şi rodnice, străbătute de şopotul izvoarelor, unde orzul creştea sălbatic, iar într-o vâlcea a dat peste localitatea Sihem, o aşezare gospodărească, seculară, la umbra piscului Gazirim, împrejmuită cu un zid gros de blocuri mari de piatră, fără mortar între ele, alcătuită din oraşul de jos, spre sud-est, iar spre nord-vest, din oraşul de sus, numit astfel, deoarece era clădit pe o ridicătură de pământ făcută de mâna omului, înaltă cam de vreo zece coţi. Mai târziu i s-a spus de sus şi în sens metaforic-respectuos, întrucât era ocupat aproape în întregime de palatul lui Hemor, principele cetăţii, şi de construcţia masivă, de formă cubică, a templului lui Baal-berit – aceste două clădiri impunătoare uimind, chiar de la început, tribul lui Iacob, când a intrat în vâlcea, apropiindu-se de

poarta răsăriteană a oraşului. Sihemul avea cam cinci sute de locuitori, fără a mai pomeni trupa de ocupaţie egipteană, alcătuită din vreo douăzeci de ostaşi, comandaţi de un ofiţer foarte tânăr, de fel din Deltă, numit aici cu singurul rost de a ridica în fiecare an, direct de la Hemor şi indirect de la cei mai de seamă negustori ai oraşului de jos, câteva bare de aur, în formă de cerc, ce trebuiau trimise în oraşul lui Amon, altminteri, tânărul Veser-che-Bastet (aşa se numea comandantul) ar fi avut de pătimit mari neajunsuri personale.

Se pot închipui sentimentele îndoite ale locuitorilor Sihemului, când străjile de pe zidurile cetăţii şi cei câţiva târgoveţi reîntorşi de afară au adus vestea lentei apropieri a tribului nomad. Nu se putea şti ce aveau de gând aceşti rătăcitori, bune sau rele; şi, în ultimul caz, le-ar fi fost de ajuns oarecare experienţă de luptă şi jaf ca să pună Sihemul într-o situaţie foarte defavorabilă, în ciuda zidurilor sale bolovănoase. Starea de spirit a localnicilor nu era războinică, ci mai curând

negustorească, plăcându-le îndestularea şi pacea; principele oraşului, Hemor, era un moşneag ursuz, bolnav de podagră, iar fiul acestuia, tânărul Sichem, un fecior alintat de domn cu harem propriu, un tolănit pe covoare şi lacom de dulciuri, un trântor elegant – în aceste condiţii, locuitorii ar fi fost cu atât mai bucuroşi să se poată încrede în virtuţile războinice ale trupei de ocupaţie, dacă ar fi existat măcar cea mai mică îndreptăţire a unei astfel de încrederi. Numai că, această trupă, strânsă în jurul unui însemn de luptă împodobit cu pene de păun şi în vârful căruia îşi întindea aripile un şoim, cu toate că îşi zicea „Detaşamentul strălucitor ca discul soarelui”, nu insufla, totuşi, niciun pic de încredere pentru un caz serios, începând chiar cu comandantul ei, Veser-che-Bastet, care, la drept vorbind, avea două patimi, împinse până la descreierare, anume pisicile şi florile. Fiind de fel din orașul Egiptului de Jos, PerBastet, rostit aici „PiBeset” din pricina stâlcirii limbii, localnicii îi ziceau şi lui, jără alte mofturi,

„Beset”. Şi pentru că divinitatea cetăţii unde se născuse era zeiţa Bastet, cu cap de pisică, devoţiunea sa pentru neamul pisicilor nu cunoştea margini; jurul lui, la fiecare pas, dădeai peste aceste animale, de toate vârstele şi de toate culorile, nu numai vii dar şi moarte, căci pisici mumificate, înfăşate potrivit ritualului, erau rezemate de-a lungul peretelui casei care locuia şi el le aducea, plângând în hohote, jertfe de şoareci şi de lapte. Dragostea lui pentru flori, care se potrivea cu această slăbiciune, ar fi alcătuit o fermecătoare trăsătură de întregire a unui caracter bărbătesc, în opoziţie cu calităţile acestuia, dar lipsa de virilitate a lui „Beset” o făcea penibilă. Oriunde se afla, purta un guler lat de flori proaspete, iar cele mai neînsemnate lucruri de care se slujea trebuiau să fie împodobite cu ghirlande de flori – adică, se făcea de râs. Îmbrăcămintea lui era cu totul civilă: purta o tunică albă, din pânză de in foarte subţire, prin abureala căreia se zărea şorţul ce-i încingea pe

dedesubt mijlocul, braţele şi bustul fiindu-i înfăşurate cu panglici, şi niciodată nu fusese văzut purtând zale, iar în loc de arme avea doar, câteodată, un beţigaş. De altfel, „Beset” ajunsese ofiţer numai fiindcă avea oarecare dibăcie în arta scrierii.

Cât despre ostaşii lui, de care nu se ocupa aproape defel, aceştia, folosind tonul lăudăros al inscripţiilor oficiale, făceau mare caz de faptele vitejeşti ale unui vechi rege al ţării lor, Tutmes al treilea, şi ale oştirii egiptene care, sub comanda sa cucerise, în şaptesprezece războaie, toate ţările până la fluviul Eufrat – ei, însă, personal, se arătau mai dibaci să înfulece gâşte fripte şi să bea bere, iar cu prilejuri mai serioase, un incendiu sau năvala beduinilor, năpustiţi pe neaşteptate în sate deschise aparţinând de teritoriul oraşului, dăduseră dovadă de o desăvârşită laşitate. Când se apucau să iasă la paradă, numai ca să fie văzuţi cu scuturile lor de lemn, cu suliţele, securile şi triunghiurile de piele ce le atârnau la centuri, pe

uliţele întortocheate ale Sihemului, prin înghesuiala celor ce călăreau pe măgari şi cămile, a sacagiilor, a vânzătorilor de pepeni, şi a cumpărătorilor din faţa magherniţelor, trecând, aplecaţi înainte, în pas alergător, de parcă erau puşi pe goană, localnicii se înţelegeau din ochi, făcând gesturi dispreţuitoare în spatele lor. Încolo, războinicii faraonului petreceau jucând „Câte degete?” şi „De-a leapşa”, iar în răstimpuri, îngânau cântece triste despre soarta grea a oşteanului, îndeosebi a celui silit să-şi ducă viaţa în nenorocita ţară Amu, în loc să se bucure de ea pe malurile cu multe luntre ale Nilului, Dăruitorul de viaţă, sau pe sub coloanele multicolore din „No”, Oraşul, oraşul fără asemănare, N-o Amon, oraşul zeului. Din păcate, nu putea fi pus la îndoială că, pe ei, soarta şi apărarea Sihemului nu-i interesa nici cât un bob de orz.

Dojana

Dar locuitorii cetăţii s-ar fi neliniştit încă şi mai tare, de ar fi putut trage cu urechea la convorbirile dintre feciorii mai mari ai căpiteniei ce se apropia – căci aceşti tineri, cu privirile înflăcărate şi plini de praf, puneau la cale, este adevărat, pe şoptite, şi, deocamdată, numai între ei, oarecare planuri privind prea de aproape Sihemul, înainte de a le supune tatălui lor care, bineînţeles, li le interzise cu toată hotărârea. Ruben sau Re-uben, cum i se spunea, de fapt, celui mai mare, avea, pe atunci, şaptesprezece ani, Simeon şi Levi erau de şaisprezece, respectiv, cincisprezece ani, Dan al Bilhei, iscusit şi viclean, avea tot cincisprezece ani, iar subţirelul şi nestăpânitul Neftali era de paisprezece ani, ca şi vânjosul, dar melancolicul, Iuda. Aceştia erau fiii lui Iacob care luau parte la consfătuire. Gad şi Aşer, deşi voinici şi foarte copţi la minte pentru cei unsprezece şi doisprezece ani ai lor, fuseseră ţinuţi deoparte, fără a mai pomeni de ceilalţi trei, mai mici.

Dar despre ce era vorba? Tocmai despre ceea ce îi îngrijora şi pe cei din Sihem. Aceşti flăcăi care şuşoteau, cu frunţile apropiate, semeţi, arşi de soarele Naharinei, încât păreau aproape negri, purtând tunici din blăni lăţoase, încinşi cu brâie şi având părul ţeapăn de grăsimea cu care-l ungeau, erau vlăstarele stepei, păstori bucuroşi să mânuiască arcul şi cuţitul, învăţaţi să-şi măsoare puterile cu taurii sălbatici şi cu leii, dar şi cu paznicii străini, din pricina vreunui loc de păşunat. Nu moşteniseră de la Iacob decât prea puţin din blândeţea şi ardoarea lui meditativă, închinată lui Dumnezeu; gândul le era doar la lucruri foarte practice, erau plini de sfidare tinerească şi mândrie de trib ce îi făcea să se fălească cu o nobleţe spirituală de care, oricum, personal erau străini, şi să pândească mereu vreo insultă şi vreo pricină de încăierare. Trăind de mai mult timp fără adăpost, mereu pribegind, se simţeau ca nomazi faţă de locuitorii ţinutului bogat în grâne în care intrau, mai presus de aceştia prin libertate

şi îndrăzneală, iar gândul le era la jaf. Dan a fost primul care a propus, din vârful buzelor, atacarea prin surprindere a Sihemului, pentru a-l jefui. Ruben, cinstit, dar mereu supus nestăpânirii sale, a fost cucerit de această idee; Simeon şi Levi, cei mai mari bătăuşi, au început să dănţuie chiuind de bucurie; puşi pe fapte mari, entuziasmul celorlalţi era sporit de mândria de a fi fost atraşi în uneltire.

Ceea ce puneau ei la cale nu era deloc nemaipomenit. Desigur, aşa ceva nu se petrecea chiar în fiecare zi, dar se întâmpla destul de des ca oraşele ţinutului să fie atacate de năvălitori lacomi, veniţi din pustia de la miazăzi sau răsărit, habiri sau beduini, care câteodată le şi cucereau vremelnic. Numai că tradiţia nu şi-a avut izvoarele în populaţia oraşelor, ci a cules ştiri de la habiri sau ibrimi, în înţelesul restrâns al cuvântului, adică de la chiar fiii lui Israel, şi a trecut sub tăcere, cu cea mai bună credinţă din lume şi asigurată că această îndulcire epică a adevărului era îngăduită, că, în tabăra lui Iacob s-a plănuit,

chiar de la început, limpezirea prin violenţă a relaţiilor cu Sihemul şi că numai împotrivirea căpeteniei tribului a întârziat cu câţiva ani, adică până la trista întâmplare cu Dina, aducerea la îndeplinire a acestor planuri.

Împotrivirea lui Iacob a fost, de altfel, măreaţă şi neînduplecată. În acea vreme, el se găsea în dispoziţii sufleteşti deosebit de înalte, mulţumită atât culturii sale şi bogăţiei sufletului său, cât şi datorită înclinaţiei pentru vastele asociaţii de idei. Viaţa lui, de-a lungul ultimilor douăzeci şi cinci de ani, se înfăţişa meditaţiei lui solemne în lumina corespondenţelor cosmice, ca similară mişcării circulare a astrelor, da, ca o alternanţă de ridicare în cer, pogorâre în infern şi înviere, ca o preafericită împlinire a schemei mitice a creşterii. De la Beerşeba ajunsese cândva la Beth-el, locul marii viziuni cu scara, aceasta fiind ridicarea sa în aer. Apoi, a poposit în stepa lumii subpământene, unde a fost silit să slujească, să asude şi să tremure de două ori câte şapte ani,

ajungând după aceea la o mare avere, trăgându-l pe sfoară pe acel demon totodată viclean şi neghiob, pe nume Laban – căci el, ca om învăţat, nu se putea să nu vadă în socrul său din Mesopotamia un demon născut sub semnul lunii negre, un balaur afurisit, care îl înşelase, dar pe care, până la urmă, izbutise el să-l tragă pe sfoară şi să-l despoaie temeinic, iar după aceea, cu prada furată şi, îndeosebi, cu Iştar a lui eliberată, cu Cahila sa cu ochii dulci, a rupt zăvoarele infernului, ca apoi, cu inima plină de o mare voioşie şi pioasă ardoare, să poposească, în sfârşit, la Sihem. Valea Sihemului nici n-ar fi trebuit să fie atât de plină de flori cum i s-a înfăţişat, într-adevăr, la prima ochire, pentru a apărea spiritului său iscusit ca punctul vernal şi popasul ciclului, care statornicea începutul unei vieţi noi – amintirile abrahamice, legate de acest loc, contribuiau ca sufletul să-i fie năpădit de duioşie şi respect pentru marele lui străbun. Ei, dacă aceste vlăstare ale lui se gândeau la isprăvile războinice

ale lui Avraam, la îndrăzneaţa lui lovitură împotriva oştirilor de la răsărit, şi-şi aduceau aminte cum smulsese strămoşul colţii închinătorilor la stele, atunci iată, el, Iacob, îşi amintea de prietenia care îl unise pe străbun cu Melhisedec, marele preot al Sihemului, binecuvântarea pe care acesta i-o dase, şi simpatia şi recunoştinţa pe care Avraam o arătase divinităţii sale – astfel că tatăl îşi primi foarte rău feciorii mari, când veniră să-i dezvăluie, cu întortocheri şi vorbe aproape poetice, planul lor brutal.

— Ieşiţi din cortul meu, să nu vă mai văd! le strigă el. Vouă, fii ai Liei şi ţie, fiu al Bilhei, ar trebui să vă fie ruşine! Oare suntem tâlhari ai pustiei, care năvălesc peste o ţară ca lăcustele şi ca o plagă a lui Dumnezeu, să prăpădim recolta truditorului de pe ogoare? Suntem, oare, golani, oameni fără nume, copii ai nimănui, ca să nu mai avem de ales decât între cerşetorie şi tâlhărie? N-a fost oare Avraam un principe printre principii

acestor meleaguri şi fratele celor puternici? Sau poate râvniţi să ajungeţi, cu spada şiroind de sânge, stăpânii oraşelor şi să trăiţi în război şi spaime – dar, în cazul acesta, cum veţi mai putea mâna mieii la păscut pe pajiştile care vă vor fi duşmane, şi cum o să mai duceţi caprele pe munţii ce vor hăuli de ură? Căraţi-vă, capete seci! Nu cumva să îndrăzniţi! mai bine duceţi-vă, aşa cum se cuvine, să vedeţi dacă mieluşeii, care abia au împlinit trei săptămâni, primesc nutreţul, ca să cruţăm laptele oilor. Mergeţi şi strângeţi părul cămilelor, care tocmai acum năpârlesc, deoarece avem de îmbrăcat slugile şi ciobanii. Duceţi-vă, vă mai spun şi cercetaţi funiile corturilor şi cheotorile acoperişurilor, vedeţi dacă n-a putrezit ceva, să ne ferim de vreo nenorocire şi nu cumva să se dărâme casa peste Israel. Cât despre mine, eu îmi voi încinge mijlocul şi mă voi duce în faţa porţii oraşului, spre a sta de vorbă paşnic şi înţelept cu locuitorii Sihemului şi cu Hemor, păstorul lor, pentru a încheia cu ei o învoială cinstită şi în scris,

în vederea cumpărării unor pământuri, dar şi ca să fac negoţ cu dânşii pentru binele nostru, însă fără a-i păgubi pe ei.

Învoiala

Aşa se şi întâmplă. Iacob îşi întinse tabăra nu departe de oraş, în preajma unui pâlc de duzi bătrâni şi de terebinţi, care lui i se părură sacri, în mijlocul unei întinderi unduioase, cu păşuni şi cu ogoare, de unde se zăreau povârnişurile golaşe ale muntelui Ebal şi, aproape de acesta, Gazirimul, stâncos în pisc şi roditor la poale. De acolo, trimise la Sihem trei oameni, încărcaţi cu daruri alese pentru Hemor, păstorul; o legătură de porumbei, fructe uscate presate în calupuri, o lampă în formă de raţă şi câteva ulcioare minunat zugrăvite cu păsări şi peşti, poruncindu-le oamenilor lui să spună că Iacob, marele călător, ar dori să neguţeze sub bolta porţii cu mai-marii oraşului despre îngăduinţa de a sălăşlui şi el pe

aceste meleaguri. Iar Sihemul primi această veste cu inima uşurată şi cu nespusă bucurie. Astfel că, atunci când veni ora hotărâtă pentru întâlnire, Hemor, chinuit de podagră, ieşi pe poarta răsăriteană, întovărăşit de întreaga lui curte, şi, bineînţeles, împreună cu fiul său, Sichem, un tânăr răzgâiat; Veser-che-Bastet li se alătură şi el, din curiozitate, împopoţonat cu gulerul de flori, înconjurat de câteva pisici; iar de cealaltă parte se înfăţişă Iacob ben Isaac, plin de demnitate, urmat de Eliezer, cel mai vechi argat al lui, înconjurat de feciorii lui majori, cărora le ceruse, de la început, să fie de o politeţe desăvârşită cu acest prilej; şi aşa se întâlniră sub poartă, întrevederea având loc chiar acolo şi în faţa ei. Poarta era o construcţie greoaie, cu streşini mari, atât în afară cât şi înăuntru, unde se afla piaţa şi locul de judecată, şi foarte multă lume se îngrămădi acolo, în spatele mai-marilor oraşului, pentru a fi de faţă şi a lua parte la discuţia şi târguiala care, începută cu îndeplinirea tuturor deprinderilor buneicuviinţe,

se desfăşură cu atâta încetineală încât ţinu şase ore, în răstimpul cărora neguţătorii dinăuntru, din piaţă, avură răgazul să facă afaceri bune cu populaţia. După primele temeneli, cele două părţi se aşezară, una în faţa alteia, pe scaune uşoare, rogojini şi cergi; apoi, fură aduse răcoritoare, adică: vin cu mirodenii şi lapte covăsit cu miere; şi multă vreme nu se vorbi decât despre sănătatea cârmuitorilor şi a acelora care le erau dragi; apoi se trecu la peripeţiile călătoriei de pe cele două ţărmuri ale „curgerii fără contenire”, precum şi la alte subiecte şi mai îndepărtate, pentru ca, întru târziu, să se ajungă, în sfârşit, şi la pricina întâlnirii lor; dar asupra ei, parcă nu prea voiau să intre în vorbă, sau în orice caz, era vădit că o făceau oarecum în silă, ridicând din umeri şi depărtându-se de ea de câteva ori, ca şi cum şi-ar fi propus reciproc să n-o mai discute deloc, şi tocmai fiindcă era lucrul de căpetenie, obiectul în cauză, ceea ce trebuia de fapt discutat, se purtau de parcă s-ar fi căzut, în numele unei înalte

concepţii umane, să-i păstreze neapărat aspectul unei chestiuni neînsemnate, de dispreţuit. Doar luxul simulării dispreţului faţă de cele materiale şi cel al părelnicei întâietăţi acordate, de dragul onoarei, formei frumoase, inclusiv risipa generoasă şi nepăsătoare de timp de dragul ei, sunt ceea ce constituie, de fapt, demnitatea omului, ce depăşeşte naturalul, ceea ce este, deci, civilizat.

Impresia făcută de personalitatea lui Iacob asupra orăşenilor a fost dintre cele mai bune. Dacă nu chiar de la prima ochire, cel puţin după primele câteva cuvinte rostite de o parte şi de alta, înţeleseră cu cine au de-a face. Se aflau în faţa unui stăpânitor şi principe al lui Dumnezeu, însemnat prin darurile duhului său, care înnobilau şi personalitatea lui socială. Aici îşi făcea efectul aceeaşi nobleţe care, în ochii poporului, fusese dintotdeauna semnul distinctiv al succesiunii sau reîntrupării lui Avraam, şi, cu totul independentă de naştere, întemeiată pe spirit şi formă,

asigurase acestui tip de bărbat conducerea spirituală. Emoţionanta blândeţe şi adâncime a privirii lui Iacob, desăvârşita sa bună-cuviinţă, gesturile deosebit de alese, glasul tremurat, vorbirea lui cultă şi înflorată, alcătuită din teze şi antiteze, gândurile ce-şi răspundeau parcă în rime şi aluziile la mituri, îl fermecară în asemenea măsură în primul rând pe Hemor, cel chinuit de podagră, încât după puţin timp se ridică şi făcu câţiva paşi, să-l îmbrăţişeze pe şeic în aplauzele poporului adunat sub bolta porţii. Cât despre cererea acestui străin, cunoscută de mai înainte, şi care ţintea la o aşezare legal încuviinţată pe acele meleaguri, ea îi pricinuise mai-marelui oraşului o oarecare îngrijorare, căci o simplă pârâ la un for înalt şi depărtat, cum că el, Hemor, preda acest pământ habirilor, putea aduce multe necazuri bătrâneţii sale. Dar un schimb tăcut de priviri cu comandantul trupei de ocupaţie, fermecat şi el de Iacob, îl linişti în această privinţă şi astfel negocierile începură cu propunerea

frumoasă, peste care se putea bineînţeles trece cu o simplă plecăciune, ca Iacob să primească pământurile şi drepturile pur şi simplu în dar, iar apoi Hemor ceru un preţ nemaipomenit de mare, o sută de sâcâi de argint, pentru un ogor de douăsprezece pogoane şi jumătate, şi presimţind o târguială grea, se grăbi să adauge că suma aceasta ar fi o nimica toată între un asemenea cumpărător şi el! Dar Iacob nu se tocmi. Sufletul lui era zguduit şi înălţat de imitare, reîntoarcere, reînvierea trecutului. El însuşi era Avraam, sosit atunci din răsărit şi cumpărând de la Efron ogorul şi locul celor două morminte. Se târguise oare întemeietorul la preţ cu căpetenia Hebronului şi cu copiii lui Het? Veacurile se spulberaseră. Ceea ce fusese, era iarăşi. Şi astfel bogatul Avraam şi Iacob, omul bogat sosit din răsărit, bătură palma cu demnitate, fără altă vorbă, sclavii caldeeni aduseră cumpăna şi pietrele pentru cântărire. Eliezer, vătaful, se apropie cu un vas de lut, plin cu inele de argint; scribii lui Hemor se repeziră şi,

ghemuindu-se, redactară învoiala scrisă, de pace şi de negoţ, potrivit dreptului şi legii. Argintul pentru ogoare şi pajişti fu cântărit, înţelegerea fu încheiată, adeverită şi consfinţită, blestemat să fie cel care o va nesocoti! În felul acesta, oamenii lui Iacob ajunseră sihemiţi, cetăţeni, oameni cu drepturi depline. Puteau intra şi ieşi după pofta inimii pe poarta oraşului. Puteau străbate ţinutul şi face negoţ. Fiii Sihemului aveau să ia de neveste fetele lor şi fiicele Sihemului, fiii lor de soţi. Asta de drept; cine s-ar împotrivi, fără cinste să rămână pentru tot restul vieţii. Arborii de pe ogorul cumpărat deveneau, de asemenea, proprietatea lui Iacob – şi avea să fie socotit duşmanul legii cel care ar tăgădui-o. Veser-che-Bastet, ca martor, apăsă în tăbliţa de argilă moale, cărăbuşul ce-i împodobea inelul, Hemor parafă documentul cu piatra sa, iar Iacob cu sigiliul cilindric pe care-l purta la gât. Aşa se statornici Iacob la Sihem, în ţara Canaanului.

— Ştii cum s-a întâmplat?

— Da, ştiu prea bine!

Numai că păstorii lui Iacob nu o ştiau nicidecum prea bine, atunci când, mai târziu, în jurul focului, întâmplarea începu să fie tema convorbirilor „frumoase”. Cu cea mai bună credinţă din lume, ei răstălmăciră anumite aspecte şi trecură sub tăcere altele, pentru a păstra întâmplării neprihănirea ei. Au tăcut faptul că fiii lui Iacob, mai ales Levi şi Simeon, se strâmbaseră din capul locului urât, nemulţumiţi de învoiala de pace – şi s-au făcut a crede că aceasta a fost încheiată abia după ce şi începuse istoria cu Dina şi Sichem, fiul cetăţii – şi anume întrucâtva altfel decât „ştiau” ei. Povesteau ca şi cum o anumită condiţie, impusă lui Sichem, în legătură cu fiica lui Iacob, ar fi constituit un punct al documentului de înfrăţire – însă această condiţie era, de fapt, cu totul altceva, fiind formulată într-

un cu totul alt moment decât susţineau păstorii că ştiu „foarte bine”. Vom arăta cum s-au petrecut cu adevărat faptele. Şi este limpede că, la început, a fost învoiala. Fără această învoială, aşezarea lui Iacob cu ai lui pe acele meleaguri nici n-ar fi fost posibilă, iar evenimentele care au urmat nu s-ar fi petrecut.

Oamenii lui Iacob îşi aşezaseră de aproape patru ani corturile înaintea Sihemului, la gura văii, când au început tulburările; cultivau grâul pe câmpie şi orzul pe pante; storceau untdelemnul din măsline, îşi păşteau turmele şi făceau negoţ cu produsele lor prin vecinătăţi; iar pe locul unde se statorniciseră, fusese săpată o fântână adâncă de paisprezece coţi, foarte lată şi pietruită pe dinăuntru, numită, de altfel, fântâna lui Iacob… O fântână – atât de adâncă şi de largă? La ce le trebuia copiilor lui Israel, când orăşenii prieteni aveau una chiar la poartă şi valea gâlgâia de izvoare? Da, toate bune, nici n-au avut nevoie de ea chiar de la început, n-au săpat fântâna îndată

după ce şi-au aşezat corturile, ci, abia ceva mai târziu, când s-a vădit că a fi independenţi în privinţa apei şi a stăpâni, pe pământul cumpărat de ei, o rezervă bogată de apă, anume, una care să nu sece nici pe cea mai mare secetă, constituia pentru ei, ibrimii, o necesitate vitală. Instrumentul convieţuirii frăţeşti fusese statornicit şi cine l-ar răstălmăci să-i fie măruntaiele aruncate fiarelor pustiei. Numai că fusese încheiat doar între căpetenii, deşi în aplauzele poporului, şi, pentru sihemiţi, oamenii lui Iacob continuau să fie nişte străini de ţară, nişte pribegi pripăşiţi – nici prea îngăduitori, nici nevătămători, mai curând înfumuraţi şi gata mereu să-i înveţe ceva pe alţii, căci se socoteau superiori întregii lumi în privinţa credinţei, şi, pe deasupra, când era vorba de negoţul cu vite şi lână, se pricepeau atât de bine să-şi apere câştigul, încât îi jigneau pe băştinaşi. Pe scurt, fraternizarea nu fu rodnică în toate privinţele, fiind supusă anumitor restricţii, astfel încât curând, ca să-i mai strângă, li s-a refuzat

evreilor accesul la fântânile sihemiţilor, de care, de altfel, nici nu fuse vorba nici în document – şi de aici, marea fântână a lui Iacob, ce trebuie considerată ca semn al faptului că, şi înaintea grelelor tulburări, relaţiile dintre tribul Israel şi localnicii din Sihem nu erau decât ceea ce obişnuiau să fie relaţiile dintre triburi habire de curând statornicite şi locuitorii din vechi şi legitimi ai ţării, nu însă aşa cum ar fi trebuit să fie, conform întâlnirii ţinute sub poarta oraşului.

Iacob ştia şi nu prea ştia de toate astea; privirea lui se îndrepta într-altă parte, sufletul său blând fiind înclinat spre cele familiare şi spirituale. Pe atunci, se mai bucura de dulcii ochi ai Rahilei, cea greu dobândită, pe care o răpise cu mari primejdii, aducând-o la liman în ţara străbunilor, Adevărata, Cea-mai-iubită, fericirea ochilor lui, voluptatea inimii, mângâierea simţurilor, Iosif, vlăstarul lor, adevăratul fiu, creştea; din copil devenea – încântătoare vreme! – băiat, un băiat atât de frumos, isteţ, mângâios,

fermecător, încât privindu-l numai, lui Iacob i se umplea inima de bucurie, şi, încă de pe atunci, fraţii mai mari, începuseră să schimbe priviri, pe socoteala smintelii bătrânului cu acest puşti limbut. De altminteri, mereu pe drumuri, călătorind, Iacob se ţinea mai la o parte de treburile gospodăriei. Statornicise legături cu fraţii întru credinţă din oraşe sau de la ţară, cerceta locurile închinate Dumnezeului lui Avraam, pe înălţimi şi în văi, dezbătea, în multe convorbiri, esenţa Preaînaltului. Este sigur că s-a îndreptat spre miazăzi, pentru a-şi îmbrăţişa tatăl, după o despărţire care durase aproape o generaţie, căci ţinea să i se arate în împlinirea sa şi să dobândească întărirea Binecuvântării, ce-i priise atât de vădit. Căci Isaac mai trăia încă pe atunci, bătrân foarte şi, de multă vreme, cu desăvârşire orb, iar Rebeca coborâse de mult în împărăţia morţilor. De altfel, acesta era şi temeiul pentru care Isaac mutase altarul său de jertfe, de lângă copacul „Iahve el olam” de la Beerşeba, la

terebintul-oracol pe lângă Hebron; îl adusese adică aproape de „peştera dublă”, acolo unde odihnea, prin grija sa, fiica vărului, sora lui-soţie, şi unde, curând, el însuşi, Isaac, jertfa cruţată, după o viaţă lungă, încărcată de multe întâmplări, avea să fie culcat şi plâns de Iacob şi Esau, fiii săi, iar asta avea să se petreacă după moartea Rahilei, tocmai când Iacob sosea zdrobit de la Beth-el, cu micul ucigaş, noul născut, Ben-Gni – Ben-Iamin.

Culesul viilor

De patru ori grâul şi orzul înverziră şi îngălbeniră pe lanurile Sihemului, de patru ori anemonele din vale înfloriră şi se ofiliră şi de opt ori oamenii lui Iacob se apucară să tundă oile (căci blana mieilor tărcaţi ai lui Iacob creştea repede, cât ai clipi, şi de două ori pe an avea o tunsoare bogată: o dată în luna Sivan, iar a doua oară în tomnatica lună Tişri). Atunci se întâmplă că în Sihem se culegeau viile, şi locuitorii vrură să

prăznuiască culesul printr-o sărbătoare în oraş şi pe povârnişurile terasate ale Garizimului, care să înceapă din prima seară cu lună plină, când ziua şi noaptea stau în cumpăna toamnei şi anul se înnoieşte. În oraş şi pe vale se revărsară numai chiote de bucurie, procesiuni şi mulţumiri în cinstea recoltei, căci oamenii culeseseră cântând strugurii şi, goi, îi călcaseră, în teascuri de piatră, până când picioarele li se făcură purpurii, până sus la şolduri, de sângele dulce care curgea pe jgheaburi în zăcători, iar ei, în genunchi, îl turnau, râzând, în chiupurile şi burdufurile în care să fiarbă. După ce vinul a fost lăsat să fiarbă, au început laolaltă serbarea celor şapte zile, jertfind tot al zecelea miel şi viţel din primii născuţi, zeciuiala grâului, a mustului şi a untdelemnului; s-au ospătat pe săturate şi au băut din plin, i-au adus lui Adonai, marele Baal, zei mai mărunţi, ca prinos, în casa lui, şi l-au plimbat, în corabia sa, purtată pe umeri, procesiunea străbătând întreg ţinutul, în sunete de tobe şi chimvale, încât să

binecuvânteze din nou muntele şi câmpia. Iar a treia zi, pe când prăznuirea era în toi, dădură de ştire că, înaintea oraşului şi în prezenţa stăpânilor, vor cânta muzici şi se va dănţui, şi-i poftiră pe toţi să vină, împreună cu femeile şi copiii. Atunci bătrânul Hemor ieşi, purtat pe umeri, într-un jilţ, împreună cu neastâmpăratul Sichem, dus şi el pe sus, urmat de femeile sale şi eunucii haremului, cât şi de slujbaşii, neguţătorii şi oamenii de rând ai oraşului, iar îacob sosi din tabăra de corturi cu soţiile, fiii şi argaţii lui, şi cu toţii se întâlniră şi se aşezară la locul unde răsuna muzica şi avea să se dănţuiască: la umbra măslinilor, acolo unde se lărgea valea şi se înălţa muntele Binecuvântării, stâncos în pisc şi înflorit la poale. Pe muntele Blestemului, prin ponoare, se căţărau caprele, căutând după câte un fir de iarbă uscată. După-amiaza era albastră şi caldă, iar lumina care scăpăta împodobea oamenii şi lucrurile cu frăgezimea strălucirii sale şi daurea formele dănţuitoarelor care, legănându-se,

alunecau prin faţa muzicanţilor, şi, unduindu-şi pântecele, îşi dădeau capul pe spate şi-l întorceau de la dairele; panglici brodate le fluturau prin păr şi după şolduri, o pulbere metalică le făcea genele scânteietoare şi sulemeneala le mai alungea ochii migdalaţi. Muzicanţii stăteau pe vine, cântând din lire şi lăute, scoteau sunete ascuţite, plângăreţe, din flaute. În spatele celor care cântau din instrumente, unii se mulţumeau să bată măsura cu mâinile, iar alţii îşi scuturau gâtlejurile cu degetele, ca să emită tonuri strangulate şi tremurătoare. Bărbaţii, bărboşi şi goi, cu cozi de animale legate de mijloc se amestecară în dans, şi, săltând ca ţapii, încercară să prindă fetele, care le scăpau, unduindu-şi trupurile. Se jucară şi cu mingea, fetele dovedindu-se îndemânatice să jongleze cu mai multe mingi odată, fie cu braţele încrucişate, fie sprijinindu-se pe şoldul altei fete. Veselia era mare, atât printre orăşeni, cât şi printre locuitorii din corturi, şi deşi lui Iacob nu-i plăcea vuietul, deoarece îl ameţea şi-l împiedica să

se reculeagă întru Domnul, totuşi, din bună-cuvinţă, dădea impresia să se simte bine, ca să respecte bucuria oamenilor şi, uneori, bătea şi el măsura, din palme.

Atunci se făcu că Sichem, fiul cetăţii, o văzu pe Dina, fiica ibrimului, care avea treisprezece ani, şi prinse s-o dorească cu o dorinţă atât de năprasnică, încât nu se mai putu niciodată potoli. Fata şedea pe o rogojină, cu Lia, mamă-sa, chiar în vecinătatea muzicanţilor şi drept în faţa jilţului lui Sichem, care nu mai înceta s-o aţintească adânc şi prelung, cu ochii tulburaţi de patimă. Dina, ea şi ceilalţi copii ai Liei, nu era frumoasă, însă la acea vreme, tinereţea ei răspândea un farmec dulce, stăruitor, asemenea firişoarelor lipicioase şi dulci ale mierei de curmal, şi, de atâta privit, Sichem ajunsese ca musca pe suprafaţa unsă cu miere: încleiat, încerca să-şi tragă lăbuţele, să vadă dacă ar mai putea scăpa, lucru care, de fapt, nici nu-l dorea cu adevărat, tocmai din pricina negrăitei dulceţi, dar şi înspăimântat

de moarte, fiindcă îşi dădea seama că, nici dacă ar fi vrut, nu mai era chip să scape. De aceea, se vânzolea mereu în jilţul lui, făcând feţe-feţe. Sub vălul cu care era acoperită, Dina avea o mutrişoară smolită, cu cârlionţii de păr negru atârnându-i pe frunte şi ochii întunecaţi, prelungi şi dulci, de o negreaţă lipicioasă, care, sub arzătoarele priviri ale îndrăgostitului, începeau parcă să privească saşiu, un nas cu nările largi, între care se legăna un inel de aur. O gură de asemenea largă, sulemenită cu roşu, crispată a durere, bărbia aproape lipsea. Rochia ei lungă, fără cingătoare, din lână roşie şi albastră, nu-i acoperea decât un umăr, iar celălalt, dezgolit, era nespus de seducător în îngustimea sa, era însăşi vraja dragostei – iar când ridica braţul pentru a-l duce la ceafă, era şi mai rău, căci, în felul acesta, Sichem putea zări atât părul creţ şi jilav de la subsuoara micuţă, cât şi sânii nurlii şi tari, împungând, pe dedesubt, cămaşa şi veşmântul de lână. Dar picioruşele drăguţe sfârşiră prin a-l da

gata cu desăvârşire, arse de soare, cu gleznele purtând cercuri de aramă şi toate degetele împodobite cu inele subţiri de aur, în afară de degetul mare. Cel mai mare rău aproape i-l făcură mânuţele brune-aurii, cu unghiile vopsite, pline de inele, mânuţe copilăreşti şi totuşi mature, pe care le juca mereu în poate, iar când Sichem îşi închipui cum l-ar mângâia aceste mâini, de-ar fi culcaţi împreună, vijelia simţurilor îi tăie răsuflarea.

La culcat împreună, însă, se gândi de-ndată şi de atunci la nimic altceva. Datinile îl opreau să-i vorbească Dinei şi să-i arate dragostea sa, altfel decât doar privind-o. Dar de cum porni spre oraş şi mai târziu, la palat, el îşi asurzi tatăl cu mărturisirile lui înflăcărate, că nu mai poate trăi şi că se va usca văzând cu ochii, fără fecioara habiră, iar bătrânul Hemor să se ducă la tabără, pentru a o cumpăra, ca să i-o dea soţie, să fie a lui, nu cumva să i se usuce feciorul repede de dor. Ce-i rămânea lui Kemor, cu podagra lui, decât să se

lase cărat afară din oraş, de doi bărbaţi, până la cortul de păr de cămilă al lui Iacob, în faţa căruia să se încline adânc, numindu-l frate, şi, apoi, după câteva ocolişuri, să-i vorbească de patima cumplită a fiului său, arătându-se gata să dea daruri bogate de nuntă din partea mirelui, în cazul când tatăl Dinei se va învoi pentru săvârşirea căsătoriei. Iacob fu surprins şi tulburat. Propunerea îi trezea sentimente contradictorii, îl punea în încurcătură. Din punct de vedere lumesc, propunerea îl cinstea, ţintea statornicirea unor legături de rudenie între neamul său şi o casă princiară, şi îi putea fi de folos lui şi tribului său. Întâmplarea îl şi emoţiona, amintindu-i de acele vremuri de demult, când el însuşi o ceruse demonului de Laban pe Rahila şi cum Laban l-a tot dus cu vorba, a tras foloase de pe urma dorinţei lui şi i-a înşelat-o. Iar acum, iată că intrase el în rolul lui Laban, copila sa era acum dorită de un tânăr, şi n-ar fi vrut să se poarte, în vreun fel, ca tatăl Rahilei. Pe de altă parte, avea serioase

îndoieli dacă o asemenea căsătorie era sau nu potrivită dintr-un punct de vedere mai înalt. De Dina, puştoaica, nu se ocupase niciodată mult, deoarece fermecătorul Iosif îi răpea tot sufletul, şi niciodată nu primise vreo indicaţie de sus în privinţa ei. Însă, la urma urmelor, era totuşi singura lui fiică; cererea fiului cetăţii îi mărea preţul în ochii săi, şi se gândea că ar trebui să se ferească să risipească în faţa lui Dumnezeu acest bun al său, pe care până atunci nu-l preţuise. Oare Avraam nu i-a cerut lui Eliezer să-i făgăduiască, cu mâna pusă sub şale, că nu-i va lua lui Isaac, fiul său drept, de soţie o fiică a canaaniţilor, printre care locuia, şi că-i va căuta una în ţara lui din răsărit, printre rudele sale? Iar Isaac, la rândul său, nu i-a trecut deopotrivă această oprelişte şi lui Iacob, fiul drept, spunându-i: „Să nu iei soţie din fiicele Canaanului? Este adevărat că Dina nu era decât o fată şi încă una născută de soţia neiubită, şi oricum, atât de importantă ca în cazul unui purtător al Binecuvântării, nu era căsătoria

ei. Totuşi, se cuvenea să ţii la demnitatea ta în faţa lui Dumnezeu.

Condiția

Iacob îşi adună fiii mai mari, zece la număr împreună cu Zebulon, şi toţi şedeau în faţa lui Hemor, ridicând mâinile şi clătinând din cap. Cei mai mari, care dădeau tonul, nu erau bărbaţi să se învoiască pe dată, ca şi cum n-ar fi putut visa ceva mai bun. Şi, fără să fi fost înţeleşi între ei, răspunseră totuşi, ca într-un glas, că asemenea hotărâre se cuvenea să se ia numai după o înţeleaptă chibzuinţă. Dina? Sora lor? De fiica Liei era vorba, fermecătoarea şi nepreţuita Dina, abia nubilă? Cu el, Sichem, fiul lui Hemor? Iată, ceea ce, fără îndoială, merita să fie îndelung cumpănit. Cerură răgaz de gândire. O făceau din deprinderea tocmelii negustoreşti, dar Simeon şi Levi aveau propriile lor gânduri ascunse şi năzuinţe încă neprecizate. Fiindcă nu renunţaseră

defel la vechile lor planuri, iar gâlceava pe care n-o putuseră dezlănţui, când li se refuzase apa, sperau s-o aţâţe acum, cu prilejul dorinţelor şi propunerilor lui Sichem.

Aşadar, cerură trei zile de gândire. Iar Hemor, puţin cam jignit, se întoarse, purtat de oamenii săi, în cetate. La sfârşitul acestui răgaz, Sichem, călare pe un asin alb, veni el însuşi în tabără, să-şi susţină cauza. Căci bătrânul Hemor, nemaiavând chef, lăsase totul în seama lui, ceea ce Sichem, nerăbdător cum era, găsi plăcut şi firesc. De-altfel nu se purtă ca un neguţător, şi nici nu-şi târgui sentimentele şi nu înţelese să-şi ascundă focul pârjolitor, ce-l mistuia pentru fetişcana Dina.

— Hai, cereţi-mi cu îndrăzneală! le spuse el. Cereţi-mi cu toată neobrăzarea – daruri şi zestre! Eu sunt Sichem, fiul cetăţii, iar în casa tatălui meu trăiesc în splendoare, şi mă jur pe Baal că vă voi da tot ce doriţi!

Atunci, fraţii, ca într-un glas, îi aduseră la

cunoştinţă condiţia asupra căreia se înţeleseseră între timp, ce trebuia împlinită, înainte de a se putea continua negocierile.

Aici, însă, trebuie neapărat să se ţină seama de adevărata succesiune a evenimentelor, foarte deosebită de cea pe care au scornit-o şi au repetat-o păstorii mai târziu, în „convorbirile frumoase”. Potrivit lor, Sichem ar fi urzit imediat fapta sa rea şi ar fi îndeplinit-o pe loc, stârnind, astfel, răzbunările viclene care au urmat; pe când, în realitate, Sichem nu s-a hotărât să ajungă la fapte împlinite decât abia după ce oamenii lui Iacob s-au făcut vinovaţi faţă de dânsul, şi s-a văzut purtat cu vorba, dacă nu chiar înşelat pe faţă. Aşadar, ei i-au pus în vedere că, înainte de toate, este obligat să se circumcidă. Condiţia aceasta era neapărat necesară: căci aşa cum erau ei şi potrivit cu credinţa pe care o mărturiseau, ar fi însemnat să săvârşească o grozăvie strigătoare la cer, dacă ar fi dat pe fiica lui Iacob, sora lor, unui bărbat netăiat împrejur. Fraţii sugeraseră

tatălui lor această condiţie, iar Iacob, mulţumit să câştige astfel timp, nu le putuse refuza nici principial, consimţământului, cu toate că pietatea fiilor îl cam mirase.

Sichem izbucni în râs şi îşi ceru apoi iertare, acoperindu-şi gura cu mâna.

— Numai atât? strigă el. Asta era tot ce pretindeau? Dar, domnii mei! El, care era gata să-şi dea un ochi sau chiar mâna dreaptă pentru a o avea pe Dina – cu atât mai uşor va fi să jertfească din trupul său o parte atât de nefolositoare ca prepuţul cărnii sale! Pe Suteh, nu, lucrul acesta nu va întâmpina din partea sa nicio greutate! Prietenul său, Beset, era şi el circumscis, şi nu dăduse nicio însemnătate acestui fapt. Suprimarea asta nu va provoca, vă asigur, nici cea mai mică repulsie vreuneia măcar din micile sale surori, din casa lui de joacă şi voluptăţi. Treaba e ca şi făcută, ca să spunem aşa – de mâna unui preot cunoscător al trupului omenesc ce slujeşte la templul Celui prea înalt! Astfel încât, îndată ce se va tămădui în

carnea sa, se va reîntoarce!

Cu aceste vorbe, Sichem ieşi alergând, făcând semn sclavilor lui să-i aducă asinul alb.

Dar când, şapte zile mai târziu, abia refăcut, mai având încă puţine dureri de pe urma jertfei aduse, Sichem se înfiinţă, totuşi, radios şi încrezător, constată că Iacob plecase călare într-o călătorie. De fapt, capul tribului ocolea întâlnirea. Lăsase mână liberă fiilor săi. Se pomeni jucând acelaşi rol cu acel demon de Laban şi prefera să-l joace nefiind de faţă. Iar fiii lui, ce-i răspunseră bietului Sichem, când acesta îi vesti, cu o îndreptăţită mândrie, că acea condiţie pusă de ei a fost îndeplinită, că n-a fost, oricum, o nimica toată, cum îşi închipuise, ci o operaţie destul de supărătoare, dar acum se făcuse şi aştepta cea mai dulce dintre răsplăţi? Se făcuse, da, îi răspunseră ei. Se făcuse, era posibil, iar ei erau gata s-o creadă. Se făcuse, dar nu în spiritul just, fără sensul şi înţelesul mai înalt, ci superficial, nesemnificativ. Se făcuse? Poate. Însă numai şi

numai în vederea căsătoriei cu Dina, femeia, nu în sensul unirii mistice cu „El”! Şi, în afară de asta, probabil că tăierea împrejur se făcuse cu un cuţit de metal, nu cu unul de piatră, cum era indispensabil, iar acest fapt, prin el însuşi, punea operaţia în sine sub semnul întrebării, dacă n-o anula propriu-zis. Pe de altă parte, Sichem, fiul cetăţii, mai avea o soră-soţie principală, primă şi legitimă, pe Rehuma, o hevită, aşa că fiica lui Iacob n-ar ajunge decât una din ţiitoarele sale, lucru la care nici nu se puteau gândi.

Sichem se zbătu să-i convingă că nu aveau dreptate. De unde puteau şti în care spirit şi cu ce înţeles primise să se supună acestei suferinţe? Cum de erau în stare să invoce abia acum argumentul cu cuţitul de piatră, când ar fi fost obligaţi să-i atragă atenţia de la început? Ţiitoare? Dar însuşi regele din Mitanni o dăduse pe fiica sa, Gulihipa, de soţie, faraonului, trimiţându-i-o cu alai mare, nu în calitate de regină a ţărilor Egiptului, deoarece Teie, zeiţa, domnea peste ele,

ci ca a doua soţie, şi, de vreme ce chiar regele Sutarna –

Da, este cu putinţă, i-o întoarseră fraţii, dar în toate aceste exemple nu era vorba decât despre Sutarna, şi despre Gulihipa, pe când acum era în cauză Dina, fiica lui Iacob, principele lui Dumnezeu, sămânţa lui Avraam, aşa că ar fi de dorit ca Sichem să priceapă că ea nu putea ajunge una dintre ţiitoarele sale în palatul de la Sihem, asta, dacă se gândea mai bine, putea pricepe şi el –

Şi Sichem trebuie să socoată asta ultimul lor cuvânt?

Fraţii ridicară din umeri şi desfăcură palmele. Puteau oare să-i fie pe plac, oferindu-i vreun dar oarecare, poate doi sau trei batali?

Fiul cetăţii simţi că a ajuns la marginile răbdării. Dorinţa lui arzătoare îi adusese numai o grămadă de necazuri şi greutăţi. Acel preot al templului nu se dovedise defel un chiar atât de dibaci cunoscător al trupului omenesc cum se

lăudase şi nu-l scutise pe fiul lui Hemor nici de aprindere, nici de fierbinţeli şi nici de dureri cumplite. Iar acum, ce primea în schimb? leşindu-şi din fire, Sichem îi blestemă în sensul că fiii lui Iacob să ajungă fără greutate, ca aerul şi ca lumina, blestem de care ei se siliră să se scuture cu gesturi agere şi repezi, în vreme ce Sichem se depărta. Patru zile mai târziu, Dina dispăru.

Răpirea

— Ştii de asta?

Atenţie la succesiunea evenimentelor! Sichem nu era decât un tinerel trândav, uşuratic şi nesăţios, a cărui educaţie îl pregătise prea puţin să renunţe la vreo poftă a simţurilor. Dar acesta încă nu-i motiv să luăm de bune cutare povestioare urzite anume de păstori, cu totul în dauna lui. Dacă povestea a înscris brazde atât de adânci pe faţa lui Iacob, este tocmai pentru că – deşi el a povestit-o primul, tunsă şi aranjată, şi a

crezut-o aşa, în timp ce o povestea – în sinea lui ştia totuşi cine se gândise întâi la jaf şi silnicie, cine pornise din capul locului pe acest drum, şi că feciorul lui Hemor nu o răpise pur şi simplu pe Dina, ci începuse prin a o cere în mod cinstit şi, abia păcălit fiind, se simţise îndreptăţit să pună fericirea sa la baza tratativelor ulterioare. Pe scurt, Dina a fost luată, furată, răpită. Ziua în amiaza mare, în câmpie, de faţă cu ai săi, bărbaţi din cetate au surprins fata, pe când se juca nevinovată cu nişte mieluşei, au legat-o la gură cu o basma, au suit-o pe o cămilă şi, apoi, au gonit cu ea spre oraş, cu mult înainte ca Israel să fi avut vreme să pună şeile pe cămile şi să se avânte în urmărirea răpitorilor. Dar odată zăvorâtă în casa de joacă şi voluptăţi a lui Sichem, Dina a fost înconjurată de tot soiul de mângâieri obişnuite în oraşe, de care ea nu avusese habar până atunci, iar Sichem se grăbi să săvârşească posesiunea atât de mult dorită, fără ca fiica lui Iacob să se fi opus prea tare. Ea era o făptură ştearsă şi supusă,

lipsită de judecată şi neînstare să se împotrivească. Ce i se întâmpla, dacă i se întâmpla clar şi energic, era acceptat de ea ca ceva dat şi firesc. De altfel, Sichem nu-i făcu niciun rău, ba, chiar dimpotrivă, iar şi celelalte surioare ale ei, dimpreună cu Rehuma, prima soţie, cea legitimă, se arătară prietenoase faţă de dânsa.

Dar fraţii! Dar Simeon şi Levi, mai ales aceştia! Furia lor părea să nu mai cunoască margini – iar Iacob, zăpăcit şi abătut, se văzu silit să le îndure cele mai zgomotoase ieşiri. Necinstită, siluită, înjosită mişeleşte – sora lor, mica lor turturică neagră, cea mai curată, unica, sămânţa lui Avraam! Şi iată-i pe toţi frământându-şi podoabele de la piept, sfâşiindu-şi veşmintele, acoperindu-şi goliciunea cu saci, urlând, smulgându-şi părul şi barba şi făcându-şi pe chip şi trup, cu cuţitele, crestături lungi, care le dădeau o înfăţişare hidoasă. Se trânteau pe burtă, izbeau cu pumnii de pământ, jurară că nu vor mânca nimic şi că nici nu-şi vor mai deşerta trupul

până nu o vor elibera pe Dina din desfrânarea sodomiţilor şi nu vor preface în pustietate locul unde a fost pângărită. Răzbunare, răzbunare, năvală năprasnică, omor, sânge, schingiuire, asta era tot ce mai ştiau. Zguduit, tulburat profund şi pradă unei stânjeneli sfâşietoare, Iacob mai avea, pe deasupra, şi conştiinţa de a se fi purtat ca Laban, ba, mai mult, ştia că fraţii, fiii lui, erau aproape să-şi atingă ţelul râvnit dintru început, şi că el cu greu îi mai putea ţine deocamdată în frâu, fără a se expune reproşului de a fi lipsit de onoare şi de sentimente părinteşti. Participă, într-o oarecare măsură la manifestarea amărăciunii şi mâniei lor, îmbrăcând de asemenea un veşmânt murdar şi lăsându-şi părul să fluture în neorânduială. Totuşi, le ceru să gândească şi la puţinătatea folosului de a o smulge pe Dina din cetate prin silnicie, cu asta chestiunea nefiind rezolvată, ci abia se punea întrebarea ce să facă aici cu siluita, înjosită. După ce fata căzuse pe mâinile lui Sichem, întoarcerea ei, la urma

urmelor, nu mai era chiar atât de dorit, şi mult mai înţelept ar fi fost să-şi stăpânească durerea şi să ştie să aştepte: iar el, Iacob, credea că a citit acest sfat înţelept în ficatul unei oi, jertfite în acest scop. Fără îndoială că, după cum s-au statornicit, în baza învoielii, legăturile dintre oraş şi trib, Sichem va trimite curând un semn oarecare, va face noi propuneri şi va oferi posibilitatea să se dea unei trebi atât de urâte o înfăţişare dacă nu frumoasă, cel puţin cât de cât mulţumitoare.

Şi iată că fiii, spre marea mirare a lui Iacob, cedară brusc şi primiră să aştepte un trimis al cetăţii. Dar potolirea lor îl nelinişti imediat aproape mai mult decât furia lor – ce s-o mai fi ascunzând sub asta? îi observa, îngrijorat, dar nu luă parte la sfaturile lor, şi află noile lor hotărâri abia puţin înaintea solilor lui Sichem, care se înfăţişară potrivit întocmai cu presupunerile sale: aduceau o scrisoare în limba babiloniană, pe mai multe tăbliţe de argilă, foarte respectuoasă în

formă şi în spiritul unei prietenii prevenitoare. Scrisoarea glăsuia astfel:

„Către Iacob, fiul lui Isaac, principe al lui Dumnezeu, tatăl şi stăpânul meu, pe care-l iubesc şi a cărui dragoste este pentru mine foarte însemnată. Îţi scrie Sichem, fiul lui Hemor, ginerele tău, căruia îi eşti drag, moştenitorul cetăţii, pe care îl slăveşte poporul! Sunt sănătos şi-ţi urez şi ţie sănătate! Facă-se ca şi soţiile tale, fiii tăi, slugile tale, boii tăi, oile, caprele tale, dimpreună cu tot ce este al tău să se bucure, de asemenea, de o desăvârşită sănătate! Iată, Hemor, tatăl meu, a statornicit şi a pecetluit într-o zi, împreună cu tine, care eşti celălalt tată al meu, un legământ de prietenie, şi-n răstimpul a patru cruguri ale astrelor a dăinuit între noi şi voi o strânsă prietenie, iar eu n-am contenit să mă gândesc mereu: Facă zeii ca întâmplările să fie îndrumate tot aşa şi nu altfel, încât prin voinţa zeului meu, Baal-berit, şi al zeului tău, El elion, care sunt aproape unul şi acelaşi dumnezeu,

întrucât se deosebesc numai în anumite amănunte, prietenia noastră să dăinuiască de-a pururi şi nenumăraţi ani jubiliari, aşa cum este în clipa de faţă, anume în ce priveşte sinceritatea prieteniei noastre!

Când însă ochii mei au zărit-o pe Dina, fiica ta, copila Liei, fiica lui Laban, caldeeanul, am dorit cu patimă ca această prietenie dintre noi să crească, totuşi, în dogoare, de un milion de ori, fără să i se vatăme într-un fel oarecare veşnica dăinuire. Căci fiica ta este ca palmierul tânăr de la marginea apei şi ca floarea de rodie din grădină. Ea a făcut să-mi tremure inima de dorinţă şi mi-am dat seama că, fără Dina, viaţa nu mai are niciun preţ pentru mine. Atunci, Hemor, principele oraşului, pe care îl slăveşte poporul, a venit la tine, precum o ştii, ca să stea de vorbă cu fratele lui şi să ţină sfat cu fraţii mei, fiii tăi, şi s-a întors, fiind amânat. Iar când am venit eu însumi s-o cer pe Dina, copila ta, rugându-te să-mi dăruieşti suflul de care nările mele au nevoie, aţi vorbit

astfel: «Dragă, trebuie să te tai împrejur în carnea ta, înainte ca Dina să fie a ta, căci altfel ar fi pentru noi o nelegiuire faţă de Dumnezeu». Şi, iată, n-am mâhnit inima tatălui meu şi a fraţilor mei, ci am răspuns prieteneşte: «Voi face întocmai». Şi fiindcă bucuria mea n-a mai cunoscut margini, i-am poruncit lui Iarah, cel care a scris Cartea despre Dumnezeu, să-mi facă aceea ce voi mi-aţi spus, şi am suferit de pe urma mâinilor lui, cât şi după aceea, până ce ochii mi s-au umplut de lacrimi, toate de dragul Dinei. Dar când m-am întors, iată că fapta mea nu preţuia nimic. Atunci, Dina, copila ta, a venit către mine, deoarece condiţia era împlinită, ca eu să-i dovedesc dragostea mea în aşternutul meu, întru marea mea plăcere şi a sa, care n-a fost mică, aşa cum am aflat-o chiar din gura ei. Însă, ca din pricina asta să nu fie zâzanie între zeul meu şi zeul tău, binevoieşte, tată, şi arată-mi cât mai grabnic care este preţul şi care sunt îndatoririle mele în vederea căsătoriei în cetatea Sihemului cu

Dina, care îi este dulce inimii mele, iar nunta să fie prăznuită numai în voie bună şi cântece. Căci Hemor, tatăl meu, vrea să poruncească să se bată trei sute de cărăbuşi de aur, cu numele meu şi al Dinei, soaţa mea, întru amintirea acestei zile a veşnicei prietenii între Sihem şi Israel. Scrisă în cetate, în a douăzeci şi cincia zi a lunii recoltei. Pace şi sănătate primitorului!”

Imitarea

Asta era scrisoarea. Iacob, însă, împreună cu fiii lui o cercetară, trăgându-se mai la o parte, să nu-i audă solii cetăţii, şi când îşi privi feciorii, ei îi spuseră ce-au hotărât să facă în această împrejurare, iar Iacob se miră, dar nu putu decât încuviinţa în principiu propunerea lor; căci îşi da seama că împlinirea noii condiţii pe care o puneau ei era, mai întâi, o biruinţă spirituală însemnată şi, apoi, o ispăşire şi o satisfacţie pentru fapta rea săvârşită. Aşa că, atunci când se aşezară cu toţii,

împreună cu aducătorii scrisorii, Iacob îi lăsă pe fraţii jigniţi ai Dinei să se rostească, iar Dan aduse la cunoştinţa solilor hotărârea luată. Prin voia Domnului erau bogaţi şi nu puneau mare preţ pe zestrea cu care cei din cetate căutau s-o plătească pe sora lor Dina, pe care Sichem o asemuia, pe bună dreptate, cu un palmier şi cu o floare de rodie înmiresmată. Hemor şi Sichem vor avea grijă să ia, în această privinţă, măsurile pe care le vor găsi cele mai demne. Dar Dina n-a „venit către Sichem” aşa cum acesta binevoia să glăsuiască, ci fusese răpită, creându-se, prin aceasta, o împrejurare nouă, pe care fraţii nu puteau s-o accepte pur şi simplu. De aceea, ca să recunoască starea de fapt creată, condiţia lor prealabilă este ca, după pilda lui Sichem, care s-a circumcis atât de lăudabil, toată partea bărbătească a oraşului Sihem, moşnegii, bărbaţii şi copiii, să facă acelaşi lucru în răstimp de trei zile, începând cu cea de azi, şi anume cu cuţite de piatră. Când aceasta se va fi împlinit, adevărata nuntă va fi prăznuită şi se

va face o mare serbare la Sihem, în voie bună şi cu tărăboi.

Cerinţa apăru excesivă dar, în acelaşi timp, lesne de îndeplinit, iar solii se arătară siguri că stăpânul lor, Hemor, nu se va da în lături să poruncească cele necesare. Dar abia plecară, că Iacob avu atât de îngrozitoare presimţiri asupra înţelesului şi scopului acestei îndatoriri, chipurile cucernice, încât fu cutremurat de spaimă până-n rărunchi şi tare ar fi vrut să-i recheme pe orăşeni. Nici nu credea că fraţii ar fi uitat vechile lor jinduiri dintru început şi nici că ar fi renunţat la răzbunarea lor pentru răpirea şi necinstirea Dinei; dacă punea asta alături de neaşteptata lor atitudine împăciuitoare, şi de pretenţia formulată acum, când îşi mai aminti şi de felul cum arătau chipurile lor crestate în semn de doliu, atunci când purtătorul lor de cuvânt pomeni de nunta care va fi prăznuită la Sihem cu tărăboi mare, după îndeplinirea cerinţei, îl miră încetineala cu care înţelesese lucrurile şi cum de nu presimţise

mai iute întunecatul lor gând ascuns.

Ceea ce îl orbise fusese bucuria de a-l imita şi de a-l continua pe Avraam. Se gândise la străbunul care, ascultând porunca lui Dumnezeu, şi ca semn al unirii cu Acesta, se tăiase în carne împrejur într-o singură zi, el şi toată casa lui, Ismael şi toţi servitorii născuţi în corturile sale sau cumpăraţi de la străini, toţi cei de parte bărbătească, iar Iacob era încredinţat că fiii lui se referiseră la acest episod, atunci când îşi rostiseră cerinţa lor – da, fără îndoială, din acea întâmplare abrahamică le izvorâse primul gând, dar cum mai înţelegeau să-l îndeplinească! îşi repetă mereu, în sine, ceea ce se povestea, şi anume că, a treia zi, când durea, Dumnezeu venise la Avraam, să vadă ce face. Şi se oprise în faţa cortului, fără să fie văzut de Eliezer. Dar Avraam îl văzuse şi stăruise să intre. Însă Dumnezeu, văzându-l că-şi lega şi dezlega mereu rana, îi spuse: „Nu este cuviincios să rămân aici”. Suferinţa sacră şi ruşinoasă îi inspirase lui Dumnezeu această atitudine delicată

– dar fiii săi, se întreba Iacob, ce fel de delicateţe înţelegeau să arate locuitorilor oraşului, care vor suferi în ziua a treia, în chiar carnea lor? Iacob se cutremură la gândul unei asemenea imitaţii, şi se înfioră din nou văzând feţele feciorilor lui, când primiră vestea din cetate că cerinţa a fost primită fără şovăială, că, adică, exact la termen, peste trei zile, începând de ieri, jertfa obştească va fi fost adusă la îndeplinire. În mai multe rânduri Iacob ar fi vrut să ridice mâinile rugătoare şi să-i conjure; dar se temu de mânioasa, covârşitoarea putere a trufiei lor frăţeşti, de îndreptăţita lor sete de răzbunare, şi recunoscu că un plan, căruia altă dată a putut să-i pună stavilă cu un gest vehement şi solemn, găsea acum sprijin puternic în împrejurări. Nu cumva, ne întrebăm cu prudenţa, va fi fost recunoscător fiilor lui că nu-l iniţiau în uneltirile lor, apărându-l, prin asta, de pângărire, astfel că, dacă voia, îi era la îndemână să nu ştie nimic, să nu presimtă nimic şi, deci, să lase să se împlinească ceea ce trebuia să se împlinească? Nu

strigase, oare, Dumnezeu, regele, la Bethel, acoperind cu glasul lui sunetul harpelor, că Iacob va stăpâni porţi, porţile duşmanilor săi, şi nu însemna asta oare, că în pofida dragostei lui de pace, în stele îi fuseseră totuşi scrise cuceriri, fapte războinice şi beţia prădăciunii?

— Somnul nu i se mai lipi de gene de groază, grijă şi o nespus de tainică trufie la gândul bărbăţiei viclene a fiilor lui. Nu dormi nici în noaptea cumplită, a treia din răgazul îngăduit, când înfăşurat în mantia sa, auzea, culcat în cort, cu urechea înfricoşată, fâşâitul surd, furişat, al celor ce se porneau înarmaţi…

Măcelul

Suntem la sfârşitul istorisirii noastre veridice, întemeiată pe fapte, al acestui interludiu de la Sihem, care a dat, mai târziu, tema multor cântări şi legende înfrumuseţate – înfrumuseţate în sensul lui Israel, în ce priveşte şirul

evenimentelor ce au dus la extrem, dacă nu şi în privinţa chiar a acestui extrem, la care nu era nimic de înfrumuseţat şi despre ale cărui grozăvii cumplite, de amănunt, se stăruia chiar, cu fală şi lăudăroşenie, în convorbirea frumoasă. Datorită nelegiuitei lor viclenii, oamenii lui Iacob, mult mai puţini decât orăşenii, căci ajungeau doar la vreo cincizeci de bărbaţi, învinseră uşor Sihemul: atât la cucerirea zidului, aproape lipsit de pază şi pe care se căţărară, încă tăcuţi, cu scări de lemn şi de frânghie, cât şi în jocul pe care l-au dezlănţuit după aceea în interior, renunţând într-o zgomotoasă izbucnire la orice secret, locuitorii, luaţi pe nepregătite, nu erau, nici fizic, în stare să facă faţă. Întreaga parte bărbătească a Sihemului, tineri şi bătrâni, avea fierbinţeală, suferea, „legându-şi şi dezlegându-şi rana”, ca şi mare parte din garnizoană. În schimb, ibrimii, nevătămaţi, strâns umiţi de acelaşi gând, se aţâţau între ei cu lozinca „Dina”, pe care o strigau întruna cât s-a desfăşurat acţiunea lor sângeroasă,

furioşi ca leii, părând a fi pretutindeni în acelaşi timp, impunând chiar de la început orăşenilor sentimentul covârşitor al dezlănţuirii unei încercări divine, de care nu se puteau feri şi căreia, deci, nici nu căutară măcar să i se împotrivească. Simeon şi Levi, mai ales, căpeteniile expediţiei, insuflară locuitorilor, cu urletele lor, care imitau dibaci mugetul taurului, o groază ce le pătrundea până în măduva oaselor, acea spaimă sacră, de pe urma căreia victimele vedeau mântuirea într-un înnebunitor vălmăşag de „scapă cine poate”, şi nicidecum într-o încleştare bărbătească. Se mărgineau să strige: „Urgie! Nu-s oameni, ăştia! Suteh este printre noi! Gloriosul Baal se afla în mădularele lor!” Şi luând-o la goană, goi şi înspăimântaţi, erau ucişi eu ghioagele. Iar evreii năvălitori lucrară cu foc şi sabie, în înţelesul propriu al cuvântului, astfel încât oraşul, cetatea şi templul fumegau, iar uliţele şi casele erau înecate în sânge. N-au fost cruţaţi – pentru a fi luaţi în robie – decât tinerii cu

trupurile vânjoase, ceilalţi au fost gâtuiţi pe loc, şi dacă cruzimea a întrecut cu mult măcelul pur şi simplu, trebuie să ţinem seama că şi ucigaşii erau deopotrivă de stăpâniţi de viziuni poetice, ca şi nefericitele lor victime; ei vedeau în fapta lor o luptă cu balaurii, biruinţa lui Mardug asupra lui Timat, viermele haosului, şi de asta se leagă numeroasele mutilări, tăierea de mădulare de „arătat”, omuciderea luând proporţii mitice. La sfârşitul acestui măcel ispăşitor, care, de altfel, n-a ţinut mai mult de două ore, leşul lui Sichem, fiul cetăţii, scârbavnic batjocorit, ajunsese cu capul în canalul latrinei din sala sa de baie, iar leşul lui Veser-che-Bastet, cu şiragul său de flori sfâşiat, zăcea în sângele său, la colţul unei uliţe, foarte descompletat, ceea ce era de o gravitate cumplită, avându-se în vedere credinţele sale strămoşeşti. Cât despre bătrânul Hemor, murise pur şi simplu de groază. Iar Dina, pricina neînsemnată şi nevinovată a atâtor nenorociri, se afla în mâinile alor săi.

Jaful se mai prelungi mult. Fraţii îşi văzură împlinită, în sfârşit, vechea lor dorinţă; îşi putură bucura inima de jaf, căci bogăţii nepreţuite, importante averi ale oraşului căzură în mâinile biruitorilor, iar întoarcerea în tabără, la sfârşitul ultimei străji de noapte, ajunse un triumf împovărat, deoarece în afară de robii pe care-i aduceau legaţi cu funii, mai cărau grămezi de pocale rituale din aur, amfore, saci plini cu inele, brăţări, cingători, cercei şi coliere, elegante obiecte de gospodărie din argint, electron, lapislazuli, faianţă, alabastru, fildeş şi cornalină, fără a mai vorbi de roadele şi proviziile adunate: cânepă, untdelemn, făină de cel mai bun soi şi vin. La sosirea lor, Iacob nu ieşi din cort. O bună bucată de noapte şi-o petrecuse sub arborii sacri şi, încercând să-şi potolească zbuciumul sufletesc, adusese o jertfă ispăşitoare Dumnezeului cel fără chip, răspândind, pe masa de piatră a altarului, sângele unui miel de lapte şi arzându-i grăsimea, amestecată cu miresme şi mirodenii. Iar acum,

când fiii lui, fuduli şi înfocaţi, intrară la el, împreună cu Dina, redobândită prin mijloace atât de cumplite, el zăcea acoperit, cu faţa în ţărână şi nu putu fi convins, multă vreme, să arunce măcar o privire asupra nenorocitei, şi mai puţin încă asupra fioroşilor ucigaşi.

— Plecaţi! le făcu el semn cu mâna. Nebunilor… afurisiţilor!

Ei rămaseră locului, neclintiţi, îndărătnici şi semeţi. Unul dintre dânşii îl întrebă:

— Se cuvenea oare să îngăduim ca să se poarte cu sora noastră de parcă ar fi o târfă? Uite, ne-am spălat inima. Copila Liei este în mijlocul nostru. A fost răzbunată de şaptezeci şi şapte de ori. Dar cum bătrânul continuă să tacă şi nu se dezveli, fiul adăugă: Stăpânul nostru să binevoiască să cerceteze averile care-l aşteaptă afară. Curând se vor mai adăuga şi altele, căci am lăsat anume în urmă oameni, să adune turmele orăşenilor, răspândite pe câmp, şi să le mâne la corturile noastre.

Atunci Iacob sări în sus şi ridicând asupra lor pumnii strânşi, încât se traseră îndărăt, răcni la ei din răsputeri:

— Blestemată să fie mânia voastră, că este atât de năprasnică, şi furia voastră, că este atât de înverşunată! Nenorociţilor, ce mi-aţi făcut! Nu vă daţi seama că din pricina ticăloşiilor voastre, am să le put locuitorilor acestor meleaguri ca un stârv pe care mişună muştele? Dacă se vor uni împotriva noastră să se răzbune, ce o să fie? Nu vedeţi cât suntem de puţini? Ne vor lovi şi ne vor zdrobi, pe mine şi casa mea, cu binecuvântarea lui Avraam cu tot, pe care voi ar fi trebuit s-o duceţi mai departe peste veacuri, şi spulberat va fi tot ceea ce s-a clădit! Orbilor! Năvălesc în oraş şi ucid oameni răniţi şi fac pe grozavii acum, dar au capetele atât de seci, încât sunt neputincioşi să gândească şi la viitor, la Legământ şi la Făgăduială!

Dar ei nu făcură altceva decât să se bosumfle. Şi nu se pricepură decât să repete:

— Se cuvenea oare să îngăduim ca sora noastră să ajungă o târfă?

— Da! le strigă el, ieşindu-şi din fire şi atât de tare încât îi înspăimântă. Mai bine să fi ajuns ceea ce spuneţi voi, decât să primejduiţi Viaţa şi Făgăduiala! Eşti grea? continuă el adresându-se Dinei, care zăcea la pământ, zdrobită.

— Cum s-o ştiu de pe acum? se scânci ea.

— Copilul nu trebuie să trăiască, hotărî Iacob, şi ea prinse să urle. Apoi, mai potolit, porunci: Pornim la drum cu tot ce este al nostru, şi luăm cu noi şi bunurile şi turmele pe care le-aţi dobândit prin spadă, din pricina Dinei. Nu se cuvine să mai rămânem pe meleagurile acestui măcel. Dumnezeu mi s-a arătat astă-noapte şi mi-a spus în vis: „Scoală-te şi porneşte spre Beth-el!” Ieşiţi! Strângeţi corturile!

Avusese, într-adevăr, o vedenie şi primise o poruncă, atunci când se prăbuşise pe culcuşul său, după jertfa pe care o adusese în acea noapte, în vreme ce fiii lui prădau oraşul. Vedenie înţeleaptă

şi venită din inimă; căci Luz, locul de refugiu, pe care-l cunoştea atât de bine, îl atrăgea, în aceste împrejurări, cu osebire, iar lui i se păru că, pornind într-acolo, se refugia la picioarele lui Dumnezeu, regele. Căci fugari din Sihem, supravieţuitori ai nuntei sângeroase, se şi porniseră în toate cele patru vânturi spre oraşele dimprejur, să vestească năpasta ce căzuse asupra oraşului lor şi, tot în acel timp, anumite scrisori, ticluite de căpetenii şi păstori ai oraşelor Canaanului şi Emorului, ajunseră până la miazăzi, în oraşul lui Amon şi au trebuit, din păcate, să fie înfăţişate lui Hor, în palatul său, sfintei maiestăţi a lui Amenhotep al treilea, deşi acest zeu se simţea atunci cu nervii slăbiţi, în urma unuia din abcesele dentare de care suferea adesea, şi mai era în asemenea măsură preocupat de construirea propriului său monument funerar, dincolo, spre apus, încât plictisitoarele ştiri sosite din nenorocita ţară Amu, care-i aduceau la cunoştinţă că „oraşele regelui erau pierdute” şi că

pământurile faraonului, „cădeau în mâinile habirilor, care-i prădau ţara” (cum se spunea în scrisorile păstorilor şi căpeteniilor), nu se bucurară nici de cea mai mică atenţie. Aceste documente care, pe lângă toate, mai păruseră cam ridicole la curte, datorită limbii babiloneene defectuoase în care fuseseră redactate, au fost depuse la arhivă, fără să fi iscat în spiritul faraonului hotărâri pentru măsuri împotriva acelor tâlhari, şi astfel oamenii lui Iacob tot puteau spune că au avut noroc. Nici oraşele vecine, înspăimântate de nemaipomenita lor sălbăticie, nu mai întreprinseră nimic împotriva lor, încât Iacob tatăl, după ce puse la cale o purificare generală şi îngropă cu mâna sa, la rădăcina arborilor sacri, idolii strecuraţi în tabără în cei patru ani de sălăşluire în vecinătatea Sihemului, putu porni cu gloata şi cu tot calabalâcul, mult mai bogat decât în trecut, depărtându-se în grabă de acel loc de groază, deasupra căruia vulturii se învârteau, în rotocoale mari, şi se îndreptă, pe drumuri

pietruite, spre Beth-el.

Dina şi cu mama ei, Lia, călătoreau pe aceeaşi cămilă, înţeleaptă şi vânjoasă. Atârnau de amândouă părţile ghebului, în panere frumos împodobite, iar o ţesătură întinsă pe beţe de trestie le apăra de soare, Dina având mereu grijă s-o tragă asupră-şi, aşa că şedea în întuneric. Trupul îi purta rod. Dar când sosi ceasul, copilul fu lepădat, aşa cum hotărâseră bărbaţii. La cincisprezece ani, mutrişoara ei nefericită părea a unei femei bătrâne.

CAPITOLUL PATRU
Fuga
Behăitul originar

Grele istorii! Iacob, tatăl, le purta povara şi demnitatea, ca pe cea a averilor sale – atât istoriilor noi, de curând petrecute, cât şi a celor vechi şi străvechi, povara istoriilor şi a istoriei.

Istoria este ceea ce s-a întâmplat şi ce se tot

întâmplă în timp. Dar mai este de asemenea şi ceea ce se aşază, se stratifică, şi straturile de sub pământul pe care-l călcăm, şi cu cât ajung mai adânc rădăcinile fiinţei noastre în nesfârşita stratificare a ceea ce se află în afară şi dedesubtul graniţelor fizice ale eului nostru, dar care totuşi îl determină şi-l hrănesc, cu atât în ceasurile noastre de mai puţină luciditate ne vine să vorbim de acestea la persoana întâi, ca şi cum ar aparţine cărnii noastre, cu atât mai încărcată de sensuri ne este viaţa şi cu atât mai demn este sufletul cărnii noastre.

Când Iacob se întoarse la Hebron, numit şi Oraşul celor patru, când ajunse la capacul învăţării sădit şi sfinţit de Avraam – de Abiram sau de altul, nu se ştie care –, şi se înapoie la cortul tatălui său, după un răstimp în care se întâmplaseră lucruri cumplite, despre care se va vorbi la vreme: atunci Isaac se stingea şi murea, orb şi gârbovit de ani, un moşneag ce purta acel nume ereditar de Isaac, fiul lui Avraam, iar în

ceasul sfânt al morţii, grăi, cu glasul răsunător şi înfiorat, de faţă fiind Iacob, şi toţi cei veniţi la moartea lui. Spuse cuvinte profetice şi încâlcite, şi vorbi despre „sine” ca despre jertfa cruţată şi despre sângele care se cuvenea să fie socotit al său, sângele adevăratului fiu, vărsat întru mântuirea păcatelor tuturora. Ba, puţin înainte să-şi dea duhul, încercă şi, în chip deosebit de ciudat, izbuti să behăie ca un berbec, iar chipul său, din care sângele pierise cu totul, căpătase o asemenea uimitoare cu fizionomia acestui animal – sau mai curând fu aşa, încât cei de faţă îşi dădură seama, deodată, că asemănarea aceasta dăinuise dintotdeauna – astfel că toţi se înspăimântară cumplit şi se prosternară cât putură mai repede, pentru a nu-l vedea pe fiu prefăcându-se în berbec, în timp ce el, când reîncepu să vorbească, îl numi pe berbec tată şi dumnezeu.

— Se cuvine ca un dumnezeu să fie jertfit, bâigui el o străveche vorbă poetică, şi continuă să bâiguie, cu capul dat pe spate, cu ochii holbaţi şi

goi, cu degetele răşchirate, şi murmură că toţi vor trebui să prăznuiască un ospăţ cu carnea şi sângele berbecului jertfit, aşa cum o făcuse, odinioară, Avraam cu el, tatăl şi fiul, căruia îi luase locul un animal dumnezeiesc-părintesc. Uite, a fost jertfit – gâfâi muribundul în delirul său profetic, fără ca vreunul din cei de faţă să fi avut curajul să-l privească – a fost jertfit tatăl şi animalul în locul omului şi al fiului, iar noi l-am mâncat. Dar adevăr zic vouă, omul şi fiul vor fi jertfiţi în locul animalului şi în locul lui Dumnezeu, şi iarăşi veţi mânca.

Apoi mai behăi încă o dată foarte firesc şi muri.

Mai rămaseră cu fruntea în ţărână încă multă vreme după ce el amuţise, nesiguri dacă murise cu adevărat şi dacă nu se va apuca iarăşi să behăie şi să prorocească. Tuturor le păru de parcă măruntaiele li se întorceau pe dos şi inima li se umfla, încât ar fi vrut să verse, căci în cuvântul şi purtarea muribundului era ceva de o

strămoşească impuritate, înfiorător de străveche şi de o sfinţenie mai veche decât sfinţenia, ceva ce zăcea sub toate straturile civilizaţiei lor, în adâncurile cele mai ocolite, mai uitate şi mai extrapersonale ale sufletului lor şi le fusese relevat prin moartea lui Isaac, spre adânca lor îngreţoşare: o arătare şi o scârnă a unei apuse preistorii, ce fusese zeu, berbecele adică, strămoşul divin al tribului, din care se trăgeau şi al cărui divin sânge tribal odinioară, în vremi impure, l-au vărsat şi l-au băut pentru a împrospăta rudenia lor tribală cu animalul-zeu – până la venirea Lui, a zeului de departe, Elohirn, Dumnezeul de afară şi de dincolo, Zeul pustiei şi al lui Crai nou, care-i alesese, rupsese legătura cu natura lor străveche, se cununase cu ei prin inelul tăierii împrejur, întemeind astfel, în timp, un nou început divin. Iată de ce tuturor le veni rău privind faţa de berbec a lui Isaac pe când murea şi auzindu-i behăitul; rău i se făcu şi lui Iacob. Dar sufletul îi era şi înălţat de solemnitatea clipei, căci

desculţ, plin de praf şi tuns, avea să se îngrijească de înmormântare, de obiceiurile, de bocetele şi străchinile de jertfă pentru hrana morţilor, împreună cu Esau, ţapul eu n-ai, coborât din munţii Caprelor, pentru a-şi îngropa împreună cu el tatăl în peştera dublă, şi a urla, în felul lui copilăros-dezordonat, cu barba şiroind de lacrimi, de-a valma cu cântăreţii şi cântăreţele:

— Hoiadon!

Împreună, fraţii îl cusură pe Isaac într-o piele de berbec, îndoindu-i genunchii, şi-l dădură astfel spre ospătare Timpului hulpav, care-şi înghite copiii, ca nu cumva vreunul dintre ei să se înalţe deasupra lui, fiind, totuşi, silit să-i verse iarăşi, ca ei să trăiască din nou, aceeaşi copii din aceleaşi vechi istorii. Căci, uriaşul nu simte, pipăind, că înţeleapta mamă nu i-a dat decât o piatră învelită într-o piele de animal, nu copilul.

— Să ne bocim stăpânul!

Deseori fusese astfel bocit Isaac, jertfa cruţată de la moarte, iar el trăise acestea în

istoriile sale, astfel încât avea tot dreptul să le povestească folosind persoana întâi, căci îi aparţineau: în parte, fiindcă eul său, trăgându-se îndărăt şi în afară, se pierdea în trecutul primordial, şi în parte, pentru că însuşi trecutul acesta, reîntrupându-se în el, putuse redeveni prezent, repetându-se potrivit temeiului dat. Aşa îl auziseră şi-i înţeleseseră gândul Iacob şi cei de faţă, când, în agonie, se arătase pe sine, pentru ultima dată, ca jertfa cruţată: auziseră, cum s-ar zice, cu amândouă urechile şi totuşi înţeleseseră într-un singur fel – precum noi ascultăm o cuvântare cu ambele urechi şi privim un obiect cu amândoi ochii, însă cuvântarea sau obiectul le concepem unitar. Isaac era un moşneag străvechi ce vorbea despre un băieţel care era aproape să fie jertfit, iar cât despre faptul de a şti dacă era vorba de el sau de un altul dinaintea lui, aceasta nu avea decât o mică însemnătate pentru gândire şi cunoaştere şi, oricum, copilul sortit jertfirii, chiar dacă îi era străin, nu-i putea fi mai străin şi

mai îndepărtat de bătrâneţea sa decât copilul ce fusese el odinioară.

Roșul

Aşadar, sufletul lui Iacob era îngândurat şi puternic înălţat în acele zile când, împreună cu fratele său, îşi îngropa tatăl, deoarece toate întâmplările de altă dată i se ridicau dinainte, devenind, în spiritul său, prezent, aşa cum odinioară se întrupaseră devenind prezent după străvechiul prototip, şi avea sentimentul că s-ar preumbla pe o suprafaţă străvezie, alcătuită din nenumărate straturi de cleştar, ce duceau în străfunduri, luminate de lămpi ce ardeau între straturi. El însă se preumbla sus, în întâmplările cărnii sale, Iacob, cel de acum, şi-l privea pe Esau, cel blestemat prin viclenie, care umbla de asemenea iarăşi cu el, după tiparul lui, şi era Edom, Roşul.

Cu aceasta personalitatea sa este desigur

definită fără eroare – desigur, într-un anumit sens, fără eroare, cu anumite rezerve, căci precizia acestei definiţii este precizia luminii lunii, ce comportă multe ironice amăgiri, iară nouă nu ni se cade, ca personajelor povestirii noastre, să ne preumblăm în această lumină echivocă cu aerul unei naivităţi căreia meditarea i-ar da oarecare profunzime. Am istorisit, cum Esau, cel cu blana roşie, stabilise şi dezvoltase încă din anii tinereţii de la Beerşeba, legături cu ţara Edomului, cu muntenii din munţii Caprelor şi din munţii păduroşi ai Seirului, şi cum, mai târziu, s-a mutat la ei împreună cu neamul său şi cu toată gospodăria, cu soţiile sale canaaneene, Ada, Ahalibama şi Basnat, cu fiii şi fiicele lor, iar, până la urmă, a trecut la credinţa zeului Kuzah. Prin urmare poporul acesta crescător de capre exista, exista cine ştie de când, în momentul în care Esau, unchiul lui Iosif, i s-a alipit, şi dacă tradiţia, „convorbirea frumoasă” adică, ţesută peste generaţii şi ajunsă, printr-o consolidare târzie,

cronică, îl desemnează pe Esau ca „tată al edomiţilor”, ca străbunul lor deci, ca berbecul iniţial al oamenilor-capre, este vorba doar de o magie-echivocă exactitate lunară. Dar Esau nu era asta, nu acesta, nu el personal – chiar dacă în „convorbire” era luat drept atare, şi dacă, în anumite împrejurări, el însuşi o credea despre sine. Poporul edomit era cu mult mai vechi decât unchiul lui Iosif, pe care îl numim în mod repetat aşa, fiindcă este mult mai prudent să-i determinăm identitatea în raport cu descendenţa, decât cu ascendenţa – aşadar poporul edomit era infinit mai vechi decât Esau: căci în ce priveşte primatul acelui Bela, fiul lui Beor, pe care genealogia îl numeşte primul rege al Edomului, desigur că nu este mai cert decât primatul regalităţii originare a regelui Meni al Egiptului, un vădit reper în timp. Prin urmare, actualul Edom nu era străbunul întemeietor al tribului edomiţilor, în sensul exact al cuvântului. Şi dacă în cântece se repetă cu stăruinţă, când este pomenit că: „El este

Edomul”, nu însă „El *a fost* Edomul”, această afirmaţie e făcută la prezent nu din nebăgare de seamă, ci pentru că în ea se mărturisea astfel o concentrare a tipului, în afara Timpului şi dincolo de indivizi. Atât din punct de vedere istoric, cât şi individual, berbecul străbun al poporului căpresc a fost un Esau infinit mai străvechi, în ale cărui urme păşea cel actual, deşi în primele urme destul de şterse mai păşiseră mulţi în numeroase rânduri, cum trebuie adăugat, urme ce nici nu mai erau, la drept vorbind, ale aceluia despre care s-ar fi putut cu drept cuvânt afirma: „El *a fost* Edomul”.

Aici povestirea noastră se revarsă bineînţeles în marea taină şi în ea se pierd şi reperele noastre: adică în infinitul trecutului, în care fiecare origine se vădeşte doar un reazem aparent şi un ţel nedefinitiv, a cărui natură de taină se datoreşte faptului că esenţa ei nu este cea a liniei, ci aceea a sferei. Linia nu are taină. Taina dăinuieşte în sferă. Dar aceasta constă din

împlinire şi corespondenţă, este o dublă jumătate ce se încheie într-o unitate, se compune dintr-o emisferă superioară şi o emisferă inferioară, una cerească şi una pământească, amândouă împlinindu-se într-un tot, aşa încât ceea ce este sus se află deopotrivă şi jos, iar ceea ce este să se împlinească pe pământ se repetă în cer, unul regăsindu-se în celălalt. Corespondenţa reciprocă însă a doua jumătăţi, care împreună formează întregul şi se unesc pentru a alcătui rotundul sferei, echivalează cu o adevărată schimbare, cu rotaţia adică. Sfera se rostogoleşte: asta stă în natura sa. Ce-i sus ajunge curând jos, iar ce-i jos sus, dacă în asemenea situaţie se mai poate în genere vorbi de sus şi jos. Nu numai că pământescul şi cerescul se recunosc unul într-altul, dar datorită rotaţiei sferice, cerescul se preface în pământesc, iar pământescul în ceresc, de unde se vede, de unde rezultă adevărul că zeii pot deveni oameni, iar oamenii, la rândul lor, zei.

Acesta este atât de adevărat ca faptul că

Usiri, martirul şi ciopârţitul, a fost pe vremuri om, anume un rege peste ţara Egiptului, apoi a devenit zeu – cu nealinatul dor, fireşte, să redevină om, după cum se dovedeşte limpede în chiar forma de existenţă a regilor Egiptului, care au fost toţi zei cu înfăţişare omenească. Însă, cât despre a şti dacă, la primul început, Usiri ar fi fost zeu sau om, întrebarea nu are răspuns; căci pentru sfera care se roteşte, nu există început. Şi la fel a fost cu fratele său Set care, precum ştim de mult, l-a ucis pe Usiri şi l-a sfâşiat în bucăţi. Se spune că această întruchipare a răului avea cap de magar şi era războinic de felul lui, pe deasupra şi vânător şi că, la Karnak, în apropiere de oraşul lui Amon, i-ar fi învăţat pe regii Egiptului să tragă cu arcul. Alţii îl numeau Tifon şi încă de mult i s-a pus în seamă hamsinul, vântul pârjolitor al pustiei, fierbinţeala arzătoare a soarelui, adică focul însuşi, astfel că a ajuns Baal Chammon, zeul căldurii incandescente, iar fenicienii şi evreii îl numeau Moloh sau Meleh, regele-taur al Baalilor, care mistuie cu flacăra lui

copiii şi primii născuţi ai animalelor, şi căruia Avraam era cât pe ce să i-l jertfească pe Isaac. Cine ar putea susţine că Tifon-Set, vânătorul roşcat, n-a fost, la început de tot şi la sfârşit, acasă pe cer, şi nimeni altul decât însuşi Nergal, duşmanul cu şapte nume, Marte cel roşu, planeta focului? Deopotrivă de bine, oricine ar putea afirma că, la început de tot şi la sfârşit, ar fi fost un om, Set, fratele regelui Usiri, pe care l-a alungat de pe tron şi l-a ucis, iar abia apoi a devenit un zeu şi un astru, gata fireşte să redevină oricând om, potrivit rotaţiei sferei. El este amândoi în acelaşi timp, şi niciunul în primul rând: om pământean şi astru divin, alternativ, într-o singură fiinţă. Iată de ce nicio altă formă a timpului nu i s-ar potrivi mai bine decât cea a prezentului atemporal, care cuprinde în sine mişcarea sferei, şi de aceea, pe drept cuvânt, se spune mereu de el: „El este Roşul”.

Dar dacă este aşa că Set, arcaşul, stă în alternanţă ceresc-pământească cu Nergal-Marte,

planeta de foc, se vădeşte că aceeaşi corespondenţă vibrantă domina şi relaţiile între Usiri, cel ucis, şi planeta regală Mardug, pe care ochii negri o salutaseră, nu demult, de lângă ghizdul fântânii, şi care, sub înfăţişarea sa divină, era numită" şi Jupiter-Zeus. Despre acesta se povesteşte că şi-a scopit tatăl cu secera şi l-a alungat de pe tron, pe Cronos adică, uriaşul divin, ce-şi înghiţea copiii, şi numai datorită vicleniei mamei lui Zeus nu l-a înghiţit şi pe acesta, care până la urmă s-a înscăunat rege în locul lui. Astea sunt o sugestie pentru oricine nu doreşte să se oprească la jumătate de drum în căutarea adevărului. Căci înseamnă vădit că Set sau Tifon n-a fost primul ucigaş de rege, că Usiri însuşi îşi datora domnia unui omor şi că el, ca rege, a pătimit ceea ce săvârşise pe când fusese Tifon. Tocmai în asta stă o parte din taina sferei, că datorită mişcării de rotaţie unitatea şi identitatea individului poate merge mână în mână cu intervertirea rolurilor şi a caracterelor. Eşti Tifon

câtă vreme te afli, urzind planuri ucigaşe, în aşteptarea moştenirii; dar după împlinirea faptei, eşti rege, învăluit în limpedea măreţie a biruinţei, iar chipul şi rolul de Tifon revin altuia. Mulţi zic că nu Zeus, ci Tifon cel roşu l-ar fi scopit şi răsturnat pe Cronos. Însă discuţia este zadarnică, întrucât, din pricina rotaţiei sferei, este acelaşi lucru: Zeus este Tifon înainte de a fi biruitor. Dar deopotrivă de supusă rotaţiei sferei, este şi relaţia reciprocă dintre tată şi fiu, astfel încât nu totdeauna fiul îl sacrifică pe tată, ci în fiece moment rolul de victimă putea să-i revină şi fiului, care în acest caz să fie ucis de tatăl său. Adică Tifon-Zeus de către Cronos. Străbunul Avraam o ştia prea bine, când s-a pregătit să-l jertfească pe primul său născut Molohului roşu. Îndurerat, era de părere că ar fi dator să se supună acestei tradiţii şi să respecte această schemă. Dar Dumnezeu i-a interzis-o.

A fost o vreme când Esau, unchiul lui Iosif, se tot întâlnea cu Ismael, propriul său unchi, fratele vitreg şi izgonit al lui Isaac, îl vizita bătător la ochi

de des în pustiul său subpământean şi uneltea cu el planuri, despre a căror grozăvie va mai fi vorba. Această atracţie nu era bineînţeles întâmplătoare şi, dacă este vorba despre „Roşul”, se cuvine să vorbim şi de celălalt. Mama lui Ismael se numea Hagar, adică „pribeaga”, ceea ce era în sine un îndemn să fie izgonită în pustie, ca să se împlinească ce-i menea numele. Dar prilejul nemijlocit al surghiunului îl iscă însuşi Ismael, ale cărui apucături blestemate se dădură de timpuriu prea limpede în vileag, încât să se poată închipui rămânerea lui pe durată în lumina de sus, hărăzită celor plăcuţi lui Dumnezeu. Despre Ismael s-a scris doar că era un „batjocoritor”, ceea ce nu însemna că avea gura slobodă – aceasta n-ar fi fost îndeajuns ca să-l facă nevrednic a sălăşlui în sfera superioară –, ci, în cazul lui, „a batjocori” însemna propriu-zis a „glumi”, şi s-a întâmplat că Avraam, uitându-se „pe fereastră”, l-a surprins pe Ismael „glumind” în mod nepermis cu fratele său vitreg mai tânăr, ceea ce nu era deloc neprimejdios

pentru Isaac, fiul adevărat, căci Ismael era frumos ca apusul de soare în pustie. De aceea viitorul tată a nenumăraţi urmaşi, cuprins de spaimă, a găsit situaţia coaptă pentru o pedeapsă pilduitoare. Legăturile dintre Sara şi Hagar erau mereu înveninate, încă de pe vremuri, când aceasta rămânând grea, se fudulise faţă de soţia legitimă, pe atunci încă stearpă, şi ea mai fusese silită o dată să fugă de gelozia Sarei; de altfel, Sara urzea zilnic intrigi ca egipteanca să fie izgonită, împreună cu fiul ei, mai ales că dreptul de succesiune nu fusese limpezit şi putea fi obiect de ceartă între fiul mai mare, al ţiitoarei, şi fiul mai mic, al soţiei legitime: ba chiar fusese vorba ca Ismael să fie moştenitor împreună cu Isaac sau chiar înaintea lui –, gând îngrozitor pentru dragostea de mamă, mereu, trează, a Sarei, şi stânjenitor pentru Avraam. Dar ceea ce văzuse cu ochii din purtarea lui Ismael îl făcu să se hotărască; îi dădu obraznicei Hagar pe fiul ei, ceva apă şi turte, şi-i porunci să plece în lume şi să nu

se mai întoarcă. Ce altceva putea face? Se cuvenea oare ca Isaac, jertfa salvată de moarte, să sfârşească totuşi prin a cădea jertfă focosului Tifon?

Întrebarea trebuie bine înţeleasă. Ea este echivocă faţă de Ismael, dar pe drept cuvânt. Căci în el însuşi sălăşluia echivocul şi este de netăgăduit că păşea pe urme rele şi că era pidosnic. Cea mai mică schimbare a primei silabe a numelui său ajunge să-l vădească în întreaga lui trufie, şi faptul că în pustie ajunsese un arcaş atât de iscusit i-a tulburat destul de tare pe cărturari, care l-au asemuit cu un măgar sălbatic, animalul lui Tifon-Set, ucigaşul, fratele rău al lui Usiri. Da, el este Răul, Roşul, şi Avraam putea să-l izgonească, ca să-şi apere fecioraşul binecuvântat de pornirile pidosnice şi pătimaşe ale fratelui său vitreg; dar când Isaac zămisli în pântec de femeie, Roşul se ivi pentru a trăi, în istoriile sale, alături de Iacob, binevenitul, atunci Rebeca născu fraţii gemeni, „iarba înmiresmată” şi „buruiana

ţepoasă”, pe Esau, cel acoperit în întregime cu un păr roşcat, pe care cărturarii şi învăţaţii l-au ocărit mult mai violent decât merita făptura sa pământeană. Căci l-au numit şarpe şi satană, şi porc pe deasupra, porc mistreţ, făcând cu tot dinadinsul aluzie la vierul mistreţ care-l sfâşiase pe Păstor şi Domn în văgăunile Libanului. Ba, în mânia lor cărturărească, l-au numit, cu bună ştiinţă, „zeu străin”, ca nimeni să nu se lase amăgit de blajinătatea persoanei lui din această lume, scăpând din vedere ceea ce este el prin mişcarea de rotaţie a sferei.

Se roteşte sfera şi adesea cei deosebiţi, adică Roşul şi Binecuvântatul, sunt tată şi fiu, iar fiul îşi scopeşte tatăl, sau tatăl îşi jertfeşte fiul. Adeseori iarăşi – şi nimeni nu ştie ce au fost întâi – sunt fraţi ca Set şi Usiri, Cain şi Abel, Sem şi Ham, şi s-ar putea, cum se vede, ca aceste trei perechi să se încarneze deopotrivă în amândouă perechile, cea a tatălui şi a fiului, pe de o parte, cea a fraţilor, pe de altă parte. Căci Ismael, măgarul sălbatic, este

aşezat între Avraam şi Isaac. Pentru Avraam, Ismael este fiul cu secera; pentru Isaac, Ismael este fratele roşu. Voia oare Ismael să-l scopească pe Avraam? Da, fără îndoială, căci îl ademenea pe Isaac spre dragostea pidosnică, şi dacă Isaac n-ar fi însămânţat trup de femeie, n-ar mai fi existat nici Iacob şi nici cei doisprezece fii ai săi, şi ce s-ar fi ales din făgăauiala unei puzderii de urmaşi, din numele însuşi a lui Avraam, care înseamnă „tată al foarte multora”? Acum, însă, iată-i că se preumblau iarăşi, în prezentul cărnii lor, ca Iacob şi Esau, şi chiar Esau, neghiobul, cam ştia întrucâtva de rostul său – dar cu cât mai vârtos Iacob de al lui, învăţat şi înţelept cum era!

Despre orbirea lui Isaac

Ochii căprii şi inteligenţi ai lui Iacob, trudiţi încă de pe atunci, îşi aşezară privirea stinsă şi înlăcrămată pe vânătorul de lângă el, în timp ce acesta îl ajuta să-l înfăşoare în giulgiu pe tatăl lor,

iar întâmplările trecute reînviară, înălţându-se din adâncul lui, şi devenind, în prezent, meditaţie: îşi revedea copilăria şi cum hotărârea, care şovăise multă vreme, sfârşise prin a se preface în blestem şi binecuvântare, cu tot ce a urmat după aceea. Visând, ochii îi erau uscaţi, numai câteodată sufla din greu, sub povara neliniştitoare a vieţii. Esau, însă, scâncea şi urla, continuându-şi lucrul, cu toate că nu avea de ce să-i fie prea recunoscător bătrânului pe care-l cosea în linţoliu, şi de fapt nici nu-i era îndatorat decât doar pentru blestemul cu care-l gonise în pustie, acest blestem fiind, de altfel, singura lui parte de moştenire ce-i rămăsese după ce binecuvântarea fusese dată – spre cea mai mare amărăciune a tatălui lui, după cum îi plăcea lui Esau să se convingă, cum îi era o necesitate de viaţă să creadă, pricină pentru care simţea nevoia s-o audă mereu repetată, fie şi de propria sa gură, şi de aceea, lucrând întruna, gâfâind tare şi ştergându-şi mereu nasul, îşi întrerupea tot timpul scâncetele, spunând:

— Pe tine, Iechev, te-a iubit femeia, însă pe mine m-a iubit tatăl şi mânca din vânatul meu cu plăcere, asta aşa e... Zbârlitul meu păros, îmi zicea el, primul meu născut, îmi place ce ai vânat şi ce-ai fript pentru mine pe jăratic. Da, îmi place, pielicica mea roşcată, şi-ţi mulţumesc pentru sprinteneala ta! Tu rămâi de-a pururi primul meu născut şi vreau să-ţi fiu recunoscător”. Aşa şi nu altfel îmi zicea tata de o sută şi de o mie de ori, se tânguia Esau întruna. Pe tine, te iubea femeia, şi ea îţi spunea mereu: Iecheve, micuţul meu, alesul meu!” Iar dragostea de mamă este o pernă mai moale decât a tatălui, o ştiu şi zeii, am aflat-o şi eu.

Iacob tăcea. Şi, de aceea, Esau continua să sporovăiască printre suspine şi să spună ceea ce sufletul lui era însetat să audă:

— Vai, vai, ce spaimă a mai tras bătrânul când, după tine, am intrat în cort, să-i aduc bucatele pe care i le gătisem, pentru a-i da putere să mă binecuvânteze. Şi a înţeles astfel că nu

fusese Esau cel ce venise înainte. Groaza lui a fost fără margini şi a răcnit de câteva ori: „Dar cine era vânătorul, cine anume era? Acum va rămâne binecuvântat, întrucât mi-am strâns toate puterile pentru a-i da Binecuvântarea! Esau, Esau al meu, ce ne facem acum?”

Iacob tăcea.

— Nu tăcea, netedule! răcni Esau. Nu mai tăcea tăcerea ta egoistă, mai dând-o, pe deasupra, pe tăcute, drept blândă îndurare, că mi se revarsă fierea de furie! Oare n-a fost aşa, că bătrânul mă iubea şi că spaima lui n-a mai cunoscut margini?

— Tu o spui, i-o întoarse Iacob, iar Esau rămase cu acest răspuns.

Dar spunându-le pe acestea mereu, nu deveneau mai adevărate decât fuseseră în realitate; nici mai puţin încâlcite, ci totul rămânea pe jumătate adevărat şi îndoielnic, iar faptul că Iacob ba tăcea, ba răspundea monosilabic, nu era dintr-o răutate a lui şi nici din reţinere, ci din resemnare faţă de dificultatea încâlcită a situaţiei,

de nedezlegat prin cuvinte agresive, urlete şi sentimentalismul nesăbuit al unui băiat de ţară, nici cu sentimentalismul autoamăgitor al supravieţuitorilor, care vor să le înfrumuseţeze pe toate şi să vadă în cea mai minunată lumină propriile legături cu cel dispărut. Va fi fost adevărat, că Isaac se înspăimântase atunci când a venit Esau, după ce abia fusese la dânsul. Căci bătrânul putuse să se teamă că un străin oarecare se strecurase pe întuneric la el, un înşelător cu totul străin, pentru a-i fura prin vicleşug Binecuvântarea, ceea ce ar fi trebuit socotit, fără îndoială, o mare nenorocire. Ar fi fost oare spaima lui tot atât de vie şi, mai ales, de sinceră, dacă ar fi avut siguranţa că Iacob, nu un altul, fusese înaintea lui Esau şi primise Binecuvântarea, asta era o întrebare deosebită, al cărei răspuns nu era atât de clar, cum corespundea nevoii sufleteşti a lui Esau, şi poate fi cercetată cam din acelaşi punct de vedere ca şi cealaltă întrebare: dacă iubirea părinţilor se împărţise într-adevăr atât de

simplu, cum voia s-o creadă Esau, pe potriva nevoii sale – ici „micuţul meu Iechev”, colo „pielicica mea roşcată” –, Iacob avea temeiuri să se îndoiască de asta, chiar dacă nu-i revenea lui rolul să le pună în valoare în faţa lui Esau, care plângea.

Adesea, când se ghemuia la pieptul mamei, mezinul o auzea povestindu-i cât de grele i-au fost ultimele luni înainte de naşterea fraţilor, şi cum, diformă, abia ţinându-se pe picioarele umflate, se târa, răsuflând din greu, mereu împunsă de gemenii zurbagii, ce nu se împăcau în pântecele ei, luptând care să iasă primul. Ea susţinea că Dumnezeul lui Isaac îi menise lui Iacob să fie primul născut, dar deoarece Esau s-a zbătut atât de aprig pentru acest drept, Iacob s-ar fi dat la o parte din bunăvoinţă şi cuviinţă – până la urmă desigur şi din nerostita convingere, că între gemeni neînsemnata diferenţă de vârstă avea prea puţină însemnătate, că aceasta nu însemna încă adevărata hotărâre şi că abia afară şi cu timpul se

va vădi adevăratul primat spiritual şi al cui fum de jertfă se va înălţa mai drept înaintea Domnului. Povestea Rebecăi era de crezut. Desigur Iacob ar fi putut foarte bine să se poarte astfel, ba chiar i se părea că-şi amintea că aşa s-ar fi şi purtat. Dar cuvintele mamei trădau tocmai faptul că părinţii nu socotiseră niciodată hotărâtor micul avans al lui Esau şi că între fraţi, până în primii ani ai bărbăţiei lor, până în ziua împlinirii destinului, candidatura la Binecuvântare rămase nehotărâtă, aşa încât Esau se putea într-adevăr plânge de felul cum căzuseră sorţii, dar de fapt nu de o nedreaptă însuşire. Multă vreme dreptul de prim născut al lui Esau trăsese destul de greu în cumpănă în favoarea sa, mai ales pentru tată, pentru a compensa întreaga aversiune pe care o inspira caracterul lui – şi prin „caracter” trebuie să înţelegem, deopotrivă, atât particularităţile fizice, cât şi trăsăturile spiritual-morale –, multă vreme, până îşi pierdu efectul. Se născuse cu trupul acoperit în întregime de păr roşu, ca un ied de

India, şi gata înzestrat cu toţi dinţii: semne neliniştitoare, pe care însă Isaac se trudea să le interpreteze în sensul măreţiei şi să le salute. Era bucuros să ţină mereu partea fiului său mai mare şi fusese însuşi scornitorul şi, ani în şir, păstrătorul versiunii de care se legase Esau: că anume el era fiul său, iar Iacob, în schimb, doar fecioraşul mamei. Cu acesta, fără păr şi fără dinţi, zicea Isaac, şi-şi călca pe inimă – căci în jurul micii persoane a celui de al doilea fiu plutea ca o dulce strălucire, şi el zâmbea înţelept şi liniştit, în vreme ce primul născut se zvârcolea, răcnind de ţi se făcea lehamite, şi-şi încrunta sprâncenele în cumplite arabescuri –, cu cel neted era vădit de rău, dădea puţină nădejde, părosul, dimpotrivă, sălbaticul, părea să vestească apucături eroice şi desigur va afla har înaintea Domnului. Repeta zilnic, mecanic, asemenea formulări rigide, sentenţioase, chiar dacă glasul îi tremura de supărare lăuntrică; căci Esau, cu dantura lui respingător de timpurie, rănea cumplit sânii

Rebecăi, ale căror sfârcuri nu întârziară să se obrintească, fapt care o sili să-l hrănească şi pe micul Iacob cu lapte de capră, îndoit cu apă. „O să ajungă un erou, şi e fiul meu, primul meu născut, spunea Isaac. Iar cel cu pielea netedă este al tău, fiică a lui Betuel, inimă a pieptului meu”. Îi spunea cu acest prilej „inimă a pieptului meu”, şi spunea că cel gingaş este fiul ei, păstrând însă bădăranul pentru sine. Pe care îl prefera deci? Pe Esau. Au repetat-o mai târziu păstorii, în cântecele lor, şi chiar vecinii de pe vremea aceea erau încredinţaţi de acest lucru: Isaac îl iubeşte pe Esau, Rebeca pe Iacob, da, asta era părerea tuturora, pe care Isaac o întemeiase cu aceste vorbe şi o menţinea cu vorbe, un mit mic în miezul unui mit mult mai mare şi mai puternic, contrazicându-l însă în aşa măsură pe cel mai mare şi mai puternic, încât – din pricina asta – Isaac orbi.

Cum trebuie înţeleasă aceasta? În sensul că întrepătrunderea trupului şi a sufletului este mult mai intimă, că sufletul este ceva mult mai carnal,

iar înrâurirea fizicului de către suflet mult mai cuprinzătoare, decât s-a crezut o vreme. Când a murit, Isaac era orb, sau ca şi orb, şi asupra acestui punct nu se revine. Dar în timpul copilăriei gemenilor, vârsta nu-i scăzuse nici pe departe într-atât puterile vederii, însă când copiii ajunseră adolescenţi orbirea îi progresase, beteşugul înrăutăţindu-i-se din pricină că de-a lungul a decenii nesocotise puterile vederii, fie nefolosindu-le, fie cruţându-le peste măsură, căci îşi acoperea ochii cu o fâşie de pânză, sub motiv că era predispus la conjunctivită, boală foarte obişnuită în mediul său (de care pătimiseră doar toată viaţa şi Lia şi mai mulţi din feciorii ei), însă, în realitate, din dezgust. Este oare cu putinţă ca un om să-şi piardă vederea sau să fie atât de aproape de orbire, ca Isaac la bătrâneţe, fiindcă nu-i mai place să vadă, fiindcă, pentru el, a privi este o suferinţă, şi fiindcă se simte mai bine în întunericul prielnic întâmplării anumitor lucruri, *care trebuie să se întâmple*? Nu susţinem că asemenea cauză ar

putea provoca asemenea efect; ne mulţumim doar să stabilim că existau cauzele.

Esau se vădi de o precocitate animalică. Pe când mai era, să zicem, băietan, se căsători, rând pe rând cu fiice ale Canaanului, cu hitite şi hevite, cum se ştie, la început cu Iudita şi Ada, apoi cu Ahalibama şi Basnat. Adăposti aceste femei în curtea de corturi a tatălui său, fu rodnic cu ele, şi le lăsă pe ele şi plodăraia lor să se închine la natură şi la idolii lor, sub ochii părinţilor săi, cu o nepăsare cu atât mai mare cu cât era lipsit de înţelegere faţă de înalta moştenire a lui Avraam şi, încheind o prietenie de vânătoare şi credinţă cu neamul seirimilor din miazăzi, se închina făţiş lui Kuzah, zeul furtunilor. Săvârşea multe asemenea lucruri care, precum se spunea în cântece şi mai spune şi azi tradiţia, erau pentru Isaac şi Rebeca „adevărată jale a inimii”: da, pentru amândoi, şi în chip necesar, mult mai mult pentru Isaac decât pentru sora lui-soţie, cu toate că aceasta dădea glas dezaprobării sale, în timp ce Isaac tăcea.

Tăcea, iar dacă vorbea, spunea: „Roşul e al meu. El este întâiul născut şi pe el îl iubesc”.

Totuşi, Isaac purtătorul Binecuvântării, apărătorul cunoaşterii lui Dumnezeu cucerită de Avraam, Isaac, în făptura căruia familia sa spirituală saluta pe fiul caldeanului şi reîncarnarea acestuia, suferea cumplit de tot ce trebuia să vadă sau faţă de ce trebuia să închidă ochii să nu mai vadă, suferea din pricina slăbiciunii sale, care-l oprea să pună capăt desfrânării, gonindu-l pe Esau în pustie, aşa cum se făcuse odinioară cu Ismael, unchiul lui de o sălbatică frumuseţe. Îl oprea „micul” mit, îl oprea împrejurarea că Esau era de fapt primul născut, împrejurare care, în starea de nehotărâre de pe atunci a întrebării care dintre gemeni va fi chematul şi alesul, trăgea mult în cumpănă în favoarea lui Esau; şi aşa Isaac se văita de ochi şi se plângea de inflamarea şi usturimea pleoapelor, că vederea îi era înceţoşată şi-i scădea ca luna la apus, că lumina l-ar durea – şi căuta întunericul.

Afirmăm oare că Isaac ar fi „orbit”, ca să nu mai vadă adorarea idolilor de către nurorile sale? Ah, acesta era faptul cel mai mărunt din toate câte făceau să-l doară vederea şi să-şi dorească orbirea – pentru că numai orb fiind se putea întâmpla ceea ce trebuia să se întâmple.

Căci, cu cât se maturizau băieţii, cu atât mai clar se desemnau, pentru cine vedea, liniile „mitului mare”, în care „cel mic” devenea tot mai mult ceva forţat – de nesusţinut, cu toată atitudinea principială a tatălui în favoarea fiului mai vârstnic; cu atât mai clar devenea *cine erau cei doi*, pe urmele cui păşeau şi pe ce istorii se întemeiau, Roşul şi Netedul, vânătorul şi sedentarul – şi cum ar fi putut Isaac, care el însuşi alcătuise cu Ismael, măgarul sălbatic, o pereche frăţească, el, ce nu fusese Cain, ci Abel, nu Ham, ci Sem, nu Set, ci Usir, nu Ismael, ci Isaac, adevăratul fiu: cum ar fi putut el, văzând cu ochii, să respecte înţelegerea că l-ar iubi mai mult pe Esau? Iată de ce ochii lui Isaac slăbeau ca lumina

lunii la apus, şi el zăcea în întuneric pentru a fi înşelat, dimpreună cu Esau, fiul său mai mare.

Marele renghi

De fapt, însă, nimeni n-a fost înşelat, nici chiar Esau. Căci, dacă se povesteşte aici, complicat lucru, despre oameni care nu ştiau totdeauna foarte exact cine erau, şi chiar dacă însuşi Esau nu o ştia prea limpede, socotindu-se câteodată pe sine berbecul străbun al oamenilor din Seir şi vorbea la persoana întâi despre animal – această neclaritate întâmplătoare nu avea decât un caracter individual şi temporar, decurgând de-a dreptul din faptul că fiecare ştia foarte precis cine era celălalt, în esenţă, în afara timpului, în mod mitic şi tipic, inclusiv Esau, despre care nu degeaba se spusese că, în felul lui, era un bărbat tot atât de credincios ca Iacob. După „înşelare”, de bună seamă că Esau a plâns şi a spumegat de mânie, şi l-a urmărit pe fratele său binecuvântat

cu gânduri mai ucigaşe decât odinioară Ismael pe fratele lui, ba este adevărat că a uneltit, împreună cu Ismael, planuri să-l omoare atât pe Isaac, cât şi pe Iacob. El însă le făcea pe toate astea pentru că figurau în rolul său şi ştia, cucernic şi precis, că orice întâmplare este împlinire, şi că totul se petrecuse pentru că trebuise să se întâmple, după un tipar iniţial. Însemna că nu se întâmplase pentru prima dată, ci ca o ceremonie şi după un model dat, dobândind prezenţă ca în prăznuirea unei sărbători, şi repetându-se, cum se repetă sărbătorile. Căci Esau, unchiul lui Iosif, nu era străbunul seminţiei Edomului.

De aceea, când sosi vremea şi fraţii se apropiară de vârsta de treizeci de ani; când Isaac, din noaptea cortului său, trimise după Esau pe robul care-l slujea atunci, un tânăr fără o ureche, căci îi fusese tăiată drept pedeapsă pentru nenumăratele lui zăpăceli, ceea ce îl îndreptase mult; când acesta, ajuns pe ogorul unde Esau lucra împreună cu argaţii, îşi încrucişă braţele pe

pieptul negricios, şi-i spuse: „Stăpânul vă cheamă la el”, Esau rămase încremenit, de parcă ar fi prins rădăcini, iar obrazu-i roşcovan păli, sub sudoarea care-l acoperea. Murmură formula supunerii: „lată-mă-s!”

Dar, în sine, îşi zise: „Acuma-i acum!” Şi sufletul i se revărsă de mândrie, de spaimă şi de solemnă strângere de inimă.

Lăsând treaba de pe ogorul scăldat în lumină, se îndreptă spre tatăl său, care zăcea în semiobscuritatea cortului, cu două bucăţi jilave de pânză pe ochi, şi se înclină în faţa lui, zicându-i:

— Stăpânul meu m-a chemat.

La care, Isaac răspunse cu glasul tânguitor:

— Aceasta este vocea fiului meu Esau. Tu eşti Esau? Da, te-am chemat, căci a sosit ceasul. Apropie-te, întâiul meu născut, căci vreau să mă încredinţez cu adevărat că eşti tu.

Şi Esau îngenunche, în şorţul său de piele de ied, lângă culcuşul bătrânului, aţintindu-şi privirile pe bucăţile jilave de pânză de pe ochii lui, ca şi

cum ar fi vrut să le străpungă şi să vadă prin ele ochii tatălui său, iar Isaac, după ce-i pipăi umerii, braţele şi pieptul, îi spuse:

— Da, sunt smocurile şi blana roşcată a lui Esau. Da, le văd cu mâinile, care, de voie, de nevoie, au învăţat să ţină foarte bine locul ochilor mei trudiţi. Ascultă-mă, fiule, şi deschide-ţi bine urechile, să culegi cuvintele tatălui tău orb, deoarece a sosit ceasul. Iată-mă, sunt împovărat de ani şi zile, încât curând, fără îndoială, voi pieri sub greutatea lor şi, cum vederea mea scade încă de mult, se poate, pesemne, socoti că voi scădea, curând cu totul şi mă voi mistui în întuneric, astfel încât viaţa mea să fie noapte şi să nu mai poată fi văzută. De aceea, ca să nu mor înainte de a fi dat Binecuvântarea şi de a fi predat puterea şi moştenirea, să fie deci acum, cum a mai fost adeseori. Du-te, fiul meu, ia-ţi arcul pe care-l mânuieşti cu străşnicie şi neînduplecare în faţa lui Dumnezeu, şi cată, prin câmp şi prin ogoare, un vânat de doborât. Pregăteşte-mi-l şi găteşte-mi o

mâncare de carne, cum îmi place mie, fiartă în lapte acru, pe un foc viu, bine dreasă cu mirodenii şi adu-mi-o înăuntru, să mănânc şi să beau, să-mi întăresc sufletul trupului meu şi să te binecuvântez cu aceste mâini care văd. Am spus. Du-te.

— E ca şi făcut, îngăimă Esau ca să spună ceva, dar rămase tot în genunchi, plecându-şi fruntea şi mai tare spre pământ, în timp ce, peste capul lui, oarbele petice jilave de pânză priveau ţintă în gol.

— Mai eşti aici? întrebă Isaac. O clipă mi s-a părut că ai şi plecat, ceea ce nu m-ar fi mirat, căci tatăl tău este obişnuit ca fiecare să se grăbească, cu dragoste şi teamă, să-i îndeplinească poruncile.

— E ca şi făcut, repetă Esau şi porni.

Dar după ce ridică pielea de vită care acoperea intrarea cortului, o lăsă să cadă, se întoarse, mai îngenunche o dată lângă culcuşul bătrânului şi zise cu glas frânt:

— Tată!

— Cum adică şi mai ce încă? întrebă Isaac, iar sprâncenele i se ridicară mult deasupra bucăţilor de pânză jilave. Lasă, mai adăugă el. Du-te fiul meu, căci ceasul a sosit, mare pentru tine şi mare pentru noi toţi. Du-te, vânează şi găteşte, să te binecuvântez!

Atunci Esau ieşi cu capul sus şi plin de mândria ceasului, se opri înaintea cortului şi aduse la cunoştinţă, cu glas tare, tuturor celor care-l puteau auzi, cinstea care-i fusese dăruită chiar atunci. Căci poveştile nu se întâmplă dintr-odată, ci se împlinesc punct cu punct, au treptele lor de dezvoltare şi ar fi greşit să le numim peste tot jalnice, pe temei că s-au terminat jalnic. Poveştile cu sfârşit prost au avut şi ele ceasurile şi treptele lor de glorie, şi este drept să nu fie privite dinspre deznodământ, ci în propria lor lumină; căci clipele lor succesive nu au o însemnătate mai mică decât epilogul. De aceea Esau era mândru în ceasul lui şi striga cu glas răsunător:

— Ascultaţi, voi oameni ai curţii, ascultaţi,

voi copii ai lui Avraam, şi închinători ai lui Ia, ascultaţi şi voi închinătoare ale lui Baal, femei ale lui Esau, cu copiii voştri, rodul coapselor mele! Ceasul lui Esau a sosit! Stăpânul vrea să-şi binecuvânteze chiar azi fiul! Isaac mă trimite prin câmpii şi ogoare, să-i dobor cu arcul o hrană care să-i dea puteri de dragul meu! Prosternaţi-vă!

Şi în vreme ce toţi din apropiere căzeau cu fruntea la pământ, Esau văzu o femeie ce alerga de îi săltau sânii.

Era slujnica ce o vesti gâfâind pe Rebeca de cuvintele cu care se lăuda Esau. Şi tot această slujnică sosi, abia răsuflând de atâta alergătură, la Iacob care, în tovărăşia unui câine cu urechile ascuţite, numit Tam, păştea oile sprijinit în toiagul lung, îndoit la capăt, şi cu gândurile pierdute întru Domnul. Când slujnica ajunse în faţa lui, căzu cu fruntea în iarbă şi, abia trăgându-şi sufletul, îi zise: „Stăpâna...!” Iacob se uită la ea şi, după o tăcere mai lungă, îi răspunse cu glas foarte încet: „Iată-mă-s”.

Dar în cursul acestei tăceri, el gândise în sufletul său: „Acuma-i acum!” Iar sufletul lui era plin de mândrie, spaimă şi solemnitate.

Lăsă cârja în seama lui Tam, s-o păzească, şi intră la Rebeca; aceasta îl aştepta nerăbdătoare.

Rebeca, urmaşa lui Sarai, era o matroană cu cercei de aur, impunătoare, cu oase mari şi trăsăturile chipului puternice, care mai păstrau mult din frumuseţea ce îl primejduise, odinioară, pe Abimelec din Gherar. Între sprâncenele foarte arcuite şi întărite uniform cu creion de plumb, se săpaseră două adâncituri energice, privirea ochilor ei negri era înţeleaptă şi dârză, sub nările mari ale nasului, viguros şi bărbătesc, îndrăzneţ arcuite, un pufuşor umbrea buza de sus, iar glasul îl avea adânc şi sonor. Părul, bucle negre cu fire argintii, ce înaintau, dese, pe frunte, despărţite cu cărare la mijloc, era acoperit de un văl lung, castaniu, care-i atârna mult pe spate, iar umerii, de culoarea chihlimbarului mai întunecat, cu mândra lor curbură, nevătămată de ani, şi braţele,

cu forme nobile, ieşeau goale de sub văl şi de sub veşmântul dintr-o ţesătură subţire de lână, cu desen, purtat fără cingătoare, care îi ajungea până la glezne. Mâinile ei mici, cu vinele în relief, se mai amestecaseră încă, până adineaori, cu gesturi mustrătoare, îndreptând grabnic greşelile, printre mâinile femeilor care, cinchite înaintea războaielor înfipte în pământ lângă cort, treceau şi băteau, cu degetele şi beţigaşele, firele de in ale bătăii prin cele ale urzelii. Dar poruncise să se întrerupă lucrul, trimise femeile de acolo şi-şi aştepta fiul în interiorul cortului ei de stăpână, dintre ale cărui perdele şi covoare de păr ieşi în întâmpinarea celui ce intra, închinându-se cu respect.

— Iechev, copilul meu, spuse ea cu glas scăzut şi grav, trăgând mâinile lui ridicate la pieptul ei. A sosit clipa. Stăpânul vrea să te binecuvânteze.

— Pe mine vrea să mă binecuvânteze? întrebă Iacob, pălind. Pe mine, nu pe Esau?

— Pe tine în el, răspunse mama nerăbdătoare. Dar lasă îndoielile! Nu vorbi, nu te arăta deştept, fă ce ţi se spune, să nu se întâmple vreo greşeală şi să nu se işte o nenorocire!

— Ce porunceşte măicuţa mea, din care trăiesc, ca pe vremuri când eram în pântecele ei? întrebă Iacob.

— Ascultă! zise Rebeca. El i-a poruncit să-i ucidă un vânat şi să-i gătească o mâncare pe placul lui, care să-i dea puteri în vederea Binecuvântării. Asta poţi s-o faci tu mai iute şi mai bine. Dă o fugă la turmă, ia doi iezi, taie-i şi adu-mi-i mie. Din bucăţile cele mai bune am să-i gătesc tatălui tău o mâncare, să nu lase nimic în strachină. Dă fuga!

Iacob începu să tremure şi nu se mai opri din tremurat până se sfârşi totul. Ba, în anumite clipe, abia-şi putea stăpâni dinţii să nu-i clănţăne. Zise:

— Milostivă mamă a oamenilor! Ca un cuvânt al unei zeiţe este pentru mine fiecare cuvânt al tău, dar ceea ce spui este cumplit de primejdios.

Esau este acoperit de păr peste tot, iar copilul tău are pielea, aproape toată, netedă. Dacă stăpânul m-ar pipăi şi ar da de pielea mea netedă, spune-mi: cum aş arăta în faţa lui? Ca şi cum aş fi vrut să-l înşel – şi m-aş trezi cu blestemul lui pe cap, cât aş clipi din ochi.

— Iar faci pe deşteptul? îl repezi ea. Blestemul să cadă pe capul meu. Am eu grijă. Du-te şi adu-mi iezii. Se întâmplă câte o greşeală…

Iacob o şi luă la goană. Ajunse repede pe coasta muntelui, nu departe de tabără, unde păşteau caprele, apucă doi iezi născuţi în primăvară, care ţopăiau în jurul mamelor lor şi îi înjunghie grăbit, tăindu-le gâturile, iar paznicilor le strigă că erau pentru stăpână. Lăsă să li se scurgă sângele înaintea Domnului, apoi, apucându-i de picioarele dindărăt, îi aruncă pe umăr şi, cu inima bătându-i puternic în piept, se întoarse înapoi. Iezii, cu capetele mici, încă de pui, cu corniţele inelate, cu botişorul căscat şi cu ochii sticloşi, jertfiţi prea timpuriu unui mare destin, îi

spânzurau până la mijlocul spatelui, deasupra veşmântului larg. Rebeca îl şi aştepta, făcându-i semn cu mâna.

— Grăbeşte-te, zise ea, totul e pregătit.

Sub acoperişul ei era o vatră zidită din pietre, o oală de bronz era pe foc şi toate cele trebuincioase bucătăriei şi gospodăriei se găseau acolo. Mama îi luă iezii şi începu grăbită să-i jupoaie şi să-i taie în bucăţi, cu gesturi largi şi energice, în pălălaia focului, mânuind carnea cu o furculiţă, mestecând, stropind, potrivind, iar în timpul acestor pregătiri, între ei se lăsă tăcere. Pe când mâncarea fierbea, Iacob o văzu pe mama scoţând din sipetul ei veşminte păturite, o cămaşă şi o tunică. Erau hainele de sărbătoare ale lui Esau, pe care le păstrase ea – Iacob le recunoscu şi iarăşi păli. După asta o văzu pe Rebeca tăind cu cuţitul pieile iezilor în bucăţi şi în fâşii, care încă mai erau jilave de sânge şi lipicioase pe partea dinăuntru, şi el începu din nou să tremure la vederea lor. Însă Rebeca îi porunci să-şi scoată

cămaşa largă, cu mâneci scurte, pe care o purta zilnic în acel timp, şi-i puse ea însăşi veşmântul scurt, de dedesubt, al fratelui său, după care îi îmbrăcă haina frumoasă de lână albastră şi roşie a acestuia, care nu acoperea decât un singur umăr şi lăsa goale braţele. Apoi grăi către el:

— Acum, vino încoace!

Şi în vreme ce buzele mamei se mişcau, şoptind cuvinte neînţelese, cutele energice dintre sprâncene rămânând nemişcate, începu să înfăşoare cu fâşiile de blană toate locurile unde pielea lui Iacob era dezgolită şi fără păr, în jurul gâtului, a braţelor, a picioarelor şi pe partea din afară a mâinilor şi le legă cu aţă, cu toate că, şi fără asta, blana se lipea într-un fel foarte neplăcut. Şi Rebeca mormăia:

— Înfăş copilul, înfăş stăpânul, stăpânul să-l pipăie, tatăl să mănânce, ţie vor trebui să-ţi slujească fraţii Adâncului.

Apoi, îi spălă cu mâinile ei picioarele, cum o făcuse desigur când era mic, îi unse părul de pe

cap şi picioarele proaspăt spălate cu ulei înmiresmat cu mirosuri de pajişti şi flori de câmp, de care se folosea Esau, şi din nou mormăi printre dinţi:

— Miruiesc copilul, miruiesc piatra, orbul să mănânce, la picioarele tale, la picioarele tale vor trebui să cadă fraţii Adâncului.

Şi mai spuse:

— S-a împlinit!

În timp ce el se ridica, stângaci şi înspăimântat, cu înfăţişarea de fiară, cu braţele şi picioarele depărtate, clănţănind din dinţi, ea rându-i carnea în blid, presărând-o cu mirodenii, adăugă alături pâine de grâu şi ulei limpede ca aurul, pentru muiat pâinea, îi mai dădu şi un ulcior cu vin, i le puse în mână şi pe braţe, zicându-i:

— Acum, urmează-ţi calea!

Şi Iacob porni, încărcat, împiedicat şi crăcănat de teamă ca afurisitele de piei lipicioase să nu care cumva să alunece, scăpând de sub

firele care le ţineau. Inima îi bătea tare, umbla cu chipul încremenit şi ochii plecaţi. Mai mulţi oameni ai casei, văzându-l pe când străbătea ograda, ridicară braţele şi clătinară capul, pocnind din limbă, apoi sărutându-şi vârful degetelor, ziseră:

— Iată stăpânul!

Astfel ajunse la cortul lui Isaac şi, cu gura lipită de pielea ce acoperea intrarea, spuse:

— Eu sunt, tată. Îngădui oare slugii tale să intre în cort?

Din adâncul încăperii se auzi glasul îndurerat al lui Isaac:

— Dar cine eşti oare? Nu cumva eşti vreun potlogar sau vreun fiu de potlogar, care vii în faţa cortului meu şi spui *eu* despre tine? Oricine poate spune eu, însă totul este cine spune eu.

Iacob răspunse, strângându-şi dinţii, ca să nu-i clănţăne când vorbea:

— Fiul tău este cel ce spune eu, aducându-ţi ce a vânat şi a gătit.

— Asta-i altceva, răspunse Isaac dinăuntru. Dacă-i aşa, intră.

Şi Iacob pătrunse în semiobscuritatea cortului, unde, în fund, pe o laviţă de lut mai înaltă şi acoperită, Isaac stătea lungit, învelit în mantia sa, cu bucăţile jilave de pânză pe ochi, şi sprijinindu-şi capul pe un căpătâi cu un semicerc de bronz. Bătrânul întrebă încă o dată:

— Aşadar, cine eşti tu?

Cu glasul stins, Iacob îi răspunse:

— Eu sunt Esau, părosul, întâiul tău născut, şi am făcut ce mi-ai poruncit. Aşază-te, tată, şi întăreşte-ţi sufletul; aici este mâncarea.

Dar Isaac încă nu se aşează. Întrebă:

— Cum de ţi-a ieşit atât de curând vânatul în cale şi atât de iute s-a ivit în bătaia arcului tău?

— Domnul Dumnezeul tău mi-a hărăzit noroc la vânătoare, răspunse Iacob, dar nu izbuti să rostească răspicat decât câteva silabe, celelalte pierzându-i-se într-un fel de şoaptă. Spusese: „Dumnezeul tău”, din pricina lui Esau; căci

Dumnezeul lui Isaac nu era şi Dumnezeul lui Esau.

— Ce-mi pare oare? întrebă deodată Isaac. Glasul tău, Esau, întâiul meu născut, este şovăielnic, dar îmi sună aidoma cu glasul lui Iacob?

Înfricoşat, Iacob nu se pricepu să răspundă, ci doar tremura. Însă Isaac îi zise cu blândeţe:

— Glasurile fraţilor sunt, fără îndoială, asemănătoare, iar cuvintele le ies din gură sunând deopotrivă şi cu un iz de rudenie. Vino să te pipăi, să te văd cu mâinile mele văzătoare, dacă tu eşti Esau, primul meu născut, sau ba.

Iacob se supuse. Lăsă jos tot ceea ce-i dăduse maică-sa să aducă, păşi înainte şi aşteptă să fie pipăit. Iar când fu aproape, văzu că tatăl său îşi legase strâns bucăţile jilave de pânză cu nişte fire, să le împiedice să cadă când se va aşeza, întocmai cum prinsese Rebeca de el dezgustătoarele piei.

Isaac dibui puţin prin aer, cu mâinile depărtate şi degetele subţiri, înainte de a da peste Iacob, care îi stătea la îndemână. Degetele ofilite îl

găsiră, bătrânul le plimbă bâjbâind pe toate părţile neacoperite de haine, pe gât, braţe, pe dosul palmelor şi coborî de-a lungul coapselor, dând pretutindeni de pielea păroasă de ied. Apoi zise:

— Da, iată, asta mă încredinţează, într-adevăr, e blana ta, sunt smocurile roşcate ale lui Esau, le văd cu mâinile mele văzătoare. Glasul seamănă cu al lui Iacob, dar părul este al lui Esau şi asta este hotărâtor. Prin urmare, tu eşti Esau?

La care Iacob îi răspunse:

— Tu vezi şi spui asta.

— Atunci dă-mi să mănânc! zise Isaac se şi aşeză. Mantia îi atârna peste genunchi. Iar Iacob luă blidul cu mâncare şi, ghemuindu-se la picioarele tatălui său, i-l întinse. Dar Isaac se aplecă asupra blidului şi adulmecă mâncarea, pipăind încă o dată, cu mâinile amândouă, mâinile lui Iacob acoperite cu blana de ied.

— Ah, e bună! rosti el. Bine gătită, fiul meu. Ai fiert-o în smântână acrită, cum ţi-am poruncit,

şi ai pus cardamă, şi cimbru, precum şi puţin chimen. Şi mai pomeni încă alte mirodenii folosite la prepararea mâncării şi pe care gustul său le deosebea. Apoi încuviinţă din cap, întinse mâna şi începu să mănânce.

Mâncă tot, ospătarea dură mult.

— Ai şi pâine, Esau, fiul meu? întrebă el, mestecând.

— Se-nţelege, îi răspunse Iacob. Lipie de grâu şi untdelemn.

Rupse din pâine, o înmuie în ulei şi o duse la gura tatălui. Acesta mesteca, mai lua o bucată de carne, îşi mângâia barba, dădea mulţumit din cap, în vreme ce Iacob privea de jos la chipul lui, urmărind cum mănâncă. Era atât de plăpând şi străveziu acest chip, cu scobiturile delicate ale obrajilor, din care răsărea o barbă rară şi căruntă, un nas mare, îngust, curbat ca tăişul unei săbii, cu nări subţiri şi largi –, atât de venerabil şi spiritualizat apărea acest chip, în pofida bucăţilor de pânză care-i acopereau ochii, încât mestecatul

şi mâncatul nu păreau să i se potrivească. Aproape că te ruşinai, urmărindu-l cum mănâncă şi aveai sentimentul că el însuşi ar fi fost stânjenit, simţindu-se privit. Dar poate că bucăţile jilave de pânză care-i acopereau ochii îl fereau de această jenă, şi, oricum, mesteca încet, cu falca de jos firavă în barba rară, şi, cum în blid erau numai bunătăţi, Isaac nu lăsă nimic pe fund.

— Dă-mi să beau! spuse el. Iacob se grăbi să-i întindă ulciorul cu vin şi să-l aplece spre buzele uscate, în timp ce degetele tatălui se aşezară pe blăniţele care acopereau mâinile lui Iacob. Şi cum tânărul era aproape lipit de bătrân, acesta din urmă îi adulmecă, cu nările largi şi subţiri, nardul răspândit de păr şi miresmele de flori de câmp de pe veşmânt, se mai opri o dată din sorbit şi-i spuse:

— În adevăr, te poţi şi înşela, cum amiros totdeauna de frumos straiele bune ale fiului meu! întocmai ca pajiştile la începutul anului, când Dumnezeu le-a binecuvântat şi le-a dăruit flori din

belşug, pentru desfătarea simţurilor noastre.

Şi cu vârfurile subţiri a doua degete, ridică puţin marginea uneia dintre bucăţile jilave de pânză, zicând:

— Oare eşti tu, în adevăr, Esau, fiul meu mai mare?

Iacob râse deznădăjduit şi răspunse:

— Dar cine altul?

— Atunci, totul e bine, făcu Isaac şi răsuflă atât de adânc încât firava lui beregată se ridică şi se coborî sub barbă. Apoi porunci să i se toarne apă peste mâini, să se spele. Iar când Iacob termină şi cu asta, şi îi şterse mâinile, tatăl spuse:

— Să se împlinească deci!

Înviorat de mâncare şi băutură, cu faţa îmbujorată, îşi aşeză mâinile pe fiul ce tremura ghemuit, pentru a-i da Binecuvântarea din toate puterile sale şi, cum sufletul îi fusese atât de întărit de prânzul luat, cuvintele lui fură pline de întreaga vigoare şi bogăţie a pământului. Astfel, îi dădu îmbelşugarea ţarinei mănoase şi rodnicia ei

femeiască, roua şi virilul torent al ploii cereşti, îi dădu îndestularea ogoarelor, a pomilor, a viţei, şi fecunditatea spornică a turmelor, şi tunsoarea oilor de două ori pe an. Îi transmise Legământul şi-i dădu să poarte Făgăduinţa, încredinţându-i ca moştenire toate câte fuseseră create, să le transmită neodihnitei treceri a timpului. Cuvintele lui curgeau şuvoi şi răsunau puternic, îi mai lăsă ca moştenire domnia în lupta ce încleştează cele două jumătăţi ale lumii, lumina şi întunericul, îi dărui şi biruinţa asupra balaurului pustiei, dându-i, de asemenea luna plină şi-l statornici ca purtător al solstiţiilor, al reînvierii şi al marelui râs. Şi folosi şi el, deopotrivă, cuvântul ritual pe care-l murmurase Rebeca; venit din străfundul vremurilor, cuvântul devenise taină şi nu se mai potrivea, întocmai şi după înţeles, cu acest caz, întrucât erau în joc doar doi fraţi, dar Isaac îl rosti cu solemnitate, aplecat asupra celui îngenuncheat în faţa lui: Copiii mamei sale erau datori să slujească celui Binecuvântat şi toţi fraţii să se

prosterneze la picioarele sale miruite. Apoi, invocă de trei ori numele lui Dumnezeu şi zise: „Aşa să fie!” Şi ridică mâinile de pe Iacob.

Acesta se năpusti la maică-sa. Dar după puţină vreme Esau se întoarse cu iedul de ţap sălbatic pe care-l ucisese – şi abia acum povestea devenea totodată hazlie şi cumplită.

Din toate câte au urmat, Iacob n-a văzut şi nici n-a vrut să vadă nimic cu ochii săi; a stat ascuns. Dar din auzite le-a ştiut pe toate întocmai, şi şi le reamintea de parcă ar fi fost de faţă.

Când Esau se întoarse, se mai ştia cel ales să fie binecuvântat; nu avea habar de ceea ce se petrecuse între timp, căci pentru el, istoria încă nu se desfăşurase atât de departe. Bucuros în înfumurarea sa şi fălos, sosea cu ţapul în spinare şi, strângând arcul în pumnul păros, se fudulea, călcând în paşi de marş: păşea ridicând picioarele foarte sus, întorcea capul, când într-o parte, când într-alta, cu îndârjită bucurie, pentru a se încredinţa că este văzut în slava şi măreţia sa, şi

încă de departe reîncepu cu lăudăroşeniile şi pălăvrăgelile lui, jalnic lucru şi caraghios pentru toţi cei ce-l ascultau. Căci se adunaseră roată toţi cei ce-l văzuseră pe Iacob intrând şi ieşind de la stăpân, înfăşurat în piei de ied, precum şi cei ce auziseră numai de cele întâmplate. Soţiile şi copiii lui Esau însă nu li se alăturară, cu toate că el îi chema iarăşi şi pe ei să fie martorii măreţiei şi făloşeniei sale.

Oamenii se adunară grămadă, râzând de ţopăielile lui, într-un cerc tot mai strâmt în juru-i, să vadă şi să audă cum se zbenguia. Căci el începu, cu strigăte de iarmaroc şi mare zarvă, să jupoaie în văzul tuturor vânatul, să-i scoată măruntaiele şi să-l taie bucăţi, aprinse cu cremenea iasca, făcu foc cu vreascurile, atârnă oala deasupra şi porunci cu glas răsunător oamenilor, care râdeau întruna, să-i aducă toate cele trebuincioase pregătirii blidului său întru cinstirea tatălui.

— Haha şi hoho, ei, voi, gură-cască şi

evlavioşilor! le strigă el, umflându-se în pene. Aduceţi-mi furculiţa mare! Aduceţi-mi lapte acru, că doar se dă în vânt după laptele de oaie. Hai, voi, trântorilor, aduceţi-mi sare de ocnă, coriandru, usturoi, mentă şi sămânţă de muştar, să-l usture cerul gurii, că vreau să-i dau o mâncărică, să-i ţâşnească puterea prin toţi porii. Mai aduceţi-mi şi pâine din făină *şolet* untdelemn din măsline proaspăt zdrobite şi vin strecurat, pierde-vară ce sunteţi, să nu ajungă nici pic de drojdie în ulcior, de nu, lovi-v-ar catârul alb! Fugiţi şi aduceţi! Doar este prăznuirea ospătării lui Isaac şi a Binecuvântării, sărbătoarea lui Esau, fiul şi eroul, pe care stăpânul l-a trimis să-i vâneze o sălbăticiune, să-i fie de prânz, şi pe care vrea să-l binecuvânteze, înăuntru în cort, chiar în acest ceas!

Şi, astfel, agitându-se cu vorba şi cu mâna, cu „haha” şi „hoho”, cu gesturi bombastice şi lăudăroşenii umflate şi ţipătoare, continuă să pălăvrăgească despre neţărmurita dragoste pe

care i-o purta tatăl lui, şi de ziua cea mare a blăniţei roşcate, încât oamenii de la curte se tăvăleau de râs, le dăduseră lacrimile, se îndoiau de mijloc, ţinându-se de burtă. Dar când porni cu mâncărica lui, purtând blidul ca şi cum ar fi purtat Tabernacolul, şi păşea iarăşi atât de caraghios, tot grozâvindu-se, până în dreptul cortului părintesc, cei din jur începură să chiuie de bucurie, să bată din palme şi să tropăie, apoi, însă, amuţiră. Căci Esau, ajuns în faţa intrării, zise:

— Tată, eu sunt şi-ţi aduc ceea ce mi-ai poruncit, ca să mă binecuvântezi. Pot să intru?

Dinăuntru se auzi vocea lui Isaac:

— Cine-i acela care spune eu şi vrea să pătrundă la orb?

Esau răspunse:

— Zbârlitul tău, Esau, care a mers la vânătoare şi ţi-a gătit o mâncare bună, să-ţi dea puteri, aşa cum i-ai poruncit.

— Smintitule şi tâlharule, răbufni glasul din cort. Ce tot minţi acolo? Esau, primul meu născut,

a şi fost de mult la mine, mi-a dat să mănânc, mi-a potolit setea şi a primit Binecuvântarea.

Atunci Esau tresări de spaimă, cât pe ce să scape toate din mână, iar sosul de smântână sări din blid, de atâta tremurat şi se bâţâi, feştelindu-l tot. Oamenii sughiţau de râs. Îşi scuturau capetele, căci, într-adevăr, prea era caraghios, şi cu pumnii îşi ştergeau şiroaiele ce le curgeau din ochi şi le zvârleau jos. Esau însă năvăli, nechemat, în cort, după care urmă o tăcere apăsătoare, în vreme ce oamenii curţii, adunaţi afară, îşi apăsau gura cu mâinile şi îşi dădeau coate. Dar nu trecu mult, că dinăuntru răsună un răcnet nemaipomenit, iar Esau se năpusti afară ridicând braţele, nu roşu, ci vânăt la faţă.

— Blestemat, blestemat, blestemat! ţipă el din răsputeri, folosind cuvântul pe care noi, astăzi, îl folosim la cele mai mici plictiseli. Pe vremea aceea, însă, şi în gura părosului Esau, ţipătul era proaspăt şi neobişnuit, adică încărcat cu semnificaţia originară, întrucât în loc să fie

binecuvântat, el se pomenise blestemat şi sărbătoreşte înşelat de batjocura lumii, ca nimeni altul. Blestemat, mai răcni el, înşelat, înşelat şi călcat în picioare! Iar apoi se aşează la pământ, urlând cu limba scoasă, şi plângea cu lacrimi cât alunele, pe când oamenii se strânseseră roată în jurul lui, ţinându-şi şalele de râs, atât îi durea marele renghi care-l păgubise pe Esau, Roşul, de binecuvântarea tatălui.

Iacob este silit să plece

Apoi urmă fuga, Iacob părăsind vatra şi curtea părintească, cum poruncise şi puse la cale Rebeca, mama aceasta hotărâtă, însufleţită de sentimente nobile, care îşi primejdui odorul şi se învoi să nu-l mai vadă poate niciodată, numai să deţină el Binecuvântarea şi s-o poată lăsa veacurilor viitoare. Era prea înţeleaptă şi vedea prea departe ca să nu fi prevăzut urmările necesare ale solemnei ei înşelătorii; dar,

cunoscându-le, le luă asupra sa, aşa cum, cu bună ştiinţă, le-a impus fiului ei, şi-şi jertfi inima.

O făcu pe tăcute, căci şi în convorbirea ei cu Isaac, pregătitoare a celor necesare, domnise tăcere despre miezul lucrurilor şi ocoliseră esenţialul. Nu-i scăpă nimic. Era limpede şi, ca să spunem aşa, scris din toate timpurile, că Esau va urzi, în sufletu-i năuc, răzbunare, şi că se gândea să răstoarne ce fusese împlinit, folosindu-se de toate mijloacele închipuirii lui. Şi Rebeca ştiu curând în ce fel Esau îşi juca rolul de Cain. Află că el intrase în legătură cu Ismael, omul pustiei, frumosul-întunecat, izgonitul, cu scop de răzvrătire. Nimic nu era mai de înţeles. Fratele lui Isaac şi fratele lui Iacob făceau parte din acelaşi neam de păgubiţi; călcau pe aceleaşi urme, nesuferiţi, surghiuniţi; trebuiau să se întâlnească. Situaţia, însă, era mai rea, iar primejdia mult mai mare decât presupusese Rebeca, întrucât Esau voia să-l ucidă, nu numai pe Iacob, ci şi pe Isaac. Ea auzi că Esau îi propusese lui Ismael, ca acesta

să-l omoare pe orb, după care el însuşi va încheia socotelile cu Piele-Netedă. Se temea de fapta lui de Cain, se temea că, săvârşind-o, să devină, tot mai mult, el însuşi Cain. De aceea prefera ca unchiul său să i-o ia înainte, spre a-i da curaj. Cum Ismael se lăsa greu, cumnata lui avu răgaz să acţioneze. Lui nu-i plăceau aceste planuri. Dădu a înţelege că amintirea duioaselor sentimente nutrite faţă de gingaşul său frate, şi care slujiseră de pretext surghiunului său, îl împiedicau să ridice braţul împotriva lui Isaac. N-avea decât s-o facă Esau, iar Ismael se învoi să-i implânte lui Iacob o săgeată în ceafă, cu atâta dibăcie încât să-i iasă prin gâtiţă, şi cel astfel mângâiat avea să se întindă, cât era de lung, în iarbă.

Asemenea propuneri erau vrednice de sălbaticul Ismael. Lui îi treceau prin cap gânduri noi, pe când Esau avea în minte numai tradiţia, adică uciderea fratelui. El nici nu putea înţelege vorbele lui Ismael şi credea că bate câmpii. Nici nu-şi putea închipui uciderea tatălui, aşa ceva nu

se mai întâmplase niciodată, nu exista, propunerea lui Ismael nu avea nici cap nici coadă, era în sine absurdă. La nevoie îţi puteai scopi tatăl cu securea, aşa cum fusese scopit Noe, dar să-l ucizi, era o aiureală fără rădăcini. Ismael râse de nepriceperea prostească a nepotului. El ştia că asta era cu adevărat o propunere cu rădăcini, că aşa ceva exista cu adevărat, ba se prea putea să fi fost chiar la începutul tuturor lucrurilor, şi, după părerea sa, Esau, întorcându-se în trecut, se oprea prea devreme şi se mulţumea cu începuturi prea târzii, când afirma că aşa ceva nu se mai văzuse. Ismael îi spuse asta şi îi mai spuse şi altele. Îi spuse asemenea grozăvenii că, prima dată când le auzi, Esau o luă la goană cu blana lui zbârlită toată. Ismael îl sfătui ca, după uciderea tatălui, să se ospăteze pe săturate din carnea lui, pentru a-şi însuşi înţelepciunea, puterea şi Binecuvântarea lui Avraam, al cărui purtător era Isaac, în care scop, nu avea voie să fiarbă trupul tatălui, ci trebuia să-l mănânce crud, cu sânge şi oase cu tot – la care

cuvinte Esau o luă înnebunit la fugă.

Se întoarse, ce-i drept, înapoi, dar înţelegerea dintre unchi şi nepot în legătură cu împărţirea rolurilor în omoruri se tărăgăna, încât Rebeca, mama, câştigă timpul pentru a lua măsuri. Nu-i spuse nimic lui Isaac despre gândurile rele, încă tulburi, pe care i le purtau, după ştirea ei, rude apropiate. Numai despre Iacob a fost vorba între soţi, şi nici despre acesta cumva în legătură cu vreo primejdie care l-ar fi ameninţat, de care ar fi trebuit să ştie şi Isaac; n-a fost deci niciodată vorba despre înşelăciunea cu Binecuvântarea, nici despre furia lui Esau (trecută cu totul sub tăcere), atenţia lor oprindu-se asupra nevoii ca Iacob să călătorească, şi anume în Mesopotamia, pentru o vizită la rudele arameice de acolo, căci, de-ar rămâne aici, ar fi de temut că el – da, şi el – ar putea încheia o căsătorie dăunătoare. Părinţii se învoiră în această privinţă. Dacă Iacob, zicea Rebeca, şi-ar lua femeie dintre fiicele acestei ţări, o hitită, care ne-ar aduce în

corturi idolii ei oribili, ca femeile lui Esau, îl întreba pe Isaac cu toată seriozitatea, la ce i-ar mai fi bună ei viaţa? La care Isaac, încuviinţând din cap, recunoscu că are dreptate şi, pe acest temei, Iacob trebuia să plece o bucată de vreme. O bucată de vreme; aşa îi spusese şi ea lui Iacob, o credea cu adevărat, spera s-o poată crede cu adevărat. Îl ştia pe Esau, era zăpăcit, fluşturatec, avea să uite. Deocamdată, avea numai sânge în minte, dar era uşor de abătut de la planurile sale. Aflase că în timpul plecărilor în pustie, la Ismael, Esau se îndrăgostise nebuneşte de Mahalath, fiica acestuia, şi că se gândea s-o ia de soţie. Se prea putea ca, în capul lui mărginit, această întâmplare paşnică să şi îl avut precădere, asupra planurilor de răzbunare. Când se va vădi că Esau a renunţat cu totul la gândurile lui sângeroase şi că s-a potolit, ea îi va trimite vorbă lui Iacob şi-l va chema să se întoarcă la sânul ei. Deocamdată fratele ei, Laban, fiul lui Betuel, care trăia cale de şaptesprezece zile de aici, în ţara Aram Naharaim,

îl va primi, de dragul ei, cu braţele deschise. Astfel a fost rânduită fuga, şi Iacob gătit în taină pentru călătoria sa în Aram. Rebeca nu vărsă nicio lacrimă. Îl îmbrăţişă, doar, îndelung, în dimineaţa aceea, îl mângâie pe obraji, îl împodobi pe el, dar şi cămilele, cu amulete, îl mai strânse la piept pentru ultima oară şi-şi zise, în inima ei de mamă, că poate n-o să-l mai revadă niciodată, dacă Dumnezeul ei, sau un altul, o voia. Aşa fusese hotărât! Dar Rebeca nu regretă nimic, nici atunci, nici mai târziu.

Iacob trebuie să plângă

Ştim ce i s-a întâmplat drumeţului în prima zi a călătoriei, îi cunoaştem umilirea şi înălţarea. Numai că, înălţarea i-a fost lăuntrică şi o mare viziune a sufletului, umilirea, în schimb, trupească şi reală, cum a fost şi călătoria făcută sub semnul ei, ca jertfă a ei: singur şi ca cerşetor. Calea era lungă, iar el nu era Eliezer căruia „pământul îi

sărea în întâmpinare”. Se gândea mereu la acel bătrân, vătaful argaţilor lui Avraam şi trimisul lui, care-i semănase străbunului la chip, după cum se spunea îndeobşte, şi care străbătuse cu alai acelaşi drum, s-o ceară pe Rebeca pentru Isaac. Cât de deosebite erau împrejurările în care călătorise Eliezer, cu strălucirea cuvenită rangului său, cu cele zece cămile încărcate cu toate cele trebuincioase, cât şi cu cele de prisos, întocmai cum fusese şi el înzestrat, înainte de blestemata întâlnire cu Elifaz. De ce oare Dumnezeu, regele, orândui-se astfel lucrurile? De ce îl pedepsea cu atâta caznă şi jale? îi părea sigur că era vorba de o osândă, de o ispăşire şi de o compensaţie pentru Esau, şi, de-a lungul călătoriei sale chinuite şi jalnice, Iacob medită mult asupra felului de a fi al Domnului, care de bună seamă voise şi încurajase cele întâmplate, iar acum îl chinuia pentru ele şi îl făcea să plătească lacrimile amare ale lui Esau, cu toate că oarecum numai de formă şi într-o proporţie necorespunzător de binevoitoare. Căci,

până la urmă, pătimirea pe care o îndura, oricât de neplăcută ar fi fost, însemna ea, oare, o plată pe măsura folosului obţinut, în dauna fratelui păgubit pe veci? La această întrebare, Iacob zâmbi în barba care-i crescuse şi-i năpădise chipul tras şi ars de soare, lucind de sudoare şi încadrat de o basma umedă şi jegoasă.

Era toiul verii, în luna Ab, căldura şi uscăciunea erau deznădăjduitoare. Un strat gros de praf acoperea arborii şi tufişurile. Iacob zăcea pe cocoaşa cămilei prost hrănite, ai cărei ochi inteligenţi, năpădiţi de muşte, aveau o expresie tot mai tristă, mai trudită; când se întâmpla să-i iasă călători în cale, Iacob îşi acoperea faţa. Pentru a uşura animalul, îl mai ducea de căpăstru, lăsându-l să umble pe una din cărările paralele ce alcătuiau drumurile, el mergând pe cărarea alăturată, afundându-şi tălpile în praful plin de pietricele. Dormea nopţile sub cerul liber, în câmp, la rădăcina vreunui copac, în vreun crâng de măslini, sau ghemuit lângă zidul vreunui saţ la

voia întâmplării şi, lipit de cămilă, îi pria căldura bună a trupului ei. Nopţile erau adeseori friguroase, ca în pustie, şi pentru că fusese cocoloşit şi crescut la umbra cortului, răci repede în somn şi, în arşiţa de peste zi, începu curând să tuşească de parcă era ofticos. Asta îl stingherea foarte să-şi câştige tainul zilnic; căci, pentru a căpăta de mâncare, trebuia să vorbească, să povestească şi să distreze oamenii cu istorisirea cumplitelor lui întâmplări care-l prăvăliseră în mizerie, pe el, un fiu de familie bună. Povestea locuitorilor de prin sate, de prin bâlciuri sau de lângă fântânile unde i se îngăduia să-şi adape cămila şi să se spele. Copii, bărbaţi şi femei cu ulcioare se strângeau roată în jurul lui şi-i urmăreau cu atenţie cuvintele, întrerupte de tuse, de altminteri însă sprintene şi expresive. Îşi spunea numele şi, lăudându-şi obârşia, descria cu multe amănunte viaţa de stăpân pe care o dusese acasă, se întindea cu plăcere şi cât mai pe îndelete asupra mâncărurilor grase şi bogate în mirodenii

care i se serveau şi descria apoi dragostea minunată, belşugul şi grija care domniseră la pregătirea plecării sale în călătorie, întrucât el era primul născut, a călătoriei la Harran, din ţara Aram, către răsărit şi miazănoapte, dincolo de apele Pratului, la nişte rude care se bucură acolo de multă cinstire, şi nu era de mirare, căci stăpâneau mii şi mii de oi şi capre. Fusese trimis de acasă la aceste rubedenii, în parte pentru treburi de negoţ, în parte pe temeiuri religioase şi diplomatice de o mare însemnătate. Înşiruia amănunţit toate darurile şi obiectele de schimb pe care le ducea în calabalâcul său şi descria podoabele cămilelor, şi armele princiarului său alai, delicioasele provizii pentru el şi însoţitorii săi, încât cei care-l ascultau, nesăţioşi de întâmplări neobişnuite, deşi ştiau că se poate exagera, erau, totuşi, de acord să nu facă vreo deosebire limpede între adevăr şi ce era frumos exagerat, şi îl urmăreau cu gurile căscate şi ochii holbaţi. Aşa plecase de acasă, dar, din păcate, în

anumite ţinuturi ale ţării mişunau tâlharii. Erau tâlhari foarte tineri, dar nemaipomenit de cutezători. Caravana lui apucase să intre într-o trecătoare, când tâlharii i-au năvălit în număr mare în cale, tăindu-i ieşirile înainte şi înapoi, precum şi posibilitatea de a scăpa pe laturi şi astfel se pornise o luptă care întrecuse în grozăvie tot ce omenirea avea să păstreze în amintire, şi Iacob descria cu de-amănuntul fiecare lovitură, aruncare, împunsătură. Strâmtoarea se umpluse de leşuri de oameni şi animale; el însuşi doborâse de şapte ori câte şapte tâlhari tineri, iar oamenii lui făcuseră fiecare aproape aceeaşi ispravă. Totuşi, vai! duşmanii fiind puzderie, până la sfârşit i-au răpus; şi fiindcă ai lui căzuseră unul după altul, iar el rămăsese singur în viaţă, a fost silit, după mai multe ore de luptă, să ceară mila, să i se cruţe viaţa.

O femeie întrebă de ce, oricum, nu l-au ucis şi pe el?

Asta le şi fusese gândul. Ba, chiar căpetenia

tâlharilor, cel mai tânăr şi mai neruşinat dintre ei, ridicase spada deasupra capului său, să-l omoare, Iacob însă îl invocase în clipa aceea, din adâncul deznădejdii lui, pe Dumnezeul său şi numele Dumnezeului părinţilor săi, iar la această chemare spada sângerosului tinerel se fărâmase în aer, în de şapte ori câte şaptezeci de bucăţi. Înspăimântat, scârbavnicul copilandru şi-a pierdut cumpătul şi, împreună cu soţii lui, a luat-o la goană disperat, prădându-l, este adevărat, de toate lucrurile, lăsându-l gol. Gol şi credincios îşi continua călătoria, la capătul căreia era sigur că va găsi numai balsamuri, lapte, miere, veşminte de purpură şi pânză scumpă de in Dar până să ajungă acolo, nu avea, vai, unde-şi pune capul, nu putea potoli strigătul maţelor flămânde, neavând de multă vreme în pântecul său nici măcar buruieni de-ajuns.

Se izbea cu pumnul în piept, iar ascultătorii săi de prin bâlciuri şi dughene sau din preajma adăpătorilor făceau întocmai ca el, înfierbântaţi şi

cutremuraţi de istorisirile lui, răcnind că era o neruşinare că asemenea lucruri se mai puteau întâmpla, dar că drumurile în ţinutul lor erau cu mult mai sigure. La ei, spuneau oamenii, straja străbătea şleaurile din două în două ceasuri. Şi-i dădeau de mâncare celui atât de oropsit de soartă, lipii, chifteluţe de carne, usturoi şi curmale, ba, adesea, chiar o pereche de porumbei sau vreo raţă, iar cămila primea şi ea fân, ba şi grâu, să mai câştige puteri, să-şi poată continua drumul.

Astfel se urnea din loc în loc, târându-se către apa Iordanului, prin Siria, spre trecătoarea Orontelui, la poalele Muntelui Alb, drumeţind anevoie, căci felul lui de a-şi câştiga hrana îi luă mult din timp. În oraşe, vizita templele, discuta cu preoţii asupra divinităţii şi îi câştiga prin cultura sa şi cuvintele lui iscusite, astfel încât i se îngăduia să se refacă, ba să ia şi merinde de drum din cămările de provizii ale zeului. Văzu de-a lungul călătoriei sale multe lucruri frumoase şi sfinte, printre care, îndeosebi, către partea cea

mai depărtată dinspre miazănoapte, Muntele Domnului, ale cărui stânci învăpăiate scânteiau, iar el se închină înaintea lui, mai văzu ţinuturi bogat roditoare, umezite datorită zăpezilor din munţi, unde trunchiurile înalt-legănate ale palmierilorcurmali imitau cozile solzoase ale balaurilor, şi mai văzu codri întunecaţi de cedri, de sicomori şi de arbori care întindeau mănunchiuri de dulci fructe făinoase. Văzu oraşe forfotind de lume, Damaşchiul, în mijlocul livezilor şi grădinilor de basm. Acolo văzu un cadran solar. Tot acolo zări, cu teamă şi dezgust, pustia. Era roşie, aşa cum se cuvenea. Învăluită într-o boare sumbră şi purpurie, se întindea spre răsărit, o mare a impurităţii, bârlog al duhurilor rele, lumea subpământeană. Da, de aceasta avea acum parte. Dumnezeu îl trimitea în pustie, căci, el îl făcuse pe Esau să plângă plin de amărăciune şi să strige amarnic – tot potrivit voinţei Lui. Traiectoria care-i prilejuise, pe vârful de la Beth-el, o mângâietoare urcare în ceruri, cobora acum la apus în lumea

infernală, şi cine ştie ce balaur fioros îl aştepta acolo! Plânse un pic când, legănat pe cocoaşa cămilei, se înfundă în pustie. Un şacal alerga înaintea lui, lung, de un galben murdar, cu urechile ascuţite şi coada întinsă drept, o fiară a unui zeu trist, o făptură mişelnică. Deşi i-o lua mereu înainte, şacalul îl lăsa, totuşi, pe Iacob să se apropie, încât simţea duhoarea înţepătoare a jivinei, care întorcea capul său de câine spre călător, privindu-l cu ochii mici şi răutăcioşi, scotea un râs scurt şi continua să alerge. Ştiinţa şi gândirea lui Iacob erau prea bogate în referinţe, ca să nu recunoască în această fiară pe deschizătorul de drumuri veşnice, pe călăuza spre împărăţia morţilor. S-ar fi mirat foarte ca hiena să nu-l fi precedat în goană, şi iarăşi vărsă câteva lacrimi, afundându-se tot mai mult, în urma fiarei, în golul deznădăjduitor al întinderilor unde se trece din ţinutul Siriei în al Naharinei, printre bolovăniş şi stânci blestemate, câmpii pietroase, pustietăţi nisipoase şi argiloase, stepe serumite şi

tufărişuri uscate de tamarini. Îşi ştia destul de bine drumul, acest drum străbătut, odinioară, în sens invers, de străbunul său, fiul lui Terah, când, venind din locul către care Iacob se îndrepta acum, fusese trimis spre apus, cum era el acum trimis spre răsărit. Gândul la Avraam îl mângâie cumva, în singurătatea apăsătoare, unde, ici şi colo, se puteau vedea, totuşi, urme ale prevăzătoarei griji de oameni şi de bunele legături de comunicaţie. Pe alocuri, se înălţa câte un turn de lut, în care te puteai urca, fie pentru a-ţi da seama unde te afli şi încotro s-o apuci, fie, la nevoie, pentru a te adăposti de fiarele care ameninţau drumeţii. Din loc în loc se afla chiar şi câte o fântână. De mare folos erau semnele, stâlpi de lemn sau de piatră, cu inscripţii, care te călăuzeau chiar noaptea, dacă lumina lunii era mai limpede, şi înlesniseră desigur şi drumeţia lui Avraam. Iacob aduse laude lui Dumnezeu pentru binefacerile civilizaţiei şi se lăsă condus de semnele lui Nimrud, care-l îndrumau spre apele

Pratului, spre punctul tocmai ce şi-l propusese să-l atingă şi care era cel bun: adică acela unde FoarteLatul, ţâşnind din prăpăstiile muntelui de la miazănoapte, se revărsa, potolindu-se, în câmpie. O ceas măreţ, când, în sfârşit intrat în mâl, între trestii, Iacob putu să-şi lase biata cămilă să soarbă din şuvoiul galben. Un pod de luntre lega cele două maluri, iar de cealaltă parte se afla un oraş; însă, nu era încă lăcaşul zeului Lunii, Oraşul drumului şi cetatea lui Nahor. Oraşul acela se găsea şi mai departe, încolo, spre răsărit, dincolo de stepa pe care mai trebuia s-o străbată cu ajutorul semnelor de la marginea drumului, în vâlvătaia arzătoare a soarelui lunii Ab. Şaptesprezece zile? Vai, numărul lor se înmulţise pentru Iacob, mereu silit să reînceapă mica sa istorioară sângeroasă cu tâlhari – şi astfel pierduse socoteala, nu mai ţinuse răbojul, şi nu mai ştia nimic altceva decât că pământul nu-i sărise defel în întâmpinare, ci mai curând dimpotrivă, şi depărtase cât putuse ţelul înaintea

paşilor săi obosiţi. Dar nu a uitat niciodată – ceea ce, de altfel, va spune şi pe patul de moarte –, cum apoi acest ţel a fost deodată atins, sau aproape atins, pe neaşteptate, când îl mai credea depărtat, într-un ceas tocmai când sperase mai puţin să-l mai atingă – cum acest ţel, totuşi, i-a ieşit, într-un fel, în întâmpinare, împreună cu ceea ce avea mai bun şi mai scump de oferit, şi Iacob avea să ia cândva cu el, după o nebănuit de lungă zăbavă.

Iacob ajunge la unchiul său, Laban

Într-o zi, adică, se şi însera, soarele apunea învăluit de o boare alburie, lungind umbra siluetei înalte pe care bărbatul de pe cămilă şi animalul său o aruncau pe pământul nisipos al stepei; aşadar în această după-amiază târzie, care nu se mai răcorea, încremenită în căldura arzătoare, fără nicio adiere sub cerul de bronz, pe când aerul, ce părea că stă să se aprindă, tremura deasupra ierbii sfarogite şi lui Iacob limba i se

uscase în fundul gâtului, căci tocmai din ajun nu mai băuse un strop de apă – ei bine, atunci, dintr-o adâncitură mărginită de două coline cu vârfurile teşite, alcătuind o vâlcea care dădea într-o privelişte largă, unduioasă, el zări, în depărtare, un punct ce se mişca, iar privirea lui, pătrunzătoare oricât era de sleit, recunoscu o turmă de oi, cu câinii şi păstorii adunaţi în jurul unei fântâni. Tresări de bucurie şi scoase un suspin de recunoştinţă, închinat lui Ia, Preaînaltul, deşi nu gândise decât „apă!” ba, din fundul gâtului uscat, chiar strigă acest cuvânt şi plesni din limbă către cămilă, care, simţind şi ea apropierea minunii, îşi întinse gâtul şi, umflându-şi nările, se avântă bucuroasă, lungind pasul.

Curând, Iacob ajunse atât de aproape, încât putu deosebi nu numai dangalele diferiţilor proprietari pe spinările oilor, dar şi chipurile păstorilor, sub glugile care-i apărau de soare, piepturile lor păroase şi brăţările ce le purtau. Câinii mârâiră şi lătrară, împiedicând totodată

turma să se împrăştie; însă oamenii îi potoliră, căci nu se temeau de acest drumeţ singuratic pe cămilă, care le adresa de departe, saluturi cuviincioase de pace. Fuseseră patru sau cinci păstori, după câte îşi amintea Iacob mai târziu, cu o turmă de aproape două sute de oi, de un soi înalt, cu coadă groasă, după cum judecă el ca om priceput, iar bărbaţii stăteau degeaba pe vine sau în picioare, strânşi roată în jurul fântânii, încă acoperite cu capacul rotund de piatră. Toţi erau înarmaţi cu praştii, iar unul avea şi o lăută cu el. Iacob se grăbi să le vorbească, numindu-i „fraţi” şi, cu mâna la frunte, le strigă, la întâmplare, că dumnezeul lor este mare, măcar că, de fapt, nu ştia la care anume se închină. Dar după acestea, cum şi după ce le mai spuse, oamenii se uitară unii la alţii, clătinând din cap sau aplecându-l când pe un umăr, când pe celălalt, şi plescăiră din limbă, în semn de părere de rău. Nu era de mirare, ei, firește, nu-l puteau înţelege. Dar iată că unul dintre dânşii, cu un ban de argint atârnându-i

la piept, îşi spuse numele, Ierubaal, şi că se născuse în ţara Amurn. Nu vorbea chiar în graiul lui Iacob, dar într-unul foarte înrudit, astfel că se înţeleseră şi Ierubaal, păstorul, putu sluji de tălmaci şi traduse alor lui, în limba lor ummu-ummu, spusele străinului. Păstorii îl puseră să-i mulţumească lui Iacob pentru cinstirea adusă puterii zeului lor, îl poftiră să se aşeze lângă ei şi-i spuseră cum îi cheamă. Se numeau Bullutu, Şamaş-Lamassi, Câinele lui Ea şi aşa mai departe. Ei nu avură însă nevoie să-l întrebe nici de numele, nici de obârşia sa; Iacob se grăbi să le spună şi una şi alta, făcând, imediat şi în treacăt, şi o aluzie amară la păţania care-l aruncase în mizerie. Îi rugă pe loc să binevoiască să-i dea puţină apă să-şi potolească setea. I se dădu într-un ulcior de lut, şi cu toate că apa era călâie, o turnă fericit pe gât. Cămila, însă, fu silită să aştepte, de-a valma cu oile, căci piatra încă mai acoperea gura fântânii, şi, dintr-o pricină nelămurită, nimănui nu-i da în gând s-o rostogolească deoparte. Iacob

întrebă:

— Din care loc sunt fraţii mei?

— Harran, Harran, îi răspunseră ei, pe diferite tonuri. Bel-Harran, Stăpânul drumurilor. Mare, mare. Cel mai mare.

— Oricum, e unul dintre oraşele cele mai mari, făcu Iacob rezervat. Dar eu tocmai la Harran vreau să ajung. E departe?

Nu era deloc departe. Oraşul se afla acolo, după cotitura colinei line. Cu oile ajungi tocmai bine într-o oră.

— Minune dumnezeiască! exclamă Iacob. Înseamnă că am şi ajuns! După mai bine de şaptesprezece zile de drumeţie! Aproape că nu-mi vine să cred!

Şi, apoi, îi întrebă dacă îl cunosc pe Laban, fiul lui Betuel, fiul lui Nahor.

— Îl cunoaştem foarte bine, ziseră ei. Nu locuieşte chiar în oraş, ci cam la o jumătate de oră de aici. Tocmai îi aşteptăm oile, mai adăugară păstorii.

— Şi e sănătos?

— Deplin sănătos. Dar de ce întrebi?

— Pentru că am auzit despre el, le răspunse Iacob. Şi, schimbând vorba, îi întrebă: Aici, la voi, părul de pe oi se smulge sau se tunde cu foarfecele?

Răspunseră cu toţii, cu un aer dispreţuitor, că bineînţeles, ei tundeau oile. Dar la el acasă se obişnuia cumva ca lâna să fie smulsă?

— Nicidecum, făcu Iacob. Atât la Beerşeba, cât şi prim-prejur, oamenii sunt destul de gospodăriţi ca să aibă foarfeci.

Apoi, veni iar vorba despre Laban, şi îi spuseră că o aşteptau pe fiica lui, Rahila.

— Tocmai voiam să vă întreb în privinţa asta! sări el. Adică despre faptul că aşteptaţi. Lucru de care mă mir de când am venit. Şedeţi ca paznicii în jurul fântânii acoperite, în loc să-i rostogoliţi piatra la o parte şi să adăpaţi turma. De ce? Fără îndoială că e cam devreme să mânaţi turma acasă, dar dacă tot sunteţi aici, strânşi la fântână, aţi

putea, oricum, rostogoli piatra la o parte şi adăpa oile stăpânilor voştri, nu să tăiaţi frunza la câini, chiar dacă fetişcana asta de care aţi pomenit, adică fiica lui Laban, căci am uitat cum aţi spus că o cheamă, mai întârzie.

Vorbea acestor argaţi certându-i, ca unul care era mai ceva decât ei, măcar că le zicea „fraţii mei”. Căci apa îl făcuse să-şi redobândească puterile trupului şi sufletului, şi era conştient de valoarea lui.

Ei îi răspunseră în limba „ummu-ummu”, lămurindu-l, prin Ierubaal, că dacă aşteptau, aşa trebuia şi că, la mijloc, era o treabă de bună-cuviinţă. Nu puteau rostogoli piatra de pe fântână şi nici adăpa oile şi să le mâne la staul, înainte să vină Rahila cu oile tatălui ei, pe care le păzea. Se cuvenea ca toate oile să fie strânse la un loc, înainte de a porni spre casă, şi dacă se întâmpla ca Rahila să ajungă cea dintâi la fântână, tot îi aştepta, până veneau ei şi rostogoleau piatra la o parte.

— De asta sunt încredinţat, râse Iacob. Stă şi vă aşteaptă, căci de una singură nu poate rostogoli capacul, pentru aşa ceva trebuie braţe bărbăteşti.

Păstorii, însă, îi răspunseră că pricina pentru care ea aştepta nu avea nicio însemnătate, în orice caz îi aştepta şi de aceea se cuvenea ca şi ei s-o aştepte.

— Bine, spuse Iacob; ba mi se pare că chiar aveţi dreptate şi că nici nu s-ar cădea să vă purtaţi altfel. Îmi pare doar rău că biata mea cămilă trebuie să îndure atât de sete. Cum aţi spus că o cheamă pe fetişcana asta? Rahila? repetă Iacob. Apoi, adăugă: Ierubaal, spune-le ce înseamnă acest nume în graiul nostru! Mă rog, oaia asta, care ne face s-o aşteptăm atât, o fi şi fătat, are miel?

— Vai, nu, săriră ei într-un glas! E neprihănită precum crinul de pe pajişte primăvara, e nevătămată ca petala trandafirului sub roua dimineţii şi habar n-are de îmbrăţişarea

vânjoasă a bărbatului. N-are decât doisprezece ani.

Era uşor de văzut că ea le insufla un respect deosebit şi Iacob, fără să vrea, începu să împărtăşească acest sentiment. Răsuflă uşurat şi zâmbi, căci inima i se strângea uşor de bucurie şi curiozitate la gândul că va face cunoştinţă cu copila unchiului său. Prin mijlocirea lui Ierubaal, mai sporovăi puţin cu păstorii despre preţul oilor în partea locului, despre ce se putea lua pe cinci mine[9] de lână, despre câte sila[10] de cereale le dădeau stăpânii pe lună, când, deodată, unul dintre ei zise:

— Iat-o, vine!

Iacob, care, ca să treacă vremea, tocmai începuse cu basmul lui fioros cu tinerii tâlhari, se opri şi se uită în partea unde păstorul arăta cu braţul, şi atunci o văzu, pentru prima dată, pe cea sortită inimii sale, mireasa sufletului lui, aceea

9 Mina = unitate de măsură folosită la cîntărirea argintului, lînei, etc. Monedă echivalînd cu treizeici de sicli de argint.
10 Unitate de volum pentru cereale si lichide.

pentru ai cărei ochi avea să se năimească paisprezece ani slugă, oiţa-mamă a mielului său.

Rahila mergea în mijlocul turmei îmbulzită în jurul ei, în vreme ce un câine alerga cu limba scoasă pe margine, lipindu-se de miţele bogate ale oilor. Ţinea de la mijloc cârja, această armă a păstorului, terminată fie cu o seceră, fie cu o toporişcă de metal, şi, în semn de salut, o ridică spre cei care o priveau, înclină capul într-o parte şi le zâmbi, astfel încât Iacob îi văzu de departe, pentru prima dată, dinţii foarte albi şi rari. Apropiindu-se, ea îşi făcu drum cu vârful cârjei prin mijlocul oilor, lăsând turmele să se amestece.

— Iată-mă-s! le zise ea clipind ca miopii, apoi, ridicând sprâncenele, adăugă înveselită, parcă, şi mirată totodată: Ei, ia te uită, un străin!

De bună seamă că atât cămila cât şi chipul necunoscut al lui Iacob trebuie s-o fi surprins de departe, afară doar dacă miopia sa nu era, într-adevăr, prea mare, dar ea nu o arătă, cel puţin la început.

Păstorii de lângă fântână tăcură şi se traseră îndărăt, pentru a lăsa faţă în faţă copiii stăpânilor. Ierubaal părea să creadă că ei se vor înţelege fără mijlocirea lui, aşa că se uita în gol, mestecând niscaiva seminţe. Pe când câinele Rahilei începu să latre, Iacob, ridicând mâinile, o salută pe fată. Aceasta îi răspunse scurt şi amândoi rămaseră drepţi, faţă în faţă, tăcuţi, cu chipurile serioase în lumina piezişă şi colorată a amurgului, înconjuraţi de oi, învăluiţi de mirosul prietenos al turmei, sub înaltul, necuprinsul cer, ce pălea în înserare.

Fiica lui Laban avea boiul gingaş, şi-ţi puteai da seama de asta în pofida lipsei unui contur precis a cămăşii-rochii galbene, cu găitan roşu, împodobit cu linii negre, care, pornind de la gât, ajungea până la poale, deasupra micilor picioare desculţe. Tăiată simplu, rochia nu avea nici măcar podoaba urnei cingători, şi cădea în creţuri largi şi nemeşteşugite, dar, strânsă pe umeri, scotea în relief delicateţea şi micimea lor înduioşătoare, iar mânecile, deopotrivă de strâmte, nu coborau decât

până la jumătatea braţelor. Părul negru al feţei era mai curând ciufulit decât buclat. Îl purta tăiat scurt, în orice caz, mai scurt decât îl văzuse Iacob vreodată la femeile din ţara lui, doar două şuviţe mai lungi fuseseră cruţate şi, buclate la vârfuri, îi atârnau peste urechi, de ambele părţi ale obrajilor şi-i cădeau până pe umeri. Stând în picioare, Rahila îl privea, jucându-se cu una din şuviţe. Ce chip drăgălaş! Dar cine ar putea să-i descrie farmecul? Cine ar fi în stare să cerceteze în amănunţime potrivirea atâtor elemente fericite şi dulci pe care viaţa lor le împrumută, de ici şi colo, eredităţii şi, adăugând unicul, creează graţia unui chip omenesc, o graţie ce pluteşte pe o muchie de cuţit, ce atârnă, cum am vrea să spunem, de un fir de păr, încât n-ar putea fi schimbată nicio trăsătură, urnit nici cel mai mic muşchi, fără primejdia, nu de a-i scădea farmecul, ci chiar de a-l spulbera cu totul? Rahila era gingaşă şi frumoasă, în chip totodată şăgalnic şi blând, o oglindire a sufletului ei. Se vedea – şi Iacob văzu

de asemenea, căci ea îl privea drept în faţă – că spiritul şi voinţa, înţelepciunea şi curajul femeiesc acţionau dincolo de această gingăşie şi erau izvorul ei, atât era de expresivă şi atâta sete de viaţă îi râdea în ochi. Pe el îl privea, cu o mână la şuviţa de păr, cu cealaltă ţinând cârja ce o depăşea în înălţime, şi-l cerceta pe acest străin tânăr, slăbit de drum, cu veşmintele prăfuite, decolorate, în zdrenţe, cu barba castanie ce-i năpădise faţa arsă de soare şi asudată, care nu era o faţă de argat – iar nările ei, puţin cam prea mari pentru nasul mic, se umflară nostim, buza de sus, ce o depăşea uşor pe cea de jos, schiţă cu ea, la colţurile gurii, de la sine şi fără nicio mişcare a muşchilor feţei, ceva foarte dulce, un zâmbet calm. Dar gingaşă şi mai frumoasă decât toate, era tocmai căutătura ei, privirea, ciudat transfigurată şi îndulcită de miopie, a ochilor ei negri, poate puţin oblici, privirea aceasta în care, fără exagerare spus, natura pusese tot farmecul ce-l putea dărui unei priviri omeneşti – o noapte

adâncă, curgătoare, expresivă, galeşă, binevoitoare şi încărcată de seriozitate şi ironie, cum Iacob nu mai văzuse niciodată, sau îşi închipuia că nu mai văzuse.

— Taci, Marduca! se răsti ea, aplecându-se spre câinele care făcea gălăgie. Apoi, întrebă, iar Iacob ghici fără să înţeleagă:

— De unde vine domnul meu?

— Amuru, îi răspunse el, arătând peste umăr spre apus.

Întorcându-se către Ierubaal, ea schiţă, râzând, un gest cu bărbia.

— De atât de departe! spuse ea, cu chipul şi cu gura. Şi apoi întrebă, vădit, de obârşia lui, descrise ţara dinspre apus ca foarte întinsă şi pomeni două sau trei din oraşele sale.

— Beerşeba, răspunse Iacob.

Mirată, ea repetă întrebarea. Şi gura ei, pe care Iacob şi începuse s-o iubească, rosti numele lui Isaac.

Chipul lui Iacob tresări, iar ochii săi blânzi se

umplură de lacrimi. Nu cunoştea pe nimeni din neamul lui Laban şi nu fusese nerăbdător a se împrieteni cu ei. Era un neîmpăcat, răpit şi alungat în infern, nu era aici de voia sa şi nu avea multe pricini de fericire. Dar nervii lui cedară, măcinaţi de solicitările drumului. Era la capătul puterilor, iar fata cu ochii plini de dulci întunecimi, care rostise numele depărtatului său tată, era copila fratelui mamei lui. Şi sughiţând de plâns, îi spuse, întinzând spre ea braţele:

— Rahila, am voie să te sărut?

— De ce îţi închipui că ai avea voie? îi replică ea, şi, râzând mirată, se trase îndărăt.

Se prefăcea că nu bănuieşte nimic, aşa cum adineauri se prefăcuse că nu băgase de seamă prezenţa străinului.

Dar el stărui s-o lămurească, arătându-se pe sine cu un braţ îndoit în dreptul pieptului, iar pe celălalt continuând să-l ţină întins către ea.

— Iacob! Iacob! repeta el. Eu! Fiul lui Isaac, fiul Rebecăi, Laban, tu, eu, copilul mamei, copilul

fratelui…

Rahila scoase un ţipăt înăbuşit. Şi, în vreme ce una dintre palme, proptite în pieptul lui Iacob, îl ţinea pe acesta la distanţă, amândoi începură să-şi socotească gradul de rudenie, râzând în hohote, cu ochii plini de lacrimi, încuviinţând cu capul, răcnind nume, arătându-şi unul altuia, prin semne, spiţele obârşiei lor comune, unindu-şi degetele arătătoare, încrucişându-le sau punând stângul de-a curmezişul pe vârful degetului drept.

— Laban-Rebeca! ţipă ea. Betuel, fiul lui Nahor şi al Milcăi! Bunic! Al tău, al meu!

— Terah! strigă el. Avraam-Isaao! Nahor-Betuel! Avraam! Străbunul. Al tău, al meu.

— Laban-Adina! exclamă ea. Lia şi Rahila! Surori! Verişoare! Ale tale!

Încuviinţară din cap amândoi, în mai multe rânduri, râzând printre lacrimi, învoindu-se asupra legăturilor de sânge ce o uneau pe Rahila eu amândoi părinţii lui Iacob, prin tatăl ei. Îi îngădui să se apropie şi el o sărută solemn pe obraji. Iar în

jurul lor, trei câini săreau lătrând, în prada aţâţării pe care o resimt aceste animale când fiinţe omeneşti pun mâna una pe cealaltă, cu gânduri bune sau rele. Păstorii bătură în tact din palme, vădindu-şi bucuria şi strigând pe tonuri piţigăiate: Lu, lu', lu'!

Aşadar o sărută pe un obraz, apoi pe celălalt. Nu vru să simtă altceva decât gingăşia obrajilor feţei; o sărută evlavios şi sărbătoreşte. Însă ce bine era de el s-o şi poată săruta neîntârziat, tocmai când îl vrăjise dulcea noapte a ochilor ei! Altul ar fi trebuit să aştepte mult, să nădăjduiască şi să slujească, până să capete ce-i fusese dat lui Iacob atât de uşor, datorită numai faptului că era vărul din depărtare!

Când îi dădu drumul, fata îşi frecă râzând cu palmele locul unde o gâdilase barba drumeţului şi strigă:

— Kai, repede acuma, Ierubaal! Şamaş, Bullutu! Rostogoliţi îndată piatra de pe fântână, să-şi potolească oile setea, adăpaţi-le pe toate, pe

ale voastre şi pe ale mele, nu uitaţi nici de cămila vărului meu Iacob, dovediţi-vă iscusiţi şi îndemânatici, în vreme ce eu, ca să nu pierd vremea, am să dau fuga până la tatăl meu, Laban, să-i vestesc sosirea fiului surorii sale. E pe câmp, nu-i departe de aici, şi are să vină bucuros, într-un suflet, să-l îmbrăţişeze. Grăbiţi-vă şi, după aceea, porniţi după mine, că eu alerg într-o goană.

Iacob ghicea după gesturi şi intonaţii, ba chiar parcă prinse să înţeleagă şi anumite cuvinte. De dragul acestor ochi începuse să şi înveţe graiul ţării. Şi pe când ea se depărta fugind, el le striga păstorilor, destul de tare ca fata să-l mai poată auzi:

— Staţi fraţilor, nu vă atingeţi de piatră, asta e treaba lui Iacob! Voi aţi păzit-o ca nişte paznici buni, dar eu am să fiu cel care o voi rostogoli de pe fântână, numai eu singur, pentru Rahila, vara mea! Drumul nu mi-a vlăguit cu totul puterea braţelor mele bărbăteşti, şi se cuvine s-o folosesc în slujba fiicei lui Laban, să rostogolesc această

piatră, pentru ca şi luna şi rotundul apei să înceteze a mai fi întunecate şi să devină frumoase.

Păstorii îl lăsară în voia lui, iar el dădu piatra la o parte, silindu-se din greu s-o urnească, deoarece nu era treabă s-o facă un singur om, mai ales că braţele lui nu erau cele mai puternice. Apoi, animalele se repeziră de-a valma, ţapii, oile şi mieii, răgând pe nenumărate tonuri, pe când cămila lui Iacob se apropie fornăind. Oamenii scoaseră apa dătătoare de viaţă şi o vărsară în jgheaburi. Cu ajutorul lui Iacob supravegheară adăparea turmelor, gonind animalele care băuseră, uşurând pătrunderea la jgheaburi a celor însetate, iar când toate se săturară bine, puseră piatra la loc, pe gura fântânii, o acoperiră cu pământ şi iarbă, să nu care cumva să fie văzută de vreun străin, apoi, adunând toate oile la un loc, atât cele ale lui Laban, cât şi cele ale stăpânilor lor, păstorii se îndreptară spre staule, iar Iacob, de pe cămilă, urmărea forfota lor.

Bulgărele de pământ

Puţin după aceea, se ivi un om venind în goană, în cap cu o scufie cu cefar, şi se opri brusc. Era Laban, fiul lui Betuel. Totdeauna alerga în asemenea împrejurări – se scurseseră câteva zeci de ani de atunci, se petrecuse o viaţă de om, de când alergase tot aşa, când îl găsise lângă fântână pe Eliezer, care tocmai sosise ca peţitor, cu cele zece cămile şi însoţitorii săi, iar Laban îi spusese: „Fii binevenit, tu binecuvântat de Domnul!” Iar acum, cu barba căruntă, Laban se ivise iarăşi în goană, fiindcă Rahila îi dăduse de veste că Iacob din Beerşeba se afla acolo – nu un argat, ci nepotul lui Avraam, fiul surorii sale. Totuşi se opri din fugă, lăsându-l pe noul sosit să se apropie de el, căci nu văzuse pe fruntea Ratiilei nicio diademă de aur şi nici brăţări la mâinile feţei, aşa cum primise, odinioară, Rebeca, ba, mai mult, mai observă că străinul nu venise ca stăpân al unei caravane bine înzestrare, ci, vădit, singur, pe o cămilă deşelată, frântă de oboseală. De aceea nici

nu voise să se angajeze prea tare şi să-l primească prea bine pe presupusul nepot şi, astfel, neîncrezător, cu braţele încrucişate la piept, îl aşteptă să se apropie.

Iacob îi înţelese bine şovăiala, ruşinat şi umilit cum era, căci avea conştiinţa încărcată a sărăciei şi a dependenţei sale mizere. Vai, nu sosise ca sol bogat, care nu avea decât să se înfăţişeze pentru a fermeca pe toţi cu daruri costisitoare, scoase din coburii şeii, lăsându-se rugat să binevoiască a mai rămâne încă o zi sau zece. Un fugar, asta era, un pribeag fără adăpost, cu mâinile goale, nedorit în casa tatălui său, silit să cerşească un acoperământ, aşa că ar fi avut în adevăr temeiuri să se înfăţişeze umil şi sfios. Însă în faţa acestui bărbat încruntat, îşi dădu seama cu cine are de-a face şi înţelese că ar fi fost nechibzuit din partea sa să se poarte prea umil. Aşa încât coborî fără grabă de pe cămilă, şi apropiindu-se de Laban cu demnitatea neamului său, îl salută potrivit bunei-cuviinţe, spunându-i:

— Tată al meu şi frate! Rebeca, sora ta, mă trimite pentru a-ţi dovedi caldele ei simţăminte, poruncindu-mi să zăbovesc un timp sub acoperişul tău, iar eu te salut în numele ei şi în numele lui Isaac, stăpânul ei şi al meu, te mai salut în numele părinţilor noştri comuni, şi mă rog la Dumnezeul lui Avraam să-ţi ocrotească sănătatea, a ta, a soţiei tale şi a copiilor tăi.

— Şi eu îţi urez la fel, îi răspunse Laban, care îl înţelesese. Aşadar, tu eşti, într-adevăr, chiar fiul Rebecăi?

— Într-adevăr, îi răspunse Iacob. Cum bine spui, eu sunt întâiul născut al lui Isaac. Te sfătuiesc să nu te laşi amăgit de faptul că sunt singur şi de veşmântul pe care soarele l-a făcut ferfeniţă. Însăşi gura mea îţi va da, în privinţa asta, toate lămuririle la ceasul potrivit, şi atunci vei vedea că, dacă sunt despuiat cu desăvârşire şi nu mai am nimic în afară de ce-i mai de seamă, totuşi asta tocmai am şi dacă mi te vei adresa spunându-mi „Binecuvântat de Domnul!” nu vei

greşi defel.

— Dacă-i aşa, lasă-mă să te strâng la piept, îi spuse Laban posomorât, după ce păstorul Ierubaal îi tălmăci cele spuse în „ummu-ummu”, îşi puse braţele pe umerii lui Iacob, se aplecă o dată de-a dreapta şi o dată de-a stânga lui şi sărută în vânt. Lui Iacob acest unchi îi trezi pe loc sentimente foarte îndoite. Avea, între sprâncene, două cute adânci, care nu prevesteau nimic bun şi, cu toate că o clipire necontenită îi închidea o pleoapă, Laban părea să vadă mai bine cu acest ochi aproape închis decât cu cel deschis. Pe lângă asta, pe aceeaşi parte, buzele i se strângeau într-o strâmbătură cu desăvârşire demonică, colţul gurii îi atârna damblagit în barba căruntă, semănând a un zâmbet acru, ceea ce lui Iacob nu-i plăcu defel. Altminteri, Laban era un bărbat vânjos, cu părul încărunţit ce-i mai ieşea bogat de sub cefar, îmbrăcat cu o haină ce îi cobora până la genunchi, în cingătoarea căreia purta bici şi cuţit, iar din mânecile strâmte ieşeau braţe puternice şi

vânjoase. Acoperite, ca şi pulpele musculoase, de păr negru încărunţit, mâinile lui Laban erau late şi calde, mâinile apucătoare ale unui bărbat închis în cercul unor gânduri mărginite, materiale, „un adevărat bulgăre de pământ”, îşi zise Iacob. Şi totuşi, unchiul ar fi putut fi frumos la faţă, cu sprâncenele lui groase şi încă foarte negre, cu nasul cărnos care continua linia frunţii şi cu buzele groase, înconjurate de barbă. Era vădit că Rahila îi moştenise ochii – Iacob constată asta cu sentimentele amestecate ale recunoaşterii, emoţiei, geloziei, ce ne încearcă la cercetarea originii şi a istoriei naturale a formelor vii care ne sunt dragi: fericită cunoaştere, căci ne îngăduie să pătrundem în intimitatea lor, să le descoperim tainele şi esenţa, dar, pe de altă parte, şi într-un anumit fel, jignitoare, astfel încât atitudinea noastră faţă de purtătorii acestor forme anterioare este în mod ciudat compusă din veneraţie şi repulsie.

Laban zise:

— Aşadar, fii binevenit şi urmează-mă, străine, care cu temei, vreau să cred, îţi spui nepotul meu. Am găsit loc, odinioară, pentru a-l găzdui pe Eliezer, şi am avut paie şi nutreţ şi pentru cele zece cămile ale sale, aşa că s-o găsi şi pentru tine şi pentru cămila asta, care pare să fie singura pe care o ai. Prin urmare, mama ta nu ţi-a dat la drum niciun fel de daruri, aur, veşminte, mirodenii şi altele de acest fel?

— A făcut-o din belşug, fii încredinţat, îi răspunse Iacob. După ce-mi voi spăla picioarele şi voi îmbuca ceva, vei afla de ce nu mai am nimic din toate acestea.

Vorbea intenţionat pretenţios, ca să-şi ţină rangul în faţa bulgărului de pământ, iar acesta se mira de atâta încredere în sine unită cu atâta sărăcie. Apoi nu mai vorbiră nimic, până ajunseră la aşezarea lui Laban, unde păstorii străini se despărţiră pentru a-şi urma drumul spre oraş, în vreme ce Iacob îşi ajută unchiul să bage oile în ţarcul scund de lut, peste care se înălţau

împletituri de stuf, pentru a apăra oile de animalele de pradă. De pe acoperişul casei îl priveau trei femei; prima era Rahila, a doua, soţia lui Laban, iar a treia, Lia, fiica lui mai mare, care avea uitătura crucişă. Locuinţa propriu-zisă, ca şi întreaga aşezare (alcătuită din câteva colibe de papură şi hambare în formă de stupi, care înconjurau clădirea de locuit) îl impresionară puternic pe Iacob, care crescuse în cort, însă, de-a lungul drumeţiei sale, văzuse, bineînţeles, prin oraşe, case mult mai frumoase, şi nici nu voia să-şi arate în vreun fel admiraţia. Ba chiar critică imediat casă, cu vorbe spuse în treacăt, găsind că scara de lemn rezemată în afara casei era nepotrivită şi-şi dădu cu părerea că ar fi mult mai nimerit dacă ar schimba-o cu una cu trepte de cărămidă, dacă ar vărui clădirea şi dacă ar pune zăbrele de lemn la găuriile-ferestre de la nivelul solului.

— În curte am o scară de piatră care urcă sus, la acoperiş, îi răspunse Laban. Casa mea mă

mulţumeşte.

— Nu mai spune una ca asta, i-o întoarse Iacob. Dacă omul se mulţumeşte cu puţin, Dumnezeu se va purta aidoma cu el, şi-şi va retrage mâna cu binecuvântarea de deasupra lui. Câte oi are unchiul meu?

— Optzeci, răspunse gazda.

— Şi capre?

— Vreo treizeci.

— Şi niciun bou, nicio vacă?

Cu o mişcare mânioasă a bărbii, Laban îi arătă spre un fel de magazie încropită din lut şi trestii, care, în ochii lui, era staulul, dar nu-i dădu nicio cifră.

— Trebuie să fie mai multe, spuse Iacob. Mai multe din toate soiurile.

În loc de răspuns, Laban îi azvârli o privire ce-i drept întunecată, dar, din întunericul ei, îl cercetă pe Iacob cu curiozitate. Apoi amândoi se îndreptară spre casă.

Cina

Casă, dominată de mai mulţi plopi, dintre care unul cu coaja crăpată de sus şi până jos de un trăsnet, era grosolană, destul de modestă ca proporţii, ridicată din cărămizi de lut nearse, şi, de pe acum, puţin cam dărăpănată. Avea totuşi oarecare farmec arhitectonic, datorită aspectului aerisit al părţii de sus; căci acoperişul acoperit cu pământ, pe care se mai ridicau mici construcţii de trestie, nu se sprijinea decât în parte, adică la mijloc şi în colţuri, pe zid, în rest se rezema, din loc în loc pe stâlpi de lemn; de fapt ar fi trebuit, mai curând, să se vorbească de mai multe acoperişuri, deoarece şi la mijloc, casa avea un gol; ea alcătuia un pătrat ale cărui patru laturi închideau o curte interioară. Câteva trepte de pământ bătucit duceau la uşa casei, lucrată din lemn de palmier.

În curtea pe care o străbăteau unchiul şi nepotul, doi sau trei robi-meşteşugari, un olar şi

un brutar, care zvârlea cu zgomot bucăţi de aluat din făină de orz de peretele dinăuntru al micului său cuptor, trebăluiau printre diferitele clădiri gospodăreşti. O roabă, cu un şorţ în jurul şoldurilor, căra apă. O aducea din apropiatul canal de irigaţie, zis al lui Bel, care trăgându-şi, la rândul său, apa din alt canal, numit Ellil, iriga ogorul îngrădit al lui Laban, semănat cu orz şi cu susan. Canalul Bel era proprietatea unui negustor din oraş, care şi pusese să fie săpat, iar Laban, pentru a avea dreptul să folosească apa lui, plătea un preţ greu în untdelemn, grâu şi lână. Dincolo de ogor se întindea stepa nemărginită, spre orizontul îndepărtat, dominat de turnul cu trepte al templului Lunii din Harran.

Femeile, coborâte de pe acoperiş, îşi aşteptau stăpânul şi pe oaspetele lui în vestibulul în care se intra de-a dreptul prin uşa principală a casei, şi unde, în pardoseala de lut, se afla o piuliţă mare pentru pisat grâul. Adina, soţia lui Laban, o matroană destul de neînsemnată,

purtând la gât, ca podoabă, un şirag de pietre colorate, iar pe cap o scufie strânsă şi, deasupra ei, o basma ce-i acoperea părul, avea o expresie morocănoasă, amintind de cea a soţului ei, numai că gura nu-i era atât acră, cât amară. Nu avea niciun fiu, fapt care putea contribui să explice, într-o măsură, chipul întunecat al lui Laban. Mai târziu Iacob află că Laban şi Adina avuseseră un băieţaş la începutul căsătoriei lor, pe care îl jertfiseră însă, când cu ridicarea casei, adică l-au închis de viu într-un chiup de argilă, îngropându-l apoi, la temelie, cu un întreg calabalâc de lămpi şi merinde, pentru a chema, cu aceasta, binecuvântarea şi belşugul asupra casei şi gospodăriei. Însă nu numai că jertfa nu fusese primită, dar de atunci Adina se dovedise a nu fi în stare să mai nască băieţi.

Cât despre Lia, nu era defel mai puţin bine clădită decât Rahila, ba era chiar mai mare şi mai arătoasă, dar înfăţişa o pildă desăvârşită a ciudatei devalorizări a unui trup perfect de către

un chip urât. Într-adevăr, avea părul de un blond-cenuşiu, deosebit de bogat şi răsucit într-un coc mare, adus pe ceafă, o scufie acoperindu-i creştetul capului. Dar ochii ei saşii, de un cenuşiu-verzui, cătau cruciş şi dezolaţi în lungul nasului ei, mare şi roşu. Pleoapele urduroase erau roşii şi ele, ca şi mâinile de altfel, pe care încerca mereu să le ascundă, după cum îşi acoperea mereu sub gene, cu un fel de mândrie ruşinată, căutătura ochilor ei încrucişaţi. „Iată, avem aici luna întunecată şi cea strălucitoare”, gândi Iacob, uitându-se cu atenţie la amândouă surorile. Totuşi, nu Rahilei, ci Liei i-a vorbit, pe când străbăteau o curte mică, pardosită cu lespezi, în mijlocul căreia era ridicată o piatră de altar; dar Lia se mulţumi să plescăie din limbă, cu un aer de regret, cum făcuseră, mai înainte, şi păstorii pe câmp. Iacob avu impresia că, pentru a-l consola, ea îi făgăduia un tălmaci al cărui nume canaanean îl repetă de mai multe ori: era vorba de un sclav, pe nume Abdheba, după cum se dovedi, acela pe care îl văzuse frământând aluatul pentru

lipii în curtea interioară. Căci acest om îi aduse apă lui Iacob, să-şi spele picioarele şi mâinile, după ce, urcând treptele de cărămidă care duceau pe acoperiş, ajunseră în încăperea deschisă de sus, şi îi povesti că era de baştină dintr-un sat ce ţinea de Urusalim, că numai sărăcia îi silise pe părinţi să-l vândă ca sclav, şi că trecuse prin mâinile mai multor stăpâni, mereu la acelaşi preţ de douăzeci de sâcâi, ceea ce, vădit, îi dădea un sentiment modest al demnităţii sale. Mic de statură, cărunt şi cu pieptul scofâlcit, dar isteţ la vorbă, tălmăcea imediat, în idiomul local, fiecare frază rostită de Iacob, după care îi lămurea şi răspunsul, cu aceeaşi promptitudine.

Încăperea era lungă şi îngustă, foarte plăcută şi bine aerisită; printre stâlpii care sprijineau acoperişul, se zărea, într-o parte, pustiul scufundându-se în apele înserării, iar în cealaltă, liniştita curte pătrată interioară, cu pardoseală de cremene, peste care erau întinse pânze colorate, şi o galerie de lemn. Se lăsa seara. Slujnica cu

şorţ, pe care o văzuse cărând apă, aduse acum foc de pe vatră şi aprinse cele trei lămpi de lut ars, aşezate pe trepiede. După aceea, împreună cu Abdheba, plecă să aducă cina: o oală mare, plină cu terci de făină preparat cu ulei de susan (pe care Rahila o primi bătând din palme cu o bucurie copilărească şi, strigând *„papazu! papazu!”,* îşi juca limbuţă printre buze, în chip totodată pofticios şi plin de haz). Apoi urmară lipii calde de orz, ridichi, castraveţi, muguri de palmier, şi, ca băutură, lapte de capră şi apă din canal, din care o rezervă era păstrată într-o amforă mare de argilă, ce atârna de un stâlp al acoperişului. Două sipete, tot de argilă, lipite de peretele din afară al camerei, erau pline cu tot felul de unelte, cupe de aramă, vase pentru făcut tot soiul de amestecuri, o râşniţă de mână, pocale. Familia se aşează pentru masă, care cum apuca, în jurul unei tăblii scunde, îmbrăcate cu piele de vită: Laban şi soţia lui stăteau cinchiţi unul lângă altul pe o sofa, fiicele şedeau, cu picioarele încrucişate sub ele, pe

scăunele de trestie cu perne, iar Iacob avea un scaun de argilă vopsit în multe culori şi-şi sprijinea picioarele pe un taburet asemănător. Pentru mâncat *papazu* nu erau decât două linguri din corn de bou, de care se foloseau pe rând, astfel că, fiecare, după ce o golea, se grăbea s-o umple din nou din oală, pentru vecin, căruia i-o trecea. Aşezat lângă Rahila, Iacob umplea lingura de fiecare dată cu vârf, încât fata râdea în hohote. Lia observă acest lucru şi căutătura ei deveni şi mai saşie, şi mai amărâtă.

În timpul cinei nu se vorbi nimic de seamă, ci numai de lucruri ce aveau de-a face cu mâncarea. Astfel Adina îi spunea lui Laban:

— Mănâncă, soţul meu, căci ale tale sunt toate!

Sau întorcându-se către Iacob, îi spunea:

— Ia, străine, şi bucură-ţi sufletul trudit!

Sau vreunul dintre părinţi se adresa uneia din fete:

— Văd că înfuleci tot şi nu mai laşi nimic

celorlalţi. Dacă nu-ţi potoleşti lăcomia, vrăjitoarea Labartu îţi va întoarce maţele pe dos, să te facă să verşi.

Abdheba nu pierdea prilejul să-i tălmăcească întocmai şi aceste nimicuri lui Iacob, care începuse chiar să participe, în graiul local, la convorbire, spunându-i cam aşa lui Laban:

— Mănâncă, tată şi frate, totul este al tău!

Sau Rahilei:

— Ia, soră, bucură-ţi sufletul!

Atât Abdheba, cât şi slujnica cu şorţ, cinau odată cu stăpânii, îndeplinindu-şi slujba cu întreruperi şi, astfel, din timp în timp, se chinceau pe pardoseală pentru a înghiţi, la repezeală, o ridiche, sau a bea pe rând, lapte de capră din aceeaşi cană. Slujnica, pe nume Iltani, îşi scutură în mai multe rânduri, cu vârful degetelor, firimiturile de pâine de pe sânii ei alungiţi.

Când cina se sfârşi, Laban porunci să se aducă o băutură ameţitoare pentru el şi oaspetele său. Abdheba aduse un burduf plin cu bere de alac

şi umplu pocalele, în care era şi câte un fir de pai pentru subt băutura, din pricină că la suprafaţa ei pluteau multe boabe. Femeile se retraseră, după ce Laban puse, ca în treacăt, fiecăreia mâinile pe cap. Îi urară noapte bună şi lui Iacob, iar când veni rândul Rahilei, el mai privi o dată în dulcea noapte a ochilor ei şi la dinţii ei rari, albi, în timp ce ea îi spunea zâmbind:

— Mult *papazu* – în lingură – cu vârf!

— Avraam – străbunicul – al tău, al meu, îi răspunse el ca pentru a o lămuri, punând unul din degetele arătătoare de-a curmezişul peste celălalt, apoi, atât Rahila cât şi Iacob dădură din cap a încuviinţare, ca adineauri, pe câmp, în timp ce mama zâmbi cu amărăciune, iar privirea saşie a Liei se izbi de vârful nasului roşu, privirea tatălui, însă, cu expresia sa încremenită, nu se clinti sub pleoapele tremurătoare. Apoi, unchiul şi cu nepotul rămaseră singuri în încăperea de sus, plăcut aerisită, numai cu Abdheba, aşezat la picioarele lor, care abia îşi trăgea sufletul din

pricina alergăturilor din timpul cinei, iar acum îşi purta privirea, rând pe rând, la buzele celor doi bărbaţi.

Iacob și Laban încheie o învoială

După ce stăpânul casei mai sorbi o dată din băutură, spuse:

— Ei, şi acum, oaspete al meu, vorbeşte şi destăinuieşte-mi împrejurările vieţii tale.

Atunci Iacob îi istorisi, cu toată sinceritatea şi cu de-amănuntul, toate câte i se întâmplaseră. Abia dacă încercă să înfrumuseţeze puţin desfăşurarea întâlnirii cu Elifaz, cu toate că şi din pricina faptelor evidente – goliciunea lui şi sărăcia – respecta, în linii mari, adevărul. Din timp în timp, când povestise destul de mult, totuşi nu atât încât să nu se mai poată păstra şirul, Iacob se oprea şi-i făcea un semn lui Abdheba să tălmăcească; iar Laban, care bea întruna bere în timpul povestirii, asculta cu faţa întunecată, clipea

dintr-un ochi şi, uneori, clătina din cap.

Iacob vorbea fără părtinire. Nu numea nici bine, nici rău ce se întâmplase între el, Esau şi părinţi. Povestea liber şi cu frica lui Dumnezeu, pentru că pe toate le putea arăta că duceau la faptul mare şi hotărâtor, care, oricum s-ar fi iscat, dăinuia în orice caz în toată importanţa sa şi lipsea de orice realitate mai înaltă momentana sa goliciune şi sărăcie: faptul anume că el, şi nu altul, era purtătorul Binecuvântării.

Laban îl asculta, clipind anevoie. Băuse atât de mult, sugând vârtos din pai, încât faţa îi ajunsese asemenea lunii, când descreşte şi răsare mai târziu, de un roşu prevestitor de rele, iar pântecul, umplut, îl sili să-şi desfacă cingătoarea. Lepădându-şi haina, rămase numai în cămaşă, cu braţele musculoase încrucişate pe pieptul cărnos, pe jumătate gol şi plin de un păr creţ, încărunţit. Aplecat greoi înainte, cu spinarea încovoiată, Laban stătea cinchit pe laviţa sa şi, ca om dedat cu gândirea negustorească practică, îl luă pe

Iacob la întrebări în legătură cu avutul cu care se lăuda nepotul, păzindu-se cu grijă să-i arate, el, Laban, o deosebită preţuire. Înadins îi punea valoarea la îndoială. Acest avut nu-i părea liber de datorii. Desigur, Iacob o accentuase destul: Esau era, în cele din urmă, omul blestemului, iar asupra fratelui său dăinuia Binecuvântarea. Dar cercetând mai de aproape felul cum o dobândise, era limpede că şi de această Binecuvântare era legat ceva blestem, sortit, neîndoios, să-l ajungă într-un fel sau altul. Cunoaştem noi zeii. Sunt la fel, fie cei de aici, adică acei cu care Laban trebuia bineînţeles să întreţină relaţii bune, fie cel nedenumit sau neprecis denumit al oamenilor lui Isaac, de care ştia şi pe care îl recunoştea de asemenea, dar condiţionat. Zeii porunceau şi-i îndemnau pe oameni la fapte; dar păcatul era al oamenilor. Valoarea pe care se sprijinea Iacob era grevată de o vină, o datorie, şi se punea întrebarea cine o va plăti. Iacob susţinea sus şi tare că era liber şi curat de orice datorie. Şi, cică,

aproape că nici n-a acţionat, ci s-ar fi mărginit doar să lase să se împlinească ce trebuia să se împlinească, ba, şi aceasta, cu o mare împotrivire lăuntrică. Vinovată era cel mult neobosita Rebeca, ce pusese totul la cale. „Pe capul meu să cadă blestemul!” spusese ea, este adevărat, pentru orice eventualitate, pentru cazul anume că Isaac şi-ar fi dat seama de înşelăciune, dar aceste cuvinte vădeau rolul ei, îndeobşte, în toată povestea, răspunderea ce o luase asupră-şi, iar pe el, copilul, îl ferise, cu grijă de mamă, de orice vină.

— Da, cu grijă de mamă, zise Laban. Răsufla greoi, cu gura deschisă, sub înrâurirea berei, iar trupul i se lăsase într-o rână şi aplecat înainte. Se îndreptă, dar, şovăind, căzu, ca un sac, pe cealaltă parte. Cu grijă de mamă, repetă el; cum fac mamele, părinţii, dar şi zeii, mai adaugă Laban. Părinţii şi zeii îşi binecuvântează aleşii în acelaşi chip îndoielnic. Binecuvântarea lor era o forţă şi venea din forţă, căci şi iubirea – anume ea – era

forţă pură, iar zeii şi părinţii îşi binecuvântau aleşii, din iubire, cu o viaţă puternică, puternică în fericire şi blestem. Asta era treaba şi asta, binecuvântarea. „Blestemul să cadă pe capul meu!” Erau doar vorbe frumoase, trăncănelile unei mame, care nu ştia că iubirea este forţă şi Binecuvântarea forţă şi viaţa forţă şi nimic altceva. Rebeca nu era doar decât o femeie de rând, iar el, Iacob, binecuvântatul, era cel pe a cărui proprietate apăsa ipoteca înşelătoriei. Tu vei plăti, icni Laban cu limba cleioasă şi cu braţul lui greu, cu palma grea, făcu un gest arătându-l pe Iacob. Ai înşelat, şi, la rândul tău, vei fi înşelat – Abdheba, mişcă-ţi limba şi tălmăceşte-i asta, netrebnicule! Am dat pe tine douăzeci de sâcâi şi dacă dormi în loc să tălmăceşti, am să te îngrop o săptămână întreagă, până la buza de jos, în pământ, ticălosule!

— Stai, ruşine, făcu Iacob şi scuipă pe jos. Tu, tată şi frate, mă blestemi? Şi mai la urma urmei, ce crezi: sunt eu sau nu os din osul tău şi

carne din carnea ta?

— Eşti, îi răspunse Laban, asta este adevărat. Mi-ai vorbit despre Rebeca întocmai aşa cum este, ca şi despre Isaac şi Esau, Roşul, iar tu eşti Iacob, fiul surorii mele, nu mai încape nicio îndoială. Lasă-mă să te strâng la piept. Dar, date fiind mărturiile tale, se cuvine să cercetăm starea în care te afli şi să vedem ce urmează, pentru tine şi pentru mine din ea, potrivit legilor vieţii economice. Sunt încredinţat de adevărul celor povestite de tine, dar nu-i cazul să-ţi admir sinceritatea, căci pentru a-mi explica starea în care te afli, nu-ţi rămânea decât să fii sincer. Nu este deci adevărat ce mi-ai spus înainte, că Rebeca te trimite ca să-mi arate simpatia sa. Adevărul este că nu mai puteai rămâne acasă, pentru că Esau umbla să te ucidă din pricina isprăvilor tale şi ale mamei tale, al căror succes nu vreau să-l neg, dar care, deocamdată, au făcut din tine un cerşetor sadea. Nu, n-ai venit aici de voia ta, ci fiindcă nu aveai unde să-ţi culci capul. Eşti la

mâna mea şi din asta eu trebuie să trag consecinţele. Nu eşti oaspete în casa mea, ci argat.

— Unchiul meu vorbeşte drept, dar în dreptatea lui nu-i amestecată sarea dragostei, i-o întoarse Iacob.

— Vorbe, zise Laban. Astea-s asprimile fireşti ale vieţii economice, de care am obiceiul să ţin seamă. Sunt doi fraţi, cămătari la Harran, fii lui Işullanu, îmi cer şi ei tot ce poftesc, căci am neapărată nevoie de apa lor, iar ei o ştiu, şi-mi pun condiţiile ce li se năzăresc, căci dacă n-aş primi m-ar vinde, cu averea mea cu tot, iar banii i-ar băga în buzunar. Dar ar trebui să fiu nebun. Ai ajuns la uşa mea şi am să trag din asta toate foloasele. Nu sunt nici destul de bogat şi nici destul de binecuvântat să mă umflu de duioşie şi să primesc în casă toţi vagabonzii. Ca singure braţe de muncă să-mi slujească îl am pe ăsta, un broscoi pirpiriu, şi pe Iltani, servitoarea, care este proastă ca un pui şi cotcodăceşte ca o găină, căci olarul pe care

l-ai văzut e un om pribeag, nu-i tocmit decât pentru zece zile, şi când vine vremea recoltei sau a tunsului oilor, nu ştiu de unde să iau braţe de muncă, căci n-am cu ce plăti. Se cuvenea de mult ca Rahila, fiica mea cea mai mică, să nu mai pască oile sub dogoarea căldurii, ziua, şi în frig, noaptea. Asta să faci tu, pe un culcuş şi ceva verdeţuri, nimic mai mult, căci n-ai încotro şi nu eşti om să-mi pui condiţii, asta-i situaţia.

— Cu dragă inimă vreau să am griia de oi în locul copilei tale, Rahila, şi să slujesc de dragul ei, ca să ducă o viaţă mai uşoară, îi răspunse Iacob. Sunt născut păstor, urmă el, mă pricep la creşterea oilor şi o s-o fac bine. Nu mi-a trecut prin cap să rămân la tine ca trântor şi gură de prisos, dar dacă spui că este vorba de fiica ta Rahila şi pot folosi puterea braţelor mele bărbăteşti pentru ea, sunt şi mai bucuros să te slujesc.

— Aşa? întrebă Laban, clipind greoi spre el, cu colţul gurii atârnând. Bine, mai zise el. Trebuie

s-o faci vrând-nevrând, te sileşte viaţa economică. Dar dacă o faci de voie, ăsta-i un folos pentru tine, fără a fi o pagubă pentru mine. Mâine facem înscrisul.

— Vezi? îi răspunse Iacob. Asemenea lucruri există: foloase potrivite pentru ambele părţi şi care îndulcesc asprimile fireşti. N-ai fi crezut una ca asta. N-ai vrut să amesteci în dreptatea ta câteva grăunţe de sare, şi iată că o fac eu, de la mine, aşa gol şi despuiat cum sunt în clipa asta.

— Vorbe, i-o tăie Laban. Mâine facem contractul şi-l pecetluim, să fie în bună regulă şi nimeni să nu-l poată ataca, fără a batjocori legea. Şi acum, pleacă! Mi-e somn, şi m-a cam umflat berea. Iar tu, broscoiule, stinge lămpile! zise el către Abdheba, apoi se lungi pe pat, se înveli cu haina şi adormi cu gura strâmbă şi căscată pe jumătate. Iacob n-avea decât să se culce unde poftea. Se urcă pe acoperiş, se întinse pe un lăicer, sub pânzele unui cort de papură înălţat acolo, şi se gândi la ochii Rahilei, până când îl

sărută somnul.

CAPITOLUL CINCI
ÎN SLUJBA LUI LABAN
Cât a stat Iacob în casa lui Laban

Așa și-a început Iacob traiul pe moșia lui Laban şi în ţara Aram Naharaim, căreia, în sinea sa, îi zicea, pe bună dreptate, ţara Kurungia: în primul rând, fiindcă ea era, în general şi de la bun început, pentru el, ţara subpământeană, unde fusese silit să pribegească fugar şi, în al doilea rând, fiindcă, pe măsura trecerii anilor, se dovedi că această ţară, înconjurată de fluvii, prinde omul, nemailăsându-l vreodată să scape, vădindu-se, într-adevăr şi întocmai, ţara ne întoarcerii-în-veci. Căci ce înseamnă asta: „niciodată – în vecii vecilor?” Înseamnă: să nu te mai întorci atâta timp cât eul îşi păstrează, măcar în parte, starea şi forma, cât mai este el însuşi. O reîntoarcere după o absenţă de douăzeci şi cinci de ani nu mai

priveşte eul care, în clipa plecării, se aştepta să se întoarcă peste şase luni sau trei ani cel mult, şi să reînnoade după aceea firul întrerupt al vieţii sale acolo unde a fost curmat – ei bine, pentru acest eu, asemenea reîntoarcere este o ne întoarcere în veci. Douăzeci şi cinci de ani nu mai sunt un episod, ci însăşi viaţa, ba, dacă încep când flăcăul atinge vârsta bărbăţiei, sunt chiar miezul şi temelia vieţii, iar dacă este adevărat că Iacob a mai trăit încă mult după reîntoarcerea lui şi a cunoscut, abia după aceea, ce a fost mai greu, dar şi ce a fost mai măreţ în viaţa lui – căci potrivit socotelilor noastre exacte, număra o sută şase ani când, din nou în ţara subpământeană, s-a săvârşit solemn din viaţă – totuşi, se poate spune că acolo, la Laban, în ţara Aram, Iacob şi-a visat visul vieţii sale. Acolo a iubit şi s-a căsătorit, acolo patru femei i-au dăruit toţi copiii, doisprezece la număr, în afară de cel mai mic, acolo a ajuns bogat în averi şi venerabil prin experienţă, şi de acolo flăcăul nu s-a mai întors nicicând, ci s-a întors un

bărbat ce încărunţea, un om de cincizeci şi cinci de ani, un şeic nomad din răsărit, în fruntea unor foarte mari turme, care, pătrunzând în ţara apusului ca într-un pământ străin, s-a îndreptat către Sihem.

Că Iacob a stat la Laban douăzeci şi cinci de ani, se poate într-adevăr dovedi şi este cel mai sigur rezultat al oricărei cercetări lucide. În această privinţă, cântecele şi tradiţia vădesc un fel de a gândi a cărui neprecizie ne-am ierta-o nouă mai greu decât lor. După ele, Iacob ar fi petrecut la Laban, una peste alta, douăzeci de ani: paisprezece şi şase. Cu această împărţire tocmai, cântecele şi tradiţia stabilesc că, cu ani în urmă încă, până a rupt prăfuitele zăvoare şi a fugit, Iacob îşi ceruse de la Laban învoire să plece, dar n-o primise, ci se obligase să rămână în continuare în condiţii noi. Momentul respectiv este determinat de afirmaţia, că s-a întâmplat „când Rahila îl născuse pe Iosif”. Când, însă, s-a întâmplat asta? Dacă de la venirea lui Iacob ar fi

trecut numai paisprezece ani, atunci trebuia ca, în răstimpul acestor paisprezece ani, mai precis în cuprinsul ultimilor şapte ani, să i se fi născut cei doisprezece copii, inclusiv Dina şi Iosif, şi afară doar de Beniamin, fapt care, în sine, n-ar fi fost cu neputinţă, deoarece patru femei erau în activitate; dar, potrivit succesiunii hotărâte de Dumnezeu a naşterilor, lucrurile nu s-au petrecut astfel. Conform acestei succesiuni şi Aşer, mâncăciosul, cu cinci ani mai mare decât Iosif, este născut după scurgerea celor de două ori şapte ani, anume în al optulea an de căsnicie şi, cum se va arăta la o cercetare mai amănunţită, nu este cu putinţă ca Iosif să-i fi fost dăruit Rahilei mai devreme decât doi ani după naşterea lui Zebulon, cel ce iubea marea, anume în al treisprezecelea an de căsnicie sau în al douăzecilea an al şederii la Harran. Cum putea fi altfel? Iosif era un copil de bătrâneţe al lui Iacob, şi deci acesta trebuie să fi fost trecut de cincizeci de ani când i s-a născut odorul, trebuie deci să şi îl petrecut până atunci douăzeci de ani

în casa lui Laban. Cum însă, din cei douăzeci de ani numai de două ori şapte, adică paisprezece au fost de fapt ani serviţi cu contract, rămân, între momentul desfacerii contractului şi cel al încheierii unui contract nou, alţi şase ani, ce reprezintă o perioadă fără contract, o continuare tacită a vieţii lui Iacob la Laban, ani care, însă, din punctul de vedere al bogăţiei sale de la sfârşitul şederii la Harran, trebuie număraţi împreună cu ultimii cinci ani de şedere, aceştia sub contract. Căci chiar dacă aportul acestor cinci ani ar fi contribuit cel mai mult să explice cum de a devenit omul atât de nemăsurat de avut, tot n-ar fi fost de ajuns să producă o avere pe care cântecul şi tradiţia au lăudat-o mereu cu cele mai grozave calificative. Desigur, aici s-au strecurat mari exagerări şi, de pildă, afirmaţia că Iacob ar fi avut, ale lui, două sute de mii de oi, vădit, nu e de crezut. Dar multe mii au fost totuşi, fără a mai pomeni de averea lui în alte vite, valori în metale şi sclavi, iar cuvintele pe care le-a rostit Laban,

când şi-a ajuns din urmă ginerele fugar, somându-l să-i înapoieze ce „i-a furat” ziua şi ce „i-a furat” noaptea, n-ar fi avut măcar o aparenţă de justificare şi n-ar fi avut vreun rost, dacă Iacob s-ar fi îmbogăţit numai în temeiul ultimului contract, adică dacă n-ar fi gospodărit – tocmai în acest răstimp dintre contracte – în destul de mare măsură pe seama lui, punând astfel temeliile viitoarei sale averi.

Douăzeci şi cinci de ani – dar pentru Iacob au trecut ca un vis, cum se petrece îndeobşte viaţa omului, cu dorinţe arzătoare şi izbânzi, cu speranţe, amăgiri şi împliniri, alcătuită din zile ce nu le numără, deşi fiecare îşi are aportul ei: zile ce se parcurg, una câte una, în aşteptări, strădanii, răbdări şi nerăbdări, şi se contopesc apoi în unităţi mai mari, în luni, ani, grupe de ani, care, până la urmă sunt, fiecare, ca o singură zi. Se poate discuta ce face să ne treacă timpul mai bine şi mai repede: uniformitatea sau variaţia ce fracţionează timpul, oricum, de trecerea timpului

este vorba: tot ce e viu tinde înainte, tinde să străbată vremea, tinde, în fond, spre moarte, închipuindu-şi că aleargă spre scopuri şi momente cruciale ale vieţii; şi chiar dacă, pentru om, timpul este fracţionat şi împărţit în epoci, el este, totodată şi uniform, tocmai ca timp al *său*, scurgându-se în condiţiile neschimbate ale premiselor eului său, astfel că, în vreme ce timpul şi viaţa se petrec, lucrează mereu simultan ambele forţe ce-i sunt favorabile: uniformitatea şi fracţionarea.

Până la urmă, împărţirea timpului este o activitate foarte arbitrară şi nu mult diferită de trasarea unor linii în apă. Le poţi trasa aşa sau altminterea, şi chiar pe când le trasezi, totul se amestecă, iarăşi, în marea unitate. Am şi grupat felurit cei de cinci ori cinci ani petrecuţi de Iacob la Harran: în douăzeci şi încă cinci, în paisprezece şi şase şi cinci; Iacob i-ar fi putut împărţi şi în primii şapte, până la căsătoria lui, apoi în cei treisprezece în cursul cărora s-au născut copiii şi

apoi în cei cinci de completare, aşa cum în anul solar cinci zile se adaugă celor de douăsprezece ori treizeci. Şi aşa putea calcula, sau eventual altfel. În orice caz era un total de douăzeci şi cinci de ani, uniformi nu numai pentru că toţi erau anii lui Iacob, dar şi fiindcă, după toate criteriile exterioare, aceşti ani se asemănau între ei până la monotonie, iar schimbarea punctelor de vedere din care puteau fi grupaţi nu era în stare să reducă uniformitatea lor de fluid în curgere.

Iacob și Laban întăresc contractul lor

Un capitol, un fel de epocă se şi constituia pentru viaţa lui Iacob, prin aceea că acest contract încheiat cu Laban în prima zi după sosirea sa, a şi fost anulat peste o lună şi înlocuit cu unul nou, cu totul altfel alcătuit şi legându-l mult mai straşnic. Într-adevăr, în chiar dimineaţa următoare sosirii lui Iacob, Laban se îngriji să ia toate măsurile pentru a statornici legal relaţiile dintre nepot şi

casa lui, potrivit hotărârilor pe care, ameţit de bere, le luase cu mintea lui practică şi mărginită. Se porniră, în zori, pe măgari, îndreptându-se spre oraşul Harran: Laban, Iacob şi sclavul Abdheba, care trebuia să slujească de martor în faţa scribului, care era şi slujbaş judecătoresc. Acest magistrat îşi instalase scaunul într-o curte în care se îmbulzea mult popor, căci o mulţime de înţelegeri privitoare la cumpărări şi vânzări, arendări, închirieri, schimburi, căsătorii şi despărţenii erau întărite aici cu acte, tot aici judecându-se pricinile legate de aceste contracte, iar judecătorul în scaun împreună cu cei doi scribi ajutori sau asistenţi, aşezaţi de o parte şi de alta a sa, erau copleşiţi de treabă, ca să facă faţă cerinţelor publicului orăşenesc şi rural, astfel încât alde Laban au trebuit să aştepte mult până le-a venit rândul să se înfăţişeze cu pricina lor, neînsemnată, de altfel, şi uşor de rezolvat. Cu puţin înainte, Laban trebuise să mai năimească un al doilea martor, plătindu-l cu ceva ulei şi grâu,

omul aşteptând pe acolo să aibă careva nevoie de el pentru asemenea treabă, şi el, împreună cu Abdheba, deveniră chezăşii contractului; amândoi pecetluiră actul, apăsând unghia degetului gros în argila moale din spatele bombat al tăbliţei pe care contractul fusese scris. Laban avea un sigiliu cilindric, iar Iacob, care îl pierduse pe al său, se folosi de tivul veşmântului. Şi, astfel, fu legalizat cuprinsul simplu al textului, pe care unul dintre scribii-ajutori îl scrijeli în lut, sub dictarea maşinală a magistratului: Laban, oierul, năimeşte ca sclav, până la o nouă înţelegere, pe cutare, din ţara Amuru, om fără adăpost, fiul cutăruia, iar acesta se leagă să folosească toate puterile sale trupeşti şi sufleteşti în slujba casei lui Laban şi a treburilor sale, fără altă plată decât tainul necesar pentru întreţinerea trupului său. Actul acesta nu va putea fi reziliat, nici pricină de proces sau plângere. Oricine ar fi care, purtându-se ilegal, s-ar ridica în viitor împotriva acestui contract şi ar încerca să-l atace, procesul lui să fie un neproces,

şi să fie sancţionat cu cinci mine de argint. Şi cu asta punct.

Laban avu de suportat cheltuielile de autentificare şi aruncă, bombănind, câteva foiţe de aramă în balanţă. Dar, în sinea lui, socotea că angajamentul ce şi-l luase Iacob era ieftin plătit şi merita această cheltuială măruntă, căci el atribuia Binecuvântării lui Isaac mult mai mare preţ decât lăsase să se vadă în timpul convorbirii cu nepotul său, şi ar fi să i se nesocotească iscusinţa în afaceri, dacă s-ar crede că nu fusese, încă pe dată şi dinainte, convins că face o treabă bună cu tocmirea, lui Iacob în gospodăria sa. Laban era un om posomorât, neplăcut zeilor, fără încredere în norocul său, şi de aceea, până atunci, cu puţin succes în ceea ce întreprindea. Nu subaprecia nicio clipă nevoia ce o avea de colaborarea unui binecuvântat.

De aceea Laban se şi arătă destul de bine dispus, după încheierea învoielii, cumpără niscaiva stofe din bazar, câte ceva de-ale gurii şi

unelte mărunte, poftindu-şi însoţitorul să se mire de oraş şi de forfota sa zgomotoasă, de grosimea zidurilor şi a turnurilor; îl îndemnă să admire farmecul grădinilor din belşug irigate, care îl împrejmuiau, în care ghirlandele de viţă de vie se împleteau printre curmali; splendoarea sacră a templului din Ehul-hul, înconjurat de ziduri, a curţilor sale cu porţile bătute în argint şi vegheate de tauri de bronz; să admire majestatea turnului în trepte, care se înălţa pe un imens postament, înconjurat de rampe, ce urcau în spirală în jurul lui, clădire monstruoasă de faianţă în şapte culori, în partea superioară de un albastru-azuriu, astfel încât sanctuarul aflat în vârf, reşedinţa în care pogora zeul, cu patul nupţial anume pregătit pentru el, părea să se contopească şi să se piardă în strălucitorul albastru din înaltul văzduhului. Numai că Iacob nu avea pentru aceste minunăţii decât vagi exclamaţii monosilabice, ca „hm” şi „ei”. Nu avea înţelegere pentru aspectele urbane, nu-i plăceau nici ţipetele, nici îmbulzeala

zgomotoasă şi nici făloşenia construcţiilor prea din cale-afară de mari, care îşi dădeau aerul veşniciei, căci, după părerea sa, cu oricâtă iscusinţă era acest munte de cărămidă asigurat cu asfalt şi rogojini de papură, cu oricâtă pricepere era drenată umezeala din el, tot era, după părerea lui, sortit prăbuşirii şi anume într-un timp care, cel puţin în faţa lui Dumnezeu, nu putea fi decât foarte scurt. Îi era dor de păşunile de la Beerşeba; iar trufia oraşului îi apăsa sufletul de păstor şi îl făcea să socoată chiar şi gospodăria lui Laban ca pe un cămin, unde, de altfel, îl aşteptau doi ochi negri ce-l priviseră plini de o deosebită bunăvoinţă, şi cu care avea să ia, pe cât i se părea, hotărâri foarte însemnate. Şi la acei ochi se gândea pe când se uita neatent la construcţiile înfumurate şi şubrede, la ei, dar şi la Dumnezeul care-i făgăduise că-i va veghea paşii printre străini şi că-l va purta înapoi încărcat de bunuri, la Dumnezeul lui Avraam, şi-l încerca invidia pentru El privind la lăcaşul şi curtea lui Bel-Harran,

citadela cultului idolatru, străjuită de tauri sălbatici şi de grifoni cu cozile de şarpe, unde, într-o tainiţă mai tăinuită decât toate, din lemn de cedru aurit, se înălţa, scânteind de pietre preţioase, pe un soclu de argint, statuia bărboasă a falsului zeu, care se lăsa tămâiat şi linguşit, potrivit unui ritual regal – în vreme ce Dumnezeul lui Iacob, pe care el îl socotea mai mare decât toţi, mai mare până la unicitate, nici nu avea vreun lăcaş pe pământ, şi era adorat eu simplitate pe înălţimi şi la umbra arborilor. Fără îndoială că Dumnezeu nici nu voia să fie altfel, şi Iacob era mândru că Domnul refuza şi osândea luxul şi somptuozitatea orăşenesc-pământească, socotindu-le deopotrivă nevrednice de el. Dar, în această mândrie, se amesteca şi bănuiala, care împreună tocmai constituiau invidia: că, adică, în fond, poate şi lui Dumnezeu i-ar fi plăcut să sălăşluiască într-un lăcaş de email, cedru aurit şi pietre preţioase, care, fireşte, ar fi trebuit să fie de şapte ori mai frumos decât casa idolului lunar, şi

că Dumnezeul lui nu osândea templul idolului Lunii decât pentru că încă nu putea avea unul la fel, pentru că ai săi nu erau nici destul de mulţi şi nici destul de puternici să i-l clădească. „Mai făliţi-vă voi, deocamdată, gândea Iacob, cu splendoarea augustului vostru stăpân, Bel! Dumnezeul meu mi-a făgăduit la Beth-el că mă va îmbogăţi, căci doar stă în puterea lui să dăruiască averi celor care cred în El, şi, dacă noi vom fi aceia, îi vom clădi o casă numai din aur, safire, jasp şi cristal de stâncă pe dinafară şi pe dinăuntru, încât toate casele zeilor şi zeiţelor voastre să pălească în faţa ei. Trecutul este cumplit, iar prezentul puternic, fiindcă ne sare în ochi. Însă, fără îndoială, tot ce poate fi mai mare şi mai sfânt este viitorul, el mângâie inima apăsată a celui căruia i-a fost făgăduit”.

Despre așteptarea lui Iacob

Când unchiul şi nepotul se întoarseră din

oraş acasă, deşi era destul de târziu, Laban mai ţinu să depună chiar în acea noapte tăbliţa contractului în pivniţa casei, unde erau păstrate acte de acest soi; Iacob îl întovărăşi şi el, cu o lampă aprinsă în mână. Încăperea se afla sub pardoseala camerei mari de la nivelul solului, în faţa galeriei unde cinaseră în ajun, şi slujea, în acelaşi timp, de arhivă, capelă şi loc de înmormântare; căci osemintele lui Betuel odihneau acolo, într-o ladă de pământ, aşezată în mijlocul încăperii şi înconjurată de cupe, de bucate aduse prinos şi de trepiede încărcate cu căţui pentru afumat, şi, pe undeva, şi mai adânc sub pământ sau, poate, în zidul lăturalnic, trebuia să se găsească şi chiupul de argilă în care se aflau rămăşiţele băieţaşului lui Laban, adus de viu jertfă zeilor. În peretele din fund al pivniţei era o firidă, având, în faţă, un altar ridicat din cărămizi, iar pe pereţii laterali se aflau policioare înguste şi joase. Pe cea din dreapta, erau depuse felurite tăbliţe cu inscripţii, chitanţe, socoteli şi contracte, puse, în

acest loc, la adăpost sigur. Pe cealaltă policioară, din stânga, se înşirau, la rând, vreo zece-doisprezece mici idoli, cu înfăţişări ciudate, unii cu chipuri copilăreşti şi bărboase, purtând scufii înalte, alţii chei şi spâni, cu haine cu solzi, unii cu bustul gol, ţinând mâinile împreunate sub bărbie, şi, în sfârşit, alţii cu veşminte destul de nepriceput lucrate, cu creţuri, de sub tivul cărora se vedeau degetele picioarelor, mici şi grosolan modelate. Erau duhurile casei lui Laban, micii lui ghicitori ai viitorului, terafimii săi, la care ţinea din tot sufletul, cu care acest om întunecat se sfătuia, aici jos, în toate treburile mai însemnate. Aceştia îi ocrotesc casă, îi explică el lui Iacob, îi prevestesc destul de exact vremea, îl povăţuiesc în legătură cu cumpărările şi vânzările, pot arăta şi încotro a fugit o oaie rătăcită, şi aşa mai departe.

Iacob nu se simţi deloc la largul lui printre oseminte, chitanţe şi micii idoli, şi de aceea se bucură, când, urcând scara pe care coborâse în această lume subpământeană, putu să iasă pe

chepengul îngust şi să se întoarcă în cea de sus, ca să se culce. Laban îşi făcuse rugăciunea în faţa sipetului lui Betuel, adusese apă proaspătă pentru a potoli setea răposatului, săvârşind adică ritualul „prinosului apei”, apoi se prosternase în faţa terafimilor şi nu mai lipsise decât să se închine şi la actele sale de negoţ. Iacob, care nu aproba nici vreun cult al morţilor, nici adorarea idolilor, se întristă văzând confuzia şi incertitudinea religioasă care, vădit, domneau în această casă, când te-ai fi putut aştepta să găseşti la bătrânul Laban, strănepotul de frate al lui Avraam şi fratele Rebecăi, un sens categoric mai luminat al dumnezeirii. De fapt, Laban cunoştea tradiţia religioasă a rudelor lui din apus, dar în cunoştinţa să se amestecaseră într-atât superstiţiile locale, încât, dimpotrivă, acestea trebuiau considerate ca parte esenţială a convingerilor sale, iar tradiţiile avramitice ca un adaus în amestec. Şi, cu toate că Laban se găsea chiar la izvorul şi punctul de plecare al istoriei spirituale, sau poate tocmai

pentru că nu-l părăsise, se simţea întru totul supus al Babilonului şi adept al religiei sale oficiale, iar lui Iacob îi vorbea de Ia-Elohim numindu-l „Dumnezeul tatălui tău”, ba îl mai şi confunda în chip absurd cu Mardug, zeul suprem din Sinear. Faptul îl dezamăgea pe Iacob, căci îşi închipuise, cum evident crezuseră şi părinţii lui, că gândirea celor din casa lui Laban este mai înaintată, şi îl îngrijora îndeosebi din pricina Rahilei, deoarece gândurile cuibărite în drăgălaşul şi frumosul ei cap nu preţuiau, fără îndoială, mai mult decât cele alor ei; de aceea, din chiar prima zi a sosirii lui, folosi orice prilej s-o înrâurească şi s-o îndrume către adevăratul Dumnezeu. Căci chiar din prima zi, de fapt de când o văzuse pentru întâia dată la fântână, o considerase ca logodnica sa, şi nu-i prea mult să spunem că şi Rahila, atunci când, lângă fântână, nu-şi putuse stăpâni acel uşor ţipăt, aflând din gura lui Iacob că e vărul ei, văzuse în el peţitorul şi mirele.

Îndeobşte, şi pentru pricini bine întemeiate,

în acele vremuri căsătoriile între rubedenii, între oameni de acelaşi neam, erau obişnuite; ele erau socotite ca singurele onorabile, înţelepte şi de nădejde, şi ştim doar cât a dăunat Esau situaţiei sale cu căsătoriile lui excentrice. Nu era o toană personală, când Avraam stăruise ca Isaac, singurul lui fiu adevărat, să ia o femeie din neamul şi familia părintească, anume din casa lui Nahor, din Harran, ca să ştie ce dobândeşte; iar Iacob, care, la rândul său, pătrundea în această casă cu două fete, păşea pe urmele lui Isaac sau, mai bine zis, ale lui Eliezer, mijlocitorul de odinioară, astfel încât gândul peţitului se lega, fără îndoială, pentru el, ca şi pentru Isaac şi Rebeca, de prilejul acestei vizite, ba, mai mult, aşa ar fi gândit pe loc şi Laban, dacă, amărât de grijile materiale, ar fi reuşit să presimtă, de la bun început, în acest pribeag şi calic, un ginere. Laban, ca orice părinte, socotea pe cât de neplăcut, pe atât de primejdios, să-şi lase fetele să plece într-un trib necunoscut, fără nicio legătură de rudenie, cum ar

fi spus el, „să le vândă în străinătăţi”. Mult mai sigur şi mai demn ar fi fost să rămână ca soţii în sânul familiei, şi, de vreme ce exista un văr din partea sa, a tatălui, acesta, Iacob, era de-a dreptul soţul predestinat şi firesc pentru ele – adică nu numai pentru una din ele, ci pentru amândouă deodată. Aceasta era, de altfel, părerea tacită a tuturor în casa lui Laban, la sosirea lui Iacob: era, în fond, şi cea a stăpânului casei, şi îndeosebi a Rahilei, care, deşi era adevărat că fusese prima care îl întâlnise pe străin şi îşi cunoştea destul de bine menirea pe pământ, ca să se ştie drăgălaşă şi frumoasă, şi pe Lia slută şi urduroasă – dar când, lângă fântână, îi aruncase lui Iacob privirile sale repezi şi iscoditoare, care-l tulburaseră atât, nu se gândise doar la ea. Viaţă a vrut ca, din clipa sosirii vărului, să intre în rivalitate feminină cu sora ei, tovarăşa de joacă de până atunci, dar nu în chestiunea hotărâtoare, anume, pe care dintre ele o va alege Iacob de soţie (cu toate că, chiar şi în această privinţă, Rahila avea oricum datoria să

desfăşoare cea mai mare seducţie în interesul amândurora); ci această rivalitate îi apărea valabilă doar pentru mai târziu şi privea întrebarea care dintre ele va fi vărului-soţ cea mai bună, mai destoinică, mai fecundă şi cea mai iubită soţie, o întrebare, deci, ce nu putea fi dezlegată printr-o putere de atracţie momentană, mai mare sau mai mică.

Aşa era deci privită treaba asta în casa lui Laban şi numai Iacob singur – fapt care a şi fost izvorul multor neînţelegeri – nu-l vedea la fel. Căci, în primul rând, ce-i drept, ştia că era îngăduit să ai ţiitoare în afara soţiei legitime şi că te puteai culca cu sclavele, ai căror copii aveau să fie bastarzi, dar ceea ce nu ştia, şi n-o află multă vreme, era că, în acele părţi, şi îndeosebi la Harran şi prin împrejurimi, căsătoria cu două soţii principale egale în drepturi era frecventă, ba de-a dreptul uzuală în condiţii materiale bune; şi, apoi inima şi sufletul său erau prea pline de chipul fermecător al Rahilei, ca să se mai gândească,

chiar şi o clipă măcar, la sora ei mare, mai impunătoare, dar urâtă – ba, mai mult, nu se gândea la Lia nici atunci când, din bună-cuviinţă, îi adresa câte un cuvânt, fapt de care ea îşi da seama, şi, rânjind amar, îşi pleca demnă pleoapele peste ochii saşii – Laban însuşi observase acest lucru, necăjindu-se din pricina fiicei mai mari, măcar că, prin contract, îl înjosise pe vărul-pretendent, făcându-l sclav năimit, fapt de care se bucura în sufletul lui, de dragul Liei sale neluate în seamă.

Iacob face o descoperire

Iacob căuta deci să stea de vorbă cu Rahila, folosind orice prilej, însă nu izbutea decât destul de rar, deoarece amândoi aveau mult de lucru peste zi şi Iacob, mai ales, se afla în situaţia bărbatului care, stăpânit de o mare pasiune, din care ar face bucuros singura sa preocupare, este pe lângă aceasta obligat la o activitate intensă, şi

anume tocmai din pricina dragostei sale – care totuşi este păgubită de muncă, deoarece, trudind, el trebuie să uite dragostea. Pentru un bărbat sensibil, cum era Iacob, încercarea era grea, căci ar fi dorit să se dăruiască întru totul dragostei lui pentru Rahila, s-o trăiască în toată plinătatea, dar nu era chip, căci trebuia să plătească cu însăşi făptura sa posibilitatea de a-şi cinsti acest sentiment, deoarece, dacă n-ar face-o, ce cinstire i-ar mai rămâne dragostei lui? Într-adevăr, dragostea sa pentru Rahila şi munca lui în gospodăria lui Laban erau unul şi acelaşi lucru; ce s-ar fi ales din prima, dacă a doua era lăsată de izbelişte? Se cuvenea ca Laban să se convingă întru totul de conţinutul deplin al valorii pe care se sprijinea nepotul său, ca să ajungă foarte dornic să-l lege cât mai tare de el. Nu trebuia, cu alte cuvinte, ca Binecuvântarea lui Isaac să fie într-un fel compromisă, aceasta era deci datoria sa de bărbat: să trudească din răsputeri, pentru a nu face de ocară Binecuvântarea inimii sale.

Pe atunci, la sosirea lui Iacob, păşunea nu era la o depărtare mai mare de o oră de locuinţa unchiului, aşa că, în zorii zilei, pornea cu ceva de-ale gurii în traistă, cu o praştie trecută la cingătoare, în mână cu toiagul cel lung, care-i slujea de armă, şi păzea, cât era ziua de lungă, cu ajutorul câinelui Marduca, mica turmă a lui Laban, iar faptul că păşunea nu era prea departe, avea avantajul că nu-l silea să petreacă noaptea pe câmp şi-i îngăduia să se întoarcă acasă la apusul soarelui, astfel că, după aceea, mai avea vreme să muncească pentru a pune în valoare, cu sfatul şi cu fapta, toate meritele sale. Asta-i plăcea, căci slujba lui de păstor îi dădea deocamdată puţin prilej să-i facă unchiului impresia că odată cu el, pribeagul, Binecuvântarea intrase în gospodărie. E adevărat că seara, la înţărcuire, nu lipsea niciun miel, când, urmărită din ochi de Laban, turma trecea, la numărătoare, sub toiagul lui; ba Iacob se pricepuse să înţarce repede mieii de vară, încât Laban se alese cu un adaus de lapte şi lapte

covăsit, mai şi vindecă, cu pricepere şi dragoste, de vărsat, pe unul din cei doi berbeci, un animal de prăsilă preţuit. Laban vedea însă în toate astea doar servicii fără însemnătate deosebită ale unui păstor vrednic, şi nu-i mulţumi în vreun fel; nici faptului că Iacob puse zăbrele frumoase de lemn la deschiderile-ferestre de la catul de jos, Laban nu-i acordă vreo însemnătate. Din zgârcenie, refuză banii pentru tencuirea zidurilor exterioare cu lut şi var, încât Iacob se văzu silit să renunţe a lega această vădită înfrumuseţare a casei de sosirea lui aici. Era nesigur în ce priveşte vădirea Binecuvântării, dar tocmai încordarea lăuntrică în care îl ţinea această căutare şi dorinţă arzătoare, îl va fi pregătit, poate, pentru o revelaţie, făcându-l omul unui eveniment bogat în urmări, de care îşi va aminti cu bucurie toată viaţa.

Dădu de apă în apropierea lanului de grâu al lui Laban, apă vie, un izvor subpământean; o descoperi, cum ştia foarte bine, cu ajutorul Domnului, al Dumnezeului său, măcar că se

amestecară aici arătări, care de fapt ar fi trebuit să-i fie nesuferite Domnului, şi puteau fi luate ca o concesie făcută de pura existenţă divină duhului local, fiindcă arătările luaseră forma obişnuită în acele părţi. Iacob tocmai vorbise între patru ochi, în faţa casei, cu draga de Rahila, arătându-se pe cât de sincer, pe atât de curtenitor. Îi spusese că e fermecătoare ca Hator din ţara Egiptului, ca Eset, şi frumoasă ca o junincă. Şi-i mai spusese, răpit de avântul poetic, că răspândea o dulce lumină de feminitate, că lui îi apărea asemenea unei mame care hrăneşte cu aburul focului ei sămânţa bună şi că nu avea alt dor mai arzător decât s-o ia de soţie, pentru a zămisli cu ea fii. Iar Rahila îl ascultase foarte drăgălaşă, pudică şi onestă. Sosise vărul şi soţul ei, privirile sale îl cântăriseră şi îl iubea cu toată setea de viaţă a tinereţii sale. Când, acum, luându-i capul în mâini, Iacob o întrebase dacă se bucură şi ea să-i dăruiască prunci, Rahila încuviinţă cu un gest, dulcii ei ochi negri se înceţoşară de lacrimi şi flăcăul i le sărută

pe pleoape – buzele lui se umeziră de ele. La ceasul când lumina lunii se îngâna cu aceea a zilei, se îndreptă spre câmp, şi iată că, deodată, piciorul i se poticni, de parcă cineva îl ţinea în loc şi un fior ciudat, arzător, îl străpunse din creştet până la călcâie, ca şi cum ar fi fost trăsnit. Căscă ochii şi zări în faţa lui, foarte aproape, o prea ciudată arătare. Avea trupul de peşte, sclipind argintiu şi lunecător în îndoita lumină a lunii şi a zilei, iar capul tot de peşte. Sub acest cap însă, acoperit de el ca de o scufie, era un cap de bărbat cu barbă cârlionţată. Neobişnuita făptură avea braţe mici şi picioare scurte de om, care îi ieşeau din coadă. Aplecată înainte, părea că scoate cu o ciutură, pe care o ţinea cu amândouă mâinile, ceva din pământ, vărsând totul în jur – scotea ca din adânc şi vărsa mereu, încă o dată şi iarăşi. După asta, arătarea făcu câţiva paşi mărunţi, cu picioarele ei scurte, şi pieri în pământ sau, oricum, se făcu nevăzută.

Iacob îşi dădu imediat seama că arătarea

fusese însuşi Ea-Oannes, zeul străfundurilor acvatice, stăpânul pământului de la mijloc şi al oceanului, care se întinde imediat deasupra tărâmurilor celor mai de jos, zeul despre care localnicii afirmau că-i datorează începuturile tuturor cunoştinţelor lor, socotindu-l ca fiind foarte mare, adică deopotrivă de mare cu Ellil, Sân, Şamaş şi Nabu. Iacob, însă, ştia în sinea lui, că nu era chiar atât de mare în comparaţie cu Preaînaltul pe care îl cunoscuse Avraam, dacă n-ar fi decât pentru că Ea-Oannes avea un chip – şi încă un chip destul de caraghios. Însă Iacob mai ştia că, apărându-i, arătarea nu putuse decât îndeplini poruncile lui Ia, ale Unicului, adică ale Dumnezeului lui Isaac, care era cu el. Ceea ce însă zeul minor indicase prin comportamentul său, îi era de asemenea clar fără alte lămuriri: nu numai în sine şi pentru sine, ci în toate consecinţele şi corelaţiile sale. Se adună deci şi alergă la curte, să ia unelte de săpat, îl trezi pe Abdheba, omul-care-făcea-douăzeci-de-sicli, să-i dea o mână de ajutor,

şi săpă în prima jumătate a nopţii, dormi apoi doar o oră şi trudi iar, până înainte de revărsatul zorilor, când se văzu silit, spre chinul lui, să scoată oile la păscut şi trebui să părăsească pentru toată ziua treaba care îi frământa inima – nu mai putu nici sta în picioare, nici se culca, nici şedea, n-avu stare în ziua aceea la păşune cu oile lui Laban.

Mai era încă mult până să se pornească ploile de iarnă şi să se poată iar începe muncile agricole. Totul zăcea pârjolit, iar Laban, luat cu treburile gospodăriei din preajma casei, nu se mai sinchisea de ogoare, şi nici nu se mai abătea prin părţile unde săpa Iacob, astfel că nu-şi dădu seama, şi nici măcar nu bănui ce activitate intensă avea nepotul lui, care o relua seara la lumina lunii pribege, până la ceasul când se ivea Iştar. Săpa tot primprejur, în mai multe locuri, şi trebui să sape adânc, străbătând straturi de lut şi piatră, în sudoarea frunţii. Când însă, la răsărit, cerul se împurpură, încă înainte ca marginea superioară a discului solar să se înalţe deasupra orizontului,

iată că ţâşni apa, izvorul se porni năvalnic, ridicându-se de trei palme în groapa cu apă, umplând-o curând, umplând şi bazinul săpat alături, la repezeală, de Iacob şi se revărsă peste ogorul din preajmă, iar apa lui avea gustul comorilor lumii sub-pământene.

Atunci Iacob se rugă şi, continuând să se roage, o luă la goană, să-l caute pe Laban. Când îl zări de departe, încetini pasul, se îndreptă spre el, îl salută, silindu-se să-şi stăpânească gâfâiala, şi-i spuse:

— Am găsit apă.

— Adică, ce vrei să spui? îl întrebă Laban cu gura strâmbă.

La care Iacob îi răspunse:

— Un izvor din adânc, pe care l-am găsit săpând pe un loc dintre gospodărie şi ogor. Apa ţâşneşte de un cot.

— Te-a apucat un duh necurat.

— Nu. Domnul, Dumnezeul meu, mi-a îngăduit să găsesc izvorul mulţumită

Binecuvântării tatălui meu. Unchiul meu să vină, să vadă.

Laban alergă, cum alergase odinioară, când i se vestise sosirea lui Eliezer, solul încărcat cu daruri. Ajunse, cu mult înaintea lui Iacob, care venea din urmă fără să se grăbească, la izvorul ce ţâşnea gâlgâitor, se opri şi privi.

— Asta este apa vieţii, grăi el, cutremurat.

— Tu ai spus-o, întări Iacob.

— Cum ai izbutit?

— Am crezut şi am săpat.

Fără să-şi ia ochii de la groapa plină cu apă, Laban spuse:

— Apa asta pot s-o trag prin şanţuri descoperite până pe ogorul meu, să-l ud.

— Pentru asta va fi foarte bună, replică Iacob.

— Pot, continuă Laban, să rup învoiala cu fiii lui Işullanu din Harran, fiindcă nu mai am nevoie de apa lor.

— La asta m-am gândit şi eu, i-o întoarse

Iacob. De altfel, dacă vrei, poţi să-ţi faci un heleşteu zidit, în care să strângi apa, şi să sădeşti o livadă cu curmali şi alte soiuri de pomi fructiferi, ca smochini, rodii şi duzi. Şi dacă îţi trece prin cap şi ai să vrei neapărat, ai să poţi sădi pomi de fistic, peri şi migdali, şi tufe de fragi şi căpşuni, iar curmalii îţi vor da carnea fructelor, sucul şi sâmburii, măduva palmierului este bună ca adaos la diferite mâncări, frunzele lui se pot împleti, din nervuri se fac tot soiul de lucruri pentru casă, din coajă, funii şi ţesături, iar lemnul trunchiului se întrebuinţează la construcţii.

Laban tăcu. Nu-l îmbrăţişă pe cel binecuvântat şi nici nu se prosternă în faţa lui. Nu spuse nimic, rămase locului o clipă, apoi se întoarse şi plecă. Iacob, însă, o luă la goană şi o găsi pe Rahila în staul, mulgând o vacă. Îi povesti tot şi îi spuse că acum vor putea zămisli, fireşte, porunci împreună. Şi prinzându-se de mână, începură să dănţuiască, cântând „Aleluia!”

Iacob o pețește pe Rahila

Când împlini o lună de când era în slujba lui Laban, Iacob i se înfăţişă iarăşi şi-i spuse:

— Acum, că mânia lui Esau trebuie să se fi risipit sau cel puţin să nu mai fie atât de primejdioasă, el, Iacob, ar dori să-i vorbească stăpânului.

— Înainte să-mi vorbeşti, îi răspunse Laban, ascultă-mă tu pe mine, căci tocmai mă gândeam să-ţi fac o propunere. Iată, de când eşti la mine, luna şi-a împlinit o dată, în întregime, crugul, iar noi am adus, pe acoperiş, jertfe lunii noi, lunii la pătrar, lunii pline, cât şi lunii ce piere. În vremea asta, am mai năimit, pe un timp, încă trei robi, în afară de tine, pe care îi plătesc cum se cuvine. Căci a fost găsită apă, nu fără ajutorul tău, şi am şi început să zidim locul din preajma izvorului şi să facem şanţuri de cărămidă pentru canalizare. Am mai însemnat şi dimensiunile heleşteului pe care îl vom săpa, aşa că, dacă e să ne gândim să

mai sădim şi o livadă, va fi mult de lucru, pentru care am nevoie de braţe, de ale tale şi de ale lor, iar eu hrănesc şi îmbrac aceste slugi noi, ba, pe deasupra, le mai dau, în fiecare zi, câte opt sila de cereale simbrie. Până acum, tu m-ai slujit fără simbrie, numai din dragoste familială, potrivit contractului nostru. Dar, iată, vom face un contract nou, căci nu mai este drept nici în faţa zeilor şi nici a oamenilor, ca slugi străine să primească plată, iar nepotul, nu. De aceea, spune cât ceri. Căci, vreau să-ţi dau ce le dau celorlalţi, ba chiar ceva mai mult, dacă te legi să rămâi la mine atâţia ani câte zile are săptămâna, sau, cum se socoteşte de obicei, până ogorul va fi pârloagă şi pământul se odihneşte, iar omul nu mai seamănă şi nici nu mai culege. Prin urmare, mă vei sluji şapte ani în schimbul simbriei pe care ai să mi-o ceri.

Aceste cuvinte şi gânduri ale lui Laban erau cuvinte drepte care înveşmântau gânduri drepte. Dar chiar şi gândurile – şi nu abia cuvintele –

pământeanului sunt doar veşminte şi înfrumuseţări ale năzuinţelor şi intereselor sale, cărora le dă o formă dreaptă pe măsură ce gândeşte, astfel încât de cele mai multe ori minte chiar înainte să fi vorbit, iar cuvintele lui sună atât de sincer pentru că nu ele au fost mincinoase, ci încă gândurile. Laban se speriase foarte tare, când păru că Iacob ar vrea să plece, deoarece, de când ţâşnea izvorul, îşi da seama că nepotul lui era, într-adevăr, un purtător al Binecuvântării, un om cu mâna binecuvântată, şi ţinea să-l lege de el cu orice preţ, ca treburile sale să se poată bucura de harul pe care-l purta Iacob, pe unde călca. Descoperirea apei era o binecuvântare foarte mare, cu urmări nenumărate, iar una dintre acestea, dar nu cea mai însemnată, se dovedea a fi faptul că Laban scăpa de plata arendei datorate fiilor lui Işullanu. Aceştia încercară, de altfel, un şiretlic, spunând sus şi tare că, fără canalul lor, Laban nici nu şi-ar fi putut vreodată lucra ogorul, şi că deci era obligat, oricum, să le aducă, în vecii

vecilor, ulei, grâu, şi lână, fie că pe viitor va mai avea nevoie sau nu de apa lor. Dar judecătorul din scaun se temu de mânia zeilor şi dădu câştig de cauză lui Laban, care, chiar în această hotărâre judecătorească, înclină să vadă o mijlocire a Dumnezeului lui Iacob. Acum însă erau multe în curs, multe pornite, pentru înfăptuirea şi izbutirea cărora prezenţa binecuvântată a lui Iacob părea necesară. Raportul de forţe economic dintre cei doi se deplasase în favoarea nepotului. Laban credea că are nevoie de el, iar Iacob, care ştia asta prea bine, avea în posibilitatea de a amenința cu plecarea un mijloc de presiune, de care spiritul practic al lui Laban era înclinat de îndată să ţină seama. De aceea unchiul, prevenind atitudinea lui Iacob, se şi grăbise în sufletul lui să găsească nedemne condiţiile în care fiul Rebecăi lucra pentru el şi i-o luase înainte cu propuneri echitabile de îmbunătăţire a lor. Iacob care, în realitate, nu se putea gândi să se şi întoarcă acasă, ştiind mai bine decât oricine că

împrejurările încă nu-i erau defel prielnice, se bucură văzând că unchiul său se înşela asupra raportului de forţe şi îi era foarte recunoscător pentru atitudinea lui prevenitoare, deşi îşi da seama că aceasta nu izvora nici din echitate, nici din dragoste faţă de el, ci numai din interes. Îi era deci recunoscător lui Laban pentru interesul care îl lega pe acesta de el, binecuvântatul; căci aşa este omul, încât amabilitatea în care se îmbracă asemenea interes se întoarce, fără voia sa, asupra celuilalt, sub chipul dragostei. Apoi, Iacob îl iubea pe Laban tocmai pentru ceea ce unchiul avea de dat şi el se gândea să-i ceară, căci asta făcea mai mult decât tainuri şi bani. Îi spuse:

— Tată şi frate al meu, dacă vrei să rămân la tine şi să nu mă întorc la Esau, acum împăcat, şi să-ţi slujesc, atunci dă-mi de soţie pe Rahila, copila ta, ea să-mi fie simbria. Căci, cât despre frumuseţe, ea este asemenea unei juninci, şi, apoi, şi ea se uită la mine cu bunăvoinţă, ba, tot vorbind, ne-am şi înţeles că ne-ar plăcea să facem

copii după chipul şi asemănarea noastră. De aceea dă-mi-o pe Rahila şi sunt al tău.

Laban nu era deloc mirat. Ideea unei căsătorii fusese, cum am mai spus-o, chiar de la început legată de sosirea vărului şi nepotului, iar Laban n-o lăsase deoparte în gândurile sale decât din pricina jalnicei stări a lui Iacob. Că nepotul aducea vorba despre asta acum, când raportul de forţe se modificase în favoarea lui, era de înţeles şi, în plus, era îmbucurător pentru Laban, bolovănosul, care-şi dădu pe loc seama că celălalt renunţa iarăşi, în mare măsură, la avantajul ce-l avusese asupra sa. Căci prin mărturisirea că Rahila i-ar fi dragă, Iacob se da iarăşi pe mâna lui Laban, cum îl avea el pe mână, şi slăbea mijlocul de presiune al ameninţării lui cu plecarea. Ceea ce îl supără totuşi pe tată, era că îi vorbise de Rahila, numai de ea, şi nici n-o pomenise pe Lia. Îl întrebă:

— Pe Rahila doreşti să ţi-o dau?

— Da, pe ea. Şi ea o doreşte.

— Nu pe Lia, fata mea mai mare?

— Nu, căci nu mi-e chiar atât de dragă.

— Totuşi, Lia este mai mare şi se cuvine să fie peţită întâi.

— Într-adevăr, e puţin mai mare. Este şi bine făcută şi mândră, cu toate micile ei cusururi fizice sau poate tocmai din pricina lor, şi sunt încredinţat că ar putea naşte copii cum mi-i doresc. Dar s-a întâmplat că mi-am dat inima Rahilei, feţei tale mai mici, căci o asemui lui Hator şi lui Eset, şi străluceşte de-a dreptul pentru mine cu toată lumina feminităţii, ca Iştar, şi ochii ei dragi mă urmăresc pretutindeni. Vezi, a fost un ceas când buzele mele au fost ude de lacrimile pe care ea le-a vărsat pentru mine. De aceea dă-mi-o şi voi robi pentru tine.

— Desigur, ar fi mult mai bine să ţi-o dau ţie, decât unui străin, i-o întoarse Laban. Dar oare s-o dau pe Lia, fata mea mai mare, unui străin sau să se usuce fără soţ? Ia-o întâi pe Lia, ia-le pe amândouă.

— Bunătatea ta este mare, îi răspunse Iacob, însă, oricât de necrezut ar părea, Lia nu-mi trezeşte nicio dorinţă, ba dimpotrivă, iar sluga ta se gândeşte numai la Rahila.

O clipă Laban îl privi cu ochiul său damblagit, apoi îi spuse cu asprime:

— Cum pofteşti! Aşadar, pune pecetea că rămâi la mine şapte ani şi-mi slujeşti pentru această simbrie.

— De şapte ori şapte! exclamă Iacob. Un an jubiliar al lui Dumnezeu! Şi când va fi nunta?

— Peste şapte ani, îi răspunse Laban.

Ne putem închipui spaima lui Iacob.

— Cum, va trebui, zise el, să-ţi slujesc şapte ani până să mi-o dai pe Rahila?

— D-apăi cum? i-o întoarse Laban, prefăcându-se foarte mirat. Ar trebui să fiu nebun să ţi-o dau chiar acum, ca tu s-o iei din loc cu ea, când ţi se năzare, iar eu să rămân păcălit. Sau, unde-i darul de nuntă, unde-i preţul de cumpărare al miresei, şi unde darurile de cuviinţă, pe care

vrei să mi le dai, să le leg la cingătoarea Rahilei, şi care, potrivit Cărţii Legislatorului, îmi rămân, dacă strici logodna? Ai cumva la tine mine de argint sau ce ar fi, ori le ai cumva pe altundeva? Doar eşti sărac ca un şoarece de câmp, ba şi mai rău. De aceea, să fie dat înscris şi pecetluit în faţa judecătorului precum că eu îţi vând fata pe şapte ani de muncă din partea ta şi că plata se face la sfârşitul acestui răstimp. Iar tăbliţa să fie aşezată în sanctuarul de sub casă şi încredinţată pazei terafimilor.

— Nemilos unchi mi-a dat Dumnezeu! spuse Iacob.

— Vorbe! i-o întoarse Laban. Apoi adăugă: Sunt atât de nemilos pe cât mi-o îngăduie împrejurarea, dar, dacă ea mi-o cere, pot fi blând. Tu, însă, o vrei de soţie pe această fată – aşa că, ori pleci fără ea, ori, mai întâi, slujeşte!

— Slujesc! spuse Iacob.

Despre îndelungatul timp de așteptare

Aşa se desemnase prima epocă, scurtă şi prealabilă, a lungii şederi a lui Iacob la Laban, prologul, ce nu durase decât o lună, şi la sfârşitul căruia era noul contract, pe termen şi anume, pe termen foarte lung. De fapt, era un contract de căsătorie şi de serviciu totodată, o amestecătură din amândouă, cum slujbaşul maşkimului, cu alte cuvinte judecătorul din scaun, nu prea mai văzuse, deşi desigur mai avusese de-a face, în cariera sa, cu unul sau două cazuri asemănătoare; recunoscu deci contractul ca valabil şi îl învesti cu putere legală, de vreme ce ambele părţi erau de acord. Actul, întocmit în două exemplare, avea forma unui dialog, pentru expunerea situaţiei cu mai multă limpezime; cuvintele schimbate între Iacob şi Laban au fost transcrise de-a dreptul, să nu dea cumva loc la vreo neînţelegere. Adică se specifica în act că cutare i-a spus lui cutare altul: dă-mi pe fiica ta de soţie, la care celălalt l-a întrebat: tu ce-mi dai în schimb? Însă acela nu avea nicio avere.

La care primul continuă cu următoarele cuvinte: Fiindcă n-ai nici dar de nuntă şi nici mijloace să cumperi daruri, pe care să le pot atârna la cingătoare miresei la logodnă, rămâne să-mi slujeşti atâţia ani câte zile are săptămâna. Aceasta va reprezenta preţul cumpărării, pe care mi-l vei plăti, iar mireasa va fi a ta, să se culce cu tine, abia la sfârşitul acestui soroc, şi tu vei mai primi, pe deasupra, o mină de argint şi o slujnică, pe care o voi da feţei mele ca zestre, urmând ca două treimi din mina de argint, să se socoată preţul slujnicei, iar ultima treime să fie plătită în bani peşin sau în produse ale ogorului. La care, celălalt, a zis: Aşa să fie. În numele regelui, aşa să fie. Fiecare dintre părţi a luat câte un exemplar. Iar celui care s-ar ridica împotriva contractului, prin purtare nelegală, să nu-i fie bine deloc.

Învoiala era limpede întocmită, judecătorul o putea găsi echitabilă şi, din punct de vedere al socotelii strict negustoreşti, nici Iacob nu avea să se plângă. Dacă îi datora unchiului său o mină de

argint, în valoare de şaizeci de sâcâi, nici şapte ani de trudă nu ajungeau să se plătească faţă de el; căci simbria unui sclav năimit nu era, în medie, decât de şase sâcâi pe an, de unde rezulta că cei şapte ani nu acopereau datoria lui Iacob. Bineînţeles, în adâncul sufletului simţea cât de înşelător era aspectul economic şi, de-ar fi existat un cântar drept, un cântar al lui Dumnezeu, tipsia cu cei şapte ani ai vieţii lui ar cântări infinit mai greu decât aceea cu mina de argint. Dar, la urma urmelor, erau ani ce avea să-i petreacă în preajma Rahilei, iar sacrificiul era răsplătit de marea bucurie a dragostei şi, la aceasta, se mai adăuga faptul că, din prima zi de executare a contractului, Rahila va fi juridic logodită şi legată de el, astfel încât nici unui alt bărbat nu-i va fi îngăduit să se atingă de ea, fără a se face tot atât de vinovat ca dacă ar seduce o femeie măritată. Vai, oricum, vor trebui amândoi să se aştepte unul pe altul şapte ani lungi, cei doi veri; astfel vor fi atins o cu totul altă treaptă a vârstei, înainte să poată zămisli

împreună fii, ceea ce era o cerinţă amară impusă de Laban, care-i vădea cruzimea sau lipsa de imaginaţie, calificându-l, încă o dată, şi în modul cel mai cras, de bărbat fără suflet şi fără dragoste. Un alt necaz era nemaipomenita zgârcenie a lui Laban şi pornirea sa de a-şi înşela aproapele, ce reieşea din clauza contractului privitoare la zestre – acea zestre a miresei, plătibilă de tatăl ei tocmai peste şapte ani, şi care reprezenta, pentru bietul Iacob, o afacere foarte proastă, de vreme ce, în mod neruşinat, o slujnică de conformaţie necunoscută era evaluată în bani, la dublul cât ar fi preţăluit oricine, aici sau în Ţara apusului, un sclav de calitate medie. Dar era cu neputinţă să mai schimbi ceva din aceste aspecte odioase. Vremea unor afaceri mai bune, simţea Iacob, va mai veni ea odată – simţea în sufletul său făgăduinţa unor afaceri bune şi o forţă tainică de a le aduce la bun sfârşit, ce depăşea desigur pe cea din pieptul acestui diavol de socru, Laban, arameianul, ai cărui ochi deveniseră atât de

frumoşi la Rahila, copila sa. Cât despre cei şapte ani, nu-i mai rămânea decât să se apuce de ei şi să-i trăiască. I-ar fi fost mai uşor să-i petreacă dormind; Iacob, însă, înlătură asemenea dorinţă, nu fiindcă era de neîndeplinit, dar şi pentru că găsea că ar fi, oricum, mai bine să-i străbată treaz şi activ.

Aşa procedă Iacob, şi asta ar trebui să facă şi povestitorul şi să nu-şi închipuie că, prin mica propoziţie „cei şapte ani trecură”, ar putea sări peste o perioadă de timp, să o socoată că s-a petrecut ca un somn. Povestitorii folosesc cu multă uşurinţă, totuşi, această magică formulă, care, chiar dacă este să fie rostită, n-ar trebui să le alunece de pe buze decât încărcată de semnificaţie şi cutremurată de respect în faţa vieţii, ca, în felul acesta, şi ascultătorul să se mire, mişcat şi visător, prin ce minune se vor fi scurs cei şapte ani de necuprins, sau ce puteau fi cuprinşi numai cu mintea, nu şi cu sufletul – şi, anume, ca şi cum s-ar fi scurs şapte zile. Într-adevăr, tradiţia

ne arată că, de fapt, pentru Iacob, cei şapte ani a căror perspectivă îl umpluse, la început, de o teamă împinsă până la deznădejde, s-au scurs ca zile, iar tradiţia aceasta se sprijină, evident, în cele din urmă pe chiar mărturisirea lui – este, aşadar, cum se obişnuieşte să se spună, autentică şi, de altfel, cu totul convingătoare. Prin urmare, nu era vorba de vreun somn de şapte ani, ca în basme, şi nici de vreo altă vrajă, decât cea a Timpului însuşi, ale cărui unităţi mari se petrec cum se petrec şi cele mici – nici mai repede adică, nici mai încet, ci pur şi simplu se petrec. O zi are douăzeci şi patru de ore şi, deşi o oră constituie un tot şi o durată considerabilă, care cuprinde multă viaţă şi mii de bătăi de inimă, totuşi, de la o dimineaţă la alta, se scurg atât de multe, în somn sau în veghe, fără să ştii cum, şi tot atât de puţin ştii cum se scurg şapte astfel de zile de viaţă, o săptămână deci, acea unitate de timp din care patru ajung să-i îngăduie lunii să parcurgă toate fazele sale. Iacob n-a povestit că acei şapte ani au

trecut pentru el „atât de repede” de parcă ar fi fost zile, n-a vrut să micşoreze, cu astfel de comparaţie, valoarea unei zile de viaţă. Nici ziua nu trece „repede”, dar trece cu dimineaţa, amiaza, după-amiaza şi seara, o zi între altele, şi tot aşa se petrece anul cu anotimpurile lui, din înviere în înviere, în acelaşi chip de nedescris trece un an printre alţii. De aceea, Iacob a lăsat urmaşilor mărturia că cei şapte ani i-au trecut cum trec zilele.

N-are rost să amintim că un an nu constă numai din anotimpurile sale, nu numai din ciclul ce începe cu primăvara, ieşitul la păscut şi tunsul oilor, recolta şi jăregaiul verii, apoi primele ploi şi arăturile toamnei, şi sfârşeşte cu zăpada şi nopţile geroase, până ce cătina înfloreşte iarăşi, roşietică; acesta ar fi doar cadrul, un an ar fi un enorm fragment de viaţă, bogat în întâmplări, o adevărată mare ce trebuie băută. Un fragment asemănător, bogat în gânduri, sentimente, acţiuni şi întâmplări îl constituie şi ziua, şi ora chiar – la

scară mai mică, dacă vreţi; dar deosebirile de mărime între unităţile de timp nu prea sunt absolute, iar scara lor ne determină totodată şi pe noi, simţirea noastră, atitudinea şi adaptarea noastră, astfel încât, în anumite împrejurări, şapte zile sau şapte ore sunt mai greu de înghiţit, şi reprezintă o mai îndrăzneaţă incursiune în timp decât şapte ani. Dar ce înseamnă aici îndrăzneală! Nu contează dacă te scufunzi curajos sau şovăitor în acest şuvoi: nimic nu trăieşte fără să se lase în voia lui – şi de altceva nici nu mai e nevoie. Şuvoiul ne poartă cu o putere năprasnică, fără să ne dăm seama de silnicia lui, iar dacă privim îndărăt, de la punctul de unde am intrat în şuvoi, înseamnă „mult” şapte ani, de pildă, care s-au petrecut cum se petrec şi zilele. Ba nu se poate nici spune, nici deosebi, cum se lasă omul în voia timpului, bucuros sau temător; necesitatea s-o facă domină asemenea deosebiri şi le anulează. Nimeni nu afirmă că Iacob ar fi înfruntat şi început bucuros cei şapte ani; căci abia după

scurgerea lor îi era îngăduit să aibă copii cu Rahila. Dar aceasta era o amărăciune a minţii, în mare măsură atenuată şi anulată de restricţiile pur vitale, determinate de relaţia lui cu timpul – dar şi de a timpului cu el. Căci Iacob avea să ajungă la o sută şase ani, şi dacă spiritul său nu o ştia, trupul şi duhul cărnii sale o ştiau, astfel încât, pentru el, cei şapte ani, fără a fi atât de puţin ca în faţa lui Dumnezeu, nu erau nici pe departe atât ca pentru unul ce nu va atinge decât cincizeci sau şaizeci de ani, iar sufletul lui putea privi mai senin această aşteptare. În sfârşit, pentru obştească liniştire trebuie adăugat că nu avea să îndure un timp de aşteptare în stare pură – căci era prea mult îndelungat pentru asta. Aşteptarea pură este schingiuire şi chin şi nimeni n-ar rezista şapte ani să stea nemişcat sau să se agite un astfel de răstimp, umblând de colo-colo, sau măcar şapte zile, aşa cum poţi ajunge în situaţia să te comporţi timp de un ceas. La scară mai mare sau mare asta nu se poate întâmpla, pentru că, în asemenea caz,

aşteptarea este atât de prelungită şi subţiată, totodată, atât de mult împănată cu viaţa, încât, pe intervale lungi de timp, cade pradă uitării, adică se retrage în străfundul sufletului şi nu mai este ştiută. Iată de ce o jumătate de oră de aşteptare în stare pură şi goală poate fi mult mai cumplită şi ne pune răbdarea la o încercare mai aspră decât o obligaţie de aşteptare învelită în şapte ani de viaţă. Un fenomen aşteptat pe curând ne pune, tocmai prin proximitatea sa, mai puternic şi mai direct răbdarea la încercare decât unul depărtat, o transformă într-o nerăbdare ce ne contractă nervii şi muşchii şi face din noi bolnavi, care literalmente îşi pierd controlul membrelor, în timp ce o aşteptare cu termen depărtat ne lasă calmi şi nu numai că ne permite, dar ne şi obligă să mai gândim la altceva, căci trebuie să trăim. Astfel, ni se prezintă concluzia ciudată, că omul, oricât de intens ar aştepta, o face nu cu atât mai greu, ci cu atât mai uşor, cu cât ceea ce aşteaptă este mai îndepărtat în timp.

Adevărul acestor mângâietoare consideraţii – un adevăr ce se reduce la constatarea că natura şi sufletul ştiu totdeauna să se descurce – se vădi şi se confirmă chiar deosebit de luminos în cazul lui Iacob. El îl sluji pe Laban mai ales ca păstor, şi se ştie că un păstor are mult timp; ore în şir, cel puţin, sau întregi jumătăţi de zi vor trece în calmă contemplaţie şi, dacă aşteaptă ceva, aşteptarea sa nu va fi învelită în multă viaţă activă. Aici se vădeşte însă blândeţea unei aşteptări cu ţel îndepărtat; căci aşteptarea nu era defel aşa ca Iacob să nu fi ştiut ce să facă, să umble ori să stea locului, ori să se culce, şi nici nu alerga încoace şi încolo, cu capul în mâini, prin stepă. Dimpotrivă, se simţea foarte liniştit, chiar dacă era totodată cam trist, iar aşteptarea nu constituia ştima principală, ci isonul vieţii sale. Fireşte, se gândea şi la Rahila, şi la copiii de zămislit cu ea, când şedea departe de casă, doar cu câinele Marduca, cinchit şi cu obrazul în palmă, sau culcat pe spate, cu mâinile după ceafă şi picioarele încrucişate

unul peste altul, fie la umbra vreunei stânci, fie a unui tufiş, ori stând în picioare, în mijlocul câmpiei nesfârşite, sprijinit în bâtă şi lăsând oile să pască în jurul lui – însă nu se gândea numai la ea, ci şi la Dumnezeu şi la toate întâmplările mai apropiate sau mai îndepărtate, adică la fuga de acasă şi la pribegia care a urmat, la Elifaz şi la visul glorios de la Beth-el, la veselia oamenilor iscată de blestemarea lui Esau şi la Isaac cel orb, la Avraam şi la cu care prilej îşi amintea şi de grădina sădită, cu ajutorul turn, la potop, la Adapa sau Adama din grădina raiului… său, de Laban, diavolul, grădină care a însemnat un atât de mare progres în gospodăria şi bunăstarea acestui om.

Nu-i de prisos să ştim că, în primul an al contractului, Iacob încă nu păzi oile sau le păzi doar rar, căci, lăsând treaba asta în seama lui Abdheba, omul-de-douăzeci-de-sicli, sau chiar a fetelor lui Laban, el lua parte, potrivit dorinţei şi poruncii unchiului său, la lucrările cerute de binecuvântata descoperire: instalarea conductelor

de apă şi amenajarea heleşteului, pentru care se folosi o depresiune naturală a terenului, bine nivelată cu hârleţul, după care, malurile îi fură căptuşite cu zidărie, iar fundul lipit cu argilă şi sacâz. În sfârşit, veni rândul grădinii – şi Laban ţinu neapărat ca şi această nouă lucrare să fie executată nemijlocit de mâinile binecuvântate ale nepotului, căci era încredinţat acum de eficacitatea Binecuvântării dobândite prin vicleşug, şi se bucura de înţelepciunea cu care pusese pentru timp îndelungat această eficacitate în slujba intereselor lui economice. Oare nu era limpede şi vădit că fiul Rebecăi era aducător de noroc aproape împotriva voinţei lui, că prin simpla sa prezenţă crea situaţii, le înviora şi le pornea într-o curgere nebănuită, situaţii ce fuseseră până atunci sortite parcă să rămână în veci încremenite sau să se târască jalnic? Ce muncă şi ce activitate bogată în făgăduieli ţâşniră deodată în gospodăria şi pe ogorul lui Laban! Peste tot se săpa, se ciocănea, se ara şi se planta! Laban luase bani cu

împrumut, pentru a fi la înălţimea măririi întreprinderii şi a cumpărăturilor necesare: fiii lui Işullanu din Harran îi acordară un împrumut, cu toate că pierduseră procesul cu el. Căci erau oameni reci, cu spiritul practic şi personal cu totul insensibili, pentru care un eşec într-o contestaţie juridică nu constituia defel un motiv să nu încheie cu adversarul norocos o nouă afacere şi anume chiar pe baza forţei economice cu care îi bătuse şi care făcea din el acum, în ochii lor, un datornic bun de plată, aşa că nu şovăiră să-i dea bani cu împrumut. Aşa se petrec lucrurile în viaţa economică, iar Laban nu se mira de atât. Avea nevoie de banii băncii, chiar şi pentru simbria şi hrana celor trei sclavi năimiţi, ce aparţineau unui proprietar din oraş, care-i închiria. Iacob îi punea la treabă şi le supraveghea truda muşchilor, lucrând şi el cu mâna, ca supraveghetor şi şef de echipă. Desigur că situaţia lui în casă, chiar şi fără vreo înţelegere statornicită de mai înainte, nu se putea compara nicio clipă cu cea a sclavilor tunşi

chilug şi marcaţi cu numele proprietarului, tatuaţi, adică, în palma dreaptă, cu o culoare de neşters. Contractul pe şapte ani, aflat într-o lădiţă de argilă, în încăperea din beci, lângă terafimi, îl deosebea acum pe Iacob de starea lor de sclavie. El era nepotul casei, logodnicul şi, pe deasupra, stăpânul izvorului şi deci meşterul irigării şi grădinar-şef – căci Laban îi dăduse neîntârziat aceste titluri şi ştia de ce o face.

Credea, totodată, că ştie de ce îi lăsa în seamă lui Iacob cea mai mare parte a cumpărăturilor de unelte, materiale de construcţii, seminţe şi răsaduri trebuincioase noilor lucrări şi în care erau vârâţi banii împrumutaţi. Laban avea încredere, pe drept cuvânt, în mâna norocoasă a nepotului său; căci ieşea mai bine şi obţinea mărfuri mai frumoase decât dacă s-ar fi tocmit el, întunecatul şi lipsitul de Binecuvântare, deşi Iacob scotea şi el un folos din treaba asta şi începu, încă de pe atunci, să pună temeliile, deocamdată modeste, ale viitoarei lui prosperităţi. Căci

înţelegea rolul său în relaţiile comerciale cu clienţii, târgoveţi sau săteni veniţi de departe, fără asprime şi rigiditate, purtându-se ca şi cum ar fi fost nu doar salariatul împuternicit şi mijlocitorul lui Laban, ci, dimpotrivă, le întreţinea în spiritul misitului, al negustorului independent, atât de isteţ, îndemânatic, îngăduitor şi bun de gură, încât, fie că erau cumpărături plătite cu bani peşin, fie că era vorba de numeroasele schimburi, de fiecare dată se alegea cu un câştig personal, mic sau mare, după împrejurări, încât putu să-şi înjghebe o mică turmă proprie de capre şi oi, chiar înainte de a începe să păzească turmele lui Laban. Căci Domnul Dumnezeu strigase, acoperind cu glasul său sunetele harpelor, că Iacob se va întoarce bogat la casa lui Isaac, şi aceasta era, totodată, o făgăduială, dar şi o poruncă – o poruncă, adică, în sensul, bineînţeles, că făgăduielile nu se prea pot împlini fără participarea omului. Să-l facă el de minciună pe Domnul Dumnezeu şi să dea în mod nelegiuit de

ruşine cuvântul Lui, din curată neglijenţă şi scrupule excesive, şi încă faţă de un unchi care aproba, întunecat, toate duritățile vieţii economice, fără să se fi priceput vreodată cu adevărat să tragă vreun folos pentru sine din ele? Iacob nu era nici măcar ispitit să săvârşească asemenea păcat. Să nu se creadă că l-a minţit, înşelat şi dezavantajat pe ascuns. Laban era îndeobşte la curent cu activitatea lui Iacob, iar în cazurile concrete, când lucrurile erau foarte limpezi, închidea literalmente un ochi, în timp ce colţul gurii îi atârna în jos. Căci vedea că aproape totdeauna ieşea mai bine decât dacă s-ar fi tocmit el, stângaci cum era, şi apoi avea pricini să se teamă de Iacob şi să-i treacă multe cu vederea, căci acesta se supăra lesne şi voia să te porţi gingaş cu el, din respect pentru harurile sale binecuvântate. Iacob i-o şi spusese foarte sincer, atrăgându-i atenţia o dată pentru totdeauna lui Laban în această privinţă:

— Stăpâne, dacă ai de gând să te ţii de capul

meu şi să mă sâcâi mereu pentru cel mai mic câştig care o să-mi cadă din negoţul făcut în slujba ta, şi ai să te uiţi chiorâş, dacă se va întâmpla să nu fii tu singurul care să tragi toate foloasele de pe urma dibăciei slugii tale, atunci să ştii că ai să-mi mâhneşti atât inima, cât şi Binecuvântarea din trupul meu, şi numai tu ai să fii pricina dacă afacerile tale nu vor mai înflori în mâinile mele. Bărbatului numit Belanu, de la care am cumpărat sămânţa, ca să-ţi poţi mări lanurile, i-a vorbit în vis Domnul, Dumnezeul meu, zicându-i: „Acela cu care faci negoţ şi te tocmeşti, este binecuvântatul meu, Iacob, asupra căruia eu veghez şi-i ocrotesc creştetul şi călcâiele. Aşa că bagă de seamă şi dă-i peste măsura cuvenită, adică acele cinci măsuri de grâne pe care vrea să le cumpere de la tine cu cinci sâcâi, socoteşte-i la două sute cincizeci de sile măsura, nu la două sute patruzeci sau chiar la două sute treizeci de sile, cum ai fi putut oricum s-o faci cu Laban, altfel, păzeşte-te de mânia mea! Iacob îţi va da nouă sile de ulei pe un siclu şi cinci

mine de lână pe încă un siclu şi pe deasupra un berbec bun, care va preţui un siclu şi jumătate, iar pentru rest, un miel din turma lui. Îţi va da toate acestea drept plată pentru cele cinci măsuri de orz de sămânţă, în loc să-ţi dea cinci sâcâi, şi, pe deasupra, te vei bucura de multe priviri prieteneşti şi vorbe înveselitoare, astfel că vei avea plăcere în târguiala cu muşteriul tău. Dacă, însă, vrei să-i faci preţuri mai mari, păzeşte-te! Căci am să-ţi lovesc vitele cu felurite plăgi, femeia are să-ţi rămână stearpă, iar copiii tăi vor orbi şi se vor tâmpi, ca pe viitor să-mi ştii de frică”. Atunci, Belanu, înspăimântându-se de Domnul, Dumnezeul meu, a făcut întocmai cum i-a poruncit, şi astfel am izbutit să capăt orzul mult mai ieftin decât oricare altul şi, îndeosebi, unchiul meu. Să se întrebe unchiul şi să vadă dacă ar fi putut să-l facă pe cineva să ia nouă sticle de ulei pe un siclu, când, pe piaţă, se capătă la acest preţ douăsprezece sile de ulei şi chiar mai mult, şi şase mine de lână pe un siclu, fără a mai vorbi de

preţul la care au fost socotite grânele. Iar pentru siclul şi jumătate pe care mai trebuia să-l plăteşti, n-ai fi trebuit să dai, una peste alta, trei miei sau un porc şi un miel? De aceea am luat doi miei din turma ta, i-am însemnat cu dangaua mea, şi acum sunt ai mei. Dar ce importanţă poate avea asta între tine şi mine? Nu sunt eu logodnicul copilei tale şi, prin ea, ceea ce este al meu nu-i, deopotrivă, şi al tău? Dacă vrei ca Binecuvântarea mea să-ţi fie folositoare, iar eu să te slujesc cu plăcere şi isteţime, trebuie să nădăjduiesc la o răsplată şi să mă îmboldească o ispită, altminteri sufletul meu va fi neputincios şi fără vlagă, iar Binecuvântarea mea nu te va sluji.

— Păstrează mieii, îi răspunse Laban.

Şi asta se repetă între ei de mai multe ori, până când bătrânul preferă să tacă şi să-l lase în pace pe Iacob. Căci, bineînţeles, nu voia ca sufletul să-i ajungă neputincios şi fără vlagă, şi trebuia să-şi răsfeţe viitorul ginere. Dar tot se simţi bucuros când conducta fu gata, heleşteul

umplut cu apă, grădina sădită şi ogorul mărit, astfel încât îl putu trimite pe Iacob să păzească oile în stepă, departe de casă, la început mai aproape, apoi tot mai departe. Săptămâni şi chiar luni, Iacob nu se mai întoarse sub acoperişul lui Laban, ci trebui să-şi înjghebe acolo, în mijlocul câmpiei, un acoperiş uşor împotriva soarelui şi a ploilor, lângă un rezervor de apă, nişte garduri de papură şi pământ bătucit pentru ţarcul oilor, precum şi un foişor şubred, ca adăpost împotriva fiarelor şi post de pază. Acolo trăi, cu hrană proastă, având drept arme toiagul îndoit la un capăt şi praştia de la cingătoare, păzind cu câinele Marduca turma împrăştiată pe păşuni şi se lăsă în voia timpului, stând de vorbă cu dulăul, care îşi da aerul că l-ar înţelege, şi chiar îl înţelegea într-o anumită măsură; Iacob adăpa oile şi le băga seara în ţarc, suferea de căldură şi de frig, şi nu-şi prea afla somnul; căci noaptea lupii urlau, dând târcoale turmei, iar când se apropia pe furiş leul, Iacob trebuia să facă larmă cât doisprezece

bărbaţi, strigând şi turuind, pentru a goni tâlharul din preajma târlei.

Despre propășirea lui Laban

Când Iacob se întorcea cu turma acasă, cale de o zi sau două, pentru a da socoteală stăpânului său de numărul oilor şi al noilor fătări, şi îi trecea prin faţă mioarele, socotindu-le, o revedea de fiecare dată pe Rahila, care aştepta şi ea curgerea timpului, şi amândoi, ţinându-se de mână, se ascundeau într-un loc unde să nu fie văzuţi, să vorbească de ei, de soarta lor, cum mai aveau atât de aşteptat şi tot nu le era încă îngăduit să zămislească împreună copii, şi când o consola el pe ea, când ea îl consola pe el. Dar Rahila avea nevoie cel mai adesea de mângâiere, căci ei timpul i se părea mai lung şi-i punea sufletul la o încercare mai grea, deoarece, nefiind menită să trăiască o sută şase ani, ci doar patruzeci şi unu, şapte ani erau pentru ea o bucată de viaţă mult

mai lungă decât pentru el. De aceea, când se afla singură cu Iacob, lacrimile îi ţâşneau din adâncul sufletului, dulcii ei ochi negri plângeau şi se jelea:

— Ah, Iacobe, tu, vărul meu din depărtări, care-mi eşti făgăduit, cât de cumplit suferă inima micii tale Rahila, din pricina nerăbdării! Uite, fazele lunii se perindă, timpul se petrece, ceea ce este, totodată, şi bine şi trist, căci am să împlinesc curând paisprezece ani şi va trebui să mai aştept până la nouăsprezece ani, ca timpanele şi harpele să răsune în cinstea noastră şi să păşim în camera nupţială, şi am să fiu înaintea ta ca neprihănita în faţa zeului din Templul Suprem, iar tu ai să spui: „Voi fecunda această femeie şi o voi face să rodească şi frumos va fi rodul grădinii”. Dar până atunci are să mai treacă atât de multă vreme, după voia tatălui meu, care m-a vândut ţie, încât n-am să mai fiu aceea care sunt acum, şi cine ştie dacă nu mă va atinge înainte vreun demon, încât să mă îmbolnăvesc şi să-mi fie vătămată chiar şi rădăcina limbii, iar orice ajutor omenesc să fie

neputincios? Chiar dacă mi-aş veni în fire din această atingere demonică, s-ar putea să-mi pierd părul şi pielea să mi se vatăme, să mi se gălbejească şi să se umple cu pete, încât prietenul să nu mă mai cunoască! Mă tem groaznic de asta, nu mai pot dormi noaptea, arunc pătura de pe mine şi rătăcesc prin casă şi prin curte, în vreme ce părinţii dorm, şi mă apucă o deznădejde cumplită, gândindu-mă că timpul trece şi, totuşi, nu trece, doar simt atât de limpede că ţi-aş fi rodnică, şi până voi avea nouăsprezece ani aş fi în stare să am şase băieţi sau chiar opt, cred că ţi-aş dărui din când în când şi gemeni, iar eu plâng pentru că mai trebuie să aşteptăm atât.

Atunci Iacob îi luă capul în mâini şi o săruta sub amândoi ochii – ochii lui Laban, care se întorseseră la ea înfrumuseţaţi – şi-i sorbea lacrimile cu un sărut care-i lăsa buzele jilave, apoi îi spunea:

— Ah, mica, buna şi înţeleapta mea oiţă, nerăbdătoare să fie mamă, ţine-ţi firea! Uite,

aceste lacrimi ale tale, le iau cu mine şi le duc acolo, în adâncul câmpiei şi-n singurătate, zălog şi mărturie că eşti a mea, că ai încredere în mine şi mă aştepţi cu răbdare şi cu nerăbdare, ca şi eu pe tine. Căci te iubesc, şi mi-e dragă mai presus de orice noaptea ochilor tăi, iar dogoarea frunţii tale, când ţi-o sprijini de fruntea mea, mă mişcă până-n străfundul făpturii mele. Cosiţele tale, negre şi mătăsoase, sunt ca blana turmelor de capre de pe povârnişul Ghileadului, dinţii tăi sunt albi ca lumina zilei, iar obrajii tăi îmi aduc aievea în minte frăgezimea piersicii. Gura ta este aidoma cu smochina tânără, când dă în pârg pe ramuri, şi, când ţi-o închid cu un sărut, suflul nărilor tale are mireasma mărului. Acum eşti nespus de drăgălaşă şi frumoasă, dar crede-mă, la nouăsprezece ani vei fi şi mai frumoasă încă, iar sânii tăi vor fi asemenea chiorchinilor de curmali şi ciorchinilor de viţă. Căci tu, iubita mea, eşti dintr-un sânge pur, nicio boală nu se va lipi de tine, niciun demon nu te va atinge; Domnul, Dumnezeul meu, te va

ocroti, el care m-a purtat către tine şi te-a păstrat pentru mine. În ce mă priveşte, dragostea şi căldura mea pentru tine sunt de nezdruncinat şi ca o flacără, pe care ploaia anilor, cât ar fi de mulţi, nu o va stinge. La tine mă gândesc când mă întind la umbra vreunei stânci sau a vreunui tufiş, ori stau în picioare, sprijinit în bâtă; şi tot spre tine îmi zboară gândul când umblu în căutarea vreunei mioare rătăcite, când îngrijesc oaia bolnavă sau car pe umeri mielul obosit, când îl înfrunt pe leu sau scot apă din puţ pentru turmă. Şi făcându-le pe astea toate, la tine mă gândesc, şi-mi omor timpul. Iar el trece fără încetare, oricare mi-ar fi treburile, căci Dumnezeu nu-i îngăduie să stea nicio clipă pe loc, fie că dorm, fie că veghez. Tu şi cu mine nu aşteptăm în gol şi la întâmplare, ci, dimpotrivă, noi ne cunoaştem ora, iar ora ne cunoaşte şi ea, şi ne vine în întâmpinare. Într-un fel, poate că nu-i rău că între ea şi noi mai dăinuie un răgaz, deoarece când ne va suna ora, noi vom pleca în ţara în care, pe

vremuri, s-a tras şi străbunul nostru, şi va fi bine dacă, până atunci, averea mea va mai creşte puţin prin afaceri bune, ca să se împlinească făgăduiala Dumnezeului meu, care mi-a spus că mă va readuce bogat în casa lui Isaac. Căci ochii tăi sunt pentru mine că ai lui Iştar, zeiţa îmbrăţişărilor, care îi spunea lui Ghilgameş: „Caprele tale să fete îndoit, iar oile tale să fete gemeni”. Şi, de altfel, dacă nouă nu ne este încă îngăduit nici să ne îmbrăţişăm şi nici să fim rodnici, în schimb oile noastre se prăsesc cu folos pentru a ne sluji dragostea, încât fac afaceri bune pentru Laban şi pentru mine şi ajung încărcat de bogăţii în faţa Domnului, înainte de a o porni la drum.

Aşa o mângâia Iacob, spunând cu tact ce trebuia de fecunditatea turmelor, care ţinea oarecum loc propriei lor fecundităţi; şi se păru că, într-adevăr, zeiţa locală a îmbrăţişărilor, împiedicată de întunecata asprime a lui Laban să-şi arate puterea la oameni, îşi scotea paguba cu animalele de care se îngrijea Iacob, adică turma

de oi a unchiului, ajunsă mai înfloritoare decât oricare alta. În felul acesta, Binecuvântarea lui Isaac îşi vădi puterea mai limpede ca niciodată, iar Laban era tot mai bucuros că îl luase în slujbă pe nepotul său, căci folosul ce-l trăgea era mare şi, când sosea călare pe un bou, venind cale de o zi sau chiar două, pentru a cerceta turma, era foarte mirat de această înflorire, păzindu-se, însă, a spune ceva, în bine sau în rău – adică mai ales în rău, întrucât cea mai simplă înţelepciune îi poruncea să fie îngăduitor cu un asemenea crescător de vite şi bărbat binecuvântat, chiar dacă acesta avea grijă şi de propriile lui interese, şi îşi punea deoparte, în afacerile făcute, ceva câştiguri pentru el însuşi, după un temei afirmat făţiş. Ar fi fost necugetat să atace temeiul, dacă Iacob dădea dovadă de cumpătare; căci asemenea bărbat se cerea tratat cu grijă, ca nu cumva să-i fie tulburată Binecuvântarea dintr-însul.

Într-adevăr, Iacob era deosebit de priceput ca crescător de vite şi baci al stânei, fiind mai în

voia sa aici decât stând pe lângă gospodărie şi supraveghind irigarea şi grădina. Era păstor prin naştere şi prin fire, bărbat al lunii, nu al soarelui şi al muncilor pământului; în pofida dificultăţilor şi a primejdiilor, traiul de păstor era pe potriva năzuinţelor firii sale, căci acest soi de trai, demn şi contemplativ, îi dădea răgazul să se gândească la Dumnezeu şi la Rahila; iar cât despre animale, le iubea cu inima şi simţurile; da, în adevăr, le iubea cu toată blândeţea şi puterea simţurilor sale, le iubea căldura, îi era drag cum se răsfirau să pască în depărtări şi iarăşi se adunau bulucite laolaltă, îi plăcea corul idilic al behăitului lor pe diferite tonuri, sub nemărginirea bolţii cereşti – iubea fizionomiile lor resemnate şi tăcute, urechile lor depărtându-se orizontal de cap, ochii lor mai mult laterali şi strălucitori ca oglinzile, sub smocurile dese de lână, care le cădeau de pe frunte pe partea de deasupra botului lat, iubea capul puternic şi sfânt al berbecului, cât şi pe acela, mult mai gingaş şi mai frumos modelat, al oilor, şi

iubea, deopotrivă, chipul nevinovat şi copilăresc al mielului – dar iubea şi marfa miţoasă, încârlionţată şi preţioasă, pe care oile o purtau paşnic cu ele, blana ce se înnoia mereu, iar primăvara şi toamna, cu ajutorul lui Laban şi al argaţilor, o spăla pe spatele lor şi apoi o tundea; intuiţia lui atingea măiestria în îngrijirea animalelor şi în înţeleaptă potrivire a împerecherilor şi fecundităţii lor, pe care se pricepea să le îndrume cu o grijă atentă, fiind desăvârşit cunoscător al stirpelor şi al indivizilor, al calităţii lânii şi al caracteristicilor lor trupeşti – fără să vrem să afirmăm că minunatele rezultate ce le dobândea trebuiau puse numai în seama priceperii sale. Căci nu numai că le ameliora rasa, şi obţinea produse remarcabile şi valoroase de oi de carne şi oi de lână, dar în mâinile sale creştea şi capacitatea de reproducere a turmei, iar naşterile multiple depăşeau orice măsură obişnuită, fiind nemaipomenit de frecvente. În staulele sale nu se afla oaie stearpă, toate fătau,

unele câte doi sau trei miei, rămânând grele chiar şi la opt ani trecuţi, în călduri erau două luni şi grele doar patru luni, mieluşelele erau bune de gonit şi de fecundat când împlineau anul, iar păstorii străini ziceau că, în turma lui Iacob apuseanul, chiar şi batalii gonesc pe lună plină. Astea erau glume şi superstiţii; dar dovedeau caracterul vădit extraordinar al succeselor lui Iacob, şi depăşeau de bună seamă posibilităţile simplei priceperi profesionale. Oare trebuia, într-adevăr, invocată acţiunea zeiţei locale a îmbrăţişărilor pentru explicarea fenomenului atât de pizmuit? După părerea noastră ar trebui, mai curând, acceptată ideea că meritul era al baciului stânei. Era îndrăgostitul osândit să aştepte; nu-i era îngăduit să aibă copii cu Rahila; şi cum adeseori în lume asemenea oprelişti şi zăgăzuire impuse dorinţei şi puterii şi-au găsit eliberarea în mari opere spirituale, la fel şi sentimentele lui Iacob au aflat o transpunere simbolică, un sprijin, în fecunditatea înfloritoare a vieţii făpturilor ce

depindeau de dragostea şi îngrijirea celui în suferinţă.

Acea tradiţie, ce constituie comentariul savant al unui text iniţial străvechi, care, la rândul său, este redactarea târzie a unor cântări alternate şi a convorbirilor frumoase dintre păstori, ne transmite ştiri supraîmbucurătoare despre afacerile lui Iacob cu oile; tradiţia se face vinovată de exagerări în tendinţa ei de glorificare, din care să ne păzim, însă, să scădem prea mult, mânaţi de imboldul de a preciza definitiv adevărul istoric, ca nu cumva să-l deformăm iarăşi. În fapt, exagerarea sălăşluieşte, în mare parte, nu abia în comentariile şi relatările celor veniţi mai târziu, ci se afla în chiar întâmplările relatate sau, de fapt, în oameni; căci, noi ştim cât de înclinaţi sunt aceştia, dintotdeauna, să exagereze nemăsurat în aprecierea şi plata unor bunuri pe care, sub înrâurirea modei, au convenit să le admire şi să le râvnească. Aşa s-a petrecut şi cu produsele târlei lui Iacob. Zvonul despre neasemuita lor

desăvârşire se împrăştia, cu trecerea anilor, prin împrejurimile învecinate sau depărtate ale Harranului, atât printre cei de o seamă cu Iacob, cât şi printre proprietari ca Laban, noi trebuind să lăsăm necercetat în ce măsură acţiona şi o anumită orbire, provocată de forţa binecuvântării bărbatului. Faptul cert este că între oameni se generalizase obsesia să aibă în gospodăria lor măcar o singură oaie din turma lui Iacob. Îşi făceau din asta un titlu de onoare. Veneau în pelerinaj de departe, pentru a se tocmi cu el, iar când îşi dădeau seama, la faţa locului, că zvonul exagerase, că era vorba de oi obişnuite şi oarecare, fie chiar foarte bune, se străduiau, de dragul modei, să vadă, totuşi, în ele animale miraculoase, ba se lăsau cu bună ştiinţă înşelaţi de Iacob, încât luau, pe simplul lui cuvânt, o oaie care după dinţi avea cel puţin şase ani, drept un animal tânăr. Plăteau, fără să crâcnească, preţul cerut. Tradiţia afirmă că Iacob ar fi primit în schimbul unei oi, ba un măgar, ba o cămilă, ba chiar un sclav

sau o sclavă – ceea ce este exagerat dacă vrem să generalizăm asemenea târguri şi să ne închipuim că erau obişnuite; dar schimburi de acest fel au avut loc, iar în ceea ce priveşte sclavii drept contravaloare, nu era vorba chiar numai de exagerări. Căci, cu timpul, Iacob a avut nevoie de ajutoare în întreprinderea sa, de păstori-ajutori, pe care-i închiria de la partenerii săi de afaceri şi al căror preţ îl socotea în preţul mărfii vândute; lână, lapte acru, piei, corzi sau chiar animale vii. Iar de-a lungul anilor, se întâmplă chiar să dea unora dintre aceşti păstori-ajutori o independenţă completă în privinţa supravegherii păşunilor, gospodăririi unor turme şi a produselor lor. Cu aceştia, Iacob statornicise o învoială fixă: la o sută de oi, şaizeci şi şase sau şaptezeci de miei pe an, un sila de lapte acru sau o mină şi jumătate de lână de cap – fiind de la sine înţeles că aceste beneficii îi reveneau lui Laban, dar, cum toate treceau prin mâna lui Iacob, era limpede că îi mai rămânea ceva şi acestuia, dacă n-ar fi decât

pentru că, până a le preda, mai făcea afaceri cu acea marfă.

Dar oare aceasta era toată binecuvântarea de care se bucurase Laban, bulgărele de pământ, prin acţiunea lui Iacob? Nu – cu condiţia ca fericita şi neaşteptata înmulţire a familiei sale să fi avut legătură cu prezenţa nepotului în casă; presupunere certă în orice caz, indiferent dacă vrem să atribuim îmbucurătorului fenomen o cauză tainică sau o explicaţie logică. Ceea ce avem de relatat aici ar fi cu siguranţă interpretat ca exagerare şi minciuni absurde, dacă am fi un născocitor de basme, şi am socoti, printr-o tăcută înţelegere cu cititorii, că intră tocmai în meseria noastră să le desfăşurăm prin faţa ochilor, pentru a-i distra o clipă, poveşti înşelătoare sub haina adevărului; chiar aşa tot ne-am expune învinuirii că îndrugăm năzdrăvănii şi minciuni vânătoreşti, urmărind doar să ne asigurăm succesul şi să mai uluim credulitatea unor ascultători, care are totuşi limitele sale. Cu atât mai bine că nu aceasta este

menirea noastră; că, dimpotrivă, ne sprijinim pe ştirile transmise de tradiţie, a căror valoare nu suferă pentru că nu sunt toate cunoscute tuturor, ci de pe urma faptului că, pentru unii ascultători, unele din aceste ştiri sună de parcă ar fi noutăţi. Deci, suntem în măsură să ne rostim părerile cu un glas calm, deşi stăruitor şi sigur de adevărul cauzei, respingând dinainte asemenea întâmpinări, ce de altfel s-ar fi putut ivi.

Pe scurt, Laban, fiul lui Betuel, deveni din nou tată în chiar răstimpul primilor şapte ani în care i-a slujit Iacob, şi anume tată al mai multor fii. Cu alte cuvinte, în plină propăşire, fu despăgubit pentru jertfa neîmplinită şi vădit respinsă de pe vremuri, pentru pruncul vârât în chipul de lut; dar nu o despăgubire simplă, ci una întreită. Căci de trei ori la rând, în al treilea, al patrulea şi al cincilea an de când Iacob locuia la unchiul său, Adina, femeia lui Laban, nearătoasă cum era, rămase grea şi duse la bun sfârşit, cu dureri de care se fălea, sămânţa pe care o primise,

ba mai purtă la gât şi semnul stării în care se afla, o mică piatră găunoasă, în mijlocul căreia suna o alta mai mică, pentru ca, apoi, să nască, printre urlete şi rugăciuni, în chiar casa şi prezenţa lui Laban, stând îngenuncheată pe câte două cărămizi, pentru a face loc copilului în faţa porţii trupului ei, ţinută în braţe de o moaşă pe la spate, pe când o alta sta cinchită lângă ea, să supravegheze poarta. Naşterile au fost fericite, şi cu toată vârsta înaintată a Adinei, nicio boală nu i-a pus viaţa în primejdie, în repetate rânduri i se dăruiseră lui Nergal cel roşu bucate, înduplecându-l pe zeu cu bere, pâini de alac şi chiar miei de jertfă, să-i oprească pe cei patruzeci de slujitori ai săi, aducători, de boli, de la orice amestec în acest caz. Aşa se făcu că, în niciuna din cele trei naşteri, măruntaiele născătoarei nu se întoarseră pe dos, şi nici vrăjitoarea Labartu nu găsi de cuviinţă să-i astupe trupul. Adina născu trei băieţi voinici, al căror neastâmpăr prefăcu casa lui Laban, posomorâtă până atunci, într-un

adevărat leagăn al vieţii. Primului i-au zis Beor, celui de-al doilea, Alub, iar ultimului, Muras. Adina nu numai că nu avu de pătimit de pe urma acestor trei sarcini şi naşteri fără pauză între ele, ci, dimpotrivă, păru apoi mai tânără şi mai puţin nearătoasă, şi se gătea de zor cu basmale, cingători şi salbe, pe care Laban i le cumpăra la Harran, în oraş.

Inima greoaie a lui Laban se umflă de mândrie. Omul strălucea pe cât putea. Chiar colţul damblagit al gurii pierduse din expresia sa de acreală şi schiţa un zâmbet de mulţumire şi înfumurare. Îngâmfarea buhăită, pe care o vădea, era destul de explicabilă, căci ogorul îi propăşea, afacerile îi prosperau în chip minunat, fecunditatea sălăşluia în coapsele sale, casa îi era izbăvită de blestemul care-l ţinuse în întuneric atâta vreme, ca o urmare a speculaţiei religioase greşite de odinioară. Nu se îndoia că fericirea sa de acum şi naşterea fiilor erau în strânsă legătură cu prezenţa lui Iacob, cu faptul că ţinea de casa

sa, cu Binecuvântarea lui Isaac, şi ar fi greşit foarte tare să se îndoiască de aceasta. Să fi fost voia bună a celor doi soţi, şi îndeosebi a lui Laban, în urma reuşitei afacerilor încheiate de nepot, acolo afară, pentru ei, care le-a înviorat în aşa măsură activitatea conjugală, încât să se fi redeschis căile fertilităţii?

— Oricum efectul trebuia atribuit acţiunii lui Iacob. Dar aceasta nu micşora propria mândrie a lui Laban. Oare nu prin dibăcia şi înţelepciunea sa îl legase de casa lor pe acest purtător al Binecuvântării – pe acest pribeag şi cerşetor, care răspândea prosperitate ori pe unde mergea, chiar dacă voia sau nu? De altfel, judecând după bucuria şi admiraţia măsurată pe care Iacob catadicsise să le arate la naşterea lui Beor, a lui Alub şi a lui Muras, Laban ajunsese la încheierea că nepotul nici nu ar fi dorit anume fericirea de tată a unchiului său.

— Spune-mi, nepoate şi ginere, începea Laban când mergea, călare pe un bou, să

cerceteze turmele sau când Iacob venea pe acasă să-i dea socotelile. Spune-mi şi tu dacă nu se cuvine să fiu lăudat şi dacă zeii îi zâmbesc sau nu lui Laban, trezindu-mi fii din bărbăţia mea, în zilele-mi cărunte, încât soţia mea, Adina, mi-a născut aceşti băieţi voinici, deşi încă dinainte părea a nu mai însemna nimic.

— Tu, bucură-te oricum, îi răspundea Iacob, însă pentru Domnul nostru asta nu este chiar cine ştie ce. Avraam avea o sută de ani când l-a zămislit pe Isaac, iar Sarai nu mai avea de mult ceea ce femeile obişnuiesc să aibă, când Dumnezeu le-a făcut această bucurie.

— Ai un fel destul de sec să micşorezi întâmplările mari şi să dezumfli bucuria unui bărbat.

La care Iacob i-o întoarse cu răceală:

— Nu ni se cuvine să facem prea mult caz de întâmplările fericite, când ne putem pune în seamă doar o parte din meritul lor.

CAPITOLUL ȘASE

SURORILE

Pocitul

Cum că cei şapte ani erau pe sfârşite şi se apropia vremea când Iacob avea s-o cunoască pe Rahila, abia îi venea să creadă şi, gândindu-se la ceasul acela, inima îi bătea cu putere. Căci Rahila împlinise nouăsprezece ani şi-l aşteptase, în puritatea sângelui ei, ce o apăra împotriva atingerilor vătămătoare şi de bolile care ar fi putut s-o piardă în ochii logodnicului, astfel încât dimpotrivă, în ce privea înflorirea şi drăgălăşenia, se împlineau întocmai afectuoasele prevestiri ale lui Iacob, şi era mai fermecătoare decât toate fetele ţinutului, cu boiul mic, plăcut şi minunat proporţionat, cu cosiţele moi, cu nările groase ale năsucului ei, cu privirea dulce-mioapă a ochilor oblici, încărcaţi de o noapte prietenoasă şi, îndeosebi, cu buza superioară depăşind puţin, zâmbitoare, buza inferioară, dând colţurilor gurii

un contur de o seducătoare dulceaţă. Da, era mai fermecătoare decât toate fetele, dar dacă o spunem aşa cum spunea mereu, în sinea lui, Iacob, că, adică, Rahila era fermecătoare mai ales alături de Lia, sora ei mai mare, nu înseamnă că aceasta ar fi fost mai urâtă decât toate fetele – ci doar că alcătuia termenul de comparaţie cel mai apropiat, căci alăturarea de Rahila nu era în defavoarea Liei decât numai sub aspectul drăgălăşeniei – în timp ce ar fi fost uşor de închipuit un bărbat care, mai puţin robit acestui aspect decât Iacob, ar fi putut prefera părul ei blond, bogat şi împletit într-un coc greu, şi prestanţa trupului ei, parcă anume făcut pentru maternitate, asta, în ciuda ochilor ei albaştri, becisnici şi umflaţi, a căror privire încrucişată şi-o ascundea lăsând pleoapele în jos, cu mândrie şi amărăciune. Nici nu se poate sublinia îndeajuns, întru lauda micuţei Rahila, că ea nu voia nicidecum să se impună în dauna surorii sale mai în vârstă, adică să se fălească cu mutrişoara ei

seducătoare sau cu faptul că era copilul şi simbolul lunii strălucitoare, pe când Lia era al lunii în descreştere. Rahila nu era atât de neştiutoare, încât să nu dea astrului nocturn cinstirea care i se cuvenea, chiar când se micşora, ba, în adâncul sufletului, deşi nu-şi putea izgoni cu totul din inimă o mică satisfacţie feminină, îl dezaproba pe Iacob că făcea atât de puţin caz de Lia, pentru a-i închina numai ei, atât de nestăvilit şi de unilateral, toate sentimentele.

Se luase hotărârea ca prăznuirea nunţii să se desfăşoare de luna plină a solstiţiului de vară, iar Rahila se arăta şi ea bucuroasă de înălţătoarea zi. Dar era de asemenea adevărat că, de-a lungul săptămânilor care au precedat-o, ea s-a arătat şi tristă şi, sprijinită de umărul lui Iacob, obraz lângă obraz, vărsa lacrimi tăcute, fără să răspundă la întrebările lui duioase altfel decât cu un zâmbet trudit şi clătinând din cap atât de iute, încât lacrimile îi săreau din ochi. Oare ce avea pe inimă? Iacob n-o înţelegea, măcar că şi el era pe

atunci adesea trist. Îşi plângea cumva, fata, fecioria, că floarea sa era aproape de sfârşit; şi că avea să devină, curând, pom încărcat cu roade?

Asta ar fi fost cunoscuta tristeţe a vieţii, nicidecum incompatibilă cu fericirea, şi pe care o încerca şi Iacob adesea în acel timp. Căci clipa nupţială a vieţii este, de asemenea, şi clipa morţii şi o sărbătoare a întoarcerii, întrucât luna, după ce a atins apogeul şi plenitudinea, îşi întoarce din nou chipul către soarele în care este menită să se piardă. Iacob trebuia s-o cunoască pe aceea pe care o iubea şi să înceapă să moară. Căci din acea clipă, viaţa toată nu va mai avea să fie concentrată numai în sine însuşi, şi nu va mai dăinui ca unic şi stăpân al lumii; ci avea să se topească în fiii săi, iar cât despre el, avea să fie al morţii. Totuşi, îi va iubi pe aceşti purtători ai vieţii sale, împărţite şi devenite deosebită, pentru că era viaţa lui, pe care, cunoscând-o pe Rahila, o revărsase în pântecele ei.

Pe atunci Iacob avu un vis de care-şi aminti

multă vreme, tocmai din pricina tristeţii lui ciudat de liniştitoare şi împăciuitoare. Îl visă într-o noapte caldă de Tammuz, pe care o petrecu la câmp, la stânile oilor, în vreme ce pe bolta cerului prinsese a luneca luntrea subţire a lunii, care, când avea să-şi rotunjească frumuseţea, urma să lumineze noaptea voluptoasei fericiri. Se făcea că mai era încă fugar de la tatăl său, ori că ar fugi iarăşi; ca şi cum ar mai fi silit o dată să gonească pe o cămilă prin pustiul roşcat, iar în faţa lui alerga, cu coada întinsă orizontal, făptura cu urechile ascuţite, cu capul de câine, se întorcea să-l privească şi râdea. Era totodată mereu la fel şi iarăşi la fel, situaţia, nedesfăşurată odinioară îndestulător, se repeta, acum, pentru a se împlini.

Locurile pe unde călărea Iacob erau numai grohotiş, pe care creşteau doar tufe uscate de mărăcini. Pocitul alerga pe un drum întortocheat, printre pietre şi ciulini, pierea pe după ele, se ivea iar şi privea în jurul lui. O dată, când pierise, Iacob clipi. Şi abia ce clipise, că dihania şedea în

faţa lui, pe o piatră, şi după cap tot mai era animal, un cap urât de câine, cu urechile ascuţite şi ciulite şi botul subţiindu-se ca un cioc, cu deschizătura până la urechi; trupul însă îi era de om, până la degetele picioarelor uşor prăfuite, un trup ager şi uşurel de adolescent, plăcut la vedere. Şedea tolănit pe un bolovan, într-o atitudine molatică, puţin aplecat înainte, cu un braţ sprijinit de coapsa piciorului tras sub el, încât burta făcea o cută deasupra buricului, iar piciorul celălalt şi-l ţinea întins înaintea sa, atingând pământul cu călcâiul. Acest picior întins, cu genunchiul lui zvelt şi partea inferioară a coapsei lungi, frumos arcuite şi nervoase, pe care şi-o legăna uşor, era tot ce putea fi mai plăcut la vedere. Dar chiar de la umerii înguşti, de la partea de sus a pieptului şi de la gât începeau să-i crească zeului peri, care formau apoi blana gălbuie ca lutul a capului de câine, cu botul larg căscat şi cu ochii mici, vicleni, ce i se potriveau aşa cum poate să se potrivească un cap urât unui trup frumos: în aşa măsură îi

anula frumuseţea, în chip atât de întristător, încât tot restul, adică picioarele şi pieptul, *ar fi putut fi* graţioase, dar, cu acest cap, nu erau. Iar Iacob, apropiindu-se, simţi, pătrunzător, mirosul specific de şacal, răspândit, din păcate, în jurul său, de adolescentul-câine. Şi lucrurile se vădiră cu totul miraculoase şi jalnice, când acela căscă larg botul şi, cu un glas gutral, începu anevoie să vorbească:

— Ap-uat, Ap-uat.

— Nu te mai trudi, fiu al lui Usiri, îi spuse Iacob. Tu eşti Anup, călăuza şi deschizătorul căilor, o ştiu. M-ar fi mirat să nu te fi întâlnit aici.

— A fost din greşeală, i-o întoarse zeul.

— Cum adică? îl întrerupse Iacob.

— Stăpânul Soarelui-apune şi Nebtot, mama mea, m-au zămislit din greşeală, zise celălalt, mişcându-şi anevoie botul.

— Îmi pare rău, răspunse Iacob. Dar cum de s-a întâmplat una ca asta?

— N-ar fi trebuit să-mi fie mamă, i-o întoarse celălalt, şi botul lui prinse să rostească mai

limpede cuvintele. Era cea necuvenită. Noaptea a fost de vină. Ea este o vacă, şi nu-i pasă de nimic. Poartă discul solar între coame, ca semn că soarele o pătrunde de fiecare dată pentru a zămisli cu ea ziua nouă, însă naşterea atâtor fii luminoşi nu i-a micşorat niciodată nepăsarea şi nesimţirea.

— Încerc să înţeleg că asta este primejdios, zise Iacob.

— Foarte primejdios, răspunse celălalt, clătinând din cap. Oarbă, cuprinde, în calda-i bunătate de vacă, ceea ce se împlineşte în ea şi, cu o nepăsare letargică, lasă totul să se întâmple, chiar dacă se întâmplă numai pentru că este întuneric.

— Supărător, îi zise Iacob. Dar în cazul acesta cine s-ar fi cuvenit să te primească, să te nască, dacă nu Nebtot?

— Nu ştii? întrebă adolescentul-câine.

— Nu izbutesc să disting limpede ceea ce ştiu dinainte, de ceea ce îmi dezvălui tu acum, îi

răspunse Iacob.

— Dacă n-ai şti-o, nici eu nu ţi-aş putea-o spune, i-o întoarse celălalt. La început, adică nu chiar la început, dar destul de aproape de început, existau Gheb şi Nut. Adică, zeul pământului şi zeiţa cerului. Aceştia avură patru copii: Usir, Set, Eset şi Nebtot. Eset însă ajunse sora-soţie a lui Usir, iar Nebtot, a lui Set cel roşu.

— Asta-i limpede, zise Iacob. Şi, mă rog, aceştia patru n-ar fi respectat cu toată străşnicia rânduiala hotărâtă?

— Doi dintre ei, nu, răspunse Anup. Nu, din păcate. Ce vrei, suntem fiinţe aiurite, neatente, visători-nepăsători încă din născare. Grija şi prevederea sunt calităţi murdar-pământeşti şi, totuşi, câte rele n-a pricinuit nepăsarea în viaţă!

— Asta-i prea adevărat, recunoscu Iacob. Trebuie să bagi de seamă. Şi, ca să fiu sincer, tot răul vine de acolo că voi nu sunteţi decât nişte zei falşi. Dumnezeu ştie totdeauna ce vrea şi ce face. Făgăduieşte şi se ţine de cuvânt, statorniceşte un

legământ şi-i rămâne credincios în veac de veac.

— Care Dumnezeu? întrebă Anup.

Dar Iacob i-o întoarse:

— Te prefaci că nu ştii. Din împreunarea gliei cu cerul, se pot naşte, fără îndoială, eroi şi regi mari, dar nu un zeu, niciunul, nici patru. Gheb şi Nut, chiar tu o recunoşti, n-au fost chiar de la început. Ei de unde veneau?

— Din Tefnet, marea mamă, răspunse el îndată, de pe piatră.

— Bine, o spui, fiindcă cu o ştiu, continuă Iacob în vis. Dar Tefnet a fost oare începutul. De unde venea Tefnet?

— A chemat-o Necreatul, Ascunsul, al cărui nume este Nun, îi răspunse Anup.

— Nu ţi-am cerut să-mi spui numele lui, zise, la rândul său, Iacob. Acum, însă, începi să vorbeşti cu judecată, tu, câine-băiete. Nu aveam de gând să mă cert cu tine. Oricum, eşti un zeu fals. Şi cum a fost cu greşeala părinţilor tăi?

— Noaptea a fost de vină, repetă urât

mirositorul, şi el, cel care poartă biciul şi toiagul păstorului, era cu gândul aiurea şi nepăsător. Maiestatea acestui zeu, care râvnea la Eset, sora sa soţie, nimeri, în noaptea oarbă, peste Nebtot, sora celui Roşu. Şi acest mare zeu o îmbrăţişa pe Nebtot, crezând, greşit, că era a sa, iar noaptea de dragoste îi învălui pe amândoi cu desăvârşita ei nepăsare.

— Se poate întâmpla aşa ceva? exclamă Iacob. Şi, după aceea ce-a fost?

— Se poate uşor întâmpla, îi răspunse celălalt. Noaptea, în nepăsarea ei, ştie adevărul şi prejudecăţile treze ale zilei nu ţin înaintea ei. Căci un trup de femeie este ca altul, bun pentru dragoste, bun pentru zămislire. Numai chipul le deosebeşte şi ne face să ne credem că vrem să zămislim în acesta, iar în acela ba. Căci chipul este al zilei, pline de amăgiri treze, dar înaintea nopţii, care ştie adevărul, chipul nu este nimic.

— Vorbeşti ca un bădăran şi ca un nesimţitor, i-o tăie tulburat Iacob. De altfel, ai pricini să

vorbeşti cu atâta lipsă de simţire, cu un cap ca al tău şi o faţă pe care trebuie să ţi-o acoperi cu mâna, ca să poată cineva măcar să-şi dea seama că ai piciorul frumos şi gingaş, aşa cum îl ţii întins înainte.

Anup se uită în jos, trase un picior lângă celălalt şi-şi vârî mâinile între genunchi.

— Nu te lega de mine, răspunse el într-un târziu. Scap eu de capul meu. Vrei, aşadar, să afli, ce s-a mai întâmplat?

— Ce anume? întrebă Iacob.

Celălalt urmă iute:

— În timpul nopţii, Usir, stăpânul, fu pentru Nebtot ca Set, soţul ei roşu, şi ea pentru el cu totul ca Eset, stăpâna. Căci el era făcut să însămânţeze, iar ea să primească sămânţa, iar de altceva nopţii prea puţin îi păsa. Şi se fericiră nespus, unindu-se, însămânţând şi primind sămânţa şi, crezând că iubesc, doar zămisliră. Astfel, această zeiţă căzu grea cu mine, în locul lui Eset, cea adevărată, care ar fi trebuit să mă

poarte.

— Trist, zise Iacob.

— În zori, se despărţiră în grabă, adăugă adolescentul-animal; dar totul s-ar fi putut încheia cu bine, dacă maiestatea acestui zeu nu şi-ar fi uitat coroana de lotus la Nebtot. Set cel roşu dădu peste ea şi urlă. De atunci umblă să-l ucidă pe Usir.

— Îmi povesteşti lucrurile cum le ştiu, îşi aminti Iacob. A urmat apoi povestea cu lada, nu-i aşa, în care roşul şi-a momit fratele şi, astfel, l-a ucis, iar regele mort a plutit spre mare, pe firul apei, în sicriul pecetluit.

— Iar Set a devenit regele ţărilor, pe tronul lui Gheb, adăugă Anup. Dar nu asupra acestora vreau să stărui şi nu ele îi dau culoarea acestui vis al tău. Căci Roşul doar n-a domnit multă vreme, deoarece Eset, l-a născut pe băiatul Hor, care l-a ucis. Când Eset, însă, a început să cutreiere prin lume în căutarea celui ucis, pierdut, strigând fără încetare: „Reîntoarce-te acasă, reîntoarce-te

acasă, iubitul meu! O, băiat frumos, reîntoarce-te acasă!”, Nebtot era cu ea, femeia ucigaşului său, cea pe care zeul jertfit o îmbrăţişase din greşeală, – o urma pas cu pas pe Eset şi amândouă, strâns unite în jale, îşi amestecară plângerile: „O, tu, a cărui inimă nu mai bate, vreau să te revăd, frumos stăpân, vreau să te revăd!”

— Un sfârşit paşnic şi trist, zise Iacob.

— Într-adevăr, aşa era, îi răspunse cel de pe piatră. Dar cine s-a mai aflat lângă Eset, ajutând-o în căutarea, pribegia şi bocetele ei, atunci, ca şi mai târziu, când Set, dând peste leşul lui Usir, regăsit şi ascuns, l-a hăcuit în paisprezece bucăţi, pe care Eset a trebuit să le caute, ca stăpânul să fie iarăşi adunat cu toate mădularele lui? Eu, Anup, fiul nelegitimei, rodul celui ucis, am fost cu ea în pribegie şi căutare, mereu alături de Eset şi mergând îşi trecea braţul în jurul grumazului meu, pentru a se sprijini mai bine, şi amândoi boceam laolaltă: „Unde eşti, tu, braţ stâng al frumosului meu zeu, unde sunteţi, voi, umărul şi piciorul său

drept, unde eşti tu, nobilul său cap, şi unde eşti, tu, sfântul lui mădular, care pare pierdut pentru vecie, astfel încât va trebui să-l înlocuim cu o plăsmuire din lemn de sicomor?”

— Ce neruşinat vorbeşti, ca un adevărat zeu al morţii de pe cele două tărâmuri, i-o tăie Iacob.

Dar Anup îi răspunse:

— În situaţia ta, ar trebui să ai înţelegere pentru asemenea lucruri, să te intereseze, eşti logodit, aşadar sorocit să procreezi şi să mori. Căci moartea este în mădular, şi mădularul în moarte, şi aceasta este taina camerei funerare, căci mădularul sfâşie feşele morţii şi se ridică împotriva ei, aşa cum i s-a întâmplat şi lui Usir, stăpânul, deasupra căruia Eset a plutit ca femeiuşcă de vultur şi a făcut să curgă sămânţa din mort şi s-a împreunat cu el, pe când îl bocea…

„Aş face mai bine dacă m-aş trezi”, gândi în sinea lui Iacob. Şi pe când i se părea că mai vede cum zeul se ridică dintr-un salt de pe piatră şi dispare, iar saltul ridicării şi al dispariţiei fură

unul, el, Iacob, se trezi sub bolta înstelată a nopţii, aproape de stână. Uită curând visul cu Anup, şacalul, redus oarecum, cu toate amănuntele sale, la proporţiile unui simplu episod de călătorie trăit în realitate, astfel încât Iacob nu-şi mai amintea decât de acesta. Şi numai o tristeţe împăciuitoare mai stărui din vis o vreme în sufletul lui – pentru că Nebtot, cea din greşeală îmbrăţişată, căutase şi bocise cu Eset, iar aceasta, pe nedrept lipsită de îmbrăţişare, primise sprijinul şi ajutorul celui zămislit din greşeală.

Nunta lui Iacob

În vremea aceea, Iacob discuta adesea cu Laban despre apropiatul eveniment şi despre sărbătorirea nunţii, interesându-se în amănunţime de planurile stăpânului şi află că acesta înţelegea să facă pregătiri mari şi să prăznuiască o nuntă grozavă, fără să se uite la cheltuieli.

— O să mă sec la pungă, îi spunea Laban, că

gurile s-au înmulţit în gospodărie şi trebuie să le satur pe toate. Totuşi, n-o să-mi pară rău, deoarece, vezi tu, situaţia mea economică nu este propriu-zis rea, îmi merge chiar destul de binişor, mulţumită feluritelor împrejurări, printre care trebuie pomenită, oricum, şi Binecuvântarea lui Isaac, care este cu tine. Astfel, am izbutit să-mi sporesc numărul ajutoarelor şi să mai cumpăr două slujnice, în afară de jegoasa de Iltani: pe Zilpa şi pe Bilha, două fetişcane zdravene. Pe ele vreau să le dăruiesc copilelor mele de ziua nunţii, pe Zilpa, Liei, feţei mai mari, iar pe Bilha, Rahilei, cea de-a doua. Şi fiindcă tu te însori, slujnica îţi va aparţine şi ţie, vreau să ţi-o dau de zestre, şi, potrivit condiţiilor prevăzute în contractul nostru, ţi-o voi socoti la două treimi din mina de argint pe care ţi-am făgăduit-o.

— Fii lăudat pentru asta, zise Iacob, ridicând din umeri.

— Asta-i cel mai puţin, continuă Laban, am de gând să iau asupra mea toate cheltuielile

petrecerii pe care vreau s-o pun la cale şi vreau să poftesc pentru sabat oaspeţi de aici şi din alte părţi şi să aduc muzicanţi, care or să cânte şi să dănţuie şi am să înjunghii doi boi şi patru oi şi am să dau de băut oaspeţilor până vor vedea dublu. Asta o să mă coste, dar iau asupra mea cheltuiala, fără să fac o mutră acră, căci este nunta feţei mele. Pe deasupra, mă mai gândesc să-i fac miresei un dar, care să-i vină bine şi sunt sigur că o să se bucure. L-am cumpărat, încă pe vremuri, de la un pribeag, şi l-am păstrat, de atunci, în ladă, căci e un lucru de preţ: este vorba de un văl, cu care mireasa are să se înfăşoare pentru a se închina zeiţei Iştar, şi a se sfinţi, iar tu ai să-l ridici de pe capul ei. Se spune că vălul acesta a aparţinut, odinioară, unei fete de rege şi că a fost veşmântul feciorelnic al unui vlăstar princiar, cu atâta iscusinţă este brodat, în fel şi chip, cu toate semnele zeiţei Iştar şi ale lui Tammuz, iar ea, neprihănita mea copilă, îşi va înfăşură capul cu el. Căci este fecioară şi va fi asemenea fecioarelor

zeiţei Enitu, ca logodnica cerului, pe care preoţii o dăruiesc în fiece an zeului, în timpul sărbătorii zeiţei Iştar, la Babel; i-o aduc în faţa întregului popor şi, urcând treptele turnului, pătrund prin cele şapte porţi, iar la fiecare poartă o dezbracă de câte ceva din veşminte şi podoabe, pentru ca, la a şaptea, ultimul văl să fie înlăturat, iar preoţii însoţesc fecioara, în sfânta-i goliciune, în cea mai de sus încăpere nupţială a Turnului Etemenanki. Acolo, în întunericul nopţii adânci, ea îl primeşte pe zeu pe patul ei şi mare este taina.

— Hm! făcu mirat Iacob, căci Laban, holbând ochii, ridica mâinile cu degetele răşchirate de-o parte şi de alta a capului, şi îşi da un aer atât de solemn, cum, după părerea nepotului, nici nu-i şedea bine unui bulgăre de pământ ca el.

Dar Laban urmă:

— Totul, de bună seamă, este minunat când mirele îşi are casa lui şi proprietăţile lui, sau când e ţinut în mare cinste la părinţi, căci atunci el soseşte cu un alai numeros pentru a-şi duce cu

fală soţia, fie pe pământ, fie pe apă, la căminul său, în moştenirea sa. Tu însă eşti, ştii bine, doar un fugar, un om fără adăpost, certat cu ai tăi; tu ai să rămâi la mine ca ginere, iar dacă este să fie aşa, sunt mulţumit şi cu atât. N-are să fie niciun alai de nuntă, pe pământ ori pe apă, ci voi rămâneţi la mine după ospăţ şi petrecere. Dar, după ce eu am să trec între voi doi şi am să vă ating uşor frunţile, vrem să ne supunem datinilor ţării în asemenea împrejurări şi să te ocolim cu cântec toată curtea, conducându-te în camera nupţială. Acolo, ţinând o floare în mână, ai să te aşezi pe pat şi ai să aştepţi mireasa. Căci şi ea, neprihănita, are să facă de asemenea ocolul curţii, fiind condusă deopotrivă, cu torţe şi cântece, însă, în faţa uşii, o să stingem torţele, şi eu am să-ţi aduc copila hărăzită ţie, lăsându-vă singuri, ca, apoi, tu să-i întinzi floarea pe întuneric.

— Aşa-i obiceiul şi legea? întrebă Iacob.

— Pretutindeni, cum o spui, i-o întoarse Laban.

— Atunci, mă supun de bunăvoie, răspunse Iacob. Totuşi, presupun că măcar o torţă are să rămână aprinsă sau măcar fitilul vreunei lămpiţe, ca să-mi pot vedea mireasa, şi când am să-i dăruiesc floarea şi după aceea.

— Taci! răcni Laban. Cum de îndrăzneşti să vorbeşti cu atâta neruşinare, şi încă în faţa unui tată îndurerat şi rănit în suflet, fiindcă îşi va conduce copila la acela care îi va ridica vălul şi o va face femeia lui? Pune-ţi frâu gurii scârbavnice, măcar faţă de mine, stăpâneşte-ţi pofta trupească, prea din cale-afară de neruşinată. Nu-ţi ajung mâinile să vezi, mai vrei, hulpav, să sfâşii şi cu ochii neprihănirea, să-ţi aţâţi plăcerea privindu-i tulburarea şi freamătul ei feciorelnic? Respectă taina celei mai înalte cămări a Turnului!

— Nu te mânia şi iartă-mă! îi zise Iacob. Gândurile mele nu erau atât de impudice, pe cât sunau cuvintele spuse de tine. Mi-ar fi plăcut, doar, să-mi văd mireasa cu ochii. Dar, de vreme ce datina o cere aşa, pretutindeni pe aici, am să mă

mulţumesc deocamdată cu atât.

Veni, aşadar, şi ziua lunii pline şi a prăznuirii nunţii, iar în gospodăria lui Laban, fericitul crescător şi proprietar de oi, se tăiau vite, se fierbea, se frigea şi se cocea în curte şi în casă, carnea sfârâia în tigăi, peste tot numai abur şi fum, ochii tuturor erau plini de lacrimi, înţepaţi de răbufnirile pişcătoare ale focului de sub ceaune şi din cuptoare, căci Laban se zgârcise la cărbune de lemn şi ardea aproape numai spini şi bălegar de vacă. Stăpânii şi slugile, şi Iacob împreună cu ei, trebăluiau să gătească bucatele pentru mulţime de musafiri şi un ospăţ prelungit; căci nunta avea să ţină şapte zile şi, ca gospodăria să nu rămână de râs şi de ocară, mesele trebuiau încărcate neîncetat cu cozonaci, covrigi, găluşte, supe, terciuri şi mâncăruri cu lapte, bere, sucuri de fructe şi băuturi tari – fără a mai vorbi măcar de fripturile de oaie şi pulpele de vită. Lucrând astfel, ai casei cântau imnuri în cinstea zeului Uduntamku, grăsunul, care prezidează ospeţele,

divinitatea pântecului. Cântau şi trebăluiau Laban şi Adina, Iacob şi Lia, jegoasa Iltani, Bilha şi Zilpa, slujnicele fiicelor, şi Abdheba, omul-de-două-zeci-de-siclii, precum şi tinerii argaţi cumpăraţi de curând. În mijlocul forfotei, fiii târzii ai lui Laban, cu cămăşuţele scurte, alergau chiuind de colo până colo, alunecau prin sângele animalelor tăiate, mânjindu-se de sus până jos, încât tatăl lor îi trăgea de urechi şi ei urlau ca şacalii; numai Rahila şedea deoparte în casă, tăcută şi fără treabă, căci acum nu-i mai era îngăduit să se vadă cu logodnicul, şi admira vălul de preţ, dăruit de tatăl ei, pe care trebuia să-l poarte la nuntă. Era minunat să-l priveşti, o splendoare a artei ţesutului şi a măiestriei broderiei – părea un noroc nemeritat că asemenea obiect nimerise în casa şi în lada lui Laban; desigur că omul care i-l vânduse ieftin trebuie să se fi găsit la ananghie.

Valul era mare şi lat, totodată veşmânt şi haină de purtat pe deasupra, cu mâneci largi, pe care-l puneai cum pofteai, în aşa fel croit, încât cu

o parte din el, răsucindu-l, îţi puteai acoperi faţa, ascunzânduţi-o, sau să-l învârţi în chip de turban în jurul capului, ori să-l laşi să-ţi cadă pe spate. Cântărind vălul în mâini, să-ţi dai seama de greutatea acestui veşmânt feciorelnic, te încerca şovăiala, căci era uşor şi greu deopotrivă, cu o greutate schimbătoare din loc în loc; aerian, pe de o parte, prin ţesătura de bază, de un albastru foarte şters şi atât de fină încât ai fi putut-o lua drept un abur, o ceaţă, un nimic, devenit invizibil, lesne de strâns în podul palmei, şi având, totuşi, o greutate risipită pe toată întinderea sa, datorită chipurilor multicolore şi scânteietoare, cu fir de aur, bronz şi argint şi cu aţe în toate culorile: alb, purpuriu, roz, măsliniu şi de asemenea, negru şi alb, amestecat cu multe culori, îmbinate ca într-o pictură emailată – reprezentând simbolurile şi imaginile cele mai semnificative. Chipul zeiţei Iştar-Mami revenea des, reprezentat în toate felurile, mică şi goală, apăsându-şi sânii ca să-i ţâşnească laptele, cu luna şi soarele de o parte şi

de alta. Pretutindeni apărea, multicoloră, steaua în cinci colţuri însemnând „Dumnezeu”, iar în urzeală strălucea adesea, argintie, porumbiţa, pasărea zeiţei iubirii şi a maternităţii. Ghilgameş, eroul, două treimi zeu şi o treime om, era înfăţişat sugrumând un leu în braţe. Se putea recunoaşte uşor perechea de oameni-scorpioni care străjuiesc, la capătul lumii, poarta pe care soarele scoboară în lumea cumpământeană. Se mai vedeau, pe întinderea vălului, şi felurite animale, foşti ibovnici ai zeiţei Iştar, prefăcuţi de ea, care în lup, care în liliac, aceiaşi ce fuseseră odinioară grădinarul Işallanu. Sub înfăţişarea unei păsări viu colorate apărea Tammuz, păstorul, primul ei tovarăş de dragoste, care trebuia plâns în fiecare an, potrivit poruncii ei, şi nu lipsea de acolo nici taurul ceresc, suflând foc pe nări, pe care Anu îl trimisese împotriva lui Ghilgameş, din pricina dorinţelor înşelate şi a jeluirilor pătimaşe ale zeiţei Iştar. Şi, aşa, lăsând vălul să i se prefire printre degete, Rahila văzu un bărbat şi o femeie,

aşezaţi de o parte şi de alta unui pom, întinzând mâinile către fructele de pe ramuri; dar în spatele femeii se înălţa un şarpe. În alt loc, era brodat încă un pom sfânt, pe care doi îngeri bărboşi, unul în faţa celuilalt, îl atingeau uşor cu cornul solzos al virilităţii, pentru a-l face să rodească; iar deasupra pomului vieţii plutea simbolul feminităţii, înconjurat de soare, lună şi stele. Mai erau brodate şi sentinţe, scrise cu caractere lătăreţe şi ascuţite, orizontale, verticale sau oblice, ce se întretăiau în diferite feluri. Şi Rahila descifră: „Mi-am scos veşmântul, trebuie iarăşi să mi-l pun?”

Se jucă mult cu ţesătura multicoloră, cu fastuosul văl de nuntă; îl înfăşură în jurul ei, se suci şi se răsuci în el, se înveli în scânteietoarea-i transparenţă, plină cu multiple alegorii, apoi şi-l drapă cu iscusinţă pe trup. Aşa îşi petrecea vremea, în singurătatea aşteptării, pe când ceilalţi pregăteau petrecerea. Lia, sora ei, mai intra, din când în când, la Rahila. La rându-i, încerca pe ea

frumuseţea vălului, apoi şedeau lipite una de alta cu ţesătura subţire pe genunchi şi plângeau, mângâindu-se. De ce plângeau? Era taina lor. Spunem doar că fiecare îşi avea temeiul ei deosebit.

Când, eu privirea împăienjenită, Iacob îşi amintea – şi toate istoriile ce i se înscriseseră pe chip, şi de care viaţa lui era grea şi demnă, înviau în el şi deveneau un prezent de meditare, aşa cum s-a întâmplat când, împreună cu fratele său cel roşu, şi-a înmormântat tatăl: atunci era mai puternică prin prezenţă, între toate, acea zi şi acea istorie care îi provocasem o înfrângere şi o umilire a sentimentului atât de cumplită şi atât de înnebunitoare, încât sufletul lui n-a învins-o multă vreme şi, de fapt, s-a refăcut, regăsindu-şi încrederea în sine însuşi, abia într-un sentiment ce a fost reînvierea sentimentului sfâşiat şi schingiuit atunci – între toate îi erau vii ziua şi istoria nunţii sale.

Toţi cei din casa lui Laban se spălaseră din

creştet până-n călcâie cu binecuvântata apă din heleşteu, se unseseră cu alifii şi îşi încreţiseră părul după cuviinţă, îmbrăcaseră haine de sărbătoare şi arseseră mult ulei aromatic, să-i întâmpine pe nuntaşi cu dulci parfumuri. Aceştia soseau, unii pe jos, alţii călare pe câte un măgar sau în vreo căruţă trasă de boi ori catâri, bărbaţi singuri şi bărbaţi cu soţiile, ba, unii, chiar şi cu copii, dacă nu putuseră fi lăsaţi acasă; erau plugari şi crescători de vite de prin împrejurimi, toţi la fel daţi cu alifii, cu părui încreţit şi îmbrăcaţi de sărbătoare, oameni de seama lui Laban, cu moravuri serioase ca el şi gândind ca el în ce privea afacerile. Salutaseră, ducând mâna la frunte, îl întrebaseră de sănătate, iar apoi se aşezaseră fie în casă, fie în curte, de jur împrejurul meselor încărcate şi a cazanelor, aşteptând să li se toarne apă pe mâini, să poată începe, plescăind din limbă, lungul ospăţ, invocându-l pe zeul Samaş şi lăudându-l pe Laban, gazda lor şi tatăl, miresei. Praznicul se întindea,

deopotrivă, şi în curtea din afară, între hambarele de grâu, şi în curtea dinăuntru, pardosită cu piatră, în jurul altarului de jertă, pe acoperişul casei, şi în galeria circulară de lemn; chiar lângă altar, stăteau muzicanţii aduşi de la Harran, harpişti, toboşari şi timpanişti, care se pricepeau să şi dănţuiască. Ziua fuse vântoasă, seara vântul suflă şi mai tare. Norii alunecau pe chipul lunii, întunecând-o, din când în când, cu desăvârşire, fapt care, multora dintre nuntaşi, li se păru că ar fi prevestitor de rău, dar nu îndrăzniră, totuşi, să-şi spună gândul cu glas tare; căci erau oameni simpli, care nu ştiau să facă deosebirea între întunecarea cu nori a astrului şi o eclipsă adevărată. Vântul năvalnic şi arzător gonea gemând, străbătea casă, şuiera prin trestia hambarelor de grâu, făcea plopii să foşnească şi să scrâşnească, se încâlcea prin miresmele nunţii, mirosurile de alifii ale nuntaşilor, în aburii bucatelor, amestecându-le pe toate, de-a valma, bufnind, gata-gata să smulgă şi flăcările de pe

trepiedele în care ardeau nard şi răşină de budulhu. De fiecare dată când Iacob îşi va aminti aceste scene, i se va părea că simte în nări mirosul înţepător al mirodeniilor, al sudorii sărbătoreşti şi izul de fripturi, învălmăşite prin aerul sfâşiat de vânt.

Şedea la masă, în sala de sus, înconjurat de membrii familiei lui Laban şi alţi musafiri, acolo unde, în urmă cu şapte ani, rupsese pentru prima dată pâinea ca oaspete, cu rudele ce-i mai erau străine, iar acum sta lângă stăpânul casei, rodnica sa soţie şi fetele lor, în faţa unui belşug de bunătăţi şi de bucate alese întinse pe masă, pâine dulce, curmale, usturoi, castraveţi, şi Iacob bea cu comesenii, care închinau în sănătatea sa şi a gazdei, ridicând pocalurile pline cu băuturi ameţitoare. Rahila, mireasa lui, care, curând, avea să-i fie dăruită, se afla lângă el, şi Iacob îi săruta din când în când tivul vălului, care o ascundea în cutele încărcate de figuri alegorice. Ea nu ridică vălul de pe faţă nici măcar o singură dată, să bea

sau să mănânce; se pare că fecioara binecuvântată fusese ospătată înainte de masă. Sta liniştită şi mută, şi înclina doar capul, umilă, când Iacob îi săruta vălul; şi el şedea tăcut, zăpăcit de sărbătoreasca petrecere, cu o floare în mână, o rămurică de mirt cu flori albe, din grădina irigată a lui Laban. Băuse bere şi vin de curmale, care îi înceţoşaseră minţile, iar sufletul său nu voia să ajungă până la gânduri, nici să se înalţe până la o stare de recunoştinţă contemplativă, ci era greoi în trupul uns cu ulei, şi trupul deveni sufletul lui. Ar fi dorit să mediteze şi să adâncească pe ce căi Dumnezeu le pregătise pe toate acestea şi cum, odinioară, o scosese pe iubită în calea fugarului, copila pe care a fost destul s-o vadă ca să fie pe veci aleasa inimii sale şi s-o iubească, acum şi în viitor, şi, chiar dincolo de ea însăşi, în copiii pe care Rahila îi va dărui dragostei sale. Se străduia să se bucure de biruinţa ce o câştigase asupra timpului, amarul timp de aşteptare, ce-i fusese impus, pesemne să ispăşească nedreptăţirea lui

Esau şi lacrimile lui amare; şi vru să depună la picioarele Domnului biruinţa şi triumful său, pentru că ale Lui erau, iar prin el, şi prin răbdarea sa activă, Dumnezeu înfrânsese timpul, acest monstru cu şapte capete, după cum, odinioară, nimicise viermele haosului, şi astfel devenise prezent ceea ce fusese dorinţă şi aşteptare arzătoare, iar Rahila se afla lângă el, învăluită în vălul pe care, peste câteva clipe numai, Iacob, avea să-l ridice. Încercă să-şi facă sufletul părtaş la fericire. Dar cu fericirea este cum este cu aşteptarea ei care, cu cât se prelungea, era mai puţin aşteptare pură, ci amestecată cu obligaţia de a trăi şi cu zelul în afaceri. Iar când, în sfârşit, soseşte şi fericirea aşteptată şi pentru care am luptat, nici ea nu mai este de esenţă divină, cum părea proiectată în viitor, ci a devenit o prezenţă materială şi a căpătat o greutate carnală, ca tot ce trăieşte. Căci viaţa trupească nu e niciodată beatitudine, ci corcită şi, în parte, neplăcută, iar când fericirea devine viaţă trupească, sufletul care

o aşteaptă are aceeaşi soartă şi nu mai este decât un trup cu porii plini de ulei, al cărui obiect a devenit fericirea aeriană şi pură de odinioară.

Iacob şedea şi-şi încorda pulpele şi se gândea la mădularul său, al cărui obiect devenise acum această fericire, mădular care peste puţin va putea şi va trebui să-şi dovedească puterea în sfântul întuneric al camerei nupţiale. Căci fericirea sa era o fericire nupţială şi o serbare a lui Iştar, învăluită în fum de mirodenii, prăznuită în beţie şi desfrâu, când pe vremuri fusese cauza Domnului şi odihnise în mâna sa. Aşa cum îi păruse odinioară rău lui Iacob de aşteptare, când trebuise să uite de ea în viaţa şi trebăluiala zilnică, aşa îi părea acum rău de Dumnezeu, care, deşi marele stăpân al vieţii şi al oricărui viitor râvnit, trebuia să lase în seama zeilor speciali şi calpi ai cărnii dominaţia asupra orei împlinite, căci sub semnul lor era. Iată de ce Iacob săruta imaginea zeiţei goale, când ridica tivul vălului Rahilei, ce şedea lângă el, ca neprihănită jertfă a procreaţiei.

În faţa lui, Laban şedea aplecat înainte, şi, cu braţele greoaie sprijinite pe masă, îl privea stăruitor şi neclintit.

— Bucură-te, fiu şi nepot al meu, căci, iată, ora ta a sosit şi ziua răsplăţii, şi urmează să primeşti după drept şi contract pe cei şapte ani pe care i-ai muncit pentru casa şi întreprinderea mea, capul gospodăriei fiind destul de mulţumit. Sufletul tău, însă, n-a jinduit nici mărfuri şi nici bani, ci doar o gingaşă copilă, pe fiica mea, pe care, curând, o vei ţine în braţe, ascultătoare şi supusă poftelor inimii tale. Mă întreb, cum ţi-o fi bătând inima, căci ceasul acesta este solemn pentru tine şi la fel, aş crede, cu cele mai însemnate ale vieţii tale, tot atât de însemnat ca acela când, sub cortul tatălui tău, ai căpătat Binecuvântarea sa, aşa cum mi-ai povestit, de altfel, chiar tu, vulpoiule şi fecior de vulpe!

Iacob nu auzea. Dar Laban îl zădărea grosolan în faţa nuntaşilor:

— Ei, ia hai, spune-ne, ginere, cum te simţi?

Nu te înspăimântă fericirea că o să-ţi îmbrăţişezi mireasa şi nu te înfioară teama ca odinioară, când ai pătruns în cort, la tatăl tău, ca să-i iei Bunecuvântarea, şi-ţi tremurau genunchii? Nu mi-ai spus, chiar tu însuţi, că spaima şi deznădejdea te năclăiseră de sudoare până de-a lungul picioarelor şi că-ţi pierise glasul, căci trebuia să dobândeşti Binecuvântarea înainte de întoarcerea lui Esau-blestematul? Numai, norocosule, fericirea să nu-ţi joace cumva de data asta un renghi şi să te trezeşti neputincios. Mireasa ar putea să ţi-o ia în nume de rău.

Sala de sus vui de hohote de râs, iar Iacob mai sărută o dată zâmbind chipul zeiţei Iştar, căreia Dumnezeu îi dăruise această oră. Însă Laban se ridică greoi şi, clătiinându-se, zise:

— Ei, las să fie bine, să nu fie alt necaz, e miezul nopţii, hai să vă unesc!

Atunci, toţi se bulucirăă să vadă mai bine mirele şi mireasa îngenunchind pe pardoseala de lespezi, în faţa tatălui miresei şi să audă cum

Iacob răspundea potrivit datinii. Căci Laban îl întrebă dacă această femeie să-i fie soţie şi el soţul ei şi dacă avea să-i dea floarea, iar Iacob încuviinţă. Şi-l mai întrebă dacă era o faţă cinstită şi dacă avea de gând s-o facă bogată pe această femeie şi pântecele ei roditor. La care Iacob răspunse că este fiul unui stăpân, că va îngrămădi în poalele soţiei sale aur şi argint şi că o va face rodnică, precum roadele grădinii. Atunci, Laban, atingându-le frunţile, trecu între ei şi le puse mâinile pe creştete, în semn de binecuvântare. Şi abia după aceea le porunci să se ridice, să se îmbrăţişeze şi, astfel, fură căsătoriţi. Laban o duse pe tânăra binecuvântată înapoi la mică-sa, îl luă de mână pe ginere şi, urmat de nuntaşii care începură să cânte, îmbulzindu-se în jurul lor, îl conduse pe scara de cărămidă în curtea dinăuntru, pardosită cu lespezi, unde muzicanţii se aşezară în fruntea alaiului. După aceştia, veneau argaţii cu torţele aprinse, urmaţi de copiii în cămăşuţe, care legănau cădelniţe atârnate de

lănţişoare. Călăuzit de Laban, Iacob înainta într-un nor de miresme, strângând în mâna dreaptă ramura de mirt, înstelată cu flori albe. La început, nu luă parte la cântecele tradiţionale intonate în jurul lui, şi numai când Laban îl ghiontea să deschidă gura, îngâna şi el ceva. Laban însă cânta, cu basul lui profund, căci ştia pe dinafară toate cântecele duioase şi drăgăstoase, în care se vorbea de perechea îndrăgostită, de el şi ea, îndeobşte, care sunt gata să se culce împreună, şi amândoi abia pot aştepta momentul. Era vorba şi de procesiunea în care, în acele clipe chiar, înaintau cu toţii: sosea din pustie, învăluită în fumul de levănţică şi de mirt, ce se înălţa spre cer. Mirele avea capul încins cu o cunună, fiind astfel împodobit de maică-sa, cu mâinile sale venerabile. Aceste vorbe nu i se potriveau lui Iacob, maică-sa era departe, el era doar un fugar, şi nu se potriveau cu împrejurarea deosebită în care se afla el, căci nuntaşii cântau că îşi ducea iubita în casa mamei sale, în chiar odaia celor care îl

aduseseră pe lume. Dar se părea că, tocmai de aceea, Laban cânta şi el atât de tare chiar acele strofe care slăveau căsătoria ideală, pentru a exalta modelul în dauna mediocrei realităţi şi a-l face pe Iacob să simtă deosebirea. Şi apoi mirele din cântec vorbea, iar mireasa îi răspundea cu înflăcărare, şi, astfel, cei doi schimbau între ei cuvinte de încântare, de admiraţie şi dor. În sfârşit, implorau toată lumea şi se rugau unul pentru altul, să nu fie treziţi prea devreme, când vor dormi doborâţi de voluptate, mirele să fie lăsat să se odihnească, iar miresei să i se îngăduie să doarmă din plin, până în clipa când se vor trezi de la sine. Implorau toate astea de la lume, în numele căprioarelor şi al cerboaicelor din câmpie, în cântecul ce-l intonau, păşind în procesiune, îl cântau cât puteau mai tare şi copiii cu cădelniţele, fără a înţelege prea bine cuvintele. Astfel, alaiul făcu o dată, de două ori, înconjurul proprietăţii lui Laban, prin noaptea vântoasă, cu luna acoperită de nori, ajunse în faţa casei şi în faţa uşii din lemn

de palmier, pătrunse înăuntru îmbulzindu-se, cu muzicanţii în frunte, şi se opri în faţa încăperii nupţiale de la catul de jos, care avea, de asemenea, o uşă, iar Laban îl luă de mână pe Iacob şi-l trecu pragul. Porunci ca încăperea să fie luminată cu torţe, atât cât era nevoie ca Iacob să-şi arunce ochii în încăpere şi să vadă locul patului şi al mesei. Apoi îi ură o binecuvântată bărbăţie şi se întoarse către nuntaşii buluciţi în prag. Toţi se retraseră, luând cu ei şi torţele, şi reîncepură să cânte, iar Iacob rămase singur pe întuneric.

Nu-şi amintea de nimic mai limpede, nici după decenii, nici la adânci bătrâneţi, nici pe patul de moarte, când vorbi despre toate acestea pe un ton solemn, decât de clipa când rămăsese singur în întunericul odăii nupţiale, în care bătea vântul şi era curent; căci vântoasa nopţii pătrundea vijelioasă prin lucarnele de sub tavan şi se năpustea afară pe acelea ce dădeau spre curtea dinlăuntru, şi vânzolea draperiile de stofă şi covoarele cu care fuseseră împodobiţi pereţii şi pe

care Iacob le zărise în treacăt la lumina torţelor, le fâlfâia şi le învălmăşea, făcând mare vuiet cu ele. Chiar sub această încăpere se afla pivniţa în care erau arhiva, mormintele, terafimii şi înscrisurile; iar prin subţirimea preşului, întins pentru nuntă pe pardoseală, Iacob simţi cu talpa mânerul-inel al chepengului mic, prin care scoborai în beci. Văzuse unde era aşezat patul şi izbuti să ajungă la el, bâjbâind cu mâna. Era cel mai bun pat din casă, unul din cele trei. Laban şi Adina şezuseră pe el, când Iacob cinase pentru întâia oară aici, în urmă cu şapte ani; era o sofa cu picioarele învelite în metal, a cărui rezemătoare rotunjită pentru cap era şi ea de bronz lustruit. Pe pipăite, Iacob îşi dădu seama că fuseseră întinse pături peste scânduri, deasupra un cearşaf din pânză de in iar de rezemătoare erau sprijinite perne; numai că era un culcuş îngust. Pe masă, la îndemână, era pregătită bere şi o gustare. În încăpere mai erau şi două scăunaşe acoperite cu o ţesătură, iar la căpătâiul patului, lămpi cu picior. Dar în lămpi nu

era ulei.

Iacob cercetă toate astea, bâjbâind prin întunericul vânzolit de vântoasă, pe când nuntaşii umpleau casa şi curtea de strigăte şi tropăit, mergând să aducă mireasa. Apoi mirele se aşează cu floarea în mână, pe marginea patului, trăgând cu urechea. Acum, alaiul, strâns iar laolaltă, ieşea să dea din nou ocol casei şi, cu harpele şi ţimbalele în frunte, o conducea pe drăgălaşa Rahila, aleasa inimii lui, care păşea acoperită cu vălul. Laban o ducea de mână, cum îl dusese înainte pe el, poate şi Adina, şi iarăşi răsunară cântecele nupţiale de dragoste, ba mai aproape, ba mai departe. Iar când nuntaşii se apropiară de tot, îi auzi:

Prietenul meu este numai al meu, în întregime al meu.

Eu sunt o grădină închisă, plină de roade ademenitoare, de suave miresme.

Vino, iubite, în grădina ta!

Culege-i cu îndrăzneală ademenitoarele

roade, soarbe răcoarea sucului lor!

Paşii celor care cântau se auzeau acum în faţa pragului, uşa se întredeschise puţin, lăsând să pătrundă, cu răbufniri, muzica şi larma de afară, iar mireasa, acoperită de văl, se afla în cameră, introdusă de Laban, care închise imediat uşa; acum mirii rămaseră singuri în întuneric.

— Rahila, tu eşti? întrebă Iacob după un scurt răstimp, după ce aşteptase ca nuntaşii să se fi depărtat puţin…

Întrebase cum întrebi într-o doară: „Te-ai întors din călătorie?” deşi cel întrebat este în faţa ta şi, deci, nu se poate să nu se fi întors, astfel încât întrebarea nu-şi mai are niciun rost, totuşi o pui pentru a nu sta mut, iar singurul răspuns al celuilalt ar fi să râdă. Iacob auzi că ea încuviinţează din cap şi-şi dădu seama de asta după foşnetul aerian şi fâşâitul metalic al vălului uşor şi, totodată, greu.

— Iubita mea, micuţa mea, porumbiţa mea, lumina ochilor mei, inima pieptului meu, spuse el

cu duioşie. E atâta întuneric şi vânt... Eu şed pe pat, dacă nu l-ai văzut, se află în fundul odăii, puţin la dreapta. Hai, vino, dar nu te izbi de masă, că te loveşti, iar pe pielea ta gingaşă se va ivi un semn negru-albăstrui, şi mai verşi şi berea. Nu că mi-ar fi sete, mi-e sete numai de tine, rodia mea – şi ce bine e că te-au adus la mine, să nu mai stau singur în bătaia acestei vântoase. Vii acum? Ţi-aş ieşi bucuros în întâmpinare, dar nu se cade, că datina cere să-ţi dăruiesc floarea stând pe pat şi, măcar că nu ne vede nimeni, trebuie să ne supunem, ca să fim căsătoriţi cu adevărat, aşa cum n-am încetat s-o dorim, neînduplecaţi, de-a lungul atâtor ani de aşteptare.

Sentimentele îl năpădeau, vocea i se frânse. Conştiinţa timpului ce-l îndurase cu răbdare şi nerăbdare, de dragul acestui ceas, îl cuprinse puternic cu o mare tulburare, iar gândul că Rahila aşteptase şi ea împreună cu el şi că acum, se vedea, în sfârşit, ajunsă, deopotrivă, la limanul visat, făcea inima să-i zvâcnească de emoţie. Aşa

ni se înfăţişează iubirea, când este deplină: emoţie şi voluptate, duioşie şi dorinţă, şi pe când îi dădeau lacrimile de tulburare, Iacob simţi încordarea bărbăţiei sale.

— Eşti aici, îi mai spuse el, adică m-ai găsit pe întuneric, întocmai cum te-am găsit şi eu, după ce am călătorit mai bine de şaptesprezece zile, când venind spre mine, în mijlocul turmei, ai exclamat: „Ia te uită, un străin!” Atunci ne-am ales unul pe altul, dintre toţi oamenii, iar eu am slujit şapte ani ca să fii a mea, şi iată că, acum, timpul zace înfrânt la picioarele noastre. Iată floarea, căprioara mea, porumbiţa mea! Nu poţi nici să vezi, nici să găseşti rămurica de mirt, însă cu o să-ţi călăuzesc mâna spre ea, ca s-o cuprinzi, şi, în clipa aceea, vom fi unul. Mâna ta, însă, o voi păstra în a mea, că tare o iubesc şi iubesc şi osul încheieturii ei, pe care-l cunosc atât de bine, încât l-aş recunoaşte, spre bucuria mea, şi pe întuneric, iar mâna ta înseamnă pentru mine acelaşi lucru ca tu însăţi şi ca tot trupul tău, care însă este ca un

snop de grâu, încununat cu trandafiri. Iubita mea, surioara mea, vino şi te întinde lângă mine, iute, mă dau la o parte, este loc pentru amândoi şi, la nevoie, este loc chiar pentru trei. Dar cât este de bun Dumnezeu, că ne îngăduie să fim numai noi doi, departe de toţi, eu lângă tine şi tu lângă mine! Nu te iubesc decât numai pe tine, pentru chipul tău, pe care, acum, nu-l văd deloc, însă pe care l-am văzut de mii de ori şi l-am sărutat cu dragoste, căci drăgălăşenia lui fermecătoare îţi încununează trupul cu o coroană de trandafiri, şi mă înfior când mă gândesc că tu eşti Rahila, cu care am stat de atâtea ori, dar niciodată ca azi; pe care am aşteptat-o şi care m-a aşteptat şi, în această clipă, încă mă mai aşteaptă pe mine şi iubirea mea, astfel încât mă tulbură, mă copleşeşte o desfătare mai puternică decât întreaga mea fiinţă. Bezna ne învăluie, mai deasă decât vălul cu care ţi-au împodobit neprihănirea, iar întunericul ne leagă la ochi, încât nu văd dincolo de ei înşişi şi sunt orbi. Dar dacă ochii sunt orbi, niciunul dintre simţuri nu

a orbit, lăudat fie Dumnezeu, doar ne auzim ce vorbim, iar bezna nu ne mai desparte. Spune-mi, sufletul meu, eşti şi tu fermecată de măreţia acestui ceas?

— În încântare sunt a ta, dragă stăpâne, murmură ea încet.

— Lia ar fi putut spune asta, sora ta mai mare, răspunse Iacob. E vorba, fireşte, de intonaţie, nu de înţelesul cuvintelor. Vocile surorilor se aseamănă desigur şi în sunetul cuvintelor ce le ies din gură se aude înrudirea. Căci doar au fost zămislite de acelaşi tată în aceeaşi mamă, şi cu toate că sunt întrucâtva deosebite în timp şi urmează căi despărţite în lume, în matricea dintru început au fost una. Uite, mă cam tem de cuvintele mele oarbe, căci am spus cu uşurinţă că întunericul nu ne înrâureşte vorbele, totuşi acum, simt că acest întuneric îmi pătrunde cuvintele şi-şi pune pecetea pe ele, astfel încât mă cam sperie. Să lăudăm deci ceea ce deosebeşte şi să ne bucurăm că tu eşti Rahila, iar

eu sunt Iacob şi nu, de pildă, Esau, fratele meu cel roşu! Străbunii mei şi cu mine am gândit de multe ori, în preajma stânelor, cine ar fi Dumnezeu, iar copiii şi copiii copiilor noştri vor continua să gândească la asta. Eu, însă, spun în acest ceas, şi-mi luminez cuvintele, încât întunericul să se tragă îndărăt înaintea lor: Dumnezeu este deosebirea! De aceea, acum, îţi ridic vălul, iubito, ca, în sfârşit, să te văd cu mâinele mele văzătoare, îţi ridic vălul şi ţi-l aşez cu smerenie pe scaunul de colo, căci chipurile ce îl împodobesc sunt preţioase, iar urmaşii noştri şi-l vor lăsa moştenire din generaţie în generaţie, pentru ca, din toată mulţimea, să-l poarte cei mai iubiţi. Iată părul tău, negru, dar încântător, pe care îl ştiu atât de bine, îi cunosc mireasma, care este unică, îl duc la buze, şi ce putere mai are întunericul? El nu se poate vârî între buzele mele şi părul tău. Aici sunt ochii tăi, noapte surâzătoare în noapte, iată şi orbitele lor gingaşe, şi recunosc cearcănele catifelate de sub ele, de pe care am zvântat adesea, cu un sărut,

lacrimile nerăbdării tale, astfel încât buzele îmi rămâneau jilave. Aceştia sunt obrajii tăi, moi ca puful unei păsări şi ca cea mai preţioasă lână a unor capre de pe meleaguri străine. Aici sunt umerii tăi, ce par mâinilor mele aproape mai impunători de cum li se arată ochilor mei peste zi, acestea sunt braţele tale, iar aici –

Amuţi. Şi, în vreme ce mâinile lui scoborâră, văzătoare, de pe chip şi dădură de trup şi de pielea trupului, zeiţa Iştar îi zgudui pe amândoi până-n măduva oaselor, iar taurul ceresc suflă, şi răsuflarea lui fu răsuflarea contopită a ambilor. În toată această noapte, despletită de vânt, copila lui Laban fu o minunată soaţă pentru Iacob, mare în voluptate şi puternică în actul procreaţiei, şi îl primi de mai multe ori şi încă, fără ca ei să mai ţină socoteala, păstorii însă îşi povesteau unii altora că ar fi fost de nouă ori.

Mai târziu, Iacob adormi pe pardoseală, sprijinit de mâna Rahilei, căci culcuşul era prea îngust şi vru să-i lase ei mai mult loc, să se

odihnească în voie. Dormi deci ghemuit lângă pat, cu obrazul în palma ei, ce atârna la căpătâiul culcuşului. Şi iată că se crapă de ziuă. Zorii, de un roşu sumbru, prinseră să mijească, potoliţi, în dreptul lucarnelor, umplând încet cu lumină camera nupţială. Iacob fu trezit primul de lumina zilei, care îi pătrunse, înţepându-l, printre pleoape, dar şi de tăcerea din toată casă, căci larma şi hohotele de râs ale petrecerii se prelungiseră adânc în noapte şi nu conteniseră decât tocmai spre dimineaţă, când tânăra pereche dormea. Mai fusese şi poziţia incomodă în care dormise, măcar că şi-o alesese cu plăcere – astfel se trezi mai uşor. Se mişcă, atinse încet mâna tinerei lui soţii, îşi aduse aminte de ceea ce se petrecuse şi întinse buzele să-i sărute degetele. Ridică, apoi, capul, pentru a-şi contempla iubita care dormea. Cu ochii grei şi cârpiţi de somn, aproape întorşi încă înăuntru şi neizbutind să-şi regăsească privirea, se uită la ea. Când colo, era Lia.

Lăsă pleoapele în jos zâmbind, dădu din cap. Ei, asta-i, gândi el, în vreme ce spaima îl şi muşcă de inimă şi de măruntaie; ei, asta-i! O nălucire ironică a dimineţii, o plăsmuire ridicolă. Întunericul îl legase la ochi – acum că legătura căzuse, ochii i se prostiseră. O fi dăinuind oare, între surori, vreo tainică asemănare, ce nu li se vădeşte în trăsăturile chipului, dar se dezvăluie când dorm? Să ne uităm mai bine!

Dar şovăi să-şi întoarcă privirea spre ea, îi era teamă şi tot ce-şi spunea nu era decât flecăreala groazei. Văzuse că era blondă, şi avea nasul puţin înroşit. Se frecă la ochi cu degetele îndoite şi se sili să privească mai bine. Lia dormea acolo.

Gândurile i se învălmăşiră năvalnic. Cum de ajunsese Lia aici şi unde era Rahila, pe care ei i-o dăduseră şi o cunoscuse în noaptea aceea? Clătinându-se, se depărtă de culcuş, trăgându-se spre mijlocul încăperii şi rămase în picioare, numai în cămaşă, cu obrajii strânşi în pumni.

— Lia! ţipă el, cu glasul sugrumat.

Atunci ea se trezi. Clipi, zâmbi şi-şi lăsă pleoapele în jos, întocmai cum o văzuse făcând adeseori. Un umăr şi un sân se dezgoliseră; erau albi şi frumoşi.

— Iacob, soţul meu, îi spuse ea, las să fie după voia tatălui meu. Căci el a vrut-o şi a poruncit-o, şi facă zeii ca tu să le mai mulţumeşti, atât lui, cât şi lor.

— Lia, bâigui el, ducându-şi mâna la gât, la frunte şi la inimă, de când eşti tu?

— Mereu am fost eu, şi am fost a ta în noaptea asta din clipa când am intrat aici, înfăşurată în văl. Mi-ai fost drag mereu, ca şi Rahilei, de când te-am zărit prima dată de pe acoperişul casei, şi nădăjduiesc că ţi-am dovedit-o de-a lungul acestei nopţi. Spune-mi măcar dacă nu te-am slujit cum se cuvinte, cât poate o femeie, şi dacă n-am fost vrednică în dragoste! Sunt încredințată, în adâncul meu, că am rămas grea şi că voi naşte un fiu, care va trebui să se numească

Re-uben.

Abia atunci Iacob cuprinse cu mintea lui şi-şi dădu seama că o noapte întreagă a fost în stare s-o ia pe Lia drept Rahila şi, sprijinindu-şi braţul de perete şi fruntea de braţ, plânse amarnic.

Rămase aşa, cu inima sfâşiată, o bună bucată de vreme, şi de fiecare dată când îşi reamintea în ce crezuse şi cum o recunoscuse, şi cum toată fericirea sa nu fusese decât amăgire, şi cât îi fusese de pângărit acest ceas al împlinirii, pentru care slujise şi biruise timpul, i se păru că stomacul şi creierul i se întorc pe dos, iar sufletul îi era cuprins de deznădejde. Lia, însă, nemaiştiind ce să spună, se mărgini să plângă şi ea din când în când, aşa cum plânsese şi împreună cu soră-sa. Căci vedea cât de puţin fusese ea aceea care îl primise de atâtea ori, şi numai gândul că, probabil, totuşi primise de la Iacob un fiu vânjos, pe nume Ruben, îi mai întări între timp inima.

Atunci, el o lăsă şi se năpusti afară din încăpere. Era cât pe aci să se poticnească de cei

care, beţi, dormeau întinşi aproape pretutindeni, în casă şi prin curte, pe pături şi rogojini sau chiar pe pământul gol, în neorânduiala petrecerii din ajun.

— Laban! răcni el, trecând peste trupurile care grohăiau a mânie, se întorceau pe altă parte şi continuau să sforăie. Laban! repetă el mai încet, căci chinul, amărăciunea şi o aprigă sete de dreptate nu nimiciseră în el griji a de a cruţa nuntaşii, care dormeau în zorii zilei, după o noapte de chef. Unde eşti Laban! Şi ajuns în faţa încăperii unde dormea stăpânul casei, alături de Adina, soţia sa, începu să bată în uşă, răcnind iarăşi: Laban, ieşi afară!

— Ei, ei! făcu Laban dinăuntru. Cine-i acolo şi mă strigă în zorii zilei, după ce m-am beţivit toată noaptea?

— Eu sunt, trebuie să ieşi! i-o întoarse Iacob.

— Am înţeles, am înţeles făcu Laban. E ginere-meu. Este adevărat că spune „eu” ca un copil, de parcă asta ar fi de ajuns spre a-ţi da

seama cine-i omul care vorbeşte, dar i-am recunoscut glasul şi am să ies de bună seamă, ca să aud cam ce veste are să-mi dea cu noaptea-n cap şi fără să se întrebe dacă nu cumva chiar acum mă bucuram de somnul cel mai plăcut.

Şi se ivi în prag, numai în cămaşă, cu părul zbârlit, clipind mărunt.

— Dormeam, repetă el. Eram cufundat într-un somn straşnic şi binefăcător. De ce nu dormi şi tu, sau nu faci ce-ţi cere noua ta stare?

— E Lia, gemu Iacob cu buzele tremurătoare.

— Bineînţeles, i-o întoarse Laban. Mă rog, şi tu-mi vii să mă smulgi, în zorii zilei, din somn, după ce am băut zdravăn, ca să-mi aduci la cunoştinţă, ceea ce ştiu şi eu tot atât de bine ca şi tine?

— Balaure, tigrule, om îndrăcit! strigă Iacob la el, ieşindu-şi din fire. Nu ţi le spun ca să le afli de la mine, ci ca să-ţi arăt că, acum, ştiu şi eu cine-mi eşti, şi ca să-ţi cer socoteală din adâncul chinului meu.

— În primul rând, gândeşte-te cum vorbeşti şi coboară glasul, i-o reteză Laban. Sunt silit să-ţi reamintesc respectul ce mi-l datorezi, întrucât văd că nu mai vrei să ţii seamă de ceea ce îţi cer împrejurările. Nu numai că-ţi sunt unchi şi socru, dar, pe deasupra, mai sunt şi stăpânul tău, la care nu se cuvine să strigi, mustrându-l, însă tu mai uiţi şi că toată casa şi curtea gem de nuntaşii care, cum vezi, dorm, căci peste câteva ore mă vor întovărăşi la o vânătoare, să aibă şi ei o plăcere, în pustie şi în păpurişul mlaştinilor, unde vom arunca laţul să prindem păsări, potârnichi şi dropii, dacă nu vom doborî cumva vreun mistreţ, pe care să-l stropim cu rachiuri tari. De asta se pregătesc nuntaşii acum, gustând dintr-un somn care, pentru mine, e sfânt, căci la noapte om petrece mai departe. Iar în ziua cincea, când ai să părăseşti camera nupţială, ai să iei şi tu parte la vesela noastră vânătoare.

— Nu vreau să ştiu de vânătoarea voastră veselă, îi răspunse Iacob, nu la asta îmi stă biata

mea minte, pe care mi-ai umilit-o şi zdruncinat-o, iar jalea mea strigă de la pământ la cer. Căci m-ai înşelat dincolo de orice măsură, m-ai înşelat fără ruşine, cu cruzime, şi în loc pe Rahila, pentru care ţi-am slujit, mi-ai adus-o în ascuns pe Lia, fata ta mai mare. Ce se va alege, acum, de mine şi de tine?

— Ascultă, i-o tăia Laban. Sunt anumite cuvinte pe care limba ta n-ar trebui să le rostească şi s-ar cuveni să-ţi fie ruşine să le strigi în gura mea, deoarece, după câte ştiu, în Ţara Amuru trăieşte un om păros care plânge, îşi smulge laţele şi vrea să te ucidă, şi numai acela ar putea vorbi despre înşelăciune. E neplăcut să fii silit să roşeşti pentru un altul, care nu-i în stare să se ruşineze, dar, în clipa aceasta, aşa stau lucrurile între tine şi mine, din pricina vorbelor necugetate pe care le-ai folosit. Eu te-aş fi înşelat pe tine? Şi cam în ce privinţă? Ţi-am adus eu o mireasă prihănită, nevrednică să urce cele şapte trepte, ca să ajungă în braţele zeului? Sau ţi-am dat cumva una

strâmbă, sau cu trupul nevrednic, ori s-a plâns ea într-un fel oarecare, din pricina durerii pe care i-ai pricinuit-o, ori nu ţi-a fost supusă în timpul desfătărilor tale? Te-am înşelat cu ceva în privinţa asta?

— Nu, în privinţa asta, nu, zise Iacob. Lia este straşnică pentru zămislire. Dar m-ai amăgit, fiindcă m-ai lăsat pe întuneric şi astfel, neputând să văd, toată noaptea am luat-o pe Lia drept Rahila, şi i-am dăruit celei nepotrivite sufletul şi tot ce era mai bun din mine, şi nici nu pot spune, cât îmi pare de rău! Iată ce mi-ai făcut, lup cu chip de om!

— Asta numeşti tu înşelăciune şi îndrăzneşti să mă asemuieşti cu fiarele pustiei şi cu duhurile răufăcătoare, fiindcă cu, ca om drept şi păstrător al obiceiurilor, n-am cutezat să încalc o datină consfinţită? Nu ştiu cum se vor fi petrecând lucrurile în Ţara Amuru sau a regelui Gog, însă în ţara noastră nu se mărită o soră mai mică înaintea celei mai mari, deoarece ar însemna să pălmuieşti

obiceiul moştenit din tată-n fiu, iar eu sunt un om al legii, un om al bunei-cuviinţe. Aşa că am făcut ce am făcut, mergând cu înţelepciune împotriva planurilor tale necugetate, ca un tată care ştia ce anume datorează copiilor săi. Căci doar tu m-ai jignit mişelnic în dragostea mea părintească pentru fata mai mare, când mi-ai spus: „Lia nu-mi trezeşte câtuşi de puţin dorinţele bărbăteşti”. Pentru asta nu meritai, oare, o lecţie şi o mustrare? Acum, ai văzut dacă Lia te stârneşte sau nu!

— N-am văzut nimic! răcni Iacob. Pentru mine, Rahila era aceea pe care o îmbrăţişam.

— Da, numai că de asta ţi-ai dat seama numai în zori, urmă batjocoritor Laban, şi iată de ce nici Rahila, fiica mea mai mică, nu va avea pricini să se plângă. Căci realitatea a fost a Liei, însă gândurile tale se îndreptau spre Rahila. Dar, acum, te-am învăţat ce trebuie să gândeşti despre Lia, şi pe oricare dintre ele două o vei strânge în braţe în viitor, o vei avea, totodată, şi în realitate şi în

gând.

— Vrei, adică, să mi-o dai pe Rahila?… îl întrebă Iacob.

— Bineînţeles, îi zise Laban. Dacă o vrei şi dacă vrei să-mi plăteşti pentru ea preţul potrivit înţelegerii, de bună seamă că ţi-o voi da.

Iacob răcni:

— Dar ţi-am slujit şapte ani pentru Rahila!

— Aşa e, nu zic nu, însă numai pentru una dintre copile, îi răspunse Laban, băţos şi neînduplecat. Dacă o vrei şi pe a doua, lucru la care eu consimt de bunăvoie, atunci trebuie să mai plăteşti o dată!

Iacob amuţi.

— Am să fac rost de preţul cumpărării şi am să încerc să adun argintul trebuincios pentru zestre, rosti el într-un târziu. Am să împrumut o mină de argint de la nişte oameni pe care i-am cunoscut în negoţ, şi am să fac rost de câteva daruri pe care să le atârni la cingătoarea miresei, căci averea mea a crescut neaşteptat de mult de-a

lungul anilor şi nu mai sunt la fel de calic ca pe vremea când ţi-am cerut-o în căsătorie.

— Ei, poftim, iarăşi vorbeşti fără cruţare, reluă Laban, clătinând capul cu demnitate, ba, mai mult, văd că pomeneşti cu atâta nechibzuinţă despre nişte lucruri pe care ar trebui să le ţii ascunse cât mai bine în tine, bucurându-te că nimeni nu-ţi pomeneşte de ele şi nici nu-ţi cere să dai vreo socoteală, iar tu, nu numai că nu taci, dar trăncăneşti fluşturatic, în gura mare, şi le spui tuturora, ca să sileşti pe altul să roşească în locul celui care nu roşeşte. Nu vreau să ştiu nimic despre bunurile care ţi-au căzut în mână în chip neaşteptat şi nici despre alte asemenea lucruri supărătoare. Nu-mi trebuie argintul tău pentru zestre, şi nici mărfurile tale, pe care nu ştiu cum le-ai dobândit, drept dar de nuntă, însă ai să-mi slujeşti şi pentru a doua mea fată, tot atât cât şi pentru prima.

— Lup cu chip de om! răcni Iacob, abia stăpânindu-se. Aşadar, nu vrei să mi-o dai pe

Rahila decât la sfârşitul a încă şapte ani?

— Cine a spus una ca asta? i-o întoarse Laban de sus. Cine a dat măcar a înţelege asemenea lucru? Numai tu eşti acela care rosteşte vorbe necugetate, te grăbeşti să mă asemuieşti cu un vârcolac şi uiţi că sunt tată şi că nu vreau ca fata mea să tânjească după bărbatul pe care-l iubeşte, aşteptând până ce el va îmbătrâni. Acum, întoarce-te înapoi şi petrece-ţi cu cinste săptămâna. Apoi, fata mea mai mică îţi va fi adusă fără tămbălău, iar ca soţ al ei tu mă vei mai sluji încă şapte ani.

Plecând capul, Iacob tăcu.

— Taci, urmă Laban, şi nu te poţi hotărî să-mi cazi la picioare. Sunt într-adevăr curios să ştiu dacă am să ajung vreodată să trezesc în sufletul tău un simţământ de recunoştinţă. Că întârziu acum în zori cu tine, îmbrăcat numai în cămaşă şi pierzând mult din somnul meu binefăcător, ca să rânduiesc o treabă ca asta, pesemne că nu e destul. Şi stai, nu ţi-am mai spus că, odată cu a

doua mea fiică, ai să primeşti şi pe a doua slujnică, pe care am şi cumpărat-o. Pe Zilpa o dau ca zestre Liei, iar pe Bilha, Rahilei, şi de astă dată, ca şi prima dată, va preţui două treimi din mina de argint pe care vreau să v-o dăruiesc. Prin urmare, vei avea patru femei pentru noapte, un adevărat harem, ca regele din Babel şi regele Elamului, când nu demult trăiai încă sfrijit şi singur pe câmp.

Iacob stăruia în tăcerea lui, apoi, în sfârşit, spuse oftând:

— Eşti un om fără milă. Nu ştii ce mi-ai făcut, nu ştii şi nu-ţi pasă, încep să mă conving de asta, şi nici nu-ţi dai seama în capul tău nesimţitor de tot răul pe care mi l-ai căşunat! Mi-am risipit, în noaptea asta, sufletul şi ce-am avut mai bun în mine, cu cea neadevărată, şi inima mi-e chinuită din pricina celei adevărate, căreia i le hărăzisem pe toate, ba, va trebui să mă mai îngrijesc de Lia încă o săptămână, iar când carnea mea va fi ostenită, căci la urma urmei nu sunt decât un om,

şi sătulă, şi sufletul prea somnoros pentru înflăcărare, am s-o primesc pe cea adevărată, pe Rahila, comoara mea. Tu, însă, eşti încredinţat că, aşa, totul este în cea mai deplină rânduială. Dar nu poate niciodată fi îndreptat răul pe care mi l-ai pricinuit, mie şi Rahilei, copila ta, şi chiar Liei, care acum plânge pe pat, fiindcă nu ea a fost aceea la care mă gândeam.

— Adică, vrei să spui, îl întrebă Laban, că după o săptămână de nuntă dăruită Liei, n-o să mai fi destul de bărbat, încât să faci copii deopotrivă şi celei de a doua?

— Asta nu, ferească Dumnezeu! îi răspunse Iacob.

— Restul sunt toane, aiureli şi farafastâcuri, încheie Laban. Eşti mulţumit cu noua noastră învoială şi rămâne ea sau nu valabilă între mine şi tine?

— Da, omule, rămâne valabilă, zise Iacob şi se întoarse la Lia.

Despre gelozia divină

Acestea sunt istoriile lui Iacob, înscrise în trăsăturile lui de moşneag, cum i se perindau prin faţa ochilor lăcrămoşi, ale căror priviri se prindeau printre sprâncene, când cădea solemn pe gânduri, fie singur, fie între oameni, şi când cei din preajmă, cărora expresia lui le insufla o sfială sfântă, îşi dădeau cu coatele, şi-şi spuneau unul altuia: „Taci, Iacob cugetă la istoriile sale!” Câteva dintre ele le-am înfăţişat şi îndreptat definitiv, chiar şi acelea mult anterioare, şi reîntoarcerea lui Iacob în Ţara de la soare-apune şi statornicirea lui acolo; totuşi şaptesprezece ani mai rămân aici de adăugat, cu bogatele lor istorii şi peripeţii, la începutul cărora au fost îndoita căsătorie a lui Iacob cu Lia şi Rahila, precum şi naşterea lui Ruben.

Ruuben era al Liei, nu al Rahilei; pentru că aceea i-a născut lui Iacob primul fiu, care, mai

târziu, şi-a pierdut dreptul de primogenitură din pricina uşurătăţii sale, căci era ca un torent năvalnic; aşadar, nu Rahila l-a primit şi l-a purtat, prin urmare nu i l-a dăruit lui Iacob mireasa sufletului său şi, potrivit voinţei lui Dumnezeu, tot nu ea i-a născut pe Simeon, Levi, Dan şi Iehuda, pe niciunul dintre cei zece copii până la Zebulon, măcar că, odată trecută săptămâna petrecerilor, după ce, în a cincea zi, Iacob a ieşit de la Lia şi s-a împrospătat cumva, la vânătoarea de păsări, în tovărăşia nuntaşilor, Rahila i-a fost de asemenea adusă la aşternut, fapt pe care nu-l vom mai povesti. Căci am şi povestit cum a primit-o Iacob pe Rahila; în urma uneltirilor lui Laban, diavolul, Iacob o cunoscuse, prima dată, în persoana Liei, şi în fapt, în acea noapte, el săvârşise o îndoită căsătorie – culcându-se cu amândouă surorile: cu una în realitate şi cu cealaltă în gând, şi ce se cheamă aici realitate? în privinţa aceasta, Re-uben era într-adevăr fiul Rahilei, zămislit cu ea. Şi, totuşi, Rahila rămase stearpă, ea, atât de zeloasă

şi zorită, pe când Lia crescu şi se rotunji şi îşi încrucişa satisfăcută mâinele pe plinul trupului, cu capul lăsat cu sfială într-o parte şi plecându-şi ochii, ca să-şi ascundă privirea saşie.

Născu, cinchită deasupra cărămizilor, cu mult har, fu o treabă de câteva ore, o adevărată plăcere. Re-uben ţâşni din ea ca apa; iar când Iacob, vestit în grabă, sosi de la câmp (căci era tocmai timpul recoltării susanului), noul născut era de mult îmbăiat, frecat cu sare şi înfăşat. Puse mâna pe prunc şi zise în faţa tuturor celor ai casei: „Fiul meu”. Laban îi arătă preţuirea sa. Apoi îl îndemnă să se dovedească tot atât de vrednic pe cât a fost el, făcând feciori trei ani în şir, iar lăuza, mă bucuria ei, strigă din pat: „Doisprezece ani, fără nicio întrerupere, aş vrea să rămân grea”. Rahila o auzi.

Lia stătea mereu cu ochii la leagăn, care atârna cu funii de tavan, astfel încât, de pe pat, ea îl putea pune în mişcare întinzând doar mâna. De cealaltă parte şedea Rahila şi privea pruncul.

Când acesta ţipa, ea îl ridica şi-l dădea surorii la sânii doldora de lapte, vârstaţi de vinişoare albăstrii şi nu se mai sătura privind cum cealaltă îl hrănea, încât pruncul se îmbujora şi se umfla de sătul, şi, tot uitându-se, ea îşi apăsa cu palmele sânii plăpânzi.

— Biată mititică, nu te amărî, îi spunea Lia, o să-ţi vină şi ţie rândul. Perspectivele tale sunt neasemuit mai bune decât ale mele, căci tu eşti cea pe care privirile stăpânului nostru odihnesc mai mult, şi după o noapte petrecută cu mine, urmează patru sau şase petrecute cu tine, cum să nu izbândeşti?

Dar deşi perspectivele erau favorabile Rahilei, potrivit voinţei Domnului, se înfăptuiau pentru Lia, căci, abia ridicată din lăuzie, rămase iarăşi grea şi, în vreme ce îl ducea în cârcă pe Ruben, îl şi purta pe Simeon în pântec. Aproape nici nu-i fu rău, că fătul şi începu să crească, şi nici nu oftă, că era cu burta la gură, ba, curajoasă şi plină de voie bună până la capăt, munci în

livada lui Laban, până când, cu faţa niţel schimbată, porunci să i se pregătească cărămizile. Şi iată că Simeon veni pe lume, strănutând. Toţi cei din preajmă îl priveau cu nesaţ, Rahila mai mult decât ceilalţi, însă cât o durea admiraţia asta! Cu Simeon mai era şi altceva decât cu primul; căci Iacob îl zămislise cu Lia cu bună ştiinţă şi neînşelat, era al ei cu totul şi fără îndoială.

Dar Rahila, ce era cu micuţa asta? Cu ce privire plină de seriozitate, dar şi de voioşie îşi întâmpinase ea vărul, inimoasă, drăgălaşă, plină de dor de viaţă; cât de încrezătoare simţise şi nădăjduise că-i va dărui copii după chipul lor, al amândurora, ba câteodată chiar gemeni! Şi acum ea rămânea stearpă, în vreme ce Lia îşi legăna al doilea prunc – ei, cum era cu putinţă aşa ceva?

Litera tradiţiei este singurul temei ce ni se oferă, dacă e vorba să lămurim acest trist fenomen al vieţii. Căci, pe scurt, ea ne dă următoarea explicaţie: tocmai pentru că, în ochii lui Iacob, Lia

nu preţuia nimic, Dumnezeu o făcu fecundă, iar pe Rahila stearpă. Tocmai de asta. Este o încercare de explicaţie ca oricare alta; are un caracter ipotetic, nu cel al unei afirmaţii autorizate, căci nu dispunem de o declaraţie nemijlocită şi hotărâtoare a lui El Şadai asupra sensului hotărârii sale, fie împotriva lui Iacob, fie împotriva unui alt părtaş al ziselor evenimente, şi desigur că asemenea declaraţie nici nu a fost făcută. Totuşi, ne-ar reveni rolul să respingem acea interpretare şi s-o înlocuim cu alta, dacă am şti una mai bună, ceea ce nu este cazul; dimpotrivă, o socotim pe aceasta îndreptăţită în miezul ei.

Miezul este că sancţiunea divină nu era îndreptată împotriva Rahilei, sau nu întâi împotriva ei, şi nici nu fusese luată de dragul Liei, ci însemna o pedeapsă educativă pentru Iacob însuşi, care adică a fost dojenit astfel, în sensul că orgoliul mofturos şi delicat al sentimentului său, trufia cu care-l hrănea şi-l mărturisea nu se bucurau de încuviinţarea lui Elohim – şi, anume,

deşi această înclinare spre alegere şi nestăpânită preferinţă, această mândrie a sentimentului, ce se sustrăgea aprecierii şi pretindea să fie acceptată de toată lumea cu evlavie, se putea referi la un exemplu mai înalt şi reprezenta într-adevăr imitaţia lui pământească. Deşi? Tocmai pentru că orgoliul lui Iacob, în ce priveşte sentimentele era o imitaţie, a fost pedepsit. Cine îndrăzneşte să vorbească aici, trebuie să-şi cântărească cuvintele; dar şi după o cercetare temătoare a vorbelor ce urmează, nu încape îndoială că cel mai important mobil, pentru luarea măsurii discutate aici, a fost gelozia lui Dumnezeu pe un privilegiu, pe care tocmai prin această măsură, prin umilirea orgoliului în sentimente a lui Iacob, intenţiona să-l desemneze ca privilegiu. Interpretarea aceasta poate fi criticată şi va scăpa fără îndoială cu greu de obiecţia că un motiv atât de mărunt şi de pasional, cum este gelozia, n-ar putea fi folosit pentru explicarea unor hotărâri divine. O asemenea susceptibilitate poate înţelege

sentimentul care o jigneşte ca o rămăşiţă spirituală nealterată din perioade mai vechi şi mai primitive ale creării fiinţei divine – situaţii de la începuturi, asupra cărora s-a aruncat în alt loc oarecare lumină, în care formarea imaginii lui Iahu, stăpânul ploii şi zeul războiului al unei cete smede de fii ai pustiei, care-şi ziceau luptătorii în numele lui, comporta mult mai multe trăsături rele şi monstruoase, decât trăsături de sfinţenie.

Alianţa lui Dumnezeu cu spiritul uman activ în Avram, pribeagul, a fost o alianţă în scopul final al sanctificării ambelor părţi, o alianţă în care nevolnicia omenească şi cea divină se întrepătrundeau în asemenea măsură, încât abia dacă se poate spune din care parte, cea divină sau cea umană, ar fi pornit prima sugestie pentru asemenea acţiune comună, o alianţă în orice caz în instituirea căreia se exprimă că sfinţirea lui Dumnezeu şi cea a omului constituie un proces dublu şi sunt în modul cel mai intim legate una de alta. La ce bun, se poate întreba, o alianţă, dacă

nu pentru asta. Porunca dată omului de către Dumnezeu: „Fii sfânt, cum sunt şi eu”, îşi avea ca premisă sfinţirea lui Dumnezeu în om, ea însemna, adică: „Îngăduie-mi să devin sfânt în tine, iar după aceea, fii şi tu sfânt!” Cu alte cuvinte: purificarea divinului, de la întunecata viclenie la sfinţenie, implică, retroactiv, şi pe cea a omului, în care acest proces are loc conform insistentei dorinţe a lui Dumnezeu. Această strânsă împletire a treburilor, cât şi faptul că Dumnezeu nu-şi poate atinge adevărata demnitate decât cu ajutorul spiritului uman şi că, invers, acesta nu se înnobilează decât contemplând realitatea lui Dumnezeu şi referindu-se la ea – această uniune superioară, această contopire şi această reciprocitate a legăturilor, parafată în carne şi chezăşuită de inelul circumciziunii, ne îngăduie să înţelegem că tocmai gelozia, ca rămăşiţă a clocotului de patimi anterioare sfinţeniei, a dăinuit cel mai mult în Dumnezeu, fie în gelozia pe zeii calpi sau poate pe privilegiul plenitudinii

sentimentului – ceea ce, în fond, revine la acelaşi lucru.

Căci ce ar fi altceva decât idolatrie sentimentul neînfrânat al omului pentru om, cum şi-l îngăduia Iacob pentru Rahila, şi, mai târziu, într-o transpunere, dacă e posibil, mai violentă, pentru primul ei născut? Tot ce a pătimit Iacob de la Laban se putea înţelege încă, cel puţin în parte, drept ca o compensare necesară, având în vedere destinul lui Esau, o răscumpărare plătită de cel în favoarea căruia fusese, odinioară, rupt echilibrul. Dar dacă, pe de altă parte, cercetăm tragica soartă a Rahilei şi, mai ales, aflăm ce a avut de îndurat Iosif, care nu a izbutit să dea o întorsătură favorabilă sorţii sale decât datorită marii lui înţelepciuni şi seducătoarei iscusinţe în felul cum a ştiut să-i trateze pe Dumnezeu şi pe oameni, nu încape îndoială, că era vorba de gelozia cea mai pură, în înţelesul cel mai strict cu putinţă – nu de o gelozie luată în sens general şi în legătură cu vreun privilegiu, ci de o gelozie foarte personală,

manifestată faţă de obiectele sentimentului idolatru, obiecte în care acesta era lovit răzbunător – pe scurt: de patimă. Fie chiar dacă numim aceasta o supravieţuire a pustiei, tot rămâne adevărat că abia în patimă se împlineşte şi se adevereşte cuvântul tunător de „Dumnezeul viu”. Şi se va spune, mai târziu, că Iosif, oricât de mult i-au dăunat de altminteri cusururile sale, avea chiar mai multă înţelegere pentru această vitalitate a Domnului şi se pricepea să ţină mai mlădios seama de ea decât zămislitorul său.

Tulburarea Rahilei

Micuţa Rahila nu înţelegea chiar nimic din toate astea. Agăţată de gâtul lui Iacob, se tânguia:

— Fă-mi copii, dacă nu, mor!

La care el îi răspundea:

— Scumpa mea porumbiţă, ce înseamnă asta? Nerăbdarea ta îl îndeamnă, oarecum, şi pe soţul tău să fie nerăbdător, şi n-aş fi crezut ca,

vreodată, asemenea sentiment să-mi încolţească în suflet împotriva ta. Nu eşti deloc înţeleaptă, agăţându-te de mine cu rugăminţi şi lacrimi. Doar nu sunt Dumnezeu, care nu vrea să-ţi dea rodul trupului tău.

Arunca vina pe Dumnezeu şi lăsa să se înţeleagă cu aceasta că făcea ce putea şi că, lucru dovedit, nu avea să-şi aducă vreo învinuire; căci doar fusese rodnic în Lia. A-i spune mezinei să se ţină de Dumnezeu, însemna, de fapt, a-i spune că de ea depindea, şi prin asta, ca şi prin tremurul glasului său, îşi vădea nerăbdarea. Fireşte, era iritat, căci Rahila era nesăbuită conjurându-l să obţină ceea ce el însuşi o dorea atât de mult, fără ca la rândul lui, să-i facă, totuşi, o vină Rahilei din pricina speranţei înşelate. Se cuvenea, oricum, să i se ierte mult sărmanei în amărăciunea ei, întrucât, dacă rămânea stearpă era rău de ea. Era întruparea drăgălăşeniei, dar să n-o pizmuiască pe soră-sa, ar fi fost peste firea femeii, iar pizma este un amestec de sentimente în care, în afară de

admiraţie, mai intră, din nefericire, şi altele, astfel încât nici răspunsul din cealaltă parte nu poate fi cel mai bun. Asta trebuia să înrăiască legăturile dintre cele două surori, ceea ce chiar începuse să se întâmple. Poziţia Liei, ca mamă, precumpănea atât în ochii întregii lumi asupra celei a soţiei de-a doua, sterpe, căci Rahila continua să aibă un aer de fetiţă, încât Lia ar fi trebuit, aproape, să fie o prefăcută, pentru a înlătura din comportarea ei orice semn al conştiinţei superiorităţii sale. În vorbirea curentă, oricât ar fi fost de prostească, femeia binecuvântată cu copii era cea „iubită”, iar stearpa era numită scurt cea „detestată” – fel de a vorbi îngrozitor pentru urechile Rahilei, îngrozitor pentru că era cu totul nepotrivit în cazul ei, şi n-ar fi fost deci decât omenesc, să nu-i ajungă adevărul nerostit, ci să-i dea glas. Din păcate aşa a fost: palidă şi cu ochii scăpărători, s-a fălit cu preferinţa pe care Iacob i-o arăta mereu făţiş, şi cu mai desele sale vizite nocturne – un punct dureros pentru Lia, la atingerea căruia, ea nu avu

decât un răspuns şfichiuitor: ce i-o fi folosind ăleia? Şi cu asta se pusese capăt prieteniei.

Iar la mijloc sta Iacob cu inima strânsă.

Şi Laban era nemulţumit. Îi era desigur pe plac că fiica sa, pe care Iacob voise s-o dispreţuiască, se afla, astfel, la mare cinste; dar suferea, gândindu-se şi la Rahila, mai ales însă îl îngrijora propria-i pungă. Legiuitorul statornicise că, dacă femeia va rămâne stearpă, socrul va trebui să înapoieze ginerelui preţul cumpărării ei, întrucât asemenea căsătorie dăduse greş. Laban putea nădăjdui că Iacob nu ştia de această dispoziţie legală, dar o putea afla în orice clipă, iar într-o zi, când orice speranţă va fi pierdută pentru Rahila, s-ar putea ca Laban, sau fiii lui, să fie datori să-l despăgubească pe Iacob în bani peşin, pentru cei şapte ani de slugărit – asta îi cădea greu la stomac.

De aceea, când, în al treilea an de căsnicie, Lia rămase grea – pruncul Levi îşi vestea venirea pe lume – iar dinspre partea Rahilei încă nu se

mişca nimic, Laban fu primul care arătă că aici ar fi ceva de făcut şi că trebuie să se ia măsuri, pomenind, într-o discuţie, numele Bilhei, şi ceru ca Iacob să se culce cu slujnica, astfel ca aceasta să nască în poala Rahilei. Ne-am înşela dacă am bănui că o asemenea idee, obişnuită pe atunci, ar fi venit din partea Rahilei sau că ea ar fi încurajat-o. Sentimentele ce le încerca pentru această cale prea se băteau cap în cap, încât tot ce putea ea face, era s-o primească. Însă era adevărat că Rahila se avea bine, ba chiar se împrietenise, cu Bilha, slujnica ei, o mică făptură atrăgătoare, ale cărei farmece, până la sfârşit, o înlăturară cu totul pe Lia; dar dorea atât demnitatea de mamă, încât îşi înfrânse reţinerea firească de a face, cu mâna ei, ceea ce făcuse mai demult asprul ei tată, şi de a-i aduce ea însăşi vărului-soţ o înlocuitoare pentru noapte.

Lucrurile s-au petrecut pe dos: Rahila l-a luat de mână pe Iacob, pentru a-l duce la Bilha, după ce o îmbrăţişase cu dragoste de soră pe micuţa,

care, zăpăcită de fericire, se parfumase prea tare. Bilhăi i-a mai spus: „Dacă tot trebuie să fie, inimioara mea, tu îmi eşti cea potrivită. Să ai mii de copii!” Această cifră exagerată, era o simplă felicitare, mărturisind dorinţa Rahilei ca Bilha să se arate primitoare în locul stăpânei sale, ceea ce copila a şi făcut pe dată: şi-a vestit izbânda către mama rodului ei, pentru ca Rahila s-o aducă la cunoştinţă tatălui şi părinţilor; iar în lunile următoare, formele trupului i s-au rotunjit aproape deopotrivă cu măreţele contururi ale Liei; până la naştere, Rahila a copleşit-o cu tot felul de atenţii delicate, mângâindu-i pântecul, lipindu-şi urechea de el, şi putu citi în ochii tuturora respectul cuvenit jertfei sale.

Biata Rahila! Oare era fericită? O datină, recunoscută pentru caz de nevoie, a ajutat-o să anuleze, în oarecare măsură, hotărârea de sus, dar mândria ei creştea în pântecul unei străine, prilej de tulburare pentru inima-i, plină de dragoste şi dor. Era jumătate mândrie, jumătate

fericire, jumătate autoînşelare, cumva consfinţită de datină, dar fără temei în carnea şi în sângele Rahilei; iar copiii, băieţii, pe care Bilha i-i va aduce, ei şi bărbatului iubit de ea fără rod, aveau să fie numai pe jumătate legitimi. Rahila avusese parte de voluptate, iar durerile vor fi ale alteia. Era comod, dar zadarnic şi oribil, o grozăvie mută nu pentru gândirea sa, supusă legii şi datinii, ci pentru mica ei inimă, cinstită şi curajoasă. Zâmbea tulburată.

Îndeplini de altfel cu plăcere şi evlavie tot ce îi era îngăduit şi prescris. O puse pe Bilha să nască pe genunchii ei – potrivit ceremonialului. O cuprinse în braţe pe la spate, şi luă multe ore parte la muncile, gemetele şi ţipetele ei, totodată moaşă şi lăuză. Micuţa Bilha se chinui cumplit, naşterea dură o zi de douăzeci şi patru de ore şi, la sfârşit, Rahila fu aproape la fel de sleită ca mama trupească, însă sufletul ei era mulţumit de această oboseală.

Astfel se născu această odraslă a lui Iacob,

care primi numele Dan, în anul al treilea al căsătoriei, la numai câteva săptămâni după micul Levi al Liei. În al patrulea an, însă, când Lia născu pe acela care se numi Laudă lui Dumnezeu sau Iehuda, Bilha şi Rahila, cu forţele unite, îi dăruiră soţului un al doilea prunc, care li se păru sortit să ajungă un vajnic luptător şi, de aceea, îi ziseră Neftali. În felul acesta Rahila avu, din mila lui Dumnezeu, doi băieţi. Apoi, deocamdată, nu mai avură loc naşteri.

Dudaimii

Primii ani după căsătorie, Iacob îi petrecu aproape numai la gospodăria lui Laban, lăsând izlazurile în grija ajutoarelor de păstori şi a arendaşilor, pe care îi cerceta doar din când în când cu străşnicie, preluând de la ei cele cuvenite în animale şi în produse, care erau ale lui Laban, dar nu în întregime, nici măcar totdeauna în cea mai mare parte, căci multe dintre bunurile aflate

la câmp şi chiar în gospodăria lui Laban, unde Iacob îşi ridicase mai multe bordeie noi, pentru adăpostirea propriilor sale mărfuri, îi aparţineau acum ginerelui lui Laban, şi s-ar fi putut vorbi de-a dreptul de întrepătrunderea a doua gospodării înfloritoare, de o îmbinare foarte încâlcită de interese, asupra căreia Iacob păstra, fireşte, vederea de ansamblu şi controlul. Pentru privirea greoaie a lui Laban, complicata gospodărie nu mai era de mult transparentă şi lesne de înţeles, fără ca el să aibă curajul s-o mărturisească: parte, din grija de a nu-şi da în vileag nepriceperea, parte, din vechea teamă de a nu supăra cu intervenţii sâcâitoare Binecuvântarea în trupul împuternicitului său. Prea îi mergea bine, cu toate acestea, lui însuşi; trebuia să mai închidă ochii şi, într-adevăr, abia mai îndrăznea să crâcnească despre afacerile lui – prea se adeverea, vădită şi copleşitoare, filiaţia divină a lui Iacob. În patru ani i se născuseră şase fii care-i asigurau tot atâtea libaţiuni rituale; asta era îndoitul a ce izbutise

Laban, deşi trăise în preajma Binecuvântării. De aceea, avea în taină o consideraţie aproape fără margini pentru ginerele său, prea puţin micşorată de faptul că Rahila rămăsese stearpă. Un bărbat ca el trebuia lăsat în voia lui şi era un noroc că nu prea mai da semne că s-ar gândi la plecare.

De fapt, sufletul lui Iacob nu încetase nicio clipă să se gândească la întoarcerea acasă şi învierea lui din acest mormânt şi lumea subpământeană ce era, pentru el, lumea lui Laban; nu încetase după doisprezece ani, nici după douăzeci, nici după douăzeci şi cinci de ani. Însă nu se grăbea, în conştiinţa organică că are timp (căci avea să trăiască o sută şase ani) şi se dezobişnuise să mai lege data plecării de presupusa potolire a mâniei lui Esau. De altfel, şi avusese loc, în mod necesar, o oarecare înrădăcinare în pământul Naharinei, căci trăise multe aici, iar întâmplările trăite într-un loc sunt ca rădăcinile, care ne leagă de străfundurile sale. Iacob însă socotea, mai ales, că nu trăsese încă

destule foloase din coborârea sa în lumea lui Laban, că nu agonisise încă avuţii destule. În această lume subpământeană se aflau două lucruri: scârnă şi aur. Scârna o cunoscuse din plin: sub chipul unui cumplit timp de aşteptare şi a unei înşelătorii şi mai cumplite încă, cu care Laban, diavolul, îi despicase sufletul în noaptea nunţii. Cât despre bogăţie, începuse să se chivernisească, dar nu destul, nu din belşug; trebuia să încarce tot ce putea fi luat – Laban, demonul, mai trebuia să piardă aur, ei nu erau chit, se impunea ca Laban să fie înşelat mai temeinic, şi asta nu de dragul răzbunării lui Iacob, ci fiindcă aşa se cădea, ca, până la urmă, înşelătorul demon să fie, la rândul său, batjocorit şi înşelat temeinic – numai că, deocamdată, Iacob al nostru nu vedea încă mijlocul hotărâtor cu care să înfăptuiască, aşa cum se cuvenea, cele dinainte poruncite.

Acest gând îl ţinea locului, iar afacerile sale îl ocupau. Acum era iarăşi la câmp şi prin păşuni, cu păstorii şi cu turmele, preocupat de creşterea

vitelor şi negustorie, pentru avuţia lui Laban şi pentru sine; şi aceasta trebuie să fi fost o pricină, printre altele, că şuvoiul naşterilor se opri, deşi soţiile lui veneau deseori la el, la stâne, cu băieţii lor şi Laban cu fiii săi, care începuseră să se facă mărişori, şi cu toţii întârziau în preajma ţarcurilor de oi şi locuiau cu el, în corturi sau colibe. Rahila, care, de bine de rău, îşi ajunsese scopul, nu-şi mai stăpânea, acum, gelozia faţă de Bilha, care o ajutase la nevoie, şi nu mai îngăduia nicio legătură între stăpân şi slujnică, ambii supunându-se de bunăvoie opreliştii ei. Stearpă în al cincilea şi al şaselea an, părea a fi sortită, din nenorocire, să rămână fără rod; şi trupul Liei zăcea în paragină – spre marele ei necaz, dar doar se odihnea un an şi doi, astfel încât îi spuse lui Iacob:

— Nu ştiu ce înseamnă asta şi de ce îndur jignirea să stau cu trupul pustiit şi nefolositor! Dacă m-ai avea numai pe mine, lucrurile s-ar petrece altfel şi n-aş fi rămas nebinecuvântată doi ani în şir. Dar mai este sora mea, care înseamnă

totul pentru stăpânul nostru, şi ea îmi ia bărbatul, astfel încât mă stăpânesc cu greu să n-o blestem, căci, oricum, mi-e dragă. Se poate ca acest zbucium să-mi fi stricat sângele, împiedicându-mă să zămislesc şi Dumnezeul tău nu-şi mai aduce aminte de mine. Dar ce a fost bun pentru Rahila, o să-mi priască şi mie. Ia-o pe Zilpa, slujnica mea, culcă-te cu ea, să nască pe genunchii mei şi, în felul acesta, datorită ei, să mai dobândesc fii. Chiar de am ajuns nevrednică de tine, vreau să am copii oricum, căci vor fi ca un balsam pe rănile ce mi le pricinuieşte răceala ta.

Iacob abia dacă îi contrazise tânguirile. Spusele lui, că ar ţine şi la ea, purtau vădit pecetea unei foarte obosite politeţi. Ceea ce trebuie dezaprobat. Oare nu putuse să se înfrângă puţin, să fie bun faţă de femeia prin care, într-adevăr, sufletul lui suferise o mare înşelăciune, şi oare trebuia să socotească orice cuvânt cald ce i l-ar fi dat ei, ca un furt în dauna sentimentului său drag şi răsfăţat? Avea să vină şi ziua când trebuia

să ispăşească amar trufia inimii sale; ziua aceea, însă, era departe, iar înainte avea chiar să mai mijească pentru sentimentul său ziua triumfului suprem…

Pesemne că Lia n-o propusese pe Zilpa decât de formă, adică pentru a îmbrăca astfel dorinţa ei adevărată, ca Iacob s-o viziteze mai des. Dar sensibilul nu simţi ce i se cerea, sentimentul său trecu mândru peste asta şi el se arătă doar gata şi de acord să împrospăteze, cu Zilpa, binecuvântarea naşterilor. Află pentru aceasta dezlegare la Rahila, care nici nu o putea refuza, cu atât mai mult cu cât această Zilpa, cu sânii bogaţi, ce semăna întrucâtva cu stăpâna ei, aşa încât nici ea n-a ajuns niciodată cu adevărat pe placul lui Iacob, se înfăţişă la ea, soţia preferată, şi-i căzu la picioare, cerându-i iertare. Slujnica Liei îşi primi stăpânul umilă şi cu un zel slugarnic, rămase grea şi născu pe genunchii stăpânei sale, care o ajută să geamă. Într-al şaptelea an de căsătorie, al paisprezecelea de când Iacob sosise acolo, Zilpa îl

născu pe Gad şi-l hărăzi norocului; apoi, în anul optulea, respectiv al cincisprezecelea, îl născu pe Aşer, mâncăciosul. Astfel Iacob avu opt feciori.

În acea vreme când se născu Aşer, se petrecu şi întâmplarea cu dudaimii. Cel care a avut norocul să-i găsească a fost Re-uben – avea opt ani pe atunci, era un băieţel smead şi vânjos, cu pleoapele umflate. Lua şi el parte, încă de pe acum, la secerişul de la începutul verii, pentru care şi Laban şi Iacob se întorseseră de la păşune, de la tunsul oilor. Secerişul îi ţinea cu sufletul la gură pe toţi argaţii şi pe cei câţiva zilieri, năimiţi anume pentru această muncă, iar Laban şi Iacob lucrau de-a valma cu ei. Laban, oierul, care, cât privea munca pământului, se mărginise, până la venirea lui Iacob, numai la cultivarea unui câmp de susan, semăna, după găsirea apei, orz, mei, alac şi, mai ales, grâu: câmpul său de grâu, împrejmuit cu un gard de lut şi străbătut de canale şi diguri, era cel mai însemnat dintre ogoarele sale. Preţ de şase pogoane, se întindea

pe vălurirea lină a unei coline, pământ gras şi roditor; lăsat din timp în timp în pârloagă, lucru pe care Laban nu-l uita niciodată, potrivit unui obicei sfânt şi înţelept, ogorul acesta îi întorcea sămânţa de peste treizeci de ori.

De data asta, anul fusese mănos. Dumnezeiască răsplată se pogorâse asupra pioasei munci a câmpului, a plugului şi a mâinii ce semănase, a grapei, a prăsitoarei şi a darnicei ciuturi. Înainte de a da în spic, lanul dăruise vitelor lui Laban o păşune verde şi bună, gazela şi corbul ocoliseră ogoarele, lăcustele nu se abătuseră peste ţinut, nici revărsările de ape nu nimiciseră recoltele. Astfel, în luna lui Ijar, recolta se arăta bogată, mai ales că Iacob, deşi, cum se ştie, nu fusese niciodată agricultor, îşi dovedise şi în aceste treburi binecuvântata sa iscusinţă şi asigurase, cu vorba şi cu fapta, un semănat mai des decât de obicei, din care urmaşe o oarecare scădere a numărului de boabe pe spic, dar nu atât încât să nu fi dus la un spor pe întreaga recoltă –

spor îndestulător ca Laban tot să fie în câştig, sau cel puţin aşa îi dovedi Iacob cu socotelile sale, chiar dacă o parte bună din recoltă îi revenea personal ginerelui său.

Toată lumea era afară la câmp, chiar şi Zilpa care, între timp, îi mai alăpta pe Gad şi Aşer, numai fiicele, Lia şi Rahila, rămăseseră acasă, să gătească cina. Argaţii, în cap cu scufii de papură contra arşiţei soarelui, cu şoldurile încinse cu şorţuri de pânză şi cu trupurile lucind de sudoare, secerau cu mişcări largi ale braţelor, intonând cântece de slavă lui Dumnezeu. Alţii strângeau paiele, le făceau snopi şi le încărcau pe măgari sau în care trase de boi, apoi grâul binecuvântat era dus pe arii, treierat de vite, vânturat, cernut şi strâns grămezi. Şi copilandrul Ruben făcuse faţă ca un bărbat, alături de fiii lui Laban, la această sărbătoare a muncii. Când, în după-amiaza de aur, braţele i se îngreunară de trudă, prinse să hoinărească pe marginea miriştii. Şi, atunci, deodată, lângă zidul de lut, găsi mătrăguna.

Pentru a o găsi, se cereau o privire ageră şi cunoştinţe. Buruiana păroasă, cu frunzele ovale, se ridica numai puţin deasupra pământului, nearătoasă pentru priviri neştiutoare. Totuşi, după boabe, adică dudaimii, întunecaţi şi mari cam cât alunele, Ruben îşi dădu seama ce era aici în pământ. Râse şi mulţumi cerului. Apoi făcu, la repezeală, un cerc cu cuţitul, şi se apucă să sape jur împrejur, până când rădăcina principală nu se mai ţinu decât în firişoare subţiri. Rosti două cuvinte ocrotitoare de vrajă şi, cu o smucitură, smulse mătrăguna din pământ. Se aştepta s-o audă ţipând, dar nu se întâmplă nimic. Cu toate acestea, ţinea de moţ un adevărat omuleţ fermecat, bine clădit: cu carnea albă, cu două picioare, mare cât o mână de copil, era bărbos şi păros pe tot trupul – un pitic, care stârnea uimire şi râs. Băiatul cunoştea însuşirile lui. Erau numeroase şi folositoare dar, mai ales, Ruben o ştia, erau prielnice femeilor. De aceea, se gândi îndată că descoperirea va fi bună pentru mama sa

şi o luă la fugă, să i-o ducă.

Lia se bucură nespus. Îşi lăudă fiul mai mare, îi dădu un pumn de curmale şi-i atrase atenţia să nu se fălească cu descoperirea făcută nici faţă de tată, nici faţă de bunic.

— A tăcea, îi spuse ea, nu înseamnă a minţi, şi ar fi cu totul fără rost ca toţi să afle îndată ce avem în casă, destul că fiecare va simţi mai târziu harurile sale binefăcătoare. Voi veghea eu asupra lui, hotărî ea, şi n-ai grijă – o să mă pricep să-i smulg tainele. Îţi mulţumesc, Ruben, primul născut al primei născute, îţi mulţumesc că te-ai gândit la ea. Sunt alţii care nu se gândesc la ea. Şi, totuşi, de aceştia atârnă norocul tău. Acum, fugi de te joacă!

Astfel îl lăsă pe Ruben să plece, gândindu-se să-şi păstreze comoara pentru sine. Dar Rahila, sora ei, iscodise şi văzuse totul. Cine, însă, mai târziu, a iscodit la fel ca ea, şi cât pe ce să plătească cu viaţa flecărelile sale? Pornirea de a iscodi îi era înnăscută, dimpreună cu mult farmec,

şi le trecu mai departe, cărnii şi sângelui ei. Deci, o întrebă pe Lia:

— Ce ţi-a adus fiul nostru?

— Fiul meu, i-o întoarse Lia, nu mi-a adus nimic sau aproape nimic. Aşadar, te aflai din întâmplare pe aici, prin apropiere? În prostia lui, a găsit şi mi-a adus un cărăbuş şi o pietricică colorată.

— Ba nu, ţi-a adus un omuleţ al pământului, cu frunze şi fructe cu tot, îi replică Rahila.

— Fireşte, şi asta, îi răspunse Lia. Iată-l! priveşte-l cât e de dolofan şi caraghios. Fiul meu l-a găsit pentru mine.

— Ah, da, ai dreptate, ia te uită cât este de dolofan şi caraghios! exclamă Rahila. Şi cât de mulţi dudaimi are, şi încă plini de sămânţă! îşi şi împreunase mâinile lângă chipu-i frumos, rezămându-şi obrajii de ele. Nu lipsea decât să le întindă spre Lia, cu un gest de cerşeală. O întrebă:

— Ce vrei să faci cu el?

— O să-i pun, de bună seamă, o cămăşuică, o

lămuri Lia, după ce-l voi fi spălat şi uns cu alifii, apoi am să-l aşez într-o lădiţă, îngrijindu-l cu evlavie, să-i priască întregii case. Are să gonească duhurile rele ale văzduhului, oprindu-le să se vâre în vreun om sau în vreo vită din staul. Are să ne prezică vremea şi să ne dezvăluie lucruri care, deocamdată, mai sunt ascunse sau sunt îngropate în viitor. Pe bărbaţi îi va ocroti, dacă o să-l strecor pe ascuns în veşmintele lor, vor câştiga în negoţ şi le va aduce o hotărâre prielnică a judecătorului, chiar dacă nu au dreptate.

— De ce spui toate astea? se miră Rahila. Ştiu tot atât de bine ca şi tine că poate sluji la alde astea. Dar, pe deasupra, ce mai ai de gând să faci cu el?

— Vreau să-i tai frunzele şi dudaimii, reluă Lia, şi să pregătesc din ele o fiertură care adoarme pe cine doar miroase din ea, iar dacă miroase mai mult, îşi va pierde glasul. E o fiertură puternică, copila mea, şi oricine bea prea mult din ea, bărbat sau femeie, moare, însă luată câte puţin

este bună împotriva muşcăturilor de şarpe, şi dacă unuia trebuie să i se taie în carne, se face de parcă ar fi carnea altuia.

— Toate acestea-s fleacuri, strigă Rahila, şi ce-ţi stă ţie mai ales în gând, nu-mi spui! Ah, Lia, surioara mea, începu ea s-o linguşească, cerşind cu mâinile ca un copil mic. Tu, norocul ochilor mei, urmă Rahila, tu cea mai falnică dintre fiice! Dă-mi şi mie o parte din dudaimii fiului tău, ca şi pântecele meu să poată rodi, căci mâhnirea aşteptării zadarnice mă mistuie, îmi nimiceşte viaţa şi mi-e ruşine de nevrednicia mea. Vezi tu, căprioara mea cu părul de aur, printre atâtea capete negre, tu ştii puterile fierturii şi ce le face bărbaţilor şi că este ca o ploaie cerească pe uscăciunea stearpă a femeilor, le ajută să zămislească fericite şi să nască lesne! Ce mai ai nevoie de dudaimi, tu care ai şase băieţi cu totul, iar eu n-am decât doi, şi nici măcar aceştia nu sunt ai mei? Dă-mi mie dudaimii tăi, asina mea sălbatică, dacă nu chiar pe toţi, măcar câţiva, şi te

voi binecuvânta şi mă voi prosterna la picioarele tale, deoarece îi doresc cu înfrigurare.

Dar Lia, strângând mătrăguna la piept, se uită la soră-sa, cu privirea ameninţătoare a ochilor ei încrucişaţi.

— Asta-i prea de tot, îi zise ea. Iată, că vine cea mai iubită şi iscodeşte şi râvneşte la dudaimii mei. Nu ţi-e destul că-mi iei bărbatul în fiecare zi şi-n fiecare ceas, acum, pe deasupra, mai râvneşti şi la dudaimii fiului meu? E o neruşinare.

— Oare trebuie să-mi vorbeşti atât de urât, i-o tăie Rahila, şi nu poţi defel altminteri, chiar dându-ţi osteneală? Nu mă scoate din sărite, schimonosindu-le pe toate, când eu vreau, în amintirea copilăriei noastre, să-ţi arăt dragostea! Eu ţi l-am luat pe Iacob, bărbatul nostru? Nu, tu mi l-ai luat în noaptea sfântă, când pe ascuns, pe întuneric te-ai culcat cu el în locul meu, iar el, orbeşte, ţi l-a dăruit pe Ruben, care se cuvenea să fie zămislit de mine! Iar acum ar fi fost fiul meu, dacă lucrurile s-ar fi desfăşurat pe dreptate, şi mie

mi-ar fi adus buruiana şi rădăcina şi, dacă tu mi-ai cere ceva din ele, eu ţi-aş da.

— Ei, ce tot spui! i-o întoarse Lia. Oare chiar l-ai fi zămislit tu, într-adevăr, pe fiul meu? Dacă-i aşa, de ce n-ai mai zămislit, de atunci, pe nimeni, iar acum, la ananghie, vrei să faci vrăji? Lasă, ştiu eu foarte bine, nu mi-ai fi dat nimic! I-ai spus tu, vreodată, lui Iacob, când te mângâia şi voia să te aibă: „Iubitule, gândeşte-te şi la surioara mea!” Nu, tu îi aruncai priviri galeşe şi-i dădeai repede sânii, să se joace cu ei, şi nu-ţi păsa decât de plăcerea ta. Iar acum îmi vii să cerşeşti şi spui: „Ţi-aş da!”

— Vai ce urât! i-o întoarse Rahila. Cât de respingător de urât este ce te sileşte firea ta să vorbeşti – sufăr din pricina asta, dar şi de tine îmi pare rău, de dragul tău. Doar e un blestem să fii silită să le schimonoseşti pe toate, de îndată ce deschizi gura. Dacă nu ţi l-am trimis pe Iacob atunci, când voia să mă aibă pe mine, asta nu era defel pentru că-l voiam numai pentru mine,

Dumnezeul său şi zeii părinţilor noştri sunt martori că nu te mint. Iată, însă, că după nouă ani eu îi sunt tot stearpă, spre jalea mea fără leac, şi în fiece noapte când mă alege pe mine, nădăjduiesc cu înfocare în binecuvântarea cerului şi nu mi-e îngăduit să pierd prilejul. Tu, însă, care oricum îţi poţi îngădui să pierzi un prilej sau altul, la ce te gândeşti? Tu vrei să-l vrăjeşti pentru tine cu dudaimii şi mie să nu-mi dai din ei, ca în felul ăsta, să uite de mine şi tu să ai totul, iar eu, nimic. Căci eu aveam iubirea lui, tu îi purtai roadele şi în asta încă mai dăinuia un fel de dreptate. Tu însă le vrei pe amândouă, şi iubirea şi rodul, iar eu să muşc ţărâna. Aşa te gândeşti tu la sora ta!

Şi Rahila se aşează la pământ, plângând în hohote.

— Iau omuleţul fiului meu şi mă duc de aici, spuse cu răceală Lia.

Atunci Rahila, uitând de lacrimi, sări în picioare şi, cu glasul înăbuşit, strigă stăruitor:

— Nu face asta, pentru numele lui

Dumnezeu, stai şi ascultă-mă! Vrea să fie cu mine noaptea asta, mi-a spus-o în zori, când pleca de la mine. „Dulcea mea iubire, a spus el, îţi mulţumesc pentru data asta! Azi trebuie secerat grâul, dar după o arzătoare zi de muncă la câmp, vreau să vin, iubita mea, să mă îmbăiez în blândeţea ta lunară”. Ah, cum mai vorbeşte, bărbatul nostru! vorbirea lui e înflorită şi solemnă. Nu-l iubim noi, amândouă? Dar în schimbul dudaimilor ţi-l las ţie, în noaptea asta. Ţi-l las, fără vorbe, dacă îmi dai măcar o parte dintre ei, iar eu mă voi ascunde şi tu ai să-i spui: „Rahila nu vrea şi este sătulă de giugiuleală. Zice să dormi la mine”.

Lia făcu feţe-feţe.

— Este adevărat, îngăimă ea şovăitoare, că eşti hotărâtă să mi-l vinzi în schimbul dudaimilor fiului meu, şi că am să-i pot spune: „Azi eşti al meu”?

Rahila îi răspunse:

— Întocmai!

Atunci Lia îi întinse mătrăguna, cu rădăcină

şi cu frunze cu tot, şi punându-i-o grăbită în mână, îi şopti gâfâind:

— Ia-o, du-te şi nu te mai arăta!

Iar spre seară, când munca pe câmp încetă şi oamenii se întoarseră acasă, Lia ieşi în întâmpinarea lui Iacob şi-i zise:

— La noapte să dormi cu mine, căci fiul meu a găsit o broască ţestoasă, iar Rahila mi-a cerşit-o şi i-am dat-o cu acest preţ.

— Ei, cum, nu preţuiesc eu mai mult decât o broască ţestoasă, şi o mică besactea pestriţă, care se face din coaja ei? Nu-mi amintesc să fi fost chiar atât de hotărât să-mi petrec noaptea cu Rahila. Aşadar, a cumpărat ceva neîndoielnic cu ceva îndoielnic, ceea ce se cade să laud. Însă pentru că v-aţi înţeles în ce mă priveşte, fie şi aşa. Bărbatul nu se cuvine să se ridice împotriva înţelepciunii femeilor şi nici să se pună în calea părerilor şi hotărârilor lor.

CAPITOLUL ȘAPTE

RAHILA
Ghicitul în ultdelemn

Atunci a fost zămislita Dina, puștoaica – un copil fără noroc. Dar ea a redeschis trupul Liei; după o întrerupere de patru ani, vajnica femeie s-a aşternut iarăşi pe treabă. În al zecelea an de căsnicie, îl născu pe Isahar, măgarul ciolănos, iar în al unsprezecelea, pe Zebulon, cel care n-a vrut să se facă păstor. Biata Rahila! Ea, cu dudaimii, iar Lia prăsea. Asta a fost voia Domnului şi a mai vrut la fel încă un timp, adică până în ziua în care voinţa i s-a schimbat sau mai curând a păşit pe o nouă treaptă; până s-a dezvăluit o altă faţă din destinul urzit de el, iar Iacob, omul Binecuvântării, a avut parte de o fericire plină de viaţă, grea de suferinţă, cum spiritul său de om, limitat de timp, nici nu şi-o putuse visa, când a primit-o. Laban, bulgărele de pământ, avusese se vede dreptate când, la o bere, îi spusese, plin de înţeles, că Binecuvântarea ar fi forţă şi Viaţa tot forţă, şi

nimic altceva. Căci este o superstiţie naivă să crezi că existenţa oamenilor binecuvântaţi ar fi doar curată fericire şi searbădă prosperitate. Întrucât Binecuvântarea alcătuieşte, de fapt, doar fondul fiinţei lor, care se străvede, ca o lucire aurie, prin mulţimea de chinuri şi încercări.

În al doisprezecelea an de căsătorie sau al nouăsprezecelea din perioada Laban, nu s-a născut niciun copil; dar în al treisprezecelea, respectiv al douăzecilea an, Rahila a rămas grea.

Ce întorsătură neaşteptată şi ce mai început! Să ne închipuim bucuria ei îngrijorată şi neîncrezătoare, şi exaltarea îngenuncheată a lui Iacob! Rahila împlinise treizeci şi unu de ani; nimeni nu crezuse că Dumnezeu îi mai pusese deoparte acest vis. În ochii lui Iacob, ea era Sarai care, potrivit prorocirii întreitului trimis, trebuia să aibă un fiu, oricât părea de necrezut, şi, prosternat la picioarele femeii sale, îi dădea numele mamei originare, ridicându-şi ochii, înlăcrămaţi de evlavie, spre chipu-i palid, urâţit de

sarcină şi care îi părea mai fermecător ca oricând. Cât despre rodul trupului ei, rod atâta vreme refuzat, acum în sfârşit zămislit, acest prunc de care o neînţeleasă opreliştе lipsise, atâta vreme, speranţa lor încrezătoare, Iacob îl numise, încă de pe când Rahila îl purta în pântec, cu străvechiul, arhaicul nume al unui flăcău divin, încă foarte iubit în popor, deşi abia dacă mai era recunoscut oficial: Dumuzi, adevăratul fiu. Ceea ce Lia auzi. Ea îi dăruise lui Iacob şase fii adevăraţi şi o fiică de asemenea cu totul adevărată.

Era oricum lămurită. Limpede şi fără ocol, le vorbi celor patru fii mai mari, ce aveau atunci între zece şi treisprezece ani, aproape adulţi, vânjoşi, dezgheţaţi, cu înfăţişare bărbătească, măcar că destul de urâţi la faţă şi toţi predispuşi la o inflamaţie a pleoapelor.

— Fii ai lui Iacob şi ai Liei, le spuse ea, s-a zis cu noi. Dacă aceea are să-i nască un fiu – şi, cât despre mine, îi urez numai bine, zeii să-mi ocrotească sufletul – atunci stăpânul nu se va mai

uita la noi, nici la voi, nici la fraţii voştri mai mici, nici la copiii slujnicelor, iar la mine şi mai puţin încă, chiar de aş fi de zece ori prima nevastă. Căci asta sunt şi de şapte ori Dumnezeul lui şi zeii tatălui meu mi-au hărăzit izbânda de a fi mamă. Ea este însă preferata, şi de aceea pentru el şi cea dintâi, şi singura dreaptă, atât de trufaş îi este gândul, iar fiului ei, care încă nici n-a văzut lumina zilei, îi zice Dumuzi, cum aţi auzit şi voi. Dumuzi! E ca un cuţit în pieptul meu, ca o palmă pe obrazul meu numele acesta, e ca o urmă de bici pe obrazul fiecăruia dintre noi, totuşi, suntem siliţi să răbdăm. Aşa stau lucrurile, băieţi. Trebuie să ne stăpânim, voi ca şi mine, şi să ne ţinem inimile cu amândouă mâinile, să n-o ia razna împotriva nedreptăţii! Trebuie să ne iubim şi să ne cinstim stăpânul, chiar dacă în viitor, nu vom mai fi pentru el decât lepădături şi chiar dacă privirea lui va trece prin noi, de parcă am fi aer. Şi pe aceea vreau s-o iubesc şi-mi voi ţine inima, ca nu cumva s-o blesteme. Căci inima mea este plină de duioşie

pentru surioară şi-şi aminteşte cu drag de tovarăşa de joacă, în schimb simte o năprasnică poftă s-o blesteme pe preferata, care vrea să-l nască pe Dumuzi, şi atât de împărţite sunt sentimentele ce i le port, încât îmi simt trupul bolnav şi nu mă mai recunosc.

Ruben, Simeon, Levi şi Iehuda o mângâiară cu stingăcie. Tuspatru căzură pe gânduri, cu pleoapele lor umflate şi muşcându-şi buza de jos. Atunci începu. Atunci a încolţit în inima lui Ruben nesăbuita faptă din mânie, ce avea cândva s-o făptuiască ca s-o răzbune pe Lia, şi de la care început sfârşitul dreptului său de prim născut. Atunci, a fost sădită în sufletele celorlalţi fraţi, ura împotriva unei vieţi care mai era, ea însăşi, abia un mugure, a fost semănat ceea ce avea să răsară ca negrăită suferinţă sufletească pentru Iacob, binecuvântatul. Oare se cuvenea să fie aşa? Oare n-ar fi putut domni pace şi seninătate în neamul lui Iacob, toate să se desfăşoare lin şi cumpănit, într-o molcomă împăciuire? Nu, din păcate, dacă

trebuia să se întâmple ceea ce s-a întâmplat şi dacă faptul că s-a întâmplat este totodată dovada că trebuia negreşit să se împlinească. În lume se petrec multe, însă cum nu putem dori ca ele să nu se întâmple şi nici ca toate să dăinuie într-o paşnică încremenire, nu avem nici dreptul să osândim patimile care le mişcă; căci fără vină şi patimă, nu s-ar mai urni nimic.

Dar numai zarva făcută de starea Rahilei şi era de ajuns s-o supere şi s-o revolte pe Lia, căci nimeni nu se sinchisise vreodată de sarcinile ei obişnuite, de femeie vânjoasă. Rahila parcă era sfinţită de copilul ce-l purta în pântec, fel de a gândi la originea căruia era bineînţeles Iacob, şi ar fi fost de mirare să vezi pe vreunul de-ai casei, de la Laban până la ultimul sclav şi rândaş, îngăduindu-şi să gândească altminteri. În jurul ei, oamenii umblau în vârful degetelor, nu i se vorbea decât cu glasul mieros şi compătimitor, ba îşi mai plecau şi capul într-o parte, făcând cu mâinile gesturi, ca şi cum ar fi mângâiat aerul care îi

înconjura trupul. Nu lipsea decât să i se mai aştearnă sub paşi, ramuri de palmieri şi covoare, ca nu cumva să-şi lovească picioarele de vreo pietricică; iar ea, zâmbind palid, se lăsa, astfel, linguşită, mai puţin din egoism, cât pentru rodul lui Iacob, pe care cerul se îndurase, în sfârşit, să i-l dăruiască: pentru cinstirea celui adevărat, a lui Dumuzi. Dar cine ar putea deosebi între smerenia şi trufia celor binecuvântate?

Acoperită cu amulete, Rahila nu avea voie să pună mâna pe nimic prin casă, prin curte, în grădină sau pe ogoare. Iacob nu-i da voie. El plângea, când Rahila nu putea mânca sau când stomacul ei nu păstra nimic, căci săptămâni în şir o duse foarte greu, iar cei din preajmă trăiau cu groaza înrâuririi unor duhuri rele. Mamă-sa, Adina, îi punea mereu comprese cu alifii făcute potrivit unor reţete din vechime, ce aveau două puteri deosebite, una vrăjitorească, protectoare şi pentru a-l înspăimânta pe duşmanul nevăzut, alta vindecând firesc trupul şi făcând pielea mai moale.

Adina dădea pe răzătoare hreniţă, umbra-nopţii şi limba-câinelui, împreună cu rădăcina buruienii închinată zeului Namtar, stăpânul celor şaizeci de boli, le amesteca şi le freca eu untdelemn curat, descântat anume, iar cu alifia o masa pe Rahila în jurul buricului, de jos în sus, mormăind o incantaţie vagă, lipsită aproape de înţeles, ce-i pomenea pe toţi zeii.

— Să plece, să se ducă răul Utukku şi răul Alu; iar vouă, duhuri rele ale morţilor, Labartu, Labaşu, Boală de inimă, Dureri de stomac, Dureri de cap, Dureri de dinţi, Asakku, puternice Namtaru, vă poruncesc, în numele cerului şi al pământului, ieşiţi din casă!

În luna a cincea, Laban stărui ca Rahila să fie dusă la un preot prezicător de la templul E-hulhul al zeului Sân, de la Harran, să-i citească viitorul, atât ei, cât şi pruncului ce avea să se nască. Iacob îşi apără, de ochii lumii, principiile, împotrivindu-se şi refuzând să participe, cu toate că, în adâncul sufletului, murea de curiozitate, ca şi rudele

Rahilei, să afle ce va spune prezicătorul, şi era primul care cerea să nu se neglijeze nimic ce ar putea fi, cât de cât, folositor. Şi apoi bătrânul prezicător Rimani-Bel, nume care însemna „Bel-fie-ţi-milă-de-mine”, era fiu şi nepot de proroci, el însuşi fiind un ghicitor deosebit de cunoscut şi îndemânatic, meşter în a citi în untdelemn, astfel că, după obştească părere, prezicerile sale erau iscusite şi, de aceea, era mereu acolo o îmbulzeală grozavă; Iacob nu se învoi, fireşte, să meargă el însuşi să-l întrebe şi să aducă jertfe Lunii, era totuşi mult prea curios să ştie tot ce ar fi de spus, în orice privinţă, în legătură cu starea Rahilei şi ceea ce îi era hărăzit, încât să nu-i lase, cu îngăduinţă, pe părinţii ei să-şi facă voia.

Prin urmare, Laban şi Adina au fost cei ce au ţinut pe drumul spre Harran, de o parte şi de alta, dârlogii măgarului pe care încălecase femeia binecuvântată, conducând animalul cu binişorul, nu cumva să se poticnească, iar palida Rahila să fie zdruncinată. În urma lor, trăgeau oaia ce voiau

s-o jertfească. Iacob, care îi salutase la plecare, rămăsese acasă, întrucât nu voia să vadă fastul monstruos de la E-hulhul, nici să fie jignit la vederea curtezanelor şi efebilor care locuiau într-o casă ce ţinea de templu şi se vindeau străinilor pe bani grei, în cinstea idolului lor. Iacob aşteptă, fără să se spurce, prezicerea fiului ghicitorilor, profeţia din pocal, cu care ceilalţi se întoarseră îngânduraţi, şi ascultă în tăcere poveştile lor, de cum le-a mers în incinta templului şi înaintea celui ce ghicea în untdelemn – Rimani-Bel sau Rimut – cum cerea, de altfel, să i se spună mai pe scurt. „Ziceţi-mi Rimut, pur şi simplu!” îi îndemnase binevoitorul. „Mă numesc, este adevărat Rimani-Bel, pentru ca Sân să aibă milă de mine, dar eu, la rândul meu, sunt plin de milă faţă de aceia care înţeleg să aducă o jertfă, ca să se tămăduiască de deznădejdile şi îndoielile ce-i macină, aşa încât, spuneţi-mi simplu „Milă”, prescurtare care mi se potriveşte. Apoi, i-a întrebat ce au adus din cele necesare, a cercetat să vadă dacă darurile lor erau

fără stricăciune şi i-a îndemnat să mai cumpere, de la tarabele din curtea principală, anumite mirodenii de ars pe altar.

Plăcut bărbat, acest Rimani-Bel, sau Rimut, cu veşmintele sale albe de in şi cu scufia conică, tot de in – moşneag la trup, însă, zvelt şi nesluţit de osânză, cu barbă albă, nasul borcănat şi înroşit şi ochi mici, râzători, în care era înveselitor să priveşti.

— Sunt bine clădit, le spusese el, mădularele şi măruntaiele mele n-au niciun cusur, ca ale unui animal de jertfă plăcut zeilor, sau ale unei oi fără meteahnă. Sunt cumpănit ca stat şi proporţii, picioarele nu-mi sunt strâmbate nici în afară, nici înăuntru, încă nu-mi lipseşte niciun dinte, nici nu sunt saşiu, nici boaşele nu-mi sunt bolnave. Precum vedeţi, numai nasul mi-e puţin cam roşu, dar asta numai de veselie, nu din vreo altă pricină, căci sunt treaz la minte ca apa limpede. Aş putea să mă înfăţişez gol în faţa zeului, cum se obişnuia odinioară, după cum auzim şi citim. Acum, însă, ne

înfăţişăm înaintea lui înveşmântaţi în pânză albă de in şi cu asta mă învoiesc, căci este de asemenea curată şi neprihănită şi se potriveşte cu sufletul meu. Nu-mi pizmuiesc confraţii, preoţii-vrăjitori care oficiază în tunici şi mantăi roşii, înconjuraţi de înfricoşătoare strălucire, pentru a-i zăpăci pe demoni, duhurile ce-l pândesc pe om şi alte arătări. Şi aceşti preoţi-vrăjitori sunt folositori şi trebuincioşi şi-şi merită banii, totuşi, Rimani-Bel (acesta sunt eu) n-ar vrea să fie unul dintre ei, nici vreunul dintre preoţii care spală şi ung cu alifii, niciun bocitor şi nici vreun preot apucat de năbădăi, sau ceva de soiul ăsta şi nici vreunul dintre preoţii cărora zeiţa Iştar le-a preschimbat bărbăţia în feminitate, oricât de sacru ar fi aşa ceva. Niciunul dintre aceştia nu trezeşte în sufletul meu nicio umbră măcar de pizmă, atât de bine mi-e în propria-mi piele şi nici n-aş vrea să săvârşesc vreun alt soi de prorocire, decât numai al cititului în untdelemn, căci aceasta este cu mult cea mai înţeleaptă, mai limpede şi mai folositoare.

Între noi fie spus, atât la cercetarea ficatului animalelor jertfite, cât şi în prorocirea după zborul săgeţilor, intră mult bun plac şi nici tălmăcirea viselor sau a tremurăturilor nu sunt scutite de greşeli, încât, în sinea mea, cam fac haz pe socoteala lor. Cât despre voi, tatăl, mama şi copila ce poartă pruncul în pântec, aflaţi că aţi apucat-o pe calea cea bună şi aţi bătut la uşa la care trebuie. Căci strămoşul meu este Enmeduranki, regele Siparului dinaintea Potopului, înţeleptul şi Păstrătorul, căruia marii zei i-au dăruit arta cercetării untdelemnului pe apă şi a cunoaşterii viitorului, după cum o arată uleiul. În linie dreaptă, din tată în fiu, mă trag din el, şi tradiţia este neîntreruptă, căci de fiecare dată tatăl şi-a pus fiul preferat să jure pe tăbliţe şi stil, în faţa zeilor Şamaş şi Adad, şi l-a învăţat cartea intitulată „Când feciorul prezicătorilor”, şi, astfel, şirul s-a păstrat neîntrerupt până la Rimut, cel fără greş, veselul (ăsta sunt eu). Iar mie mi se dă partea din spate a oii, blana şi o strachină cu supă

de carne, asta ca s-o ştiţi; în afară de astea, voi mai primi zgârciurile şi jumătate din măruntaie, potrivit tăbliţelor şi prescripţiilor. Partea de la rinichi, coapsa dreaptă şi o bucată bună de friptură sunt partea zeului, iar restul îl vom mânca noi, la prânzul comun din templu, ne-am înţeles?

Aşa li s-a înfăţişat Rimut, fiul prezicătorilor. Apoi, au făcut sacrificiul, pe acoperişul stropit cu apă sfinţită; Laban şi Adina au aşezat pe masa Stăpânului patru chiupuri de vin, douăsprezece pâini, precum şi un amestec de lapte acru cu miere şi au presărat masa cu sare. După aceea, au ars mirodenii pe policandrele pentru tămâiere şi au tăiat oaia: sacrificatorul a ţinut-o nemişcată, preotul a înjunghiat-o şi jertfa rituală a fost împlinită. Cu câtă graţie a executat Rimut, bătrânul, în desăvârşirea mădularelor sale, înaintea altarului, dansul final, în salturi măsurate! Laban şi femeile nu putură să-l laude îndeajuns lui Iacob, care îi asculta în tăcere, stăpânindu-şi dorinţa mută şi nerăbdarea de a afla

prezicerea.

Da, prezicerea şi ce spunea untdelemnul erau întunecate şi cu multe înţelesuri; mult mai înţelept nu erai, dacă le ştiai, decât înainte, căci sunau totodată ca o consolare şi o ameninţare, dar de bună seamă că aşa şi trebuia să sune viitorul, dacă avea glas, şi tot te alegeai cu un zvon al lui, chiar de nu era decât un zumzăit şi o vorbire cu buzele nedezlipite. Rimani-Bel, cu varga de cedru într-o mână şi cu pocalul în cealaltă, se rugase, cântase, apoi vărsând untdelemnul în apă şi apa în untdelemn şi ţinând capul plecat într-o parte, urmărise semnele pe care le alcătuieşte untdelemnul turnat în apă. Pe ulei se iviseră două cercuri, unul mai mare şi altul mai mic: asta însemna, după toate aparenţele, că Rahila, fata oierului, va naşte un băiat. Dar unul dintre cercuri o apucase spre răsărit şi se oprise; aşadar lăuza se va tămădui. Însă în untdelemnul clătinat, se ivise o băşică: deci zeul ocrotitor o va ajuta în suferinţele ei, căci va fi greu. Omul va scăpa de necaz, căci

untdelemnul s-a lăsat la fund, când se mai adăugase apă, şi apoi a ieşit deasupra. După ce se împrăştiase, se adunase iarăşi la un loc, ceea ce însemna că, e adevărat, după suferinţe cumplite, omul se va vindeca. Fiindcă însă untdelemnul, când s-a adăugat apă, s-a lăsat la fund, înainte de a ieşi deasupra şi a atinge buza pocalului, bolnavul se va însănătoşi, dar cel sănătos va fi sortit morţii.

— Dar nu cumva băiatul! nu se putu stăpâni Iacob să exclame.

— Nu, în ceea ce priveşte copilul, se putea spune, mai curând, dimpotrivă, după semnele arătate de untdelemn, care, tocmai în această împrejurare, nu erau uşor de înţeles pentru mintea omenească. Copilul va pogorî în groapă, fără a înceta să trăiască, şi va fi asemenea bobului de grâu, care nu rodeşte decât dacă piere. Această tălmăcire, afirmase Rimut, era neîndoielnică, judecând după felul în care untdelemnul, când turnase apă în el, s-a despărţit în două, şi apoi s-a adunat iarăşi la un loc, iar la marginea sa către

soare a strălucit ciudat, ceea ce ar însemna ridicarea capului din moarte. Prezicătorul mai adăugase că asta nu era prea limpede și că nici el însuși n-o înțelegea, nu voia să se prefacă mai înţelept decât este, totuşi, se putea avea încredere în acest semn. Cât priveşte femeia, atât din probă, cât şi din contraprobă, rezultă că nu va vedea steaua fiului ei, când va ajunge la apogeu, afară doar dacă se va păzi de cifra 2. Căci aceasta ar fi îndeobşte o cifră purtătoare de nenoroc şi mai ales pentru fata oierului, iar semnele untdelemnului îi porunceau să nu pornească în călătorie sub semnul lui 2, altfel ar fi ca o armată care nu-şi va atinge ţelul pentru care a pornit la drum.

Aceasta era prezicerea şi vorbele ei şoptite, pe care Iacob le ascultă dând interesat din cap şi, totodată, ridicând din umeri. La ce-i slujeau? Era important să le auzi pe toate astea, căci era în joc Rahila şi copilul ei, altminteri însă n-aveai ce-i face şi trebuia lăsat în grija viitorului, ce înţeles avea să dea vorbelor şoptite. În privinţa asta, destinul şi

viitorul îşi păstrau, oricum, în mare măsură mâna liberă. Multe se puteau petrece sau ba, şi tot vor putea fi făcute să se potrivească, de bine de rău, cu prezicerea, astfel încât se va putea socoti că acesta îi fusese înţelesul. Iacob medită îndelung asupra esenţei oracolului în general, şi vorbi despre asta şi în prezenţa lui Laban, care însă nu pricepea mare lucru. Era, oare, prorocirea, prin natura sa, dezvăluirea unui viitor, la care nu se putea schimba nimic, sau era un îndemn la prudenţă şi un avertisment dat omului, să facă ce depindea de el ca o nenorocire anunţată să nu se întâmple? Aceasta ar fi presupus că hotărârea divină şi destinul nu erau imuabile, şi că îi era dat omului să le influenţeze. Dar, dacă acesta era cazul, viitorul nu exista în afara omului, ci înăuntrul său, şi cum de mai putea fi descifrat? De altfel, s-a întâmplat adesea ca măsurile preventive să provoace de-a dreptul nenorocirea prezisă, ba chiar că, fără aceste măsuri, nenorocirea nici nu s-ar fi putut întâmpla, ceea ce făcea din

avertisment, ca şi din destin, o batjocură a demonilor. Untdelemnul prezisese că Rahila avea să nască, dar foarte greu, un fiu. Dacă însă lăuza ar fi fost lăsată neîngrijită, dacă n-ar fi fost rostite descântece şi n-ar fi fost unsă cu alifiile trebuincioase, cum ar fi izbutit destinul să rămână credincios prezicerii sale favorabile şi totodată lui însuşi? În acest caz s-ar întâmpla, cu păcat, răul, împotriva destinului. Dar, atunci, nu era de asemenea cu păcat încercarea de a face să se întâmple binele împotriva destinului?

Laban nu încuviinţa asemenea chiţibuşării. Asta nu-i bine gândit, spunea el, ci strâmb, prea încâlcit şi cârcotaş. Viitorul era tocmai viitor, adică: încă nu-i şi deci n-ar fi determinat, dar într-o zi va fi şi atunci, aşa şi aşa, prin urmare, într-un fel oarecare, ar fi determinat, anume în măsura calităţii sale de viitor, şi mai mult despre asta nu se putea spune. O prezicere ar fi luminătoare şi plină de învăţătură pentru inimă, iar preoţii-prezicători sunt chemaţi şi plătiţi să prezică

viitorul, după o şcolire de ani, sub oblăduirea regelui celor patru părţi ale lumii, de la Babel-Sippar, de pe amândouă malurile fluviului, preferatul lui Şamaş şi favoritul lui Mardug – a regelui Sumerului şi al Akkadului, care locuia într-un palat cu temelii adânci de mai mulţi stânjeni şi într-o sală a tronului de o nespusă splendoare. De aceea, nu cârti!

Iacob tăcea şi aşa. Faţă de nimrudul de la Babel, purta în suflet o profundă ironie, moştenită de la străbunul său pribeag. De aceea, prezicerea nu i se părea mai sfântă prin faptul că Laban invoca în sprijinul ei pe preaputernicul monarh, nici prin aceea că suveranul nu mişca un deget, fără să se fi consultat cu prezicătorii. Laban plătise prezicerea cu o oaie şi tot felul de bucate pentru idolul Lunii, şi dacă n-ar fi decât de asta, tot trebuia să ţină la ce dobândise. Iacob, însă, care nu plătise, se comporta, firește, mai liber faţă de prezicere; dar îi făcea plăcere că auzise ceva fără să plătească, iar cât despre viitor, gândea el,

era gata determinat cel puţin într-o privinţă: dacă pruncul Rahilei era băiat sau fată. În pântecele Rahilei, lucrul se hotărâse, numai că nu se vedea încă. Prin urmare, exista, de pe acum, un viitor determinat, iar faptul că untdelemnul lui Rimani-Bel prezisese un băiat era, oricum, încurajator. Iacob era, de altfel, recunoscător prezicătorului pentru sfaturile practice pe care le dăduse; căci, ca un adevărat preot, se pricepea şi în meşteşugul tămăduirii, şi, cu toate că, fără îndoială, dăinuia o contrazicere între aceste două însuşiri ale sale, (căci se putea face medicina împotriva viitorului?), Rimut nu precupeţi să dea şi sfaturi încercate pentru naştere, în care reţetele doftoriceşti se completau reciproc, spre deplină eficacitate, cu descântecele rituale.

Mica Rahila n-a dus-o uşor. Multă vreme înainte să-i fi sosit ceasul, care după aceea mai că i-a fost ceasul morţii, începură doftoriceala, şi trebui să bea ce nu-i plăcea, de pildă mult untdelemn ce conţinea pulbere, anume măcinată,

de piatră de sarcină, ba, pe deasupra, trebui să mai îndure pe trup mulţime de cataplasme din alifii cu catran, untură de porc, peşte şi buruieni, ba chiar şi hartane întregi de animale necurate, care erau legate de ea cu sfori, ca şi cataplasmele. Un ied de jertfă sta mereu, cât dormea, la căpătâiul ei, să fie o jertfă ispăşitoare, adusă spiritelor nesăţioase, în locul Rahilei. O momâie de argilă, înfăţişând-o pe Labartu ieşind din smârcuri, sta zi şi noapte în preajma ei, cu o inimă de purcel în gură, pentru a momi cumplita vrăjitoare afară din trupul femeii însărcinate, unde se oploşise, şi s-o grămădească în propria ei efigie, care trebuia nimicită din trei în trei zile, cu lovituri de spadă şi îngropată într-un colţ lângă zid, treabă în timpul căreia era oprit să priveşti îndărăt. Spada era înfiptă într-un vas de jeratic, care trebuia de asemenea, lăsat, zi şi noapte, lângă Rahila, măcar că anotimpul se încălzise şi se apropia luna lui Tammuz. Patul Rahiiei era înconjurat de un mic parapet din terci de făină, şi trei grămezi de

cereale se găseau, în odaia ei, de asemenea potrivit prescripţiilor lui Rimani-Bel. Iar când se vestiră primele dureri ale facerii, ai casei se grăbiră să ungă laturile patului cu sânge de purcel şi să spoiască uşa casei cu gips şi asfalt.

Naşterea

Era vară atunci, ba chiar trecuseră şi primele zile ale Domnului staulelor, ale Sfâşiatului. De când era de aşteptat marea clipă în care cea dreaptă şi cea mai iubită avea să-i nască, Iacob nu se mai dezlipi de lângă ea, luând chiar parte la îngrijirea ei pregătitoare, împrospătându-i cataplasmele cu alifii, ba, o dată, fărâmase şi îngropase el momâia vrăjitoarei Labartu – cu toate că asemenea obiceiuri şi datini nu fuseseră statornicite de Dumnezeul părinţilor lui, dar puteau veni cumva tot de la acesta, prin intermediul idolului şi al prezicătorului său şi erau, în orice caz, singurele de urmat. În mai

multe rânduri, Rahila – palidă, trasă, împlinită numai la mijloc, unde fructul neştiutor îi aduna fără milă, ca să se hrănească, toată puterea şi seva – luase zâmbind mâna lui Iacob şi i-o pusese acolo unde, cu latul palmei, el putea pipăi loviturile surde ale pruncului, şi, astfel, prin învelişul cărnii, îl salută pe Dumuzi, adevăratul fiu, îndemnându-l să aibă curând curaj să iasă la lumina zilei, având grijă, totuşi, să se strecoare din adăpost cu îndemânare şi cruţare pentru mama care îl adăpostea, să nu sufere, sărmana, peste măsură. Când bietu-i chip se schimbă, zâmbind, şi ea vesti, cu suflarea scurtă, că simte că se apropie clipa, pe Iacob îl cuprinse o mare agitaţie, chemă părinţii şi slujnicele, porunci să se pregătească cărămizile, alerga în toate părţile, într-o frământare fără rost şi inima lui era numai rugă.

Zelul şi vitejia Rahilei nu pot fi destul lăudate. Cu un curaj voios, hotărâtă să se dovedească vrednică în faptă şi suferinţă, intră în

lucrarea naturii. Era atât de activă, nu de dragul aparenţelor şi pentru că nu mai trebuia să fie înaintea oamenilor stearpa, detestata, ci din motive de onoare mai adânci, mai trupeşti; căci nu numai comunitatea umană are sentimentul onoarei, ci şi carnea îl cunoaşte, ba chiar mai bine decât comunitatea umană, cum aflase Rahila când, fără dureri şi de ruşinea lumii, devenise mamă prin Bilha. Zâmbetul ei, acum când începeau muncile, nu era zâmbetul tulburat de atunci, în care se oglindise conştiinţa jalnică a cărnii sale. Ochii ei cuminţi şi frumoşi, extatici din cauza fericirii şi a miopiei, se cufundau acum în ai lui Iacob, căruia avea să-i nască în toată cinstea; căci aceasta era ora spre care privise cu un dor lucid de viaţă, când, erau ani de atunci, străinul, vărul de pe alte meleaguri, i-a stat înainte pe câmp, pentru prima dată.

Biata Rahila! Era atât de voioasă şi plină de bună-voinţă să îndure truda naturii, iar aceasta îi voia atât de puţin binele, o făcu să sufere atât de

cumplit! Oare Rahila, atât de sincer nerăbdătoare să fie mamă şi atât de convinsă de înzestrarea ei pentru maternitate, să nu fi fost cu adevărat, adică în carnea ei, creată pentru aceasta – cu mult mai puţin decât Lia, neiubita –, încât sabia morţii îi plutea deasupra capului când născu, iar la a doua oară se prăvăli peste ea şi o ucise? Oare poate fi astfel natura în conflict cu sine însăşi, şi poate batjocori astfel aspiraţiile şi credinţa voioasă, pe care chiar ea le-a sădit în inimă? Aşa se vede. Bucuria de viaţă a Rahilei n-a fost primită şi credinţa ei a fost dezminţită – asta fu soarta acestei fiinţe gata la sacrificii. Aşteptase încrezătoare şapte ani împreună cu Iacob şi, apoi, de-a lungul a treisprezece ani, a fost dezamăgită într-un chip de neînţeles. Acum, când natura îi acorda în cele din urmă ce dorise atât de fierbinte, o făcea la un preţ atât de îngrozitor, cum nu trebuiseră să plătească Lia, Bilha şi Zilpa laolaltă, pentru toate naşterile lor. Treizeci şi şase de ore, de la miezul nopţii până la amiază şi apoi încă o

noapte, până la o nouă amiază, chinurile sale înfricoşătoare se ţinură lanţ, şi dacă ar mai fi ţinut încă o oră sau măcar jumătate, Rahila şi-ar fi dat duhul. Încă de la început a fost o durere pentru Iacob, să-i vadă dezamăgirea; căci ea crezuse că va termina iute şi vesel, că va fi puternică, însă iată că, acum, nu mai făcea niciun progres. Primele semne părură să fi fost înşelătoare; pauze de mai multe ore întrerupseseră durerile prevestitoare, intervale nerodnice, tăcute şi pustii, în timpul cărora Rahila nu mai suferea, era adevărat, dar se plictisea şi îi era ruşine.

Din când în când, îi spunea Liei: „Soră dragă, cu tine a fost cu totul altfel!” şi aceasta trebuia să-i dea dreptate, aruncându-i o privire lui Iacob, stăpânul. Apoi, o vijelie de dureri se năpusti asupra lăuzei, unele mai cumplite decât altele, şi de fiecare dată mai îngrozitoare şi mai prelungite, iar când treceau, se părea că munca grea fusese zadarnică. Se mută de pe cărămizi pe pat, pentru ca iarăşi să se întoarcă pe cărămizi. Orele,

veghiile de noapte şi răstimpurile zilei treceau pe rând; Rahila se ruşina şi deznădăjduia din cauza neputinţei sale. Nu ţipa când o înşfăcau durerile şi nu mai voiau, defel s-o slăbească; strângea din dinţi şi se muncea cu o bună-credinţă mută, din răsputeri, deoarece nu voia să-şi sperie stăpânul, a cărui inimă duioasă o ştia, stăpânul care, în intervale de sleire, îi săruta, cu sufletul sfâşiat, mâinile şi picioarele. Dar ce-i ajuta bună-credinţa? Nu era primită. Când, însă, durerile întrecură orice măsură, scoase răcnete îngrozitoare şi sălbatice, care nu se potriveau cu faţa ei şi nici cu micuţa Rahila. Căci la acea vreme, când se crăpă din nou de ziuă, nu mai era ea însăşi, nu-şi mai ţinu firea, iar în urletele înfricoşătoare pe care le scotea, se auzea bine că nu ea răcnea, căci vocea era cu desăvârşire străină, era ţipătul demonilor pe care inima de purcel din gura momâii de argilă tot nu izbutise încă să-i atragă din trupul Rahilei în cel al păpuşii.

Erau dureri sfâşietoare care nu urneau nimic

din loc, ci făceau femeia sfântă şi nenorocită să îndure năprasnicele chinuri ale iadului, încât urletul îi învineţea chipul, iar degetele i se zgârceau prin aer, de parcă ar fi vrut să-l zgârie. Iacob rătăcea la întâmplare, prin casă şi curte, izbindu-se de pereţi, căci, astupându-şi urechile eu policarele, îşi acoperea ochii cu celelalte opt degete, strâns lipite. Implora ajutorul lui Dumnezeu – acum nu ca să-i dea un fiu, căci de copil nici nu-i mai păsa, ci ca Rahila să poată muri şi zăcea liniştită şi izbăvită de chinul infernal. Laban şi Adina, văzând că băuturile, alifiile şi fricţiile lor fuseseră neputincioase, mormăiau, zăpăciţi, tot felul de formule magice şi, printre răcnetele fiicei lor torturate, îi aminteau lui Sân, zeul Lunii, cu vorbe cadenţate, cum ajutase cândva o o vacă de a lor ce trebuia să fete şi, astfel, îl implorau s-o mântuie la fel, pe femeie, de strânsoarea menghinei care o zdrobea şi să-i vină într-ajutor roabei sale la durerile facerii. Iar într-un colţ al încăperii unde se afla lăuza, Lia sta

ţeapănă, cu braţele lipite de trup şi mâinile ridicate de la încheieturi, şi privea mută, cu ochii ei albaştri şi saşii, la preferata lui Iacob, cum se zbătea între viaţă şi moarte.

În sfârşit, din Rahila ţâşni un ultim răcnet, de o furie demonică nemaipomenită şi de o asemenea putere, cum nu putea fi scos de două ori fără a muri, şi nici auzit de două ori fără a înnebuni – şi în acea clipă, soţia lui Laban avu altceva de făcut decât să recite zeului Sân povestea vacii, căci pruncul lui Iacob, al unsprezecelea, şi, totuşi, întâiul, ieşise, slobozit din poalele întunecate şi însângerate ale vieţii – Dumuzi-Absu, adevăratul fiu al hăului. Bilha, mama lui Dan şi a lui Neftali, lividă la faţă, dar bucuroasă, sosi alergând, cu sufletul la gură, în curte, unde Iacob se refugiase înnebunit, pentru a-i vesti, bâlbâindu-se de emoţie, stăpânului, că, „ni s-a născut un copil, ne-a fost dăruit un fiu şi că Rahila trăieşte”; iar el se târî, tremurând din tot trupul, până la lăuză şi se prăbuşi lângă ea, plângând în hohote. Acoperită

de sudoare şi ca transfigurată de moarte, Rahila îngâna, cu răsuflarea sacadată, un fel de cânt al istovirii. Poarta trupului îi fusese sfâşiată, îşi muşcase limba, iar inima îi bătea atât de slab, de parcă ar fi vrut să se stingă. Aceasta fu răsplata bucuriei sale de viaţă.

Nu avu puterea să-şi întoarcă spre Iacob capul şi nici măcar să-i zâmbească, dar îi mângâie creştetul, pe când acesta stătea îngenuncheat lângă ea, şi ochii îi alunecară spre leagănul atârnat alături, în semn că se cuvenea să aibă el grijă de copil şi să-şi pună mâna pe fiul său. Îmbăiat, pruncul nu mai scâncea. Dormea, înfăşat în scutece. Părul negru şi lucios îi acoperea căpşorul, care sfâşiase poarta trupului Rahilei, avea genele lungi şi mânuţele minuscule, cu unghiile deplin formate. Nu era frumos pe atunci, de altfel cum se putea vorbi de frumuseţe la un copil atât de mic? Totuşi, Iacob văzu ceva ce nu văzuse la copiii Liei şi nici nu băgase de seamă la cei ai slujnicelor, văzu dintr-o ochire ceva ce, cu

cât privea mai mult, cu atât inima i se umplea de fervoare şi extaz. Dăinuia în jurul acestui nou-născut ceva ce nu se putea defini, ca un nimb de lumină, de gingăşie, armonie, simpatie, plăcut Domnului, ceva pe care Iacob, dacă nu-l putea înţelege, avea totuşi impresia că-l intuise în natura sa. Puse mâna pe prunc, şi rosti: „Fiul meu”. Însă, în clipa când îl atinse, noul născut deschise ochii, pe atunci albaştri, ce oglindeau lumina la zenit a soarelui naşterii sale, şi cu mânuţa sa minusculă, bine formată, apucă degetul lui Iacob, strângându-l uşor. Şi-l ţinu aşa, cu cea mai gingaşă strânsoare, continuând să doarmă; dormea şi Rahila, mama – un somn adânc. Iacob însă sta aplecat, reţinut de o strângere ca o boare, conlemplând, cam vreun ceas, lumina răspândită de pruncul său, până când acesta, scâncind, ceru de mâncare, şi atunci îl ridică şi-l mută alături.

Îl numiră Iosif, dar şi Iaşup, ceea ce însemna mărire şi sporire, cum ne numim noi fiii cu numele de August. Dar numele său întreg, împreună cu al

lui Dumnezeu, era Iosif-el sau Iosifiia, însă plăcându-le, încă de pe atunci, să considere şi prima silabă ca o aluzie la Fiinţa supremă, îi spuseră Iehosif.

Tărcații

Acum, că Rahila îl născuse pe Iosif, Iacob era foarte tandru şi voios; vorbea numai cu glas solemn, tremurat de emoţie, şi orgoliul sentimentului său era de neiertat. Deoarece pe la ora amiezii, când se născuse copilul, apăruse, la răsărit, semnul zodiacal al Fecioarei, care, cum ştia, corespundea cu steaua zeiţei Iştar, manifestare planetară a feminităţii cereşti, Iacob se încăpăţâna să vadă în Rahila, născătoarea, o fecioară celestă şi o mamă dumnezeiască, o Hator şi o Eset, cu pruncul la piept – iar acest fiu i se păru a fi un copil-minune, şi un uns al Domnului, a cărui ivire în lume însemna începutul unei ere binecuvântate de veselie, şi care va păstori prin

puterea lui Iahu. Nu rămâne decât să-l învinuim de lipsă de măsură şi de exaltare. O mamă cu pruncul în braţe este, fără îndoială, o imagine sfântă, însă cea mai elementară grijă de a respecta anumite susceptibilităţi ar fi trebuit să-i interzică de a face din această imagine o „icoană”, în sensul cel mai jignitor, iar din mica Rahila o slujnică astrală a Domnului. Ştia, bineînţeles, că ea nu era fecioară în înţelesul obişnuit şi pământesc al cuvântului. Cum ar mai fi fost cu putinţă aşa ceva! Când vorbea de „fecioară”, asta era doar o vorbărie mitic-astrologică. Totuşi, continua să stăruie asupra comparaţiei sale, cu o încântare ce ţinea prea mult la cuvânt, iar încăpăţânarea îi umplea ochii de lacrimi. După cum, fiind oier şi pentru că preaiubita inimii sale se numea Rahila – adică mioara – el ar fi putut, foarte bine, printr-un joc al minţii, destul de izbutit şi chiar graţios, să-i spună „mielul”, pruncului pe care ea îl alăpta. Tonul, însă, pe care îl folosea, vorbind despre mielul născut de

fecioară, nu era deloc glumeţ, ci părea să revendice, pentru piciul din leagăn, caracterul sfânt al jertfei neprihănite a primului născut din turmă. Toate fiarele sălbatice, delira el, vor ataca mielul, dar el le va birui pe toate şi atunci va domni bucuria între îngeri şi între oameni şi pe întreg pământul. Mai spunea despre fiul lui că este o mlădiţă fragedă, o crenguţă ruptă din cea mai gingaşă rădăcină şi, în felul acesta, spiritul său supra poetic îl asocia eu noţiunea primăverii lumii şi cu zorii, mijiţi chiar atunci, ai timpului binecuvântat, în care fiul ceresc îi va doborî pe cei năprasnici cu toiagul cuvântului său.

Ce exagerare a sentimentului! Şi pe lângă asta „zorii timpului binecuvântat” aveau, pentru Iacob, în măsura în care privea timpul său personal, o semnificaţie foarte practică. Însemna binecuvântarea în bogăţie – Iacob era sigur că putea vedea, în naşterea fiului celei drepte, chezăşia că acum afacerile sale în slujba lui Laban, oricât îi şi rodiseră pe sub mână, vor spori

hotărâtor şi într-o curbă puternic ascendentă şi că, după această cotitură, scârnava lume subpământeană îi va acorda, fără rezervă, toate comorile şi aurul pe care le avea: cu aceasta, bineînţeles, era strâns legat şi un alt gând, mai înalt şi mai sentimental, cel al reîntoarcerii, încărcat de averi, în lumea de sus, în ţara părinţilor săi. Ba, naşterea lui Iosif însemna un punct de cotitură în ciclul astral al vieţii sale, cu care, privind bine lucrurile, ar fi trebuit să coincidă ieşirea lui la lumină din lumea lui Laban. Dar asta nu se putea şi nu se potrivea atât de uşor. Nici Rahila nu era în stare să purceadă la drum (căci palidă şi slăbită, nu-şi revenea decât foarte încet şi foarte greu din cumplita sa naştere) şi nici copilului, un sugar, nu i se putea pretinde să îndure drumul anevoios de peste şaptesprezece zile făcut, odinioară, de Eliezer. Dar este de mirare, şi aproape de râs, cu ce uşurinţă sunt, câteodată, judecate şi relatate aceste lucruri. Astfel, se poate auzi că Iacob a petrecut

paisprezece ani la Laban, şapte şi încă şapte; şi că la sfârşitul acestui răstimp, s-ar fi născut Iosif, după care ar fi plecat acasă. Şi totuşi se spune răspicat că, la întâlnirea cu Esau, la vadul Iabocului, şi Rahila cu Iosif s-ar fi apropiat şi s-ar fi înclinat în faţa lui Edom. Dar cum ar fi fost în stare un sugar să se apropie de cineva şi să se încline în faţa lui? Pe atunci, Iosif avea cinci ani, iar aceşti cinci ani sunt tocmai aceia pe care Iacob i-a mai petrecut în casa lui Laban, după cei douăzeci, şi anume sub un contract nou. Nu putea pleca, dar putea face ca şi cum ar vrea să plece neîntârziat, pentru a-l strânge cu uşa pe Laban, bulgărele de pământ, care, îndeobşte, nu putea fi înduplecat decât prin constrângere şi prin folosirea neînduplecată a asprimilor vieţii economice.

De aceea Iacob se adresă lui Laban şi-i zise:

— Binevoieşte, tată şi unchiule, să-ţi pleci urechea la cuvântul meu.

— Înainte de a vorbi, îl întrerupse pe loc

Laban, ascultă-mă mai bine pe mine, căci am să-ţi spun ceva ce nu suferă amânare. Nu mai poate merge ca acum, şi dacă nu mai există o dreaptă rânduială între oameni, şi starea asta dăinuie, înseamnă pentru mine o ruşine. M-ai slujit pentru femei şapte ani şi încă o dată şapte, după contractul nostru, care se află depus la terafimi. Dar de câţiva ani, cam de şase, dacă nu mă înşel, învoiala şi contractul sunt depăşite, şi nu mai există drept între noi, ci doar obicei şi rutină, încât niciunul din noi nu mai ştie ce are sau nu de făcut. Viaţa noastră a ajuns acum ca o casă clădită fără fir cu plumb, vorbind deschis, ca a animalelor. Ştiu bine, căci zeii mi-au dăruit ochi să văd, că tu ai ieşit la socoteală, câtă vreme mi-ai slujit fără condiţii şi fără simbrie trecute în contract; căci ai pus la o parte tot felul de bunuri şi valori, pe care nu vreau să le preţuiesc acum, de vreme ce sunt ale tale, şi dacă odraslele lui Laban, Beor, Alub şi Muras, fiii mei, ar îndrăzni să bârfească în privinţa asta, i-aş opri. Căci o muncă merită să fie

răsplătită, însă asta trebuie rânduit cum se cuvine. Aşadar să mergem şi să încheiem un nou contract, pe încă şapte ani, deocamdată, şi sunt gata să tratez cu tine în legătură cu orice condiţie pe care ai avea de gând să mi-o pui.

— Asta nu poate fi, îi răspunse Iacob clătinând din cap, şi, din păcate, unchiul meu îşi risipeşte în zadar preţioasele sale cuvinte, efort pe care şi l-ar fi putut cruţa, dacă mă asculta de îndată. Căci nu pentru un nou contract vorbesc cu Laban, ei pentru a mă învoi să fiu liber şi să plec de aici. Te-am slujit douăzeci de ani, şi cum te-am slujit îţi las în grijă să judeci, deoarece nu s-ar cuveni s-o fac eu, întrucât n-aş putea folosi cuviincios singurele cuvinte potrivite. Ţie, însă, ţi-ar sta foarte bine să le foloseşti.

— Cine tăgăduieşte? făcu Laban. M-ai slujit cât se poate de mulţumitor, nu despre asta este vorba.

— Şi am îmbătrânit şi am încărunţit fără niciun rost în slujba ta, urmă Iacob, deoarece

pricina pentru care am părăsit casa lui Isaac şi locul meu de baştină, mânia lui Esau, s-a risipit de mult, iar vânătorul cu sufletul copilăros nu mai ştie nimic de vechile poveşti. De mult mă puteam reîntoarce oricând în ţara mea, dar n-am făcut-o. De ce n-am făcut-o? Pentru asta îmi stau iarăşi la îndemână numai cuvinte pe care n-am voie să le rostesc, căci sunt spre lauda mea. Acum, însă, Rahila, fecioara cerească, prin care tu trăieşti înfrumuseţat, mi l-a născut pe Dumuzi, pe Iosif, fiul meu şi al ei. Pe el vreau să-l iau, şi pe ceilalţi copii ai mei, ai Liei şi ai slujnicelor, şi am să-mi strâng tot ce-am agonisit aici, slujindu-te, am să încalec şi am să plec spre ţara mea şi la locul meu, ca, în sfârşit, să am grijă de propria-mi casă, după ce atâta vreme am vegheat numai şi numai pentru tine.

— Mi-ar părea rău de asta, într-adevăr, i-o întoarse Laban, şi am să fac tot ce-mi stă în putere ca să nu pleci. Aşa că, fiul şi nepotul meu să-mi spună deschis şi fără ocol, din inimă, ce cere

privitor la noi condiţii şi eu mă pun chezaş, jurând pe Anu şi pe Ellil, să chibzuiesc cu toată bunăvoinţa şi la cererile cele mai straşnice, pe care el le va putea rosti cu dreaptă cumpănire.

Iacob îi răspunse:

— Nu ştiu ce ţi-ar părea dreaptă cumpănire, ţinând seama de ce aveai înainte de a fi venit eu la tine, şi cum toate au sporit sub mâinile mele, încât însăşi soţia ta, Adina, a fost cuprinsă în avântul acesta şi ţi-a dăruit, în zilele tale cărunte, cu o neaşteptată putere, trei feciori. Ai fi în stare să găseşti cererile mele nechibzuite, şi de aceea mai bine tac şi plec.

— Vorbeşte şi vei rămâne, stărui Laban.

Atunci Iacob îşi rosti cerinţele şi spuse ce voia, dacă este să mai rămână un an sau mai mulţi. Laban se aştepta la cereri mari, dar nici chiar aşa. În prima clipă, fu ca lovit în cap, şi mintea i se zbătea, grăbită, întâi să înţeleagă bine cerinţele şi apoi, să le micşoreze însemnătatea prin niscaiva contrapropuneri.

Asta era vestita poveste cu oile tărcate, repovestită de mii de ori la fântâni şi la focuri, de mii de ori cântată şi purtată din gură în gură, în convorbiri frumoase, spre lauda lui Iacob şi ca pildă de lovitură de maestru a isteţimii de păstor – acea întâmplare, de care Iacob însuşi nu-şi putea aminti, la bătrâneţe, gândindu-se la trecut, fără ca un zâmbet subţire să nu-i fluture la colţul buzelor, în barbă... într-un cuvânt, Iacob cerea ca toate oile şi caprele florii, cele tărcate negru cu alb – nu cele de acum, lucrurile trebuiau bine înţelese, ci toate tărcatele care aveau să se nască în viitor în turmele lui Laban, să-i fie simbria şi să se adauge la avuţia sa, dobândită în lunga vreme cât îl slujise pe unchiul său. Propunerea se reducea la o împărţeală a animalelor ce le vor creşte pe viitor, oi şi capre, între stăpân şi argat, măcar că nu în două părţi egale; căci majoritatea oilor erau albe, iar tărcatele mai puţine, astfel încât Iacob se şi prefăcea ca şi cum ar fi vorba doar de ceva de lepădat. Dar cei doi, care se tocmeau aici, ştiau

foarte bine că oile tărcate erau mai focoase şi mai bune de prăsilă, şi Laban dădu glas, cu spaimă şi consideraţie, acestui gând, doborât de dibăcia şi obrăznicia cu care nepotul ştia să ceară.

— Ce-ţi trece prin cap! exclamă el. Ascultându-te, rămâi trăsnit. Prin urmare, tu ceri cele tărcate, cele mai bune de prăsilă? Asta-i grozav! Nu că nu ţi le dau, să nu mă înţelegi greşit! Te-am lăsat să ceri ce vrei, şi am să mă ţin de cuvânt. Dacă asta este condiţia la care te încăpăţânezi, căci altfel pleci, şi-mi smulgi copilele de la inimă, pe Lia şi pe Rahila, astfel că eu, om bătrân, n-am să le mai văd niciodată, fie cum spui. Însă, cinstit vorbind, îmi scurtezi zilele.

Şi Laban se aşeză, de parcă ar fi fost lovit de dambla.

— Ascultă, îi zise Iacob. Văd că ceea ce cer îţi vine greu şi nu-i chiar pe placul tău. Cum, însă, tu eşti frate adevărat cu mama şi deoarece ai zămislit-o, pentru mine, pe Rahila, fecioara stelelor, cea potrivită mie şi cea mai iubită, iată,

am să rostesc mai limpede cerinţele mele, încât să te sperie mai puţin. Vom merge amândoi la turmele tale, vom alege toate animalele tărcate sau bălţate, şi pe cele negre, şi le vom despărţi de cele albe, să nu mai ştie unele de altele. Şi abia după asta, toţi mieii care se vor naşte, fie tărcaţi, bălţaţi ori negri, să-mi fie daţi drept simbrie. Eşti mulţumit aşa?

Laban îl privi, clipind din ochi.

— Trei zile de drum! strigă el, deodată. Da, trei zile de drum să fie între cele albe şi cele negre, tărcate şi bălţate, să fie crescute osebit şi în gospodării deosebite, încât să nu ştie unele de altele, asta vreau! Şi aşa să fie pecetluit contractul nostru la Harran, în faţa judecătorului, apoi avem să-l punem în pivniţă, lângă terafimi, asta fiind cerinţa mea neapărată.

— E aspră pentru mine, îi zise Iacob. Da, e foarte, foarte aspră şi copleşitoare. Dar m-am obişnuit de mult să-mi văd unchiul judecând sever şi neînduplecat în afaceri, fără să ţină seama de

legături de rudenie, aşa că primesc condiţia ta.

— Faci bine, îi răspunse Laban, căci n-aş fi renunţat la ea nici în ruptul capului. Ei, şi-acum, ia spu¬ne-mi: care dintre turme te gândeşti s-o paşti tu, pe care vrei s-o ai tu sub cârja ta, pe cea tărcată sau pe cea albă?

— E drept şi firesc, i-o întoarse Iacob, ca fiecare să vegheze bunul care trebuie să-i rodească, aşa că eu voi veghea turma cu oi tărcate.

— Asta nu! sări Laban. Asta de bună seamă că nu! Ai cerut ce ai vrut, ba, ai fost chiar necruţător. Acum, este rândul meu şi-ţi spun condiţiile mele, ce-mi par strict minimale şi echitabile pentru a-mi păstra onoarea din punct de vedere economic. Prin noul contract te tocmeşti iarăşi la mine. Însă, dacă eşti sluga mea, raţiunea economică cere ca tu să păzeşti turma care îmi va aduce mie un folos, adică oile albe, nu turma celor tărcate, care îţi vor făta ţie. Pe acestea din urmă, vor putea să le păzească foarte bine Beor, Alub şi

Muras, fiii mei, pe care Adina mi i-a dăruit vajnici în zile când nu mai era tânără.

— Hm, făcu Iacob, treacă şi asta de la mine, nu vreau să mă opun cu ceartă, îmi cunoşti blândeţea!

Aşa şi-au încheiat învoiala şi Laban nu ştia ce rol jucase şi că era, din creştet până în călcâie, demonul păcălit. Bărbat socotit şi greu de cap! Voia, mai ales, să păstreze pentru sine folosul Binecuvântării lui Isaac şi-şi spunea că aceasta va fi mult mai puternică decât strădania firească a oilor tărcate. Mai ştia că, sub mâna lui Iacob, turma oilor albe, la care, după despărţirea lor de oile tărcate şi vârstate, nu încăpea nicio temere în privinţa naşterii de miei tărcaţi, va propăşi mai bine decât cealaltă, a tărcatelor, aflate în grija vrednică, dar nu foarte isteaţă, a fiilor săi. Bulgăr de pământ! De fapt, a chibzuit înţelepţeşte la Binecuvântare, dar nu îndeajuns pentru a-şi face o imagine exactă a iscusinţei lui Iacob şi a spiritului său născocitor şi deci, fără să viseze măcar la

planul pe care-l ascundea cererea ginerelui său, precum şi concesiile lui, nici la ideea profundă ce le sta la bază, dinainte întărită de experienţe temeinice.

Căci nu trebuie crezut că ideea tertipului său bine gândit, cum să obţină animale tărcate, chiar dacă se amestecau numai albe cu albe, i-a venit lui Iacob abia după încheierea contractului, pentru a trage foloase mai mari pentru sine. Gândul acesta îi încolţise în minte, la început, fără vreun scop anume, ca joc al spiritului, şi l-a încercat din dragoste pentru cunoaşterea pură, iar în acea învoială cu Laban, urmărea tocmai aplicarea isteaţă a ideii în practică. Ideea îi venise înaintea căsătoriei lui, când, fiind încă un îndrăgostit în aşteptare, priceperea sa de crescător de oi era deosebit de vie şi de lucidă – gândul ţâşnise din acea stare permanentă a lui de inspirată dragoste şi de profundă intuiţie. Într-adevăr, nu se va putea îndeajuns preţui sensibilitatea şi intuiţia cu care a silit natura să mărturisească una dintre

minunatele sale taine, descifrându-i experimental legile. Descoperise adică fenomenul înrâuririi descendenţilor prin cele văzute de viitoarea mamă. Stabilise experimental că vederea de către femelele în călduri a ceva tărcat avea consecinţe asupra rodului astfel zămislit şi că produşii respectivi se năşteau tărcaţi. Trebuie subliniat că dorinţa sa de cunoaştere fusese cu totul dezinteresată, iar el consemnase numeroasele cazuri de reuşită, de-a lungul seriilor de încercări, cu o satisfacţie absolut intelectuală. Însă un instinct îl îndemnase să ţină ascuns faţă de toţi, deci şi faţă de Laban, ce i se vădise din fenomenul miraculos al înrâuririi; chiar dacă se ivise de timpuriu şi ideea de a face din cunoştinţa ascunsă un izvor de hotărâtoare şi îmbelşugată îmbogăţire proprie, acest gând rămânea totuşi pe al doilea plan şi dobândi consistenţă numai când se apropie momentul încheierii unui nou contract cu socrul.

Pentru păstori, firește, în timpul „convorbirilor frumoase”, practica era totul,

şiretenia şireteniilor şi culmea tragerii pe sfoară. Astfel, povesteau păcăleala pe care Iacob i-o trăsese lui Laban, cu toate precauţiile sale, cum l-a despuiat sistematic de avutul său; cum luase crenguţe de plopi şi de aluni, pe care le cojise în dungi, şi le pusese în jgheaburile la care oile şi caprele veneau să se adape şi unde se împreunau când erau în călduri; şi cum, împreunându-se deasupra acestor crenguţe învârstate, fătau apoi miei şi iezi tărcaţi, eu toate că amândoi părinţii aveau blana albă; în sfârşit, mai povesteau cum Iacob folosise acest şiretlic îndeosebi la împerecherile de primăvară, lăsând lui Laban produşii mai târzii, deci de o valoare mai mică; cam asta cântau şi istoriseau păstorii, ţinându-şi isonul cu alăute, râzând de se prăpădeau de nemaipomenita coţcărie. Căci nu aveau religiozitatea lui Iacob, şi nici educaţia lui mitică, nesocotind seriozitatea pusă de el în desăvârşirea planului său: în primul rând, pentru a-l ajuta, potrivit datoriei sale de om, pe însuşi Dumnezeu,

regele, la îndeplinirea prorocirii privitoare la prosperitatea lui, şi apoi, fiindcă Laban, demonul care-l înşelase pe întuneric, vârându-i-o în aşternut pe Lia, arătoasă desigur, dar cu capul ca de câine, Laban, deci, se cuvenea să fie, la rândul lui, înşelat; şi, în sfârşit, se cădea să asculte de hotărârea care-i poruncea să nu părăsească lumea subpământeană decât încărcat de toate comorile care zăceau acolo din belşug, amestecate cu scârna.

Aşadar, iată cum s-au petrecut lucrurile: păşteau trei turme – una albă, de care răspundea Iacob, alta tărcată şi neagră, supravegheată de fiii lui Laban şi, în sfârşit, turma al cărei proprietar era Iacob, dobândită de-a lungul atâtor ani, fie prin negoţ, fie prin schimburile făcute, şi pe care o lăsase în paza păstorilor şi argaţilor săi, însă la care se adăugau, treptat, mieii tărcaţi, fătaţi atât de mioarele bălţate, cât şi de cele albe, dar vrăjite. Şi astfel, omul nostru adună atâtea bogăţii încât ajunseră de pomină, inspirând tuturora respect şi

nu se vorbea prin tot ţinutul decât de numărul oilor sale, al slujnicelor şi argaţilor, al măgarilor şi cămilelor sale. Până la sfârşit, Iacob ajunse mai bogat decât însuşi Laban, bulgărele de pământ, şi chiar decât toţi gospodarii cu vază chemaţi, odinioară, de acesta la nunta sa.

Furtul

Ah, cum îşi mai amintea Iacob, cât de adânc şi de limpede! Oricine îşi da seama de asta, când îl vedea stând în picioare şi meditând solemn, iar fiecare, în preajma sa, se silea să-şi înăbuşe manifestările propriei vieţi, din respect pentru o existenţă copleşită de asemenea istorii. Căci acum, situaţia lui Iacob cel bogat ajunsese foarte spinoasă – însuşi Dumnezeu, El, Preaînaltul, recunoscu că de atâta binecuvântare devenise de neîndurat şi îi dădu, prin vedenii, îndrumările cuvenite. De altfel, binecuvântatului, începuseră să-i ajungă la urechi veşti prea demne de crezare

în legătură cu starea de spirit a cumnaţilor săi, moştenitorii lui Laban: Beor, Alub şi Muras, faţă de el, cel îmbogăţit, declaraţii ostile ale acestora trei, vorbe ameninţătoare, transmise de păstorii-ajutori şi de argaţi, care la rândul lor, aflaseră de ele la curte, de la oameni de ai cumnaţilor, vorbe cu atât mai neliniştitoare, cu cât cuprindeau o bună parte de adevăr. „Iacob, omul ăsta, o rudă îndepărtată, ar fi spus ei, a venit aici înainte de a ne fi născut noi, cerşetor şi fără casă, doar cu pielea pe el, iar tata, din bunătate, i-a dat găzduire acestui trântor, luându-l ca argat, de dragul zeilor. Iar, acum, priviţi cum s-au întors lucrurile, chiar sub nasul nostru! Veneticul ăsta s-a ghiftuit cu carnea şi sângele nostru, însuşindu-şi bunurile lui Laban, şi a ajuns atât de gras şi bogat încât duhoarea pe care o răspândeşte îi supără pe zei, căci ce a făptuit este în faţa lor furt şi este sustragere de moştenire, în dauna moştenitorilor lui Laban. Aşa că a sosit ceasul să se restabilească dreptatea într-un fel oarecare, în numele zeilor

ţării: Anu, Ellil şi Marudug, fără a-l uita, însă, pe Bel Harran, de care suntem legaţi potrivit datinilor străbunilor noştri, pe când, din nenorocire, surorile noastre, soţiile lui, cred, într-o măsură oarecare, în Dumnezeu şi Domnul lui Iacob, care l-a învăţat vrăjitoria, astfel încât mieii de primăvară se nasc tărcaţi, iar averea tatălui nostru va fi a lui, datorită unui contract mârşav. Dar, dacă ajungem la treabă serioasă, vom vedea noi cine se va dovedi mai puternic în aceste locuri şi pe aceste meleaguri, zeii băştinaşi care, aici, sunt la ei acasă din vechi sau Dumnezeul lui, care n-are nici măcar un adăpost, în afară de Beth-el, ce nu-i decât o piatră pe un deal. Căci s-ar putea să pară ceva pe aceste meleaguri şi pe drept, de pildă, un leu să-l sfâşie în câmpie, şi nici nu va fi un neadevăr, căci noi, în mânia noastră, suntem lei. Este drept că, tatăl nostru, Laban, este prea credincios şi se teme să calce contractul depus în paza micilor noştri zei casnici. Dar i s-ar putea spune că un leu este vinovat, el se va mulţumi cu

atât. Desigur, tâlharul de la soare-apune are feciori voinici, din care doi, Simeon şi Levi, răcnesc de-ţi vâră spaima în oase. Dar şi nouă, deşi suntem copiii unui bărbat cărunt, zeii ne-au dat braţe ca de bronz, să lovim cu ele, iar noi l-am putea izbi pe neaşteptate, noaptea, când are să doarmă şi om spune că a fost fapta unui leu – şi tata are să ne creadă fără greutate.

Cam aşa se sfătuiră între ei fii lui Laban, vorbe ce nu-i erau menite lui Iacob, totuşi, le-a aflat de la păstorii-ajutori şi argaţii săi, pe care i-a răsplătit pentru asta; iar el clătină din cap, plin de o dreaptă dezaprobare, socotind că feciorii aceştia n-ar fi căpătat darul vieţii şi nici răsuflarea nărilor fără Binecuvântarea lui Isaac, căreia i se datora toată prosperitatea lui Laban, şi că s-ar fi cuvenit să le fie ruşine de asemenea uneltiri împotriva sa, adevăratul lor zămislitor. Totuşi, îngrijorat, din acel ceas Iacob se sili să citească pe chipul lui Laban, ce era cu el, stăpânul, şi în ce ape se scălda: era el oare dispus să creadă, dacă ar fi

spus-o cumnaţii, că o fiară l-ar fi sfâşiat pe Iacob? Citi pe faţa omului când acesta veni, călare pe un bou, să cerceteze stâna. Găsind că ar trebui să mai citească o dată, sosi el la curte, pentru a se sfătui cu privire la tunsoarea oilor, şi cu acest prilej îi urmări faţa de om morocănos. Şi iată, că nu se mai purta cu el ca ieri şi răsalaltăieri, se ferea de privirile lui cercetătoare, trăsăturile feţei i se alungiseră şi se întunecaseră, şi nicio clipă ochii lui Laban nu se ridicară să se uite în ochii lui, ba, dimpotrivă, când socrul schimba cu ginerele său cuvintele absolut necesare, şi-i ascundea sub sprâncenele stufoase, aşa încât, după a doua citire, lui Iacob i se limpeziră lucrurile şi fu sigur: nu numai că Laban ar crede basmul cu fiara care l-ar fi sfâşiat, dar, în adâncul sufletului său întunecat, i-ar fi chiar recunoscător fiarei.

Atunci, Iacob ştiu destul şi de cum adormi, auzi în vis, vocea lui Dumnezeu, spunându-i: „Pleacă la drum, cât mai iute”. Şi vocea stărui:

„Încarcă tot ce-i al tău, azi mai curând decât mâine, ia-ţi femeile, copiii şi tot ce-ai dobândit, cu ajutorul meu, în acest răstimp şi, păşind greu sub povara avuţiilor agonisite, porneşte către pământul părinţilor tăi, spre muntele Ghilead, iar Eu voi fi cu tine”.

Era o indicaţie în linii mari; gândirea şi organizarea în amănunt însă îi revenea omului şi, cu o calmă prudenţă, Iacob începu să-şi pună la cale fuga din lumea subpământeană. Înainte de toate, le chemă la păşunea unde-şi păzea turmele pe Lia şi Rahila, fiicele lui Laban, pentru a se sfătui şi a se înţelege cu ele, şi a fi sigur de ataşamentul lor. Cât despre cele două ibovnice, slujnicele lor, Bilha şi Zilpa, părerile lor nu trăgeau în cumpănă, vor primi poruncă.

— Aşa stau lucrurile, nu altfel, le spuse el soţiilor, după ce tustrei se aşezară cinchiţi pe călcâie în faţa cortului. Fraţii voştri, născuţi târziu, vor să-mi ia viaţa acum, din pricina avutului meu, care este al vostru şi al copiilor

voştri. Când citesc însă pe chipul tatii dacă mă va apăra de uneltirile răilor, aflu că nu mă mai priveşte ca ieri şi răsalaltăieri, ci că nu mă priveşte defel; căci lasă să-i atârne o jumătate a feţei, de parcă ar fi fost lovit de dambla, iar cealaltă jumătate tot nu vrea să ştie de mine. Şi anume de ce? L-am slujit cu toate puterile. De trei ori câte şapte ani, şi încă alţi patru pe deasupra, el, în schimb, m-a înşelat cât a putut, schimbându-mi simbria după bunul său plac şi pretextând asprimea vieţii economice. Dar Dumnezeul de la Beth-el, Dumnezeul tatălui meu, nu i-a îngăduit să mă păgubească şi a întors lucrurile în folosul meu. Iar când Laban a spus: tărcaţii vor fi simbria ta, iată, berbecii albi au gonit oile albe şi toată turma a fătat numai miei tărcaţi, astfel încât tatălui vostru i-a fost luată averea, fiindu-mi dată mie. Din pricina asta, eu trebuie să mor, şi se va spune: l-a sfâşiat un leu. Dar Domnul de la Beth-el, în cinstea căruia am miruit piatra, vrea să trăiesc şi să ajung foarte bătrân, şi, de aceea, m-a înştiinţat în vis să

iau tot ce este al meu, să plec pe furiş şi, trecând dincolo de apă, să mă întorc în ţara străbunilor mei. Am vorbit. Acum, vorbiţi voi!

Atunci, se vădi că şi femeile erau amândouă de părerea lui Dumnezeu – şi cum, oare, s-ar fi putut să fie altfel? Bietul Laban! Ar fi fost biruit, chiar dacă fiicele lui ar fi avut de luat o hotărâre, ceea ce nu era deloc cazul. Ele erau ale lui Iacob. Preţul cumpărării fusese plătit în paisprezece ani. Dacă lucrurile s-ar fi desfăşurat firesc, cumpărătorul şi stăpânul lor ar fi trebuit de mult să le ia din casa părintească şi să le ducă în sânul propriului său neam. Ele deveniseră mamele a opt dintre copiii lui, înainte să se întâmple ce era firesc, şi Iacob să-şi valorifice drepturi dobândite de mult. S-ar fi cuvenit, oare, să-l fi lăsat ele pe Iacob să plece, cu fiii lor şi cu Dina, fiica Liei, iar ele să rămână cu tatăl lor, care le vânduse? Ori s-ar fi cuvenit să fugă el singur, cu toate averile pe care Dumnezeul său le sustrăsese de la Laban, pentru a li le da lor şi copiilor lor? Sau trebuiau

oare să dezvăluie tatălui şi fraţilor lor planul lui de fugă şi să-i pricinuiască pierderea? Toate erau cu neputinţă. Una mai cu neputinţă decât alta. Şi, înainte de orice, ele îl iubeau doar, îl iubeau pentrecute, chiar din prima zi a venirii lui, şi niciodată nu se ivise un prilej mai potrivit decât acesta pentru o întrecere în devotament. Astfel, încât, amândouă se lipiră de el, fiecare pe o parte, şi-i vorbiră deodată:

— Sunt a ta! Cum gândeşte ailaltă nu ştiu şi nici nu întreb. Eu, însă, sunt a ta oriunde eşti şi oriunde ai merge. Dacă fugi ca un fur de-aici, furămă şi pe mine, cu tot ce ţi-a dăruit Dumnezeul lui Avraam, iar Nabu, călăuza, zeul hoţilor să fie cu noi!

— Mulţumesc! răspunse Iacob. Vă mulţumesc amândurora deopotrivă! Peste trei zile, Laban vine încoace, să tundă cu mine turma, după care se va duce cu Beor, Alub şi Muras, cale de alte trei zile, să tundă oile sale tărcate. În acest timp, eu am să adun ce-i al meu, care se află la jumătate de drum

între mine şi ei, turmele pe care Dumnezeu mi le-a dăruit mie, şi astfel, de azi în şase zile, când Laban va fi departe, noi vom porni pe ascuns cu întreaga noastră avere către apa Prat şi către Ghilead. Duceţi-vă, vă iubesc aproape deopotrivă. Iar tu, Rahila, lumina ochilor mei, ai grijă de mielul fecioarei, de Iehosif, adevăratul fiu, călătoria să-i fie cât mai uşoară, şi gândeşte-te pentru el la învelitori calde pentru nopţile reci, căci mlădiţa este firavă, ca şi rădăcina din care a fost ruptă în spasme şi dureri. Mergeţi şi gândiţi-vă la vorbele mele!

Astfel, ba chiar şi mai amănunţit, a fost urzită fuga de către Iacob, care îşi mai amintea de ea la bătrâneţe cu un freamăt plin de şiretenie. Dar până în ceasul morţii îşi aducea aminte cu emoţie şi vorbea de ce făcuse atunci Rahila, mititica, în fermecătoarea ei nevinovăţie şi viclenie. Ea săvârşi totul după mintea ei, fără să spună cuiva ceva şi nici chiar lui Iacob nu-i mărturisi decât mai târziu, pentru a nu-l face părtaş la isprava ei, ca

astfel el să poată jura cu inima curată înaintea lui Laban. Dar ce săvârşise? La ceasul tainic al fugii, când întreg pământul se afla sub semnul zodiacal al lui Nabu, zeul hoţilor, Rahila fură şi ea. Când Laban părăsi curtea pentru a se duce să-şi tundă oile, Rahila coborî, la ceas de noapte, pătrunzând prin chepeng, în încăperea mormintelor şi a chitanţelor, şi fură micii zei casnici ai tatălui ei, terafimii, apucându-i pe rând, unul după altul, de căpşoarele lor femeieşti sau bărboase, îi puse la subsoară şi sub cingătoare, mai ţinând câţiva şi în mână, şi se întoarse pe furiş în odăile femeilor, unde ascunse momâile de argilă, vârându-le printre lucrurile casnice, pentru a le lua cu ea la drum în călătoria hoţească. Căci în căpşorul ei dăinuia confuzia, şi asta tocmai îl emoţionă pe Iacob, când află totul – fu pe cât de înduioşat, pe atât de îngrijorat. Rahila se convertise de dragul lui, pe jumătate, potrivit propriei ei mărturisiri, la credinţa în Dumnezeul lui, Supremul şi Unicul, abjurând cultul divinităţilor băştinaşe. Dar, cu

cealaltă jumătate, şi în taina inimii sale, ea continua să fie idolatră, spunându-şi măcar: ce-i sigur e sigur! În orice caz, ea îi şterpeli lui Laban sfetnicii şi ghicitorii, ca aceştia să nu-i dea de veste de cărările apucate de fugari, şi să-i ocrotească împotriva urmăririi, căci, potrivit credinţei locale, de asta erau buni, după puterile şi harurile lor. Ea ştia cât de mult ţinea Laban la aceşti piticuţi şi la aceste mici femei ce o întruchipau pe Iştar, cât de mult îi preţuia, şi, totuşi, fură de dragul lui Iacob, fură terafimii. Aşadar n-a fost de mirare că, mai târziu, când i-a mărturisit furtişagul, el a îmbrăţişat-o cu lacrimi în ochi şi, fără a stărui, a mustrat-o cu blândeţe, pentru confuzia ideilor sale religioase şi fiindcă îl lăsase să jure fals în faţa lui Laban, când acesta i-a ajuns din urmă: căci Iacob pusese orbeşte chezăşie vieţile lor, ale tuturor, că idolii nu sunt în cortul său.

Urmărirea

Terafimii însă nu-şi vădiră deloc, în acest caz anume, puterea lor ocrotitoare – poate tocmai fiindcă nu voiau să se întoarcă împotriva proprietarului lor drept. A treia zi, abia ajuns la oile tărcate şi negre, pentru a le tunde, Laban află că fiul lui Isaac fugise cu soţiile, slujnicele, cei doisprezece copii şi cu toate bunurile sale, şi că apucase, cum era firesc, spre apus, o află de la argaţii ce păzeau turmele, care nădăjduiau, în schimbul unei povestiri cât mai credincioase, o răsplată mai mare decât cea pe care au primit-o: ba, împotriva aşteptărilor lor, puţin a lipsit să nu fie şi bătuţi. Furios, Laban se grăbi spre casă, unde constată că idolii îi fuseseră furaţi şi se avântă îndată, împreună cu fiii şi un număr de oameni înarmaţi, pe urmele fugarilor.

Da, a fost întocmai ca în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, când, pe drumul încoace, Elifaz gonea în urma lui Iacob: se văzu iarăşi urmărit înfricoşător, cu atât mai înfricoşător cu cât forţa

care-l hăituia era mult mai mobilă decât el, cu lungul său convoi de animale mici, vite de povară şi căruţe trase de boi, care se târa anevoie prin praf, ca o omidă. Dar, în spaima ce-l cuprinse, când iscoadele şi cercetaşii din spatele convoiului vestiră apropierea lui Laban, se amestecă şi o satisfacţie intelectuală, datorată analogiei şi simetriei întâmplărilor. Şapte zile i-au trebuit lui Laban să-şi ajungă din urmă ginerele, iar acesta depăşise atunci partea cea mai anevoioasă a călătoriei, pustiul, şi atinsese înălţimile împădurite ale munţilor Ghilead, de unde nu mai trebuia decât să coboare pentru a ajunge în valea Iordanului, care se vărsa aici în Marea lui Lot sau Marea Sărată – când îşi consumase avansul şi trebui să se resemneze să-i întâlnească şi să-i înfrunte pe urmăritorii săi.

Decorul înconjurător, priveliştea ce dăinuie şi astăzi, fluviul, marea şi munţii învăluiţi în ceaţă sunt martorii şi chezăşii tăcuţi ai istoriilor ce au înavuţit şi înnobilat spiritul lui Iacob, ce au făcut

să privim cu atâta sfială meditaţiile sale, istorii pe care vrem să le povestim amănunţit – adică laolaltă cu împrejurările lor, cum i s-au întâmplat aici, într-adevăr şi verificabil, în statornică armonie cu muntele şi valea. Aici a fost, toate sunt întocmai şi se potrivesc, noi înşine am coborât în adâncimile înfricoşătoare şi, de pe ţărmul apusean al Mării lui Lot, cu apa dezgustătoare, am putut vedea totul cu ochii, că aşa este şi că priveliştea coincide cu cea din istorii. Ba, acele înălţimi albăstrii spre răsărit, dincolo de leşie, sunt Moab şi Amon, ţările copiilor lui Lot, ale celor blestemaţi, pe care fiicele sale le zămisliseră culcându-se cu tatăl lor. Dincolo, în fund, în depărtatul sud al mării, se zăreşte nedesluşit pământul Edomului, Seir, Ţara ţapului, de unde Esau s-a pornit, tulburat, în întâmpinarea fratelui său, pe care l-a întâlnit pe malul Iabocului. Se potriveşte oare relatarea cu munţii Galaad, unde Laban şi-a ajuns din urmă ginerele şi cu situarea lor faţă de apa Iabocului, la care Iacob a ajuns

după aceea? Întocmai. Probabil că locuitorii de atunci dădeau numele de Galaad întregului ţinut de la răsăritul Iordanului, ba, încă şi mai departe spre nord, până la râul Iarmuc, ale cărui ape repezi se adună cu ale Iordanului, la mică depărtare de lacul Kinneret sau Ghenezaret. Însă munţii Galaadului sunt, îndeosebi, acele înălţimi ce se întind pe amândouă malurile Iabocului, spre apus şi răsărit, de unde te coborî în luncile lui şi către vadul pe care Iacob l-a ales pentru trecerea alor săi; el însă rămase în urmă peste noapte, şi înfruntă singuratica aventură de pe urma căreia a rămas puţin şchiop pe tot restul vieţii. De altfel, din faptul că a trecut pe aici curentul cald al fluviului, reiese limpede că Iacob, împreună cu convoiul său de oameni trudiţi şi vite vlăguite, nu s-a îndreptat întâi către vatra părintească, ci a apucat-o drept spre apus, pe valea Sihemului, de la poalele munţilor Garizim şi Ebal, unde nădăjduia să se poată odihni. Da, totul se potriveşte în mod controlabil cu sine însuşi şi

mărturiseşte, în cele din urmă, că nu este nicio minciună în cântecele păstorilor şi în convorbirea lor frumoasă.

Va rămâne întotdeauna neclar care a fost de fapt starea de spirit a lui Laban, bulgărele de pământ, în răstimpul furioasei sale urmăriri, căci purtarea sa, când l-a ajuns din urmă, i-a oferit lui Iacob numeroase surprize foarte plăcute; şi tot aşa s-a întâmplat, cum şi-a dat mai târziu seama, într-o frumoasă potrivire, cu Esau, la întâlnirea lor. Da, starea sufletească a lui Laban a fost, la pornire, evident la fel de tulburată ca aceea a Roşului. Spumega de mânie şi luase arme împotriva fugarului, apoi a calificat purtarea acestuia numai de prostească şi, în timpul convorbirii lor i-a mărturisit nepotului său că un zeu, Dumnezeul surorii sale, l-ar fi cercetat în vis, amenințându-l ca nu cumva să-i vorbească lui Iacob altfel decât prieteneşte. Se prea poate să se fi întâmplat aşa, căci lui Laban îi era destul să afle de existenţa Dumnezeului lui Avraam şi al lui Nahor, ca, măcar

că nu se număra printre adepţii Lui, să-i recunoască o realitate tot atât de evidentă ca cea a zeiţei Iştar sau a zeului Adad. Este, însă, îndoielnic dacă el, neiniţiatul, a văzut şi a auzit în vis, cu adevărat, pe leho, Unicul; învăţaţii şi comentatorii s-au exprimat, în această privinţă, cu oarecare mirare, şi mai demn de crezut este că Laban dădea în chip mai expresiv numele de vedenie anumitor sentimente şi temeri ce îl năpădiseră pe drum, unor reflecţii iscate în sinea lui – de altfel, însuşi Iacob nu făcu aici mare deosebire şi încuviinţă acest fel de a vorbi. Douăzeci şi cinci de ani îl învăţaseră pe Laban că era vorba de un om binecuvântat, iar dacă este foarte de înţeles că a fost furios că Iacob, plecând, furase totodată şi urmările Binecuvântării, de dragul căreia Laban făcuse mari sacrificii, nu mai puţin uşor se înţelege că prima lui intenţie, de a-l înfrunta cu forţa, a fost foarte curând domolită de consideraţii timide. De altfel, împotriva plecării femeilor, a fiicelor lui, nu se putea obiecta

aproape nimic. Iacob le cumpărase, iar ele îi aparţineau cu trup şi suflet, şi însuşi Laban dispreţuise, odinioară, pe cerşetorul care nu avusese unde le duce cu alai nupţial, scoţându-le din casa părintească. Cum mai orânduiseră zeii acum altfel lucrurile şi îngăduiseră acestui bărbat să-l despoaie! Repezindu-se cu furie în urmărirea fugarului, Laban nu prea gândea că ar face-o ca să-şi recapete averile prin puterea armelor, ci era doar îmboldit de o dorinţă tulbure să micşoreze groaza de pierderea definitivă a tuturor celor ce trecuseră din mâna sa în a lui Iacob, luându-şi măcar rămas bun de la hoţul norocos, ajungând la o pace cu el – atunci s-ar fi simţit mai bine. Numai într-un singur punct îşi răcnea, într-adevăr, revolta, pretinzând restituirea: era vorba de terafimii furaţi. Dintre toate temeiurile nelămurite şi tulburi ale urmăririi sale frenetice, acesta era singurul element cert şi concret: voia să-şi recapete micii idoli casnici, iar cine a putut resimţi cât de cât simpatie pentru acest om al afacerilor şi

al contractelor, aspru şi grosolan, va fi, şi azi, mâhnit şi puţin trist, că nu i-a mai recăpătat niciodată.

Întâlnirea între fugar şi urmăritor a avut loc în forme ciudat de paşnice şi liniştite, deşi, dacă ne gândim la atitudinea lui Laban când s-a pornit, ne-am fi putut aştepta la ceva semănând a ciocnire. Noaptea cădea peste Galaad, iar Iacob abia pusese să se întindă tabăra pe iarba jilavă a unei coline, să fie priponite cămilele de ţăruşi, turmele strânse în ţarcuri, ca animalele să se poată încălzi între ele, când Laban sosi tăcut, şi puse şi el să i se ridice, în tăcere de umbre, cortul în preajmă şi se mistui înăuntrul lui, pentru a nu se mai arăta deloc toată noaptea.

A doua zi însă ieşi, dis-de-dimineaţă, îndreptându-se cu paşi apăsaţi către cortul lui Iacob, care-l aştepta puţin tulburat, şi, după ce se salutară atingându-şi fruntea şi pieptul, se aşezară în faţa cortului.

— Lăudat fie înaltul că mi-a îngăduit să-l mai

văd încă o dată pe unchiul şi tatăl meu, începu Iacob spinoasa convorbire. Nădăjduiesc că truda drumului nu i-a dăunat cu nimic sănătăţii.

— Sunt mai vânjos decât anii mei, i-o întoarse Laban. De bună seamă că ai fost încredinţat de asta, când m-ai silit să fac această călătorie.

— Cum aşa? îl întrebă Iacob.

— Cum aşa? Omule, cercetează-ţi cugetul şi gândeşte-te ce mi-ai făcut fugind de acasă pe furiş, nesocotind contractul şi răpindu-mi nemilos fiicele, ca pe o pradă de război! După părerea mea, trebuia să rămâi pe veci la mine, după contractul care m-a costat sângele meu, dar pe care eu l-am respectat cu sfinţenie, potrivit datinilor ţării. Dar dacă pe tine nu te-a răbdat şi ai vrut atât de aprig să pleci, ca să intri în drepturile şi moştenirea ta, de ce nu ţi-ai dezlipit buzele, să-mi vorbeşti ca un fiu? Am fi întreprins cu întârziere, este adevărat, ceea ce situaţia te-a împiedicat să împlineşti la timpul potrivit, şi te-am fi însoţit pe pământ sau pe apă, în sunete de harpe

şi de chimvale, cu tot alaiul cuvenit. Dar tu ce-ai făcut? Trebuia oare să furi mereu, şi zi şi noapte – şi n-ai niciun pic de inimă şi nici simţire în măruntaiele tale, ca să mă lipseşti pe mine, un bătrân, de plăcerea de a-mi îmbrăţişa copii pentru ultima dată? Vreau să-ţi spun cum te-ai purtat: ai avut o purtare neroadă, acesta este cuvântul care-mi vine pe buze, acum, pentru purtarea ta. Şi dacă aş vrea, şi dacă, ieri, nu m-ar fi cercetat un glas în vis – fiind poate glasul Dumnezeului tău – sfătuindu-mă să nu mă cert cu tine, fii încredinţat că băieţii şi argaţii mei ar fi destul de voinici să te înveţe minte, acum că te-am ajuns din urmă, în fuga ta hoţească!

— Vai, da, i-o întoarse Iacob, ce-i adevărat, trebuie să rămână adevărat. Fiii stăpânului meu sunt ca mistreţii şi ca leii tineri, şi de multă vreme le-ar fi plăcut să se poarte cu mine ca mistreţii şi ca leii, dacă nu în plină zi, măcar în puterea nopţii, când aş fi dormit, iar tu ai fi crezut bucuros că m-a sfâşiat o fiară sălbatică, şi m-ai fi plâns mult. Te

întrebi de ce am plecat pe ascuns şi fără prea multă vorbărie? Oare nu se cuvenea să mă tem de tine, că nu vei îngădui şi-mi vei smulge soţiile, fiicele tale, sau cel puţin îmi vei impune noi condiţii, ca să-mi îngădui să plec şi, oare, până la sfârşit, nu mi-ai fi luat toate bunurile şi agonisita mea? Căci unchiul meu este neîndurat şi are drept zeu numai neînduplecata lege economică.

— Dar zeii, de ce mi-ai furat? răcni deodată Laban, iar mânia îi umflă vinele de la frunte…

Iacob rămase uluit şi o şi mărturisi. De fapt, simţea o mare uşurare în suflet, văzând că, printr-o afirmaţie atât de nesăbuită, Laban se situa pe o poziţie nejustă – asta îi era favorabil.

— Zeii? Terafimii? repetă el mirat. Eu să-ţi fi furat idolii din beci? Asta-i cel mai grozav şi mai caraghios lucru ce mi s-a întâmplat vreodată! Vino-ţi în fire, omule, şi gândeşte-te mai bine la învinuirea pe care mi-o aduci! Ce preţ şi însemnătate puteau avea pentru mine micii tăi idoli de pământ, ca să săvârşesc o nelegiuire

furându-i? După câte ştiu, idolii ăştia au fost lucraţi pe roata olarului, uscaţi la soare, ca orice strachină sau ulcică, şi nu sunt de folos nici să-i opresc mucii copilului vreunei sclave, dacă are guturai. Vorbesc din punctul meu de vedere, căci din al tău se poate să fie întrucâtva altfel. Dar fiindcă tu îţi închipui că ţi-au dispărut, n-ar fi prea frumos din partea mea să-i laud peste măsură înaintea ta.

— Ăsta-i doar unul dintre şiretlicurile, una dintre deşteptăciunile tale, că te prefaci să nu dai doi bani pe ei, ca să mă faci să cred că nu i-ai fi furat. Nimeni nu este în stare să nesocotească într-atât puterea terafimilor, încât să nu-i fure cu plăcere, asta-i cu neputinţă. Şi fiindcă ei nu mai sunt unde au fost, tu eşti cel care i-a furat.

— Ei, acum ascultă-mă pe mine! îi zise Iacob. Este foarte bine că te afli aici şi că nu ai socotit de prisos să mă urmăreşti atâtea zile pentru treaba asta, căci lucrurile trebuie lămurite până la capăt, asta ţi-o cer eu, învinovăţitul. Tabăra mea îţi este

deschisă. Străbate-o cum doreşti şi scormoneşte-o! Răstoarnă totul fără sfială şi cum vrei, îţi dau toată libertatea. Şi la oricine vei găsi zeii tăi, că aş fi eu sau vreunul dintre ai mei, află că va pieri chiar aici, pe loc, în ochii tuturora, şi mi-e totuna dacă prin fier, prin foc sau îngropat de viu, la alegerea ta. Începe cu mine şi ia seama! stărui să se scotocească amănunţit de tot.

De fapt, Iacob se bucura că putea limita discuţia numai la această temă, nemaiputând fi apoi vorba de altceva decât de terafimi, iar la sfârşitul scotocelii va putea să-şi dea aere şi să se arate profund jignit. Nu bănuia cât de alunecos îi era pământul sub picioare şi în ce primejdie de moarte se băga. Vina, însă, o purta Rahila, în nevinovăţia ei; dar ea făcu faţă cu mare dibăcie şi stăpânire urmărilor faptei sale nesocotite.

Laban răspunse:

— Într-adevăr, să fie cum ai spus! şi îndată se ridică, mânios şi plin de zel, începând să răscolească tabăra pentru a-şi găsi idolii de lut.

Cunoaştem exact ordinea, în care s-au desfăşurat cercetările sale – întâi cu o migală vehementă, apoi, după zadarnice ore de trudă, tot mai vlăguit şi mai descurajat; căci, pe măsură ce soarele se înălţa, i se făcu tare cald lui Laban, cu toate că-şi scoase haina, rămânând numai în cămaşă, cu pieptul gol şi mânecile suflecate, şi sudoarea începu să-i şiroiască de sub căciulă, iar chipul său se învineţi aşa, încât te puteai teme să nu-l lovească damblaua pe bătrânul greoi – şi toate astea numai din pricina terafimilor! Oare Rahila nu avea niciun pic de inimă pentru el, de îl lăsa să se chinuie atât şi-şi bătea cu atâta calm joc le el? Dar trebuie să ţinem seama de puterea de sugestie a personalităţii deosebite a lui Iacob şi a concepţiilor sale spirituale asupra tuturor celor din preajma sa şi, îndeosebi, asupra acelora ce-l iubeau. Prin puterea şi stăruinţa spiritului său, Rahila însăşi juca un rol sacru, de fecioară a stelelor şi mamă a copilului ceresc, purtător al Binecuvântării; cu atât era ea mai înclinată să

vadă restul lumii, şi chiar şi chipul lui Laban, în lumina lui Iacob şi să recunoască rolul ce-i era predestinat tatălui ei în această lume. Pentru ea, ca şi pentru iubitul ei, Laban era un înşelător demonic şi diavol al lumii negre, care până la urmă trebuia să fie el înşelat, şi anume în chip şi mai grozav decât trăsese el pe sfoară pe alţii. De aceea Rahila nici nu clipi măcar, căci la mijloc era vorba de un act de credinţă, raţional şi legitim, ce se desfăşura, în care şi Laban îşi juca, mai mult sau mai puţin conştient, mai mult sau mai puţin de bunăvoie, rolul său sacru. Îi insufla tot atât de puţină milă, cât Esau gloatei de la curtea lui Isaac, când cu marele renghi.

Laban sosise la ceas de noapte şi în zori se duse la Iacob – pentru a-i cere, de bună seamă, ceea ce avea ea. Dar o slujnicuţă, pe care Rahila o pusese să-l iscodească pe Laban, veni s-o anunţe că tatăl ei, isprăvind discuţia, începuse să caute prin tabără. Fetişcana sosise în grabă, cu poalele fustei prinse între dinţi, să poată fugi mai iute,

astfel încât în faţă era cu desăvârşire goală. „Laban caută!” îi şopti ea gâfâind. Atunci Rahila luă zorită terafimii, îi înfăşură într-o basma şi-i duse afară, în faţa cortului ei negricios, unde erau priponite cămila de călătorie a Liei şi a ei, animale alese, de o frumuseţe monstruoasă, cu capete prea înţelepte, ca de şerpi, pe gâturile arcuite, şi cu copitele late cât pernele, încât nu se înfundau în nisip. Amândouă rumegau, parcă orgolioase, întinse pe un aşternut bogat de paie, anume pregătit de argaţi. Rahila vârî idolii furaţi în paie, îi înfundă de tot şi se aşeză, apoi, deasupra locului unde îi ascunsese în paiele răscolite, dinaintea cămilelor care se uitau peste umerii ei, continuând să rumege. Şi aşa stând, îl aşteptă pe Laban.

Acesta începuse, cum ştim, să scotocească în cortul lui Iacob, răsturnase cu susul în jos gospodăria şi calabalâcul ginerelui său, întorsese rogojina pe dos, ridicând salteaua patului atârnat în curele, scuturase cămăşi, mantale şi pături de lână, ba aruncase la pământ tabla jocului, pe care

Iacob jucase, cu Rahila, jocul numit „deochiul”. Zvârli cutia cu atâta furie, încât cinci figurine se sparseră. De acolo, ridicând mânios din umeri, trecuse în cortul Liei, apoi în cel al Zilpei şi Bilhei, fără a cruţa în timpul scotocitului nici măcar obiectele mai intime ale femeilor; se înţepase, la mâna care-i tremura, cu micile lor pensete şi-şi năclăise barba cu vopseaua verde pe care ele o foloseau să-şi lungească coada ochiului; atât de stângaci era din pricina zelului său şi a conştiinţei întunecate că rolul lui ar fi să se facă de râs.

În sfârşit, ajunse la locul unde şedea Rahila pe paie şi-i spuse:

— Sănătate, copila mea! Nu te gândeai să mă mai vezi.

— Sănătate deplină, şi ţie! îi răspunse Rahila. Dar ce caută stăpânul meu?

— Caut lucru, de furat prin toate corturile astea şi prin toate ţarcurile oilor, o lămuri Laban.

— Da, da, asta-i tare prost! dădu ea din cap, şi amândouă cămilele i se uitau peste umăr, cu un

zâmbet de o trufie vicleană. De ce nu te ajută şi Iacob, soţul nostru, la căutat?

— El n-ar găsi nimic, i-o întoarse Laban. Trebuie să caut numai singur eu şi trebuie să pătimesc aici, pe munte, acum, când soarele se înalţă deasupra Galaadului.

— Da, da, e tare prost! repetă ea. Acela e cortul meu. Intră şi caută acolo dacă trebuie şi aşa socoţi că se cuvine. Dar ia seama la vasele şi lingurile mele. Ţi-ai şi mânjit niţel barba cu verde!

Laban se îndoi de spate şi, plecându-şi capul, pătrunse în cort. Dar ieşi repede, se opri lângă Rahila şi cămile, oftă şi tăcu.

— N-ai găsit înăuntru nimic de furat? îl întrebă ea.

— Ochiul meu n-a văzut, îi răspunse el.

— Atunci trebuie să fie într-altă parte, îşi dădu Rahila cu părerea. Stăpânul meu să nu fie mirat că nu mă ridic în faţa sa, din respect şi cuviinţă. Dar nu mă simt bine, şi sunt cam stingherită în mişcări.

— Nu te simţi bine, cum asta? se îngrijoră Laban. Te trece când cu cald, când cu rece?

— Nu, mi-e rău, îi răspunse ea.

— Dar cum se vădeşte răul tău? stărui el. Ai cumva vreun vierme în dinte sau vreun buboi?

— Vai, stăpâne, e o treabă a noastră femeiască, îi răspunse ea, iar cămilele rânjeau cu răutate şi îngâmfare în spatele ei.

— Asta-i tot? făcu Laban; păi nu-i nimic. Prefer să aflu că-s treburi femeieşti, decât să aflu că ai rămas grea, că tu nu prea eşti făcută pentru naştere. Sănătate! Trebuie să caut ce mi s-a furat.

Zicând acestea plecă şi se zdrobi aproape, scotocind până după-amiază târziu, când razele soarelui începură să cadă pieziş dinspre apus. Atunci, murdar, trudit şi înfrânt, se întoarse la Iacob, umilit.

— Ei, unde erau idolii? îl întrebă Iacob.

— Nicăieri, pe cât se pare, îi răspunse celălalt, ridicând braţele şi lăsându-le să cadă.

— Pe cât se pare? se îndârji Iacob; căci,

acum, că apa îi venise la moară, se înălţa, înfruntându-l pe Laban, şi-şi putea îngădui să fie grosolan după plac. Îmi spui mie „pe cât se pare”, în loc să socoţi ca o dovadă a nevinovăţiei mele faptul că nu ţi-ai găsit lucrul tău, după ce mi-ai răsturnat tabăra cu susul în jos zece ore în şir, în îndârjirea ta de a mă ucide pe mine sau pe unul de-ai mei? Mi-ai scotocit în tot calabalâcul – cu îngăduinţa mea, fireşte, căci eu ţi-am dat voie, dar că ai făcut-o tot rămâne o treabă josnică. Şi ce-ai găsit din ceea ce era al tău? Pune aici ce ai găsit, învinuieşte-mă de faţă cu oamenii tăi şi ai mei, glasul norodului să judece între amândoi! Cât ai năduşit şi cum de te-ai murdărit, numai cu gândul de a mă nimici! Cu ce ţi-am căşunat? Eram flăcău când am venit la tine, iar acum sunt un bărbat în toată firea, deşi nădăjduiesc că Unicul îmi va mai hărăzi încă mulţi ani – atât de mult timp am petrecut în slujba ta şi ţi-am fost un vătaf cum n-a mai văzut lumea –, iată ce îţi spun la mânie, altfel am tăcut din sfială. Ţi-am găsit apă, încât te-ai

descotorosit de fiii lui Işullanu şi ai putut lepăda jugul zarafilor, ai înflorit ca trandafirul din valea Saronului şi ai rodit precum curmalul din câmpia Ierihonului. Caprele ţi-au fătat de două ori pe an şi oile câte doi miei. Loveşte-mă dacă ţi-am mâncat măcar vreodată un singur berbec din turma ta, căci m-am hrănit cu ierburi, pe care le smulgeam din pământ ca gazelele şi mi-am potolit setea din adăpătoare, la un loc cu turmele. Aşa am trăit şi ţi-am slujit pentru fiicele tale paisprezece ani, apoi alţi şase ani ţi-am fost slugă pentru chiar nimic, iar alţi cinci pentru lepădăturile turmelor tale. Ziua, mă mistuia arşiţa, noaptea, tremuram de frig în pustie, şi nici n-am aţipit, ca să fiu mereu atent. Dacă, însă, din nenorocire, se întâmpla vreun necaz la stână, sau vreun leu ucidea o oaie, tu nu-mi îngăduiai să jur că sunt nevinovat şi-mi cereai cu străşnicie să plătesc toată paguba şi te făceai de parcă aş fi furat zi şi noapte. Mi-ai schimbat simbria după bunul tău plac şi mi-ai vârât-o pe Lia în aşternut în locul Adevăratei, când aşteptam s-o

îmbrăţişez, iar asta îmi va apăsa sufletul cât voi trăi. Dacă Dumnezeul părinţilor mei, Iahu, Preaputernicul, n-ar fi fost de partea mea şi nu-mi dăruia şi mie câteva bucurii, azi aş fi plecat de la tine, Dumnezeu să mă păzească, tot atât de gol ca şi odinioară, când am venit. Dar El n-a vrut să mi se întâmple una ca asta şi nici n-a îngăduit ca Binecuvântarea lui să fie luată în bătaie de joc. N-a grăit niciodată unui străin, dar ţie ţi-a grăit, din dragoste pentru mine, şi ţi-a poruncit să nu-mi vorbeşti altfel decât cu prietenie. Ei, da, asta mai zic şi eu prietenie, să dai buzna, urlând că ţi-aş fi furat idolii; şi, fiindcă nu i-ai găsit după ce mi-ai răvăşit toată tabăra, mai cutezi să spui „se pare” că nu sunt la mine!

Laban tăcu şi suspină. Apoi, vlăguit, îi zise:

— Eşti atât de prefăcut şi de înţelept, încât nimeni nu iese la capăt cu tine, şi nimeni să nu se lege de tine, căci, într-un fel sau altul, îl scoţi vinovat. Când mă uit în jurul meu, parcă visez. Tot ce văd este al meu, fiicele, copiii, turmele,

căruţele, animalele şi argaţii, dar, nu ştiu cum, au trecut în mâinile tale, şi iată că te desparţi de mine, luându-mi-le pe toate, iar mie iarăşi îmi pare că visez. Eu, însă, am gânduri de împăcăciune, aş vrea să mă înţeleg cu tine şi să închei un legământ cu tine, să ne despărţim în pace şi să nu-mi fac sânge rău din pricina ta, câte zile oi mai avea.

— Aşa mai zic şi eu, i-o întoarse Iacob, şi dacă vorbeşti în felul ăsta, sună mai frumos decât „pe cât se pare” şi alte asemenea jigniri. Ceea ce ai spus tu, acum, se potriveşte întru totul cu gândurile mele, căci doar pentru mine ai zămislit-o pe Fecioara, mama fiului meu, în chipul căreia ai devenit frumos, şi teama lui Laban nu-mi poate fi străină, căci asta ar fi rău. Dacă am plecat pe ascuns, luând cu mine, pe furate, tot ce era al meu, am făcut-o numai pentru a nu-ţi îngreuna despărţirea, dar o să-mi fie tare plăcut să ne despărţim cu binele, ca să mă pot gândi şi eu la tine cu sufletul împăcat. Aş vrea să înalţ aici un monument de piatră – ce zici? Eu, unul, o fac cu

plăcere. Patru argaţi de ai tăi şi patru de ai mei să adune un morman de pietre, pentru monumentul legământului nostru, apoi om da un ospăţ înaintea Domnului şi om cădea la înţelegere în faţa lui – te învoieşti?

— Cred că da, îi răspunse Laban. Căci alta nu-mi rămâne.

Astfel Iacob se duse să înalţe o piatră frumoasă şi lungă, ca Dumnezeu să fie de faţă; iar opt oameni cărară din munte pietriş de toate soiurile şi bolovani mai mărunţi, cu care făcură grămada de pietre a legământului şi, apoi, se ospătară numai ei, între patru ochi, cu un miel a cărui coadă grasă se lăfăia în mijlocul tipsiei. Iacob, însă, îl lăsă pe Laban să mănânce aproape în întregime coada; el gustă doar. Aşa mâncară împreună, ei singuri sub cer, şi se împăcară, cu privirea şi cu mâna, peste grămada de pietre ce era între ei. Laban jură pe fiicele lui, căci, de fapt, nu ştia pe ce altceva ar putea jura, Iacob, în schimb, jură pe Dumnezeul părinţilor lui şi pe

teama de Isaac, legându-se să nu se poarte rău cu soţiile sale şi să nu-şi mai ia altele – grămada de pietre şi ospăţul erau martorii săi. Totuşi, lui Laban nu prea îi era grijă de fiicele lui, adusese vorba de ele pentru că tare voia s-o termine cât mai bine cu binecuvântatul, ca să poată dormi.

Restul nopţii îl petrecu tot pe munte, între ai săi. Apoi dis-de-dimineaţă, îmbrăţişă femeile, le binecuvântă cu o ultimă formulă rituală, şi se întoarse spre casă. Iacob, însă, oftă o dată, uşurat, şi mai oftă îndată iarăşi, dintr-o nouă îngrijorare. Căci, cum spune proverbul, când omul scapă de leu, dă peste urs. Şi acum venea Roşul.

Benoni

Două femei erau grele în convoiul lui Iacob, când, după jalnicele întâmplări de la Sihem, coborî povârnişul către Beth-el, şi de acolo apucă spre Chiriat Arba şi casa lui Isaac: două asupra cărora cădea lumina evenimentelor, căci dacă mai erau

cumva grele şi alte femei din gloata indistinctă a sclavilor, despre asta nu se poate spune nimic. Grea era Dina, copila nefericită; purta rodul lui Sichem, nefericitul, iar asupra tristei ei rodnicii apăsa o sentinţă aspră, încât călătorea cu chipul acoperit de un văl. Şi grea era Rahila.

Ce fericire!

— Vai! stăpâniţi-vă bucuria, amintiţi-vă şi amuţiţi! Rahila a murit. Aşa a vrut Dumnezeu. Fermecătoarea hoţoaică, ea, cea care-l întâmpinase pe Iacob la fântână, răsărind din mijlocul oilor lui Laban, cu privirea ei copilărească şi curajoasă, a născut în vremea acestei călătorii şi nu a rezistat şi a fost doborâtă, căci şi de prima dată abia scăpase cu greu, a pierdut suflarea şi a murit. Tragedia Rahilei, a Dreptei, a Preaiubitei, este tragedia curajului neacceptat.

Aproape că nu îndrăzneşti să suferi alături de sufletul lui Iacob în aceste clipe, când mireasa inimii sale s-a stins şi s-a prăpădit, ca jertfă pentru al doisprezecelea băiat al lui – să-ţi închipui cum i-

a fost zdruncinată mintea şi cât de adânc i-a fost călcat în ţărână dulcele orgoliu al sentimentului său. „Doamne, ce faci?” a răcnit el, văzând-o că moare. Degeaba a răcnit. Ceea ce era însă primejdios, şi ne nelinişteşte de pe acum, era că Iacob nu accepta nicicum ca, prin nimicirea Rahilei, să-i fie smuls preţiosul său sentiment, acea preferinţă suverană pe care nu o înmormântă defel cu ea în groapa săpată în grabă la margine de drum, ci – ca şi cum ar fi vrut să-i arate Atotputernicului că nu obţine nimic cu cruzimea – o trecu, în toată îndărătnicia ei neabătută, asupra primului născut al Rahilei, Iosif, care împlinise nouă ani şi era frumos ca o icoană, încât l-a iubit pe acesta îndoit şi cu totul nebuneşte, oferind astfel destinului un nou şi cumplit punct vulnerabil. Ar trebui cumpănit dacă omul cu sentimente puternice dispreţuieşte, de fapt, în mod conştient libertatea şi liniştea, provoacă în mod deliberat destinul şi nu doreşte să trăiască decât bântuit de temeri şi sub ameninţarea spadei.

E limpede, însă, că o voinţă atât de cutezătoare este absolut necesară negrăitei bucurii de a iubi, şi oricine ar trebui să ştie că iubirea presupune o mare disponibilitate pentru suferinţă şi că nimic nu este mai imprudent decât să iubeşti. Contradicţia naturii, dominantă aici, este tocmai că această viaţă o aleg oameni cu sufletele duioase, deloc făcuţi să îndure greutăţile ce le provoacă – în timp ce aceia cu suflete care le-ar putea îndura, nici nu se gândesc să-şi expună inima, astfel că nu li se poate întâmpla nimic.

Rahila numărase treizeci şi doi de ani când, în sfinte chinuri, îl născuse pe Iosif, şi treizeci şi şapte când Iacob, sfărâmând zăvoarele prăfuite, o răpi. Număra patruzeci şi unu de ani când mai rămase o dată grea, fiind silită să părăsească astfel Sihemul şi să pornească la drum – adică noi suntem aceia care numărăm; în obiceiurile ei şi ale lumii sale nu sta să facă asemenea socoteli, iar Rahila ar fi trebuit să se gândească mult ca să-şi poată spune, cu aproximaţie, vârsta – aceasta era

o chestiune îndeobşte puţin luată în seamă. În partea de răsărit a lumii, calcularea exactă a vârstei, firească apuseanului, era aproape necunoscută; acolo, timpul şi viaţa erau lăsate, cu mai multă nepăsare decât la noi, în voia lor şi a întunericului, fără a fi supuse unei gospodăriri cu măsurători şi numărători precise, iar oamenii erau atât de puţin pregătiţi să răspundă la întrebarea privind vârsta, încât, cel ce întreba se putea aştepta la un răspuns comportând o aproximaţie de câteva decenii, spunându-i-se cu o indiferentă ridicare din umeri: „Patruzeci sau, poate, şaptezeci de ani?” – Şi Iacob ştia prea puţin despre propria sa vârstă şi asta nu-l stingherea. Ţinuse, era adevărat, o socoteală a anilor petrecuţi în ţara lui Laban, dar nu şi a celorlalţi; de altfel nu ştia şi nici nu-i păsa câţi ani avusese când sosise acolo. Cât despre Rahila, continua prezenţă a unei comunităţi de viaţă plină de dragoste nu-i îngăduise să constate nici măcar schimbările fireşti pe care timpul, controlat şi

numărat sau ba, nu fusese împiedicat să le aducă fiinţei sale gingaşe şi frumoase, transformând drăgălaşa copiliţă de odinioară într-o femeie matură. Cum se întâmplă de obicei, Rahila tot mai era pentru Iacob logodnica de la fântână, cea împreună cu care aşteptase şapte ani, căreia îi sărutase de pe pleoape lacrimile nerăbdării; o vedea şi acum, dar ca prin ceaţă, ca un prezbit, cu chipul dulce de altă dată, pe care ochii săi îl sorbiseră pe vremuri cu tandreţe şi a cărui esenţă nici nu putuse fi atinsă de timp; vedea noaptea fermecătoare a ochilor ei, care se încruntau adesea de miopie, nările puţin cam prea mari ale năsucului, desenul colţurilor gurii, zâmbetul ei calm, acea suprapunere deosebită a buzelor, pe care ea o trecuse fiului idolatrizat; însă, mai presus de toate, îi erau prezente şiretenia, blândeţea şi curajul din caracterul copilei lui Laban, acea expresie de încredere cu care întâmpina viaţa, care încă de la fântână, de la prima privire, făcuse să-i sară lui Iacob inima în

piept, şi se vădise iarăşi cu atâta putere şi cu atâta farmec când, în tabăra din faţa Sihemului, ea îi mărturisise starea ei.

— Încă unul! Doamne, sporeşte-le numărul! acesta a fost înţelesul numelui pe care femeia sleită de moarte l-a dat primului ei născut. Iar acum, că urma să nască un altul, după Iosif, ea nu se înspăimânta, ba, dimpotrivă, era pregătită şi bucuroasă, gata să sufere tot ce mai suferise, pentru sporirea neamului, dar şi pentru mândria ei de femeie. Aici curajului ei voios îi venea desigur în ajutor şi o uitare specifică şi înnăscută femeilor, din care multe au jurat cu glas tare, în chinurile facerii, să nu-şi mai cunoască niciodată bărbatul, ca să nu se repete asemenea suferinţe – şi cu toate acestea, după un an, sunt iarăşi grele; căci pentru femei acea impresie de durere se şterge într-un chip deosebit. Iacob, dimpotrivă, nu uitase câtuşi de puţin iadul de atunci şi era înspăimântat la gândul că trupul Rahilei, rămas sterp nouă ani la şir, va fi iarăşi supus unei atât de

crude sfâşieri. De fapt era bucuros pentru onoarea ei, iar gândul că numărul fiilor săi ar putea ajunge cât al semnelor zodiacului îi desfăta sufletul. Pe de altă parte, se simţea oarecum stingherit că preferatului său mărturisit, mezinului, îndrăznea să-i urmeze acum unul mai tânăr; căci pe cel mai tânăr îl prindea totdeauna mai bine să fie cel preferat, astfel, încât, în aşteptarea părintească a lui Iacob, se amesteca şi ceva semănând a gelozie pentru fermecătorul Iosif – pe scurt, chiar de la început, n-a fost foarte fericit de mărturisirea Rahilei, ca şi cum l-ar fi învăluit de îndată o firească presimţire întunecată.

Mai era în vremea ploilor de iarnă, în luna Chirlev, când Rahila i-o spuse. Destinul Dinei, al puştoaicei, încă nu se împlinise. Iacob îşi înconjură femeia mai mult ca oricând cu menajamente şi grijă respectuoasă, şi, necăjit, îşi lua capul în mâini de jale, când ea trebuia să vomite, iar când o vedea pălind şi împuţinându-se mereu şi numai pântecul ei îl vedea rotunjindu-se,

invoca ajutorul Domnului, căci egoismul cras, firesc al rodului se vădea aici în întreaga sa cruzime inconştientă. Făptura din pântec avea nestrămutata voinţă de a ajunge puternică, fără milă şi gândindu-se numai la sine sugea seva şi forţele din cea care îl purta, o mânca de vie, fără a gândi cu acest prilej la bine sau rău, şi dacă ar fi ştiut să exprime gândurile sale asupra împrejurărilor, sau măcar ar fi avut vreunul, ar fi sunat în sensul că mama este doar un mijloc al exuberanţei lui, nimic altceva decât apărare şi adăpost hrănitor pentru a se întări el, menit să fie aruncată în drum, coajă şi găoace, când el, singurul important, va fi ieşit la lumină. Nu o putea nici gândi, nici rosti, însă neîndoielnic asta era convingerea sa cea mai intimă, iar Rahila surâdea îngăduitoare. Nu întotdeauna maternitatea este sinonimă în acest grad cu jertfa, nu trebuia să fie aşa. În Rahila, însă, natura vădi această concepţie, o făcuse cu limpezime şi în cazul lui Iosif, dar nu atât de făţiş şi nu speriindu-l

atât de tare pe Iacob ca de data asta.

Mânia împotriva fiilor săi mai mari, îndeosebi împotriva lui Simeon şi Levi, aceşti dioscuri căpoşi, din pricina grozăviilor săvârşite la Sihem, îşi aveau originea mai ales în teama sa pentru Rahila. Niciodată nu i-ar fi trecut prin cap să pornească la drum cu plăpânda femeie, în care numai rodul era puternic. Acum băieţii ăştia turbaţi i-o făcuseră, de dragul onoarei şi răzbunării lor. Necugetaţii! Tocmai acum au trebuit să ucidă bărbaţi în mânia lor şi să scopească tauri, din răutate. Erau copiii Liei, ca şi Dina, pentru care uciseseră. Ce le păsa că cea mai dragă, adevărata, era atât de firavă, ce le păsa de grija ce i-o purta tatăl? Niciunul dintre gândurile lor sălbatice n-a zăbovit măcar o clipă să cumpănească asta. Acum nu se mai putea altfel, trebuiau să plece. Trecuseră opt luni şi mai bine de când Rahila i se destăinuise; erau luni numărate, lunile Rahilei, şi în timp ce ele creşteau şi descreşteau, pruncul creştea în ea, iar ea

descreştea. Crugul anului reîncepuse printre flori, iar acum era luna a şasea, Ellul, miez fierbinte al verii, nu era un anotimp prielnic călătoriilor, însă Iacob nu avea de ales. Rahila nu trebuia să umble – i se dădu un măgar cuminte, ca, în starea ei, să nu fie supusă legănărilor cămilei. Şedea, aşadar, pe crupa animalului, unde zdruncină mai puţin, iar doi argaţi trebuiau să-l ducă de căpăstru, ameninţaţi că vor fi bătuţi cu biciul, dacă măgarul s-ar fi potincit sau dacă, cine ştie, copita lui ar fi atins măcar vreo piatră. Se porniră, aşadar, cu turmele. Ţinta ultimă era Hebronul, unde cea mai mare parte a tribului trebuia să ajungă de-a dreptul. Pentru sine însă, femeile sale şi câţiva dintre ai lui, Iacob alesese, ca popas intermediar şi următor refugiu, sanctuarul Beth-el, ai cărui caracter sacru l-ar apăra de urmărire sau agresiune şi unde, de altfel, dorea să se odihnească, în amintirea nopţii înălţării capului şi a visului cu scara cerească.

Asta fu greşeala lui Iacob. Avea două pasiuni:

Dumnezeu şi Rahila. Aici una se împotrivea celeilalte şi, în vreme ce se dăruia celei spirituale, atrăgea asupra celei pământeşti loviturile sorţii. Ar fi putut, fără îndoială, s-o apuce drept spre Chiriat Arba, unde ar fi ajuns, fără opriri, în patru sau cinci zile; şi chiar dacă Rahila tot ar fi murit şi acolo, cel puţin moartea nu i-ar fi fost atât de jalnică şi neajutorată, la margine de drum. Iacob, însă, a întârziat, împreună cu ea, mai multe zile, la Luz, în apropiere de Beth-el, chiar pe colina unde, odinioară, dormise în restrişte şi avusese acel vis înălţător; căci, la ananghie şi în primejdie era şi acum şi cu totul în starea sufletească să-i fie iarăşi ridicat de sus capul şi să se pogoare asupră-i un mare sprijin ceresc. Ghilgalul de odinioară era neschimbat, cu meteoritul negru în mijloc. Iacob îl arătă alor săi, precum şi locul unde dormise, şi unde fusese cinstit cu acea minunată vedenie. Piatra care-i slujise pentru aceasta drept căpătâi şi pe care o miruise, atunci, cu untdelemn, nu mai era acolo, fapt ce-l amărî. Ridică, însă o alta, pe

care o stropi cu untdelemn, şi în general toate aceste zile trecură cu tot felul de slujbe, jertfe ale focului şi libaţiuni, la a cărora pregătire veghe cu seriozitate; căci stăruia ca acest loc – căruia el îi recunoştea, dincolo de toată importanţa ce i se da aici dintotdeauna, caracterul de loc al Prezenţei – stăruia, aşadar, să fie orânduit demn şi potrivit în vederea cultului şi nu se mulţumi să ridice doar o vatră de pământ de pe care să se înalţe, în fum, hrana pentru Ia, ci hotărî să cioplească şi stânca mare, ce ieşea din pământ în vârful dealului, prefăcând-o într-un altar închinat lui Dumnezeu, cu trepte tăiate chiar din piatră, care să urce spre platforma ce trebuia prevăzută la mijloc cu o adâncitură scobită în formă de cupă, cu un jgheab de scurgere. Munca era anevoioasă, iar Iacob, care conducea lucrările, nu-şi precupeţi timpul. Ai lui îl urmăreau din ochi şi-i ascultau poruncile; dar şi din târguşorul Luz veniră mulţi curioşi, care, fie culcaţi pe pământ, fie cinchiţi, umpleau locul din faţa altarului şi urmăreau îngânduraţi cum oficia

acest profet pribeag şi slujitor nesilit al Domnului şi-i comentau cu jumătate de glas gesturile şi mişcările. Nu văzură nimic nou, bătător la ochi, dar le era clară intenţia solemnului străin de a da celor obişnuite un sens puternic, ba chiar schimbat. Le explică, de pildă, că acele coame de la cele patru colţuri ale mesei altarului nu erau coarnele lunii şi, cu atât mai puţin, coarnele de taur ale lui Mardug-Baal; ar fi cică coarne de berbec. Fură miraţi şi sporovăiră mult pe această temă. Dar cum Iacob îl invoca pe Dumnezeu, numindu-l Adonai, ei crezură, un timp, că ar fi vorba de frumosul adolescent sfâşiat şi înviat, însă trebuiră să se convingă că era vorba de altcineva. Totuşi, numele lui El nu l-au aflat. Că s-ar numi Israel se dovedi greşit; aşa se numea, mai curând, chiar bărbatul Iacob; întâi el însuşi şi apoi, împreună cu acesta, toţi cei a căror călăuză întru credinţă era; de aceea o vreme au crezut că el însuşi ar fi zeul coarnelor de berbec sau s-ar da drept atare, dar acest lucru a fost rectificat. Nu-ţi

puteai făuri o imagine a zeului, care avea, ce-i drept, trup, dar nu avea formă; era foc şi nori. Asta le plăcea unora, altora le repugna. În orice caz, se vedea pe bărbatul Iacob că îşi făcea despre fiinţa Dumnezeului său o idee deosebit de înaltă, cu toate că oarecare îngrijorare, un fel de mâhnire, putea fi observată pe faţa lui inteligentă şi solemnă. Arăta minunat, când înjunghia acolo, sus, cu mâna sa, iedul, lăsa să-i curgă sângele şi ungea coarnele de la colţurile altarului, care nu erau coarnele lunii. S-a vărsat, din belşug, şi vin şi untdelemn în faţa Necunoscutului şi au fost aduse pâini – cel ce aducea jertfele trebuia să fie om avut, ceea ce îi impresionă pe mulţi în favoarea lui şi a Dumnezeului său. Cele mai bune bucăţi de ied se prefăcură în fum, răspândind o mireasmă aleasă de samim şi besamim[11]; din ce mai rămase, se găti un ospăţ şi mai mulţi orăşeni spuseseră, fie pentru a lua parte la el, fie pentru că erau subjugaţi de marea personalitate a călătorului, că

11 Mirodenii și parfumuri.

vor de acum înainte să aducă jertfe Dumnezeului lui Israel, deşi numai în al doilea rând, şi prăznuind în continuare cultul tradiţional. Aproape toţi au fost fermecaţi, în vremea acestor ceremonii şi contacte între oameni, de frumuseţea de necrezut a celui mai mic fiu al lui Iacob, pe nume Iosif. Oriunde se arăta, locuitorii îşi sărutau vârfurile degetelor şi băteau din palme deasupra capetelor, în semn de admiraţie, binecuvântându-şi ochii că văd o asemenea minune şi se topeau de râs când el însuşi se declara, cu o cuceritoare neobrăzare, copilul preferat al părinţilor lui şi lămurea această poziţie cu farmecele sale fizice şi spirituale. Locuitorii savurau şăgalnica sa exuberanţă cu acea lipsă de răspundere pedagogică ce caracterizează legăturile noastre cu copiii altora.

Orele târzii ale acestor zile Iacob le petrecu însingurat în contemplare, pregătindu-se de revelaţiile care puteau să-i fie cumva hărăzite noaptea în vis. Avu, într-adevăr, câteva vise, dar

lipsite de fulgerătoarea concreteţe a aceluia pe care îl visase, chiar aici, ca flăcău. Acum, Vocea se auzea puternică, înălţătoare, năprasnică şi nedesluşită, şi-i vorbea de rodnicie şi viitor, de legătura de sânge care-l unea cu Avraam, stăruind mai ales asupra numelui cucerit de cel ce dormea, prin forţă, cu spaimă, la vadul Iabocului, şi i-l adeverea cu putere, interzicându-i oarecum să mai poarte vechiul nume, originarul, pe care Vocea îl nimicea, pentru a-l pune în valoare exclusivă numai pe cel nou, ceea ce îl umplu pe Iacob cu un cutremurător simţământ de înnoire, ca şi cum s-ar fi făcut o tăietură, trecutul rămânând în urmă, iar timpul şi lumea ar sta într-un tânăr început. Aceste stări sufleteşti i se întipăreau, peste zi, pe chip, şi toţi se temeau de el. Scufundat în adâncile sale preocupări, muncit de ele, părea să fi uitat urgenţa stării Rahilei şi nimeni nu se încumeta să i-o amintească, mai puţin decât toţi, însăşi femeia, care neglija interesul ei trupesc de a pleca curând, preferându-i, din dragoste şi modestie, meditaţia

lui spirituală.

— În sfârşit, el porunci să se pornească la drum.

De pe Muntele Măslinilor, de la lebus, numit şi Uruşalim, unde un hitit, pe nume Putihepa, făcea, în acelaşi timp, pe păstorul şi strângătorul de biruri din porunca lui Aman egipteanul, s-ar fi putut observa convoiul călătorilor şi, desigur, că minusculele siluete chiar erau urmărite din ochi, cum se mişcau lăsând aşezarea lebus pe stânga, şi făcând, în zare, un arc de la Beth-el către miazăzi, spre Lahama sau Bet-Lahem, de-a curmezişul nesfârşitei întinderi de coline, pârjoliţe de arşiţa dogoritoare a soarelui de vară. Iacob ar fi avut plăcere să se abată şi pe la lebus, să discute cu preoţii despre zeul Şalim, o divinitate solară împământenită în apusul ţării, căreia oraşul îi datora cel de al doilea nume al său; căci chiar şi o convorbire asupra unor zei străini şi calpi îi stârnea spiritul şi era folositoare muncii sale lăuntrice întru făurirea imaginii Celui adevărat şi

unic; dar, întâmplările de la Sihem şi ce făcuseră fiii săi garnizoanei şi căpitanului ei, Beset, se prea putea să fi ajuns de mult la urechile omului lui Amon, ale păstorului Putihepa, şi îi impunea prudenţă călătorului. În schimb putea dezbate cu adoratorii zeului Lahama, la Bet-Lahem, în Casa pâinii, esenţa acestei forme pe care o lua înviatul, Hrănitorul, cu cultul căruia însuşi Avraam întreţinuse relaţii religioase amical-interesate şi, într-o măsură, de rudenie. Se bucură văzând că oraşul îl saluta din depărtare. După-amiaza era pe sfârşite. Acoperit de un perete de nori vineţii, de furtună, soarele în apus îşi trimitea razele ca largi fâşii scăpărătoare pe priveliştea muntoasă, astfel încât mica aşezare de pe culme, înconjurată de ziduri, strălucea în lumină. Praful şi pietrele erau transfigurate de această vădire a luminii soarelui ascuns de nori şi solemn răsfrânte, care îi umpleau lui îacob inima cu sentimentul mândru şi cucernic al divinităţii. Pe dreapta, îndărătul unui zid scund de piatră fără mortar, viile se întindeau,

viorii. Mici petice, cultivate cu cereale, se zăreau printre bolovani, stânga drumului. Iar din adâncul depărtării, munţii păleau şi se topeau parcă, într-o amurgire străvezie. Un dud foarte bătrân, în mare parte scorburos, îşi apleca trunchiul deasupra drumului, sprijinit de bolovani puşi unul peste altul. Convoiul tocmai trecea prin faţa lui, când Rahila căzu leşinată de pe măgar.

Durerile începuseră, surde, cu ore în urmă, dar ea le îndurase, pentru a nu-l nelinişti pe Iacob şi a nu întrerupe călătoria. Acum, deodată, suferinţa o înjunghie atât de sălbatic, de năprasnic, încât, stoarsă de rodul ei vânjos, sărmana femeie, slăbită, leşină. Dromaderul înalt, splendid înşăuat, al lui îacob, îngenunche, fără să i se fi poruncit, ca să-i îngăduie stăpânului să descalece. Iacob chemă o sclavă bătrână, o guteie de dincolo de Tigru, meşteră în treburile femeieşti, care, încă în casa lui Laban, moşise la multe naşteri. Rahila, cuprinsă de durerile facerii, fu culcată la rădăcina dudului, se adusere perne.

O treziră din leşin esenţele aromate ce i le dădură să le miroasă, sau poate noile dureri, şi mai sfâşietoare. Făgădui să nu-şi mai piardă cunoştinţa.

— De acum vreau să fiu trează şi să muncesc, spuse ea gâfâind, ca să grăbesc naşterea şi să nu-ţi opresc mult călătoria, dragă stăpâne. A trebuit să mă apuce tocmai acum, aproape de ţintă! Dar, ce să-i faci, iată, nu-ţi poţi alege ceasul.

— Nu face nimic, porumbiţa mea, îi răspunse Iacob în şoaptă. Şi, fără voia lui, se pomeni murmurând o invocaţie ce era adresată la Naharina, în clipele de deznădejde, zeiţa Ea: „Ne-aţi plămădit, fie deci alungată de la noi boala, frigurile de baltă, zgâlţâielile, pacostea”. Sclava rosti şi ea o rugăciune asemănătoare, dându-i stăpânei o amuletă de-a ei, încercată în asemenea împrejurări, adăugând-o celorlalte cu care lăuza era încărcată; dar cum durerile o chinuiau din nou cumplit ps sărmana Rahila, bătrâna se apucă să sporovăiască repede, în graiul ei babilonian,

stâlcit:

— Nu te teme, roditoareo, şi îndură durerile, chiar dacă te sfâşie sălbatic! îl vei avea şi pe acest fiu, se va alătura celuilalt, asta văd în înţelepciunea mea, iar ochiul tău nu se va scurge înainte de a-l vedea, căci, iată, se şi mişcă foarte tare.

Se mişca foarte tare, convins că singur el este important. Socotind că i-a sosit ceasul, pruncul căuta să răzbată la lumină şi să lepede găoacea maternă. Astfel încât se născu oarecum prin el însuşi, asaltând nerăbdător pântecele îngust, abia ajutat, cu toată inimoasa bună-voinţă, de către cea care-l zămislise cu bucurie şi-l hrănise cu propria-i viaţă, dar nu se pricepea să-l şi nască. I-a fost de prea puţin folos, că bătrâna murmura descântece, sfătuind-o, aşezându-i mădularele, arătându-i cum să respire, cum să ţină bărbia şi genunchii. Dar, izbucnirile răvăşitoare ale durerilor răsturnau totul, încât, torturată, se zbătea în spasme, aruncându-se când

la dreapta, când la stânga, cu tot trupul scăldat de o sudoare rece, muşcându-şi, înverşunată, buzele crispate şi vinete. „Ai! Ai!” răcni ea, chemând în ajutor pe rând pe zeii Babelului şi pe cel al tatălui copilului. Când se înnoptase şi barca de argint a lunii se ridicase deasupra munţilor, lăuza se trezi dintr-un leşin şi zise:

— Rahila va muri!

Toate femeile cinchite în jur începură să ţipe, Lia, slujnicele-mame şi ce alte femei mai fuseseră lăsate să se apropie, şi toate întinseră braţele, a implorare. Apoi reîncepu mai tare monotonul lor murmur de descântece, care însoţea, aproape neîntrerupt, ca bâzâitul unui stup de albine, chinurile izbăvirii. Şi abia după o pauză mai lungă, Iacob, care ţinea în braţe capul Rahilei, ce se pierdea, izbuti să exclame, aproape fără glas:

— Ce spui?

Ea clătină capul, încercând un zâmbet. Toate se opriseră, răstimp în care se părea că năvalnicul dornic de viaţă din găoacea să se sfătuia cu sine

însuşi. Cum moaşa îşi dădu cu părerea că acest răgaz ar putea fi şi un semn bun şi ar putea dura, Iacob vru să propună să se folosească întreruperea pentru a se pregăti o targă moale, în care Rahila să fie culcată, ca să poată străbate scurta potecă peste câmp, până la hanul de la Bet-Lahem. Dar Rahila se împotrivi.

— Nu, îngăimă sărmana, cu buzele ostenite, aici a început, aici să se sfârşească. Cine poate şti dacă la han se va găsi un loc pentru noi? Moaşa se înşală. Vreau să mă pun acuşi pe treabă cu toată puterea, să-ţi dăruiesc şi al doilea fiu al nostru, Iacobe, bărbate.

Sărmana, în ce o privea, nici pe departe nu mai putea fi vorba de putere, iar cuvintele pe care le rostea nu mai înşelau pe nimeni, nici măcar pe ea. Ceea ce gândea şi ştia în adâncul ei, spusese, şi lăsă din nou să se întrevadă ce ştia şi tainicul ei gând, când, în timpul nopţii, între două intervale ale chinului cumplit, mişcând de-abia buzele, umflate din pricină că n-o mai ajuta inima, aduse

vorba despre numele pe care-l va primi mezinul. Îl întrebă pe Iacob de părerea lui, iar el îi răspunse:

— Iată, el este fiul singurei drepte şi se va numi Ben-Iamin.

— Nu, îi zise ea, nu te supăra, dar eu ştiu mai bine. Ben-Oni să se numească această fiinţă. Aşa să-l numiţi pe stăpânul pe care ţi-l dărui, iar el să-şi amintească de Mami, care l-a plămădit frumos, după chipul tău şi al ei.

Obişnuinţa lui Iacob cu încâlcitele combinaţii spirituale, îi îngădui s-o înţeleagă aproape fără efort pe Rahila. Mami sau „înţeleapta Mă-mă” era unul dintre numele familiare ale zeiţei Iştar, mama zeilor şi zămislitoarea oamenilor, despre care se spunea că plămădea frumos bărbaţi şi femei, după chipul şi asemănarea sa; iar Rahila, din slăbiciune şi în glumă, făcea să se confunde neclar divinitatea plăsmuitoare cu propriul ei eu-matern, confuzie cu atât mai lesnicioasă cu cât Iosif îi spunea adesea „Mami”. Dar pentru cel iniţiat, ale cărui gânduri urmau o curbă exactă, „Ben-Oni”

însemna „fiul moartei”. Desigur, nu-şi mai amintea că se şi trădase mai înainte, şi voia să-l constrângă, cu grijă, pe Iacob să se obişnuiască din vreme cu ceea ce biata femeie ştia că se apropie, ca să nu-l lovească cumva pe neaşteptate şi să-şi piardă minţile.

— Beniamin, Beniamin, spuse el plângând. Nu, nici de cum Benoni!

Şi în acest loc, pentru prima oară, strigă acum, peste capul Rahilei, spre înstelata noapte a lumii, oarecum ca mărturie că pricepuse, întrebarea:

— Stăpâne, ce faci?

Mai la o parte, femeile şi sclavele caldeene murmurau şi psalmodiau descântece, cu care nădăjduiau să înduplece forţe puternice şi neînţelegătoare, să împlinească dorinţele omeneşti. Dar niciodată, ca în aceste ceasuri, Iacob nu înţelese mai bine de ce asta era greşit şi de ce Avraam părăsise Urul. Privirea lui în Monstruos era plină de groază, dar nu lipsită de

luciditate, iar lucrarea lui întru divinitate, care îi însemna mereu faţa cu o expresie în îngrijorare, cunoscu în acea cumplită noapte un progres întrucâtva înrudit cu chinurile Rahilei. De altfel era cu totul în spiritul dragostei ei, ca Iacob, soţul, să aibă totuşi un câştig spiritual de pe urma morţii sale.

Copilul veni pe lume către sfârşitul ultimei veghi de noapte, când cerul se lumina palid, înainte de zori. Bătrâna trebui să smulgă pruncul cu forţa dintre coapsele însângerate ale nefericitei, căci se înăbuşea. Rahila, care nu mai putea să ţipe, se topi în leşin. Pierduse atâta sânge, încât pulsul îi scăzu până la a nu mai fi decât un firicel subţire ce se pierdea. Dar văzu viaţa copilului şi zâmbi. Mai trăi încă un ceas. Când i-l aduseră pe Iosif, nu-l mai recunoscu.

Deschise ochii pentru ultima oară când răsăritul se colora tocmai în roşu, iar zorile îi luminară chipul. Ridică privirea spre faţa lui Iacob, care sta plecat asupra ei, strânse puţin

pleoapele şi bâigui:

— Ei, ia te uită, un străin! Şi cam ce drept ai avea să mă săruţi? Poate pentru că eşti vărul venit de departe şi amândoi ne tragem din acelaşi strămoş? Atunci, sărută-mă, iar păstorii se veselesc lângă piatra fântânii: Lu, lu', lu'!

El o sărută pentru ultima oară, tremurând. Ea continuă:

— Iată, bărbăteşte rostogoleşti piatra pentru mine, Iacobe, iubitul meu. Mai rostogoleşte-o o dată, de deasupra gropii şi cule-o în ea pe copila lui Laban, căci am să te părăsesc.

— Cum s-au luat de pe mine toate poverile, povara copiilor, povara vieţii şi se face noapte.

— Iacobe, bărbatul meu, iartă-mă că ţi-am fost stearpă şi nu ţi-am dat decât doi fii, dar de aceştia doi, Iehosif, Binecuvântatul, şi de pruncul morţii, cel mai mic, ah, mă despart atât de greu.

— Şi de tine mă despart greu, Iacobe, iubitule, căci noi doi ne-am potrivit. Fără Rahila trebuie de aici înainte să te lămureşti în

meditaţiile tale cine este Dumnezeu.

— Lămureşte-te şi rămâi cu bine.

— Şi iartă-mă, mai suspină ea, cu cea din urmă suflare, că am furat terafimii!

În clipa aceea moartea îi trecu peste chip şi-l stinse.

La un semn al lui Iacob, bocetul femeilor amuţi. Toate căzură cu faţa la pământ. Dar el continua să stea cu capul Rahilei în braţe, iar lacrimile sale picurau, molcome şi neistovite, pe pieptul moartei. După un răstimp, îl întrebară dacă trebuia făcută o targă pentru a o duce, fie la Bet-Lahem, fie la Hebron, să o înmormânteze.

— Nu, le spuse el, aici a început, aici să se sfârşească, şi să zacă unde a lovit-o El. Pregătiţi mormântul, săpaţi-i groapa acolo, la temelia zidului! Luaţi pânză de in subţire dintre lucruri, şi înfăşuraţi-o, şi alegeţi o piatră s-o înălţaţi pe mormânt ca semn, în amintirea ei. După aceea, Israel îşi va urma drumul, fără Rahila şi cu pruncul.

În timp ce bărbaţii săpară groapa, femeile se despletiră, îşi dezgoliră sânii, amestecară cenuşă cu apă pentru a se mânji în semn de jale şi, însoţite de flaute, intonară lamentaţia *să ne plângem sora*, lovindu-şi fruntea cu o mână şi sânii cu cealaltă. Iacob însă ţinu capul Rahilei în braţe, până veniră să i-o ia.

Şi după ce pământul se închise peste trupul celei dragi, chiar pe locul unde Dumnezeu i-o luă, adică la marginea drumului, Israel porni mai departe şi-şi întinse corturile pentru popas la Migdal Eder, un turn din vremuri străvechi. Acolo, Ruben păcătui cu Bilha, ţiitoarea, şi fu blestemat.

Sfârşitul istoriilor lui Iacob.

TÂNĂRUL IOSIF

CAPITOLUL UNU
THOT

Despre fumusețe

Se spune că Iosif avea șaptesprezece ani când fusese trimis să pască turmele cu fraţii lui; şi băiatul era împreună cu fii Bilhei şi ai Zilpei, femeile tatălui său. Asta-i adevărat şi avem dovezi în legătură cu ceea ce s-a mai adăugat în „convorbirea frumoasă”: că i-ar fi dat de ştire tatălui ori de câte ori umblau vorbe despre fraţi. S-ar putea găsi fără greutate un punct de vedere potrivit căruia ar fi fost un băieţoi nesuferit. Asta era părerea fraţilor săi. Nu o împărtăşim, ori renunţăm la ea, după ce ne-am însuşit-o un moment; căci Iosif era mai mult. Informaţiile, însă, oricât ar fi de exacte, au nevoie, una după alta, de lămuriri, ca situaţia să devină clară şi să apară deplin ceea ce a pălit prin scurgerea timpului.

Iosif împlinise şaptesprezece ani şi, pentru toţi cei ce-l vedeau, era cel mai frumos dintre copiii oamenilor. Mărturisim deschis că nu vorbim

cu plăcere de frumuseţe. Oare cuvântul şi noţiunea ne emană plictiseală? Oare frumuseţea nu este un gând de o nobilă paloare, un vis de pedant? Cică s-ar întemeia pe legi; dar legea îi vorbeşte intelectului, nu sentimentului, care nu se lasă tutelat de intelect. De aici monotonia frumuseţii perfecte, la care nu este nimic de iertat. Într-adevăr sentimentul vrea să aibă ceva de iertat, altfel întoarce capul, căscând a plictis. Pentru a aprecia cu entuziasm simpla perfecţiune, este necesară o supunere faţă de ideal şi exemplar, ce ţine de pedanterie.

Este greu de atribuit adâncime acestui entuziasm raţional. Legea leagă într-un mod didactic, exterior; numai vraja provoacă o legătură lăuntrică. Frumuseţea este efectul magic al sentimentului, totdeauna pe jumătate iluzoriu, foarte labil şi, de aceea tocmai, urmările lui sunt distructibile. Puneţi pe un trup frumos un cap hidos şi nici trupul nu va mai fi frumos în sensul unei eficacităţi a sentimentului, decât doar cel

mult pe întuneric, dar atunci este vorba de înşelătorie. Câtă înşelătorie, jonglerie, păcăleală se întâlnesc în domeniul frumosului! Şi de ce? Pentru că este totodată şi în acelaşi timp domeniul dragostei şi al dorinţei; pentru că sexul se amestecă aici şi determină conţinutul noţiunii de frumuseţe. Lumea anecdotică este plină de istorioare, cum tineri travestiţi în femeie au sucit capetele unor bărbaţi, cum domnişoare în pantaloni au stârnit patimi printre femei. Dar dezvăluirea înşelătoriei ajungea să pună surdină oricărui sentiment, deoarece frumuseţea îşi pierduse utilitatea. Efectul frumuseţii umane nu este poate decât vraja sexului, materializarea ideii de sex, astfel încât s-ar putea vorbi mai curând de un bărbat perfect, de o femeie extrem de feminină, decât de una frumoasă şi o femeie va spune numai cu o înţelegătoare stăpânire de sine acest lucru despre o alta, de asemenea un bărbat despre un altul. Sunt rare cazurile în care frumuseţea triumfă asupra văditei sale inutilităţi şi

asigură o eficienţă sentimentală necondiţionată, dar este dovedit că există. Aici intră în joc factorul tinereţe, deci o vrajă pe care sentimentul este foarte dispus să o confunde cu frumuseţea, astfel încât tinereţea, dacă atracţia ei nu este paralizată de cusururi din cale-afară de supărătoare, este de cele mai multe ori luată drept frumuseţe – şi anume chiar de ea însăşi, aşa cum zâmbetul ei o anunţă fără echivoc. Ei îi aparţine gingăşia: o formă de apariţie a frumuseţii, care menţine, potrivit naturii sale, un echilibru labil între bărbătesc şi femeiesc. Un flăcău de şaptesprezece ani nu este frumos în sensul unei perfecte bărbăţii. Nu este frumos nici în sensul unei feminităţi inutile – aceasta n-ar atrage decât pe prea puţini. Dar atât trebuie recunoscut, că, datorită farmecului tinereţii, frumuseţea înclină puţin spre feminitate, atât sufleteşte cât şi ca exprimare; aceasta este în natura tinereţii, stă în relaţia sa gingaşă cu lumea şi în relaţia lumii cu tinereţea şi se exprimă în zâmbetul ei. Este

adevărat că, la şaptesprezece ani, un tânăr poate fi mai frumos decât femeia şi bărbatul, frumos ca femeie şi bărbat, frumos în amândouă sensurile şi în toate chipurile, gingaş şi frumos, încât femei şi bărbaţi să caşte ochii la ei şi să-şi piardă cumpătul privindu-l.

Aşa s-a întâmplat cu fiul Rahilei şi de aceea se spune că a fost cel mai frumos dintre copiii oamenilor. Aceasta era o laudă exagerată, întrucât ca el existau mulţi, şi de când omul nu se mai joacă de-a amfibia şi reptila, ci a păşit destul de departe pe drumul întrupării divinului, nu mai este ceva neobişnuit ca un tânăr de şaptesprezece ani să ofere admiraţiei aprobative picioare atât de lungi şi şolduri atât de înguste, un torace atât de bine făcut, o piele atât de auriu-arămie; să nu fie nici prea înalt, nici prea scund, ci să pară tocmai plăcut ca statură, să ştie păşi şi să se ţină mai mult sau mai puţin dumnezeieşte, iar toată făpura lui să exprime echilibrul, labil şi graţios, dintre gingăşie şi vigoare. Şi de asemenea nu este nimic

extraordinar că un astfel de trup nu poartă un cap de câine, ci un cap foarte seducător, zâmbind cu o gură umană aproape divină – asta se vede zilnic. Dar în lumea şi în cercul lui Iosif tocmai persoana şi prezenţa sa exercitau efectul sentimental al frumuseţii şi se socotea, îndeobşte, că cel Veşnic turnase har pe buzele sale, care, fără mobilitatea lor vădită în zâmbet şi vorbire, ar fi fost desigur prea pline. Harul acesta era contestat, ici-colo se manifesta ostilitate împotriva lui, dar ostilitatea nu nega nimic, şi nu se poate spune că ea s-ar fi sustras în fapt, sentimentului dominant. În orice caz, multe pledează pentru presupunerea că ura fraţilor nu era, în fapt, decât îndrăgostirea de el a tuturor, precedată de semnul negativ.

Păstorul

Ajunge atât despre frumuseţea lui Iosif şi cei şaptesprezece ani ai săi. Că era păstor de vite cu fraţii lui, anume cu fiii Bilhei şi Zilpei, tot trebuie

lămurit, întregit într-o direcţie şi restrâns în cealaltă.

Iacob, binecuvântatul, era un străin în ţara aceasta, un *gher*, cum se spunea, un oaspete şi un tolerat de vază – nu pentru că trăise atâta vreme în afara ţării, ci după neamul lui, după descendenţă şi stare, ca fiu al înaintaşilor săi, care fuseseră şi ei *gherimi*. Prestigiul lui nu era cel al unui locuitor băştinaş dintr-o familie aleasă a oraşului; înţelepciunea şi bogăţia, amândouă laolaltă, şi felul de a fi ce-l dădeau persoanei şi atitudinii sale, erau izvorul acestui prestigiu, nu felul lui de trai, mai curând slobod şi, deşi respectând legea, am spune, îndoielnic rânduit. Locuia în corturi, în afara cetăţii Hebronului, cum locuise pe vremuri înaintea porţilor Sihemului, şi putea pleca oricând, pentru a căuta iarăşi alte fântâni şi alte păşuni. Să fi fost aşadar un beduin, un fiu al lui Cain, cu semnul nestatorniciei şi al tâlhăriei pe frunte, scârbă şi groază pentru orăşeni şi ţărani? Defel. În duşmănia sa de moarte

faţă de Amalec, Dumnezeul său nu se deosebea de Baalimii locului – el, Iacob, o dovedise în mai multe rânduri, înarmând oamenii de la curtea sa, să respingă cu forţa, împreună cu orăşenii şi cu ţăranii proprietari de vite, strânsura de crescători de cămile, având feţele pictate cu semne tribale şi care năvălea pentru jaf din pustiul de miazăzi. Dar nici ţăran nu era; cu bună ştiinţă şi hotărât, nu; ar fi fost împotriva sentimentului său religios, care nu coincidea cu cel al truditorilor gliei arşi de soare. Şi afară de asta, ca *gher* şi orăşean tolerat, nu-i era îngăduit să aibă pământ în proprietate, în afara celui pe care îşi ridicase corturile. Avea în arendă ceva pământ arabil, ici un petic, colo altul, ba de şes întins, ba pământ roditor pe povârnişuri repezi, pe care creştea, printre pietre, grâu şi orz. Fiii şi argaţii îi lucrau acest pământ – aşadar Iosif făcea, din când în când, şi pe semănătorul şi secerătorul, nu numai pe păstorul, după cum, de altfel, este îndeobşte cunoscut. Dar această cultivare întâmplătoare a pământului era prea

puţin importantă pentru existenţa lui Iacob, o ocupaţie secundară, de care se ţinea fără tragere de inimă, pentru a simula oarecare legătură cu glia. Ceea ce conferea într-adevăr greutate vieţii sale era averea lui mişcătoare, ce mişuna pe păşuni, erau turmele, pe ale căror produse dobândea, prin schimb, tot belşugul de grâne şi must, untdelemn, smochine, rodii, miere, precum şi aur şi argint –, şi această proprietate hotăra relaţiile sale cu orăşenii şi ţăranii, relaţii rânduite complex şi de o sumedenie acorduri, care consolidau nestatornicia sa, dându-i un caracter aşezat, orăşenesc.

Pentru întreţinerea turmelor avea nevoie de legături de negoţ prieteneşti cu localnicii, orăşenii ce trăiau din negoţ şi ţărani lucrând pentru ei în dacă sau arendă. Drepturile de păşunat trebuiau statornicite prin bună înţelegere şi întemeiat cu închinătorii lui Baal, dacă Iacob nu voia să trăiască nesigur şi hăituit, ca tâlhar ce năvăleşte în proprietăţile oamenilor şi le prăpădeşte

ogoarele: avea nevoie de învoiri scrise să-şi poate turmele prin mirişti şi să le pască prin pârloage. Pe atunci însă pârloagele erau în scădere în ţinutul acesta muntos; de mult dăinuia pacea şi vremea Binecuvântării, pe drumurile caravanelor era un dute-vino neîncetat, orăşeanul acaparator de pământuri se îngrăşa din negoţul caravanelor, din dările de depozitare, de târg, de însoţire pe mărfurile trimise prin acest ţinut, din ţara lui Mardug, pe la Damasc, pe drumul de la răsărit de apa Iordanului până la Marea cea mare şi, de acolo, în Ţara mâlului sau în direcţie contrară; acapara pământ, pe care îl lucra cu iobagi sau cu oameni căzuţi în robie pentru neplata datoriilor şi se îngrăşa din munca lor, başca foloasele din negoţ, încât putea să-şi supună prin avansuri de capital şi ţărani liberi, cum o făcuseră fiii lui Işullanu cu Laban; creştea populaţia în ţinut şi proporţia terenurilor cultivate; nu mai rămăseseră prea multe păşuni şi aşa se întâmplă că regiunea nu-l mai putea duce pe Iacob, după cum, pe

vremuri, păşunile Sodomei nu-i mai putuseră duce pe Avraam şi Lot împreună. A trebuit să-şi împartă turmele; grosul lor nu mai păştea, potrivit învoielilor, aici, ci cale de cinci zile mai spre miazănoapte, în locurile unde Iacob fusese aşezat mai demult, în valea bogată în izvoare a Sihemului, iar acolo le păzeau de obicei fiii Liei, de la Ruben la Zebulon, în timp ce numai cei patru, ai Bilhei şi Zilpei, locuiau cu tatăl, împreună cu cei doi vlăstări ai Rahilei, astfel că se întâmpla cu ei ca şi cu semnele zodiacului, din care tot se văd numai câte şase deodată, celelalte şase fiind sustrase ochiului, potriveală pe care Iosif nu se lipsi s-o amintească drept parabolă şi oglindire. Cu asta nu spunem că n-ar fi venit de acolo, de departe, dacă la Hebron erau munci deosebite de făcut, de pildă în timpul culesului, dimpotrivă, e chiar important de afirmat contrarul. Dar mai tot timpul se aflau departe, cale de patru-cinci zile. Faptul este de asemenea important şi, de aceea, când se spune că băiatul Iosif ar fi fost la copiii

slujnicelor, asta este explicaţia.

Munca, însă, cu fraţii, la câmp sau la păşune, Iosif nu o făcea în fiecare zi şi nu trebuie luată prea în serios. Nu era mereu păstor la turmă, nici nu-l vedeai întotdeauna, după ce ploaia muiase pământul, brăzdându-l pentru semănăturile de iarnă, ci doar când şi când, printre altele, dacă-i dădea în gând, după cum avea chef. Iacob, tatăl, îi lăsa cu plăcere mult timp liber pentru îndeletniciri mai înalte, ce vor fi descrise de îndată. În ce calitate, însă, se afla el cu fraţii, când se întâmpla să fie eu ei – ca ajutorul sau ca supraveghetorul lor? Aceasta rămânea, în chip jignitor, îndoielnic pentru fraţi, căci tratat de ei ca cel mai tânăr, şi încă destul de brutal, le făcea într-adevăr mici servicii, dar se purta în mijlocul lor nu atât ca egalul lor, nu ca mădular şi părtaş al comunităţii lor de fii împotriva bătrânului, ci ca reprezentantul şi trimisul său, care îi iscodea, aşa încât nu-l vedeau cu plăcere între ei, dar se supărau totuşi când rămânea, de voia sa, acasă.

Învăţământul

Ce făcea acolo? Şedea cu bătrânul Eliezer sub copacul Domnului, marele terebint de lângă fântână, şi se îndeletnicea cu ştiinţele.

Despre Eliezer, oamenii spuneau că i-ar fi semănat la chip lui Avraam. La drept vorbind, n-o puteau ştii, căci niciunul dintre ei nu-l văzuse pe caldeu, nici nu ajunsese prin veacuri până la ei vreun portret sau vreo descriere a înfăţişării lui şi asemănarea afirmată a lui Eliezer cu el putea fi înţeleasă numai invers: Dacă voiai să-ţi faci o imagine a persoanei străvechiului pribeag şi prieten al Domnului, trăsăturile lui Eliezer puteau fi, eventual, de un ajutor, nu atât pentru că erau mari şi demne, ca făptura şi comportarea sa, ci mai curând pentru că erau trăsături oarecare, calme şi de o divină lipsă de conţinut, ceea ce uşura atribuirea înfăţişării sale unui venerabil necunoscut din trecutele vremi. Eliezer era de-o

vârstă cu Iacob, ceva mai mare, şi se purta îmbrăcat asemănător, pe jumătate ca beduinii, pe jumătate ca locuitorii Sinearului, cu franjuri pe veşmântul lui, iar pe eşarfa ce-i slujea de cingătoare erau prinse cele necesare scrisului. Fruntea lui, câtă se vedea de sub basma, era limpede şi fără creţuri. Sprâncenele, ce nu albiseră încă, porneau de la rădăcina largă şi puţin adâncită a nasului, înguste şi aproape drepte, spre tâmple, iar dedesubtul lor, dintre pleoapele grele şi parcă umflate, aproape, lipsite de gene, amintind de nişte buze, ochii ieşeau negri şi bombaţi. Nasul, cu şaua groasă şi nările subţiri, cobora către mustaţa îngustă care, lăsându-se în jos de la colţurile gurii, se suprapunea, de amândouă părţile, bărbii de un alb-gălbui. Sub mustaţă atârna, la fel de gros de la un colţ al gurii la altul, arcul roşietic al buzei de jos. Mai sus de gură, pe pielea obrajilor, străbătută de o mulţime de cute fine, naşterea bărbii era atât de uniformă, încât îţi putea face impresia că această barbă ar fi

prinsă de urechi şi că ar putea fi scoasă.

Ba mai mult, întreaga faţă făcea impresia că ar putea fi dată jos şi că abia sub ea s-ar afla adevărata faţă a lui Eliezer: Iosif, când mai era băiat, avea, uneori această impresie.

Despre persoana şi originea lui Eliezer se vânturau tot soiul de ştiri neadevărate, care vor fi combătute mai jos. Era vechilul lui Iacob şi cel mai vechi argat al lui, ştia citi şi scrie şi era învăţătorul lui Iosif, aici acestea ar fi de ajuns.

„Spune-mi, fiu al celei adevărate, îl întreba el câteodată, când şedeau împreună la umbra copacului învăţăturii, din care trei pricini Dumnezeu l-a creat pe om la urmă, după toate plantele şi animalele?”

Atunci Iosif trebuia să răspundă:

„Dumnezeu l-a creat pe om la urmă de tot, ca să nu poată nimeni spune că a luat parte la creaţie; în al doilea rând, pentru umilinţa omului, ca să-şi spună: «Şi muscoiul mi-a luat-o înainte», iar al treilea ca să se poată aşeza de îndată la

masă, ca oaspetele pentru care au fost făcute toate pregătirile”.

La acestea Eliezer răspundea, oftând: „Tu o spui!” iar Iosif râdea.

Dar asta nu era mare lucru. Era doar un exemplu, între multe altele, de exerciţiile de perspicacitate şi memorie, pe care Iosif trebuia să le facă, precum şi al străvechilor snoave şi istorioare predate de Eliezer lui Iosif când mai era în vârstă fragedă, şi cu a căror redare plină de har Iosif fermeca oamenii, şi aşa capii de admiraţie în faţa frumuseţii lui. Aşa încercase, la fântână, să-l înveselească pe Iacob şi să-i abată atenţia, cu vestea şi povestea despre nume şi cum Işhara, fecioara, izbutise să scoată numele Domnului de la desfrânatul mesager. Căci de îndată ce a aflat atunci numele adevărat şi neprefăcut, l-a şi invocat şi, prin puterea lui, a urcat în ceruri, neatinsă în fecioria ei, păcălindul astfel pe Şemhazai, care o râvnise. Sus, Domnul a primit-o cu toată încuviinţarea şi i-a spus: „De vreme ce ai

fugit de păcat, îţi vom da locul tău între stele”. Şi asta a fost originea zodiei Fecioarei. Şemhazai, mesagerul, însă, nu s-a mai putut întoarce sus, ci a trebuit să rămână în ţărână până în ziua în care Iacob, fiul lui Isaac, a visat, la Betel, visul cu scara cerească. Abia pe această scară şi rampă s-a putut iarăşi sui acasă, adânc ruşinat că nu izbutise asta decât în visul unui om.

Se puteau numi acestea ştiinţă? Nu, erau numai jumătăţi de adevăr şi doar podoabe pentru minte, potrivite să pregătească însă spiritul pentru primirea adevărului celui mai sever şi de o sfântă rigoare. Astfel, Iosif învăţă de la Eliezer despre cosmos, anume cel ceresc, împărţit în trei, alcătuit în chip exemplar din cerul superior, din pământul ceresc al zodiacului şi din cereasca mare sudică; căci îi corespundea exact cosmosul pământesc, ce se descompunea de asemenea în trei părţi – cerul aerian, tărâmul pământesc şi oceanul pământului. Acesta, învăţă el, înconjura discul pământului ca o panglică, dar se afla şi sub disc, astfel încât în

vremea marelui Potop putuse răzbate prin toate crăpăturile, unindu-şi apele cu cele ale mării cereşti, ce se prăvăleau de sus. Dar tărâmul pământesc arăta ca locul bătucit, iar pământul ceresc, de acolo de sus, ca un ţinut muntos cu două vârfuri, vârful soarelui şi cel al lunii, Horeb şi Sinai.

Soarele şi luna alcătuiau, dimpreună cu alte cinci stele călătoare, septimea planetelor şi a purtătorilor de porunci, care se perindau pe şapte cercuri de cuprindere diferită, în jurul stăvilarului zodiacului, astfel încât acesta semăna cu un turn rotund cu şapte trepte, ale cărui terase circulare duceau în sus, spre cel mai înalt cer de miazănoapte şi spre scaunul stăpânirii. Acolo era Dumnezeu şi muntele lui sfânt scânteia ca de pietre aprinse, aşa cum muntele Hermon scânteia îmbrăcat în zăpadă peste ţara dinspre miazănoapte. În timpul lecţiei sale, Eliezer arăta spre muntele stăpânirii, ce strălucea departe în alba zăpadă, vizibil din toate părţile, şi de sub

copac şi Iosif nu mai deosebea cerescul de pământesc.

Învăţă să cunoască minunea şi taina numărului, şaizeciul, doisprezecele, şaptele, patrul, treiul, divinitatea măsurii, şi cum toate se potriveau şi-şi corespundeau reciproc, încât era o minune şi o adorare a marelui unison.

Douăsprezece erau semnele zodiacului şi ele erau popasurile marelui crug. Acestea erau cele douăsprezece luni a treizeci de zile. Dar marelui circuit îi corespundea cel mic, căci dacă şi el era împărţit în douăsprezece segmente, se obţinea un interval mare cât de şaizeci de ori discul solar, şi aceasta era dubla oră. Ea era luna zilei şi se dovedea tot atât de raţional divizibilă. Căci diametrul discului solar era cuprins de exact tot atâtea ori în calea soarelui, vizibilă la echinox, câte zile are anul, adică de trei sute şaizeci de ori, şi tocmai în acele zile, răsăritul soarelui, din clipa când marginea sa superioară apărea la orizont, până la cea în care discul era vizibil în întregime,

dura a şaizecea parte a unei duble ore. Şi iată aceasta era dubla minută; şi după cum din vară şi iarnă se făcea marele crug, iar din zi şi noapte cel mic, aşa din cele douăsprezece duble ore reveneau câte douăsprezece ore simple zilei şi nopţii şi câte şaizeci de minute simple câte unei ore a zilei şi a nopţii.

Ce ordine, ce armonie, cât era de plăcut!

Ascultă, deci, în continuare, Dumuzi, fiu adevărat! Fie-ţi mintea limpede, ascuţită şi senină!

Şapte erau stelele călătoare, cele ce transmiteau poruncile, şi fiecare avea o zi a ei. Dar şapte era, în chip deosebit, şi numărul lunii care iată că deschidea calea zeilor, fraţilor săi: adică numărul sferturilor sale, ce erau de câte şapte zile. Soarele şi luna erau doi, ca totul în lume şi în viaţă, ca da şi nu. De aceea planetele puteau fi ordonate în două şi cinci – cu câtă îndreptăţire şi de partea lui cinci! Căci numărul cinci sta în cel mai frumos raport cu doisprezece, întrucât cinci ori doisprezece dă şaizeciul, dovedit

sfânt, într-un raport încă mai frumos cu sfântul şapte, căci cinci cu şapte fac doisprezece. Era asta totul? Nu, cu această ordonare şi separare se obţinea o săptămână planetară de cinci zile, iar şaptezeci şi două ca ea făceau anul; cinci încă era numărul cu care trebuia înmulţit şaptezeci şi doi, ca să rezulte splendidul trei sute şaizeci – totodată sumă a zilelor din an şi câtul împărţirii căii soarelui prin cea mai lungă linie ce poate fi trasă pe discul lui.

Asta era minunat.

Dar planetele mai puteau fi ordonate în trei şi patru, cu cea mai înaltă îndreptăţire de amândouă părţile. Căci trei era numărul regenţilor zodiacului, soarele, luna şi Iştar. Mai era şi numărul lumii, ce determina sus şi jos, divizarea totului. Pe de altă parte, patru era numărul părţilor lumii, cărora le corespundeau timpurile zilei; patru mai era numărul părţilor în care se descompunea calea soarelui, fiecare în grija unei planete şi pe deasupra, mai era numărul lunii şi al

stelei lui Iştar, care prezentau fiecare patru faze. Ce rezulta însă dacă înmulţeai patrul cu treiul? Rezulta doisprezecele!

Iosif râse. Eliezer însă îşi ridică mâinile şi rosti:

— Adonai!

Cum se potrivea, oare, că dacă împărţeai zilele lunii, la numărul fazelor sale, anume patru, rezulta iarăşi săptămâna de şapte zile? Acesta era degetul Lui.

Cu toate aceste numere şi noţiuni tânărul Iosii se juca, de parcă ar fi fost mingi, sub privegherea bătrânului şi petrecea cu folos. Pricepu că omul, căruia Dumnezeu i-a dat minte ca să îmbunătăţească ce era sfânt, dar nu întru totul potrivit, trebuie să adauge celor trei sute şaizeci de zile, alte cinci, pentru a le egala astfel cu suma anului solar. Zilele acestea erau rele şi nefaste, zile ale balaurilor şi blestemelor, ale grelelor nopţi de iarnă; abia după ce ele treceau se ivea primăvara şi domnea timpul

binecuvântării. Cinciul dobândea aici o reputaţie nesuferită. Dar şi treisprezecele era foarte rău, şi de ce? Pentru că cele douăsprezece luni lunare aveau laolaltă numai trei sute cincizeci şi patru de zile şi din timp în timp trebuia intercalată o lună în plus, de egalizare, care corespundea celei de a treisprezecea zodii, a Corbului. Faptul că de cele mai multe ori prisosea, făcea din treisprezece un număr aducător de nenorocire, după cum şi corbul era o pasăre aducătoare de nenoroc. De aceea şi Benoni-Beniamin fusese cât pe ce să moară, când a ieşit prin strunga naşterii ca prin drumul îngust dintre piscurile muntelui lumii, şi a fost aproape doborât de forţa lumii infernale, căci era al treisprezecelea copil al lui Iacob. Dar Dina fusese primită ca jertfă în loc şi s-a prăpădit.

Era bine să accepţi necesitatea şi să pătrunzi cu acest prilej felul de a fi al Domnului. Căci miracolul lui numeric nu era chiar fără greş, iar omul trebuia să-l cumpănească, fireşte, cu pricepere; dar această îndreptare se lasă cu

blestem şi nenorocire, şi chiar doisprezecele, de altminteri totdeauna atât de frumos, devenea de rău augur în această împrejurare, căci trebuia folosit pentru a trece de la cele trei sute cincizeci şi patru zile ale anului lunar la cele trei sute şaizeci şi şase zile ale anului lunar-solar. Dacă se lua însă ca număr al zilelor trei sute şaizeci şi cinci, lipsea mereu câte un sfert de zi, după cum trebuise să calculeze Iosif, şi această nepotrivire se umfla cu trecerea anilor, aşa încât, într-o mie patru sute şaizeci de ani, ajungea să reprezinte un an întreg. Acesta era crugul stelei Câinelui, şi concepţia spaţio-temporală a lui Iosif creştea până dincolo de omenesc, trecea de la cercuri mici la altele tot mai monstruos de uriaşe, care le înconjurau de departe pe cele mici, până la ani încheiaţi de o înfiorătoare extindere. Chiar şi ziua era un an mic cu răstimpurile sale, cu lumina verii şi noaptea iernii, iar zilele erau prinse în marele crug. Dar acesta era mare numai comparativ şi o mie patru sute şaizeci dintre ei erau prinşi în

crugul stelei Câinelui, încheindu-l. Lumea consta, însă, din desfăşurarea uriaşă şi crugul anilor celor mai mari – care poate că iarăşi încă nu erau chiar cei mai mari – ani care, fiecare, îşi avea vara şi iama sa. Prima începea când toate planetele se întâlneau în constelaţia Vărsătorului sau a Peştilor, a doua când întâlnirea avea loc în zodia Leului sau Racului. Fiece iarnă începea cu o revărsare a apelor, fiece vară cu un pojar, astfel încât toate crugurile lumii şi marile perioade se desfăşurau între un punct de început şi un punct de sfârşit. Fiecare dintre ele cuprindea patru sute treizeci şi doi de mii de ani şi era cea mai exactă repetare a tuturor celor anterioare, deoarece planetele se întorseseră doar în aceeaşi poziţie şi trebuiau, în cele mari şi cele mici, să provoace aceleaşi efecte. De aceea crugurile lumii se numeau „Înnoirea vieţii”, sau „Repetarea a ce a fost”, sau „Veşnica întoarcere”. Se mai numeau „Olâm”, „Eonul”; Dumnezeu însă era Stăpânul eonilor, „El olâm”, cel ce trăia prin eoni, „Chai

olâm”, şi El era cel care dăduse „olâm” în inimă oamenilor, capacitatea, adică, de a gândi eonii şi de a se ridica într-un anumit fel, până la a deveni stăpânul lor…

Mândră învăţătură! Iosif petrecea de minune. Câte toate ştia Eliezer! Taine ce făceau din truda învăţăturii o mare şi măgulitoare plăcere, tocmai pentru că erau taine, pe care le ştiau pe pământ numai un mic număr de iniţiali din temple şi de pe şantierele de construcţii, nu însă marea mulţime. Astfel Eliezer ştia şi învăţa că dublul cot babilonian ar fi lungimea pendulului care efectuează şaizeci de oscilaţii în dubla minută. Oricât era Iosif de vorbăreţ, asta nu mai spunea nimănui, căci faptul dovedea din nou sfinţenia şaizeciului, care înmulţit cu frumosul şase, dădea preasfântul trei sute şaizeci.

Învăţă măsurile de lungime şi cele ale distanţelor şi deprinse să le deducă din propriul mers şi din mersul soarelui, ceea ce – după cum îl încredinţa Eliezer – nu era o ne cuvenită

îndrăzneală, căci omul era micul univers, ce corespundea întocmai celui mare, şi astfel sfintele numere ale crugului jucau rolul lor în toată construcţia măsurii şi în timpul ce devenea spaţiu.

Timpul devenea volum şi, cu aceasta, pondere; şi Iosif învăţă valorile şi greutăţile pentru plăţi în aur, argint şi aramă, după măsura obişnuită şi cea regală, după cea babiloniană şi cea feniciană. Făcea exerciţii de calcule comerciale, transforma valori de cupru în valori de argint, schimba un bou pe cantităţile de ulei, vin şi grâu ce corespundeau valorii lui în metal, şi o făcea cu atâta agerime, încât Iacob, când îl auzea, plescăia din limbă şi exclamă:

„Ca un înger! întocmai ca un înger al lui Arabot!

Pe lângă acestea toate, Iosif mai învăţă cele absolut necesare despre boli şi leacuri, despre trupul omenesc, alcătuit, după cosmicul număr trei, din substanţe solide, lichide şi gazoase. Învăţă să atribuie părţile trupului semnelor

zodiacului şi planetelor, să socoată ca deosebit de valoroasă grăsimea din jurul rinichilor, deoarece organul învelit de ea era în legătură cu organul procreării şi lăcaşul forţei vitale, învăţă să recunoască ficatul ca lăcaş al emoţiilor şi, cu ajutorul unui model de lut ars, împărţit în câmpuri şi purtând multe inscripţii, îşi întipări sistemul şi doctrina după care măruntaiele sunt o oglindă a viitorului şi un izvor de prevestiri demne de crezare.

— Apoi învăţă şi popoarele de pe faţa lumii.

Erau şaptezeci la număr sau, mai probabil, şaptezeci şi două, căci acesta era numărul săptămânilor de cinci zile ale anului, iar felul de trai şi de închinăciune al unora dintre ele era monstruos. Aceasta se potrivea în primul rând barbarilor extremului nord, ce locuiau ţara Magog, mult dincolo de înălţimile Hermonului, dincolo şi de ţara Hanigalbat, la miazănoapte de munţii Taurus. Dar de groază era şi extremul vest, denumit Tarşiş, unde ajunseseră neînfricaţi

bărbaţi din Sidon, după ce străbătuseră de-a lungul, în nesfârşit de multe zile, cu corăbiile, marea întindere verde. Şi până în Kittim, adică Sicilia, răzbătuseră pe acest drum oamenii din Sidon şi Ghebal, ahtiaţi după depărtări şi schimb, şi întemeiaseră acolo aşezări. Contribuiseră mult la cunoaşterea întregii lumi: nu tocmai pentru ca bătrânul Eliezer să aibă ce învăţa pe alţii, ci din pornirea de a-i vizita pe străini şi a-i convinge să le cumpere stofele de purpură şi artisticele broderii ale Sidonului. Erau vânturi care-i duceau, ca de la sine, spre Cipru sau Alaşia şi la Dodanim, adică Rodos. Fără a înfrunta primejdii prea mari, răzbiseră de acolo până în ţara Muţri şi în Egipt, de unde un curent maritim, prielnic negoţului, le întoarse corăbiile în ţara lor, acasă. Dar oamenii Egiptului supuseseră şi deschiseseră pentru ştiinţă Cuşul, ţările negrilor, pe Nil în sus, spre miazăzi. Îşi luaseră inima în dinţi, se urcaseră şi ei pe corăbii şi descoperiseră ţările tămâiei, la capul cel mai de jos al Mării Roşii, Punt, ţara păsării

Fenix. În extremul sud, după cât se povestea, se afla Ofir, ţara aurului. În ce privea răsăritul, exista un rege în Elam, ce nu putuse încă fi întrebat, dacă în partea dinspre el a cerului putea privi dincolo de împărăţia sa. Pesemne că nu.

Aceasta nu-i decât pe scurt cele ce-l învăţase Eliezer pe Iosif, sub copacul Domnului. Tânărul îşi nota însă totul după indicaţiile bătrânului şi îşi citea singur însemnările, cu capul lăsat pe un umăr, până le ştia pe dinafară. Cititul şi scrisul stăteau bineînţeles la temelia a toate şi le însoţeau pe toate, căci altfel n-ar fi fost între oameni decât zvonuri risipite de vânt şi uitarea celor ştiute. De aceea Iosif trebuia să şadă pe vine sub copac, cu spinarea foarte dreaptă, genunchii depărtaţi, ţinând în poate cele trebuincioase scrisului, tăbliţa de lut nears, în care săpa cu stilul semne cuneiforme, sau foile lipite din trestie, sau pielea netezită de oaie de capră, pe care îşi înşira semnele, ca urmele picioarelor de cioară, după ce înmuia, în borcănelul negru sau cel roşu al

călimării sale cu tuş, trestia ascuţită la vârf ori, dimpotrivă, cea cu vârful mestecat în gură până devenea fibros. Scria, rând pe rând, când în scrierea locală, a oamenilor, ce slujea la desăvârşirea vorbirii sale de fiecare zi şi a dialectului băştinaş, în care se puteau cel mai lesne redacta scrisorile comerciale şi inventarele după model fenician – şi scria şi scrierea Domnului, cea oficială-sfântă, din Babilon, scrierea legii, a învăţăturii şi a legendelor, pentru care era rezervată argila şi stilul. Eliezer avea, în acest scris, modele numeroase şi frumoase, texte ce priveau stelele, imne adresate lunii şi soarelui, tabele cronologice, cronici meteorologice, liste cuprinzând dări plătite, precum şi frânturi ale unor mari epopei în versuri ale străvechimii, care erau mincinoase, dar formulate în cuvinte de o atât de îndrăzneaţă solemnitate, încât spiritul le lua drept adevărate. Aceste epopei povesteau de facerea lumii şi a omului, de lupta lui Mardug cu balaurul, de ridicarea lui Iştar din starea de

slujnică la aceea de regină şi de pogorârea ei în Infern, de iarba naşterii şi de apa vieţii, de nemaipomenitele întâmplări ale lui Adapa, Etana şi ale acelui Ghilgameş, al cărui trup era carne de zeu şi care, totuşi, nu izbutise în niciun fel să dobândească viaţa veşnică. Toate acestea Iosif le citea, urmărind textul cu degetul arătător şi le copia într-o atitudine cuvioasă, foarte drept, plecând doar pleoapele. Citea şi scria de prietenia lui Etana cu vulturul, care-l ridicase spre cerul lui Anu; şi ajunseseră într-adevăr atât de sus, încât pământul sub ei arăta ca o lipie, iar marea, ca un coş de pâine. Când însă amândouă dispărură cu totul, pe Etana îl apucă din păcate frica şi se prăbuşi împreună cu vulturul în adâncuri – ruşinos sfârşit. Iosif spera că el s-ar ţine mai bine decât eroul Etana, de-ar fi cazul; dar mai mult decât această poveste îi plăcea istoria lui Enghidu, omul pădurii, şi cum târfa din oraşul Uruk l-a învăţat să se poarte: cum l-a învăţat pe necioplit buna purtare la mâncare şi băutură, să se ungă cu ulei,

să umble îmbrăcat, pe scurt să semene a om şi orăşean. Asta îi plăcea lui Iosif, găsea grozav cum târfa îl cioplise pe lupul stepei, după ce drăgostindu-se cu el şase zile şi şapte nopţi, îl făcuse să-i placă subţirea dulceaţă a vieţii. Limba Babelului îi curgea lui Iosif din gură cu întunecată măreţie, când recita aceste strofe, astfel încât Eliezer săruta tivul veşmântului purtat de învăţăcelul său şi exclamă:

„Slavă ţie, fiu al celei gingaşe! Progresele tale sunt strălucite şi vei fi curând *maţkir* al unui principe şi sfetnicul unui mare rege! Aminteşte-ţi de mine, când vei ajunge în împărăţia ta!”

După aceea, Iosif ieşea agale la fraţii lui, la câmp sau la păşune, să facă şi el câte o trebuşoară, ca ajutor. Ei însă spuneau rânjind:

„Iată-l cum vine, fără să se grăbească, prostănacul cu degetele pline de cerneală. A citit până acum pietre dinainte de Potop! Binevoieşte cumva să mulgă caprele, ori vrea doar să pândească, de nu tăiem pentru ceaunul nostru

niscaiva bucăţi de carne din animalele vii? Ah, de-ar fi să-l judecăm după voia noastră, n-ar scăpa nechelfănit, cum trebuie, din păcate, să se întâmple, de frica lui Iacob!”

Despre trup și spirit

Dacă cercetând grava tulburare a relaţiilor dintre Iosif şi fraţii lui, cum s-a dezvoltat de-a lungul anilor, se urcă de la particular la general, de la frecuşurile şi amărăciunile zilei, la cauzele fundamentale, se găsesc ca singure temeiuri invidia şi îngâmfarea; iar iubitorului de dreptate îi va fi greu să hotărască dacă acestui păcat sau celuilalt, dacă, adică, vorbind de indivizi, celui singur sau cetei, care făcea tot mai ameninţător cauză comună împotriva lui, trebuie să i se pună în seama vina principală a tuturor nenorocirilor. Dreptatea tocmai şi dorinţa sinceră de a se sustrage oricărei părtiniri ce l-ar putea încerca, îl

va face, poate, pe iubitorul de dreptate să critice aici îngâmfarea ca primul dintre rele şi ca izvor al nenorocirii; dar atunci, tot dreptatea va fi aceea care-l va sili să mărturisească precum că pe lume n-a existat des atâta motiv de îngâmfare şi, cu aceasta, bineînţeles de invidie – ca acolo şi atunci.

Rar se întâlnesc pe pământ la un loc frumuseţea şi ştiinţa. De îi place sau ba, lumea s-a obişnuit să considere erudiţia urâtă, graţia însă proastă, şi anume – ceea ce tocmai ţine de ea – să şi-o închipuie proastă, cu conştiinţa împăcată, căci nu numai că nu are nevoie de scris, spirit, înţelepciune, ci frumuseţea ar fi primejduită chiar să fie desfigurată şi nimicită de aceste calităţi. Dar exemplara depăşire a prapastiei aflate între spirit şi frumuseţe, reunirea amânduror acestor eminente calităţi într-o singură persoană apare ca desfiinţarea unei tensiuni, pe care suntem învăţaţi să o considerăm motivată în specificitatea umană, şi ne face să ne gândim, fără voie, la divin. Asemenea fenomen de divină lipsă de tensiune

constituie, în mod necesar, cea mai pură încântare pentru un ochi neprevenit, în timp ce este cu totul susceptibil să declanşeze cele mai amare resentimente la cei ce au temei să se simtă jigniţi şi întunecaţi de lumina lui.

Aşa era aici. Fericitul consens, pe care anumite fenomene le provoacă în inimile oamenilor, denumit simplu frumuseţea lor, se făcea simţit cu asemenea rigoare în cazul primului născut al Rahilei; era găsit – indiferent dacă putem fi întru totul de acord cu acest entuziasm sau ba – atât de atrăgător, încât graţia, frumuseţea lui au devenit curând proverbiale prin toată ţara. Şi frumuseţii i-a fost dat să includă în sine spiritualul şi artele sale, să le apuce cu un zel voios, să le absoarbă şi iarăşi să le elibereze din sine, marcate cu pecetea ei, pecetea graţiei, astfel încât între amândouă, între frumuseţe şi spirit, nu mai exista contradicţie şi aproape nu mai exista deosebire. Spuneam că înlăturarea tensiunii fireşti dintre ele ar fi trebuit să pară divină. Aceasta

trebuie înţeles corect. Ea nu se desfiinţa în divin – căci Iosif era un om, şi încă foarte supus greşelii, şi cu o inteligenţă prea sănătoasă ca să n-o ştie, la drept vorbind, foarte bine în orice timp; dar se desfiinţa pe planul divinului; anume în lună.

Am fost martorii unei scene foarte caracteristice pentru relaţiile corporale şi spirituale pe care Iosif le întreţinea cu această magică planetă – fără ştirea tatălui său, cum se înţelege, care, ivindu-se între timp, s-a grăbit să dezaprobe dezgolirea, cu care odorul lui întâmpinase, făcând ochi dulci, frumuseţea goală de acolo, de sus. Cu natura lunii se îmbina însă pentru băiat mai mult decât numai ideea magiei frumuseţii: de asemenea, şi la fel de strâns, se îmbina pentru el cu natura lunii ideea de înţelepciune şi de scriere, căci luna era simbolul astral al lui Thot, pavianul alb şi născocitorul semnelor, purtătorul de cuvânt şi scribul zeilor, ce însemna vorbele lor şi era ocrotitorul celor ce scriau. Magia frumuseţii şi cea a semnelor scrise,

concomitent şi ca unitate, fusese ceea ce îl îmbătase atunci şi-şi pusese pecetea pe cultul său solitar – un cult cam ciudat, confuz şi susceptibil de degenerare, sortit deci să-l neliniştească pe tată, dar tocmai de aceea alunecând uşor, ca în joc, într-o stare vecină cu beţia, pentru că sentimentele trupului şi cele ale spiritului se învălmăşeau încântător în el.

Fără îndoială că orice om are şi nutreşte, mai mult sau mai puţin conştient, o concepţie, o idee preferată, ce constituie izvorul tainicei sale desfătări şi-i hrăneşte şi-i ţine treaz sentimentul vital. Această idee plină de imbolduri era pentru Iosif coabitarea trupului cu sufletul, a frumuseţii cu înţelepciunea, conştiinţa amândurora întărindu-se reciproc. Călători şi sclavi caldei îi povestiseră cum, pentru a-i face pe oameni, Bel ar fi pus să i se taie capul, cum sângele său s-ar fi amestecat cu pământul şi cum din cocoloşii de pământ cu sânge ar fi fost create fiinţe vii. Iosif nu credea asta; dar când voia să-şi simtă existenţa şi să se bucure în

tainã de ea, îşi amintea de amestecul sângeros al elementului pământean cu cel divin, se simţea ciudat de fericit, ca fiind el însuşi din asemenea substanţă, şi reflecta zâmbind că deplina conştiinţă de sine a trupului şi a frumuseţii ar trebui să fie întărită de conştiinţa de sine a sufletului, şi reciproc.

Ceea ce credea era că spiritul lui Dumnezeu, numit de oamenii din Sinear „Mumu”, meditase peste apele haosului şi crease lumea prin cuvânt. Gândea: „Stai şi cumpăneşte! Lumea s-a născut prin cuvânt, prin cuvântul liber şi din afară, şi chiar şi astăzi încă – un lucru putea să existe mult şi bine, dar nu exista cu adevărat decât dacă omul îi conferise existenţă prin cuvânt şi îl numise”. Nu era aceasta de natură să convingă şi un cap gingaş şi frumos de însemnătatea înţelepciunii cuvântului?

Cât de mult au contribuit asemenea înclinaţii, şi cultivarea lor, încurajată de Iacob, din mai multe pricini, ce vor fi arătate pe dată, pentru a-l

despărţi pe Iosif de fiii Liei şi ai slujnicelor şi câtă sămânţă de trufie pe de o parte, de invidie, pe de alta, comporta această separare! Condeiul nostru se împotriveşte să-i califice de-a valma ca tare bădărani pe fraţi, aceşti viitori capi de seminţii ale căror nume au intrat în tradiţie, în ordinea naşterii lor. De altfel, cel puţin pentru câţiva dintre ei, ca Iuda, fire complicată şi chinuită, dar şi pentru foarte cinstitul Ruben, această apreciere nici nu s-ar potrivi în întregime. Întâi, însă, la ei nu se putea vorbi nici pe departe de frumuseţe, nici la cei mai apropiaţi în ani de tinereţea lui Iosif, nici la cei ce trecuseră bine de douăzeci, când el mai era de şaptesprezece, deşi erau bărbaţi voinici şi, îndeosebi fiii Liei, în frunte cu Ruben, dar şi Simeon, Levi şi Iuda, atletici la trup; iar în ce priveşte cuvântul şi înţelepciunea, nu era unul care să nu se fi lăudat că nu le preţuieşte defel şi nici nu le înţelege. Este adevărat că despre Neftali al Bilhei se spunea încă de timpuriu că „ştia vorbi frumos”, dar această apreciere se întemeia pe

pretenţii populare modeste, iar darul vorbirii, în ce-l priveşte pe Neftali, se reducea, la urma urmei, la o cursivitate destul de neînsemnată, neîntemeiată pe ştiinţă, şi care nu avea de-a face cu idei mai înalte. Erau cu toţii ceea ce ar fi trebuit să fie şi Iosif, pentru a se contopi într-adevăr cu comunitatea lor: păstori şi, întâmplător, dar în al doilea rând, şi truditori ai pământului – foarte onorabili în amândouă aceste activităţi şi plini de duşmănie faţă de cel care îşi închipuia, cu îngăduinţa tatălui, că le poate îndeplini şi el, însă doar ca ocupaţii secundare şi oarecum în treacăt, făcând totodată pe scribul şi cititorul de tăbliţe. Înainte să-i fi scornit lui Iosif porecla sub care îl urau cel mai tare: „visătorul de vise”, îl numeau în batjocură Noe-Utnapiştim, preaînţeleptul, cititorul de pietre dinaintea Potopului. El, la rândul său, ca să le răspundă, îi numea „capete de câini” şi „oameni care nu ştiu ce e bine şi ce e rău” – le spunea aşa în faţă, apărat numai şi numai de teama ce le era de Iacob, fără de care l-ar fi snopit

în bătaie. Asta nu ne-ar fi făcut plăcere; dar ochii frumoşi nu ne vor face să găsim răspunsul lui mai puţin condamnabil decât batjocura. Dimpotrivă; căci la ce mai e bună înţelepciunea, dacă nici de îngâmfare nu te poate apăra?

Şi ce atitudine avea Iacob, tatăl, faţă de toate astea? El nu era un învăţat. Vorbea, bineînţeles, pe lângă dialectul său din sudul Canaanului, şi babiloniana, aceasta chiar mai bine, dar nu vorbea egipteană, dacă n-ar fi decât pentru că, aşa cum am băgat de seamă observându-l, dezaproba şi ura tot ce era străin. După câte ştia, Miţraimul îi apărea totodată ca ţara biciuirii sclavilor şi a dezmăţului. Slujba la stat, care determina vădit viaţa acolo, jignea simţul său moştenit de independenţă şi responsabilitate, iar cultul animalelor şi morţilor, în floare acolo, la miazăzi, era pentru el o grozăvie şi o nebunie – aceasta din urmă mai cu seamă, căci socotea desfrâu orice cult al celor subpământene, iar toate începeau pentru el foarte curând, încă la cele pământeşti, la

sămânţa care putrezea, rodind, în pământ. El nu numea ţara noroioasă de acolo, din miazăzi, „Kemew sau „Miţraim”, o numea „Şcol”, Infernul, împărăţia morţilor, iar sila sa etic-spirituală se extindea şi asupra stimei exagerate ce se arăta acolo, pe cât se auzea, faţă de tot ce ţinea de scris. Propria lui experienţă în acest domeniu abia dacă depăşea semnarea numelui, când avea să-l pună sub contracte juridice, dar şi în aceste cazuri folosea mai des pecetea. Restul lucrărilor de acest fel le lăsa în grija lui Eliezer, vechilul său, şi o putea face pe drept, căci îndemânarea argaţilor noştri este îndemânarea noastră, iar grava demnitate a lui Iacob nu se întemeia pe asemenea îndemânări. Ea era de natură liberă, spontană şi personală, se întemeia pe vigoarea simţirii şi trăirii sale, care era o înţeleaptă şi semnificativă împlinire de istorii; izvora dintr-o spiritualitate puternică, din măreţia sa, şi constituia superioritatea unui bărbat inspirat, cutezător în visele lui, având legături nemijlocite cu

Dumnezeu, care se putea uşor lipsi de ştiinţa propriu-zisă a scrisului. Ar fi prea puţin cuviincios de făcut o comparaţie, ce nu i-ar fi dat prin gând o viaţă de om nici lui Eliezer s-o facă. Dar parcă ar fi fost treaba lui să viseze visul scării spre cer sau să ajungă cu ajutorul lui Dumnezeu, la descoperiri în domeniul naturii, ca aceea a înrâuririi magice pentru zămislirea de miei tărcaţi? Niciodată! Nicidecum!

În cazul acesta, de ce încuraja oare Iacob formarea literară a lui Iosif de către scribul său, şi asista cu satisfacţie la un învăţământ ale cărui primejdii pentru băiat, şi pentru relaţiile acestuia cu fraţii, nu puteau să-i scape. Pentru două motive, ambele iscate din dragoste, unul legat de orgoliu, celălalt de preocupări educative. Lia, cea dispreţuită, ştiuse bine ce spunea când, la naşterea lui Iosif, îşi prorocise, sieşi şi feciorilor pântecului ei, că acum vor ajunge cu toţii nimic în ochii lui Iacob şi uşori ca aerul. Din ziua care i-l dăruise pe copilul celei adevărate, pe Dumuzi,

vlăstarul, pe feciorul fecioarei, Iacob nu mai avea decât una în minte: să-l aşeze pe acest sosit târziu pe locul cel mai înalt, înaintea celorlalţi mai mari, în fruntea lor, şi să facă în aşa fel încât să-i revină lui, care nu era decât primul născut al Rahilei, titlul de prim născut al său. Mânia sa, când Ruben păcătuise atât de rău cu Bilha, fusese destul de sinceră, foarte sinceră fără îndoială, pe deasupra însă şi întrucâtva jucată, şi anume accentuată prin cuvinte. Iosif nu o ştiuse, sau n-o ştiuse decât pe jumătate, dar când îi dezvăluise atunci tatălui, cu vorbe răutăcioase şi copilăreşti, cele întâmplate, primul gând al lui Iacob fusese: „Acum îl pot blestema pe cel mare şi locul pentru cel mic se eliberează”. Tocmai pentru că era conştient că gândise aşa, şi desigur şi fiindcă se stăpânea, temându-se de indignarea celor ce veneau după Ruben, nu îndrăznise să folosească îndată prilejul până la capăt şi să-l aşeze făţiş pe Iosif în locul făptaşului. Dimpotrivă, lăsă lucrurile nehotărâte, prin aceea că, aşteptând ce avea să se mai

întâmple, îi păstra oarecum liber preferatului său locul de cinste, locul moştenitorului şi al alegerii. Căci de alegerea în vederea moştenirii era vorba, de Binecuvântarea lui Avraam, ce o dobândise de la orb în locul lui Esau şi la a cărei transmitere nici el nu voia ca lucrurile să se petreacă atât de corect, încât să iasă prost. Dacă se putea în vreun fel pune la cale, acest bun important trebuia să fie al lui Iosif, mai apt, în carnea şi în spiritul său, să-l primească, decât Ruben, cel totodată greoi şi uşuratic; şi orice mijloc era bun pentru a vădi şi în afară, şi altora, şi fraţilor, faptul că Iosif era mai apt, orice mijloc, de pildă, ştiinţa. Timpurile se schimbau: până acum moştenitorii spirituali ai lui Avraam nu avuseseră nevoie de erudiţie, cât despre el, Iacob, se lipsise de ea. În viitor, însă, cine mai ştia, va fi poate, dacă nu necesar, atunci măcar util şi de dorit, ca purtătorul Binecuvântării să aibă şi învăţătură. Mare sau mică, oricum era o superioritate, iar Iosif nu putea fi înzestrat cu destule calităţi, faţă de fraţii lui.

Aceasta a fost una dintre pricinile încuviinţării lui Iacob. Cealaltă se afla mai adânc în domeniul îngrijorărilor paterne, ea privea mântuirea sufletului şi sănătatea religioasă a băiatului. Am fost de faţă când, seara, la marginea fântânii, Iacob îl iscodea cu gingaşă prudenţă pe odorul său, să scoată de la el o afirmaţie despre un eveniment ce-l spera iminent, ploaia, ţinând totodată, ca pentru apărare, o mână deasupra capului său. Nu întrebase cu dragă inimă. Numai strâns de nevoia arzătoare de a afla cum va fi vremea, fapt de o însemnătate vitală, folosise o stare de spirit a fiului, în care îl vedea, dacă nu chiar fără admiraţie, totuşi cu o aversiune mai mult temătoare.

Cunoştea predispoziţia lui pentru uşoare stări extatice, stări de transă, nu foarte desăvârşite, pe jumătate de răsfăţ, câteodată însă stări de adevărată transă profetică, şi şovăia în atitudinea ce trebuia s-o ia, ca tată, faţă de ele, pătruns fiind de natura dublă, rea şi sfântă, a unor

asemenea înclinaţii. Fraţii – vai nu, niciunul dintre ei nu vădise vreodată nici cel mai mic semn de a fi fost astfel ales, nu arătau a oameni vizitaţi de duhuri sau vizionari, asta o ştia Domnul. În ce-i privea, puteai dormi liniştit, transa, fie ea rea sau sfântă, nu era treaba lor, şi faptul că Iosii se deosebea şi în această privinţă de ei în chip semnificativ, fie şi îngrijorător, pe de o parte chiar corespundea planurilor lui Iacob: această deosebire putea fi considerată ca o distincţie care, împreună cu atâtea alte calităţi, făcea plauzibilă alegerea lui Iosif drept moştenitor.

Cu toate acestea, observaţiile făcute nu-l linişteau poate pe Iacob. Existau în ţara asta unii – inima sa de tată nu putea dori ca Iosif să ajungă ca ei. Erau nebuni sfinţi, nebuni furioşi posedaţi de Dumnezeu, care îşi câştigau pâinea din darul lor de a proroci, când ajungeau să facă spume la gură – bâiguitori de oracole, care, umblând din loc în loc sau vizitaţi de clientelă prin peşteri, primeau alimente sau obiecte de preţ pentru tot felul de

alegeri de zile faste sau dezvăluirea unor lucruri ascunse. Lui Iacob nu-i plăceau din pricina credinţei sale în Dumnezeu, de fapt, însă, nu-i erau pe plac nimănui, deşi lumea se ferea să-i jignească în vreun fel. Erau oameni murdari, cu purtări dezmăţate şi trăsnite; copii? alergau în urma lor strigân: „Aulasaulalacaula”, căci cam aşa suna când proroceau. Îşi crestau şi îşi schilodeau trupul, mâncau putreziciuni, purtau un jug de grumaz sau o pereche de coarne de fier în frunte; unii dintre ei umblau goi. Asta chiar că li se potrivea: şi coarnele, şi goliciunea. Se ştia bine ce era cu ei şi ce stătea, în cele din urmă, la temelia purtării lor: doar neruşinarea lui Baal şi prostituţia religioasă, farmecele fecundităţii practicate de populaţia agricolă şi jertfirea extatică a mădularului la picioarele lui Meleh, regele-taur. Asta nu era o taină; oricine era conştient de legătura şi relaţiile dintre lucruri; numai că cei din jur îşi dădeau seama de toate acestea cu un fel de respect calm, fără acea

sensibilitate caracteristică tradiţiei spirituale a lui Iacob. El nu avea nimic împotriva unui oracol cuminte, folosind săgeata sau sorţii, întru stabilirea ceasului binecuvântat pentru câte o negustorie şi era foarte atent la felul cum zburau păsările sau se ridica fumul unei jertfe. Acolo, însă, unde se fărâma înţelepciunea dată de Dumnezeu şi îi luă locul beţia poftelor, acolo începea pentru el ceea ce numea „o nebunie”, folosind un cuvânt foarte greu în gura sa, destul de greu pentru a exprima extrema dezaprobare. Era cuvântul Canaan, de care era legată povestea sumbră cu bunicul în cort, care ar fi umblat gol, dezmăţându-se ca Baalii băştinaşilor. Dezgolire, dansuri cu cântări, îmbuibare la praznice, dezmăţ făţiş cu femeile templelor, cultul lui Şcol – şi „aulasaulalacaula” şi confuza prorocire cu tremurături: toate astea erau „Canaan”, mergeau împreună, erau totuna, iar pentru Iacob însemnau nebunie.

Era foarte îngrijorător gândul că, prin

înclinarea sa copilărească de a da ochii peste cap şi de a vorbi în transă, Iosif ar fi avut legătură cu această zonă sufletească impură. Să fie clar, şi Iacob era un visător – dar ce fel? Desigur, îl văzuse în vis pe Dumnezeu ca mare rege, dimpreună cu îngerii săi, şi auzise de la el, în sunet de harpe, cele mai încurajatoare făgăduinţe. Dar era cu totul limpede cât de mult se deosebea asemenea ridicare a capului, din deznădejde şi extremă umilire, făcută cu măsură cumpănită şi decenţă spirituală, de orice fascinare impură. Nu era o jale şi un necaz cum cinstitele daruri şi înzestrări ale taţilor deveneau la fiii şovăielnici o corupţie atrăgătoare? Ah! erau plăcute la vedere calităţile părinteşti întrupate în fiu, dar erau şi ciudate şi îngrijorătoare în reînnoirea lor, împuţinată şi şovăielnică! Era liniştitor că, Iosif fiind atât de tânăr, şovăiala lui se va pierde, el se va consolida, va deveni mai robust şi mai constant spiritualiceşte, se va maturiza ajungând la demnitate în înţelegerea Domnului. Dar că

înclinaţia flăcăului spre o exaltare îndoielnică era legată de goliciune, de uitare de sine deci, de Baal şi Şcol deci, de mirajul morţii şi nebunia lumilor subpământene, nu-i putea scăpa perspicacităţii morale a lui Iacob, tatăl, şi tocmai de aceea încuraja înrâurirea scribului asupra odorului său. Era foarte bine că Iosif învăţa câte ceva, că făcea adevărate exerciţii de vorbire şi scriere, sub o îndrumare pricepută. El, Iacob, nu avusese nevoie de asta; chiar şi cele mai grozave vise ale lui fuseseră decente şi cumpătate. Visele lui Iosif, însă, bătrânul o simţea, puteau avea nevoie să fie strânse într-o disciplină rigidă de către înţelepciunea cărturărească – aceasta putea contribui în chip fericit la consolidarea gândirii sale şovăielnice şi el, cărturarul, nu va semăna defel cu profeţii băloşi, ori cu cei ce umblau cu coame şi în pielea goală.

Aşa socotise Iacob. Elemente obscure în firea preferatului său îi păreau că cer o limpezire eliberatoare în domeniul intelectual, astfel încât,

precum se vede, în felul său circumspect, el ajunsese la aceeaşi concluzie cu speculaţia proprie, de băietan, a lui Iosif, anume că această conştiinţă a trupului ar trebui ameliorată şi corectată de conştiinţa spiritului.

CAPITOLUL DOI
AVRAAM
Despre cel mai vechi argat

Într-adevăr, Avraam va fi arătat ca Eliezer – poate însă cu totul altfel, poate fusese mic de stat, sărac, plin de ticurile neliniştii şi ros de supărare; iar spusa că Eliezer, dascălul lui Iosif, ar fi semănat cu pribeagul Lunii, nu avea de fapt nimic de-a face cu persoana, vizibilă acum, a învăţatului vătaf. Oamenii vorbeau la prezent, se refereau însă la trecut şi suprapuneau timpurile. Eliezer, se spunea, „semăna” cu Avraam la faţă, şi acest zvon putea uşor fi adevărat, ţinând seama de naşterea şi originea peţitorului. Căci probabil să fi fost fiul

lui Avraam. Unii, este adevărat, afirmau că Eliezer ar fi fost argatul pe care Nimrud din Babei l-ar fi dăruit lui Avraam, când a trebuit să-l lase să pornească în pribegie; dar asta reprezenta o afirmaţie de un grad de improbabilitate apropiat de certitudinea că n-a putut fi aşa. Avraam nu intrase niciodată în legătura personală cu suveranul sub domnia căruia avusese loc plecarea lui din Sinear; acela nici nu se sinchisise de el; conflictele ce-l alungaseră din ţară pe strămoşul spiritual al lui Iacob fuseseră foarte tăcute şi sufleteşti, lăuntrice, şi toate ştirile despre ciocniri personale între el şi Legiuitor, despre martiriul său, despre faptul că a fost întemniţat, despre o probă a focului, la care ar fi fost supus într-un cuptor de var – aceste poveşti din care amintim aici doar câte ceva şi de care vorbise şi Eliezer cu Iosif, chiar dacă nu erau întemeiate pe simple scorneli, se sprijineau, în orice caz, pe întâmplări mult mai vechi, transpuse din trecutul cel mai îndepărtat asupra unuia mai apropiat, vechi de

numai şase sute de ani. Regele lui Avraam, cel din vreme să, înnoitor şi înălţător al turnului, nici nu se numise Nimrud, acest cuvânt fiind doar un titlu sau o desemnare generică, ci Amrafel sau Hammurabi, iar adevăratul Nimrud fusese tatăl acelui Bel din Babei, despre care se spunea că ar fi înălţat oraşul şi turnul, şi care ajunsese regele zeilor, după ce fusese mai întâi un rege peste oameni, ca Usir egipteanul. Figura nimrudului iniţial aparţine deci unor vremi preusirice, de unde se poate măsura distanţa sa istorică de nimrudul lui Avraam sau, mai bine zis, se poate intui incomensurabilitatea acestei distanţe; iar cele relatate că s-ar fi întâmplat în vremea lui, anume că astrologii i-ar fi vestit naşterea unui băiat nespus de primejdios pentru domnia sa, şi că el s-ar fi hotărât, deci, să căsăpească toţi băieţii – şi că un fiu al lui Avraam ar fi scăpat de aceste ucideri preventive şi, dus într-o peşteră, ar fi fost crescut de un înger, care-i dădea să sugă, din vârfurile degetelor sale, lapte şi miere, şi aşa mai

departe – nimic din toate acestea nu poate fi susţinut ştiinţific. În orice caz, cu figura lui Nimrud-rege lucrurile sunt foarte asemănătoare cu cea a lui Edom, Roşul: este o prezenţă transparentă pentru trecuturi tot mai vechi, ce se pierd în divin, iscat, la rândul său, din uman, în şi mai adânci hăuri ale trecutului. Va veni momentul să observăm că şi cu Avraam lucrurile stăteau la fel. Deocamdată, însă, vom face bine să ne ocupăm de Eliezer.

Vătaful deci nu-i fusese dat în dar de „Nimrud” – asta trebuie socotită poveste. Era, mai curând, după toate probabilităţile, fiul natural al lui Avraam, făcut cu o sclavă şi născut la Damaşchi, în timpul popasului tribului lui Avraam în această localitate înfloritoare. Avraam îi dăruise mai târziu libertatea, iar locul său, în ierarhia familială, era doar cu puţin mai jos decât cel al lui Ismael, fiul lui Agar. Dintre fiii lui Eliezer, Damaşec şi Elinos, caldeanul, rămas multă vreme fără copii, trebuise să-l socotească pe cel mai în

vârstă moştenitor, până ce i s-a născut întâi Ismael, apoi însă Isaac, fiul adevărat. Dar, şi după aceea, Eliezer rămăsese un om de seamă în familia lui Avraam şi a lui a fost cinstea să fie trimis ca peţitor la Naharina, pentru Isaac, jertfa neprimită.

Ştim de pe acum că el îi povestea adesea şi bucuros lui Iosif de această călătorie – ba ne lăsăm chiar, poate prea de bunăvoie, seduşi să scriem aici pur şi simplu cuvântul „el”, deşi nu Eliezerul lui Avraam era cel ce vorbea cu Iosif, nu, după noţiunile noastre curente. Ceea ce ne amăgeşte este firescul cu care spunea „eu”, când venea vorba de călătoria lui în peţit şi lipsa oricărei împotriviri a învăţăcelului său faţă de această formă gramaticală scăldată în lumina lunii. De fapt, ascultătorul zâmbea, dar şi încuviinţa din cap în timpul povestirii şi nu era sigur dacă zâmbetul exprima vreo critică, dacă datul din cap nu însemna doar o cuviincioasă îngăduinţă. Privind bine lucrurile, am vrea să-i

credem mai mult zâmbetului decât încuviinţării din cap şi înclinăm să socotim că atitudinea sa faţă de felul de a vorbi al lui Eliezer era ceva mai lucidă şi mai precisă decât cea a bătrânului însuşi, a demnului frate vitreg al lui Iacob.

Aşa îi spunem cu perspicacitate şi raţiune lui Eliezer, căci asta şi era. Isaac, fiul adevărat, fusese, până a ajunge orb şi nevolnic, un bărbat nesăţios, ce nu se putuse defel mulţumi doar cu fiica lui Betuel. Chiar şi împrejurarea că aceasta rămăsese, ca şi Sara, multă vreme stearpă, trebuise să-l determine, să aibă din vreme grijă în alt fel de un moştenitor, şi cu ani înainte de naşterea lui Iacob şi Esau, o slugă frumoasă îi născuse un fecior, căruia îi dăduse mai târziu libertatea şi-l numise Eliezer. Era potrivit tradiţiei din vechi ca acest soi de fiu să dobândească odată libertatea şi să se numească Eliezer. Ba Isaac, jertfa neprimită, fusese cu atât mai de iertat în privinţa sa, cu cât trebuia avut un Eliezer – totdeauna existase unul la curţile tribului familiei

spirituale a lui Avraam, şi totdeauna jucase acolo rolul unui vechil şi al unui vătaf, se întâmpla să fie trimis şi în peţit pentru fiul soţiei adevărate şi întotdeauna capul familiei îi dăduse şi lui o soţie, cu care avea doi fii, pe nume Damaşec şi Elinos. Pe scurt, era o instituţie, ca nimrudul din Babel, iar pe tânărul Iosif îl încercau adesea sentimente destul de ciudate privindu-l, în timpul învăţăturii, când şedeau împreună la rădăcina copacului înţelepciunii, la umbra lui, aproape de fântână, şi băiatul, cu braţele încolăcite în jurul genunchilor, se uita, ascultând, la faţa bătrânului ce vorbea, care „îi semăna lui Avraam”, şi ştia să rostească „eu” în chip atât de nestingherit şi de măreţ. Privirea ochilor lui frumoşi se frângea atunci de chipul povestitorului, străvedea prin el, într-o nesfârşită perspectivă de figuri-Eliezer, care toate rosteau „eu” prin gura acelui ce şedea acum aici, şi deoarece şedea în clarobscurul copacului atât de umbros, iar în spatele lui Eliezer vibra aerul încălzit de soare, această perspectivă a identităţii

nu se pierdea în întuneric, ci în lumină…

Sfera se rostogoleşte şi niciodată nu se va putea preciza de unde este de baştină o poveste: din cer sau de pe pământ. Adevărul îl slujeşte cel ce mărturiseşte că toate sunt întocmai cum trebuie şi se desfăşoară totodată aici şi acolo, şi că doar ochiului nostru îi apare, ca şi cum ele ar coborî şi ar urca iarăşi. Poveştile coboară, aşa cum un zeu devine om, devin pământeşti şi, aşa-zicând, se încetăţenesc, împrejurare în sprijinul căreia putem invoca iarăşi drept exemplu de poveste o lăudăroşenie multîndrăgită de oamenii lui Iacob: aşa-zisa „luptă a regilor”, anume cum a înfrânt Avraam oştile din răsărit pentru a-l elibera pe „fratele” său Lot. Redactori mai tineri şi comentatori savanţi ai istoriei patristice sprijină categoric versiunea şi afirmă că ar fi adevărată: nu cu trei sute optsprezece bărbaţi, cum o ştia Iosif, i-ar fi urmărit Avraam pe regi şi i-ar fi bătut şi fugărit, până departe, ci numai singur el, împreună cu argatul său Eliezer; şi stelele ar fi

luptat pentru ei, încât au învins şi i-au nimicit pe vrăjmaşi. Se întâmpla ca şi Eliezer însuşi să-i povestească în felul acesta lui Iosif întâmplarea – băiatul era învăţat şi cu această variantă. Nimănui nu-i scapă însă că, în această formă, povestirea pierde caracterul pământean, fie şi eroic, pe care i-l atribuiseră, tăifăsuind, păstorii, şi dobândeşte, în schimb, alt caracter. Când ascultaţi astfel povestea, se face de parcă – şi Iosif avea şi el, mai mult sau mai puţin categoric, această impresie – doi zei, stăpânul şi argatul său, ar fi combătut şi înfrânt un număr foarte mare de giganţi sau de elohimi mai puţin însemnaţi, şi aceasta reprezenta, fără îndoială, o reducere justificată şi veridică a întâmplării la forma sa cerească şi reconstituirea sa în această formă. Dar ar trebui oare din pricina aceasta să se vrea negarea realităţii sale pământene? Cu totul dimpotrivă: ar fi de spus că adevărul şi realitatea sa supraterestră dovedesc adevărul şi realitatea terestră a întâmplării. Căci ce este sus vine jos; iar

cele de jos nici n-ar şti să se întâmple şi, cum s-ar zice, nu şi-ar da singure în gând, fără exemplul şi replica lor cerească. În Avraam s-a încarnat ceea ce anterior fusese stelar, şi pe zeiesc se întemeia şi se sprijinea el, când i-a risipit victorios pe tâlharii de dincolo de Eufrat.

Nu avea, de pildă, şi istoria despre călătoria în peţit a lui Eliezer propria ei poveste, pe care se întemeia, şi pe care eroul şi povestitorul ei se putea sprijini, pe când o trăia şi o istorisea? Şi pe aceasta bătrânul o varia câteodată într-un chip ciudat şi într-o astfel de variantă a ajuns, prin păzitorii tradiţiei, până la noi. Ei spun, anume, că atunci când Avraam l-a trimis în peţit pe Eliezer pentru Isaac, în Mesopotamia, peţitorul ar fi străbătut drumul de la Beerşeba la Harran, care cere douăzeci de zile, dar cel puţin şaptesprezece, în numai trei zile şi asta pentru că „pământul i-ar fi sărit în întâmpinare”. Cuvintele acestea nu pot fi înţelese decât metaforic, căci este neîndoielnic că pământul nu-i aleargă ori sare nimănui în

întâmpinare; el pare să-l întâmpine însă astfel pe cel ce se mişcă la suprafaţa sa cu mare uşurinţă, ca şi cum ar avea aripi la picioare. De altfel învăţătorii nici nu afirmă despre călătorie că s-ar fi desfăşurat în forma obişnuită, în caravană, cu animale şi calabalâc; de cele zece cămile nici nu pomenesc. Dimpotrivă, lumina ce o aruncă asupra povestirii stârneşte impresia sigură că fiul natural şi trimisul lui Avraam ar fi străbătut distanţa singur şi în chipul cel mai înaripat; cu o iuţeală pe care înariparea numai a picioarelor nici nu ajungea s-o explice, ci eşti fără voie tentat să ţi-l imaginezi şi cu pălăriuţa înaripată… Pe scurt, în această lumină, călătoria terestră-carnală a lui Eliezer pare o poveste ce a devenit pământeană, în care el se întemeia pe una supraterestră, încât mai târziu, în prezenţa lui Iosif, nu a încurcat numai formele gramaticale ci, întrucâtva, şi pe cele ale povestirii propriu-zise, încât spunea că pământul „i-ar fi sărit în întâmpinare”.

Da, analiza personalităţii venerabilului

Eliezer se pierdea în lumină şi nu în întuneric, când privirea îngândurată a învăţăcelului se frângea dinaintea apariţiei şi prezenţei sale, şi lucrurile se petreceau la fel cu identitatea altor persoane – se şi bănuieşte care altele. Aici, când aruncăm o privire prealabilă asupra poveştii vieţii lui Iosif, vrem să şi spunem de îndată că acest gen de impresii au fost cele mai durabile şi mai puternice din câte i-a transmis prin învăţătura sa bătrânul Eliezer. Copiii doar nu sunt neatenţi, când învăţătorii lor îi mustră pentru asta; ei sunt numai atenţi la alte lucruri, poate mai esenţiale decât ar putea dori practicismul educatorilor, iar Iosif, chiar dacă privirea părea să i se piardă în neatenţie, îşi desfăşura în chipul cel mai stăruitor cu putinţă această atenţie de copil – dacă neapărat spre folosul său, este bineînţeles altă întrebare.

Cum l-a descoperit Avraal pe Dumnezeu

Vorbind „de alte persoane”, ne refeream mai

întâi şi prudent la Avraam, stăpânul trimisului. Ce ştia Eliezer despre el? Multe – şi felurite. Spunea despre stăpânul său când aşa, când cu totul altminterea, de parcă ar fi vorbit cu două limbi deosebite. Într-un rând, caldeeanul fusese pur şi simplu omul care-l descoperise pe Dumnezeu, astfel încât acesta îşi sărutase de bucurie degetele şi strigase: „Până acum nimeni nu m-a numit Domnul şi Preaînaltul, acum aşa mi se zice!” Străbătuse o cale foarte grea, ba chiar chinuitoare, până la această descoperire; străbunul avusese destule necazuri. Într-adevăr toată străduania şi năzuinţa sa fuseseră determinate şi încurajate de o concepţie ce-i era specifică tocmai lui: concepţia că ar fi de mare însemnătate cui sau cărui lucru i-ar sluji omul. Această concepţie îl impresionă pe Iosif, o înţelese imediat, şi anume îndeosebi în ce privea marea însemnătate. Pentru a ajunge la oarecare consideraţie şi importanţă înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, era nevoie să acorzi însemnătate

lucrurilor – sau măcar unuia singur. Străbunul acordase o însemnătate absolută întrebării cui s-ar cădea să-i slujească omul. Și răspunsul suna: numai celui Preaînalt. Într-adevăr, memorabil răspuns! răsuna în acest răspuns o mândrie trufaşă şi smintită. Bărbatul ar fi putut spune către sine: „Ce sunt eu şi la ce sunt bun şi cât preţuieşte omul din mine? Ajunge dacă slujesc vreunui idol, unui zeu calp sau mărunt, de mâna a doua, doar n-are nicio însemnătate”. Aşa ar fi avut o viaţă mai lesnicioasă. El însă a spus: „Eu, Avraam, şi, în mine, omul, se cuvine să slujim numai celui Preaînalt”. Aşa a început totul. (Lui Iosif îi plăcu.)

De fapt, a început cu credinţa lui Avram că numai Mamei-ţărână i se cuvin slujbe şi adoraţie, căci ea dă roadele şi păstrează viaţa. Dar băgă de seamă că ei îi trebuie ploaie din cer. Deci cercetă tot întinsul cerului şi văzu soarele în toată splendoarea sa, cu puterea sa de bineeuvântare şi blestem, şi fu pe punctul să se hotărască pentru

soare. Şi iată că soarele apuse, iar el se convinse că soarele nu poate fi puterea supremă. Privi deci la lună şi la stele – la acestea chiar cu deosebită simpatie şi speranţă. Probabil că primul prilej al necazului său şi al nestării lui era că dragostea ce o purta Lunii, zeitatea din Uru şi Harran, fusese jignită de exageratele cinstiri statale acordate de nimrudul din Babel principiului solar, lui Şamaş-Bel-Mardug, în dauna lui Sân, păstorul stelelor. Da, asta poate să fi fost viclenia lui Dumnezeu, care intenţiona să se slăvească prin Abiram şi să-şi facă prin el un nume, că prin dragostea lui pentru Lună stârnise într-însul prima contradicție și neliniște, le folosise pentru sine și făcuse din ele tainicul punct de pornire al drumului lui. Căci, de îndată ce răsări Luceafărul, dispărură Păstorul cu turma, iar Avram chibzui: „Nu, nici aceştia nu sunt zei demni de mine”. Sufletul său amărât obosise şi el ajunse la încheierea: „Dacă n-ar mai avea, cât sunt de sus, deasupra lor un stăpân, cum de-ar putea unul să răsară şi celălalt să apună? Nu s-ar

cădea pentru mine, omul, să le slujesc lor, ci, mai curând, celui ce le porunceşte”. Iar spiritul lui Avraam se lipea de adevăr atât de fierbinte şi de îngrijorat, încât Dumnezeu stăpânul fu adânc mişcat şi spuse în sinea sa: „Vreau să te miruiesc cu uleiul bucuriei mai mult decât pe soţii tăi!”

Astfel Avraam îl descoperise pe Dumnezeu din încordarea sa spre cel mai înalt, propovăduind îi lămuri, în continuare, forma şi o împlini cu gândul, făcând cu aceasta un mare bine tuturor celor ce avură parte de el: lui Dumnezeu, sieşi şi celor ale căror suflete le câştigase propovăduind. Lui Dumnezeu, chezăşuindu-i împlinirea sa în conştiinţa oamenilor, sieşi şi prozeliţilor însă, îndeosebi prin aceea că redusese multiplul şi îndoielnicul neliniştitor, la unicul şi liniştitorul cunoscut, la zeul anume de care depindea totul, şi binele, şi răul, atât neaşteptatul şi îngrozitorul, cât şi binecuvântata rânduială, cel de care trebuiai să te ţii în orice caz. Avraam făcuse din puteri, adunându-le, Puterea şi o numise Domnul

Dumnezeu – odată pentru totdeauna şi exclusiv, nu pentru o zi de sărbătoare, în care întreaga putere şi toate onorurile erau îngrămădite, cu imne de linguşire, pe capul câte unui zeu, Mardug, Anu sau Şamaş, pentru ca în ziua următoare, şi în alt templu, aceleaşi imne să fie înălţate altui zeu. „Tu eşti Unicul şi Cel mai înalt, fără tine nu se ţine nicio judecată, nu se ia nicio hotărâre, niciun zeu, în cer şi pe pământ, nu ţi se poate împotrivi, tu eşti mai mare peste ei toţi!” Asemenea imn se cântase şi se rostise adeseori în împărăţia nimrudului, din linguşeală şi oportunism faţă de necesităţile clipei; Avraam găsi însă şi lămuri că într-adevăr asemenea imn nu se putea adresa şi nu era îngăduit să fie spus decât Unuia singur, mereu acelaşi, cel bine ştiut, pentru că toate de la El purcedeau şi El îngăduia să se ajungă la izvoarele tuturor lucrurilor. Oamenii între care Avraam crescuse se temeau foarte nu cumva să greşească izvorul, în implorările lor de ajutor şi în rugăciunile lor de mulţumire. Când, la necaz, se

pocăiau, îşi începeau implorarea cu invocarea unui lung pomelnic de zei, adresându-se cu grijă deosebită fiecăruia al cărui nume cumva îl ştiau, pentru a nu scăpa în niciun caz tocmai pe cel ce le trimisese nenorocirea, de competenţa căruia aceasta tocmai era; căci oamenii, bieţii, nu ştiau care ar putea fi. Avraam însă o ştia şi o propovăduia. Era întotdeauna şi mereu El, Preaînaltul, care singur putea fi adevăratul zeu al oamenilor şi căruia omul îi putea adresa fără greş şi strigătul de restrişte şi imnul de laudă.

Cât era de tânăr, Iosif înţelegea foarte bine îndrăzneala şi tăria sufletească ce se rostiseră în concepţia despre Dumnezeu a străbunului, înaintea căreia mulţi, cărora bătrânul încercase să le-o propovăduiască, dăduseră înapoi înspăimântaţi. Într-adevăr, fie că Avraam fusese un moşneag înalt şi frumos, ca Eliezer, fie că va fi fost mărunt, strâmb şi pricăjit – în orice caz avusese curajul, întregul curaj trebuincios, pentru a reduce toate feluritele manifestări divine la El,

Dumnezeul lui, a lămuri că toată mânia şi toată milostenia de-a dreptul de la El purced, pentru a i se încredinţa numai lui şi a ţine numai şi singur de Preaînaltul. Chiar Lot îi spusese, livid de spaimă:

„Dacă însă Dumnezeul tău te părăseşte, eşti cu totul părăsit”.

La care Avraam îi răspunsese:

„Aşa este, tu o spui. Atunci nicio părăsire, în ceruri şi pe pământ, nu va fi pe măsura părăsirii mele – ea va fi desăvârşită. Gândeşte-te, însă, că dacă îl împac şi El va fi scutul meu, nu-mi poate lipsi nimic şi voi stăpâni porţile duşmanilor mei!”

Atunci Lot se împieptoşase şi îi grăise:

„Dacă-i pe aşa, vreau să fiu fratele tău!”

Da, Avraam ştiuse să împărtăşească alor săi din mândria lui. El se numea Abiram, ceea ce putea însemna: „Tatăl meu este măreţ”, dar totodată, şi pe drept, de bună seamă: „Tatăl celui măreţ”. Căci, într-un anumit sens, Avraam era tatăl lui Dumnezeu. El îl percepuse şi îi iscase cu gândul, nesfârşitele însuşiri ce i le atribuia erau

de bună seamă din începuturi ale lui Dumnezeu, Avraam nu le zămislise el. Dar oare nu le zămislise el totuşi, într-un anumit sens, prin aceea că le recunoscuse, le propovăduia şi le da fiinţă prin gândirea sa? Este adevărat că imensele însuşiri ale lui Dumnezeu erau un dat cumplit de obiectiv, exterior lui Avraam, totodată însă erau şi în el şi izvorând din el; în anumite clipe puterea propriului suflet era greu de deosebit de ele, se unea şi se contopea cu ele în actul cunoaşterii şi aceasta a fost originea alianţei, pe care Domnul a încheiat-o după aceea cu Avraam, alianţă ce nu era decât întărirea anume a unui fapt lăuntric; era însă şi începutul caracterului specific al fricii de Dumnezeu a lui Avraam. Căci, întrucât măreţia lui Dumnezeu era într-adevăr ceva cumplit de obiectiv, în afara sa, totodată însă coincidea într-o oarecare măsură cu propria sa mărinimie sufletească, această frică de Dumnezeu nu era numai frică, în adevăratul sens al cuvântului, nu era numai tremurat şi dârdâit, ci mai era dragoste,

apropiere şi prietenie, toate laolaltă; şi într-adevăr strămbunul avea câteodată un fel de a se purta cu Dumnezeu, ce ar fi trebuit să stârnească mirarea cerului şi pământului, dacă nu s-ar fi ţinut seama de particularitatea împletirii acestor relaţii atât de apropiate. De pildă, felul prietenesc cum i se adresase Domnului, cu prilejul nimicirii Sodomei şi Gomorei, trebuia considerat aproape jignitor, ţinând seama de cumplita putere şi măreţie a Domnului. Dar, fireşte, cine putea socoti vorbele lui jignitoare, dacă nu Dumnezeu – care le primise bine? „Ascultă, Doamne, îi spusese atunci Avraam, aşa sau altminteri, una sau alta! Dacă vrei să ai o lume, nu poţi cere dreptate; dacă îţi pasă însă de dreptate, s-a zis cu lumea. Apuci sfoara de cele două capete, vrei o lume şi dreptate în ea. Dacă însă nu vei deveni ceva mai îngăduitor, lumea nu poate exista”. Chiar şi de viclenie îl învinuise atunci pe Domnul, trăgându-l la răspundere că jurase pe vremuri, că nu va mai fi potop de ape şi acum, iată că venea cu potop de foc. Dumnezeu,

însă, care de bună seamă nu putuse face altfel cu aceste oraşe, după ceea ce li s-a întâmplat trimişilor săi la Sodoma, sau aproape li s-a întâmplat, primise toate aceste vorbe dacă nu bine, dar, oricum, nu rău; se învăluise faţă de ele într-o tăcere binevoitoare.

Această tăcere era expresia unui fapt de o uriaşă însemnătate, care ţinea atât de fiinţa exterioară a lui Dumnezeu, cât şi de măreţia sufletească a lui Avraam, al cărei cel mai autentic produs poate că era; faptul că, în chiar măreţia lui Dumnezeu se afla cuprinsă contradicţia unei lumi a vieţii ce trebuia să fie dreaptă, că El, Dumnezeul viu, nu era bun sau doar printre altele bun, dar că mai era şi rău, că vitalitatea sa închidea în ea şi răul şi totuşi era sfântă, era însăşi sfinţenia, încurajând şi pretinzând sfinţenia!

Ce cumplit! El fusese acela ce-l zdrobise pe Tiamat, El spintecase balaurul Haosului; iar strigătul de bucurie, cu care zeii îl salutaseră pe Mardug în momentul Creaţiei şi pe care caldeii îl

repetau în fiece zi de Anul Nou, Lui i se cuvenea, Dumnezeului său. Ordinea şi fericitoarea încredere în El îşi aveau obârşia. Era opera Lui că ploile timpurii şi cele târzii cădeau la timp. El îi hotărâse înfricoşătoarei mări, rămăşiţă a Potopului iniţial, sălaşul lui Leviatan, hotarele, pe care nu le putea depăşi nici cu valurile cele mai furioase, El poruncea soarelui să răsară roditor, să se urce la apogeu în amiază şi să înceapă în fiecare seară călătoria prin Infern, El poruncea lunii să măsoare timpul cu schimbarea veşnic egală a fazelor ei, El ridicase stelele pe cer, le îmbinase în imagini statornice şi rânduise viaţa animalelor şi oamenilor, hrănindu-i potrivit cu anotimpurile. Din locuri în care nu călcase picior de om cădea zăpadă şi umezea pământul, al cărui disc El îl fixase pe ape, astfel încât nu se clătina şi nici nu se urnea din loc, sau doar foarte rar. Cât har, câtă priinţă, câtă bunătate!

Dar aşa cum un bărbat ce ucide un duşman îşi adaugă, de bună seamă, prin izbândă, calităţile

celui ucis calităţilor sale, aşa se pare că Dumnezeu, spintecând balaurul Haosului, îşi încorporase fiinţa acestuia şi poate că abia prin aceasta devenise întreg şi perfect, poate că abia atunci crescuse la maiestatea deplină a vitalităţii sale. Lupta dintre lumină şi întuneric, bine şi rău, spaimă şi binefacere, pe pământ, nu era cum credeau adepţii lui Nimrud, continuarea acelei lupte a lui Mardug împotriva lui Tiamat; şi întunericul, răul şi cumplitul imprevizibil, şi cutremurul, şi fulgerul urmat de tunet, stolul de lăcuste ce întunecă soarele, cele şapte vânturi rele, Abubu, ce ridică praful, viespile şi şerpii erau de la Dumnezeu, şi dacă i se zicea Domnul molimilor era pentru că El le trimitea şi El tămăduia de aceste boli. Nu era principiul bunătăţii, ci cel al integrităţii. Şi era sfânt. Sfânt, nu de bunătate, ci de vitalitate şi supravitalitate, sfânt de maiestate şi grozăvie, sinistru, primejdios şi mortal, astfel încât o neatenţie, o greşeală, o uşoară scăpare în purtarea faţă de El putea avea

consecinţe cumplite. Era sfânt; dar şi cerea sfinţenie şi faptul că o cerea prin simpla sa existenţă, dădea sfinţeniei un sens mai înalt decât numai cel al primejdiei; prudenţa la care îndemna devenea astfel pietate, iar maiestatea vie a lui Dumnezeu devenea îndreptar al vieţii, izvor al sentimentului de vină, al fricii de Dumnezeu, care era trăirea în curăţenie în faţa măreţiei Lui.

Dumnezeu era aici, iar Avraam trăia înaintea Lui, sfinţit în suflet de vecinătatea Sa. Erau doi, un „eu" şi un „tu", care de asemenea spunea „eu" despre sine, iar celuilalt, „tu". Firește, Avraam a măsurat însuşirile lui Dumnezeu cu ajutorul măreţiei propriului său suflet – fără aceasta nu le-ar fi ştiut măsura şi numi, şi ele ar fi rămas în întuneric. Cu toate acestea Dumnezeu rămase totuşi un „tu" spunând măreţ „Eu" despre sine, în afara lui Avraam şi în afara lumii. El era în foc, dar nu era focul – temei pentru care ar fi fost foarte greşit să te închini focului. Dumnezeu făurise lumea, în care doar aflai lucruri atât de nemăsurat

de mari ca vijelia sau Leviatanul. Asta trebuia luat în seamă dacă voiai să-ţi faci o imagine despre propria Lui mărime exterioară sau, dacă nu o imagine, cel puţin o idee. Era în chip necesar mai mare decât toate lucrările sale şi tot atât de necesar era în afara lor. Îi zicea Macom, spaţiul, căci era spaţiul lumii – lumea însă nu era spaţiul său. Era şi în Avraam, care datorită forţei Lui îl recunoscu. Dar tocmai faptul acesta întărea şi împlinea autoafirmarea identităţii străbunului, iar eul său curajos şi pătruns de divinitate nu era defel dispus să se mistuie în Domnul, să se unească întru El şi să nu mai fie Avraam, ci stătea drept înaintea Lui, foarte curajos şi limpede – la o distanţă uriaşă de El, desigur, căci Avraam era doar un om, un bulgăre de pământ, dar legat de El prin cunoaştere şi sfinţit prin divina prezenţă şi faptul că se tutuiau. Pe acest temei, Dumnezeu încheiase Legământul veşnic, acest contract atât de plin de făgăduieli pentru amândouă părţile, pe care Domnul era atât de gelos, încât voia să fie

venerat neapărat singur de ai săi, fără ca ei să arunce vreo privire piezişă spre alţi zei, de care lumea era plină. Aceasta era remarcabil: Prin Avraam! şi Legământul său se iscase pe lume ceva ce nu existase până atunci şi era necunoscut de popoare: blestemata posibilitate a ruperii Legământului, a renegării lui Dumnezeu.

Străbunul mai ştia propovădui multe despre Dumnezeu, dar nu ştia povesti nimic despre El – nu în felul cum ştiau alţii povesti despre zeii lor. Nu existau poveşti despre Dumnezeu. Poate că acesta era chiar aspectul cel mai remarcabil: Curajul cu care Avraam prezenta şi exprima existenţa lui Dumnezeu din capul locului, fără nazuri şi poveşti, spunând „Dumnezeu”. Dumnezeu nu se iscase, nu fusese născut de nicio femeie. Nici lângă El, pe tron, nu era nicio femeie, nicio Iştar, Baalat sau mamă a lui Dumnezeu. Şi cum ar fi putut măcar fi? Ajungea să te slujeşti de inteligenţa ta, ca să înţelegi că, faţă cu întregul fel de a fi al lui Dumnezeu, aşa ceva era de

neconceput. El plantase în Eden pomul cunoaşterii şi al morţii, iar omul mâncase din roadele sale. Zămislirea şi moartea erau ale omului, dar nu ale lui Dumnezeu, şi nicio femeie-dumnezeu nu-i sta alături, pentru că nu avea nevoie să cunoască niciuna, fiind totodată şi într-o fiinţă, Baal şi Baalat. Nici copii nu avea. Căci nu erau copiii săi, nici îngerii şi zebaoţii ce-i slujeau, nici giganţii aceia, pe care, dimpotrivă, câţiva îngeri îi zămisliseră cu fiice ale muritorilor, seduşi de aspectul destrăbălării lor. Era singur şi aceasta era o caracteristică a măreţiei sale. Dar după cum singurătatea Dumnezeului fără de soţie şi copii putea contribui la explicarea marii sale gelozii privind Legământul cu oamenii, de această singurătate în orice caz ţinea faptul că nu avea istorie şi că nu era nimic de povestit despre El.

Şi asta chiar trebuia totuşi înţeles *numai* condiţionat şi era adevărat numai în ce privea trecutul, nu şi viitorul – presupunând că „a povesti” este un cuvânt ce poate fi folosit şi la ce

va fi şi că viitorul poate fi povestit, fie chiar în forma trecutului. Dumnezeu avea totuşi şi oricum o istorie, dar ea privea viitorul, un viitor atât de splendid pentru Dumnezeu, încât prezentul său, oricât de splendid era, nu-l putea egala; şi faptul că nu-l putea egala, dădea măreţiei şi sfintei puteri a lui Dumnezeu, în ciuda lor înseşi, o trăsătură de aşteptare şi de făgăduinţă neîmplinită, ca să spunem pe şleau, o trăsătură de suferinţă, ce nu se cădea să fie ignorată, dacă era vorba să se înţeleagă cu totul alianţa lui Dumnezeu cu omul şi pizma lui faţă de om.

Va veni o zi, cea mai târzie şi din urmă, şi abia ea va aduce împlinirea lui Dumnezeu. Această zi era sfârşit şi început, nimicire şi naştere din nou. Lumea, această lume dintâi, sau poate că nu era ea prima, exploda într-o catastrofă atotcuprinzătoare, haosul, tăcerea dintâi se aşeza iarăşi. După aceea însă Dumnezeu îşi va începe din nou, şi mai minunat încă, lucrarea – Domn al nimicirii, Domn al zămislirii. Din haos, noroi şi

beznă, cuvântul Lui chema o nouă lume, şi jubilaţia îngerilor privitori suna mai copleşită de admiraţie decât data trecută, căci lumea înnoită o depăşea pe cea veche în toate privinţele şi în ea Dumnezeu avea să izbândească asupra tuturor duşmanilor lui!

Asta era: la sfârşitul zilelor, Dumnezeu avea să fie rege, regele regilor, rege peste oameni şi zei. Dar nu era oare asta şi astăzi? Fără îndoială că era, în tăcere şi în conştiinţa lui Avraam. Dar nu în chip recunoscut şi confirmat, deci nu întru totul înfăptuit. Zilei din urmă şi dintâi, zilei nimicirii şi a zămislirii îi era hărăzită împlinirea nelimitatei regalităţi supreme a lui Dumnezeu; necondiţionată Lui splendoare va apărea atunci înaintea ochilor tuturor, liberată din constrângerile ce o mai limitau. Niciun nimrud nu se va mai ridica împotriva Lui cu obraznice turnuri în terase, oamenii i se vor închina numai Lui, numai pe El îl vor slăvi gurile lor. Aceasta însă însemna, că Dumnezeu avea să fie şi în realitate,

în sfârşit, ceea ce era dintotdeauna în adevăr, domn şi rege asupra tuturor zeilor. În vuietul a zece mii de trâmbiţi îndreptate oblic spre cer, în cântul şi tunetul flăcărilor, într-o furtună de grindină şi fulgere, înveşmântat în măreţie şi groază, va păşi peste omenirea ce-l va adora cu fruntea în ţărână, spre tron, pentru a lua în posesiune, vizibil pentru toţi şi pe veci, o realitate ce era adevărul Său.

O, zi a apoteozei lui Dumnezeu, zi a făgăduinţei, a speranţei şi a împlinirii! Această zi va cuprinde, ceea ce merită să fie subliniat, şi apoteoza lui Avraam, al cărui nume va fi de aci încolo un cuvânt de binecuvântare, cu care se vor saluta neamurile oamenilor. Asta era Făgăduinţa. Că ziua cu tunete nu era prezentul, ei la sfârşitul unui viitor şi că până atunci era de aşteptat, iată ce punea trăsătura de suferinţă pe faţa de azi a lui Dumnezeu, trăsătura de neîmplinire şi de aşteptare. Dumnezeu era legat. Dumnezeu suferea. Dumnezeu era ţinut captiv. Asta micşora

măreţia sa, făcând din ea obiectul unei adorări consolatoare pentru toţi cei ce sufereau şi aşteptau, care nu erau mari în lume, ci mici, şi le umplea inima de dispreţ batjocoritor faţă de toţi cei ce erau ca nimrud şi faţă de ce era neruşinat de mare. Nu, Dumnezeu nu avea poveşti ca Osiris, martirul din ţara Egiptului, cel sfâşiat, îngropat şi înviat, sau ca Adon-Tammuz, după care jelea fluierul prin prăpăstii, stăpânul stânii, căruia Ninib, mistreţul, îi sfâşiase şoldul, şi care se pogorâse în captivitate, ca apoi să învie. Putea fi departe şi oprit gândul că Dumnezeu ar fi avut legătură cu poveştile naturii, care se usca de jale, încremenea în suferinţă, pentru a se înnoi, după lege şi făgăduinţă, în râsete şi mulţime de flori; cu sămânţa care putrezea în întuneric şi în închisoarea pământului, ca să încolţească şi să învie; cu moartea şi zămislirea, cu sfinţenia dezmăţată a lui Melec-Baal şi a slujbelor în cinstea sa, la Tir, în care bărbaţi îi aduceau odiosului zeu în jertfă sămânţa lor, într-o nebunie, cu ochii daţi

peste cap şi în neruşinarea morţii. Ferească Dumnezeu, să fi avut El de-a face cu asemenea poveşti. Dar că zăcea legat şi era un Dumnezeu al viitorului, aflat în adăstare, crea totuşi, oricum, oarecare asemănare între El şi acele zeităţi ce sufereau, şi de aceea Avraam purtase la Sihem lungi convorbiri cu Melhisedec, marele preot al lui Baal, al Alianţei şi al lui El-elion, despre întrebarea dacă, şi până la ce punct, ar exista cumva egalitate de substanţă între acest Adon şi Domnul lui Avraam.

Dumnezeu, însă, îşi sărutase vârfurile degetelor şi strigase, în ciuda ascunsă a îngerilor: „Este de necrezut cât de adânc ajunge să mă cunoască acest bulgăre de pământ! Nu încep oare să-mi fac un nume prin el? Într-adevăr, îl voi unge!”

Stăpânul trimisului

Ca un asemenea bărbat deci îl înfăţişa Eliezer, cu limba sa, pe Avraam, învăţăcelului. Dar pe neaşteptate limba aceasta se despica în timpul vorbirii şi mai vorbea şi altfel de el, în alt chip. Mai era tot Avraam, bărbatul din Uru sau, de fapt, din Harran, de care vorbea această venerabilă limbă, şerpeşte despicată – şi ea îl numea străbunicul lui Iosif. Că, în lumina de zi, Avram nu-i putea fi străbunic – acel Avraam de care abia vorbise limba, neliniştitul supus al lui Amrafel din Sinear; că niciun străbunic al unui om nu trăise cu douăzeci de vârste de om înaintea strănepotului, asta o ştiau amândoi, bătrânul şi tânărul. Dar amintita inexactitate era departe de a fi singura între ei, pe care, îngăduitori trebuiau s-o treacă, fireşte, cu vederea; căci Avraam, de care vorbea limba acuma, printre altele, ambiguă, spunând când într-un fel, când în altul, nu era nici cel ce trăise atunci şi scuturase colbul Sinearului de pe picioarele sale, ci mai curând altă figură, ce se zărea mult în spatele aceleia şi care transpărea

prin ea, astfel că privirile celui tânăr se frângeau la fel de înlăcrămate în această personalitate transparentă, ca în cea denumită „Eliezer” – o transparenţă tot mai luminoasă, fireşte; căci ceea ce transpare este lumină.

Apoi ieşeau la iveală toate istoriile ce ţineau de acea jumătate de sferă, în care stăpânul şi argatul alungaseră duşmanii dincolo de Damaşchi, nu cu trei sute optsprezece oameni, ci singuri, dar cu ajutorul unor duhuri de sus, şi în care „pământul îi sărise în întâmpinare” lui Eliezer, trimisul; istoria despre naşterea dinainte vestită a lui Avram, despre măcelul pruncilor făcut din pricina lui, despre copilăria sa în peşteră şi cum îl alăptase un înger, în timp ce mama lui rătăcise, căutându-l. Povestea purta pecetea adevărului; pe undeva, cumva, aşa era. Mamele mereu rătăcesc şi caută; au multe nume, dar rătăcesc de ici-colo pe câmpii şi-şi caută bietul copil, care le-a fost răpit, dus pe tărâmul de desubt, ucis şi sfârtecat în bucăţi. De data aceasta se numea Amatla, sau,

cine ştie, poate Cântelai – nume la care Eliezer îşi va fi îngăduit o transpunere liberă sau o contopire visătoare; căci mai degrabă decât mamei, aceste nume i se potriveau îngerului ce alăpta şi care, pentru a da întâmplărilor mai multă plasticitate, după vorbele limbii şerpeşti, ar fi şi avut, de altfel înfăţişare de capră. Lui Iosif îi făcea o impresie de vis, care se şi oglindea în expresia ochilor săi, când auzea că mama caldeului se numea Cântelai, căci acest nume însemna, fără îndoială, „mama înălţatului meu”, aşadar de-a dreptul „mama lui Dumnezeu”.

Oare i se putea aduce vreo vină venerabilului Eliezer, că vorbea astfel? Nu. Istoriile pogoară din ceruri, aşa cum un zeu devine om, se încetăţenesc oarecum şi devin pământene, fără ca pentru aceasta să înceteze să se desfăşoare şi sus şi să poată fi povestite şi în forma lor de sus. Astfel bătrânul afirma câteodată că fiii acelei Chetura, pe care Avraam a mai luat-o, la bătrâneţe, de ţiitoare: Medan, Midian şi Iocsan deci, Zimran,

Isbac şi cum le mai zicea – aceşti fii ar fi strălucit ca fulgerele, iar Avraam le-ar fi clădit, lor şi mamei, o cetate de fier, atât de înaltă, încât lumina soarelui nu pătrundea niciodată în ea şi numai nestemate o luminau, învăţăcelul lui Eliezer ar fi trebuit să fie un băiat prost de tot pentru a nu înţelege că vorbind de această cetate, cu lumina sa întunecată, se pomenea de fapt tărâmul de jos, a cărui regină se arăta în povestire a fi Chetura. Relatarea era fără greş. Căci este adevărat că Chetura este o femeie canaaneană de rând, pe care, la bătrâneţe, Avraam a cinstit-o, culcându-se cu ea, dar ea a fost mama a mai mulţi strămoşi de triburi arabe, şi stăpâni ai pustiei, cum şi Agar, egipteanca fusese mama unuia; iar dacă Eliezer povestea despre fii că ar fi strălucit ca fulgerele, asta nu însemna decât că trebuiau priviţi cu amândoi ochii şi nu doar cu unul, sub semnul concomitentului şi al unităţii dublului: aşadar ca nişte căpetenii de trib beduini şi nomazi şi, totodată, ca fii şi principi ai tărâmului celuilalt,

cum fusese şi Ismael, fiul neadevărat.

Erau şi clipe când bătrânul vorbea în tonuri ciudate de Sara, soţia strămoşului, îi zicea „fiica scopitului” şi „cea mai înaltă din ceruri”. Eliezer mai adăuga că ea ar fi purtat lance, şi cu asta se potrivea faptul că ea se numise pentru început „Sarai”, adică „eroina”, iar abia Dumnezeu o domolise şi o redusese la numele şi rangul de „Sara”, ce însemna doar „stăpâna”. Tot aşa se întâmplase şi cu soţul-frate, căci şi Avram, nume ce înseamnă „înaltul tată” sau „tatăl înălţimii”, fusese domolit şi redus, fiind numit „Avraam”, ceea ce însemna „tatăl foarte multora”, adică al unei foarte numeroase posterităţi spirituale şi trupeşti. Încetase din pricina asta să fie Avram? Nicidecum. Numai că sfera se rostogolea, iar între Avram şi Avraam limba şerpeşte despicată vorbea de el, când aşa şi când altminteri.

Nimrud, regele, voise să-l mănânce, dar el fusese sustras lăcomiei sale, alăptat în peşteră de îngerul-capră şi când crescuse mare, într-atâta îl

chinuise pe hulpavul rege şi toată măreţia lui de idol, încât se putea spune, pe drept cuvânt, că-l făcuse să simtă secera. Înainte însă de a-şi fi ocupat într-un sens oarecare locul, avusese de suferit. Fusese întemniţat şi avea haz să asculţi cum folosise chiar şi această întemniţare pentru a face prozeliţi şi a converti paznicii gropii-temniţă la credinţa celui preaînalt. Trebuia să fie jertfit prin jerăgaiul focului, vărât în cuptorul de var sau – aici relatările lui Eliezer erau şovăielnice – mai curând, trebuia să păşească prin flăcările unui rug, şi asta tot purta pecetea adevărului, căci Iosif ştia foarte bine că şi azi se mai celebra în multe oraşe o „serbare a rugului”. Dar, se celebrează oare serbări care nu se întemeiază pe nicio idee, serbări neadevărate, fără rădăcini? Se reprezintă oare, de ziua Anului Nou şi a Facerii, într-o cucernică mascaradă, întâmplări ce ţi le-ai supt din deget ţie, sau unui înger, şi care nu s-au întâmplat niciodată? Omul nu scorneşte nimic din gândul lui. Este, de bună seamă, tare isteţ de când

a mâncat din roadele pomului, şi în privinţa aceasta nu lipseşte mult să fie un zeu. Dar cum să scornească, cu toată inteligenţa sa, ceva ce nu există? Aşa că şi povestea cu rugul era adevărată.

După spusele lui Eliezer, Avraam întemeiase oraşul Dimaşchi şi fusese primul său rege la începuturi. O afirmaţie strălucitoare de lumină, căci îndeobşte oraşele nu sunt întemeiate de oameni, iar fiinţele pe care legenda îi numeşte regii lor dintâi, de obicei, nu au chip de om. Chiar şi Hebron, în ţinutul căruia erau aşezaţi, cu numele vechi Chiriat Arba, nu fusese clădit de un om, ci, cel puţin cum afirma tradiţia orală, de uriaşul Arba sau Arbaal. Eliezer însă se ţinea strict de versiunea că Avram întemeiase şi Hebronul, ceea ce poate nu constituia şi nu trebuia să constituie o contradicţie eu credinţa răspândită în popor; căci din însăşi mărturia lui Eliezer, că străbunul ar fi făcut paşi de câte o leghe, reieşea că era clădit ca un uriaş.

Aşa fiind, nu era de mirare că, pentru Iosif, în

anumite clipe de visare confuză, figura strămoşului, a întemeietorului de oraşe, se contopea, în transparenţa distanţei, cu a lui Bel din Babei, care clădise turnul şi oraşul şi devenise un zeu, după ce fusese şi el om şi-şi aflase odihna în pământ, în locul numit şi azi „Mormântul lui Bel”. Cu Avraam lucrurile păreau să se fi întâmplat „dimpotrivă”. Dar ce înseamnă aici „dimpotrivă”, şi cine îndrăzneşte să spună ce a fost el mai întâi şi unde s-au născut poveştile, sus sau jos? Ele sunt prezentul a ceea ce se schimbă, unitatea dublului, statuia numită „Totodată”.

CAPITOLUL TREI
IOSIF ȘI BENIAMIN
Crângul lui Adonis

Cale de jumătate de ceas de la așezarea risipită a lui Iacob, de la corturile, colibele, ţarcurile şi şoproanele lui, spre oraş, se afla o prăpastie plină cu tufe bătrâne de mirt, cu

trunchiul gros, o pădurice pipernicită, pe care locuitorii din Hebron o ţineau de sfântă, numind-o crângul lui Astarot-Iştar sau, mai des încă, dându-i numele lui Tammuz-Adoni, fiul, fratele şi soţul zeiţei. O mireasmă amară, plăcută, deşi încinsă vara, se făcea simţită aici, iar tufărişul aromat nu era de nepătruns, ci era străbătut în toate direcţiile de o încâlceală de deschideri întâmplătoare, ce puteau fi luate drept poteci, şi dacă te îndreptai spre punctul cel mai adânc al văii, dădeai de o poiană, unde era vădit că o mână de om tăiase copacii şi acolo se afla un loc sacru: un monolit în patru colţuri, mai înalt decât un stat de om, pe care erau gravate simboluri ale zămislirii, *masseba* cum îi spun localnicii, de altfel un simbol falic, ce se ridica în mijlocul poienii; pe soclul lui erau depuse daruri de jertfă, vase de lut umplute cu pământ, din care răsăreau firişoare palide, verzui, precum şi obiecte mai artistice, ca acesta: scândurele de lemn, încleiate în dreptunghi, acoperite cu o pânză, pe care se

distingea ciudat o figură umană, verde, diformă. Femeile ce aduseseră astfel prinosul lor acoperiseră o siluetă de mort, desenată pe pânză, cu pământ roditor în care semănaseră grâu, udaseră pământul şi tunseseră perie grâul răsărit, astfel încât figura apărea verde, în relief, pe fondul alb.

Iosif venea des în acest loc cu Beniamin, fratele lui bun, care acum, la opt ani împliniţi, începea să scape de sub supravegherea femeilor şi căuta cu plăcere tovărăşia primului născut al mamei sale; era un băieţaş bucălat, care nu mai alerga gol, ci purta un fel de cămăşuţă-haină brodată la cusături, lungă până la genunchi, din lână albastră sau ruginie, cu mâneci scurte. Avea ochi frumoşi, cenuşii, ce priveau încrezători la fratele mai mare, un păr des, sârmos, care-i acoperea, ca o cască, ţeasta din mijlocul frunţii până în ceafă, lăsând la vedere urechile, la fel de mici şi puternice ca nasul şi ca mâinile lui cu degetele scurte, din care una era mereu în mâna

fratelui, când umblau împreună. Avea o fire blândă, moştenise felul de a fi prietenos al Rahilei. Dar o melancolie timidă acoperea, ca o umbră, mica lui persoană, căci ce făptuise în stare preconştientă, felul şi ceasul morţii mamei sale nu-i rămăseseră necunoscute, iar sentimentul vinii, în chip tragic nevinovate, ce-l purta cu sine, mai era întreţinut de atitudinea lui Iacob faţă de el. Atitudinea aceasta, fără îndoială nu lipsită de tandreţe, era însă determinată de o aversiune dureroasă, astfel încât tatăl mai mult îl evita, decât căuta să-l vadă, din când în când însă îl strângea pe mezin la piept, îndelungat şi stăruitor, îl numea Benoni şi îi vorbea la ureche de Rahila.

Aşadar, în perioada când se desprindea din fustele femeilor, băieţaşul nu se descurca prea bine în relaţiile sale cu tatăl său. Cu atât mai strâns se legase de fratele lui bun, pe care îl admira în toate privinţele şi care, deşi oricine zâmbea admirativ când îl vedea, era totuşi destul de însingurat, deci bucuros de asemenea

ataşament, simţind de altfel puternic fireasca solidaritate cu cel mic, încât şi-l lua de prieten şi păstrător de taine – într-o măsură chiar ce ţinea prea puţin seama, de deosebirea de vârstă dintre ei şi îl împovăra şi-l zăpăcea pe Beniamin, aproape mai mult decât îl făcea mândru şi fericit. Da, câte îi spunea şi-i încredinţa înţeleptul şi minunat de frumosul Iossef (aşa pronunţa Benoni numele fratelui) era mai mult decât putea cuprinde mintea sa de copil şi, cu tot zelul lui de a le înţelege, spusele fratelui mai mare adânceau umbra de melancolie ce-şi pusese pecetea pe micul ucigaş al mamei sale.

Plecaseră, ţinându-se de mână, din grădina de măslini a lui Iacob, de pe deal, unde fiii slujnicelor recoltau şi tescuiau măslinele. Ei îl alungaseră pe Iosif de acolo, pentru că îi pârâse tatălui – care se afla acum în mijlocul ocolului de vite şi prelua o socoteală de la Eliezer, ce sta în picioare înaintea lui – că au lăsat în aproape toţi măslinii fructele să se coacă prea mult, încât nu

mai dădeau ulei din cel mai bun, mai ales că, după părerea sa, le storceau şi le terciuiau prea tare în mori, în loc să le zdrobească cu grijă. După ce fuseseră mustraţi, Dan, Neftali, Gad şi Aşer îl alungară cu braţele întinse şi gurile strâmbe de ură pe părâtor sau calomniator; Iosif însă îl chemase pe Beniamin şi-i spusese:

— Vino, mergem la locul nostru!

Pe drum mai adăugase:

— Am folosit expresia „în aproape toţi măslinii” – bine, asta era o exagerare, cum se întâmplă când vorbeşti. Dacă aş fi spus „în mai mulţi”, vorbele ar fi fost mai bine cumpănite, o recunosc, căci chiar eu m-am urcat în măslinul bătrân, cel cu trei trunchiuri, înconjurat de un zid scund, îl ştii, ca să culeg măslinele şi să le arunc în cearceaf, în timp ce fraţii, din păcate, zvârleau cu pietre după măsline şi le dădeau jos şi bătând pomii cu beţele, şi am văzut cu ochii mei că în măslinul bătrân fructele erau în orice caz prea coapte – de celelalte nu vreau să spun nimic. Ei se

poartă însă de parcă aş minţi îndeobşte şi de parcă s-ar putea scoate ulei de soi, dacă dai prosteşte cu piatra în darul sfânt, ca ei, şi sfărâmi totul. Poţi vedea aşa ceva, fără să te mânii?

— Nu, răspunse atunci Beniamin, tu le ştii mai bine decât ei şi a trebuit să mergi la tata, s-o afle şi el. Pentru mine s-a nimerit de minune că te-ai certat cu dânşii, dragă Iossef, căci de aceea ţi-ai chemat fratele şi i-ai dat dreapta ta.

— Straşnice Ben, spuse Iosif, acum să ne luăm un avânt şi să sărim, ca în zbor, peste micul zid despărţitor, unu, doi, trei…

— Bine, bine, răspunse Beniamin, dar ţine-mă de mână în timpul săriturii! împreună are şi mai mult haz şi este şi mai sigur pentru mine, care sunt mic.

Îşi luară avânt, săriră şi merseră mai departe. Când mâna lui Beniamin se încingea şi se uda prea tare în mâna sa, Iosif avea obiceiul s-o apuce de încheietură, pe care Beniamin o lăsa moale, şi s-o vânture, ca să se usuce în mişcarea

aerului. Mititelul râdea totdeauna cu atâta poftă de acest gest, încât se împiedica.

Când ajungeau în râpa cu mirt şi la crângul zeului, trebuiau să se despartă şi să umble unul după altul, din pricina îngustimii potecilor ce străbăteau desişul. Ele alcătuiau un labirint în care îi bucura întotdeauna să rătăcească; căci era grozav să încerce cât de departe îngăduia o astfel de potecă şerpuitoare să înaintezi, până ajungeai la un desiş de nestrăbătut, şi dacă tot mai puteai înainta cumva, ocolindu-l mai la deal sau mai la vale, sau trebuia să te întorci, primejduit, altminteri, să pierzi de sub picior poteca ce te-a adus până aici şi să ajungi iar într-o fundătură. Sporovăiau şi râdeau în lupta aceasta cu hăţişul, încercând să-şi apere feţele de loviturile şi zgârieturile crengilor, iar uneori Iosif rupea crenguţe din mirtul ce înflorea alb primăvara şi le aduna mănunchi pentru mai târziu; căci de aici îşi făcea rost întotdeauna de crenguţele de mirt pentru cununile ce-i plăcea să le poarte în păr. La

început Beniamin voise să-l imite, îşi rupsese şi el un mănunchi şi-l rugase pe fratele său să-i împletească o cunună. Dar băgase de seamă că lui Iosif nu-i făcea plăcere dacă şi el se împodobea cu mirt, ci, fără s-o spună de-a dreptul, ţinea numai pentru sine asemenea podoabă. Celui mic i se păru că aceasta ascundea un fel de tainic gând, după cum Iosif mai păstra în sinea lui şi alte taine, Beniamin observase asta, căci tocmai faţă de dânsul, frăţiorul cel mic, Iosif nu-şi ţinea totdeauna gura. Benoni bănuia că această gelozie nemărturisită, dar bătătoare la ochi a lui Iosif, cu privire la împodobirea cu mirt, ar putea fi în legătură cu alegerea ca moştenitor, cu demnitatea nominală de prim născut, cu deţinerea Binecuvântării, care, fiindu-i hărăzită de tată, plutea deasupra creştetului său – dar, vădit, asta nu era totul.

— Fii liniştit, băieţaş! îi spunea Iosif frăţiorului cu asemenea prilej, sărutându-l pe casca lui răcoroasă de păr. Îţi fac eu acasă o

cunună din frunze de stejar sau din scaieţi multicolori, sau o cunună din scoruş de munte cu boabe roşii – ce zici? Nu-s mai frumoase? Ce-ţi trebuie mirt? Nu ţi se potriveşte. Trebuie să bagi de seamă şi să alegi cum se cuvine cu ce te împodobeşti.

La care Beniamin îi răspunse:

— Asta-i limpede, ai dreptate şi eu îmi dau seama de asta, Iosefia, Iaşup, Iehosif al meu. Eşti peste măsură de înţelept, şi ce grăieşti tu, eu n-aş putea spune. Dar când o spui tu, o văd şi-mi însuşesc gândurile tale, aşa încât sunt şi ale mele, iar eu sunt atât de înţelept cât mă faci tu. Mi-e foarte limpede că trebuie făcută o alegere şi că nu fiştecui i se cuvine orice podoabă. Văd că vrei să te opreşti aici şi să mă laşi cu atâta înţelepciune câtă mi-ai dat până acum. Dar chiar dacă ai merge mai departe şi ai vorbi mai fără ascunzişuri faţă de fratele tău, tot aş înţelege; să ai încredere în cel mic, ai putea să-l crezi în stare de multe.

Iosif tăcea.

— Atât i-am auzit eu pe oameni spunând, urmă Beniamin, că mirtul este un semn al tinereţii şi frumuseţii – aşa zic cei mari; când o spun eu, ne vine a râde şi ţie şi mie, căci ce cuvinte sunt astea, să mi se potrivească mie să le rostesc, după sunet şi înţeles. Tânăr fără îndoială că sunt, adică mic, ceea ce înseamnă nici măcar tânăr, ci un puşti: tânăr eşti tu şi eşti frumos, că urlă şi vorbeşte lumea de asta. Eu, însă, sunt mai curând nostim decât frumos – dacă îmi privesc picioarele, sunt prea scurte faţă de restul trupului, mai am şi o burtă umflată ca de sugar, iar obrajii îmi sunt rotunzi, ca şi cum i-aş fi umflat mereu cu aer, fără să mai vorbesc de părul meu, care parcă e o căciulă de vidră. Dacă deci mirtul se cuvine tinereţii şi frumuseţii şi aşa este, atunci, bineînţeles, ţi se cuvine numai ţie, şi pentru mine ar fi o greşeală să mă împodobesc cu mirt. Ştiu foarte bine că în asemenea treburi pot greşi şi-ţi poţi atrage neplăceri. După cum vezi, şi de la mine pricep câte ceva, chiar înainte să fi vorbit tu, dar

fireşte nu totul, mai am nevoie de ajutorul tău.

— Eşti un omuleţ de treabă, zise Iosif, cuprinzându-l cu braţul. Căciula ta de vidră îmi place aşa cum e, tot la fel burticica şi obrajii bucălaţi. Tu eşti frăţiorul meu bun şi eşti din carnea mea, căci venim din acelaşi hău amândoi, căruia i se zice „Absu”, iar pentru noi se numeşte Mami, dulcea, pentru care a slujit Iacob. Haide să coborâm la piatră şi să ne odihnim.

— Aşa să facem, răspunse Beniamin. Vom cerceta grădiniţele femeilor aflate în glastre şi cutii, şi tu ai să mă lămureşti ce-i cu mormântul, asta ascult cu plăcere. Măcar pentru că Mami a murit din pricina mea, adăugă el pe când coborau, şi mie mi se spune adesea fecioraşul morţii, măcar de aceea mi s-ar cuveni şi mie mirtul, căci am auzit de la oameni că ar fi şi o podoabă a morţii.

— Da, este un vaiet în lume în legătură cu tinereţea şi frumuseţea, pentru că Aşera pregăteşte lacrimi pentru ai ei şi aduce nenorocire celor pe care îi iubeşte. De aceea, mirtul, este şi o

tufă a morţii. Adulmecă niţel mireasma crengilor – simţi asprimea ei? Podoaba de mirt este amară şi aspră, căci este podoaba jertfei de tot şi este hărăzită doar celor aleşi şi menită celor predestinaţi. Tinereţe închinată, aşa se cheamă jertfirea de tot. Iar mirtul în păr este ca mimoza.

— Acum nu mă mai cuprinzi cu braţul, constată Benjamin, ci l-ai luat de pe mine şi-l laşi pe cel mic să meargă singurel.

— Iaca, pun braţul iar pe după tine! strigă Iosif. Tu eşti frăţiorul meu drept şi ţi-oi face acasă o prea-frumoasă cunună din toate florile câmpului, încât cine te-o vedea să râdă de bucurie – rămânem înţeleşi aşa, acum, pe loc, tu şi cu mine?

— Eşti drăguţ şi bun, răspunse Beniamin. Îngăduie-mi, o clipă, să ating cu buzele tivul veşmântului tău!

Micuţul îşi spunea: „Se pare că alegerea moştenitorului şi dreptul primului născut îl preocupă. Dar mă mişcă în chip nou şi ciudat faptul că amestecă aici jertfirea de tot şi mimoza.

Se gândeşte poate la Isaac, când vorbeşte de jertfirea de tot şi de tinereţea închinată. Oricum vrea să-mi dea de înţeles că mirtul ar fi o podoabă de jertfă; asta mă cam înfricoşează”.

Cu glas tare zise:

— Eşti şi mai frumos încă atunci când vorbeşti ca acum, şi în nebunia mea nici nu mai ştiu dacă mirosul de mirt ce-l simt în nări vine din copacii ăştia sau se datorează cuvintelor tale. Acum am sosit la locul cu pricina. Iată, faţă de data trecută s-au mai înmulţit darurile. La ceea ce a fost s-au adăugat doi zei ai însămânţărilor, în lădiţe şi două străchini cu sămânţă încolţită. Au fost aici femei. Şi în faţa grotei au aşezat grădiniţe, vreau să le cercetez. Dar piatra este neatinsă şi n-a fost rostogolită la o parte de pe mormânt. Oare zace în el Domnul, frumosul chip, ori unde este?

Într-adevăr, deoparte, pe povârniş, era o grotă stâncoasă, cu intrarea acoperită, de tufişuri, nu înaltă, dar adâncă, de un stat de om şi închisă

doar pe jumătate cu o piatră, ce slujea femeilor din Hebron pentru obiceiurile lor de sărbători.

— Sigur că nu, răspunse Iosif la întrebare. Chipul nu este aici şi nu poate fi văzut peste an. El este păstrat în templul de la Chiriat Arba şi numai în ziua sărbătorii, de solstiţiu, când soarele începe să piară şi lumina trece pe celălalt tărâm, este scos de acolo, iar femeile îl îngrijesc după rituri.

— Îl înmormântează în grotă? îl iscodi Beniamin.

Odată – prima oară – întrebase aşa. Iar Iosif îl lămurise. Mai târziu mititelul se făcu, în mai multe rânduri, că ar fi uitat ce fusese învăţat, pentru a i se povesti din nou, ca să-l audă pe Iosif vorbind iarăşi despre Adonai, păstorul şi Domnul, cel ucis, pentru care era jale şi vaiet în lume. În timp ce fratele mare povestea, el asculta, vrând să-şi dea seama, printre cuvintele lui, de tonul şi ritmul povestirii şi avea simţământul nelămurit că ar încerca în felul acesta să afle taina gândurilor fratelui său, tainã ce-i părea topită în vorbirea lui,

ca sarea în mare.

— Nu, răspunse Iosif. Îngropăciunea vine mai târziu. Întâi femeile îl caută.

Şedea la picioarele monumentului închinat lui Astarot, acel popic de piatră negricioasă grosolan lucrat, a cărui suprafaţă părea toată băşicată, ca pielea de arsură, iar mâinile lui Iosif, cu degetele subţiri şi sprinţare, începuseră să împletească o cunună din crengile de mirt adunate.

Beniamin îl cerceta pe-ascuns. O parte mai întunecată şi lucioasă sub tâmplă şi la bărbie îngăduia să-ţi dai seama că el începuse să-şi radă barba: o făcea cu un cuţit de piatră şi un amestec de ulei şi potasă. Şi dacă ar fi lăsat să-i crească barba, ce-ar fi fost? Se putea crede că asta l-ar fi schimbat mult. Nu ar fi fost până acum prea deasă barba lui; dar, oricum, ce s-ar fi ales atunci din frumuseţea sa, acea frumuseţe deosebită a color şaptesprezece ani? Tot atât de bine ar fi putut purta un cap de câine pe gât – n-ar mai fi avut

prea mare însemnătate. Frumuseţea e lucru gingaş, asta trebuie să recunoaştem.

— Femeile îl caută, continuă Iosif, căci el este sublimul dispărut. Unele dintre ele i-au ascuns chipul în tufiş, dar şi acestea ajută la căutat, căci ştiu şi nu ştiu unde este chipul şi se încurcă anume. Îl jelesc toate, pe când rătăcesc prin jur căutând, bocesc împreună şi totuşi fiecare pentru sine: „Unde eşti, frumosul meu zeu, soţul meu, fiul meu, pestriţa pasăre a păstorului? Mi-e dor de tine! Ce ţi s-a întâmplat în crâng, pe pajişti, în lume?”

— Dar ele ştiu doar că stăpânul este sfâşiat şi mort? mai întrebă Beniamin.

— Încă nu, răspunse Iosif. Asta-i serbarea. O ştiu, pentru că asta a fost descoperit pe vremuri, şi nu o ştiu încă, pentru că n-a venit încă ceasul s-o descopere iarăşi. În serbare, fiecare ceas are partea sa cunoaştere şi fiecare dintre femei este, până ce găseşte, zeiţa care caută.

— Dar după aceea îl găsesc pe stăpân?

— Aşa-i cum spui. Zace în tufiş şi şoldul îi este sfâşiat. Femeile se înghesuie cu toatele, ridică braţele şi scot strigăte ascuţite.

— Tu ai auzit şi ai văzut asta?

— Ştii doar că am auzit şi am văzut de două ori serbarea, dar te-am pus să-mi făgăduieşti că n-o să-i spui nimic tatii. Ai tăcut?

— Am tăcut mâlc! îl linişti Benoni. Să-l supăr eu pe tata? Destul l-am supărat cu viaţa mea!

— Şi o să mă duc iar, când o veni timpul serbării, zise Iosif. Acum suntem la mijloc, tot atâta timp ne desparte de serbarea trecută ca de cea viitoare. Când tescuiesc măslinele este solstiţiul întoarcerii. Este o serbare minunată. Stăpânul zace întins în tufiş, rănit de moarte şi sângerând.

— Oare cum arată?

— Cum ţi l-am descris. Are un trup frumos, din lemn de măslin, ceară şi sticlă, căci ochii îi sunt de sticlă, şi au gene.

— E tânăr?

— Doar ţi-am spus că e tânăr şi frumos. Fibrele lemnului galben aduc a vinişoare pe trupul lui, pletele lui sunt negre şi şorţul din jurul şalelor e ţesut în multe culori şi împodobit cu mărgăritare şi smalţ şi cu franjuri de purpură la tiv.

— Ce are în păr?

— Nimic, răspunse Iosif scurt. Buzele, unghiile şi unele semne de pe trup sunt din ceară, iar cumplita rană făcută de colţii mistreţului Ninib este căptuşită tot cu ceară, roşie, de vezi cum sângerează.

— Spuneai că jalea femeilor este mare când îl găsesc?

— E nespus de mare. Până acum a fost numai bocetul dorului, acum abia începe marele bocet al găsirii, care-i mult mai zgomotos. Este doliul flautelor după Tammuz, stăpânul, căci aici şed atunci muzicanţii, care suflă din răsputeri în flaute scurte, al căror vaier negrăit de jalnic îţi pătrunde în oase. Femeile însă îşi despletesc părul şi se dedau la tot felul de mişcări smucite, bocind în

jurul leşului: „O soţul meu, copilul meu!” Căci fiecare este ca zeiţa şi fiecare boceşte: „Nimeni nu te-a iubit mai mult decât mine!”

— Îmi vine să plâng, Iosifel Moartea stăpânului este aproape prea jalnică pentru mine, băieţaşul, încât mă năpădeşte un plâns cu sughiţuri. De ce oare a trebuit tânărul şi frumosul cioban să fie sfârtecat în crâng, prin pajişti, în lume, ca să fie acum atâta bocit?

— Asta nu poţi înţelege, răspunse Iosif. El este martirul şi totodată jertfa. Tammuz coboară în râpă, pentru a ieşi de acolo şi a fi adorat. De asta era sigur Avraam, când a ridicat cuţitul asupra fiului său drept. Dar când a lovit cu cuţitul, un berbec i-a luat locul. De aceea, când aducem ca jertfă de tot un berbec sau un miel, îi legăm câteodată de gât o pecete cu chipul unui om, ca semn al înlocuirii. Dar taina înlocuirii este mai mare, este hotărâtă în stele pentru om, zeu şi animal şi este taina schimbului. După cum omul îl aduce jertfă pe fiu în animal, tot astfel fiul se

aduce jertfă pe sine prin animal. Ninib nu este blestemat, căci stă scris: Un zeu trebuie jertfit, iar animalul înseamnă fiul, care îşi cunoaşte ceasul, ca la serbare, şi îl ştie şi pe acela când va răsturna casa morţii şi va ieşi din grotă.

— Măcar de-ar fi sosit vremea şi ar începe serbarea bucuriei! Oare îl culcă acum pe stăpân în mormânt şi în grota de colo?

În timp ce împletea cununa, Iosii se legăna ritmic din şolduri şi îngâna pe nas un cântec.

„În zilele lui Tammuz cântaţi din flautul de lazurit

Cântaţi totodată din inelul de cornalină…”

— Plângând îl aduc încoace, la această piatră, spuse el apoi, şi muzicanţii scot sunete mai ascuţite din flautele lor, încât îţi străpung inima. Am văzut femeile făcându-şi de lucru cu chipul leşului ce le zăcea în poală. Îl spălau cu apă şi îl ungeau cu ulei de nard, încât faţa stăpânului şi trupul lui de lemn străluceau şi uleiul se prelingea de pe el. După aceea I-au înfăşurat cu feşe de

pânză de in şi de lână, l-au învelit în năframe de purpură şi l-au întins pe o năsălie, aici lângă piatră, jelind şi bocind fără încetare, în sunetul instrumentelor:

„Să-l jelim pe Tammuz!

Să jelim fiul iubit, primăvara, lumina mea!

Adon! Adonai!

Ne aşezăm plângând.

Căci tu eşti mort, zeul meu, soţul meu, copilul meu!

Tu eşti arbustul de cătină care n-a sorbit apa în răsadniţă.

Al cărei vârf n-a mai înmugurit în câmp!

Eşti o mlădiţă ce n-a fost sădită în brazda ei de apă.

O plantă tânără cu rădăcinile smulse.

O plantă verde ce n-a sorbit apă în grădină!

Te plâng, Damu al meu, copilul meu, lumina mea!

Nimeni nu te-a iubit mai mult decât mine!”

— Ştii, se vede, toate cuvintele bocetului.

— Le ştiu, răspunse Iosif.

— Şi ţie îţi merg la inimă, pare-mi-se, mai adăugă Benoni. O dată sau de două, pe când cântai, credeam într-adevăr că şi pe tine stă să te podidească plânsul, deşi femeile oraşului fac doar ce-au apucat, iar fiul nu este Adonai, Dumnezeul lui Iacob şi Avraam.

— El este fiul şi iubitul, urmă Iosif, şi este jertfa. Ce tot vorbeşti, nu mi-a venit să plâng. Doar nu sunt mic şi plângăcios ca tine.

— Nu, zise Beniamin smerit, ci eşti tânăr şi frumos. Acuşi e gata cununa, care ţi-e menită. Văd că ai făcut-o mai înaltă şi mai largă în faţă decât în spate, ca o coroană domnească, pentru a-ţi dovedi dibăcia. Mă bucură, că ţi-o pui, mai mult decât îmi pare bine de cununa de scoruş de munte pe care vrei să mi-o faci. Dar frumosul zeu va zăcea acum pe năsălie patru zile?

— Într-adevăr, ai ţinut bine minte. Isteţimea ta se ascute şi curând va fi atât de împlinită că voi putea vorbi totul cu tine, fără fereală. El zace

aşezat la vedere acolo, până în a patra zi, şi zilnic orăşenii ies afară, în crâng, cu fluieraşii, se bat cu pumnii în piept la vederea lui şi bocesc:

O Duzi, stăpânitorule, de câtă vreme zaci aici!

O stăpâne al staulului, neputinciosule, de câtă vreme zaci aici!

Nu voi mai mânca pâine, nici apă nu voi bea.

Căci tinereţea e moartă. Tammuz e mort!

Şi în templele din oraş şi în case bocesc aşa. Dar în a patra zi vin şi-l culcă în ladă.

— Într-un sicriu?

— Trebuie să-i zici „ladă”. Şi „sicriu” i s-ar putea spune, cuvântul ar fi de altminteri foarte potrivit, dar în această împrejurare nu se cade să-l foloseşti. Din vechi, se spune „ladă”. Stăpânul încape bine în ea, e făcută pe măsura lui, din lemn vopsit roşu ca focul şi negru, şi nici n-ar putea fi mai bună. De cum l-au culcat înăuntru, pun capacul, îl smolesc jur împrejur şi-l aşază bocind acolo jos în grotă, rostogolesc piatra peste

deschiderea ei şi părăsesc mormântul, întorcându-se acasă.

— Încetează acum lacrimile?

— Asta n-ai ţinut bine minte. Se mai jeluieşte, în templu şi prin case, două zile şi jumătate. Iar a treia zi, când se întunecă, începe sărbătoarea opaiţelor aprinse.

— De asta m-am bucurat. Aprind deci câteva opaiţe?

— Nenumărate opaiţe, pretutindeni, spuse Iosif, toate câte le au, sub cerul liber, în jurul caselor, ca şi pe drumul încoace, şi aici, la faţa locului, prin tufişurile din jur, pretutindeni ard opaiţe. Femeile vin la mormânt şi mai bocesc o dată şi asta este chiar jelania cea mai amară, niciodată până acum fluierele n-au răsunat atât de ascuţit, însoţind bocetul: „O, Duzi, de câtă vreme zaci aici!” şi femeile mai au multă vreme sânii zgâriaţi de acest doliu. La miezul nopţii, însă, totul se linişteşte.

Beniamin întinse mâna şi-şi apucă fratele de

braţ.

— Deodată totul se linişteşte? întrebă el. Şi toată lumea tace?

— Rămân nemişcaţi. Toată lumea amuţeşte. Tăcerea dăinuie. Şi deodată se aude de departe un glas tânăr, puternic, limpede şi bucuros: „Tammuz trăieşte! Stăpânul a înviat! El a răsturnat poarta ce străjuieşte lăcaşul umbrei morţii! Stăpânul este mare!”

— Oh! ce veste, Iosifel Ştiam că va veni la acel ceas de sărbătoare, dar tot mă înduioşează şi mă cutremură, de parcă n-aş fi auzit-o niciodată! Şi oare cine strigă?

— E o fetişcană, gingaşă la chip, anume aleasă şi numită în fiecare an în acest scop. Părinţii ei sunt mândri de alegere şi ţinuţi la mare cinste. Vestitoarea soseşte şi cântă însoţindu-se la lăută:

Tammuz trăieşte. Adon a înviat!

Mare este el, mare, stăpânul este mare!

Ochiul, pe care moartea i l-a închis, iată, l-a

deschis!

Gura, pe care moartea i-a închis-o, iată, a deschis-o!

Picioarele ce-i fuseseră legate, iată cum umblă cu ele.

Iarbă şi flori răsar sub paşii lui.

Mare este stăpânul, Adonai e mare!

Dar pe când fata cântă astfel, toţi se reped la mormânt. Rostogolesc piatra la o parte şi, iată, lada este goală.

— Unde-i sfâşiatul?

— Nu mai e aici. Mormântul nu l-a putut ţine decât trei zile. A înviat.

— Oh!

— Totuşi, Iosife, cum – iartă-mi mie, dolofanului – dar ce tot vorbeşti? Te rog, nu-l înşela pe fiul mamei tale! Căci tu mi-ai spus şi prima oară şi a doua că frumosul chip este păstrat în templu, an de an. De aceea, spune, ce înseamnă aici „a înviat”?

— Prostuţule, răspunse Iosif, mai lipseşte

încă mult ca mintea să-ţi fie împlinită şi coaptă, căci, deşi este în creştere, tot mai seamănă cu o luntre plutind şovăitoare pe marea cerului. Nu-ţi vorbesc eu oare de serbare cu ceasurile ei, şi se înşală oare oamenii care o serbează ceas de ceas, ştiind ceasul ce va urma, dar sfinţindu-l pe cel prezent? Doar toţi ştiu că acest chip este păstrat în templu şi totuşi Tammuz a înviat. Aproape cred că, după cum socoţi tu, chipul nefiind zeul, zeul n-ar fi chipul. Ai grijă, el este totuşi chipul! Căci chipul este mijlocul prezentului şi al sărbătorii. Tammuz însă, stăpânul, este stăpânul sărbătorii!

Cu aceste cuvinte îşi puse cununa în cap, căci o terminase.

Beniamin îl privea cu ochi mari.

— Pe Dumnezeul părinţilor noştri, strigă el cu admiraţie, ce bine îţi vine coroana domnească de mirt, împletită sub ochii mei, cu mâinile tale dibace. Numai ţie îţi stă bine şi ţie ţi se cuvine şi dacă mă gândesc cum mi s-ar potrivi mie, pe părul meu ca blana vidrei, îmi dau seama cât de greşit

ar fi fost, să n-o fi păstrat numai pentru tine. Spune-mi adevărul, urmă Beniamin, şi mai povesteşte-mi: După ce oamenii din oraş găsesc goale lada şi mormântul, atunci, de bună seamă, se întorc, tăcuţi şi bucuroşi în sinea lor, acasă?

— Atunci abia se pornesc chiotele de bucurie! îl corectă Iosif, şi începe sărbătoarea bucuriei. „E gol mormântul, gol, gol!” strigă toţi. „Mormântu-i gol, Adon a înviat!” Sărută copila şi strigă: „Slavă lui Tammuz!” Apoi întind hore şi învârtite, la lumina opaiţelor, în jurul acestei pietre de aci, închinată lui Astarot. Şi în oraşul luminat se porneşte veselia şi petrecerea, benchetuiesc şi beau, şi văzduhul răsună de îmbucurătoarea veste. Ba chiar şi a doua zi, oamenii se salută sărutându-se şi spunându-şi: „Cu adevărat a înviat!”

— Da, zise Beniamin, aşa este, şi aşa mi-ai mai povestit-o. Am uitat doar şi credeam că ei se întorc tăcuţi acasă. Ce sărbătoare minunată, în toate ceasurile sale! Iar stăpânului i-a fost înălţat

capul pentru acest an, dar el ştie ceasul în care Ninib îl va lovi iarăşi în crâng.

— Nu „iarăşi”, îl învăţă Iosif. Este întotdeauna singura şi prima dată.

— Cum spui, dragă frate, aşa-i. Era nechibzuit felul cum am vorbit, ca un puşti. Singura şi prima dată întotdeauna, căci El este stăpânul sărbătorii. Dar gândind bine, ca să se facă sărbătoarea, odată trebuie să fi fost acea singură şi primă dată, când Tammuz a murit şi frumosul a fost sfârtecat, ori ba?

— Când Iştar piere de pe cer şi pogoară să-şi trezească fiul, ăsta este faptul.

— Ei, da, asta se petrece sus. Dar cum este aicea, jos? Mi-ai vorbit de faptul întâmplat. Acum însă zi-mi povestea!

— Ei spun, răspunse Iosif, că a fost un rege la Ghebal, la poalele munţilor cu creştetul alb de zăpadă, care a avut o fată, nespus de frumoasă la chip, şi Nana, căreia îi zice acolo Astarot, a avut chef să-l înnebunească, încât el a poftit la sângele

şi carnea lui şi a cunoscut-o pe fiica sa.

Spunând acestea Iosif arătă în spatele lui, la semnele ce erau crestate pe popicul de piatră lângă care şedeau.

— Şi cum ea a rămas grea, urmă el, şi regele a văzut că este tatăl nepotului său, l-a apucat zăpăceala, furia şi remuşcarea şi s-a ridicat s-o omoare. Dar zeii, ştiind bine că Astarot săvârşise isprava, au prefăcut-o pe femeia ce purta rod într-un copac.

— În ce soi de copac?

— Era un copac sau o tufă, ori o tufă cât un copac de groasă, răspunse Iosif supărat. Nu eram prin preajmă, să-ţi pot spune ce fel de nas avea regele şi ce cercei purta doica fiicei regelui. Dacă vrei să asculţi, atunci ascultă şi nu mă zăpăci cu întrebări neroade, parcă ai zvârli cu pietre în grădina mea!

— Dacă mă certi, să ştii că plâng, se smiorcăi Beniamin, şi are să trebuiască să mă împaci. De aceea n-are rost să mă certi, ci fii sigur că nu

vreau decât să te ascult povestind!

— După zece luni, îşi urmă Iosif povestirea, copacul s-a despicat şi, ce să vezi, Adonai, băiatul, a ieşit la lumină. Aşera, vinovată de toată treaba asta, l-a văzut şi a hotărât să nu-l lase nimănui. De aceea l-a pus la adăpost pe tărâmul umbrelor, la stăpâna Ereşkigal. Dar nici aceasta nu voia să-l mai dea nimănui şi a spus: „Nu-l mai dau nimănui, nu-l mai las să plece de aici, căci aceasta este ţara fără întoarcere”.

— Şi de ce oare niciuna dintre stăpâne nu voia să-l dea nimănui?

— Nimănui şi niciuna celeilalte. Întrebi întruna şi vrei să le ştii pe toate. Dacă însă poţi trage o încheiere dintr-un luciu asupra altuia, atunci ajunge să se vorbească de unul, iar celălalt îţi apare şi el limpede. Adon era fiul unei femei fermecătoare, şi Nana însăşi fusese întrucâtva amestecată în zămislirea lui, aşa că se-nţelege şi fără multe vorbe, că el fusese zămislit anume pentru a fi prilej de pizmă. De aceea, când stăpâna

plăcerilor s-a ivit în împărăţia subpământeană, să-l ceară, stăpâna Ereşkigal s-a speriat până în adâncul sufletului şi a scrâşnit din dinţi. Ea i-a spus paznicului porţii: „Fă precum cer datinile!” Şi aşa stăpâna Aştarti a trebuit să păşească prin cele şapte porţi, lăsând la fiecare câte o parte din îmbrăcăminte în mâinile paznicului, basma, colan, cingătoare, paftale şi la ultima poartă, vălul cel de pe urmă, astfel încât a păşit goală înaintea stăpânei Ereşkigal, să i-l ceară pe Tammuz. Atunci stăpânele şi-au făcut degetele gheare şi au prins să se încaiere.

— Şi s-au scărmănat pentru el cu unghiile?

— Da, una şi-a înfăşurat în jurul braţului părul celeilalte şi s-au încăierat, atât se pizmuiau de tare. După aceea, însă, stăpâna Ereşkigal a poruncit ca stăpâna Aştarti să fie închisă în împărăţia subpământeană cu şaizeci de lacăte şi a năpustit asupra ei şaizeci de boli, astfel încât pământul degeaba o aştepta, iar înmugurirea încremenise şi înflorirea fusese legată. Noaptea

câmpul albea, pământul năştea sare. Nicio plantă nu îmbobocea, grânele nu mai creşteau. Taurul nu mai gonea vaca, nici măgarul nu se mai apleca asupra măgăriţei, nici bărbatul asupra femeii. Pântecul nu rodea. Viaţa, părăsită de bucurie, încremenise în tristeţe.

— Vai, Iosifia al meu, grăbeşte-te să ajungi la alte ceasuri ale poveştii, şi nu mai zăbovi la acestea! Nu pot să aud că măgarul nu se mai apleca asupra măgăriţei şi că sarea acoperea, ca o lepră, pământul. O să plâng şi atunci ţi-ai găsit bucluc cu mine.

— Şi trimisul Domnului plânse, când văzu aşa, urmă Iosif, şi-l vesti cu lacrimi pe Domnul zeilor de cele văzute. Acesta zise: „Nu este îngăduit ca înflorirea să fie legată. Vreau să mijlocesc”. Şi mijloci între stăpânele Astarot şi Ereşkigal, hotărând ca Adoni să rămână o treime din an în împărăţia subpământeană, o treime pe pământ şi o treime s-o petreacă unde îi va fi lui pe plac. Aşa l-a adus Iştar sus pe iubitul ei.

— Unde a zăbovit însă mlădiţa copacului a treia treime?

— Asta e greu de spus. În felurite locuri. Era multă pizmă în jurul lui şi iţe încâlcite din pricina asta. Astarot l-a iubit. Dar în multe rânduri l-a răpit câte un zeu şi n-a mai vrut să-l lase nimănui.

— Zeii făcuţi după chipul bărbatului şi aşa ca mine?

— Făcuţi ca tine, răspunse Iosif, asta este doar limpede şi pe înţeles, dar la zei şi semizei lucrurile nu sunt atât de străvezii. Mulţi nu-l numesc pe Tammuz stăpân, ci stăpână. Ei se gândesc atunci la Nana, zeiţa, dar totodată la zeul care este cu ea, sau la el în loc de ea, căci, la urma urmei, oare este Iştar femeie? Am văzut chipuri ale ei, şi era bărboasă. Atunci, de ce oare nu spun „ale lui”? Iacob, tatăl nostru, nu-şi face chip. Fără îndoială că cel mai înţelept este să nu-ţi faci chip. Dar trebuie să vorbim şi stângacele schimbări ale felului vorbirii nu ajung să spunem adevărul. Este Iştar luceafărul de dimineaţă?

— Da. Şi luceafărul de seară.

— Este, va să zică, şi una şi alta. Şi am citit despre ea pe o piatră vorba: „Seara femeie şi dimineaţa bărbat”. Cum să-ţi faci atunci un chip – şi ce gen să alegi în vorbire, ca să nimereşti adevărul? Am văzut chipul unui zeu, înfăţişând apa Egiptului, care udă ogoarele. Iar pieptul lui era jumătate sân de femeie, jumătate piept de bărbat. Poate Tammuz să fi fost fecioară şi n-a devenit flăcău decât prin puterea morţii.

— Stă oare în puterea morţii să schimbe alcătuirea trupului?

— Mortul este zeu. El este Tammuz, ciobanul, care aici se numeşte Adonis, dar în tărâmul subpământean Usiri. Acolo are mustaţa în furculiţă, chiar dacă în viaţă a fost femeie.

— Obrajii lui Mami erau deosebit de gingaşi, mi-ai spus, şi miroseau ca petala trandafirului, când o sărutai. Nu vreau să-mi fac despre ea în gând un chip cu barbă. Dacă îmi ceri aşa ceva, am să fiu neascultător şi n-am s-o fac.

— Nebunule, nu-ţi cer aşa ceva, spus Iosif râzând. Vorbesc doar de oamenii tărâmului subpământean şi de gândurile lor privitoare la ceea ce nu este lesne de înţeles.

— Şi obrajii mei bucălaţi sunt gingaşi şi moi, constată Beniamin şi-şi pipăi cu podul palmelor amândoi obrajii. Şi e aşa pentru că nu-s încă nici măcar tânăr, ci un puşti. Tu, însă, eşti tânăr. De aceea îţi păstrezi faţa curată, fără barbă, până eşti bărbat.

— Da, mă păstrez curat, răspunse Iosif. Tu însă eşti curat. Ai obrajii gingaşi că ai lui Mami, căci mai eşti ca un înger al Preaînaltului, al lui Dumnezeu, Stăpânul, care s-a logodit cu neamul nostru şi cu care neamul nostru este logodit în carne prin legământul lui Avraam. Căci el este mirele nostru de sânge, plin de înfocare, iar Israil este mireasa. Dar oare Israil este mireasă sau mire? Faptul nu este lesne de înţeles şi nu-ţi poţi face din asta o idee, căci oricum este mire, croit să fie mireasă, sfinţit şi păstrat. Dacă-mi închipui în

mintea mea un chip al lui Elohim, este ca tata, care mă iubeşte mai mult decât pe fraţii mei. Dar eu ştiu că pe Mami o iubeşte în mine, pentru că eu trăiesc, iar ea a murit – şi trăieşte acum pentru el în altă alcătuire. Eu şi mama suntem una. Iacob însă se gândeşte la Rahila când mă priveşte pe mine, precum oamenii din partea locului se gândesc la Nana, când îi spun lui Tammuz stăpână.

— Şi eu mă gândesc la Mami, când sunt plin de dragoste pentru Iosif al meu, dragă Iehosif! strigă Beniamin şi-şi îmbrăţişă fratele. Iată asta o înlocuieşte, asta-i în schimbul ei. Căci cea cu obrajii moi a trebuit să apună de dragul vieţii mele, şi astfel micuţul este orfan şi nelegiuit încă de la început. Tu însă eşti pentru mine ca ea, tu mă duci de mână în crâng, în lume, în viaţă, tu-mi istoriseşti despre serbarea zeului în toate ceasurile sale şi-mi împleteşti cununi, cum ar fi făcut-o ea, chiar dacă, de bună seamă, nu-mi îngădui să port orice fel de frunze, ci câte unele ţi

le păstrezi doar ţie. Ah, dacă nu i-ar fi fost atât de greu pe drum, încât a trebuit să moară! Măcar să fi fost ca îmbobocitul copac, care se deschide atât de lesne şi lasă mlădiţa să iasă! Cum spuneai tu, ce copac să fi fost? Memoria mi-e scurtă ca picioruşele şi degetele mele.

— Haide acum, să plecăm! zise Iosif.

Visul ceresc

În vremea aceea fraţii încă nu-i ziceau „visătorul”, dar curând ajunseră la asta. Dacă, deocamdată, nu-l numeau decât „Utnapiştim” şi „cititorul de pietre”, blândeţea acestor nume, gândite ca porecle de ocară, se explică prin lipsa de imaginaţie şi de puterea de a născoci a tinerilor. I-ar fi dat cu dragă inimă porecle mai usturătoare, dar nu le trecea niciuna prin cap, încât au fost bucuroşi când i-au putut zice „visător de vise”, ceea ce era oricum mai usturător. Dar nu venise încă ziua; flecăreala lui cu privire la visul

cu vremea, cu care îşi mângâiase tatăl, nu izbutise să le atragă îndeajuns atenţia asupra acestei aptitudini pline de trufie a lui şi, de altfel, până atunci nu trăncănise încă despre visele sale, pe care le avea de mult. Cele mai tari nu li le povesti niciodată, nici lor, nici tatălui. Cele pe care, spre nenorocirea sa, ajunse să le povestească, erau cele întrucâtva mai modeste. Cu Beniamin, însă, îşi dădu drumul; băieţelul apucă să audă, în ceasuri de mare apropiere, şi cele trufaşe de tot, pe care, altminteri, şi Iosif avea destulă stăpânire de sine să le ascundă. Nu mai trebuie spus că puştiul, curios cum era, le asculta încântat, cu urechile ciulite, şi chiar îl stârnea pe Iosif să i le spună. Dar, oricum împovărat de melancolia a tot felul de taine încâlcite ale crenguţelor de mirt, pe care nu fusese socotit în stare să le poarte, nu se putea apăra, nici chiar pe când asculta, de o grijă temătoare, pe care voia s-o pună pe seama vârstei sale fragede şi tindea astfel s-o învingă. Îngrijorarea era, din păcate îndreptăţită în fapt, şi

desigur că nimeni nu i se va putea sustrage cu totul, faţă de nemaipomenita lipsă de modestie a unui vis ca acela ce urmează, pe care Beniamin – numai el – l-a auzit în mai multe rânduri. Dar tocmai acest rol de confident unic îl apăsa, firește, destul pe băiețaș, oricât găsea că aceste mărturisiri trebuiau făcute și oricât se simțea măgulit de ele.

De obicei Iosif povestea cu ochii închişi, cu vocea scăzută şi apoi iarăşi izbucnind năvalnic, cu mâinile strânse pumni pe piept şi vădit într-o stare de mare zbucium, deşi îi cerea celui ce-l asculta să nu se lase dus de povestire şi să le primească pe toate în linişte.

— N-ai voie să te sperii, să scoţi exclamaţii şi nici să plângi sau să râzi! spunea el, altminteri nu vorbesc.

— Păi cum crezi! răspundea atunci de fiecare dată Beniamin. Oi fi eu puşti, dar găgăuţă nu sunt. Las că ştiu eu cum fac. Câtă vreme sunt liniştit, am să uit că este un vis, şi să mă desfăt cu

adevărat. De cum încep să mă tem, însă, sau are să mă ia cu cald şi cu rece, am să-mi amintesc că tot ce povesteşti tu e doar vis. Asta o să-mi răcorească mintea, încât nu te voi stânjeni defel.

— Visam, începea Iosif, că aş fi afară, pe câmp, la turmă, şi eram singur printre oi, iar acestea păşteau în jurul dealului pe care stam întins şi pe coastele lui. Iar eu eram culcat pe burtă, cu un fir de iarbă în gură şi picioarele ridicate, iar gândurile mi se odihneau, ca şi mădularele. Atunci se făcu că o umbră căzu pe mine şi pe locul pe care stam, ca de la un nor ce întunecă soarele, şi totodată un vuiet năprasnic se auzi prin văzduh şi, când am ridicat ochii, iată, era un vultur, care-şi întindea deasupra mea, urieşeşte, aripile, cât un taur de mare şi cu coarne de taur în frunte – umbra lui cădea asupra mea. Şi în jurul meu era un vuiet de vânt şi de putere, căci se şi afla deasupra mea, şi m-a apucat de mijloc cu ghearele şi m-a ridicat de la pământ, bătând din aripi, răpindu-mă din mijlocul turmei tatălui meu.

— Minune! exclamă Beniamin. Nu că m-aş teme, dar n-ai strigat oare: „Ajutor, oameni buni!”

— Din trei pricini n-am făcut-o, răspunse Iosif. Întâi că nu era nimeni să mă audă, cât era câmpul de mare; al doilea, că mi-a tăiat suflarea, încât, să fi vrut, tot nu puteam striga; iar în al treilea rând, nici n-am vrut, căci în mine era o mare bucurie şi se făcea că aşteptasem toate astea de mult. Vulturul mă prinsese pe la spate, de şolduri, şi mă ţinea cu ghearele înaintea sa, capul lui era deasupra capului meu, iar picioarele mele se bălăngăneau în vânt. Câteodată capul său se apleca spre mine şi mă privea cu un ochi uriaş. Şi iată că ciocul lui de bronz grăi: „Te ţin, oare, bine, băiete, şi nu te strâng cumva prea tare cu ghearele mele năprasnice? Le folosesc cu multă grijă, să ştii, ca să nu te vatăm în carnea ta, căci de-aş face-o, ar fi vai de mine!” Eu am întrebat: „Cine eşti?” El mi-a răspuns: „Amfiel, îngerul, sunt, căruia întruchiparea ce-o vezi i-a fost hărăzită anume pentru acest scop. Căci nu ţi-e

dat, copile, să hălăduieşti pe pământ, ci trebuie să fi strămutat, asta-i hotărârea”. „De ce oare?” am întrebat atunci.

„Taci chitic, mi-a spus vulturul în vuietul zborului, şi păzeşte-ţi limba de întrebări, cum sunt silite şi toate cerurile. Căci este o hotărâre a Atotputernicei Preferinţe, şi împotriva ei nu-i chip să argumentezi, nici să te ridici; ia, vorbeşte şi întreabă, că ai să vezi cum Hotărârea te şi zdrobeşte, şi fie ca nimeni să nu-şi frigă limba pomenind Nemaipomenitul!” La cuvintele lui m-am potolit şi am tăcut. Dar mi-era inima plină de o înfiorată bucurie.

— Îmi pare bine că şezi lângă mine, în semn că totul a fost un vis, zise Beniamin. Dar, oare, n-ai fost niţel trist, să părăseşti, pe aripi de vultur, pământul şi nu ţi-a părut un pic rău de toţi cei pe care îi părăseai, de pildă, de mititelul ăsta, care sunt eu?

— Nu vă părăseam, răspunse Iosif. Eram luat de la voi şi n-avem încotro, dar simţeam de parcă

aş fi aşteptat asta. De altminteri în vis nu le ai pe toate în faţă, ci numai pe una, şi aceasta era înfiorătoarea bucurie a inimii mele. Bucuria aceasta era mare, şi măreţ era ce se întâmpla cu mine, aşa încât poate fi să-mi fi părut mărunte cele de care mă întrebi.

— Nu-ţi port supărare din pricina asta, ci mă mir de tine.

— Îţi mulţumesc mult, micule Ben! Trebuie să ţii, totodată, seama şi de faptul că zborul în sus poate mi-a tulburat memoria, căci eram ridicat neîncetat în gheare de vultur, care mi-a spus, după două perechi de ore: „Priveşte în jos, prietene, la pământ şi la mare, cum s-au făcut!” Şi iată că pământul se făcuse ca un munte, după mărimea lui, iar marea, ca apa unui fluviu. Şi după alte două perechi de ore, vulturul mi-a zis iarăşi: „Priveşte în jos, prietene, la pământ şi la mare, cum s-au făcut!” şi iată că pământul se făcuse ca o livadă de pomi, iar marea, ca jgheabul de apă al unui grădinar. După alte două perechi de ore,

însă, când Amfiel, vulturul, mi le-a arătat, să vezi şi să nu crezi, pământul era cât o turtă, iar marea cât un coş de pâine, După această privelişte, m-a mai ridicat două perechi de ore şi a zis: „Priveşte în jos, prietene, cum au pierit pământul şi marea!” Şi ele cu adevărat, pieriseră dar mie nu-mi era frică.

Vulturul a străbătut cu mine *şeiakim*, norii cerului, şi apa îi curgea de pe aripi. În cenuşiul şi albul din jurul nostru, însă, strălucea auriu, căci pe umedele insule se şi zăreau, pe ici, pe colo, copii ai cerului şi oşteni ai armiilor în armuri de aur, ce puneau mâinile streaşină şi ne căutau din ochi, iar animalele zăceau întinse pe nişte perne, şi le-am văzut ridicând boturile şi adulmecând vântul iscat de înălţarea noastră.

Am străbătut *rakia*, cerul înstelat, şi atunci am auzit înmiit vuietul armoniei în urechile mele, căci ne înconjurau luminile şi planetele, minunate în muzica numerelor lor, iar printre ele îngeri stăteau pe piedestale de foc, în mâini cu table

pline de numere, şi le arătau stelelor, ce treceau vuind, drumul lor cu degetul, căci nu le era îngăduit să le lase să-şi piardă calea. Şi îşi strigau unul altuia: „Lăudată fie măreţia Domnului în locul ei”. Dar cum treceam noi, amuţeau şi-şi plecau ochii. Mi se strângea inima de bucurie şi l-am întrebat pe vultur: „Încotro şi cât de sus mă vei mai duce?” El mi-a răspuns: „Nespus de sus şi în miazănoaptea lumii, pe culmile ei, copilul meu. Căci este hotărât ca eu să te duc de-a dreptul şi fără întârziere la ultima înălţime a Arabotului, unde se află cămările cu comori ale vieţii, păcii şi binecuvântării, şi în cea mai de sus încăpere, în mijlocul marelui palat. Acolo se află carul şi tronul măreţiei, pe care de aci înainte îl vei sluji zilnic, şi vei sta înaintea lui şi vei ţine cheile, să poţi deschide şi închide sălile Arabotului şi vei săvârşi ce alte lucruri îţi mai sunt menite. Eu am spus: „Dacă am fost ales şi desemnat dintre muritori, fie. Asta nu-mi vine eu totul pe neaşteptate”.

Atunci am văzut o cetate, înspăimântătoare,

din cristal de gheaţă, cu crenelurile înţesate de ostaşi ai înălţimilor, care-şi acopereau trupul până la picioare cu aripile lor, iar pulpele lor erau drepte, dar picioarele le erau, aşa-zicând, picioare rotunde, şi străluceau ca arama netedă, lucioasă. Şi iată stăteau doi, unul lângă altul, cu braţele sprijinite pe spadele lor şerpeşte unduite, cu feţe îndrăzneţe, şi aveau brazde de mândrie între sprâncene. Vulturul mi-a spus: „Aceştia sunt Aza şi Azael, doi dintre serafimi. Atunci l-am auzit pe Aza spunând către Azael: „De la şaizeci şi cinci de mii de poşte am mirosit că soseşte. Spune-mi, însă, ce este mirosul unui născut din femeie şi ce preţ are cel iscat din picătura albă de sămânţă, încât îi este îngăduit să vină în cerul cel mai înalt şi să i se dea slujbă printre noi? Şi Azael şi-a dus speriat degetul la gură. Aza însă a spus: „Nu-i aşa, zbor cu ei până înaintea Unicei Feţe şi voi îndrăzni să vorbesc, căci sunt un înger al fulgerului şi cuvântul meu este slobod”. Şi amândoi ne-au însoţit în zbor, venind în urma noastră.

Şi prin câte ceruri m-a dus vulturul, ţinându-mă de şolduri, şi prin câte şiruri, pline de cete cântând imne de laudă şi de mulţimi de slugi de foc! Cum treceam, amuţea pentru o clipă cântarea laudelor şi, de fiecare dată, câţiva dintre copiii înălţimilor hotărau să ne urmeze, astfel încât curând ne însoţeau, zburând înaintea şi în urma noastră, cârduri de înaripaţi şi auzeam fâlfâitul aripilor lor ca vuietul unui fluviu mare.

O, Beniamin, crede-mă! Am văzut cele şapte încăperi ale Sebulului, clădite din flăcări, şi şapte oşti de îngeri le păzeau şi şapte altare de flăcări erau ridicate acolo. Acolo oficia Principele suprem, pe nume „Cine-i ca Dumnezeu?”, în splendoarea hainelor preoţeşti, şi aducea jertfe de foc şi făcea să se ridice trâmbe de fum de pe altarul arderii de tot.

Nu ştiu câte perechi de ore a durat şi nu pot spune numărul poştelor, până am ajuns în înălţimile Arabotului şi în al şaptelea cât şi am păşit pe pardoseala lui, care era luminoasă şi

moale şi plăcută tălpilor mele, încât plăcerea a urcat în mine tot, până la ochi, şi plânsei. Iar înaintea şi în urma noastră păşeau copiii luminii, care ne călăuzeau şi ne urmau. Şi cel ce mă luase şi mă ducea acum de mână, era unul puternic, gol până la brâu, cu o fustă de aur până la glezne, cu brăţări şi cu colane la gât şi o cască rotundă pe păr, iar vârfurile aripilor sale îi atingeau călcâiele. Pleoapele le avea grele şi nasul cărnos, iar gura lui roşie surâdea când îl priveam, dar el nu întorcea capul la mine.

Şi am ridicat ochii în vis: Am văzut atunci lucire de arme şi aripi umplând toată depărtarea şi nesfârşite cohorte, în jurul stindardelor lor, cântând cât puteau de tare slava şi războiul, şi totul plutea depărtându-se de mine, ca laptele, aurul şi trandafirii. Şi am văzut roţi trecând, cumplite după înălţime şi grosimea obezilor, ce străluceau ca peruzeaua, câte patru, urmându-se de aproape, şi nu le era îngăduit să se abată din drum. Iar obezile lor erau pline de ochi, jur

împrejur, la câteşipatru roţile.

În mijloc, însă, era un munte, cu pietre scânteind ca focul, şi pe el un palat, construit din lumina safirului; aici am intrat, mulţi deschizându-ne calea şi mulţi urmându-ne. Iar sălile sale erau pline de trimişi, paznici şi aprozi. Dar când am păşit în sala cu coloane din mijloc, nu-i puteam vedea nici capătul, nici fundalul, căci m-au călăuzit de-a lungul ei şi heruvimii stăteau de amândouă părţile înaintea coloanelor şi între ele, fiecare cu câte şase aripi, acoperite în întregime cu ochi. Aşa am păşit printre ei, nu ştiu cât timp, înspre Scaunul Măreţiei. Şi era văzduhul plin de strigătul celor ce stăteau la picioarele coloanelor şi de al acelora ce stăteau, în cohorte, în jurul Scaunului: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Zebaot, lumile sunt pline de slava lui!” înghesuiala din jurul Scaunului însă era o înghesuială de serafimi, aceştia îşi acopereau cu două aripi picioarele, şi cu două faţa, dar strecurau câte o privire printre pene. Şi cel ce mă luase cu el mi-a

spus: „Acoperă-ţi şi tu faţa, că aşa se cade!” Atunci mi-am pus mâinile înaintea feţei, dar am strecurat şi eu câte o privire printre degete.

— Iosife, strigă Beniamin, pentru Dumnezeu, ai văzut oare Unica Faţă?

— Am văzut-o şezând în lumină de safir în Scaun, zise Iosif, alcătuit ca un om şi după chipul bărbatului, într-o blândă măreţie. Căci firele bărbii şi, în părţi, ale tâmplelor străluceau argintiu, şi se vedeau creţurile, bune şi adânci. Sub ochi avea pungi moi şi obosite, iar ochii nu erau prea mari, dar căprii şi strălucitori, şi mă căutau îngrijoraţi, pe când mă apropiam.

— Parcă îl văd pe Iacob, tatăl nostru, privindu-te.

— Era Tatăl lumii, răspunse Iosif, şi am căzut în genunchi, cu faţa în jos. Atunci am auzit o voce spunând: „Copil de om, umblă în picioare! Căci de acum înainte ai să stai înaintea Scaunului meu ca metatron şi fiu al Domnului, şi vreau să-ţi dau puterea asupra cheilor, să deschizi şi să închizi

Arabotul meu, şi să fi aşezat căpetenie peste toate cohortele, căci îi eşti drag Domnului”. Atunci s-a auzit prin mulţimea îngerilor ca un vâjâit şi ea un vuiet de mari oşti.

Dar iată că au păşit în faţă Aza şi Azael, pe care îi auzisem vorbind între ei. Şi Aza, seraful, a grăit: „Doamne al tuturor lumilor, ce fel este acesta de aici că vine pe tărâmurile cele mai înalte, să-şi ia în primire slujba sa printre noi?” Iar Azael a adăugat, acoperindu-şi faţa cu două aripi, spre a slăbi înţelesul cuvintelor sale: „Nu este iscat din picătura albă de sămânţă şi din neamul celor ce beau nedreptatea ca apa?” Şi am văzut pe faţa Domnului aşternându-se nemulţumirea, iar cuvintele sale au sunat nespus de aspru când a răspuns şi a zis: „Ce sunteţi, că vă amestecaţi, când vorbesc? îi vreau binele cui îi vreau binele şi mă îndur de cine mă îndur. Cu adevărat, mai curând decât pe oricare din voi l-aş face pe el stăpân şi domnitor în înălţimile cerului!” Atunci iar s-a auzit vâjâit şi vuiet printre oşti şi suna ca o

închinare şi o dare înapoi. Heruvimii au bătut din aripi şi toţi slujitorii cereşti au strigat, de-au răsunat bolţile: „Lăudată fie măreţia Domnului la locul ei!” Regele, însă, fără măsură şi fără cruţare spuse: „Pe acesta pun mâna mea şi-l binecuvântez cu trei sute şaizeci şi cinci de mii de binecuvântări şi-l ridic la cea mai înaltă măreţie. Îi fac scaun, asemănător cu al meu, acoperit cu un covor din pură strălucire, lumină, frumuseţe şi splendoare. Acest scaun îl pun la intrarea în catul al şaptelea şi-l aşez pe el pe scaun, căci vreau să întrec măsura. Să-l preceadă o strigare din ceruri în ceruri: Luaţi-aminte şi prindeţi-vă inimile! Pe Enoh, sluga mea, l-am numit principe şi puternic peste toţi principii împărăţiei mele şi peste toţi copiii cerurilor, afară cel mult de cei opt uriaşi şi cumpliţi, care sunt momiţi cu numele zeu după numele regelui. Şi orice înger, care are o rugăminte la mine, să i se înfăţişeze întâi lui şi lui să-i vorbească. Fiece cuvânt însă, ce-l grăieşte în numele meu, să-l păziţi şi să-l urmaţi, căci

principii înţelepciunii şi ai dreptei judecăţi sunt alături de el! Iată deci strigarea care să-l preceadă. Daţi-mi hlamida şi coroana!”

Şi Domnul a aruncat pe mine o hlamidă splendidă, în care erau ţesute tot felul de lumini, şi m-a îmbrăcat. Şi a luat o cunună grea, cu patruzeci şi nouă de pietre, de o neînchipuită strălucire. Şi mi-a aşezat-o cu mâna lui pe cap, după ce mă îmbrăcase cu hlamida, în faţa întregului norod ceresc şi m-a numit cu numele meu: Iahu, cel mic, principele dinlănutru. Căci întrecuse măsura.

Atunci iară s-au dat înapoi înfioraţi, s-au cutremurat şi s-au închinat toţi fiii cerului şi cu ei şi principii îngerilor, cei mari, cei puternici şi leii Domnului, care sunt mai mari decât toate ostile şi care îşi au slujba în faţa Scaunului Măreţiei, apoi îngerii focului, ai grindinii, ai fulgerului, ai vântului, ai furiei şi ai mâniei, ai furtunii, ai zăpezii şi ai ploii, ai zilei, nopţii, ai lunii şi planetelor, care călăuzesc cu mâinile lor destinele

lumii – şi ei s-au cutremurat şi şi-au acoperit, orbiţi, feţele.

Domnul, însă, s-a ridicat din Scaun şi întrecând cu totul măsura, a început să vestească, spunând: „Iată, a fost o mlădiţă firavă de cedru în vale, pe care am răsădit-o eu pe un munte, înalt şi mândru, şi am făcut din mlădiţă copac, sub care hălăduiesc păsări. Şi pe cel ce-a fost dintre cohorte cel mai mic în zile, luni şi ani, pe băiat, l-am făcut mai mare decât toate fiinţele, fiind eu de neînţeles, în privinţa preferinţei şi a îndurării cu care aleg! L-am pus să vegheze asupra tuturor comorilor sălilor Arabotului şi a tuturor tezaurelor vieţii, păstrate în înălţimile cerului. Va fi, de asemenea, împuternicit să lege cununile pe capetele animalelor sfinte, să împodobească roţile de paradă cu forţă, să-i îmbrace în splendoare pe heruvimi, să dea strălucire şi lumină coloanelor de foc şi să-i învăluie în mândrie pe serafimi. Mie îmi orânduieşte în fiece dimineaţă jilţul, pentru cazul că aş vrea să mă urc în Scaunul splendorii mele,

ca să cercetez, jur-împrejur, în toate înălţimile puterii mele. L-am îmbrăcat într-un minunat veşmânt, într-o hlamidă plină de mândrie şi fală. I-am încoronat capul cu o cunună grea şi i-am dăruit din măreţia, splendoarea şi strălucirea Tronului meu. Şi mi-a părut doar rău că n-am putut face scaunul lui mai mare decât al meu şi splendoarea sa şi mai mare decât a mea, căci este nesfârşită! Numele lui însă a fost Micul Zeu!”

După această vestire s-a auzit bubuit înfricoşător de tunet şi toţi îngerii au căzut pe feţele lor. În timp însă ce Domnul mă alegea astfel mă bucurie, carnea mi s-a prefăcut în vâlvătaie, vinele îmi ardeau luminoase, oasele îmi erau ca pălălaia de ienupăr, când ridicam pleoapele fulgera, globurile ochilor mi se rostogoleau ca bile de foc, părul capului mi s-a făcut văpaie arzătoare, mădularele mi-au devenit aripi de foc şi m-am trezit.

— Tremur tot, Iosife, zise Beniamin, de visul tău, căci întrece orice măsură. Şi tu tremuri puţin,

aş crede, şi eşti cam palid, o cunosc după faptul că se vede mai bine partea întunecată şi lucie a feţii tale, peste care treci cu cuţitul de bărbierit.

— Ce caraghios, răspunse Iosif. Să tremur eu de propriul meu vis?

— Şi ai fost deci slăvit pe veci, fără întoarcere, în înălţimi şi nu te-ai gândit defel la ai tăi, de pildă la puştiul ăsta de aici, care sunt eu? întrebă Beniamin.

— Poţi să-ţi închipui, oricât ai fi de neştiutor, răspunse Iosif, că eram niţel cam zăpăcit de atât de neaşteptata alegere şi predestinare şi n-am avut mult timp să-mi amintesc. Dar peste scurtă vreme, de asta sunt sigur, m-aş fi gândit la voi şi aş fi făcut să veniţi după mine, ca să fiţi ridicaţi în slăvi şi voi lângă mine, tata, femeile, fraţii şi tu. Fără îndoială că asta ar fi fost puţin lucru pentru mine, la nemărginita mea putere. Ascultă însă şi ţine minte, Beniamin, căruia îi încredinţez totul, căci te socot copt la minte şi isteţ! Nu cumva să scapi vreo vorbă despre visul meu, ce ţi l-am

povestit, faţă de tata sau, vai, faţă de fraţi, că l-ar putea răstălmăci!

— Odată cu capul, nu! răspunse atunci Beniamin. Ar fi de neiertat! Prea uşor uiţi deosebirea dintre un puşti şi un găgăuţă, deşi este una din cele mai însemnate. Nici măcar în vise nu vreau să-mi treacă prin minte să pălăvrăgesc măcar o vorbuliţă despre ce ţi-a dat ţie prin cap în vis. Dar tu însuţi, Iosife, dacă mi-este îngăduit să te rog, păzeşte-te tu, mai bine, fii atât de bun, dragule, fă-o pentru mine! Mie îmi vine uşor, căci recunoştinţa pentru încrederea arătată mă împiedică să mă ia gura pe dinainte. Pe tine, însă, aşa ceva nu te împiedică, pentru că e visul tău şi eşti mai plin de el decât mine, căruia i-ai împrumutat doar din splendoarea şi strălucirea visului său. De aceea, gândeşte-te la cel mic, dacă simţi îndemnul să povesteşti cum Domnul te-a ales în mijlocul bucuriilor! Eu, dinspre partea mea, socot alegerea potrivită şi mi-e ciudă pe Aza şi Azael, care s-au amestecat acolo în vorbă. Dar pe

tata l-ar năpădi grijile amărându-l, după felul lui, iar fraţii ar face bale la gură şi ar scuipa de silă şi, în pizma lor, s-ar răzbuna pe tine. Căci sunt necioplţi înaintea Domnului, asta o ştim amândoi.

CAPITOLUL PATRU
VISĂTORUL
Vălul multicolor

Fiii Liei se întoarseră în mare grabă la Hebron, venind de la păşunile Sihemului, nu cum era prevăzut, la muncile recoltei, ci încă de noaptea lunii pline de primăvară. Veneau, chipurile, pentru a mânca oaia de Pesah cu tatăl lor şi a observa cu el luna, în realitate însă pentru că primiseră o ştire îngrijorătoare, privindu-i de aproape pe toţi fraţii, de al cărei adevăr trebuiau să se încredinţeze neapărat, la faţa locului, cu proprii ochi, fie că mai era ceva de schimbat ori ba. Împrejurarea era în atât de însemnată şi de

înspăimântătoare, încât fiii slujnicelor se grăbiseră să-l delege pe unul dintr-înşii şi-l puseră să facă greaua călătorie de patru zile de la Hebron la Sihem, numai ca să le ducă ştirea fraţilor aflaţi departe. Bineînţeles, solia fusese încredinţată lui Neftali, cel sprinten. La drept vorbind, în ce privea iuţeala, era totuna cine făcea călătoria. Neftali tot pe măgar călărea şi, la adică, nu avea nicio însemnătate dacă o pereche de picioare lungi sau scurte se bălăngăneau de-a dreapta şi de-a stânga măgarului: drumul cerea oricum vreo patru zile. Dar Neftali, fiul Bilhei, era cel de care se legase ideea de iuţeală; rolul de trimis era, după o statornică înţelegere, al său şi, deoarece şi gura tot repede îi mergea, se nimerea că, prin el, măcar în ultima clipă, fraţii ar afla ceva mai degrabă cum stăteau lucrurile, decât prin altul.

Ce se întâmplase? Iacob îi făcuse lui Iosif un dar.

Nimic nou într-asta. „Mielul”, „vlăstarul”, „băiatul cerului”, „fiul fecioarei” şi cum i-o mai fi

spus tatăl cititorului de pietre, cu nume arbitrar-sentimentale, primise dintotdeauna, pe sub mână, ca dar şi gingaşă atenţie, felurite obiecte, dulciuri, oale frumoase, pietre-talisman, găitane de purpură, scarabei, pe care fraţii vedeau apoi, încruntând din sprâncene, că Iosif le socotea, în chip firesc, ale sale, iar ei se simţeau nedreptăţiţi; avuseseră timp să se înveţe cu nedreptatea, o nedreptate principială şi subliniată aproape didactic. Acesta însă era un dar îngrijorător şi cu un înţeles, cum era de temut, hotărâtor; însemna o jignire pentru ei toţi.

Iată cum se întâmplaseră lucrurile. Era vremea de stat în corturi, ploile târzii începuseră. Iacob se retrăsese, după-amiaza, în „casa lui de păr”, a cărei ţesătură împâslită, neagră, din păr de capră, întinsă peste nouă pari zdraveni şi fixată cu frânghii puternice de ţăruşi bătuţi în pământ, oferea adăpost sigur şi fără cusur împotriva binecuvântatei ploi. Era cortul cel mai mare al aşezării destul de risipite şi, ca bărbat bogat ce

ţinea să le dea femeilor un adăpost deosebit de al său, stăpânul locuia singur în acest cort, deşi era împărţit în două încăperi printr-un fel de perdea prinsă, din faţă până în fund, de parii din mijloc. Una din încăperi slujea drept magazie personală şi cămară de bucate: şei de cămile şi coburi, covoare nefolosite, păstrate sul sau împăturite, râşniţe felurite şi alte asemenea obiecte gospodăreşti se aflau pe jos, de pari erau atârnate burdufuri cu cereale, unt, apă de băut şi vin de palmier, tescuit din curmale fermentate în apă.

Cealaltă încăpere servea drept locuinţă binecuvântatului şi, în condiţiile nestatornice de trai, pe jumătate de beduin, vădea multe înlesniri, la care ţinea, căci avea nevoie de ele. Refuzul unei legări moleşitoare de binefacerile oraşului nu-l împiedica să simtă nevoia unei anumite bunăstări, când se retrăgea de lume în însingurarea sa, pentru contemplare şi meditare asupra Domnului. Cu o deschidere de un stat de om în faţă, încăperea era acoperită pe jos cu pâslă, peste care

mai erau întinse covoare călduroase, cu o ţesătură multicoloră, dintre care unele atârnau şi pe pereţi, îmbrăcând pe dinăuntru pânza cortului. În fund, se vedea un pat, din lemn ce cedru, cu picioarele de bronz, acoperit cu perne şi pături. Mai multe lămpi de ceramică, pe postamente împodobite cu desene, cupe plate, cu bot scurt pentru feştilă, ardeau aici necontenit, căci ar fi fost sărăcăcios şi nedemn de un binecuvântat să doarmă pe întuneric şi, chiar şi în timpul zilei, slugile aveau grijă să fie mereu ulei în lămpi, să nu se poată folosi la propriu o expresie care, la figurat, avea un subînţeles dintre cele mai rele, adică să nu se poată spune că lampa lui Iacob s-a stins. Căni mari pictate, cu toartă, din piatră de calcar, stăteau pe capacul neted al unui sipet din lemn de sicomor, ai cărui pereţi erau împodobiţi cu intarsii de ceramică cu glazură albastră. Capacul altui sipet, sculptat şi cu inscripţii, în schimb, era bombat. Nu lipsea, într-un colţ, găleata cu jăratic, căci Iacob era friguros. Scăunele joase se aflau pretutindeni,

dar se şedea rar pe ele, mai curând erau folosite ca mici măsuţe; pe una se afla un mic turn de fumigaţie, prin ale cărui deschideri, ca ferestrele, se ridicau nouri subţiri, mirosind suav a scorţişoară, gumă de styrax şi galbanum; pe alt scăunel se afla un obiect ce vădea bogăţia proprietarului: un obiect de preţ, o podoabă de aur, de provenienţă feniciană, un pocal plat cu un picior subţire, pe care se vedea, acolo unde îl prindeai cu mâna, o figură de femeie cântând la un instrument.

Iacob şedea cu Iosif aproape de intrare, pe perne, de o parte şi de alta a unui scăunaş scund, cu tăblia de bronz gravată, pe care era deschisă tabla de joc. Îşi chemase fiul la el pentru această distracţie, la care înainte Rahila fusese partenera lui. Afară ploaia răpăia peste măslini, tufe şi pietre, asigurând, cu voia Domnului, bucatelor văii umezeala trebuincioasă pentru a îndura soarele începutului de vară, până la recoltă. Vântul făcea să clămpăne uşor inelele cortului, de care se legau

funiile de întindere.

Iosif îl lăsa pe tată să câştige la joc; intrase dinadins în câmpul numit „deochiul” şi rămase astfel fără sorţi de izbândă, încât Iacob îl bătu în cele din urmă, bucuros şi mirat, căci jucase cu gândul aiurea. Mărturisi că fusese zăpăcit şi că norocul avusese mai mare parte în acest sfârşit decât isteţimea sa.

— Dacă nu greşeai atât de curând, copilul meu, zise el, ar fi trebuit fără doar şi poate să pierd eu, căci nu eram cu gândul la joc, şi am făcut fără îndoială greşeli grave, tu însă ai jucat cu iscusinţă şi n-ai uitat nimic pentru a-ţi alunga ghinionul. Felul tău de joc aminteşte mult de cel al lui Mami, care m-a prins adeseori la strâmtoare. Recunosc la tine, cu emoţie, şi felul ei de-aş muşca degetul mic când chibzuia, cât şi anumite viclenii şi trucuri care-i plăceau.

— Ce folos? replică Iosif şi se întinse, dând capul pe spate, întinzând un braţ şi îndoindu-l pe celălalt spre umăr. Rezultatul vorbeşte împotriva

mea. Dacă tăicuţul a învins fiindu-i gândurile aiurea, cum i-ar mai fi mers copilului, de-ar fi avut de înfruntat întreaga lui atenţie? Partida s-ar fi terminat repede.

— Experienţa mea este mai veche, zâmbi Iacob, şi şcoala mea cea mai bună, căci încă de băiat am jucat cu Isaac, bunicul tău dinspre partea mea, şi mai târziu, destul de des, cu Laban, bunicul tău dinspre partea Gingaşei, în ţara Naharaim, dincolo de apă, de asemenea un jucător dârz şi prevăzător.

Şi el îi lăsase în mai multe rânduri pe Isaac şi Laban să câştige, dacă dorea cu orice chip să fie bine dispuşi, dar nu-şi da seama că acum Iosif ar fi putut face acelaşi lucru.

— Este adevărat, urmă el, că azi am greşit mult. Deseori m-au năpădit gânduri, ce m-au făcut să uit de poziţia pietrelor, şi iată, chibzuiam la sărbătoarea ce se apropie şi la noaptea de jertfă care vine, când înjunghiem oaia după apusul soarelui şi muiem bucheţelul aromat de isop în

acest sânge, pentru a unge stâlpii corturilor cu el. Căci este noaptea trecerii şi a cruţării de dragul jertfei, iar sângele pe stâlpi este pentru cel ce bântuie locul o potolire şi un semn că primul născut a fost jertfit întru împăcare şi în schimbul oamenilor şi vitelor ce ar fi poftit să le sugrume. În legătură cu aceasta am căzut adeseori pe gânduri, căci omul săvârşeşte multe şi, iată, nu ştie ce săvârşeşte. Dacă ar şti, însă, şi s-ar gândi la ce face, s-ar putea să i se întoarcă maţele pe dos şi să-i vină să verse de greaţă, cum mi s-a întâmplat de mai multe ori în viaţă, de pildă, prima dată, când am aflat că Laban şi-a înjunghiat, ca jertfă, cândva, la Sinear, peste Prat, primul lui fecioraş, şi l-a pus într-un chiup la temelia casei, pentru a o feri de rele. Crezi că asta i-a adus binecuvântarea? Nu, ci dimpotrivă, blestem şi neputinţă, şi dacă n-aş fi venit eu şi-aş fi adus cât de cât viaţă în casă şi gospodărie, toate ar fi rămas jalnice, şi n-ar fi apucat să mai rodească vreodată în soţia lui, Adina. Şi totuşi Laban nu şi-ar fi zidit fecioraşul,

dacă în alte vremi asemenea jertfă nu le-ar fi adus binecuvântarea unor străbuni dinaintea lui.

— Iată că o spui, răspunse Iosif, care-şi încrucişase mâinile pe după ceafă, şi mă lămureşti cum s-au întâmplat lucrurile. Laban a ascultat de un obicei învechit şi a săvârşit cu aceasta o mare greşeală. Căci pe Domnul îl scârbeşte ce-i învechit, vrea să-l depăşească prin noi şi l-a şi depăşit, el respinge şi blestemă una ca asta. De aceea, dacă Laban ar fi înţeles pe Domnul şi şi-ar fi priceput vremurile, ar fi înjunghiat, în locul băieţaşului, un ied, ar fi uns cu acest sânge pragul şi uşorii, ar fi împlinit astfel voia, iar fumul jertfei sale s-ar fi ridicat drept spre cer.

— Iată, că iar vorbeşti, răspunse Iacob, şi dai glas gândurilor mele înainte ca eu să le fi dus la capăt şi-mi iei vorba din gură. Căci gâdele nu pofteşte numai sânge de animal, ci şi sânge de om, şi nu numai de grija turmei îi potolim pofta cu sângele animalului cu care s-au mânjit uşorii, ca şi cu cina de jertfă, pe care o ţinem temeinic şi

grăbit la vreme de noapte, ca până în zori să nu rămână nimic din friptură. Ce friptură o fi asta, dacă stai să te gândeşti, şi oare oaia, când o înjunghiem, ispăşeşte numai pentru turmă? Ce-am înjunghia şi am mânca dacă am fi nerozi ca Laban, şi ce s-a înjunghiat şi s-a mâncat în vremurile scârnave? Oare ştim măcar ce facem sărbătoreşte, când mâncăm, şi n-ar trebui, de-am sta să ne gândim, să ne vină sus ce este jos, să ni se întoarcă maţele, încât să vărsăm?

— Las să facem şi să mâncăm, spuse Iosif cu glas tare, pe un ton nepăsător, legănându-se în mâinile împreunate după ceafă. Datina şi friptura sunt bune, şi dacă sunt o dezlegare, ne desprindem şi noi bucuroşi de cele scârnave, pricepându-l pe Domnul şi pricepând vremurile! Iată, uite un copac – exclamă el şi arătă cu mâna întinsă înăuntrul cortului, ca şi cum zisul copac s-ar fi putut vedea acolo – este măreţ la trunchi şi la coroană, sădit de străbuni pentru plăcerea urmaşilor. Vârfurile se clatină lucind în vânt, în

timp ce rădăcinile sale sunt prinse în piatră şi ţărână, în adâncul întunecat. Oare ştie veselul vârf ceva de mâloasa rădăcină? Nu, ci a crescut din ea, cu ajutorul Domnului, se leagănă în vânt şi nu se gândeşte la ea. Aşa este, îmi pare, cu datina şi scârna, şi ca sfintele obiceiuri să ne priască, las ca tot ce este jos să şi rămână jos.

— Drăguţă, drăguţă, asemuirea ta, spuse Iacob şi-şi mângâie barba, apucând-o din părţi şi prefirând-o prin mână. Isteaţă şi bine scornită! Asta nu împiedică deloc ca meditarea să rămână necesară, ca şi grija şi neliniştea, care au fost partea lui Avraam şi sunt partea noastră acum şi totdeauna, pentru a ne desprinde de ceea ce Domnul vrea să depăşească prin noi şi poate a şi depăşit, aceasta este grija. Răspunde-mi tu: Cine este gâdele şi ce înseamnă colindul lui? Oare nu trece luna în noaptea sărbătorii, frumoasă şi plină, prin strungă, punctul de miazănoapte şi de zenit al drumului ei, locul unde ea se întoarce în deplinătatea sa? Dar punctul de miazănoapte este

al lui Nergal, ucigaşul; a lui este noaptea, Sân domneşte asupra nopţii pentru el, Sân este la această serbare Nergal, iar gâdele care trece şi pe care noi îl împăcăm este Roşul.

— E-adevărat, spuse Iosif. Abia ne gândim la asta, dar el este.

— Aceasta este neliniştea, urmă Iacob, care mi-a abătut gândurile de la joc. Căci astrele ne hotărăsc sărbătorirea, luna şi Roşul, care fac schimb în această noapte, şi unul trece în locul celuilalt. Se cade însă oare să trimitem sărutări cu vârful degetelor astrelor şi să serbăm aventurile lor? Nu trebuie oare să ne mâhnim pentru Domnul şi pentru Timp, chiar dacă ne mai şi pricepem şi nu păcătuim oare faţă de amândoi, dacă îi oprim în loc, prin lenevos obicei, la scârna pe care vor s-o depăşească împreună cu noi? Mă întreb, cu adevărat, dacă nu ar fi treaba mea să mă duc sub copacul învăţăturii şi să adun oamenii, ca să audă îngrijorările mele şi să asculte temerile mele în legătură cu serbarea de *Pesah*.

— Tăicuţul meu, spuse Iosif, aplecându-se înainte şi punându-şi mâna pe mâna bătrânului, lângă tabla de joc, pe care i se vedea înfrângerea, prea are sufletul neînduplecat, trebuie să-l rog ca neînduplecarea aceasta să nu-l împingă la pripeală şi nimicire. Dacă se poate socoti întrebat, copilul te sfătuieşte să cruţi serbarea şi să nu te arăţi zelos s-o strici din pricina istoriilor ei, în locul cărora poate, cu timpul, ar putea trece alta, ce ai povestit-o atunci la cina cu friptură; de pildă, ocrotirea lui Isaac, care ar fi foarte potrivită, ori, dacă nu, aşteptăm în timp, poate că Domnul îşi va dovedi odată măreţia faţă de noi printr-o mare mântuire sau cruţare – şi pe aceea o vom pune atunci la temelia serbării şi vom cânta imne de laudă. A vorbit alinător prostuţul?

— Ca un balsam, răspunse Iacob. Nespus de înţelept şi mângâietor, ceea ce tocmai cuprind când spun „ca un balsam”. Căci în vorbirea ta ai apărat datina şi, totodată, viitorul, ceea ce trebuie socotit întru cinstea ta. Şi ai vorbit pentru o

aşteptare, care să fie totodată un mers înainte, de aceea râde sufletul meu către tine, Iosif-el, tu, vlăstar din cea mai gingaşă tulpină, vino să te sărut!

Şi, aplecându-se peste tabla jocului, luă capul frumos al lui Iosif între mâinile sale şi-l sărută, fericit până în rărunchi că îl are.

— Dacă aş şti măcar, spuse băieţandrul, de unde îmi poate veni deşteptăciunea în acest ceas şi o cât de mică agerime a minţii, să întâmpin cu ele, în convorbire, înţelepciunea stăpânului meu! Dacă ai spus că ţi-au fugit gândurile în timpul jocului, ca să mărturisesc cinstit, şi mie mi-au fugit nu mai puţin. Mereu către acelaşi lucru îmi fugeau de la pietrele jocului, şi elohimii ştiu cum de-am izbutit să fac faţă şi atât cât am izbutit.

— Încotro îţi fugeau gândurile, copilaşule?

— Ah, răspunse băiatul, ai să ghiceşti uşor. Un cuvânt îmi zumzâie în ureche zi şi noapte, pe care tăicuţul mi i-a spus nu demult la fântână; asta mi-a alungat liniştea, încât mă chinuie

curiozitatea, orice aş face, căci a fost un cuvânt de făgăduială.

— Dar ce am spus şi ce făgăduială ţi-am făcut?

— O! o! las că ştii despre ce e vorba! îţi citesc pe faţă, că ştii! Ai avea de gând, spuneai tu – ei? „Am de gând, ziceai tu, să-ţi fac un dar, care să-ţi bucure inima şi să te înveşmânteze”. Asta ai spus, cuvânt cu cuvânt. Prea bine mi s-a întipărit în minte şi-mi sună în ureche neîncetat. Ce avusese în gând tăicuţul cu această făgăduială?

Iacob roşi şi Iosif băgă de seamă. Era o roşeaţă slabă, trandafirie, care se ridica în obrajii lui uscaţi, de moşneag, iar ochii i se împăienjeniră de o uşoară stânjeneală.

— Da’ de unde, nu era nimic, zise el, apărându-se. Degeaba îşi face copilul gânduri. Am spus-o într-o doară, fără o părere sau o intenţie anume. Nu-ţi dărui eu una şi alta, când mă împinge inima? Aşadar, acesta a fost înţelesul, că la ceasul potrivit am să-ţi dăruiesc ceva frumos…

— Nu-i aşa! nu-i aşa! strigă Iosif şi, sărind în picioare, îşi îmbrăţişă tatăl. Acest om înţelept şi bun nu spune nimic într-o doară, asta ar fi chiar nemaipomenit! Ca şi cum nu i-aş fi citit pe faţă, vădit şi limpede, că nu vorbea defel în gol, ci avea în vedere un obiect, şi nu unul oarecare, ci unul deosebit şi splendid, şi mi-l hărăzea. Dar nu mi l-ai hărăzit doar în gând, ci mi-ai pomenit de el şi mi l-ai făgăduit. Să nu ştiu, oare, eu ce-i al meu şi ce mă aşteaptă? Îți pare de crezut că mi-aş putea afla liniştea şi ţi-aş putea da pace, până n-o ştiu?

— Cum mai stărui şi mă mai încolţeşti! spuse bătrânul, ajuns la strâmtoare. Nu mă mai zdruncina şi ia mâinile de pe urechile mele, să nu arate ca şi cum te-ai purta rău cu mine. S-o ştii – poţi s-o ştii, de ce nu, ţi-o spun şi recunosc că m-am gândit la ceva anume, nu la una sau alta! Ascultă, deci, şi dă-mi drumul! Ştii acel *ketônet passâm* al Rahilei?

— O îmbrăcăminte de a lui Mami? Cumva un veşmânt de sărbătoare? Ah! înţeleg, vrei să-mi faci

din veşmântul ei…

— Ascultă, Iehosif! Nu înţelegi nimic. Ascultă şi învaţă! După ce am slujit pentru Rahila şapte ani şi se apropia ziua când aveam s-o primesc întru Domnul, Laban a vorbit către mine: „Vreau să-i dăruiesc un văl, ca mireasa să se învăluie în el şi să se închine lui Nana şi să fie sfinţită. De mult, a spus el, am cumpărat de la un pribeag acest văl pentru ochi şi l-am păstrat în sipet, ca pe un lucru de preţ. Ar fi aparţinut pe vremuri unei fiice de rege şi ar fi fost îmbrăcămintea feciorelnică a feţei unui suveran, ceea ce e de crezut, atât de măiestru este brodat în întregime cu tot felul de chipuri ale idolilor. Rahila să-şi învăluiască, însă, capul cu vălul şi să fie ca una dintre fecioarele lui Enitu şi ca o mireasă a cerului, în iatacul turnului Etemenanki”. Cam aşa a vorbit demonul către mine. Şi el n-a minţit cu aceste cuvinte, căci Rahila a primit vălul şi era de o minunăţie fără seamăn când şedeam la nuntă şi eu am sărutat chipul lui Iştar. După ce i-am dat însă miresei

floarea, i-am ridicat vălul, ca s-o văd cu mâini văzătoare. Era Lia, pe care demonul o strecurase prin viclenie în iatac, aşa încât fusesem doar părelnic fericit, nu însă într-ade văr – cum să nu înnebuneşti, când te pierzi în asemenea gânduri, de aceea trec peste ele. Dar în presupusa mea fericire am fost chibzuit şi am pus sfânta ţesătură împăturită pe un jilţ aflat acolo şi i-am spus miresei: „Să-l lăsăm moştenire peste generaţii şi să-l poarte, din cei fără număr, cei aleşi”.

— A purtat şi Mami ţesătura asta la vremea ei?

— Nu este o ţesătură oarecare, este o minunăţie. Este un veşmânt ce poate fi folosit în felurite chipuri, lung până la glezne, cu mâneci, ca omul să se îmbrace în el după gustul şi frumuseţea sa. Mami? A purtat vălul şi l-a păstrat ca al ei. L-a împăturit şi l-a aşezat cu grijă, când am plecat şi am rupt prăfuitele zăvoare şi l-am înşelat pe Laban, demonul. Ne-a însoţit mereu, şi cum Laban l-a păstrat ani lungi în sipetul său, aşa am făcut şi

noi.

Ochii lui Iosif iscodeau prin cort şi se opriră la lăzi. Întrebă:

— Este aproape de noi?

— Nu prea departe.

— Şi stăpânul meu vrea să mi-l dăruiască?

— L-am hărăzit copilului.

— Menit mie, făgăduit!

— Dar pe mai târziu! Nu îndată, nu acum! strigă neliniştit Iacob. Fii înţelept, copile, şi mulţumeşte-te deocamdată cu făgăduiala. Vezi lucrurile nu sunt încă limpezite şi Domnul încă nu s-a hotărât cu privire la ele în inima mea. Fratele tău, Ruben, a căzut în păcat şi am fost nevoit să-l dezbrac de dreptul primului născut. Oare eşti tu la rând acuma să te îmbrac cu acest drept şi să-ţi înmânez acel *ketônet*? S-ar putea răspunde: Nu, căci după Ruben s-a născut Iuda şi s-a născut Levi şi Simeon. S-ar putea răspunde: Da, căci dacă primul născut al Liei a căzut şi a fost blestemat, urmează primul născut al Rahilei. Asta este

îndoielnic şi nelămurit; trebuie să aşteptăm şi să cercetăm semnele, să vedem cum se limpezesc. Dacă te îmbrac însă pe tine, s-ar putea fraţii s-o răstălmăcească, în sensul Binecuvântării şi alegerii, şi să se ridice cu mânie împotriva ta şi a mea.

— Împotriva ta? întrebă Iosif cu cea mai mare mirare… Aproape că nu-mi vine să-mi cred urechilor! Nu eşti tu tatăl şi stăpânul? Nu te poţi tu oare scula, dacă ei cumva crâcnesc, şi să ridici glasul şi să grăieşti către ei: „Eu dau cui dau şi mă îndur de cine mă îndur! Cine sunteţi voi să vă amestecaţi în vorbă? Pe el vreau să-l îmbrac cu hlamida mai curând decât pe oricare dintre voi şi cu acel *ketônet passim* al mamei sale!” De altfel am încredere în urechile mele; sunt tinere şi aud bine. Mai ales când vorbeşte tăicuţul le ciulesc să aud bine de tot. N-ai spus pe vremuri miresei: „Vălul să-l poarte primii născuţi din cei fără număr”. Oare n-ai spus asta? N-ai spus-o? Nu? Cine ziceai tu să-l poarte?

— Lasă asta, diavole! Pieri dinaintea mea şi nu te mai linguşi pe lângă mine, nu cumva nebunia ta să treacă asupra mea!

— Tăicuţule, vreau să văd vălul!

— Să-l vezi? A-l vedea nu înseamnă a-l avea. Dar a-l vedea înseamnă să vrei să-l ai. Fii înţelegător!

— Să nu văd eu ce-i al meu, şi-mi este menit? Să facem deci aşa: Eu mă ghemuiesc aici, ca legat şi nu mă clintesc din loc. Tu însă te duci şi-mi arăţi sărbătorescul văl, îl iei şi-l ţii înaintea ta, cum îi arată neguţătorul din Hebron în dugheană cumpărătorului marfa şi face să cadă ţesătura în falduri în jurul său, pe dinaintea ochilor celui ce o râvneşte. Acela însă este sărac şi n-o poate cumpăra. Atunci, neguţătorul o ascunde iar.

— Fie, în numele Domnului! Deşi pentru un ochi străin ar cam arăta de parcă mă joci cum vrei. Rămâi locului, unde eşti! Şezi pe piciorul tău, cu mâinile la spate! O să-ţi arăt ce trebuie cândva să fie al tău, în anumite împrejurări.

— Care este de pe acum al meu! strigă Iosif după el. Doar că nu-l am încă!

Îşi frecă ochii cu pumnii, se pregăti să privească, Iacob se duse la sipetul boltit, trase zăvoarele şi dădu capacul peste cap. Scoase felurite lucruri de îmbrăcăminte calde, ce se aflau deasupra şi, mai la fund, mantii şi pături, şorţuri, basmale, cămăşi şi le aruncă pe jos, grămadă, fără să le despăturească. Găsi vălul la locul ştiut, îl luă, se întoarse, îl lăsă să se desfacă din falduri şi-l întinse cât era de lat.

Băiatul se minuna. Trase aer în piept pe gura deschisă şi râzătoare. Broderiile cu fir metalic sclipeau la lumina lămpii. Licăririle de argint şi aur erau câteodată mai puternice în braţele neliniştite ale bătrânului decât lumina mai dulce a culorilor, purpura, albul, verdele-măsliniu, trandafiriul şi negrul semnelor şi chipurilor, al stelelor, porumbeilor, copacilor, zeilor, îngerilor, oamenilor şi animalelor, în ceaţa albăstrie a fondului ţesăturii.

— Cereştilor aştri! izbucni Iosif într-o invocare. Cât e de frumos! Tăicuţule neguţător, ce-i arăţi, oare, cumpărătorului în dugheana ta? Ăsta-i Ghilgameş, ţinând leul în braţe, îl recunosc de departe! Iar dincolo, cum văd, luptă unul cu un grifon şi ridică asupra lui măciuca. Stai, aşteaptă! O, Zebaot, ce de-a animale! Ăştia sunt iubiţii zeiţei, armăsarul, liliacul, lupul şi pasărea bălţată! Ci lasă-mă să văd, să văd! Bieţii ochi ai copilului ard de încordarea privitului, la depărtarea asta ce mă desparte de văl. Asta să fie perechea de oameni-scorpioni, cu cozile terminate cu câte un ac? Sigur nu sunt, dar aşa îmi pare, chiar dacă, după cum este de înţeles, ochii îmi cam lăcrimează. Aşteaptă, neguţătorule, mă trag mai aproape, tot şezând pe picior, cu mâinile la spate. Oh, elohimilor, de aproape e şi mai frumos încă, şi toate devin clare! Ce fac duhurile astea bărboase în copac? îl fecundează… Şi ce stă scris? „Mi-am dezbrăcat – iată – veşmântul, să-l îmbrac oare – la loc?” Minunat! Mereu zeiţa Nana cu porumbelul,

soarele şi luna… Trebuie să mă ridic! Trebuie să mă scol în picioare, neguţătorule, nu văd partea de sus: curmalul în coroana căruia o zeiţă întinde braţele ce poartă merinde şi băutură… îmi dai, fireşte, voie să ating vălul. Asta, sper, nu costă nimic, dacă îl ridic grijuliu cu mâna, să simt cât este de uşor şi de greu, când îl cântăreşti, cât de greu şi de uşor în amestec… Neguţătorule, sunt sărac, nu pot cumpăra vălul. Neguţătorule, dăruieşte-mi-l! Doar ai atâta marfă, hai, lasă-mi mie vălul! Împrumută-mi-l, fii atât de bun, să mă arăt oamenilor îmbrăcat cu el, spre cinstea dughenei tale! Nu? Nicidecum? Sau şovăi cumva? Şovăi doar un pic mic de tot şi, pe de altă parte, cu toată severitatea, ai vrea totuşi să-l port? Nu, mă înşel, picioarele îţi sunt obosite şi braţele şovăitoare, că ai stat atât cu ele întinse să-mi arăţi vălul. De mult prea multă vreme te munceşti… Dă-l! Cum se poartă? Cum trebuie să-i cadă faldurile? Aşa? Şi aşa? Şi, cumva, şi aşa? Cum îţi place? Nu arăt ca pasărea păstorului cu penajul multicolor?

Veşmântul de văl a lui Mami – cum îi şade oare fiului?

Fireşte că arăta ca un zeu. Cumpănind lucrurile, efectul era de aşteptat, iar tainica dorinţă de a-l stârni nu-l ajutase pe Iacob în împotrivirea sa. Abia izbutise Iosif, cu mijloace a căror viclenie şi gingăşie este bine să le recunoaştem fără a ne mai indigna, să ia, în joacă parcă, vălul-veşmânt din mâinile bătrânului în ale sale, că şi-l drapase, frumos şi cu fantezie, în jurul său, cu trei, patru gesturi şi mişcări, a căror siguranţă vădea o pricepere înnăscută. Vălul îi acoperea capul, îi cuprindea umerii şi cădea în cute în jurul trupului său tânăr, porumbeii de argint scânteiau, broderiile multicolore îţi luau ochii, iar faldurile lungi ale vălului îl arătau mai înalt decât era de fapt. Mai înalt? Dacă ar fi fost numai atât! Dar somptuosul văl îi venea atât de bine, încât ar fi fost foarte greu să se mai opună vreo contrapondere critică, moderatoare, reputaţiei sale între oameni, vălul îl făcea atât de

gingaş şi frumos, încât nu mai era firesc şi, într-adevăr, se învecina cu divinul. Cel mai rău era că asemănarea cu mama sa, la frunte, sprâncene, forma gurii, privire, nu sărise niciodată atât de vădit în ochi ca datorită acestui veşmânt – în ochii lui Iacob – astfel încât i se umplură de lacrimi şi i se părea chiar că o vede pe Rahila în sala lui Laban, în ziua împlinirii.

Zeiţa mamă i se înfăţişa zâmbind, în băiat, şi întreba:

— Mi-am îmbrăcat veşmântul – oare să-l mai dezbrac?

— Nu, păstrează-l, păstrează-l, zise tatăl; şi în timp ce zeul dispăru, bătrânul, ridicându-şi fruntea şi mâinile, murmură o rugăciune.

Sprintenul

Vâlva a fost imensă. Beniamin a fost primul căruia Iosif i s-a arătat cu vălul, cu veşmântul multicolor; dar Beniamin nu era singur, era la

ţiitoarele lui Iacob, acolo îl găsi fratele împodobit. Intră la ele în cort şi spuse:

— Ziua bună, vin doar întâmplător. Femeilor, fratele meu mai mic este oare pe aici? Ia te uită, Ben, eşti aici, ziua bună de multe ori! Voiam numai să văd cum o mai duceţi. Ce faceţi, dărăciţi inul? Şi *Turtura* vă ajută şi el, cât se pricepe? Ştie careva pe unde este Eliezer, bătrânul?

Turtura însă (cuvântul însemna în babiloniană „mititelul”, iar Iosif folosea câteodată acest nume de alintare pentru Beniamin) scotea, încă de la intrarea lui Iosif în cort, lungi strigăte de mirare. Bilha şi Zilpa îi ţinură isonul. Iosif purta vălul, ce cădea în falduri uşoare, tras prin cingătoarea cămăşii-tunică.

— Ce cotcodăciţi toţi trei şi faceţi ochi cât roata carului? Ah, da, vă uitaţi la îmbrăcămintea mea, vălul*ketônet* al lui Mami. Ei, da, acum îl port din când în când. Israil mi l-a dăruit de curând şi mi l-a lăsat moştenire, înainte cu câteva clipe.

— Iosif-el, dulce stăpân, fiul celei drepte!

exclamă Zilpa. Ţi-a lăsat Iacob ţie moştenire vălul multicolor în care era îmbrăcată Lia, stăpâna mea, când a primit-o prima dată? Ce drept şi înţelept a hotărât, căci îţi vine atât de bine la faţă, încât ţi se topeşte inima şi nici nu poţi gândi măcar că altul l-ar putea purta. Oare unul dintre băieţii de departe ai Liei, cea de pe care Iacob a ridicat întâi vălul? Ori Gad al meu, ori Aşer, pe care i-am născut în poala Liei? Când gândeşti aşa ceva până la capăt, nu-ţi vine decât să zâmbeşti strâmb şi trist.

— Iosifia! Tu, cel mai frumos! strigă Bilha. Nimeni nu te întrece, aşa cum te vedem! Mă simt îndemnată să mă arunc cu faţa la pământ, când te arăţi, mai ales o slugă ca mine, pe care, e drept, Rahila, măicuţa ta, m-a iubit ca pe o soră şi i-am născut, prin puterea lui Iacob, pe Dan şi Neftali, fraţii tăi mai în vârstă. Şi ei or să cadă cu faţa la pământ, sau cât pe ce, când or să-l vadă pe băiat în vălul sărbătoresc al mamei lor. Du-te acum, degrabă, şi arată-te lor, care habar n-au, care nu se gândesc la rău, nici la bine, şi încă nu ştiu că

stăpânul te-a ales! Ar trebui să mergi şi departe, să te arăţi flăcăilor cu ochii înroşiţi, celor şase fii ai Liei, să auzi strigătele lor de bucurie şi osanalele lor să-ţi răsune în urechi!

Este aproape de necrezut, dar Iosif nu simţi amărăciunea defel ascunsă şi perfidia din cuvintele femeilor. Încântarea lui, credulitatea sa copilărească, dar nu mai puţin condamnabilă, îl făceau surd şi nereceptiv faţă de avertismente. Gustă dulceaţa spuselor lor, convins că lui nu i se cuvin decât vorbe dulci, şi fără să-şi dea cea mai mică silinţă să audă ce spuneau cu adevărat. Tocmai asta, însă, era condamnabil. Indiferenţa faţă de viaţa sufletească a oamenilor şi neştiinţa în această privinţă dau loc la o relaţie cu totul falsă cu realitatea, provoacă orbire. Din zilele lui Adam şi Eva, de când din unul s-au făcut doi, n-a putut nimeni trăi care să nu fi vrut să se transpună în aproapele său şi să cerceteze adevărata lui stare, încercând s-o vadă şi cu ochi străini. Imaginaţia şi arta intuirii vieţii sufleteşti a celorlalţi, simpatia

deci, nu este numai lăudabilă, întrucât trece peste limitările eului, ci este şi un mijloc indispensabil al autoconservării. De regulile astea, Iosif însă nu ştia nimic. Credulitatea sa era un fel de răsfăţ, care îl convingea, în ciuda unor semnale contrarii neechivoce, că toată lumea îl iubea mai mult decât pe sine însăşi, şi că deci nu trebuia să-i pese de ea. Cine, de dragul ochilor lui frumoşi, ar găsi de iertat asemenea uşurinţă ar dovedi o mare slăbiciune.

Cu Beniamin era altceva. În cazul lui, în chip cu totul deosebit, lipsa de griji era îndreptăţită. Când acesta exclamă:

— Iehosif, frate ceresc! Nu este ca în trezie, ci este ca în vis, şi Domnul te-a învelit într-un veşmânt minunat, în care sunt ţesute lumini de tot felul şi ţi-a pus pe umeri o mantie de mândrie şi glorie. Ah, eu, micuţul sunt plin de încântare! Încă nu te du la fiii Bilhei şi mai lasă-i pe fiii Zilpei puţin să adaste în neştire! Rămâi lângă frăţiorul tău adevărat, să te admir mai mult şi să mă satur

privindu-te!

Iosif putea bineînţeles lua aceste expresii de bune; aşa şi erau. Şi totuşi şi din vorbele sale mai zgomotoase s-ar fi putut desprinde un avertisment pentru Iosif: ar trebui să ne înşelăm foarte tare, dacă n-am auzi în ele şi teama înţeleaptă de întâlnirea frumosului cu fraţii lui şi dorinţa de a mai amâna măcar această întâlnire. De-altminteri, Iosif avea, dacă nu atâta înţelepciune, atunci cel puţin atât instinct să nu se ducă pe dată la fiii slujnicelor, să nu se pornească de-a dreptul, ca să-i întâlnească astfel îmbrăcat. În afară de câţiva oameni de jos, care-l zăriră cum se plimba încoace şi încolo şi-l întâmpinară cu ploconeli, sărutări de mâini şi binecuvântări, nu-l mai văzu în acea zi decât doar bătrânul Eliezer, care prinse să dea din cap în semn de încuviinţare, sau poate doar meditând îndeobşte asupra destinului. Îndată după aceea bătrânul începu, cu o expresie divină şi parcă de nepătruns, să prefire aşa-zise amintiri pe care vălul i le evoca: Cum anume „el”, Eliezer,

a adus-o cândva, ca peţitor, pe Rebeca, din lumea subpământeană a Harranului, sus, la lumină, şi cum, la sosirea ei în lumea de sus şi la apropierea viitorului ei soţ, Rebeca, luase vălul şi se acoperise. Şi anume de ce? Ca Isaac s-o recunoască. Căci altfel cum ar fi putut s-o recunoască şi să-i ridice vălul, dacă înainte nu s-ar fi învăluit în el?

— Un lucru mare ţi-a dăruit Israil, îi spuse bătrânul cu o faţă atât de nemişcată, încât arăta ca o mască ce s-ar fi putut scoate, iar dedesubt era altă faţă, copilul meu, căci în văl este viaţă şi moarte, dar moartea este în viaţă şi viaţa în moarte – cine o ştie este iniţiat. Sora-soţie-mamă a trebuit să se dezvăluie şi să se înfăţişeze goală la a şaptea poartă a Infernului şi în moarte; când s-a întors însă la lumină, s-a învăluit iar, în semn al vieţii. Uită-te la bobul de sămânţă: de cade în pământ, moare, ca să învie în recoltă. Căci de spic este aproape secera, care creşte, în luna neagră, ca viaţă nouă, pentru că ea este moartea şi l-a

scopit pe tată, ca să vină o nouă stăpânire asupra lumii, iar roada seminţei curge, întru viaţă şi moarte, din recolta secerii. Astfel, în văl afli viaţa după dezbrăcarea în moarte şi chiar îndată afli în el cunoaştere şi moarte, deoarece, iarăşi, în cunoaştere, este zămislirea şi este viaţa. Un lucru mare ţi-a dăruit tatăl tău, lumină şi viaţă, când te-a învelit cu vălul, pe care mama a trebuit să-l părăsească în moarte. De aceea păstrează-l, copile, ca să nu ţi-l smulgă nimeni, şi moartea să nu te cunoască!

— Mulţumesc, Eliezer! răspunse Iosif. Îţi mulţumesc mult, bătrâne vătaf, care i-a înfrânt cu Avraam pe regi şi căruia pământul îi sărea în întâmpinare! Le încurci impresionant pe toate, vorbind laolaltă de văl, seceră şi bob de sămânţă, şi anume pe drept, căci lucrurile sunt înlănţuite şi sunt una întru Domnul, înaintea noastră sunt însă brodate pe vălul multiplicităţii. În ce-l priveşte pe acest băiat, se dezbracă acum de văl şi se acoperă cu el, când se întinde pe laviţă, să doarmă sub

ketônet, ca pământul sub vălul de stele al lumii.

Aşa făcu. Şi aşa, dormind sub văl. L-au găsit fiii slujnicelor, vestiţi de mamele lor, când au intrat în cortul în care locuia împreună cu ei. Câteşi patru stăteau lângă culcuşul lui, Dan, Neftali, Gad şi Aşer, şi unul (era Aşer cel lacom de bunătăţi, cel mai tânăr dintre ei, abia împlinise douăzeci şi doi de ani) ţinea o lampă de mână deasupra lui şi lumina cu ea faţa lui Iosif, cuprinsă de somn, precum şi veşmântul multicolor, cu care era acoperit.

— Asta este şi o vedeţi! zise Aşer. Nu-i altfel şi femeile n-au minţit când ne-au înştiinţat că netotul li s-a înfăţişat în vălul, *ketônet passâm*, al mamei sale. Acum s-a acoperit cu el şi doarme somnul drepţilor, cu mutra spăsită. Ne mai putem îndoi? Tatăl i l-a dăruit – bietul om, el însă i l-a luat prin viclenie, cu vorbe mieroase. Mai mare ruşinea! Suntem toţi deopotrivă de supăraţi de scârboşenia asta, iar eu, Aşer, iau supărarea noastră în gură şi o scuip peste el în somnul lui, să

aibă măcar visuri urâte.

Lui Aşer ăsta tare îi mai plăcea să fie de o părere cu ceilalţi, să nutrească aceleaşi simţăminte cu ei şi să întărească foarte strâns această unitate cu cuvântul ce exprima părerea obştească, astfel încât să-i lege trainic împreună pe toţi şi, prin toată furia, să răzbată o satisfacţie comună – asta ţinea de lăcomia lui, de ochii lui umezi, de buzele sale unsuroase. El mai spuse:

— Cică aş fi tăiat bucăţi din animale vii, din berbeci şi oi, şi le-aş fi mâncat – eu! Asta i-a povestit bietului tata, evlaviosul, gata să creadă orice şi, drept răsplată a minciunii, Iacob i-a lăsat moştenire *ketônet*-ul! Da, aşa este: de fiecare dintre noi i-a îndrugat câte ceva bătrânului, iar vălul sub care doarme este răsplata minciunilor sale şi a zvonurilor rele ce le-a scornit despre noi. Să ne apropiem, fraţilor, să fim strâns uniţi în jignirea noastră şi lăsaţi-mă să-i spun eu vorba de ocară care ne uşurează pe toţi: „căţeluşule!”

Ar fi vrut să spună „câine”, dar în ultima

clipă se speriase de acest cuvânt şi-i mai adăugase repede un diminutiv, teamă fiindu-i de Iacob.

— Într-adevăr, zise Dan, care împlinise douăzeci şi şapte de ani, fiind de o vârstă cu Simeon al Liei, avea o bărbuţă ascuţită, fără mustaţă (purta o cămaşă brodată, strânsă pe trup, iar ochii lui pătrunzători erau apropiaţi de rădăcina nasului său coroiat). Într-adevăr, mi se zice adesea şarpe şi viperă, pentru că sunt socotit cam viclean, dar dacă-i aşa, ăsta de doarme aici ce-i? O dihanie! Se preface a fi un băiat de treabă, de fapt însă este un balaur. Blestemată fie arătarea lui înşelătoare, care îi lasă pe toţi cu gura căscată, de-i fac ochi dulci, şi care l-a vrăjit pe tata! Aş vrea să ştiu cuvântul de vrajă, care l-ar sili să ne arate adevărata, schimonosita lui faţă!

Înfăţişarea lui Gadiel cel voinic, cu un an mai în vârstă decât Aşer, vădea cinste şi simplitate. Purta o căciulă conică şi, în tunica lui, împodobită cu plăci pectorale şi legată cu o cingătoare cu solzi metalici, arăta marţial, aspect subliniat şi de

braţele lui roşii şi muşchiuloase, cu mâinile puternice şi scurte. El zise:

— Te sfătuiesc, Aşer, să iei seama la lampa ta, ca nu cumva să cadă din ea întâmplător o picătură de ulei clocotit pe Iosif şi să-l trezească durerea. Căci de cum s-o trezi, ca om dintr-o bucată ce sunt, îl iau la palme, asta-i sigur. Pe unu care doarme, însă, nu se cade să-l iei la palme – nu ştiu unde scrie asta, dar nu se face. Dar dacă se trezeşte, îi şi lovesc mutra chiar în clipa aceea, să i se umfle obrazul, de parcă ar avea o găluşcă în gură – pentru nouă zile socotind de mâine – dacă nu, să nu-mi spuneţi pe nume. Căci mă înfurii şi mi se apleacă la vederea lui şi la vederea vălului sub care doarme, dobândit prin înşelarea neruşinată a tatălui nostru. Nu sunt fricos, dar nu ştiu ce mă furnică pe la inimă şi-mi ghiorăie prin măruntaie. Aici stăm noi, fraţii, iar acolo doarme mişelul, fanfaronul, ţângăul, neisprăvitul ăsta care-şi dă mereu ochii peste cap, şi el are vălul. Să ne închinăm cumva în faţa lui? Cuvântul ăsta nu-mi

mai iese din cap, adică, să ne închinăm, de parcă o jivină blestemată mi l-ar tot şopti în ureche. De aceea mă mănâncă palmele, să mi-l ţi-l pocnesc bine, asta ar trebui şi aş scăpa şi de durerile mele de burtă!

În ciuda nevoii sale de a îngroşa părerile celorlalţi şi de a-i strânge laolaltă prin cuvânt, cinstitul Gad dăduse glas unor lucruri mult mai adânci decât o făcuse Aşer, deoarece acesta voia să dobândească doar dragoste pentru sine şi să iste o caldă unire, prin exprimarea ieftină a lucrurilor celor mai simple şi mai lesne de înţeles. Gad îşi dădea mai multă osteneală. El se străduia să sugereze ceea ce îi înfricoşa şi-i chinuia pe toţi sub masca sentimentelor simple de supărare şi pizmă, încerca să dea nume unor obscure amintiri, îngrijorări, ameninţări relaţii tulburi, în care noţiuni ca „prim născut”, „înşelare”, „substituire”, „dominaţie mondială”, „serviciu frăţesc” îşi jucau dubioasele roluri, aceste relaţii neclare generând în chip scârbavnic, greu de înţeles dacă pentru

trecut sau viitor, ca basm sau profeţie, tocmai cuvintele „închinare”, „ţi se vor închina”. Ceilalţi se şi simţiră puternic impresionaţi şi neliniştiţi de cuvintele lui Gad. Îndeosebi lunganul Neftali, niţel adus de spate, care se tot mişca agitat de pe un picior pe altul, fu pătruns de tot de vorbele lui Gad, ce întăriră în el în cel mai înalt grad pornirea sa de a nu sta locului, de a alerga. Instinctul său de mesager, nevoia lui de a duce veşti şi de a comunica se agitaseră încă de la început furtunos în el şi îi zvâcneau în picioare, încât ţopăia. Spaţiul şi natura despărţitoare stăpâneau spiritul lui Neftali. Socotea spaţiul ca pe cel mai apropiat duşman al său şi vedea în propria-i persoană mijlocul cel mai nimerit de a-l înfrânge, anume pentru desfiinţarea deosebirilor în ce priveşte cunoştinţele oamenilor pricinuite în spaţiu. Când se întâmpla ceva în locul în care se afla, îl lega pe dată, în gând, cu un loc îndepărtat, în care nu se ştia încă nimic de cele întâmplate – şi asta era în ochii lui o stare nesuferită de vegetare

neinformată, pe care se simţea îndemnat s-o îndrepte cu pasul său întins şi vorbirea lui rapidă, pentru a putea, eventual, readuce de acolo o ştire încă, în mod scandalos, necunoscută aici şi a echilibra astfel cunoştinţele oamenilor. De astă dată gândurile sale – întâi ale sale – puseseră degrabă în legătură cele întâmplate cu locul îndepărtat unde se aflau fraţii lui. Încă nu ştiau nimic, datorită acţiunii de neîngăduit a spaţiului, şi trebuiau totuşi să fie neîntârziat înştiinţaţi. În sufletul lui, Neftali se şi pornise pe alergat.

— Ascultaţi, ascultaţi, fraţilor, copii, prieteni! turui el cu vocea joasă, grăbită. Noi stăm şi vedem cele întâmplate, căci suntem la faţa locului. Dar, la acelaşi ceas, fraţii noştri cu ochii înroşiţi şed în jurul focului, în valea Sihemului şi vorbesc de una şi de alta, numai nu de faptul că, spre ruşinea lor, Iacob i-a ridicat lui Iosif capul, căci nu bănuiesc asta, şi oricât ar striga ruşinea de tare, a lor şi a noastră, ei n-o aud. Se poate, însă, oare, să ne mulţumim că suntem mai câştigaţi şi să spunem:

Ei sunt departe, deci proşti, căci depărtarea este proastă, şi asta e? Nu, ci trebuie să fie vestiţi, ca lucrurile să fie ştiute acolo, cum sunt aici şi cei de departe să nu trăiască ca şi cum habar n-ar avea de ele. Trimiteţi-mă, trimiteţi-mă! Am să străbat ţara, am să ajung la ei şi am să le dau de ştire, să le luminez întunericul şi să-i fac să strige. Vouă, însă, întorcându-mă, am să vă spun cum au strigat.

Fraţii se învoiră. Cei cu ochii înroşiţi trebuiau s-o afle. Îi privea aproape mai mult decât pe ei patru. Neftali fu trimis la drum; tatălui însă i se va spune că treburi de negoţ îl siliseră pe cel sprinten să plece la drum. Neftali abia dormi de nerăbdare şi-şi pregăti asinul înainte de zori; când Iosii se trezi sub vălul luminilor, Neftali apucase să străbată cale lungă şi vestea se apropia de cei de departe. Nouă zile mai târziu, în chiar ziua lunii pline, sosiră aici, odată cu trimisul: Ruben, Simeon, Levi, Iuda, Isahar şi Zebulon şi căutau în jurul lor cu priviri întunecate. După cum povesti

Neftali, fraţii săi Simeon şi Levi, porecliţi „gemenii”, deşi era un an diferenţă între ei, ar fi scos răgete de tauri la aflarea ştirii.

Despre spaima lui Ruben

Atâta cap şi minte avea Iosif, să nu li se arate fraţilor îndată şi de-a dreptul îmbrăcat cu vălul, deşi avusese mare poftă s-o facă. O uşoară îndoială, dacă îl iubeau pe el într-adevăr cu atât mai mult decât pe ei înşişi, dacă nu vor simţi chiar nimic decât adevărată bucurie la vederea înălţării sale, îl îndemnase să mai lase deocamdată la o parte vălul şi să le ureze bun venit îmbrăcat cu cămaşa lui de toate zilele.

— Bun venit, dragi fraţi, fii ai Liei, voinicilor! spuse el. Bine aţi venit la tata! Măcar pe câţiva dintre voi vreau să-i sărut.

Şi se învârti printre ei şi-i sărută pe trei ori pe patru pe umăr, deşi aceştia se ţineau ca beţele de ţepeni şi nici nu-l atingeau. Numai Re-uben, în

acea vreme bărbat la douăzeci şi nouă de ani, mare şi greu, cu picioarele puternice prinse în curele, purtând un şorţ de blană, cu faţa bărbierită, cărnoasă, înroşită, morocănoasă, cu profilul cârn şi o expresie demnă şi stingherită, cu fruntea îngustă, întunecată de buclele negre ce mai mâncau din ea, – numai el, ridică, de altfel fără să i se clintească un muşchi pe faţă, mâna lui grea, când simţi buzele lui Iosif pe umărul lui, şi mângâie odată, uşor, şi am zice în taină, capul fratelui.

Iehuda, cu trei ani mai tânăr decât Ruben, la fel de înalt ca acesta, dar cam adus de spate şi cu o trăsătură de suferinţă în jurul nărilor şi buzelor, era într-o mantie, sub care îşi ascundea mâinile. Purta o bonetă strânsă pe cap, care făcea ca părul arămiu să-i ţâşnească bogat ca o coamă, de aceeaşi culoare cu barba ascuţită, deasă, şi cu mustaţa îngustă, ce atârna deasupra buzelor roşii şi umflate. Aceste buze vădeau senzualitate, dar nasul, cu o tăietură fină, coroiat, coborând totuşi

drept spre buze, exprima o spiritualitate neliniştită, iar în ochii lui mari, bulbucaţi şi strălucitori, ca de cerb, cu pleoapele grele, se citea melancolia. Iuda, ca mai mulţi dintre fraţii lui, buni sau vitregi, avea de pe atunci o soţie legitimă. Astfel Ruben îşi luase o femeie din partea locului şi zămislise cu ea Dumnezeului lui Avraam mai mulţi copii, pe băiatul Enoh, de pildă, şi pe băiatul Pallu, pe care Iacob îi legăna câteodată pe genunchi. Simeon luase pe fata unui orăşean din Sihem, adusă de acolo ca pradă, pe nume Buna, Levi se căsătorise cu o fată ce credea în Iahu, ea trecând drept o nepoată a lui Eber, Neftali luase o femeie tânără, despre care Iacob spunea, forţând întrucâtva lucrurile, că s-ar trage din Nahor, fratele caldeului, iar Dan luase o moabită. Nu se putuseră înfăptui numai căsătorii fără cusur din punct de vedere religios, iar cât despre Iuda, bătrânul trebuise să fie bucuros, că, îndeobşte, îşi aflase prin căsătorie oarecare liniştire întru ale cărnii, căci în această privinţă

viaţa lui avusese încă din tinereţe un caracter confuz şi dureros. Era în relaţii neplăcute, încordate, cu Astarot, suferea sub biciul ei, care îl urmărea, şi i se supunea fără s-o iubească, ceea ce însemna o ruptură în sufletul său şi o dezbinare a personalităţii lui. Mergând la târfele lui Kedeş şi ale lui Iştar, ajungea în sfera Baalilor, a grozăviilor şi nebuniilor lor, în sfera lui Canaan, a celui fără de ruşine, şi pe nimeni, nici pe Iacob, tatăl, nu-l putea amărî acest lucru mai mult decât pe Iehuda însuşi, care nu numai că era religios, tinzând spre curăţenie de teama lui Dumnezeu şi urând profund Şcolul, cu toate nebuniile şi tainele lui, cu care se spurcă popoarele, dar credea că ar avea şi pricină să se păzească în chip deosebit, căci, de când Ruben călcase greşit, iar cei doi aşa-zişi gemeni puteau fi şi ei socotiţi blestemaţi, în legătură cu necazurile de la Sihem, s-ar fi putut gândi că Iuda, al patrulea, era la rând ca fiu al Binecuvântării şi purtător al Făgăduinţei, chiar dacă între fraţi nu se vorbea de asta, ci fiece

pretenţie nu se manifesta decât ca o răutate a tuturor împotriva fiului Rahilei.

Printr-unul dintre păstorii lui, pe nume Hira, din mica aşezare Adulam, cunoscuse un bărbat canaanean numit Şua; fiica acestuia îi plăcuse şi o luase, cu îngăduinţa lui Iacob. Fiii pe care i-i dăruise aceasta, deocamdată doi, îi crescuse în cunoaşterea Domnului. Ei, însă, îi semănau mamei lor, după cum Ismael îi semănase lui Agar şi nu tatălui: aşa cel puţin vedea Iuda lucrurile şi îşi explica astfel că erau răi, copii al Canaanului, pocitanii de ale lui Baal, vlăstare ale Şcolului, netoţi de-ai lui Moleh, deşi poate că necazul nu venea numai de la fiica lui Şua. Ea îi şi făgăduia un al treilea şi el se temea, cum avea să fie.

În ochii lui Iuda, deci, era tristeţe, dar aceasta nu-l făcea să fie binevoitor şi să-l mângâie cumva pe ascuns pe păr pe Iosif, ca Ruben. El grăi:

— Cum te înfăţişezi înaintea noastră, scribule? Se cade să te arăţi înaintea celor mai în

vârstă în haina obişnuită, pătată cu tuş, ca să-i saluţi, când au lipsit multă vreme şi se întorc? Îţi pasă atât de puţin să ne fii pe plac, tu care tot nu eşti bun de altceva, decât să-i momeşti pe oameni, să-ţi zâmbească? Se spune că ai avea straie în sipet care-ţi iau ochii de frumoase ce sunt şi demne de un copil de rege. De ce ne jigneşti, neîmbrăcându-le la primirea noastră?

Simeon şi Levi, cu privirile arzătoare, cu feţele pline de cicatrice, cu pieptul acoperit de tatuaje şi uns cu ulei, rezemaţi în măciuci, izbucniră într-un râs scurt, ca un urlet.

— De când se plimbă târfele fără văl? strigă unul.

— Şi de când desfrânatele templului nu-şi mai acoperă ochii? adăugă celălalt, fără să ia seama că Iuda tresărise.

— Ah, te gândeşti la vălul meu cu chipuri? întrebă Iosif. V-a şi povestit fratele nostru, Neftali, pe drum, cum m-a miluit Iacob? Iertaţi-mă în bunătatea voastră! mai spuse el şi se înclină cu

gingăşie în faţa lor, cu braţele încrucişate. E greu, urmă el, să nimereşti bine în ce faci şi în ce laşi nefăcut, şi omul cade în păcat, oricum s-ar suci. M-am gândit ca nărodul: Să mă umflu, oare, în pene în faţa stăpânilor mei? Nu, ci vreau să mă înfăţişez fără pompă înaintea lor, ca să nu-i supere îngâmfarea mea, şi să mă iubească. Şi iată, m-am purtat prosteşte. Ar fi trebuit să mă împodobesc, întru cinstirea voastră, acum înţeleg. Dar credeţi-mă, seara, la cina cu friptură, când şi voi vă veţi fi curăţat şi veţi fi îmbrăcaţi în veşmintele voastre sărbătoreşti, am să şed la dreapta lui Iacob, în *ketônet*, şi aveţi să-l vedeţi pe fiul tatălui nostru în splendoarea sa. Cuvântul acesta vă mulţumeşte?

Iar izbucniră gemenii sălbatici într-un râs ca un urlet. Ceilalţi îl priveau pe Iosif în ochi, furioşi şi gânditori, vrând să deosebească în vorbele sale naivitatea de obrăznicie, ceea ce era însă foarte greu.

— Cuvânt de aur! zise Zebulon, cel mai tânăr, cu barba tunsă rotund, capul plin de bucle scurte,

purtând un veşmânt cu desen multicolor, ce nu acoperea decât un umăr, iar pe celălalt, trecând pe sub braţ, lăsa la vedere cămaşa: ţinea să semene a fenician, căci gândul lui era numai la mare, la porturi, şi tare ar fi vrut să nu fie păstor. Straşnic cuvânt! continuă el. Un cuvânt ca o pâinişoară de jertfă, din griş fin de grâu, cu păstură, trebuie s-o recunosc! Ştii că aş avea chef să ţi-l vâr înapoi pe gât, să te îneci cu el?

— Dă-o încolo, Zebulon, ce glume grosolane! răspunse Iosif, plecând ochii şi zâmbind stânjenit în gol. Le-ai deprins cumva de la vreun sclav-vâslaş beat de la Askaluna sau Gaza?

— L-a făcut pe fratele meu Zebulon „sclav-vâşlaş beat”! strigă Isahar, un lungan în vârstă de douăzeci şi unu de ani, cu oasele mari, poreclit „măgarul ciolănos”. Rubene, se adresă el fratelui cel mai mare, ai auzit-o şi trebuie să-i dai peste bot, dacă nu cu mâna, cum aş dori eu, măcar cu dojeni, s-o ţină minte!

— Nu-i adevărat, Isahar, îi răspunse Ruben,

cu vocea înaltă şi dulce, cum se mai întâmplă să aibă bărbaţi cu trup urieşesc, şi întoarse capul. Nu l-a numit aşa, urmă el calm, ci a întrebat doar dacă a deprins vorbele astea de la asemenea oameni. A fost destul de obraznic.

— Am înţeles că voia să-mi vâre pe gât o pâinişoară de jertfă, să mă înec, răspunse Iosif, ceea ce ar fi fost nelegiuit, precum şi foarte neprietenos. Dar dacă n-a spus şi n-a gândit asta, atunci, zău, nici eu nu vreau să-l necăjesc.

— Şi, cu aceasta, să ne despărţim, hotărî Reuben, ca nu cumva, stând laolaltă, să ajungem la noi înţepături şi neînţelegeri.

Se despărţiră, zece şi unul. Dar Ruben îl urmă pe cel singuratic şi-l strigă pe nume. Stătea în faţa lui, înalt şi puternic pe picioarele sale zdravene ca nişte coloane, înfăşurate în curele – erau numai ei doi şi Iosif privea cu o bună-cuviinţă atentă în faţa muşchiuloasă, căreia conştiinţa forţei şi a posibilităţii de a greşi îi dădeau expresia unei demnităţi stânjenite. Ochii lui Ruben, cu

pleoapele umflate, erau aproape de el. Privirea lor se pierdea îngândurată pe faţa lui, ba, de fapt, se oprea înaintea ei, întorcându-se în sine; totodată, Ruben frământa uşor, cu puternica lui mână dreaptă, umărul fratelui, cum făcea de obicei cu cel cu care tocmai vorbea.

— Ai pus bine vălul, băiete? întrebă el din buze, parcă fără a deschide gura.

— Da, Ruben, stăpâne, îl păzesc, răspunse Iosif. Mi l-a dăruit Israil, când era bucuros de izbânda la joc.

— Te-a bătut? întrebă Ruben. Tu joci repede şi tare, căci eşti deprins să-ţi pui la lucru mintea în fel şi chip, datorită lui Eliezer, şi asta te ajută şi la joc. Te bate mai des?

— Când şi când, spuse Iosif şi rânji.

— Când vrei tu?

— Nu stă numai în puterea mea, ocoli celălalt răspunsul direct.

„Da, aşa este, gândi Ruben în sinea lui şi privirea căta înăuntrul său mai mult decât înainte.

Asta-i înşelătoria binecuvântaţilor, şi este felul lor de a înşela: trebuie să-şi ascundă lumina lor sub oboroc, să nu le dăuneze strălucirea ei, pe când ceilalţi trebuie să mintă, cum că a lor ar fi mai luminoasă decât este, ca să facă faţă”.

Îşi privi fratele vitreg. „Copilul Rahilei, gândi el. Ce plăcut este! Oamenii au dreptate că-i zâmbesc. Are tocmai statura potrivită şi ridică spre mine ochii lui frumoşi şi duioşi cu o tainică ironie, de parcă ar întreba dacă mi-e la-ndemână să stau în faţa lui, prea mare şi necioplit, ca un turn de târlă, cu acest trup neghiob, pe care parcă-mi plesnesc toate vinele de putere, încât am uitat de mine ca un taur, când cu Bilha, fără să bag măcar de seamă dacă mă vede cineva. Atunci el s-a dus şi m-a pârât lui Israil, cu gândul lui viclean-nevinovat, şi eu am ajuns la ananghie. Căci el este înţelept ca şerpii şi blând ca turturelele, aşa ar trebui să fie omul. Viclean în nevinovăţie şi nevinovat în viclenie, încât nevinovăţia să fie primejdioasă şi viclenia sfântă, astea sunt semnele

sigure ale Binecuvântării şi împotriva lor n-ai ce face, chiar de ai vrea, dar nici nu vrei, căci acolo este Dumnezeu. Aş putea să-l întind lat, să nu se mai scoale, cu o singură lovitură; forţa căreia Bilha nu i s-a putut împotrivi, ar fi bună şi pentru asta şi furul dreptului meu de prim născut ar simţi forţa aceasta ca bărbat, cum a simţit-o Bilha, ca femeie. Da cu ce m-aş alege din asta? Abel ar zăcea ucis şi eu aş fi cel ce nu vreau să fiu, Cain, pe care nu-l înţeleg. Cum poţi lucra împotriva propriului crez, cum a făcut Cain, şi ucide, văzându-l pe cel plăcut, numai pentru că tu însuţi eşti neplăcut? Nu voi lucra împotriva crezului meu, vreau să fiu drept şi nepărtinitor, asta prieşte mai bine sufletului meu. N-am să dau înapoi în dauna sufletului meu. Eu sunt Re-uben, cu vinele pline de forţă, cel mai în vârstă dintre fiii lui Iacob, capul celor doisprezece. Nu-i voi face lui Iosif ochi dulci şi nu mă voi umili înaintea gingăşiei sale – chiar şi faptul că l-am mângâiat înainte pe păr era o prostie şi o greşeală. Nu-l voi

atinge nici aşa, nici altminteri. Eu stau în faţa lui ca un turn, necioplit – poate! – dar demn”.

Îl întrebă, cu toţi muşchii feţei încordaţi:

— Cu vorbăria ta ai scos vălul de la el?

— Mi l-a făgăduit nu demult, răspunse Iosif, şi când i-am amintit să se ţină de cuvânt, mi l-a dat din sipet şi mi-a spus: „Păstrează-l! Păstrează-l!”

— Adică l-ai strâns cu uşa şi ai cerşit să ţi-l dea. Ţi l-a dăruit împotriva voinţei sale, silit de voinţa ta. Ştii că este o faptă potrivnică Domnului să te foloseşti fără măsură de puterea ce-ţi este dată asupra altuia, făcându-l să se învoiască a fi nedrept şi să săvârşească ceva de care să-i pară rău?

— Ce putere am eu asupra lui Iacob?

— Şi când întrebi, minţi. Ai asupra lui puterea Rahilei.

— Dacă-i aşa, n-am furat vălul.

— Dar nici nu l-ai meritat.

— Domnul spun: Eu dau cui dau.

— Cât eşti de neruşinat! îi răspunse Ruben

încruntându-şi sprâncenele groase, iar cu mâna lui grea îl scutură încet de umăr, încoace şi încolo. S-o fi spunând despre mine că aş ţâşni ca şuvoiul apei şi că n-aş fi departe de păcat, dar o nesocotinţă încăpăţânată ca a ta mi-e străină. Te lauzi cu Domnul şi-ţi baţi joc de inima pe care o ai la cheremul tău. Ştii că l-ai împins pe bătrân în teamă şi strâmtoare, când, vrăjindu-l cu vorbele tale, ai scos vălul de la el?

— Dar, mare Ruben, ce fel de strâmtoare?

— Las că ştiu, tu minţi şi când întrebi. Chiar te bucură atât că omul poate face aşa? Doar ca să-ţi poarte ţie de grijă, care eşti, fără vreun merit, cel mai drag inimii sale, care-i slabă şi mândră. A fost binecuvântat în locul lui Esau, fratele lui geamăn, dar oare nu l-au năpădit destul amărăciunile, cu Rahila, care i-a murit pe un drum de ţară, aproape de Efron, apoi cu Dina, copila lui, şi apoi şi cu mine, cu răul ce i l-am pricinuit şi pe care îţi şi citesc pe faţă, că ai fi în stare să mi-l aminteşti?

— Defel, puternice Ruben. Nici nu mă gândesc că ai şăguit într-o zi cu Bilha, încât, în necazul lui, tata te-a asemuit cu un hipopotam.

— Taci! Cum poţi glăsui de asta, când ţi-am luat cu dinadinsul vorba de la gură şi am pomenit-o înaintea ta? Mereu scorneşti noi minciuni şi spui „nici nu mă gândesc”, când vorbeşti amănunţit de ceva. Asta-i ce înveţi de la pietrele tale de citit, asta deprinzi când înveţi cu Eliezer ştiinţa Templului? Buzele tale se mişcă nu ştiu cum şi sunt croite de Creator aşa şi aşa, şi dinţii îşi strălucesc printre ele. Ce-ţi iese din gură, însă, sunt numai necuviinţe. Băiete, băiete, ai grijă! spuse el şi-l scutură, încât Iosii se clătină pe picioare, înainte şi înapoi. De aceea te-am scăpat de zeci de ori din mâinile fraţilor şi de mânia celor ce au călcat în picioare Sihemul de dragul celei umilite, de aceea te-am apărat de zeci de ori, când erau cât pe aci să-ţi tragă o chelfăneală, pentru că ai flecărit împotriva lor înaintea tatii şi ai minţit despre „bucăţi din carnea animalelor vii” şi altele

la fel – ca tu să mergi acum şi să capeţi prin viclenie vălul, pe când noi păşunăm departe, şi să stârneşti în chip nelegiuit împotriva ta mânia dacă nu a zece fraţi, măcar a noua? Spune, cine eşti tu şi pe ce te ţii aşa fălos, încât stai deoparte de noi toţi şi umbli de parcă ai fi cu stea în frunte? Nu te temi că îngâmfarea ta va strânge asupră-ţi norul din care cade trăsnetul? Eşti oare atât de puţin recunoscător faţă de cei ce-ţi vor binele, încât le faci necazuri ca unul care se caţără sus de tot în crengi putrede şi-şi râde de-acolo de cei ce stau jos şi strigă cu spaimă, nu cumva să se rupă crăcile sub el şi să cadă şi să i se risipească măruntaiele?

— Ascultă, Rubene, dă-mi drumul, să pot sta pe picioarele mele! Crede-mă, îţi sunt recunoscător că pui o vorbă pentru mine împotriva silniciei fraţilor. Îţi sunt recunoscător că, atunci când mă trânteşti, mă ţii totodată în picioare. Dar acum lasă-mă să stau pe tălpile mele, să pot şi eu vorbi! Aşa! Că doar nu poţi da lămuriri, în timp ce

eşti legănat. Acum, însă, că stau iarăşi pe picioarele mele, am să spun ce am de spus şi sunt sigur că tu, cu spiritul tău de dreptate, ai să fii de o părere cu mine. Eu n-am dobândit vălul prin viclenie, nici nu l-am furat. Deoarece mi-l făgăduise la fântână, cunoşteam dorinţa şi vrerea lui Iacob să mi-l dea. Cum însă am văzut că blândul bătrân este nehotărât cu propria lui voinţă, i-am sprijinit-o şi l-am înduplecat uşor să-mi dea vălul – să mi-l dea, zic, şi nu să mi-l dăruiască, pentru că era al meu, încă înainte să mi-l fi dat.

— De ce ai tău?

— Tu întrebi? Am să-ţi răspund? Care a fost cea căreia Iacob i-a ridicat întâi vălul şi i l-a lăsat ca moştenire în acel ceas?

— Era Lia!

— Da, în realitate. Dar, de fapt, era Rahila; Lia era numai ascunsă sub val, stăpâna vălului însă era Rahila şi ea l-a păstrat, până a murit, la marginea drumului, nu departe de Efron. Şi acum

dacă a murit, unde mai este ea?

— Acolo unde lutul îi e hrană.

— Da, în realitate. Dar adevărul este altul. Oare nu ştii că stă în puterea morţii să schimbe alcătuirea fiinţelor şi că Rahila trăieşte pentru Iacob în altă alcătuire?

Ruben încremeni de mirare.

— Eu şi mama suntem una, rosti Iosif. Oare nu ştii că vălul lui Mami este şi vălul fiului şi că-l poară cu schimbul, unul în locul celuilalt? Numeşte-o pe ea şi mă numeşti pe mine. Numeşte ce-i al ei şi numeşti ce-i al meu. Aşadar, al cui este vălul?

Vorbise într-o atitudine tare spăsită, într-o poziţie firească, cu ochii plecaţi. Dar după aceea, după ce încheiase ce avusese de spus, îşi ridică brusc ochii larg deschişi spre cei ai fratelui său: nu ca şi cum şi-ar fi impus şi cufundat privirea în ochii lui, ci oferindu-şi doar, calm şi deschis, ochii să-i privească celălalt, absorbind, fără replică, în adâncimea abisală a privirii sale, uitătura

sfredelitoare, clipind uluită, a ochilor umflaţi ai fiului Liei.

Turnul se clătină. Pe marele Ruben îl trecu un fior de groază. Cum vorbea băiatul, unde bătea, cum de ieşeau toate astea din el? Ruben îl întrebase de trufia lui – acum îi părea rău, căci, iată, primise răspuns. Mânios, voise să ştie, cine era el, Iosif – de n-ar fi întrebat! Căci acum i se spusese şi anume atât de in doi peri, încât îl treceau fiori de gheaţă pe toată spinarea, cât era ea de lungă. Oare cuvintele se potriviseră întâmplător în gura băiatului? Voia cumva să se sprijine pe cele divine ca să-şi îndreptăţească viclenia, *ori*… Şi acest *ori*, această îndoială îi stârnea aceeaşi groază în piept de care se plânsese şi Gadiel, înjurând lângă patul lui Iosif – numai că la Ruben era mai puternică, o zdruncinare mai adâncă şi totodată o admiraţie, o spaimă blândă, tandră, şi o mirare.

Să-l înţelegem pe Ruben. Nu era el omul care, singur în toată lumea, să nu-şi dea seama de

însemnătatea întrebării: cine este un ins, pe urmele cui calcă, pe ce trecut îşi sprijină prezentul, ca să-i dovedească astfel realitatea? Iosii se legitimase prin răspunsul său – într-un chip atât de cumplit de trufaş, încât pe Ruben îl cuprinse ameţeala. Dar magia cuvântului, trăgând în jos ce fusese sus, această mlădiere liberă, nesilită, desigur sinceră a limbii, ce sugera vraja substituirilor, făcură să strălucească luminoase, în ochii lui Ruben, urmele pe care păşea tânărul său frate. Nu-l lua în acea clipă pe Iosif chiar drept o zeitate dublă, bisexuată, ascunsă de un văl – nu vrem să mergem atât de departe. Şi, totuşi, dragostea lui nu era departe de credinţă.

— Copile! copile! rosti el cu vocea gingaşă a trupului său mătăhălos, cruţă-ţi sufletul, cruţă-ţi tatăl, cruţă-ţi lumina! Pune-ţi-o sub oboroc, nu cumva să-ţi lumineze pieirea!

Apoi făcu trei paşi cu spatele înainte, cu capul plecat şi abia după aceea, depărtându-se, se răsuci.

La cină, însă, Iosii se înfăţişă îmbrăcat eu vălul, aşa încât fraţii şezură ca butucii şi Iacob se temu.

Snopii

După aceste întâmplări şi după multe zile, tocmai se secera grâul în valea Hebron, căci era vremea strânsului recoltei şi vremea sudorii voioase şi a bucuriilor, până în ziua trufandalelor, când, şapte săptămâni după luna plină de primăvară, se aduceau în jertfă pâini de grâu din făină nouă dospită. Căci ploile târzii fuseseră bogate, dar curând se închiseră iar ferestrele cerului, apele se risipiră şi pământul se uscă. Soarele triumfător, Mardug-Baal, beat de victoria sa asupra lui Leviatan ce mai era ud de ploi, domnea – numai flăcări – pe cer, zvârlind suliţe de aur în tăria albastră, iar pe la sfârşitul lunii a doua şi începutul celei de a treia, domnia lui era atât de fierbinte, încât ar fi fost îndreptăţită teama să nu

ardă cumva semănăturile, dacă nu s-ar fi ridicat un vânt pe care ai şaselea fiu al Liei, Zebulon, îl mirosi că vine din zări prietenoase, încât zise:

— Nasul meu e plăcut mângâiat de acest vânt, căci poartă umezeala depărtării şi aduce alinătoarea rouă. Uitaţi-vă şi voi, câte bune vin dinspre mare, o spun mereu. Ar trebui să sălăşluim la marginea întinderii verzi, la hotarul cu Sidonul şi să călătorim pe valuri, în loc să vedem de miei – asta mi-e mai puţin pe plac. Pe valuri şi pe scândura curbată, pe corabie adică, poţi ajunge la oameni cu coadă şi cu corn luminos în frunte. Poţi ajunge şi la unii cu urechile atât de mari încât le acoperă tot trupul şi la alţii cărora le creşte iarba pe piept – un om din portul Hazati mi-a povestit-o.

Neftali îi încuviinţă spusele. Ar fi bine să schimbăm ştiri cu cei pe care creşte iarba, zicea el. Pesemne că nici ei, nici cei cu coadă, nici cei cu urechile mari şi clăpăuge habar n-aveau câte se petrec pe lume. Ceilalţi se împotriviră, nu voiau să

ştie de mare, chiar dacă ea dăruia vântul purtător de rouă. Marea ţine de regiunile infernale, subpământene şi, dacă o porneşte aşa, Zebulon poate la fel de bine să se închine şi pustiei. Mai ales Simeon şi Levi, aspri, dar credincioşi, apărau acest punct de vedere, deşi nici ei nu ţineau prea mult la viaţa de păstori, de care se simţeau legaţi numai din pricina rânduielilor moştenirii şi le-ar fi fost pe plac o meserie mai dură.

Lucrările recoltei, care începuseră cu seceratul şi cu strângerea orzului, le adusese tuturor o variaţie bine-venită şi erau veseli în sudoarea lor, cum este omul în aceste săptămâni de spor, astfel încât, chiar şi legăturile lor cu Iosif, care ajuta de asemenea la secerat şi legat, începuseră, vrând-nevrând să se destindă întrucâtva şi să se liniştească, dar acesta strică iar totul cu o limbuţie de necrezut, şi înrăutăţi cumplit lucrurile. Despre astea vom povesti îndată. În ce-l privea, Iacob era puţin atins de euforia calendaristică a celor din jurul său, de voia

bună a ţăranilor ce strângeau recolta, în mijlocul cărora şi oamenii lui îşi vedeau de treabă. Ba însăşi atitudinea sa, aceeaşi în toţi anii, exercita asupra oamenilor lui o anumită presiune liniştitoare, chiar fără ca el însuşi să se arate pe câmp. Aceasta se întâmpla numai în împrejurări cu totul deosebite şi într-adevăr trebuia să se întâmple odată tocmai anul acesta, la rugămintea stăruitoare a lui Iosif, care avea, el, temeiurile sale. Îndeobşte, însă, Iacob nu, se sinchisea de semănat şi secerat, ci îşi făcea picul de plugărie, cum s-ar zice, fără s-o învrednicească măcar cu o privire şi numai din înţelepciune, nu dintr-o înclinaţie lăuntrică, mai curând un sentiment contrar determinând relaţia sa cu această sferă, anume indiferenţa religioasă, ba chiar sila păstorului lunii faţă de slujba închinată brazdei de plugarul cel roşcovan. Vremea recoltei îi stârnea chiar, de-a dreptul, un fel de stânjeneală; căci trăgea foloase, în ce-l privea, de pe urma cultului fecundităţii, pe care copiii locurilor îl închinau, din

primăvară în primăvară, Baalilor soarelui şi bunelor femei din templele lor, cult ce era totuşi departe de sufletul său. Asemenea participare la câştig îl cam ruşina şi-i închidea gura faţă de recunoştinţa zgomotoasă a celor ce strângeau recolta.

Acum, după orz, puse să se secere grâul semănat pentru nevoite gospodăriei sale; şi, fiindcă orice pereche de braţe era trebuincioasă, ba prin grijile lui Eliezer mai fuseseră tocmiţi pentru aceste săptămâni câţiva zilieri, Iosif îşi întrerupse studiile sale cu bătrânul, astfel ca şi persoana sa deosebită să lucreze la câmp, din zorile trandafirii până seara, tăind cu fierul curbat mănunchiurile de spice adunate cu mâna, legând cu paie snopii şi încărcându-i, împreună cu fraţii şi argaţii, în care s-au pe măgari, pentru a fi căraţi la aria de treier. Trebuie să recunoaştem că o făcea de bunăvoie, şi, totodată, bucuros, fără să-i pară rău de timpul pierdut, şi cu toată modestia – cu care, evident, erau în izbitoare contradicţie

anumite dezvăluiri ale vieţii sale interioare, pe care şi le îngăduia tocmai atunci. La drept vorbind, i-ar fi fost uşor să capete de la Iacob scutire de la truda câmpului, dar nici nu se gândea la asta, parte pentru că munca îi făcea o plăcere sănătoasă, parte, şi aceasta într-adevăr înainte de toate, pentru că îl apropia de fraţi şi simţea o bucuroasă mândrie să muncească alături de ei, să se audă strigat de ei, să le ajute cât îl ţineau puterile – asta este adevărat cuvânt cu cuvânt; lucrând laolaltă cu fraţii săi, se îmbunătăţeau şi legăturile lor, ceea ce îi înălţa inima, îl făcea fericit, şi contrazicerile nu infirmă nimic; ele nu desfiinţează, cu toată distrugătoarea lor absurditate, faptul că el îşi iubea fraţii şi că, oricât de nesocotit, ba chiar de orbit cu totul ar fi putut părea, se încredea în dragostea lor, încât considera că le-ar putea cere şi el câte ceva – câte ceva, căci, din nefericire, el credea că n-ar fi mult.

Munca la câmp îl obosea tare şi adesea adormea chiar în vremea lucrului. A dormit şi în

acel ceas de amiază care i-a văzut adunaţi acolo, afară, pentru prânz şi odihnă, pe toţi fiii lui Iacob – în afară de Beniamin – sub un umbrar de pânză cafeniu, întins pe prăjini strâmbe. Frânseseră pâinea şi stăteau de vorbă, cinchiţi pe călcâie, toţi purtând un simplu şorţ, cu trupurile înroşite de puterea lui Baal, ce se prăvălea cu flăcări cumplite, printre nori albi de vară, peste câmpul pe jumătate recoltat, pe care se vedeau ici-colo, unde secera tăiase goluri în îmbulzeala spicelor aurii ca soarele, snopii rezemaţi unul de altul; jur-împrejur câmpul era tivit de ziduri scunde, din piatră de râu, dincolo de care începea munca altora. La oarecare depărtare se ridica un deal, pe care era aria oamenilor lui Iacob. Se vedeau asini, încărcaţi de snopi, pe drum spre arie, iar pe deal bărbaţi cu furci, risipind spicele înaintea boilor, care treceau peste ele, treierându-le.

Iosif deci, purtând şi el doar şorţul de lucru, cu pielea încinsă, dormea în umbra comună, ghemuit, cu capul pe braţ. Când îşi culcase capul,

îl rugase întâi, cu toată naivitatea, pe Isahar, zis „măgarul ciolănos”, care şedea mai aproape de el, să-i împrumute un genunchi de-al lui, ca să-şi sprijine capul; dar Isahar îl întrebase, dacă nu vrea cumva să-l şi scarpine în cap şi să-i alunge muştele, apoi îl îndemnase să se culce cum o pofti, dar pe el să-l lase în pace. Iosif râsese copilăreşte de acest răspuns, ca de o glumă bună, şi se culcase să doarmă, fără să-şi mai sprijine capul. Află această înălţare a capului într-alt fel, cum avea să se dovedească, dar nimeni nu-i citi asta pe faţă, căci nimeni nu se sinchisea de el. Doar Ruben îşi arunca din când în când privirea asupra lui. Faţa celui adormit era întoarsă către el. Nu era liniştit. Fruntea, pleoapele îi tresăreau, iar gura, moale, se mişca de parcă ar fi vorbit.

Între timp, fraţii discutau despre foloasele sau pagubele aduse de o unealtă, folosită de curând de mulţi la treier, o platformă grea, trasă de boi, care rupea spicele cu pietrele ascuţite fixate pe partea ei inferioară. Nu încăpea îndoială,

că datorită ei se lucra mai repede. Dar uni spuneau că, după aceea, vânturatul cerea mai multă muncă, decât dacă treceai des şi temeinic cu vitele peste spice. Se vorbea şi de un car treierător, pe care-l foloseau unii gospodari, având în loc de roţi valţuri cu discuri tăioase de fier. Pe când vorbeau aşa, Iosii se trezi şi se aşeză în capul oaselor.

— Am visat, zise el şi-şi roti mirat privirea printre fraţi.

Aceştia se uitară la el, apoi întoarseră iar capetele şi vorbiră mai departe de ale lor.

— Am visat, urmă el, şi-şi trecu mâna peste frunte, privind tot zâmbitor şi confuz în gol, am visat atât de adevărat şi de frumos!

— Asta-i treaba ta, îi răspunse Dan şi-l împunse scurt din ochi. Făceai mai bine să dormi fără vise, dacă tot trebuie să dormi, căci somnul cu vise nu odihneşte.

— Vreţi să-mi ascultaţi visul? întrebă Iosif.

La aceasta nu răspunse nimeni. În schimb,

unul dintre ei – era Iuda – vorbi mai departe de ale plugăriei, pe un ton ce cuprindea oarecum răspunsul cuvenit la întrebare.

— Micile discuri de fier, zise el cu glas ridicat, dar rece, trebuie să fie mereu foarte ascuţite, altfel nu taie, ci strivesc doar, şi bobul nu iese din spic. Spuneţi şi voi dacă se poate avea încredere în argaţi, mai ales în cel tocmiţi vremelnic, că le vor ascuţi ca lumea. Dacă micile discuri sunt însă prea ascuţite, taie uşor şi bobul, şi se întâmplă că făina…

Iosif ascultă o vreme ce vorbeau, fără să le pese de el. În cele din urmă îi întrerupse:

— Să am iertare, fraţilor, dar tot aş dori să vă povestesc visul pe care l-am visat pe când dormeam, ceva mă împinge la asta. A fost doar scurt, dar atât de adevărat şi de frumos, că nu vreau să-l păstrez numai pentru mine, ci aş dori din inimă, să-l aveţi şi voi, asemenea mie, înaintea ochilor, încât să râdeţi de încântare şi să vă pocniţi peste pulpe de atâta haz.

— Ia auzi ce spune! îi întoarse vorba Iuda, clătinând din cap. Ce te-a apucat, că ne baţi capul cu treburile tale, de care nu ne pasă? Căci doar nu ne pasă de măruntaiele tale şi de ce a fiert în ele pe când dormeai, nici de ce ţi se urcă din burtă la cap, după mâncare. Asta-i neruşinare şi nu ne priveşte, aşa că taci!

— Ba vă priveşte, răspunse Iosif, neliniştit. Vă priveşte pe toţi, căci toţi vă aflaţi în acest vis şi eu, de asemenea, şi visul meu este atât de ciudat şi ne dă atât de gândit nouă tuturor, încât vă veţi lăsa capetele în jos şi trei zile aproape nu vă mai veţi gândi la altceva!

— Oare n-ar trebui să spună în puţine cuvinte despre ce e vorba, să auzim şi noi, pe scurt, fără farafastâcuri? întrebă Aşer, căci cei lacomi sunt şi curioşi şi, de altfel, toţi erau curioşi şi, la drept vorbind le plăcea mult să audă povestindu-se, cele adevărate şi cele scornite, basme, visuri şi imnuri ale străvechimii.

— Bine, spuse Iosif fericit, dacă vreţi, prin

urmare, vă povestesc vedenia mea, asta chiar se cere, dacă n-ar fi decât din pricina tălmăcirii. Căci cel ce visează nu se cade să tălmăcească el, altul trebuie s-o facă. Dacă visaţi cumva voi, sunt bucuros să vă tălmăcesc eu visul, asta nu mă costă nimic, îl rog pe Domnul şi el mă inspiră. Dar cu visul propriu este altceva.

— Şi asta numeşti tu, fără farafastâcuri? îl întrebă Gad.

— Ascultaţi, deci… începu Iosif.

Dar Ruben vru să-l împiedice în ultima clipă. În tot acest timp nu-l scăpase din ochi pe stăpânul vălului şi îl încercau presimţiri rele.

— Iosife, zise el, eu nu-ţi ştiu visul, că n-am dormit cu tine somnul tău, pe care singur l-ai dormit. Dar, îmi pare că ar fi mai bine să rămână fiecare singur cu visele lui şi tu să păstrezi pentru tine ce ai, visat, să ne putem şi noi duce la lucru.

— La lucru eram, îi luă Iosif cuvântul din gură, căci la câmp ne-am văzut pe toţi laolaltă, pe noi, fiii lui Iacob, şi strângeam grâul.

— Straşnic! strigă Neftali. Da ştiu că-i tragi nişte vise! Foarte visătoare, nimic de zis. Curată minune, ce departe de realitate este visul tău, cât de sălbatic şi de felurit!

— Dar nu era câmpul nostru, urmă Iosif, ci alt câmp, ciudat de străin. Noi însă nu spuneam nimic de asta. Trudeam tăcuţi împreună şi legam snopii, după ce tăiasem spicele.

— Ăsta zic şi eu că-i un visuleţ sfânt! spuse Zebulon. O arătare fără seamăn! Pesemne c-ar fi trebuit întâi să legăm snopii şi apoi să tăiem spicele, prostovane! Trebuie cu adevărat să ascultăm povestea asta până la capăt?

Unii se şi sculau, ridicând din umeri şi voiau să plece.

— Ci ascultaţi până la sfârşit! strigă Iosif cu mâinile întinse a rugă. Căci acum vine partea minunată. Fiecare dintre noi lega câte un snop de grâu şi eram doisprezece, căci şi Beniamin, mezinul nostru, era cu noi pe acel câmp şi-şi lega snopuşorul în cerc cu voi.

— Nu vorbi prostii! ceru Gad. Cum adică: „În cerc cu voi”. Vrei să spui: „În cerc cu noi!”

— Defel, Gad, tocmai dimpotrivă! Căci voi alcătuiaţi cercul, voi unsprezece şi vă legaţi snopii eu însă stam în mijloc şi acolo îmi legam snopul.

Tăcu şi le privi feţele. Ridicaseră toţi sprâncenele şi-şi dăduseră capetele uşor pe spate, clătinându-le a mirare, încât mărul lui Adam ieşea la vedere. În această clătinare a capului şi ridicare din sprâncene se simţea mirare batjocoritoare, avertisment şi îngrijorare. Fraţii aşteptau.

— Ascultaţi, deci, cum a fost şi ce minunat am visat! spuse iar Iosif. După ce ne-am legat snopii, fiecare al lui, i-am lăsat şi am plecat de lângă ei, ca şi cum n-am mai fi avut treabă acolo şi fără să scoatem o vorbă. Am făcut împreună vreo douăzeci de paşi, sau patruzeci, când, iată, Ruben s-a întors înapoi şi a arătat cu mâna, în tăcere, îndărăt, spre locul unde legasem snopii. Ruben, tu ai fost. Toţi ne-am oprit şi am privit cu mâinile streaşină la ochi. Şi ce-am văzut! Snopul meu, la

mijloc, sta drept de tot, ale voastre, însă, care erau jur împrejur, se înclinase înaintea lui în cerc, se înclinau, se tot înclinau, iar al meu sta drept.

Urmă o tăcere mai lungă.

— Asta-i tot? întrebă Gad, foarte scurt şi cu vocea scăzută, rupând tăcerea.

— Da, după asta m-am trezit, răspunse Iosif parcă descurajat.

Era acum destul de dezamăgit de visul său, care, în sine, avea o semnificaţie foarte ciudată, apăsătoare şi, totodată, fericitoare, îndeosebi prin gestul tăcut al lui Ruben arătând înapoi, spre comportarea ciudată a snopilor, dar, redat în cuvinte, arăta desul de modest, ba chiar prostesc şi, după părerea lui Iosif, nu putuse avea nicio înrâurire asupra ascultătorilor, sentiment în care îl mai întărise întrebarea lui Gad „Asta-i tot?” Se ruşina.

— E aşa şi pe dincolo, zise Dan după o nouă tăcere, cu vocea sugrumată, încât numai primele sunete scoase de el se auziseră limpede, iar

celelalte se pierdură într-o şoaptă.

Iosif înălţă capul. Căpăta din nou curaj. Se părea totuşi că visul lui, aşa cum îl povestise, nu rămăsese cu totul fără ecou asupra fraţilor. „Asta-i tot?” îl descumpănise, dar „aşa şi pe dincolo” era mângâietor şi plin de speranţe; însemna „Ei drăcie!” şi altele la fel. Le privi feţele. Erau toate palide şi toate aveau cute verticale între sprâncene, ceea ce, împreună cu paloarea puternică, făcea o impresie deosebită. O impresie asemănătoare este provocată dacă, pe un chip palid, nările sunt foarte încordate sau buza de jos este prinsă între dinţi, cum se putea de asemenea vedea, aici, la câţiva. Pe lângă asta, răsuflarea tuturora era foarte agitată şi cum nu respirau cu toţii odată, ca urmare a povestirii sale, se auzea sub pânza-umbrar un gâfâit repetat de-a valma, de zeci de ori întretăiat, care, dimpreună cu paloarea tuturor, ar fi putut să-l nedumerească destul de tare.

Ceea ce se şi întâmplă într-o anumită

măsură, dar în sensul că toate îi apăreau acum ca o urmare a visului său, al cărui ciudat dublu caracter, de bucurie neliniştitoare şi nelinişte bucuroasă, era întărit de această realitate; căci ecoul ce-l avusese asupra fraţilor nu fusese chiar întru totul fericit, dar fără îndoială mult mai puternic decât îndrăznise Iosif la un moment dat să spere, şi mulţumirea că povestirea sa nu fusese o neizbândă, cum şi începuse să se teamă, ţinea cumpăna îngrijorării sale.

La aceasta nu schimbă nimic nici faptul că, după ce gâfâiră şi-şi muşcară buzele cu toţii, Iuda exclamă cu glasul gutural, răguşit:

— De când sunt n-am auzit prostie mai scârbavnică!

Astfel dăduse, fără îndoială, glas unei emoţii, chiar dacă nu în chip tocmai fericit.

Iarăşi domniră tăcerea, paloarea, muşcatul buzelor.

— Corcitură! Ciupercă veninoasă! Lăudărosule! Pârţ împuţit! izbucniră, urlând

deodată, Simeon şi Levi. Nu puteau vorbi unul după altul, întregindu-şi spusele, cum făceau de obicei; strigau laolaltă şi amestecându-şi glasurile, cu feţele încinse, cu vinele frunţii umflate şi aici se adeveri zvonul cum că la mânie părul de pe piept li s-ar zburli ca ţepii şi că aşa s-ar fi întâmplat şi când au pustiit Sihemul, oraşul. Şi aşa era, acum se putea vedea cum li se zburlea părul pe osul pieptului şi cum sta ţepos, în timp ce răgetele lor de buhai se învălmăşeau.

— Scârnăvie, javră încrezută, ticălos şi flecar obraznic! Ce te lauzi că ai fi visat şi că ai fi văzut sub pleoapele tale închise, găgăuţă, ghimpe în carne, pricină de ceartă? Ne mai ceri să-ţi tălmăcim visul, să ţi-l tâlcuim, snop de grozăvii! „Se înclină cică, se înclină”, cum, asta visezi, fătarnic neruşinat, şi ne sileşti pe noi, bărbaţi cinstiţi, să ascultăm ce vorbeşti?! Toţi se bălăbănesc blegi în cerc, snopii noştri, al tău însă stă drept! S-a mai auzit ceva atât de nemaipomenit de scârbos, de când lumea şi

pământul? Piei drace, scârnă şi scuipat! Nu cumva ai vrea să-ţi dovedeşti puterea părintească şi cea regească, aici, asupra noastră, pentru că tu, pungaşule, hrăpăreţule de moştenire, ai furat cu viclenie *ketônet*-ul, pe ascuns faţă de fraţii mai mari? Dar o să te învăţăm cum vine asta, cu „se înclină” şi „stă drept”, şi o să-ţi arătăm cine sunt stăpânii, ca să recunoşti cine eşti şi să bagi de seamă cât de neruşinat ai minţit!

Aşa urlau, furioşi, cei doi. Apoi toţi zece ieşiră de sub umbrar şi se duseră pe câmp; tot mai erau palizi şi roşii şi-şi muşcau buzele. Ruben, însă, plecând, îi spuse: „Ai auzit, băiete”. Iosif mai şezu o vreme locului, îngândurat, zăpăcit şi întristat, pentru că fraţii nu voiseră să-i creadă visul. Căci asta înţelesese el, că nu-l credeau, deoarece gemenii strigaseră mai multe despre lăudăroşenie şi minciună. Asta îl amăra şi se întreba cum le-ar putea dovedi că nu adăugase nimic de la el şi că doar le povestise cinstit ce visase cu adevărat, pe când dormise în mijlocul

lor. Dacă măcar l-ar crede, gândea el, le-ar trece şi supărarea; căci doar le dovedise sincer încredere frăţească, împărtăşindu-le ce-i arătase Dumnezeu în vis, ca să simtă şi ei, asemenea lui, minunea, să se bucure şi să se sfătuiască împreună despre rostul visului. Era cu neputinţă să-i fi luat în nume de rău încrederea sa în strânsa şi nezdruncinată legătură a comunităţii lor, care-l îndemnase să le împărtăşească gândurile Domnului. Desigur, în aceste gânduri el era înălţat deasupra lor; însă ca asta să fi fost un temei, pentru fraţii mai mari, la care privise întotdeauna, într-un anumit sens, cu admiraţie, să nu poată răbda gândurile Domnului, ar fi fost o asemenea dezamăgire pentru el, încât nici nu putea gândi una ca asta. Deoarece îşi dădu însă seama că pentru astăzi n-ar mai fi cu putinţă, din păcate, să lucreze laolaltă veseli şi nestingheriţi, preferă să renunţe a mai ieşi după ei la câmp şi se întoarse acasă, unde-l căută pe Beniamin, frăţiorul lui bun, să-i spună cum că le-a istorisit fraţilor mari un vis

cu totul şi cu totul modest, în comparaţie cu altele, anume aşa şi aşa; dar ei n-au vrut să-l creadă, iar gemenii au devenit violenţi, deşi visul cu snopii a fost totuşi cel mai umil lucru de pe lume, pe lângă visul înălţării la cer, de care nu pomenise niciun cuvânt.

Turtura se bucură că nu fusese vorba de fantasticul vis al înălţării la cer, şi, cât despre el, se arătă atât de încântat de visul cu snopii, încât Iosii se simţi în felul acesta pe deplin despăgubit de dezamăgirea încercată cu fraţii mari. Mai cu seamă faptul că şi snopuşorul lui fusese cu ceilalţi şi se înclinase, îl bucura pe băieţaş, încât ţopăia şi râdea, căci asta era pe măsura minţii lui.

Consfătuirea

Între acestea, cei zece stăteau adunaţi laolaltă pe câmp, la apusul soarelui, sprijiniţi în uneltele lor, şi se sfătuiau, îngrijoraţi şi furioşi. La început, şi semnalul fusese dat de Simeon şi Levi,

cu vorbele lor de ocară, domnise părerea – sau cel puţin înţelegerea tacită – că Iosif scornise visul, că totul nu era decât minciună. Ar fi vrut să creadă în continuare în această presupunere, care era pentru ei toţi un mijloc lăuntric de apărare. Dar Iuda fusese acel ce atrăsese atenţia asupra posibilităţii – oarecum ca să nu scape din vedere asta în judecata lor – ca băiatul să fi visat cu adevărat aşa şi să nu fi exagerat; de atunci toţi socoteau, nu numai în tăcere, ci într-adevăr, că lucrul era posibil şi despicau iarăşi totul în două: anume, ori că visul, dacă a fost visat cu adevărat, ar fi venit de la Dumnezeu, ceea ce era considerat ca faptul cel mai catastrofal ce se putea închipui, ori că visul n-ar avea nimic de-a face cu Dumnezeu, ci că izvorul lui ar fi numai şi numai înfumurarea maimuţoiului, neobrăzată şi peste măsură de umflată de dobândirea, *ketônet*-ului, care îl îmbăta cu asemenea vedenii nesuferite. În dezbatere, Ruben îşi dădu cu părerea că dacă ar fi să fie Dumnezeu în joc, ei ar fi neputincioşi şi nu

le-ar rămâne decât să-l adore – nu pe Iosif, ci pe Domnul. Dacă, în schimb, visul ar fi născut din înfumurare, ar putea să ridice din umeri şi să-l lase pe visător în nebunia lui. Totodată reveni asupra probabilităţii ca băiatul să fi născocit copilăreşte visul şi să-şi fi râs de ei, în care caz merita bătaie.

Într-adevăr, propunerea marelui Ruben suna: bătaie pentru pedepsirea minciunii. Cum îndemna totodată să se ridice din umeri, probabil că intenţia cu bătaia nu putea fi foarte serioasă, căci ridicând din umeri nu poţi bate îndeajuns de temeinic. Oricum, putea să sară în ochi faptul că Ruben voia să fie adevărată tocmai posibilitatea care, după propria lui părere, era legată de bătaie. Dacă ascultai însă mai atent, părea să fi vrut, în felul acesta, să-i abată pe fraţi de la alte presupuneri şi să-i ispitească astfel să rămână şi ei la ipoteza minciunii, fiind îngrijorat că n-ar fi fost defel înclinaţi să ajungă la ideea resemnării şi adorării, presupunând că visul ar fi fost trimis de

Dumnezeu, ci dimpotrivă la o concluzie neprecizată, cu urmări oricum mai grave, însă, decât o simplă bătaie. Într-adevăr, nu-i prea găsea pregătiţi să distingă subiectivul de obiectiv, şi să lase ca atitudinea lor faţă de Iosif să fie determinată de distincţia dacă băiatul ar fi visat visul doar din vană îngâmfare, sau dacă visul său putea arunca o lumină asupra împrejurărilor reale, adică asupra voinţei şi planurilor Domnului. Din vorbele lor nu reieşea limpede în care din aceste cazuri Iosif le-ar apărea mai mârşav şi mai veninos – mai degrabă, dacă era cu putinţă, în al doilea. Dacă visul era cu adevărat de la Dumnezeu şi era un semn al Alegerii, bineînţeles că nu se putea cârti împotriva Domnului – după cum nu se putea cârti nici împotriva lui Iacob, pentru venerabila sa slăbiciune. În gândurile lor, Iosif era oricum vinovat. Dacă Dumnezeu îl alesese, nedreptăţindu-i, şi făcuse snopii lor să se încline şi să se gudure înaintea snopului său, înseamnă tocmai că Dumnezeu a fost înşelat de el, cum

fusese înşelat Iacob, şi asta era urmarea aceloraşi farmece mincinoase cu care îi călcase în picioare şi-şi râsese de ei înaintea tatălui. Dumnezeu era mare, sfânt şi fără răspundere, dar Iosif era un şarpe veninos. Se vede (şi Ruben de asemenea o vedea), concepţia lor despre relaţia lui Iosif cu Dumnezeu se potrivea perfect cu cea pe care o avea el însuşi în această privinţă: o priveau ca relaţia lui cu tatăl. Şi asta şi trebuia să fie, deoarece numai premise comune creează adevărata ură.

Ruben se temea de aceste raţionamente; de aceea nu încerca să-l apere pe Iosif, acceptând că poate Dumnezeu îi trimisese visul, ci voia să-i convingă că fusese palavre şi să-l pedepsească pe mişel, fie chiar şi ridicând din umeri. De fapt, îi ardea la fel de puţin ca celorlalţi să ridice din umeri. Sentimentul de groază şi gol în furca pieptului, căruia Gad cel drept îi dăduse primul glas în cuvinte fugare, îi încerca acum nu numai pe fiii slujnicelor, ci pe toţi cei zece; groaza

aceasta izvora din teama, profund înnăscută şi în mod obişnuit odihnind în adâncuri, dar acum stârnită şi chemată la suprafaţă, de oroarea anumitor relaţii, pomenite în legende şi profeţii, despre schimbarea dreptului de prim născut, dominaţie mondială şi servilă supunere frăţească. Ruben încerca probabil cel mai puternic dintre toţi acest sentiment, numai că la el nu se prefăcea, ca la ceilalţi, într-o mânie fără margini împotriva celui ce provocase tulburarea, ci, dimpotrivă, într-o la fel de nemărginită înduioşare faţă de gângureala nevinovată a celui ales şi într-o adorare mirată a destinului.

— Nu mai lipsea decât să fi spus „închinat”, exclamă Gad, printre dinţii strânşi.

— A spus „înclinat”, observă Isahar, ciolănosul, căruia, de fapt, îi plăcea liniştea şi, fiind gata chiar să înghită câte ceva de dragul ei, descoperea aici un amănunt ce putea oricum avea oarecare efect liniştitor.

— Asta ştiu, replică Gad. Dar întâi poate că

va fi spus aşa din viclenie şi, al doilea, o scârnă e orişicum.

— Nici chiar aşa, îl contrazise Dan, care tindea spre sofisticărie şi nu scăpa niciodată prilejul să se arate consecvent cu sine însuşi. Să te înclini nu este întocmai ca să te închini, ci este, între noi fie vorba, ceva mai puţin.

— Dapăi cum! strigară Simeon şi Levi, hotărâţi să-şi manifeste prostia brutală, fie că prilejul era prielnic sau ba.

Dan şi câţiva alţii, printre ei şi Ruben, apărară teza că „a se înclina” ar comporta o semnificaţie mai restrânsă decât „a se închina”. La „a se înclina”, spuneau aceştia, nu rezultă dacă acţiunea are loc din convingere intimă, sau se reduce poate, mai curând, la un gest exterior şi lipsit de conţinut. Şi apoi, „înclinarea” este o acţiune de o singură dată sau care se face din când; în schimb, te „închini” mereu, durabil şi din inimă, ţinând astfel seama în mod sincer de realităţi, aşadar, cum explică Ruben, s-ar putea să

te „înclini” din prudenţă, fără să te „închini” cu adevărat, de asemenea s-ar putea să te „închini”, dar să fii, totodată, prea mândru să te „înclini”. Iuda era de altă părere: această deosebire nu putea fi practic menţinută, căci doar e vorba de un vis, iar într-un vis „înclinarea” ar fi numai exprimarea figurată a acelui comportament pentru care Ruben ar vrea să folosească expresia „a se închina”. Aici tânărul Zebulon interveni, arătând că acum se îndeletniceau, mare bucurie! cu ceea ce Iosif le ceruse cu neruşinare, iar ei nu fuseseră nicidecum gata să primească, anume cu tâlcuirea mârşavului vis. Această constatare stârni atâta mânie, încât consfătuirea fu întreruptă pe loc, fără alt rezultat decât al unei nepotolite amărăciuni, în răcnetele lui Simeon şi Levi, că astea toate ar fi doar cotcodăceală şi flecăreală, şi că, faţă de fapte jignitoare, nici nu te închini, nici nu te înclini, ci le desfiinţezi pur şi simplu, cum au făcut ei la Sihem…

Soarele, luna și stelele

Şi Iosif? Fără să aibă habar cum se chinuiau cei zece cu visul lui, nu-l frământa decât faptul că nu voiseră să-i dea crezare şi nu se gândea, deci, decât cum să-i facă să-l creadă – în amândouă privinţele: în realitatea visului şi în adevărul lui. Cum putea face asta mai bine? îşi punea stăruitor întrebarea şi se mira singur mai târziu, că nu-i aflase răspunsul, ci că acest răspuns a trebuit să-i fie dat sau să i se dea singur. Într-adevăr, pur şi simplu mai visă o dată: de fapt acelaşi vis, doar într-o formă cu atât mai pompoasă, încât confirmarea era mult mai categorică, decât dacă s-ar fi repetat doar visul cu spicele. Acest vis îl avu noaptea, sub întinsul cer înstelat, pe arie, unde îşi petrecea în acel timp mai des nopţile, cu câţiva fraţi şi argaţi, pentru a păzi grâul, încă netreierat, care nu apucase, deci, să fie adăpostit în gropi, pe câmp; şi nu este nicio dezvăluire în ce priveşte originea viselor, dacă se arată că noianul, stelelor,

privit înainte de a adormi, îi înrâurea desigur visele, modelându-le, iar apropierea celor pe care dorea să-i convingă, şi somnul laolaltă cu ei, îi va fi stârnit puternic, în taină, mintea unde sălăşluiau visele sale. Ba nu trebuie să rămână neamintit că în aceeaşi zi purtase, sub copacul învăţăturii, o convorbire privind adevărurile ultime, cu bătrânul Eliezer, în care fusese vorba de judecata-de-apoi şi timpul bmecuvântării, de izbânda finală a lui Dumnezeu asupra tuturor forţelor cărora popoarele le-au ars atâta vreme tămâie: de triumful mântuitorului asupra regilor păgâni, forţelor stelare şi zeilor zodiacului, pe care îi va supune şi răsturna, îi va încuia în adâncuri şi-i va depăşi, trecând la o glorioasă şi exclusivă dominaţie a lumii… Despre acestea visa Iosif, dar în chip atât de confuz, încât în aceste împrejurări i s-a strecurat în vis o copilărească confundare şi echivalare a eroului divin escatologic cu propria sa persoană de visător, şi s-a văzut, ori mai curând s-a simţit, pe sine, băiatul Iosif, într-adevăr domn

şi stăpân pe întregul crug al lumii ce se rostogolea prin zodiac – căci în acest vis chiar nu putea fi vorba de imagini ce se pot povesti şi, redându-l, Iosif era nevoit să-l reducă la cuvintele cele mai simple şi mai scurte, să enunţe pur şi simplu trăirea sa interioară, fără a o dezvolta ca acţiune, ceea ce nu contribuia s-o facă mai uşor de înţeles pentru ascultător.

De aceea, forma comunicării îl şi îngrijora, când se trezi brusc noaptea din vis, plin de bucuria de a avea de acum încolo o dovadă atât de convingătoare în mână a credibilităţii visului precedent. Şi anume, această îngrijorare se referea, înainte de toate, la întrebarea dacă fraţii îi vor da, îndeobşte, prilejul să se justifice, adică i-ar permite să mai povestească încă un vis – ceea ce îi părea nesigur. Încă de prima dată lipsise doar puţin ca ei să nu-i acorde atenţia lor sau să i-o retragă prea curând. Cu cât era acum mai firească această temere, de vreme ce experienţa făcută nestăpânindu-şi curiozitatea nu părea să le fi

plăcut din cale-afară.

De aceea trebuiau luate măsuri împotriva refuzului lor încăpăţânat de a-i da ascultare, şi încă noaptea pe arie Iosif găsi ce ar fi de făcut. Dimineaţa se duse la tatăl său, cum îi era obiceiul, deoarece Iacob dorea să-l vadă în fiece zi, de cum se sculase, să se uite în ochi, să se convingă că e sănătos şi să-l binecuvânteze pentru acea zi, şi îi spuse:

— Îţi urez o foarte bună dimineaţă, tăicuţul meu, tu prinţ al Domnului! Uite, e o nouă zi, pe care a născut-o noaptea, cred că se va face tare cald. Zilele se înşiră una după alta, ca mărgelele, şi copilului îi place viaţa, mai ales la vremea asta, când strângem bucatele. La câmp e frumos, fie că te speteşti, fie că te odihneşti şi, muncind laolaltă, oamenii se împrietenesc.

— Ceea ce spui, îmi sună plăcut, răspunse Iacob. Vă împăcaţi aşadar, bine la arie şi la câmp şi vă înţelegeţi întru Domnul, fraţii tăi şi cu tine?

— De minune! răspunse Iosif. Lăsând la o

parte mici neînţelegeri, cum le aduce în chip firesc ziua şi le iscă împărţirea lumii, toate merg strună; căci cu vorba cinstită, fie chiar câteodată cam necioplită, neînţelegerea se risipeşte şi apoi domneşte iar pacea. Aş vrea ca tăicuţul să fie o dată martor, într-o împrejurare ca asta. Nu eşti niciodată de faţă şi ne pare adesea rău tuturor fraţilor.

— Nu iubesc plugăria.

— Se-nţelege, se-nţelege. Şi e păcat, de asemenea, că oamenii nu-l văd pe stăpân şi nu-l ştiu veghind la toate muncile, mai ales cei năimiţi, pe care nu poţi pune temei. Aşa mi s-a plâns deunăzi, între patru ochi, fratele meu Iehuda, că de cele mai multe ori oamenii ăştia nu ascut ca lumea roţile treierătorii: neascuţite strivesc doar, în loc să taie. Aşa merge treaba dacă stăpânul nu se arată.

— Trebuie să socotesc întemeiată mustrarea ta.

— Mustrare? Păzească-mi Dumnezeu limba!

E o rugăminte, pe care vlăstarul se încumetă s-o facă în numele celor unsprezece. Şi nici nu trebuie să te speteşti alături de noi, trudind în slujba pământului, munca lui Baal, cine aşteaptă aşa ceva de la tine? Numai buna noastră odihnă s-o împărţi cu noi, la frântul pâinii, când soarele este în culmea bolţii, căci stăm la umbră şi vorbim de câte toate, noi fiii unuia şi a patru femei, şi care ştie ceva povesteşte o glumă sau un vis. În asemenea împrejurări ne-am făcut adesea unul altuia semn cu cotul şi între noi am spus şi am încuviinţat din cap, ce plăcut ar fi, să-l avem şi pe tata printre noi.

— Am să vin o dată.

— Chiui de bucurie! Vino chiar azi şi cinsteşte-ţi feciorii! Munca e pe sfârşite – nu-i vreme de pierdut. Astăzi, va să zică – ne-am înţeles? Nu le spun nimic celor cu ochii roşii, nici nu mă va lua gura pe dinainte faţă de fiii slujnicelor, bucuria să-i copleşească. Copilul însă va ştii, în sinea lui, cui datorează toţi bucuria şi

cine a potrivit frumuşel lucrurile, cu credinţă şi viclenie.

Asta a fost uneltirea lui Iosif. Şi, într-adevăr, la amiază, în acea zi, Iacob şedea la câmp cu fiii săi, sub pânza umbrarului, după ce cercetase gropile pentru grâu şi verificase, la arie, pipăindu-l cu degetul gros, ascuţişul discurilor de la carul-treierătoare. Fraţii erau tare uluiţi. În ultimele zile visătorul nu fusese cu ei la ceasul de odihnă. Acum era iar aici, cu capul în poala tatălui. Era limpede că trebuia să fie aici, dacă venise să-i vadă tatăl, se punea numai întrebarea, ce-l adusese, deodată, aici pe bătrân. Şedeau foarte ţepeni şi tăcuţi, toţi îmbrăcaţi cuviincios, ţinând seama de felul de a fi al lui Iacob. Acesta se mira că nu se arăta defel acel sănătos spirit de familie, care, după cuvintele lui Iosif, ar fi trebuit să fie caracteristica ceasului aceluia. Va fi fost respectul, care-i oprea. Chiar şi Iosif era tăcut. Îi era teamă, deşi sta culcat în poala tatălui şi îşi acoperise, prin prezenţa acestuia, spatele şi-şi

asigurase libertatea cuvântului. În fapt, era îngrijorat pentru visul său şi pentru izbânda lui. Era de-ajuns o singură propoziţie ca să-l povestească şi nu putea fi deloc dezvoltat. Dacă ar întreba cumva Gad: „Asta-i tot?” el ar fi înfrânt. Scurtimea îl ajuta să dea pe faţă totul pe dată, înainte să bage cineva de seamă, şi nimeni nu-l putea întrerupe. Dar efectul asupra spiritelor se putea uşor pierde din pricina unei anumite măreţe puţinătăţi a relatării. Inima îi bătea puternic.

Cât pe ce să piardă prilejul de a-şi mai da lovitura, căci, lumea fiind plictisită, adunarea ameninţa să se spargă mai devreme. Dar s-ar fi putut ca nici asemenea semne să nu fi izbutit să-i înfrângă foarte întemeiata sfială, dacă Iacob nu l-ar fi întrebat până la urmă cu bunătate:

— Ei, dar cum stau lucrurile, parcă am auzit că vă povesteaţi snoave şi vise, stând la umbră în acest ceas?

Fraţii, îl priveau ţintă şi tăceau.

— Da, snoave şi vise! strigă Iosif, emoţionat.

Cum ne mai veneau altă dată uşor la gură, de fiecare dată! Ştie cineva ceva nemaiauzit? întrebă el, cu îndrăzneală, pe cei din jur.

Fraţii îl priveau ţintă şi tăceau.

— Eu însă ştiu ceva, spuse el, şi se ridică cu o expresie serioasă din poala tatălui. Ştiu un vis pe care l-am avut astă noapte pe arie, pe ăsta să-l auziţi, tată şi fraţilor, şi să vă minunaţi. Am visat, reluă el, şi se opri, ca împiedicat. Şi deodată mâinile şi picioarele i se răsuciră într-un chip îngrijorător, ceafa şi umerii i se ridicară, zvâcnind întruna şi schimbându-i toată înfăţişarea. Îşi plecă fruntea şi zâmbetul de pe buze părea să vrea să scuze şi să înfrumuseţeze faptul că dintr-odată i se vedea numai albul ochilor.

— Am visat, repetă el gâfâind, şi am văzut în vis – asta am văzut: Soarele, luna şi unsprezece *kokabimi* alcătuiau curtea mea. Veneau şi se închinau înaintea mea.

Nimeni nu se clinti. Iacob, tatăl, îşi păstră cu străşnicie privirea plecată. Era o tăcere adâncă,

iar în tăcerea aceasta se iscă un zgomot rău, tainic, dar care se impunea auzului. Era scrâşnetul din dinţi al fraţilor. Cei mai mulţi scrâşneau ţinând buzele strânse. Dar Simeon şi Levi scrâşneau rânjindu-şi dinţii.

Iacob auzi scrâşnetul. Nu se poate şti dacă şi Iosif îşi dădu seama de el. Zâmbea de unul singur, cu capul plecat pe umăr, modest şi meditativ. Le spusese totul, acum n-aveau decât să facă ce voiau cu visul lui. Soarele, luna şi stelele, unsprezece la număr, i se închinaseră. N-aveau decât să chibzuiască la asta.

Iacob privi cu teamă în jur. Găsi ce aşteptase: zece perechi de ochi îl fixau, stăruitor şi sălbatic. Se concentră şi se prefăcu puternic. Pe un ton cât putu mai aspru, glasul său se ridică din spatele băiatului:

— Iehosif! Ce vis mai e şi ăsta, care ţi s-a arătat, şi ce să însemne asta, că tu visezi neghiobii şi ni le povesteşti? Să vin eu şi mama ta şi fraţii tăi să te adorăm? Mama ta e moartă – cu asta începe

nerozia, dar e departe să se încheie cu atât. După o judecată omenească, ce ne înşiri tu aici este atât de lipsit de noimă, încât ai fi putut tot atât de bine bâigui „aulasaulalacaula”, ar fi sunat la fel. Sunt mâhnhit în sufletul meu că tu, la şaptesprezece ani împliniţi, şi cu toată educarea spirituală prin înţelepciunea scrisă, pe care am avut grijă s-o primeşti de la Eliezer, cel mai vechi argat al meu, tot n-ai ajuns departe cu înţelegerea Domnului, încât îţi îngădui să visezi asemenea vise ruşinoase şi-l faci pe măscăriciul în faţa tatălui tău şi a fraţilor. Asta să-ţi fie pedeapsa primită de la mine! Te-aş pedepsi mai aspru, şi poate te-aş părui să te doară, dacă vorbăria ta n-ar fi fost prea copilărească, pentru ca oameni copţi la minte să se simtă atinşi de ea, iar cel cuminte să se poată lăsa ispitit a ţi-o plăti cu asprime. Rămâneţi cu bine, fii ai Liei! Tihneascâ-vă masa, fii ai Zilpei şi al Bilhei!

Cu aceasta se ridică din spatele lui Iosif şi plecă. Discursul-pedeapsă, la care îl siliseră

căutăturile fraţilor, îl costase mult, şi putea doar să spere că îi împăcase pe nemernici. Adevărata mânie, câtă era, fusese stârnită de împrejurarea că Iosif nu-i încredinţase visul numai lui, ci fusese atât de nerod să-i ia pe fraţi de martori. Dacă ar fi vrut anume să-l pună pe tatăl său în încurcătură, gândea Iacob, n-ar fi putut nimeri mai bine. Las că o să-i mai spună între patru ochi ce nu-i putuse spune adineauri şi ghicea prea bine că vicleanul se folosise de fraţi ca apărare împotriva lui şi de el ca apărare împotriva fraţilor. Pe drumul spre casă, îi venea greu să alunge din barbă un zâmbet încântat şi înduioşat de această perfidie. Şi chiar dacă fuseseră sincere îngrijorarea ce se desprindea din dojana sa, în privinţa mântuirii sufletului lui Iosif, ca şi supărarea iscată de înclinarea copilului spre vise şi spre încleştarea profetică, totuşi, amândouă, îngrijorarea şi supărarea, erau doar sentimente slabe, faţă de mulţumirea duioasă şi întrucâtva încrezătoare ce-l cuprindea, gândindu-se la visul trufaş al lui Iosif;

cu totul fără rost se rugă lui Dumnezeu ca visul să fi venit de la El – ceea ce era totuşi o rugăminte tare năstruşnică, dacă, după cum era de crezut, acest vis nu fusese totuşi o joacă, şi tatăl era pe cale să verse lacrimi de dragoste, când se gândea că au fost presimţiri adevărate ale unei viitoare măriri, ce luaseră forma unor închipuiri de vis şi pe care copilul le dezvăluise din naivitate şi fără să-şi dea limpede seama de însemnătatea lor. Slăbiciune de tată! Ar fi vrut să se înfurie când îşi închipuia că el şi toţi ceilalţi ar veni să-l slăvească pe acest pierde-vară. Îi era neplăcut să audă aşa ceva – căci oare nu-l adora?

Cât despre fraţi, abia se depărtă Iacob, că se ridicară toţi ca unul şi ieşiră de sub umbrar. După douăzeci de paşi mânioşi, pe câmp, se opriră pentru o scurtă şi furtunoasă consfătuire. Ruben, cel mai vârstnic, avea cuvântul: el îi învăţă ce aveau de făcut. Trebuiau să plece – asta era. Să plece toţi odată de la vatra părintească, să se surghiunească de bunăvoie. Aceasta va fi, zicea el,

o purtare demnă şi impresionantă şi singurul răspuns cu putinţă din partea lor la această grozăvie. „Să ne depărtăm de Iosif, gândea el, să nu se întâmple vreo nenorocire”. Dar nu-şi rosti gândul, ci se pricepu să dea măsurii propuse caracterul unui protest mândru şi al unei pedepse.

Încă în acea seară vorbiră cu Iacob şi îi vestiră că pleacă. Într-un loc unde se visează asemenea vise şi unde este îngăduit să le povesteşti, fără altă primejdie, decât, la nevoie, poate, dacă iese prost, să fii niţel păruit – într-un asemenea loc, spuseră ei, nu rămân, acolo nu au ce căuta. Strângerea bucatelor, ziceau ei, s-a încheiat cu ajutorul lor de nădejde, acum se vor îndrepta spre Sihem, nu numai cei şase, dar şi ceilalţi patru – toţi zece, căci păşunile Sihemului sunt bune şi grase, acolo vor duce să pască turmele tatălui, cu o nestrămutată credinţă, chiar dacă ea nu a aflat recunoaştere; în tabăra de la Hebron, însă, nu vor mai fi văzuţi, mai ales că acolo se visează în chip cu totul şi cu totul jignitor.

La despărţire, se înclinau şi iar se înclinau, spuneau ei (şi o şi făceau totodată), înaintea lui, tatăl lor, cu veneraţie. Nu trebuiau să se îngrijoreze că l-ar îndurera sau că i-ar stârni măcar păreri de rău prin plecarea lor, căci Iacob, stăpânul, dădea, asta se ştie, zece pe unul.

Iacob îşi plecă fruntea. Începea oare să se teamă, că măreţia sentimentului, în care se complăcea prin imitaţie, ar fi rău privită acolo de unde luase pildă?

CAPITOLUL CINCI
CĂLĂTORIA LA FRAȚI
Cerința

Am auzit: Iacob și-a plecat fruntea când nemulţumiţii s-au lepădat de vatra părintească şi, de atunci, nu a mai ridicat-o decât arareori. Anotimpul care începea acum, aceste luni de jerăgai ce usca tot, şi de cumplită arşiţă asupra întregii ţări – căci se apropia clipa când soarele

începe să dispară, şi cu toate că la vremea aceasta a anului Cea dreaptă i-l dăruise mai demult pe Iosif – în luna Tammuz, spiritul lui Iacob suferea totuşi de obicei sub pustiul mistuitor al acestui sfert de zodiac – : anotimpul deci îi putea de bună seamă încuraja mâhnirea şi totodată să-i fie de folos să şi-o explice sieşi. Adevărata pricină a mâhnirii, însă, era totuşi manifestarea unanimă a fiilor, plecarea lor, acest eveniment de care s-ar spune prea mult, dacă s-ar afirma că l-ar fi îndurerat tare pe Iacob – nu aşa; în inima sa da într-adevăr „zece pe unul”, dar era altceva s-o facă în realitate şi să trebuie să accepte faptul că denunţarea comunităţii de către fraţi se va dovedi ca având un sens definitiv şi că el, Iacob, va rămâne, în loc de doisprezece fii cu doi, ca un trunchi fără crengi. Asta dăuna în primul rând măreţiei sale, pe deasupra, însă, situaţia îi crea o îngrijorată stânjeneală înaintea Domnului; căci Iacob se întreba cât de mare va fi răspunderea ce şi-o va asuma astfel în faţa Domnului, care

planifica providenţa. Nu împiedicase oare Domnul viitorului înţelepteşte, ca toate să meargă doar după inima lui Iacob şi el să devină rodnic numai prin Rahila? Nu l-a făcut El numeros, chiar împotriva voinţei sale, prin viclenia lui Laban, şi nu erau, ei toţi, şi fiii femeilor neiubite, roade ale Binecuvântării şi purtători ai imprevizibilului? Iacob îşi da foarte bine seama că alegerea de către el a lui Iosif era o chestiune particulară şi de inimă, orgolioasă şi încăpăţânată, care nu trebuia decât să intre, prin urmările ei, într-un conflict dăunător cu planurile divine, vaste şi neprecise, pentru a se vădi ca trufie vrednică de pedeapsă. Aceasta însă părea tocmai să se întâmple: căci chiar dacă prostia lui Iosif va fi fost cauza nemijlocită a conflictului şi Iacob i-ar fi purtat supărare pentru asta, totuşi nu se înşela asupra faptului că el, şi nimeni altul, avea să răspundă pentru această prostie înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Certându-se cu Iosif, se certa cu sine însuşi. Dacă se întâmplase o nenorocire, băiatul

nu fusese decât mijlocitorul ei, iar răspunderea o purta inima iubitoare a lui Iacob. La ce ar fi slujit, să-şi ascundă asta? Dumnezeu o ştia şi în faţa lui Dumnezeu nu te puteai ascunde. Să cinsteşti adevărul, asta era moştenirea lui Avram, şi nu însemna decât să nu te înşeli singur în cele pe care Dumnezeu le ştia.

Acestea au fost consideraţiile de conştiinţă la care Iacob s-a dedat în perioada de după strângerea grâului şi care i-au determinat hotărârile. Inima lui făptuise răul; trebuia să se înfrângă, încât, din obiectul răsfăţat al slăbiciunii sale, ce fusese unealta răului, să facă şi unealta împăcării şi să-i impună în acest scop cerinţe, să-l ia de scurt, ca ispăşire pentru el şi pentru propria-i inimă. De aceea îl strigă pe băiat pe un ton destul de ferm, când îl văzu de departe:

— Iosifel

— Iată-mă-s! răspunse cel chemat şi se înfăţişă îndată înaintea tatălui. Căci se bucura că-l strigase, deoarece, de la plecarea fraţilor, tatăl îi

vorbise puţin şi el, necugetatul, rămăsese de la acea ultimă întâlnire cu fraţii, cu o stinghereală plină de presimţiri.

— Ascultă, spuse Iacob, prefăcându-se, din oarecare pricini, a fi cu gândul aiurea; clipind din ochi şi prefirându-şi barba prin mână adăugă: Fraţii tăi, oare ce-i cu ei, nu pasc fiii mei cei mai mari turmele, laolaltă, în valea Sihem?

— Ba da, răspunse Iosif, aşa parcă îmi amintesc şi eu, şi dacă nu mă înşală memoria, au vrut o dată să plece toţi împreună spre Sihem, să-ţi păzească turmele, că sunt păşuni grase acolo, iar valea asta de aici nu poate hrăni toate turmele tale.

— Aşa este, întări Iacob, şi asta-i pricina pentru care te-am chemat. Căci nu aud nimic de fiii Liei şi am rămas fără ştiri de la copiii slujnicelor. Nu ştiu cum stau lucrurile pe păşunile de acolo, dacă Binecuvântarea lui Isaac a fost cu ei la fătatul de vară, sau dacă gălbează şi căpiala îmi pustiesc avutul. Nu ştiu nimic de sănătatea

copiilor mei, fraţii tăi, şi n-am auzit dacă se bucură în pace de dreptul de păşunat pe imaşurile ce ţin de oraş, unde, cum îmi amintesc, s-au petrecut cândva istorii urâte. Asta mă pune pe gânduri şi, chibzuind la toate astea, am hotărât să te trimit la ei, ca să-i saluţi din partea mea.

— Sunt gata! strigă Iosif din nou. Îi zâmbi lui Iacob cu toţi dinţii şi bătu, aproape ţopăind de atâta zel, pământul cu călcâiele.

— Dacă stau să socotesc, urmă Iacob, mergi pe al optsprezecelea an de la naşterea ta şi este timpul să fii apucat ceva mai aspru şi să ţi se pună la încercare bărbăţia. De aici, hotărârea mea să-ţi încredinţez această misiune şi călătorie, anume, să pleci de la mine, pentru scurt timp, la fraţii tăi, ca să-i întrebi de toate câte nu le ştiu şi să te întorci înapoi la mine, cu ajutorul lui Dumnezeu, în zece sau nouă zile şi să-mi spui ce-ai aflat.

— Sunt gata! exclamă Iosif, încântat. Ce-i trece prin gând tatii, stăpânului meu, e numai aur şi argint! Am să fac o călătorie prin ţară, am să

poposesc pe la fraţii mei şi am să mă îngrijesc ca totul să fie în bună rânduială în valea Sihem, asta, da, petrecere! Dacă mi s-ar fi îngăduit să-mi doresc ceva, după placul inimii mele – asta ar fi fost şi nu altceva!

— Tu să nu te îngrijeşti de buna rânduială de la fraţii tăi! Sunt ei destul de bărbaţi să se îngrijească singuri de asta, şi n-au nevoie de copil. Şi nici nu este ăsta gândul cu care te trimit. Ci să te pleci înaintea lor cu purtare frumoasă şi cuviinţă şi să spui: „Am venit cale de mai multe zile să vă salut şi să vă întreb de sănătate, din propriul meu îndemn, precum şi trimis de tata, căci ne-am întâlnit în această dorinţă”.

— Dă-mi-l pe Paroş, să-l călăresc! Are picioare înalte şi e puternic şi ciolănos, căci seamănă cu fratele meu, Isahar.

— Spune-le că te-ai făcut bărbat, răspunse Iacob după o pauză, că te bucuri de această călătorie şi de îndatorirea ce ţi-am încredinţat-o şi nu socoţi ca o cerinţă ciudată, să pleci de la mine

pentru un număr de zile, astfel încât luna să se schimbe dintr-o secere în jumătate rotund, fără să te văd. Spune însă fraţilor tăi: „Tata a vrut-o”.

— Mi-l dai pe Paroş?!

— Trebuie să te iau din scurt, la anii tăi, dar măgarul Paroş nu ţi-l dau, căci este încăpăţânat, şi mai focos decât mintos. Mult mai bună pentru tine va fi Hulda cea albă, măgăriţa, atentă şi prietenoasă, şi tare frumoasă, când călătoreşti între oameni, pe ea să călăreşti. Ca să-ţi dai însă seama că te cred în stare de ceva şi ca să-şi dea seama şi fraţii, poruncesc să faci singur călătoria, de aici până în câmpia Sihemului. Căci nu-ţi dau argaţi, să-i ai la drum, şi nu-i cer lui Eliezer să te însoţească. Ci să călătoreşti de unul singur, pe răspunderea ta, şi să le spui fraţilor: „Vin la voi singur, pe un măgar alb, să vă văd, aşa a vrut tata”. Atunci s-ar putea să nu trebuiască să faci calea întoarsă, spre mine, tot de unul singur, ci fraţii tăi să te însoţească toţi sau numai câţiva. În orice caz ăsta mi-e gândul ascuns, trimiţându-te

acolo.

— Las că o potrivesc eu, făgădui Iosif, şi mă prind să ţi-i aduc înapoi, încât vreau să-ţi fiu chezaş şi îndrăznesc să-ţi spun: Nu mă mai întorc decât doar dacă ţi-i aduc!

Trăncănind aşa, fără rost, Iosif dănţuia în glumă cu tatăl şi jubila către Ia, că avea să facă o călătorie pe propria răspundere şi să vadă lumea. Apoi alergă la Beniamin şi la Eliezer, bătrânul, să le povestească şi lor. Iacob însă se uita, dând din cap, după băiat, şi vedea bine că dacă putea fi vorba aici de o cerinţă, pe el îl privea şi că numai pe sine se lua din scurt. Dar oare nu aşa trebuia să fie şi nu o cerea chezăşia inimii sale pentru Iosif? Că n-avea să vadă copilul un număr de zile, asta îi părea o ispăşire de-ajuns de mare pentru vina sa; nici nu visa măcar şi n-avea niciun fel de idee ce se înţelegea la loc înalt prin „luat din scurt”. Iacob se aştepta ca Iosif să dea greş în misiunea sa, în sensul că întrevedea posibilitatea ca acesta să se întoarcă fără fraţi. Cealaltă ipoteză, cumplită nici

n-o putea concepe; pentru propria sa siguranţă elimina de aici destinul. Deoarece toate se petrec altfel decât au fost gândite, fatalitatea este foarte stânjenită de gândurile speriat-anticipatoare ale oamenilor, care seamănă cu un exorcism. De aceea, fatalitatea paralizează forţa îngrijorată a imaginaţiei, îngăduindu-i să se gândească la orice, numai nu la fatalitate, care se sustrage astfel posibilităţii de a fi deviată de gândurile ce încercau s-o prevadă şi-şi păstrează toată spontaneitatea şi forţa de izbire.

În timpul micilor pregătiri, cerute de plecarea lui Iosif, Iacob simţi că îi revin în amintire, în chip meditativ-semnificativ, trecute zile ale destinului: îşi aminti cum Rebeca îl pregătise pe el de plecarea de acasă, după înlocuirea pusă la cale de ea, când cu Binecuvântarea, şi sufletul lui era plin de sentimentul solemn al repetării. Trebuie spus că încerca aici o suprapunere îndrăzneaţă; căci rolul său nu putea fi asemuit cu rolul Rebecăi, această

mamă curajoasă, care, cu bună ştiinţă, îşi jertfise inima, pusese la cale înşelătoria cu Binecuvântarea şi apoi îl trimisese pe preferatul ei între străini, conştientă fiind că, probabil, nu-l va mai vedea vreodată. Tema comporta felurite variante. Lucrurile stăteau aşa, că şi Iosif trebuia să plece de acasă în faţa furiei fraţilor înşelaţi, dar nu fugea de furia lor, ci Iacob îl trimitea, ca să zicem aşa, în braţele lui Esau: scena de pe malul Iabocului era cea la care se gândise şi a cărei repetare era atât de grăbit s-o provoace, extrema umilire, împăcarea formală – abia suficientă şi plină de reticenţe, plasturele peste rana ce nu se închide, aparenta împăcare între cele ce nu erau de împăcat. Bătrânul demn şi moale era foarte departe de Rebeca, în hotărârea ei activă, care îşi asuma răspunderea faptelor sale. Ceea ce urmărea Iacob cu trimiterea lui Iosif nu era decât restabilirea situaţiei anterioare – care se dovedise doar, îndeajuns, cu neputinţă de menţinut; căci nimeni nu se îndoieşte, desigur, că, după

întoarcerea celor zece, ar fi continuat fără leac vechiul joc, alcătuit din slăbiciunea lui Iacob, aroganţa oarbă a lui Iosif şi jignirea de moarte a fraţilor, ce ar fi trebuit să ducă, în chip necesar, la aceleaşi rezultate.

Oricum, fiul cel mai drag era gătit de drum din pricina conflictului dintre fraţi: într-atât era repetare, şi Iacob avu grijă să mai fie o asemănare, hotărând plecarea călare a lui Iosif la începutul dimineţii, încă înainte de răsăritul soarelui, pentru că, la timpul său, aşa fusese. Abia dacă mai era el, Iacob, la această despărţire; era mult mai curând Rebeca, era mamă. Multă vreme îl ţinu strâns pe cel ce pleca, murmură formule de binecuvântare lângă obrazul lui, luă o amuletă ce atârna de propriu-i gât şi i-o puse fiului, îl strânse iar la piept şi se purtă, în toate, ca şi cum Iosif ar trebui să plece pe cine ştie cât timp sau pentru totdeauna, cale de şaptesprezece zile sau mai mult, spre Naharain, în sălbatica străinătate, în timp ce băiatul, peste măsură de încărcat cu de

ale gurii, se pregătea, spre cea mai mare plăcere a lui, să se repeadă, pe drumuri sigure, spre Sihemul nu prea depărtat. Aici se vede că omul se poate comporta disproporţionat cu situaţia, dacă se ia ca scară de referinţă propria sa conştiinţă, în timp ce comportamentul lui, privit din unghiul de vedere al destinului ce-i este necunoscut, apare chiar foarte potrivit. Aceasta poate deveni o consolare când conştiinţa se luminează şi aflăm care fusese intenţia destinului. De aceea oamenii n-ar trebui niciodată să se despartă cu uşurinţă, pentru ca, în anumite împrejurări, să-şi poată spune: Măcar l-am mai strâns bine la piept.

E zadarnic să spunem, că aceste cuvinte de despărţire în dimineaţa plecării, lângă Hulda bine încărcată, împodobită cu flori multicolore de lână şi cu mărgele de sticlă, erau doar ultimele, că fuseseră precedate de numeroase sfaturi, recomandări şi oprelişti: Iacob îl învăţase pe băiat drumul şi popasurile sale, pe cât le ştia de exact, atrăgându-i luarea-aminte, cum fac mamele, nu

cumva să se încălzească prea tare, sau să răcească, îi spuse numele unor bărbaţi şi ale unor rude prin credinţă la care călătorul putea înnopta, îi interzise cu desăvârşire, dacă ar trece cumva prin Urusalim şi ar vedea, lângă templul lui Baal, căsuţele celor închinate zeului, care ţes acolo pentru Aşera, să schimbe cu vreuna dintre ele măcar o vorbă şi, înainte de toate, îl îndemnă stăruitor să se poarte deosebit de cuviincios faţă de fraţi; n-ar putea strica, îl sfătuise el, dacă Iosif s-ar arunca de şapte ori la pământ înaintea fraţilor şi li s-ar adresa, iarăşi şi iarăşi, spunându-le „stăpânii mei” – atunci aceştia se vor hotărî poate să mănânce cu Iosif dintr-o strachină şi nu se vor mai despărţi de el cât or trăi.

Multe dintr-acestea Iacob-Rebeca le mai repetă la ultimul salut de despărţire, când se crăpa de ziuă, înainte de a-i îngădui băiatului să se salte peste măgăriţă şi, îndemnând-o cu un plescăit din limbă, să se îndrepte spre miazănoapte. Bătrânul merse chiar o bucată de

drum, vorbind, pe lângă Hulda, care dimineaţa era tare vioaie – dar nu putu ţine pasul şi se opri, renunţând cu inima mai grea decât s-ar fi căzut. Prinse o ultimă fulgerare a dinţilor fiului, ce râdea întorcând capul înapoi, şi ridică mâna spre el. Apoi o cotitură a drumului îi răpi privirilor făptura acestuia şi nu-l mai văzu pe Iosif, ce plecase, călare pe măgar.

Iosif călătorește spre Sihem

Iosif deci, care nu mai era vizibil ochiului părintesc, dar se simţea tare bine unde se afla şi mulţumit de sine, înainta în trap, aşezat în spate de tot pe crupa animalului, cu picioarele zvelte, arse de soare, întinse înainte şi bustul aruncat îndrăzneţ înapoi, în lumina mângâietoare a dimineţii, pe drumul spre Bet-Lahem, prin ţinutul de munte. Starea lui sufletească se potrivea nespus de bine cu împrejurările ce puteau fi recunoscute, iar faptul că tatăl lui dăduse

despărţirii un caracter nepotrivit clipei era privit de el cu voioasă îngăduinţă şi cu răsfăţ, inima lui nefiind cu nimic îngreunată de conştiinţa că, la această primă despărţire, jucase o festă grijii părinteşti.

Într-adevăr, Iacob vorbise pe larg despre felul cum trebuia să se poarte cel ce pleca la drum şi nu uitase nicio poruncă şi niciun îndemn; numai un lucru pierduse din vedere, din vina unei ciudate şi nu cu totul de iertat scăpări, uitase să-i ceară băiatului o grijă şi cruţare cât se poate de trebuincioase, dar nu se gândise la ele până ce obiectul, pe care ar fi trebuit să-l privească interdicţia, i s-a înfăţişat din nou, în chip îngrozitor, dinaintea ochilor: nu-i poruncise să lase acasă vălul-*ketônet*, iar Iosif folosise această uitare, tăcând cu viclenie. Îl luase cu sine. Ardea în asemenea măsură de nerăbdare să se arate, înfăşurat în el, restului lumii, încât de-a dreptul tremurase, că tatălui său i-ar putea da prin cap, în ultima clipă, această oprelişte, ba, socotim chiar

cu putinţă ca, în acest caz, să-l fi minţit pe bătrân şi să fi spus că sfânta horbotă ar fi în sipet, în timp ce în adevăr se afla ascunsă printre lucrurile luate la drum. De spinarea măgăriţei sale, Hulda cea albă ca laptele, în vârstă de trei ani, o făptură fermecătoare, înţeleaptă şi blândă, deşi cu înclinaţie spre şotii nevinovate, cu acel umor înduioşător, care lasă câteodată să se întrevadă caracterul lăuntric al creaturii, cu expresive urechi catifelate şi un ciuf lânos pe frunte, plin de tot hazul, ce creştea în jos până la ochii mari de-o paşnică veselie, ale căror colţuri se umpleau prea curând de muşte – de spinarea măgăriţei atârnau, de o parte şi de alta, cele mai felurite lucruri trebuincioase călătoriei şi de-ale gurii: burduful de capră cu lapte acru subţire, împotriva setei, coşuri cu capac şi vase de lut conţinând copturi cu fructe sau griş, boabe felurite, măsline sărate, castraveţi, ceapă prăjită şi brânzeturi proaspete. Acestea toate şi altele încă, menite să slujească propriei înfruptări a călătorului şi ca daruri pentru fraţi, au

fost amănunţit cercetare de tată; într-un singur sac nu se uitase, de altfel din vechime, cel mai obişnuit obiect luat la drum. Era o bucată rotundă de piele, ce slujea drept faţă de masă, ba, de fapt, chiar de tăblie a mesei, cu inele metalice cusute pe margini. Chiar şi beduinul din pustie o folosea, ba mai ales el, care o născocise. Prin inele trăgea o sfoară şi, când pornea la drum, îşi agăţa de şaua animalului, masa, devenită sac. Aşa făcuse şi Iosif, iar în ea vârâse, cu o hoţească bucurie, *ketônet*-ul.

La ce bun îi aparţinea şi era moştenirea sa, dacă nu se putea arăta cu vălul, când călătorea prin lume. Aproape de casă, pe câmp şi pe drumuri, oamenii îl cunoşteau şi îl strigau bucuroşi pe nume. Mai departe, însă, la depărtare de câteva ceasuri, când nu-l mai cunoşteau, era bine să nu-i lase a vedea numai după bogăţia proviziilor sale, că flăcăul ce trecea călare era un om ales. De aceea, mai cu seamă că soarele se şi ridicase pe cer, scoase afară minunăţia de văl şi şi-l puse după plac, ferindu-şi cu el capul, astfel că

acea cunună de mirt, pe care o purta ca de obicei, nu-i mai stătea pe păr, ci deasupra vălului ce-i încadra faţa.

În acea zi nu mai ajunse la locul pentru care se împodobise astfel şi unde gândea, la îndemnul înduioşat al lui Iacob, cât şi din propria-i dorinţă, să zăbovească, să aducă jertfe şi să se roage; şi totuşi de la Ret-Lahem, unde poposi peste noapte, la un bărbat dintre prietenii lui Iacob, un dulgher care credea în Dumnezeu, nu mai era până acolo decât un drum scurt de ţară. A doua dimineaţă, însă, după despărţirea de gazdă, soţia şi calfele lui, ajunse curând la acel loc şi Hulda aşteptă sub dudul proptit, în timp ce Iosif, înfăşurat în vălul nupţial moştenit, se ruga şi-şi aducea libaţiunile înaintea pietrei ce fusese ridicată cu ani în urmă, aici, la margine de drum – piatră memorială pentru Dumnezeu, căruia ar fi trebuit să-i amintească ce făptuise odată aici.

Era liniştea de dimineaţă între dealurile cu vii şi micile ogoare pietroase şi nu începuseră încă

să treacă drumeţi pe drumul spre Urusalim. Un vânticel se juca şăgalnic prin frunzişul lucios al copacului. Priveliştea era paşnică, iar mormântul în care Iacob o culcase cândva pe copila lui Laban primi în tăcere darurile şi rugăciunile fiului. Iosif puse apă dinaintea pietrei şi pâine cu stafide, sărută pământul, sub care odihnea cea atât de dornică să ajute, şi se ridică iarăşi, cu mâinile înălţate, cu ochii şi buzele, moştenite de la Rahila, îndreptate spre cer, pentru a murmura incantaţii şi cuvinte de adorare. Nimic nu răspunse din adânc. Trecutul tăcea, ferecat în nepăsare, neputincios să se îngrijoreze. Ceea ce era prezent aici din acest trecut, era Iosif însuşi, care purta vălul de mireasă al Rahilei şi-şi înălţa ochii ei spre cer. Nu l-ar fi putut certa şi preveni moştenirea dinspre partea mamei, ce o avea în carnea şi sângele lui, care vieţuia în el? Nu, moştenirea era încremenită acolo, în faţa prostiei, oarbe şi răsfăţate, a băiatului şi nu putea vorbi.

Iosif îşi urmă aşadar voios calea, pe drumuri

şi pe poteci de munte. Era cea mai izbutită călătorie de pe lume; niciun ghinion şi nicio întâmplare neprevăzută nu-i stânjeniră fericirea. Nu se putea spune chiar că pământul i-ar fi sărit în întâmpinare, dar se aşternea cu bucurie dinaintea lui şi-l saluta voios, cu ochii şi gurile oamenilor, oriunde ajungea. De mult nu-l mai ştiau pe Iosif însuşi, dar tipul lui era nespus de preţuit în aceste părţi şi, mai ales prin forţa vălului, ivirea sa le stârnea bunăvoinţă şi bucurie tuturor celor care îl vedeau, mai ales femeilor. Şedeau, alăptând copii, în lumina crudă a soarelui, în faţa zidurilor din chirpici ce străjuiau satele, şi care aveau deschizături din loc în loc; şi senzaţia plăcută, provocată de suptul copilului, era sporită de vederea gingăşiei şi frumuseţii ce trecea călare.

— Sănătate, ochi frumoşi! îi strigau ele. Binecuvântată fie cea care te-a născut, inimioară!

— Sănătate deplină! le răspundea Iosif şi le arăta râzând dinţii.

— O mie de mulţumiri! mai strigau în urma lui. Astarot să te ocrotească! Semeni cu una dintre gazelele ei!

Căci toate se închinau zeiţei şi numai la slujba Aşerei le sta capul.

Unele îl luau, tot din pricina vălului, dar şi din pricina bogatelor provizii, chiar drept zeu şi se arătau dornice să i se închine. Dar aşa ceva se întâmpla numai la ţară, nu în oraşele înconjurate de ziduri, cărora le zicea Bet-Şemeş ori Chiriat-Ain, ori CheremBaalat ori altcum, la ale căror eleşteie sau pieţe sta de vorbă cu oamenii, ce se buluceau curând în număr mare în jurul lui. Căci le stârnea mirarea printr-o cultură pe placul orăşenilor, le vorbea de miracolele numerice ale Domnului, de eoni, de tainele pendulului şi de popoarele lumii, le mai povestea, ca să se simtă măguliţi, despre târfa din Uruc, care-l învăţase pe omul pădurii să se poarte civilizat – şi vădi, în toate acestea, atât farmec al vorbirii şi o formă atât de plăcută, încât între ei ajunseră la

încheierea că s-ar prea putea să fie slujbaşul stăpânitorului unui oraş sau cel ce îi aminteşte vreunui mare rege ce treburi îi stau în faţă.

Străluci prin cunoştinţe de limbă, dobândite cu ajutorul lui Eliezor, şi vorbi hitită, sub poartă, cu un bărbat din Hati, mitană, cu unul din miazănoapte, şi câteva cuvinte egiptene cu un neguţător de vite din Deltă. Nu ştia el multe, dar unul isteţ la minte vorbeşte cu zece cuvinte mai bine decât un prost eu o sută şi Iosii se pricepea să trezească, dacă nu la interlocutorul său, cel puţin la ascultătorii din jur, impresia unui talent poliglot deosebit. Unei femei ce visase un vis de groază i-l tălmăci în faţa tuturor, la fântână. Se făcea că fecioraşul ei, un băieţel de trei ani, crescuse deodată mai mare decât ea însăşi şi avea barbă. Asta înseamnă, îi spuse Iosif, lăsând în clipa aceea să i se vadă albul ochilor, că fiul ei o va părăsi curând, că avea totuşi să-l vadă iar, dar abia peste mulţi ani, ca bărbat adult cu barbă… Cum femeia era foarte săracă şi se putea să fie

silită să-şi vândă fiul ca sclav, tâlcuirea visului părea de crezare, şi oamenii admirau îmbinarea de frumuseţe şi înţelepciune întruchipată de tânărul călător.

Mereu îl pofteau câte unii la ei acasă, să le fie oaspete pentru câteva zile. El însă nu zăbovea mai mult decât cerea cuviinţa şi respecta, pe cât se putea, rânduiala călătoriei hotărâte de tatăl său. Din cele trei nopţi ce despărţeau cele patru zile de călătorie ale lui, mai petrecu una într-o casă, ca oaspete al unui argintar, Abisai pe nume, care îl vizitase pe vremuri pe Iacob şi ţinea la Dumnezeul lui Avraam, ce-i drept nu necondiţionat şi exclusiv, dar resimţea o mare simpatie faţă de El şi scuza faptul că făurea idoli din metalul lunar cu aceea că trebuia totuşi să trăiască. Iosif îi recunoscu, pe un ton de om de lume, acest drept şi dormi sub acoperişul lui. A treia din scurtele nopţi o petrecu în aer liber, într-un crâng de smochini, unde-şi făcuse culcuşul; căci din pricina căldurii cumplite se odihnise ziua

şi sosi la al treilea popas atât de târziu, încât nu mai vru să ceară să fie primit în vreo casă. Asemănător o păţi şi la urmă, când era foarte aproape de ţinta sa. Căci şi orele amiezii celei de-a patra zi le petrecuse, silit de soare, odihnindu-se şi, deoarece în timpul zilei dormise sub copaci şi abia spre seară se pornise iarăşi, s-a întâmplat că se şi făcuse a doua veghe de noapte când a ajuns în valea strâmtă a Sihemului. Pe cât de bine se desfăşurase însă călătoria până atunci, din ceasul în care a intrat aici, în vale, şi a văzut, în lumina lunii ce mai plutea pe cer ca o barcă scobită, oraşul împrejmuit de ziduri, cu cetatea şi templul, întinzându-se pe coasta munţilor Garizim, a fost o nebunie şi o uneltire diavolească – din acea clipă nimic nu a mai mers bine, ci totul strâmb şi anapoda cum nu se poate mai rău, astfel încât Iosif s-a simţit înclinat să pună în legătură această schimbare a toanelor destinului cu bărbatul întâlnit în acea noapte înaintea Sihemului şi care i s-a impus să-i fie călăuză, pentru ultimul scurt

răstimp dinainte de schimbarea tuturor lucrurilor.

Omul de pe câmp

Stă scris că ar fi rătăcit în câmp. Dar ce înseamnă aici „a rătăci”? Oare tatăl să fi aşteptat prea mult de la el şi tânărul Iosii se descurcă atât de prost, încât greşi şi se rătăci? Defel. A rătăci nu înseamnă a se rătăci şi dacă unul caută ce nu se află, nu trebuie să greşească pentru a nu găsi. Iosif petrecuse la Sihem, în vale, mai mulţi ani pe când era băieţel şi ţinutul nu-i era străin, chiar dacă nu-l recunoştea decât într-un fel de familiaritate de vis şi chiar dacă, atunci, era noapte şi lumină palidă de lună. Iosif nu se rătăci, ci căută; şi deoarece nu găsi, căutarea lui deveni rătăcire în gol. În noaptea tăcută, ducându-şi animalul de căpăstru, pribegea prin întinderea vălurită de păşuni şi ogoare, la care munţii priveau întunecaţi în lumina stelelor, şi gândea: „Unde ar putea fi fraţii?” Întâlnea el ţarcuri de oi,

în care animalele adunate dormeau de-a-mpicioarele; dar nu ştia dacă erau oile lui Iacob şi oameni nu se aflau acolo – tăcerea era ciudată.

Atunci auzi un glas, al unui bărbat ce-l întreba ceva, paşii lui nu-i simţise venind din spate, îl ajunsese însă din urmă pe Iosif, astfel că era lângă el. Dacă i-ar fi venit în întâmpinare, Iosif l-ar fi întrebat, aşa însă bărbatul nu se lăsă întrebat, ci întrebă el.

— Pe cine cauţi?

El nu întrebă: „Ce cauţi aici?”, ci simplu: „Pe cine cauţi?” şi se poate că acest fel hotărât de a întreba îl făcuse pe Iosif să răspundă destul de copilăreşte şi de negândit. De altfel băiatul era şi foarte obosit, şi bucuria lui de a fi întâlnit un om, în această noapte afurisită de rătăcire, era atât de mare, încât făcu din acest bărbat, tocmai pentru că era un om, obiectul unei încrederi lipsite de noimă şi de o duioasă naivitate. Spuse:

— Pe fraţii mei îi caut. Spune-mi, rogu-te, om bun, unde-şi pasc oile?

„Bunul” om nu luă în seamă naivitatea acestei rugăminţi. Părea a fi în situaţia de a trece peste asta şi nici nu-i atrase atenţia celui ce căuta asupra lămuririi sale neîndestulătoare. Răspunse:

— Aici, deocamdată, nu sunt, şi nici măcar pe aproape.

Tulburat, Iosif îl privea dintr-o parte. Îl vedea foarte bine. Bărbatul nici nu era încă, de fapt, bărbat în sensul cel mai deplin al cuvântului, fiind numai cu câţiva ani mai în vârstă decât Iosif, dar mai înalt, ba chiar lung; era îmbrăcat într-un veşmânt de in fără mâneci, încreţit şi ridicat de cingătoare, lăsând astfel genunchii descoperiţi, pentru a putea umbla lesne; purta şi o manteluţă aruncată peste un umăr. Capul lui, pe un gât cam umflat, era mic pe lângă trup; avea părul castaniu, ce acoperea parte din frunte cu o buclă pieptănată de-a curmezişul până la o sprânceană. Nasul era mare, drept şi puternic, distanţa dintre el şi gura mică, roşie, foarte neînsemnată, adâncitura de sub gură, însă, era atât de moale şi de pronunţată,

încât bărbia, proeminentă, amintea un fruct rotund. Străinul întoarse capul, înclinându-l întrucâtva cu afectare, privind peste umăr, de sus, cu o cuviinţă obosită, la Iosif, din ochi nu lipsiţi de frumuseţe, dar doar întredeschişi, cu o expresie somnoroasă, vagă, cum ni se pare când cineva nu clipeşte cât trebuie. Braţele lui erau rotunde, dar gălbejite şi destul de lipsite de vlagă. Purta sandale şi un toiag, pe care vădit şi-l tăiase singur pentru drumeţie.

— Aici deocamdată nu sunt? repetă băiatul. Cum se poate? Au spus atât de hotărât, când au plecat de acasă, că ei, toţi laolaltă, se strămută la Sihem. Oare îi cunoşti?

— Întrucâtva, îi răspunse însoţitorul. Cât este de trebuinţă. O nu, foarte apropiat nu sunt de ei, nu prea mult. Oare de ce îi cauţi?

— Pentru că tata m-a trimis să-i salut şi să văd de buna rânduială a lucrurilor la ei.

— Ce spui! Eşti, adică, un trimis. Şi eu tot asta sunt. Fac deseori drumuri ca trimis, cu

toiagul meu. Dar sunt şi călăuză.

— Călăuză?

— Da, fireşte. Îi călăuzesc pe călători şi le deschid drumurile, asta mi-e menirea, şi de aceea ţi-am vorbit primul şi te-am întrebat, văzând că zadarnic cauţi.

— Pari a şti că fraţii mei nu sunt aici. Oare ştii însă şi unde sunt?

— Cred şi eu.

— Atunci spune-mi şi mie!

— Ţi-e chiar atât de dor de ei?

— De bună seamă, vreau să ajung la ţinta mea, adică la fraţii la care m-a trimis tata.

— Bine, am să-ţi arăt ţinta. Când am trecut pe aici rândul trecut, într-una din soliile mele, cu câteva zile în urmă, i-am auzit pe fraţii tăi zicând: „Haide, să ne mutăm cu o parte din oi la Dotan, să mai schimbăm locurile!”

— La Dotan?

— De ce nu, Dotan? Le-a intrat în cap şi au făcut-o! Păşunea e înmiresmată la Dotan şi

locuitorii de pe deal sunt bucuroşi de negoţ: ei cumpără corzi, lapte şi lână. Ce te minunezi?

— Nu mă minunez, că nu e minune. Dar e o zodie rea. Eram atât de sigur că îi voi găsi pe fraţi aici.

— Se pare că nu prea eşti învăţat să nu meargă toate lucrurile după placul tău? îmi pare că eşti un fecioraş al mamei.

— N-am mamă, replică Iosif amărât.

— Nici eu, zise străinul. Dar un fecioraş al tatii tot pari a fi.

— Las-o baltă, răspunse Iosif. Mai bine dă-mi un sfat: ce să fac?

— Nimic mai simplu. Pleci la Dotan.

— Dar e noapte şi suntem obosiţi, Hulda şi cu mine. Până Ja Dotan, asta o ştiu, este un drum destul de lung. Cu odihnă cu tot, cale de o zi.

— Sau de o noapte. De vreme ce ai dormit ziua sub copaci, trebuie să foloseşti noaptea ca să-ţi ajungi ţinta.

— Cum ştii că am dormit sub copaci?

— Ei, iartă-mă, am văzut-o. Treceam, ţinându-mă în toiagul meu, pe unde erai tu culcat, şi te-am lăsat în urmă. Acum te-am găsit aici.

— Nu ştiu drumul la Dotan, mai ales noaptea, se jeli Iosif. Tatăl meu nu mi l-a descris.

— Fii deci bucuros, răspunse bărbatul, că am dat de tine. Eu sunt călăuză şi am să te călăuzesc, dacă vrei. Îţi deschid cărările spre Dotan fără nicio plată, căci tot trebuie să merg într-acolo, cu soliile ce le duc, şi te călăuzesc pe drumul cel mai scurt, dacă te învoieşti. Putem călări cu rândul pe măgarul tău. Frumos animal, zise el şi cătă spre Hulda cu ochii lui abia întredeschişi, a căror privire vădea o silă atât de obosită, încât se ciocnea cu totul cu spusele lui. Frumos ca tine. Doar că are chişiţele prea slabe.

— Hulda, spuse Iosif, este, alături de Paroş, cel mai bun măgar în grajdul lui Israil. Nimeni n-a spus vreodată că ar avea chişiţele prea slabe.

Străinul se strâmbă.

— Ai face mai bine, zise el, să nu mi te

împotriveşti la vorbă. Căci este de cele mai multe ori fără rost; de pildă, fiindcă eşti la mâna mea pentru a ajunge la fraţii tăi şi, al doilea, pentru că sunt mai în vârstă ca tine. Aceste două pricini te vor lămuri. Dacă spun: măgarul tău are chişiţele slabe, apoi sunt slabe, şi nu ai nicio pricină să aperi măgarul, ca şi cum tu l-ai fi făcut, când poţi doar să stai înaintea lui şi să-i spui pe nume. Şi deoarece veni vorba de nume, chiar vreau îndată să te rog să nu-l mai numeşti pe bunul Iacob, înaintea mea, Israil. Asta este necuviincios şi, pentru mine, supărător. Dă-i numele lui firesc şi renunţă la denumiri umflate.

Plăcut nu era bărbatul. Cuviinţa lui lâncedă, vorbind parcă peste umăr, părea gata să se prefacă în fiece clipă într-un arţag, şi asta din pricini la care nu te puteai gândi. Această înclinaţie spre mohoreală era în contradicţie cu bunăvoinţa arătată faţă de cel ce căuta în pustie şi o făcea să-şi piardă într-o măsură preţul, anume în sensul că dădea impresia a nu răspunde unui

imbold propriu. Ori, cumva, fusese doar dornic să găsească un prilej de a călători călare până la Dotan? Fapt este că atunci când se porniră la drum, omul încălecă primul pe măgar şi Iosif umbla lângă el. Jignit de opreliştea de a-i spune tatălui său Israil, zise:

— Dar este numele său de cinste, câştigat printr-o izbândă grea pe malul Iabocului.

— Găsesc vrednic de râs, răspunse celălalt, că tu vorbeşti de izbândă, când de aşa ceva nu poate fi vorba nicicum şi defel. Frumoasă izbândă, de pe urma căreia unul rămâne şchiop din şold pentru toată viaţa şi dobândeşte, ce-i drept, un nume, dar nu chiar al aceluia cu care a luptat. De altminteri, adăugă deodată şi îşi rostogoli foarte ciudat ochii, pe care nu numai că îi deschise mari, dar îi şi roti iute, jur împrejur, de parcă ar fi vrut să se uite saşiu. De altminteri, las-o baltă şi n-ai decât să-l numeşti pe tatăl tău Israil – dinspre partea mea. E îndreptăţit şi împotrivirea mea a fost numai aşa, într-o doară. De asemenea văd,

mai adăugă el, rotindu-şi încă o dată ochii în acelaşi chip, că sunt călare pe măgarul tău. Dacă n-ai nimic împotrivă, am să descalec, ca să urci tu.

Ciudat om. Părea să se căiască de vorbele neprietenoase, dar căinţa lui nu dădea impresia să fie nici pe deplin adevărată, nici întru totul a lui – tot aşa de puţin ca felul lui îndatoritor de a fi. Iosif, în schimb, era binevoitor în chip spontan, din fire, fiind de părere că ciudăţenia o întâmpini cel mai bine cu o cuviinţă sporită. El răspunse:

— De vreme ce mă călăuzeşti şi-mi deschizi din bunătate drumurile spre fraţii mei, ai un drept asupra animalului. Mai rămâi călare, dacă mi-e îngăduit să te rog, o să ne schimbăm mai târziu. Tu ai umblat pe jos toată ziua, pe când eu am putut călări.

— Mulţumesc frumos, răspunse străinul. De fapt, cuvintele tale nu sunt decât cele cuvenite, dar îţi mulţumesc totuşi nespus de mult. Deocamdată, sunt lipsit de anumite înlesniri în călătoria mea, adăugă el şi ridică din umeri. Apoi

întrebă: Oare îţi f ac plăcere călătoriile făcute cu anumite îndatoriri şi ca purtător de veşti?

— M-am bucurat mult, când tata m-a chemat, răspunse Iosif. Dar pe tine cine oare te trimite?

— Ei, ştii că în ţara aceasta se vântură în toate zările mulţi trimişi între stăpânitorii din răsărit şi miazăzi, răspunse tânărul bărbat. Nici nu ştii cine te trimite cu adevărat; porunca trece prin multe guri, şi nu ţi-e de mare folos s-o urmăreşti până la obârşie, trebuie oricum să porneşti la drum. Acum am o scrisoare de înmânat la Dotan, pe care o duc aici, în cuta cingătorii, zise el. Dar văd venind clipa când va trebui să fac şi pe paznicul.

— Pe paznicul?

— Da, nu-mi chezăşuieşte nimeni că nu voi avea de păzit o fântână sau vreun alt loc ce va fi socotit însemnat. Trimis, călăuză şi paznic – împlineşti ce se nimereşte şi după nevoite din acea clipă ale celor ce poruncesc. Dacă-ţi face plăcere şi te simţi, de fapt, potrivit pentru o treabă ca

asta, este o altă întrebare, pe care vreau s-o las necercetată. De asemenea, dacă te învoieşti cu gândurile dintru început, din care iau naştere aceste îndatoriri. Vreau să las, cum am spus, aceste întrebări fără răspuns, dar, între noi fie zis, e la mijloc multă stăruinţă de neînţeles. Îi iubeşti pe oameni?

Întrebase pe neaşteptate şi totuşi pe Iosif întrebarea nu-l miră; căci tot felul de a vorbi obosit-posomorât al călăuzei sale era al unui ins nemulţumit, dispreţuitor faţă de oameni şi plictisit că trebuie să-şi vadă de treabă între ei. Răspunse:

— De cele mai multe ori oamenii îmi zâmbesc şi eu, lor.

— Da, pentru că, după cum se ştie, eşti plăcut şi frumos, spuse celălalt. De aceea îţi zâmbesc ei, iar tu le întorci zâmbetul, ca să-i întăreşti în nebunia lor. Ai face mai bine să le arăţi o faţă întunecată şi să le spui: „Ce rost are zâmbetul vostru? Acest păr va cădea jalnic şi aceşti dinţi albi, de asemenea; aceşti ochi nu sunt

decât o piftie din sânge şi apă, care, dacă se va scurge, toată zadarnica gingăşie a cărnii se va prăpădi şi va pieri cu ruşine”. Ar fi cinstit dacă le-ai aminti, spre trezirea lor la realitate, ce ştiu ei oricum, dar ceea ce zâmbetul tău slugarnic îi amăgeşte, făcându-i, în clipa aceea, să uite. Fiinţe ca tine nu sunt decât o înşelătorie sclipitoare şi fugară, ce acoperă grozăvia lăuntrică a toată carnea. Nici nu spun, că măcar, această piele, acest înveliş, ar fi dintre cele mai îmbietoare, cu porii şi perii ei, aburind de sudoare; dar scrijeleşte-o doar niţel şi zeama sărată iese la vedere, roşie ca păcatul, iar mai înăuntru toate devin tot mai scârboase, e numai măţăraie şi duhoare. Gingaşul şi frumosul ar trebui să fie gingaş şi frumos în întregime şi dintr-o materie nobilă, nu plin de lut şi de scârnă.

— În acest caz, spuse Iosif, trebuie să te mulţumeşti cu chipuri turnate sau cioplite, cu zeul frumos, de pildă, pe care femeile îl ascund în verdeaţă şi-l caută bocind, ca să-l înmormânteze în

peşteră. Acela e gingaş în totul, este în întregime din lemn de măslin, nu cuprinde nici sânge, nici sudoare. Ca să pară, însă, că nu e întreg, ci că l-ar fi făcut să sângereze colţul mistreţului, femeile pictează pe el răni roşii şi se înşală singure, ca să poate plânge după draga viaţă apusă. Asta e şi n-ai ce-i face: ori viaţa este amăgire, ori frumuseţea. Nu le afli pe amândouă îmbinate în adevăr.

— Vai! zise călăuza şi, încreţindu-şi a dispreţ bărbia rotundă ca un fruct, privi peste umăr de pe măgar, cu ochii pe jumătate închişi, în jos, la cel ce păşea alături. Nu, adăugă el după un răstimp de tăcere, spune tu ce vrei, omenirea asta este o seminţie scârboasă, care bea nedreptatea ca apa şi ar fi meritat încă de mult din nou potopul, dar fără arca salvatoare.

— Ai, desigur, dreptate cu nedreptatea, răspunse Iosif. Gândeşte-te, însă, că toate sunt câte două pe lume, teză şi antiteză, ca să poată fi deosebite, şi dacă lângă una n-ar fi cealaltă, n-ar fi niciuna din ele. Fără viaţă n-ar fi moarte, fără

bogăţie n-ar fi sărăcie şi dacă s-ar pierde prostia, cine ar mai vrea să vorbească de înţelepciune? Aşa se întâmplă însă şi cu prihănirea şi neprihănirea, asta doar e limpede. Animalele necurate grăiesc către cele curate: „Mulţumeşte-mi, căci de n-aş fi, cum ai mai ştii tu că eşti curat, şi cine te-ar mai numi aşa?” Iar răul grăieşte către cel drept: „Să-mi cazi la picioare, căci fără mine, unde ai mai fi tu mai presus de mine?”

— Uite, vezi, răspunse străinul. Tocmai de asta nu încuviinţez, din principiu, această lume a dualismului, şi nu înţeleg interesul faţă de o seminţie la care nu se poate vorbi de neprihănire decât relativ şi numai în comparaţie. Dar mereu trebuie să te gândeşti la seminţia asta, ca să pui la cale una şi alta şi mai ştiu eu ce, privind neînsemnatul ei viitor, după cum şi eu trebuie să te călăuzesc pe tine, sac plin de vânt, ca să-ţi ajungi ţinta – e tare plicticos!

„Morocănos ins, de ce oare mi-o fi deschizând drumurile, dacă îi este într-atât peste

mână? gândi Iosif. Doar e o prostie, întâi să te arăţi binevoitor şi apoi să bombăni. Hotărât lucru, nu l-a interesat decât să poată călări. Ar fi, de altminteri, timpul să descalece, doar fusese vorba să călărim pe rând. Vorbeşte într-adevăr că un om", gândi el şi zâmbi în sinea lui de acest obicei al unora de a-şi bârfi propria seminţie şi de a se exclude vorbind aşa, căci omul stă şi cumpăneşte asupra omului, ca şi cum el ar fi altceva. De aceea, spuse:

— Da, iată că stai şi vorbeşti despre neamul omenesc şi-l judeci, spunând că ar fi de soi rău. Dar a fost o vreme când omul n-a fost de soi prea rău nici pentru odraslele lui Dumnezeu, încât au intrat la fiicele lui şi din această împreunare s-au zămislit giganţi şi eroi.

Călăuza îşi întoarse capul de la Iosif, privind, în felul său afectat, peste umăr.

— Ce de istorii mărunte mai ştii! răspunse el chicotind uşor. Pentru anii tăi te descurci în evenimente, trebuie s-o recunosc. Dinspre partea

mea, trebuie să-ţi mărturisesc deschis: socot povestea asta drept pălăvrăgeală curată. Dacă însă este adevărată, vreau să-ţi spun de ce s-au purtat astfel copiii luminii şi de ce s-au uitat după fiicele lui Cain. Au făcut-o din prea mare silă, da, aşa este. Ştii până unde ajunsese stricăciunea fiicelor lui Cain? Mergeau cu ruşinea descoperită şi erau bărbat şi femeie ca vitele. Preacurvia lor întrecea orice măsură, încât, cum s-ar zice, n-o puteai vedea fără a fi cuprins de ea – nu ştiu dacă mă înţelegi. Îşi făceau de cap peste poate, îşi aruncau veşmintele la pământ şi mergeau goale în piaţă. Dacă n-ar fi cunoscut ruşinea, ar mai fi mers, şi copiilor luminii nu li s-ar fi părut atât de cumplită purtarea lor. Dar cunoşteau bine ruşinea, erau chiar nespus de ruşinoase de la Dumnezeu, şi voluptatea lor consta în a călca ruşinea în picioare: este de răbdat una ca asta? Bărbatul se împreună făţiş pe uliţă cu mama şi cu fiica şi cu nevasta fratelui său, şi, cu al totului tot, nu aveau decât una în gând: scârnava voluptate a ruşinii

jignite. Nu trebuia asta să-i zdruncine pe copiii Domnului? Au fost duşi în ispită prin silă – nu poţi înţelege asta? Pierduseră şi ultima fărâmă de respect pentru această seminţie, care le era mereu vârâtă sub nas, ca şi cum ei n-ar fi fost destui pentru această lume, seminţie pe care mai trebuiau s-o şi cinstească din pricina unei înalte Vreri. Socotiră că omul există numai pentru destrăbălare, şi sila lor luă un caracter desfrânat. Dacă nu pricepi asta, eşti doar un viţel.

— La nevoie pot pricepe, răspunse Iosif. Dar, de altfel, de unde ştii asta?

— Îl întrebi şi pe Eliezer al tău, de unde ştie ce te învaţă? Cât ştie el, ştiu şi eu despre întâmplări, şi încă ceva pe deasupra, căci trimis fiind, şi călăuză şi paznic, te vânturi prin lume şi afli câte toate. Pot să te încredinţez că Potopul a venit, în cele din urmă, numai fiindcă s-a dovedit că sila copiilor cerului pentru oameni devenise scârbavnică: asta a dezlănţuit urgia; altfel poate că n-ar fi avut loc şi vreau numai să mai adaug că,

din partea copiilor luminii, intenţia fusese să dezlănţuie Potopul. Din păcate, însă, a existat corabia salvatoare şi omul a reintrat pe uşiţa din dos.

— Să ne bucurăm de asta, spuse Iosif. Altfel nu ne-am îndrepta acum sporovăind spre Dotan, folosind pe rând măgarul, potrivit înţelegerii noastre.

— Da, aşa-i! răspunse celălalt şi-şi roti din nou ochii în cap, de parcă ar fi privit cruciş jur împrejur. Uit totul când stau de vorbă. Trebuie doar să-ţi arăt drumurile şi să te păzesc, ca să ajungi la fraţii tăi. Dar cine este mai însemnat, paznicul sau cel păzit? Nu fără amărăciune trebuie să recunosc: cel păzit este mai însemnat; căci pentru el există paznicul, şi nu dimpotrivă. De aceea vreau să descalec acum, ca tu să călăreşti, iar eu am să umblu lângă tine, în praf.

— Să ştii că primesc, spuse Iosif, încălecând. Este doar curată întâmplare că ţi-e dat, măcar o vreme, să călăreşti şi că nu trebuie să umbli tot

drumul prin praf.

Aşa îşi văzură de drum, sub stele, pe o lumină firavă de lună, luând-o de la Sihem spre miazănoapte, către Dotan, prin văi largi sau înguste, peste munţi povârniţi, plini de păduri de cedru şi de salcâm, trecând de sate adormite. Şi Iosif dormi ore în şir, cât şezu pe măgar, iar călăuza umbla prin praf. Când se trezi însă odată din asemenea somn – era spre ziuă – băgă de seamă că, din merindele agăţate pe măgar, lipsea un coşuleţ cu fructe uscate şi altul, cu ceapă prăjită, şi trebui să vadă că faldul de la brâu al veşmântului purtat de călăuză se îngroşase în aceeaşi măsură. Străinul fura! Era o descoperire jalnică şi se vădea ce puţin temei avusese să se înlăture pe sine, când vorbea de rău seminţia omenească. Iosif nu scoase nicio vorbă, cu atât mai mult cu cât în discuţie apărase nedreptatea de dragul contrariului ei. Şi apoi omul era o călăuză, unul închinat lui Nabu, stăpânul punctului de apus ai zodiacului, care duce în jumătatea infernală a

lumii, şi ca atare un slujitor al zeului hoţilor. Era de presupus că săvârşise o cucernică faptă simbolică, furându-i ceva ocrotitorului său care dormea. De aceea Iosif nu spuse nimic de descoperirea sa, ci respectă necinstea bărbatului, ce putea fi socotită pietate. Dar totuşi socoti jalnică descoperirea, că străinul de-a dreptul furase. Se afla în acest fapt o aluzie la modalităţile şi direcţiile acţiunii sale de călăuză, care îl atinse neplăcut pe Iosif şi-i iscă o uşoară strângere de inimă.

După puţin timp însă se întâmplă ceva mult mai grav decât furtul. Soarele răsărise dincolo de câmp şi pădure, dealul verde al Dotanului se şi zărea: se ridica pieziş, la dreapta, în strălucirea zorilor, cu aşezarea omenească în creştetul lui. Iosif, care tocmai şedea pe măgar, în timp ce hoţul îl ducea de căpăstru, privea într-acolo: deodată simţi o smucitură, căzu şi gata. Hulda călcase cu unul din picioarele dinainte într-o groapă, îngenunchease şi nu se mai putea ridica. Îşi

rupsese chişiţa.

— Ruptă! spuse călăuza după o scurtă cercetare atât de către el, cât şi de către Iosif. Uite acum buclucul! N-am spus eu că are chişiţele prea subţiri?

— N-ar trebui să te bucuri că, datorită astei întâmplări nefericite, ai avut, cum s-ar zice, dreptate, ba n-ar trebui să te bucuri chiar deloc în clipa asta. Tu ai dus-o de căpăstru şi n-ai băgat de seamă, aşa că a călcat, din nenorocire, în groapă.

— Eu n-am băgat de seamă şi pe mine mă învinuieşti? Ăsta-i un fel de a fi tipic omenesc, să ai neapărată nevoie de un vinovat, când ceva iese prost, deşi putea fi prevăzut!

— Este tot un fel de a fi tipic omenesc să vrei neapărat să fi prevăzut nenorocirea şi să cauţi în asta o zadarnică izbândă. Fii bucuros, că nu te învinuiesc decât de neatenţie; aş mai avea să-ţi pun în cârcă şi altceva. N-ar fi trebuit să mă sfătuieşti să călătoresc toată noaptea; aşa n-am fi obosit-o atât de tare pe Hulda şi înţeleaptă nu s-ar

fi poticnit.

— Crezi cumva că i se vindecă chişiţa cu bocetele tale?

— Nu, spuse Iosif, asta nu cred. Dar acum am ajuns iar să întreb: Ce să fac? Doar nu-mi pot lăsa animalul să zacă aici cu toate merindele pe care le ducea şi din care voiam să dăruiesc şi fraţilor mei, din partea lui Iacob. Mai sunt multe, deşi am mâncat câte ceva, iar de altele am fost lipsit altcum. Să crape Hulda aici fără ajutor, în timp ce animalele de pe câmp se vor înfrupta din bunurile mele? Aproape că-mi vine să plâng de necaz.

— Cel care te îmbie iarăşi cu un sfat, răspunse străinul, sunt eu. N-am spus, că fac la nevoie şi pe paznicul, când e cazul? Ei bine, porneşte-o! Am să stau aici şi am să-ţi păzesc măgarul, pe lângă merinde, şi o să alung păsările şi tâlharii. Dacă mă simt dintru început făcut pentru asta, este o întrebare în sine, ce nu se dezbate aici. Pe scurt, vreau să şed aici ca paznic al măgăriţei, până ce vei ajunge la fraţii tăi şi te

vei întoarce cu ei ori cu câţiva argaţi, să-ţi ridici bunurile şi să vezi ce-i cu animalul, dacă poate fi tămăduit sau trebuie ucis.

— Mulţumesc, zise Iosif. Aşa o să facem. Văd eu, eşti chiar ca un om, ai părţile tale bune, iar de celelalte nu vorbim. Mă grăbesc cât pot şi mă întorc cu argaţii.

— Mă încred în asta. Nu te poţi rătăci: o iei pe după deal şi apoi te laşi în valea din spatele lui şi mai ai vreo cinci sute de paşi prin tufiş şi trifoi – acolo îţi găseşti fraţii, nu departe de o fântână secată. Dacă mai ai nevoie de ceva de pe Hulda, gândeşte-te acuma. Poate o apărătoare pentru cap contra soarelui ce urcă pe cer?

— Ai dreptate, nenorocul mi-a răpit toate gândurile. Asta nu las aici, zise el şi trase afară *ketônet*-ul din sacul de piele cu inele, nici măcar în paza ta nu-l las, oricâte laturi bune ai vădi. Asta iau cu mine pentru drumul în valea Dotanului, ca să sosesc acolo măreţ, chiar dacă nu voi fi călare pe Hulda cea albă, cum voise Iacob. Îmi pun chiar

aici vălul, mă înfăşor în el sub ochii tăi, aşa – şi aşa – şi cumva şi aşa? Cum îţi place? Sunt cumva pasărea bălţată a ciobanului în vălul ăsta al meu? Veşmântul de văl al lui Mami, cum îi şade fiului?

Lameh și rana lui

Între timp ai Liei şi fiii slujnicelor stăteau toţi zece după deal, în fundul văii, în jurul resturilor unui foc la care îşi fierseseră terciul de dimineaţă şi se holbau la cenuşă. Ieşiseră toţi devreme din corturile lor dungate, risipite departe, prin tufăriş, ca să-şi înceapă ziua – la momente diferite, dar toţi foarte timpuriu, şi unii chiar înaintea zorilor, pentru că somnul nu le priise; căci arareori îi pria vreunuia din ei, de când părăsiseră Hebronul, şi dorinţa de schimbare, care-i determinase să lase păşunile Sihemului, plecând pe imaşurile Dotanului, izvorâse tocmai din speranţa înşelătoare, că somnul le-ar putea prii mai bine altundeva.

Merseseră, morocănoşi şi împiedicându-se câteodată în împletitura de rădăcini şi crăci ale grozamei târătoare, că le mai erau picioarele înţepenite la fântâna ce se afla în faţă, lângă oi, unde turma acoperea tot imaşul, şi avea apă vie, în timp ce rezervorul de aici, din preajmă, era uscat în acest anotimp şi fără apă; băuseră, se spălaseră, îşi făcuseră rugăciunea, văzuseră de miei şi apoi se adunaseră la locul unde mâncau de obicei: la umbra unui grup de pini cu trunchiul roşu, cu crengi bogate, întinse împrejur. Vederea era largă de aici: spre şesul nesfârşit, ocupat doar ici-colo de tufăriş şi de copaci izolaţi, spre deal, pe care îl încununa Dotan, aşezarea, iar în ultimul plan, forfota depărtată a oilor şi panta lină a munţilor. Soarele se şi ridicase destul de sus pe cer. Aromea a ierburi încinse, a anason, cimbru şi alte mirozne ale păşunilor, foarte pe placul oilor.

Fiii lui Iacob şedeau pe călcâie, în cerc; în mijloc, vreascurile mai mocneau înfundat sub ceaun. Terminaseră toţi de mâncat şi stăteau

aproape nemişcaţi, cu ochii înroşiţi. Trupurile le erau sătule, dar în sufletele lor îi rodea o foame şi o sete uscată, pe care nu ar fi ştiut-o numi, care le strica totuşi somnul şi le răpea puterea ce ar fi trebuit să le-o dea mâncare. Un ghimpe le sta în carne, fiecăruia din ei, ce nu putea fi scos, care puroia, îi chinuia, îi sleia. Dacă încercau să strângă pumnii, nu reuşeau. Dacă cei ce organizaseră baia de sânge răzbunătoare de la Sihem, de dragul Dinei, se cercetau de ar mai fi, azi şi aici, bărbaţi în stare de asemenea ispravă, îşi dădeau seama: nu, n-ar mai fi acei bărbaţi; amărăciunea, viermele, ghimpele puroind, foamea ce-i rodea lăuntric le nimiceau forţa şi bărbăţia. Îndeosebi lui Simeon şi Levi, gemenii sălbatici, cât de jignitoare, cât de umilitoare trebuia să li se pară această stare! Unul scormonea, parcă absent, cu toiagul prin ultimii tăciuni. Celălalt, Simeon, legănându-şi bustul încoace şi încolo, întrerupse liniştea, îngmând o melodie tărăgănată pe care rând pe rând, şi alţii prinseră s-o reia, căci

era un cântec străvechi, fragment pe jumătate uitat, incomplet transmis, al unei balade sau epopei din timpuri apuse:

„Lameh, eroul luă două femei.

Ada şi Ţila pre nume.

«Ada şi Ţila ascultaţi-mi cântarea.

Femei a lui Lameh, auziţi-mi cuvântul!

Am ucis un bărbat pentru că m-a jignit.

Un tinerel am culcat la pământ pentru rana mea.

Cain a fost răzbunat de şapte ori.

Dar Lameh de şaptezeci şi şapte de ori!»”

Nu ştiau nici ce preceda, nici ce urma şi, deci, tăcură. Dar mai ascultau ecoul sunetelor ce se pierdeau şi-l vedeau cu ochii minţii pe Lameh, eroul, cum se întorcea înarmat, plin de o fierbinte mândrie, de la fapta să şi le vestea femeilor, ce se plecau înaintea lui, că îşi spălase inima. Îl vedeau şi pe cel întins în iarba plină de sânge, jertfa doar puţin vinovată ce ispăşea pentru onoarea lui Lameh, sălbatecă şi sensibilă. Cuvântul robust,

„bărbat”, se lega în vers de cuvântul mai gingaş, „tinerel”, care, în graţia sa însângerată, ar fi putut stârni sentimente de milă. Acestea ar fi fost oricum treaba femeilor, a Adei şi Ţilei, dar nu vor fi servit decât să dea un condiment în plus adorării lor pentru virilitatea incoruptibilă, ucigătoare a lui Lameh şi exigenta lui patimă de a se răzbuna, care domina, străveche şi ca bronzul de dură, întregul cânt.

— Lameh îi zicea, spuse Levi al Liei, scociorând cu toiagul prin cenuşă. Cum vă place? Vă întreb pentru că mie tare îmi place, ba chiar grozav. Ăsta mai era om dintr-o bucată, o inimă de leu, asemenea bărbat nu mai există. Aşa ceva nu se mai află decât prin cântece, te răcoreşti cântându-le şi gândind la vremi apuse. Ăsta putea păşi înaintea femeilor sale cu inima spălată şi când le cunoştea, pe rând, una după alta, cu puterea lui, atunci ele ştiau pe cine primeau şi tremurau de voluptate. Oare păşeşti şi tu ca el, Iuda, înaintea fiicei lui Şua, şi tu, Dan, înaintea

moabitei? Spuneţi-mi ce-a devenit din acele vremi seminţia omenească, care nu mai zămisleşte decât vorbăreţi şi făţarnici, dar nu bărbaţi?

Ruben îi răspunse:

— Vreau să-ţi spun ce, anume, ia din mâna bărbatului răzbunarea sa şi cum se face că am devenit deosebiţi de Lameh, eroul. Sunt două: legea Babilonului şi zelul lui Dumnezeu, care spun ambele: răzbunarea este a mea. Căci răzbunarea trebuie luată bărbatului, altfel naşte mai departe răzbunare, sălbatecă şi nesăţioasă ca mlaştina, şi lumea s-ar umple de sânge. Care a fost soarta lui

Lameh? Tu n-o ştii, căci cântul n-o spune, dar flăcăul pe care l-a ucis a avut un frate sau un fiu, care l-a ucis pe Lameh, ca pământul să primească sângele său, şi unul din sămânţa lui Lameh l-a ucis iarăşi pe ucigaşul lui Lameh, pentru răzbunarea sa, şi mereu tot aşa, până n-a mai rămas nimic din sămânţa lui Lameh, nici din sămânţa celui ucis întâi, iar pământul era şi el mulţumit, că era sătul.

La care îi răspunse Gad, fiul Zilpei, în

simplitatea şi cinstea lui:

— Da, aşa vorbeşti tu, Ruben, cu vocea subţire care sună neaşteptat pentru trupul tău voinic, ori de câte ori o auzi. De-aş fi ca tine la trup, n-aş vrea să vorbesc ca tine, şi să apăr vremile cu schimbările lor, care-i iau viteazului bărbăţia şi alungă din lume inima de leu. Unde este mândria trupului tău, că vorbeşti cu asemenea glas subţire şi vrei să dai răzbunarea în grija lui Dumnezeu şi a judecăţii? Nu ţi-e oare ruşine de Lameh, care a spus: „Treaba asta este o treabă în trei, între mine şi tine, care m-ai jignit, şi pământ”? Cain a spus către Abel: „Oare mă va consola Dumnezeu, dacă Naoma, dulcea noastră soră, va primi darurile tale şi-ţi va zâmbi ţie, sau va hotărî judecata, a cui să fie? Eu sunt primul născut, este deci a mea. Tu eşti fratele ei geamăn, deci este a ta. Asta n-o poate dezlega nici Dumnezeu, nici nimrudul. Hai să ieşim la câmp, să ne lămurim!” Şi a lămurit-o cu el şi, cum şed aici eu, ce mă numesc Gadiel, născut de Zilpa în poala

Liei, eu cu Cain ţin.

— Iar cât despre mine, să nu-mi mai zică „Leul tânăr”, cum mă numeşte poporul, grăi Iehuda, dacă n-aş fi şi eu de partea lui Cain şi, mai mult încă, a lui Lameh. Acesta se respecta, pe cuvântul meu, şi-şi preţuia cum se cuvine mândria. „De şapte ori!” a zis el. „Fleac! Eu sunt Lameh, de şaptezeci şi şapte de ori vreau să fiu răzbunat şi aici zace golanul pentru rana mea!”

— Ce rană să fi fost, întrebă Isahar, măgarul ciolănos, şi în ce chip va fi greşit bietul tinerel faţă de Lameh, voinicul, încât acesta n-a lăsat răzbunarea nici lui Dumnezeu, nici nimrudului, ci a luat-o toată în mâna sa?

— Asta nu se mai ştie, îi răspunse fratele lui vitreg, Neftali al Bilhăi. Obrăznicia băiatului nu e cunoscută, şi ce a spălat Lameh cu sângele acestuia s-a pierdut din memoria lumii. Dar am auzit din zvonuri, că în zilele noastre bărbaţi înghit ruşini mult mai grele, decât aceea cu care Lameh n-a vrut să se împace. Le înghit, laşi şi

amărâţi cum sunt, şi o iau din loc, încotro va, unde stau apoi, şi în ei fierbe şi-i arde ruşinea, încât nu le prieşte nici mâncarea, nici somnul, şi de i-ar vedea Lameh, pe care-l preţuiesc atât, le-ar da un picior în spate, că de altceva nu sunt buni.

O spuse cu limba răutăcioasă şi grăbită, cu faţa schimonosită. Gemenii gemeau şi încercau să strângă pumnii, dar nu mergea. Zebulon vorbi:

— Erau, deci, Ada şi Ţila, femeile lui Lameh. Ada este vinovată, asta vreau să vă spun. Căci ea l-a născut pe labal, strămoşul celor ce locuiesc în corturi şi cresc vite, străbunul lui Avram, Isaac şi Iacob, blândul nostru tată. De aici este necazul şi bucuria că nu mai suntem bărbaţi, ci vorbăreţi şi fătarnici, de parcă ne-ar fi scopit cu secera, vai de capul nostru! Da, de-am fi vânători sau, mai ceva, corăbieri, ar fi altcum. Dar cu Iaaal, fiul Adei, s-au iscat pe lume evlavia în corturi, păstoritul şi meditaţiile lui Avram despre Dumnezeu, care ne-au luat puterile, încât tremurăm să-i facem vreun necaz demnului tată, iar marele Ruben spune:

Răzbunarea este a lui Dumnezeu. Dar oare te poţi încrede în Dumnezeu şi în dreptatea sa, când este parte în gâlceavă şi, prin vise fioroase, îi insuflă nemernicului tânăr obrăznicia? Nu putem face nimic împotriva viselor, strigă el şi avea atâta suferinţă în glas, încât vocea i se frânse, dacă sunt de la Dumnezeu şi este hotărât ca noi să ne supunem!

— Dar împotriva visătorului am putea face ceva, strigă Gad şi el cu vocea chinuită.

Iar Aşer adăugă:

— Ca visele să ajungă fără stăpân şi să nu mai ştie cum să se împlinească!

— Asta ar fi însemnat, şi într-un fel şi în altul, să ne ridicăm împotriva lui Dumnezeu, spuse Ruben. Căci este totuna să te ridici împotriva visătorului sau împotriva lui Dumnezeu, dacă visele sunt de la el.

Vorbea la timpul trecut, spunea „ar fi însemnat”, nu „ar însemna”, ca şi cum ar socoti problema încheiată.

Dan luă cuvântul după el şi spuse:

— Ascultaţi, fraţilor, şi daţi atenţie vorbelor mele, căci lui Dan i se zice şarpele şi vipera, şi din pricina unei anumite agerimi sunt bun de judecător. Aşa este într-adevăr, şi Ruben chiar are dreptate: Dacă îi facem felul visătorului, ca visele să rămână fără stăpân şi fără putere, ne expunem bineînţeles mâniei celor ce se folosesc de bunul plac, şi stârnim răzbunarea nedrepţilor, asta nu se poate nega. Dar trebuie înfruntat acest necaz, căci nu-i de închipuit ce ar fi mai rău, sau măcar atât de rău, ca împlinirea viselor. De această împlinire însă vom fi lipsit bunul plac, oricât s-ar mânia şi ar turba – visele îşi vor căuta degeaba visătorul. Trebuie fapte împlinite – aşa ne învaţă întâmplările trecute. Oare n-a suferit şi Iacob una şi alta pentru înşelătoria sa, şi a dus-o greu în slujba lui Laban, din pricina lacrimilor amare ale lui Esau? Ei, le-a tras pe toate, căci avantajul principal îl dobândise, Binecuvântarea era în siguranţă şi pusă deoparte, şi niciun zeu, oricare

ar fi, n-ar mai fi avut vreo putere împotriva ei, oricât ar fi poftit. Trebuie îndurate lacrimi şi răzbunare de dragul binelui, căci ce-i pus deoparte şi în siguranţă nu se mai întoarce…

Aici cuvintele sale, isteţe la început, se încurcară. Dar Ruben îi răspunse şi era ciudat să-l vezi atât de palid pe bărbatul ăsta cât un munte:

— Ai vorbit, Dan, şi acum poţi să taci. Căci am plecat şi ne-am despărţit de vatra tatălui. Ce ne-a supărat este departe, în siguranţă, şi în siguranţă şedem şi noi, la Dotan, cale de cinci zile de acolo, ăsta este faptul împlinit.

După aceasta, în urma convorbirii, lăsară cu toţii capetele în piept, aproape între genunchi, pe care îi aveau ridicaţi, căci şedeau pe călcâie, şi rămaseră ghemuiţi, aplecaţi asupra lor înşişi în jurul cenuşii, ca zece grămezi de nenorocire.

Iosif este aruncat în fântână

Se întâmplă însă, că Aşer, fiul Zilpei, curios şi când era amărât, aruncă o privire fugară peste genunchi, să se mai uite în vale. Văzu atunci în depărtare, sclipind, parcă un fulger de argint, care ba dispărea, ba sclipea din nou şi, când se uită mai atent, văzu două fulgere sau mai multe, care sclipeau ba câte unul, ba în acelaşi timp, în puncte diferite, dar apropiate între ele.

Aşer îl împunse pe Gad, fratele său drept, în coastă, şi-i arătă cu degetul lumina rătăcitoare, să-l ajute s-o înţeleagă. Şi când o cercetară, cu mâinile streaşină la ochi şi se sfătuiră între ei, făcând diferite schime, neliniştea lor atrase atenţia altora; se întoarseră din cei ce stăteau cu spatele la vale; se uita unul după ochii celuilalt şi îi urmărea privirea, până ce toţi ridicară capul şi cercetau împreună depărtarea, după o făptură ce se apropia şi pe care se zăreau lucirile.

— Un bărbat vine şi luceşte, zise Iuda.

După un răstimp, însă, în care aşteptară uitându-se şi lăsară să crească silueta, Dan

răspunse:

— Mai curând un flăcău.

Şi în aceeaşi clipă, feţele lor arse de soare păliră deodată toate, cum pălise Ruben înainte, iar inimile lor prinseră toate a bate în acelaşi timp, năvalnic, sălbatic, astfel încât se auzi ca un concert înăbuşit şi ca un bubuit surd în tăcerea deplină a locului.

Iosii se apropia dinspre câmp, în strai multicolor, cu cununa de mirt pusă peste gluga ce şi-o făcuse cu vălul, şi venea drept spre ei.

Nu-şi credeau ochilor. Şedeau, cu degetele groase apăsându-şi obrajii, cu celelalte degete în faţa gurii, cu coatele sprijinite pe genunchi, şi se zgâiau, cu ochii bulbucaţi, la nălucirea ce se apropia. Sperau că ar fi vis şi se temeau totodată să nu fie aşa. Unii refuzau, cu spaimă şi speranţă, să vadă adevărul, chiar şi atunci când cel ce venea le zâmbea de atât de aproape, încât nicio îndoială nu mai era cu putinţă.

— Da, da, salut! spuse el, cu vocea lui, şi se

opri înaintea lor. Puteţi să vă încredeţi în ochii voştri, dragi bărbaţi! Am venit din pricina tatălui, pe Hulda, măgăriţa, să văd mă îngrijesc de buna rânduială la voi şi pentru…

Tăcu încurcat. Ei şedeau nemişcaţi, fără să scoată o vorbă, holbaţi, un grup lugubru, ca vrăjit. Cum şedeau aşa, deşi acum nu era nici răsărit, nici apus de soare, care să se poată reflecta pe feţele lor, aceste feţe deveniră atât de roşii ca trunchiurile strâmbe din spatele lor, roşii ca pustia, de un roşu închis ca steaua de pe cer, iar din ochii lor părea că ar sta să ţâşnească sânge. Făcu un pas înapoi. Atunci se auzi un boncăluit surd, mugetul de taur al gemenilor, care îţi cutremura măruntaiele, şi cu un strigăt prelung, ca dintr-un singur gâtlej chinuit, un geamăt, disperat şi jubilând, de ură şi libertate, toţi cei zece se ridicară dintr-un salt, cu o mişcare precisă şi sălbatică şi se prăvăliră asupra lui.

Se aruncară asupra lui ca haita de lupi flămânzi asupra prăzii; nu exista nici oprire, nici

şovăială pentru pofta lor oarbă, sângeroasă, şi se purtau de parcă ar fi vrut să-l rupă pe puţin în paisprezece bucăţi. În străfundul sufletelor lor doreau cu adevărat să-l rupă, să-l sfâşie. „Jos cu el, jos, jos!” strigau toţi, gâfâind, şi înţelegerea aceasta deplină era în privinţa vălului, a veşmântului cu chipuri, vălul-*ketônet*, ce trebuia să-i fie smuls, dezbrăcat, dat jos, deşi nu prea izbuteau în năprasnica încăierare, căci Iosif era înfăşurat în văl, iar acesta era prins, la cap şi la umeri; ei însă erau prea numeroşi pentru această *singură* faptă, se încurcau şi se ghionteau unii pe alţii, vrând toţi să dea în cel tărbăcit în mijlocul lor, trântit şi ridicat în pumni, lovindu-se reciproc cu ghionţi destinaţi lui, din care, fireşte, destui îşi nimereau ţinta. El sângeră imediat pe nas şi un ochi se închise sub o vânătaie zdravănă.

De învălmăşeala aceasta se folosi Ruben, care, mai înalt decât toţi, era în mijlocul lor şi striga şi el „jos, jos, jos!” Urla ca lupii. Făcea ce făcuseră totdeauna cei ce-şi propuneau să

conducă, de bine de rău, o mulţime dezlănţuită şi, pentru a-şi păstra înrâurirea asupra evenimentelor, participau cu un zel aparent la rău, pentru a preveni şi mai răul. Se făcea de parcă ar fi fost înghiontit, de fapt, însă, împărţea el ghionţi, îndepărtându-i astfel, pe cât putea, pe cei ce tocmai voiau să dea în Iosif şi să-i smulgă vălul, încercând, pe cât îi stătea în putere, să-şi apere fratele. Mai ales de Levi avea grijă, din pricina toiagului său de păstor, şi se tot împiedica de el. În ciuda încercărilor lui Ruben, băiatului înspăimântat îi mergea atât de prost, cum el, răsfăţatul, nu visase vreodată. Se împleticea buimăcit, cu capul vârât între umeri, cu coatele depărtate, sub această furtună de sălbatică brutalitate, care cădea, grindină din cer senin, asupra lui, fără a se sinchisi – lucru cumplit – defel, unde nimereau loviturile, şi fărâma în bucăţele credinţa sa, concepţia sa despre lume, convingerea sa, neclintită ca o lege a naturii, că oricine trebuie să-l iubească pe el mai mult decât

pe sine.

— Fraţilor, bâigui, cu buza spartă, din care i se scurgea sângele pe bărbie, împreună cu cel din nas, ce faceţi?

O lovitură în cap, pe care Ruben n-o putuse împiedica, îi smulse vorba din gură, un pumn dat fără milă în zona stomacului îl făcu să se încovoaie şi să dispară, acoperit de haită. Nu poate fi negat, dimpotrivă trebuie subliniat, că purtarea fiilor lui Iacob, oricâtă dreptate ar fi avut de partea lor, a fost cea mai ruşinoasă, ba chiar trebuie considerat că însemna o recădere în primitivitate. Ei coborâră sub nivelul uman şi-şi amintiră de dinţii lor, ca să smulgă de pe trupul sângerând al celui aproape leşinat vălul mamei, deoarece, din păcate, mâinile lor încă mai aveau mult de lucru. Nu erau muţi în acest timp şi nu se mulţumeau să strige numai: „Jos! Jos!” După cum bărbaţii ce muncesc, trag sau ridică, se antrenează la efortul comun prin strigăte monotone, aşa şi ei: din adâncimea amărăciunii lor, scoteau frânturi de frază, mereu

repetate ca nişte gemete, ca să-şi ţină caldă furia şi să împiedice întoarcerea raţiunii: „Se înclină! Se înclină!” „Să te îngrijeşti de buna rânduială!” „Spin în carne!” „Boală vicleană!” „Na-ţi pentru visele tale!”

Şi nefericitul?

Pentru Iosif, ce se întâmpla cu *ketônet*-ul era cel mai îngrozitor şi cel mai de neînţeles din toate; era pentru el mai dureros şi mai grozav, decât toată nedreptatea amarnică şi usturătoare ce i se adăuga. Încerca disperat să apere vălul, să mai păstreze fragmentele şi bucăţelele ce le mai putea ţine, strigă în mai multe rânduri: „Vălul meu!” şi cerşea cu spaime de fecioară: „Nu-l rupeţi!” când era eu desăvârşire gol. Căci această dezvăluire avu loc mult prea brutal ca să se fi putut mărgini doar la văl. I-au fost smulse şi cămaşa şi şorţul, zdrenţele lor erau pe jos, în muşchi, amestecate cu ale cununii şi ale vălului, iar pe cel gol, care abia dacă reuşea să-şi apere faţa cu braţele, loviturile curgeau cu nemiluita – „Se înclină, se

înclină!” „Na-ţi pentru visele tale!” – deviate şi oarecum stânjenite în efectul lor numai de marele Ruben, care continua mereu să-l facă pe cel ghiontit şi să-i îndepărteze el în ghionţi pe ceilalţi de Iosif, simulând că fraţii l-ar stânjeni să lovească în victimă după pofta şi furia sa. „Spin, tu, în carne!”, Boală perfidă!” striga şi el. Apoi însă strigă altceva, o inspiraţie a momentului, o strigă tare în mai multe rânduri, s-o audă toţi şi să-şi lase nerozia influenţată de noul strigăt: „E de legat! Trebuie legat!” „De mâini şi de picioare!” Lansa astfel o nouă lozincă, nouă şi scornită în cea mai mare grabă, spre mai bine. Ea trebuia să fixeze acţiunii imprevizibile un obiectiv provizoriu şi să provoace o scurtă pauză, prin care dorinţa plină de teamă a lui Ruben, de a evita ce era mai rău, ar fi putut câştiga ceva timp. Într-adevăr, câtă vreme vor fi ocupaţi să-l lege pe Iosif, nu-l vor mai bate; şi când va zăcea legat, va fi fost împlinit ceva deocamdată mulţumitor, se va fi atins o fază a acţiunii în care vor trebui să se retragă şi să

reflecteze ce va mai fi de făcut. Acesta a fost calculul grăbit al lui Ruben. Şi propagă lozinca sa cu un zel desperat, ca şi cum ar reprezenta singura acţiune corespunzătoare şi înţeleaptă, la care trebuia trecut acum şi oricine n-ar asculta de ea ar fi un nerod. „Na-ţi – visele tale!” striga el. „Legat – trebuie legat!” „Proştilor!” „Vă răzbunaţi ca nerozii!” „În loc să mă împingeţi pe mine, mai bine legaţi-l!”

— Dar nu-i nicio frânghie aici? mai strigă el o dată, cât putut de tare.

Ba era. Gadiel, de pildă, purta o frânghie înfăşurată în jurul mijlocului şi o scoase. Întrucât nu aveau nimic în capetele lor, ideea lui Ruben umplu acest gol. Îl legară pe cel despuiat, îi încolăciră cu aceeaşi frânghie lungă braţele şi picioarele, îl strânseră zdravăn, încât gemu, şi Ruben participă activ la toată treaba. Când o terminară, Ruben făcu câţiva paşi înapoi şi, răsuflând uşurat, îşi şterse sudoarea, de parcă toată vremea ar fi fost cel mai activ din toţi.

Ceilalţi stăteau în jurul lui, deocamdată scoşi din luptă, gâfâind, într-un răgaz sălbăticit. În faţa lor zăcea fiul Rahilei, într-o stare jalnică. Era culcat în iarbă, pe braţele legate, cu ceafa ţeapănă, cu genunchii la gură, gâfâind, plin de cucuie şi vânătăi, şi pe trupul lui, năclăit de scuipatul furiei fraţilor săi, mânjit de praf, pe care se lipiseră şi fire de muşchi, se prelingea, în pârâiaşe întortocheate, zeama roşie ce izbucneşte din frumuseţe, dacă îi răneşti suprafaţa. Ochiul lui teafăr căta îngrozit la călăii lui şi câteodată se închidea crispat, ca într-o apărare reflexă faţă de noi brutalităţi.

Făptaşii stăteau în jur, gâfâind de efort şi-şi exagerau oboseala pentru a-şi acoperi uluirea ce punea stăpânire pe ei, pe măsură ce începeau să gândească. Îl imitau pe Ruben, cum îşi ştergea sudoarea cu dosul palmei, suflau din buze şi se schimonoseau, vădind o indignare extraordinar de îndreptăţită ce urma actului răzbunării, de parcă ar fi vrut să spună: „Orice s-ar fi întâmplat – ne

poate învinui careva?” O şi spuneau, în cuvinte scurte, pe care şi le aruncau unul altuia, pentru justificarea lor reciprocă şi faţă de orice judecată din afara lor: „Asemenea prostănac!” – „Ce spin!” „Las că i-am arătat-o!” – „L-am învăţat minte!” – „Îndrăzneşte să vină la noi!”

— „În vălul multicolor!” – „înaintea ochilor noştri!”

— „Auzi, buna rânduială!” – „Dar noi am pus lucrurile la punct!” – „Să ne ţină minte!”

Dar în timp ce scoteau, gâfâind, aceste vorbe, creştea în ei – în toţi odată –, o groază, pentru a cărei liniştire trebuiau să servească toate vorbele astea răcnite-gâfâite; şi, la drept vorbind, gândul la Iacob năştea această groază ascunsă.

Dumnezeule mare, ce făcuseră ei cu mielul tatălui – fără să mai pomenească măcar de halul în care era moştenirea feciorelnică a Rahilei! Ce atitudine va lua expresivul bătrân, dacă vedea sau afla ce s-a întâmplat, cum vor reuşi atunci să-i facă faţă şi ce vor păţi cu toţii? Re-uben se gândea la

Bilha. Simeon şi Levi se gândiră la Sihem şi la mânia lui Iacob, cum venise peste ei, când se întorseseră de la isprava lor vitejească. Neftali, el, în mod deosebit, îşi amintea, ca o vremelnica mângâiere, că Iacob se afla la cinci zile distanţă şi nu ştia nimic; ba, Neftali simţea acum, pentru prima dată, ca o mare binecuvântare, nesfârşitul spaţiu ce-i despărţea de tatăl lor şi faptul că nu putea prinde de veste ce s-a întâmplat. Puterea aceasta a spaţiului, însă, asta pricepeau cu toţii, nu va putea fi menţinută. Curând Iacob trebuia să afle totul, anume când Iosii se va arăta din nou în faţa lui, şi furtuna sentimentelor, inevitabilă atunci, trăsnind cu blestemele şi bubuind cu cuvinte tunătoare, va fi de nesuportat. Le era teamă de asta, o teamă adâncă de copii, oricât erau bărbaţi în toată firea, teamă de blestem, ca şi teamă de sensul şi consecinţele blestemului. Vor fi blestemaţi cu toţii, asta era limpede, pentru că ridicaseră mâna împotriva mielului, iar făţarnicul va fi ridicat definitiv şi categoric deasupra lor, ca

moştenitorul său ales!

Împlinirea viselor odioase – propria lor operă! Adică exact de ce Dumnezeu trebuia să fie lipsit prin crearea de fapte împlinite. Începură să bage de seamă că marele Ruben îi luase de proşti cu lozinca lui. Şi acum stăteau aici, şi furul binecuvântării zăcea înaintea lor, este adevărat pedepsit cât trebuie şi legat, dar se puteau numi astea fapte împlinite? Era altceva, dacă Iosif nu se mai înfăţişa bătrânului, dacă Iacob afla lucruri terminate şi definitive. Atunci, desigur, jalea va fi şi mai mare – de neconceput. Dar în acest caz – se putea potrivi – furtuna ar trece pe lângă ei. Erau vinovaţi numai de jumătate, nu era nevoie să fie vinovaţi chiar de tot. La aceasta reflectară toţi deodată, câţi erau aici, în capetele lor – şi Ruben. Nu avea încotro, trebuia să recunoască această situaţie. Şiretenia cu care oprise acţiunea, îi venise din inimă. Inteligenţa lui îi spunea însă că se întâmplase prea mult, ca să nu trebuie să se mai întâmple ceva pe deasupra. Că acest „pe

deasupra” trebuia să se întâmple şi totodată, pentru Dumnezeu şi pentru niciun preţ, nu trebuia să se întâmple, da loc la confuzie în mintea lui. Încă niciodată faţa cărnoasă a lui Ruben nu privise atât de mânioasă şi de stânjenită.

Se temea mereu să audă ceea ce trebuia neapărat să capete glas, întrebarea la care el nu avea răspuns. Şi iată că răspunsul fu rostit şi Ruben îl auzi. Îl dăduse careva, e fără însemnătate cine; Ruben nu se uită să vadă cine era, întâmplător, acela; gândul necesar era al tuturor: „Trebuie să plece”.

— Să plece, îi întări Ruben cuvintele, dând mânios din cap. Aşa spui. Dar, nu te rosteşti şi unde.

— Să plece de tot, răspunse glasul. Să-l vârâm în groapă, ca să nu mai existe. De fapt, n-ar fi trebuit să mai existe încă de mult, acum însă nu trebuie să mai existe nicicum.

— Cu totul de părerea ta! răspunse Ruben, cu amară ironie. Şi apoi ne înfiinţăm înaintea lui

Iacob, tatăl lui, fără el. „Unde e băiatul?” va întreba cu un prilej oarecare. „Nu mai există”, vom răspunde atunci. Dacă ar fi însă să ne întrebe „De ce nu mai există?” vom răspunde: „L-am ucis”.

Ei tăcură.

— Nu, spuse Dan, nu aşa. Ascultaţi la mine, fraţilor, sunt poreclit şarpe şi viperă şi o anumită isteţime nu mi se poate tăgădui. Uite, aşa o să facem: O să-l coborâm în groapă, într-o groapă în care nu este apă. Acolo este la adăpost şi pus deoparte şi n-are decât să vadă cât fac visele lui. Înaintea lui Iacob însă minţim şi vorbim fără şovăială în glas: „Nu l-am văzut şi nu ştim dacă mai există sau ba. De nu, l-a sfâşiat vreo fiară. Ce jale!” Trebuie să adăugăm „ce jale”, de dragul minciunii.

— Tăceţi, zise Neftali. Doar zace pe aproape şi ne aude.

— Ei şi ce? răspunse Dan. N-o să pârască nimănui ce a auzit. Faptul că aude ce vorbim este

un motiv în plus să nu mai părăsească acest loc, dar asta nici înainte nu-i era îngăduit şi acum e tot un drac. Putem vorbi liniştiţi în prezenţa lui, este ca şi mort.

Un geamăt se auzi dinspre Iosif, din pieptul lui strâns de frânghie, pe care se vedeau, gingaşe şi roşii, stelele materne. Plângea.

— Îl auziţi şi nu vi se face milă? întrebă Ruben.

— Ruben, ce-i cu asta, îi replică Iuda, şi ce vorbeşti tu de milă, chiar de ar fi să se amestece în sentimentele unuia sau altuia dintre noi, ca şi la tine? Oare şterg lacrimile lui din acest ceas faptul că scârba de el a fost neruşinat peste poate câte zile a avut şi că ne-a bârfit în faţa tatălui, cu cea mai scârbavnică făţărnicie? Precumpăneşte oare mila asupra necesităţii şi este un motiv hotărâtor să-l lăsăm să plece de aici şi să pârască tot? Aşa că ce folos să vorbim de milă, chiar dacă se amestecă în sentimentele noastre? N-a şi auzit cum vom minţi înaintea lui Iacob? Faptul că a

auzit ce-am vorbit între noi este Iosif mai important decât viaţa lui, indiferent dacă ne-ar fi milă de el sau ba. Dan a grăit adevărul: şi este ca mort.

— Aveţi dreptate, spuse atunci Ruben. Hai să-l aruncăm în groapă.

Iar hohoti de plâns Iosif.

— Dar mai plânge, crezu careva că trebuie să amintească.

— Să nu-i mai fie măcar îngăduit să plângă? strigă Ruben. Las să pogoare plângând în groapă, ce mai vreţi pe deasupra!

Aici fură rostite cuvinte pe care nu le redăm nemijlocit, deoarece sperie o sensibilitate modernă, şi tocmai pentru că, într-o formă directă, ar pune fraţii, sau pe unii din ei, într-o lumină exagerat de proastă. Este fapt că Simeon şi Levi, precum şi Gad cel drept, s-au arătat gata să-l ucidă fără multă vorbă pe cel legat. Primii au vrut s-o facă folosind toiagul, lovindu-l cu forţa ambelor braţe, după buna metodă a lui Cain, până să-l dea

gata. Al treilea ceru să i se îngăduie să-i taie repede beregata cu cuţitul, cum a făcut-o pe vremuri Iacob cu iedul, de a cărui blăniţă avusese nevoie la înşelătoria cu Binecuvântarea. Aceste propuneri au fost rostite, nu se poate nega; dar nu stă în intenţiile noastre ca cititorul să se depărteze definitiv de fraţi şi să le refuze pe veci iertarea, de aceea nu îngăduim ca aceste propuneri să fie exprimate de-a dreptul în cuvintele fraţilor. Au fost spuse, căci au trebuit spuse, căci, pentru a vorbi în limba noastră, erau în consecvenţa lucrurilor. Şi, iarăşi, corespundea întru totul acestei consecvenţe, ca să le pronunţe şi să se ofere pentru asemenea faptă, aceia tocmai cu al căror rol pe pământ pomenitele cuvinte se potriveau cel mai bine şi care, aşa zicând, se arătau astfel supuşi faţă de mitul lor: gemenii sălbateci şi vânjosul Gad.

Dar Ruben nu îngădui. Se ştie că el opunea rezistenţă şi că nu voia ca Iosif să aibă soarta lui Abel sau a iedului.

— Sunt contra şi mă opun, sări el şi se referi la calitatea sa de prim născut al Liei, în care tot mai avea un cuvânt de zis, cu toată decăderea din drepturi şi cu tot blestemul. Băiatul este ca şi mort, chiar ei au spus-o. Doar că ar mai plânge niţel, asta ar fi tot, şi ar fi de-ajuns să fie aruncat în groapă. N-ar avea decât să-l privească, să vadă dacă mai era Iosif visătorul, dar nici nu mai era de recunoscut în urma celor întâmplate, la care, el, Ruben, a participat ca oricare din ei, ba ar fi participat şi mai vârtos, dacă nu ar fi fost înghiontit din toate părţile. Dar ce se întâmplase fusese doar o întâmplare, iar nu o faptă, aşa nu putea fi numită. Într-adevăr, prin ei, fraţii, se întâmplase, dar nu ei o făptuiseră, ci doar se petrecuse prin mijlocirea lor. Acum, însă, cu mintea limpede şi în temeiul unei hotărâri anume, ei ar vrea să comită o crimă şi să ridice mâna asupra fratelui, să ajungă să verse sângele tatălui, în timp ce până acum acesta cursese numai, chiar dacă prin mijlocirea lor. Dar între a curge şi a

vărsa ar fi o diferenţă pe lume ca între întâmplat şi făptuit, şi dacă ei n-o deosebesc, ar însemna că sunt scurţi la minte. Oare i-a uns pe ei cineva ca tribunal al sângelui, întrebă el, să judece în propria cauză şi apoi să şi execute sentinţa? Nu, nu se va ajunge la vărsare de sânge, el nu ar putea îngădui una ca asta. Ce le-ar rămâne de făcut după cele întâmplate, ar fi să-l bage pe băiat în groapă, iar restul să fie lăsat să se împlinească.

Asta spusese marele Ruben, dar nimeni n-a crezut vreodată că el se autoînşela, că ţinea atât de riguros la deosebirea principială şi fundamentală dintre făptuit şi întâmplat, şi socotea că a-l lăsa pe băiat să se prăpădească în groapă, ar însemna că nu au ridicat mâna împotriva lui. Când lehuda întrebă, ceva mai târziu, ce rost ar avea să-şi ucidă fratele şi să ascundă sângele lui, nu-l învăţa cu aceasta nimic nou pe Ruben. De mult omenirea a privit în inima lui Ruben şi a văzut că el nu voia nimic altceva decât să câştige timp – n-ar fi putut spune pentru

ce –, timp, pur şi simplu, pentru a nu pierde nădejdea că l-ar putea salva pe Iosif din mâna lor şi l-ar putea readuce, într-un fel sau altul, tatălui. Teama de Iacob şi iubirea, crâncenă şi ruşinată, faţă de cel urât de toţi, îl determinau să încerce aceasta pe ascuns şi să se gândească la trădarea clanului frăţesc, căci acţiunea lui nu putea fi numită altfel. Dar Re-uben, apa ţâşnitoare, trebuia să obţină iertare de la Iacob în legătură cu Bilha şi, dacă i-l readucea pe Iosif de aici, nu era oare atunci mai mult decât răscumpărată istoria de pe vremuri, ridicat blestemul ce-l apăsa, nu ajungea să fie el repus în drepturile de prim născut? Nu ne dăm aerul că suntem precis lămuriţi asupra visărilor şi dorinţelor lui Ruben, şi nu vrem să diminuăm motivele acţiunii sale. Dar oare le diminuăm, socotind că se poate să fi sperat, în sinea lui, totodată să salveze copilul Rahilei şi să-l învingă?

De altfel, abia dacă întâmpină o rezistenţă la fraţi, cu cerinţa lui să se abţină de la acţiune şi să

lase curs liber evenimentelor. Desigur că le-ar fi convenit tuturor, dacă acţiunea aceasta, câtă vreme se mai împlinea în afara lor, ar fi dus cu o singură mişcare oarbă la ţintă; dar, după pauza de gândire care, oricum, intervenise, nimeni nu dorea în fond, s-o săvârşească ca o făptuire clară, în temeiul unei hotărâri exprese de a vărsa sânge, nici măcar gemenii, cât erau ei de brutali, nici Gadiel, cât se arăta de voinicos; erau foarte bucuroşi că nu le fusese încredinţată misiunea privind capul şi beregata, ci că autoritatea şi lozinca lui Ruben se impuseseră din nou: ca înainte cea cu legatul, acum cea cu fântâna.

— La groapă! era acum strigătul comun şi puseră mâna pe frânghia cu care era legat Iosif, îl apucară de ici, de colo, şi-l traseră pe bietul băiat peste câmp, spre locul în care, într-o margine a păşunii, ştiau fântâna goală. Unii se înhămaseră în faţă, să tragă, alţii mai ajutau pe de lături, iar câţiva urmau în trap mărunt convoiul. Re-uben încheia convoiul, păşind întins, şi când întâlneau o

piatră, un ciot păcătos de rădăcină sau un tufiş mai lemnos, îl apuca pe cel târât şi-l ridica, să nu sufere degeaba.

Aşa fu dus Iosif la groapă, cu hei-ruup şi hai-dee, căci pe fraţi îi apucase un fel de veselie cu acest transport, exuberanţa surdă ce-i apucă pe oameni când sunt numeroşi la o treabă comună, încât râdeau şi glumeau şi-şi strigau nerozii unul altuia, ca de pildă: ei cară acuma un snop, bine legat, care să se încline în groapă, în fântână, până în fund, în marea adâncime. Dar aceasta doar pentru că se simţeau uşuraţi că nu trebuiau să procedeze după modelul lui Abel sau al iezilor; şi, de asemenea, ca să nu audă implorările şi lamentările lui Iosif, care se tot văita cu buza lui spartă:

— Fraţilor! Fie-vă milă! Ce faceţi! Opriţi-vă! Vai, vai, ce mi se întâmplă!

Asta lui nu-i ajută defel, ei continuară să-l ducă alergând, prin ierburi şi tufe, o bucată bună peste câmp, până la o pantă acoperită cu muşchi,

pe care o coborârâ, iar jos era o vale răcoroasă, pietruită, cu lăstăriş de stejari şi smochini răsărit în ruinele unor ziduri şi printre resturile unui paviment cu dale, de unde mai coborau câteva trepte abrupte şi uzate: pe acestea l-au cărat în jos pe Iosif, care începuse să se zbată cu disperare în legăturile ce-l strângeau şi braţele ce-l ţineau, căci îi era groază de fântâna construită acolo şi de adâncimea acesteia, dar mai mult încă de piatra ce-i servea de capac, care zăcea alături, pe dale, hârbuită şi acoperită de muşchi, destinată să închidă lumina fântânii. Dar oricât se proptea Iosif, împotrivindu-se, şi plângea, fixând îngrozit, eu ochiul lui neînchis, negrul rotund – ei îl ridicară pe ghizduri, cu hei-ruup şi hai-dee, şi-l împinseră chiar să-şi piardă echilibrul, încât trebui să cadă, cine ştie cât de adânc.

Era destul de adamcă fântâna, dar nu chiar prăpăstioasă, nu era o genune fără fund. Asemenea fântâni ating câteodată o adâncime de treizeci de metri, ba o şi întrec, dar cea de aici era

nefolosită şi umplută de multă vreme cu pământ şi pietriş, poate în urma unor certuri pentru acest punct de apă. Mult, dacă se prăvăli în adânc cinci stânieni, sau şase, desigur că era însă prea destul pentru a nu mai ieşi vreodată de aici, cum se afla legat. De altfel un viu instinct de conservare şi atenţia încordată făcură să găsească câte un sprijin, ba pentru coate, ba pentru picioare, în ghizdul rotund şi aspru, frânând căderea şi transformând-o în alunecare şi astfel se opri, în cele din urmă, destul de puţin vătămat, pe molozul din fund, spre spaima a tot felul de gândaci, urechelniţe şi alte gângănii ce nu aşteptau asemenea mosafir. În timp ce el, oarecum căzut jos, reflecta, acolo în groapă, la desfăşurarea evenimentelor, fraţii de sus îşi terminară treaba cu braţe voiniceşti şi acoperiră, în strigăte de hei-ruup, lăcaşul lui cu piatra. Căci era grea şi nu era treaba unui singur bărbat să o rostogolească, aşa că toţi puseră mâna şi-şi împărţiră munca, mai ales că şi putea fi împărţită. Căci vechiul capac, cu

un diametru de vreo cinci picioare, înverzit de muşchi, crăpase în două jumătăţi care, când au fost rostogolite separat până la gura fântânii, s-a constatat că nici nu o închideau bine, ei lăsau între ele o crăpătură, ba mai lată, ba mai îngustă, prin care cădea un fir de lumină a zilei în fântână. La aceasta privea Iosif în sus cu ochiul lui ce vedea, aşa cum zăcea gol şi despuiat, căzut cum s-a nimerit în adâncul rotund.

Iosif strigă din groapă

Fraţii se aşezară deci, după treaba făcută, să se odihnească pe treptele din jurul ghizdului şi unii scoaseră pâine şi brânză din tăştile prinse la cingătoare, pentru a îmbuca ceva. Este adevărat că Levi, brutal, dar credincios, obiectă că nu trebuie mâncat lângă sânge; dar i-au răspuns, că nu există sânge, tocmai acesta era câştigul, deoarece cu acest procedeu nici n-a curs, nici n-a fost vărsat sânge; aşa fiind, mâncă şi Levi.

Mestecau clipind şi îngânduraţi. Această îngândurare însă se referea deocamdată la ceva eu totul secundar, care însă pe moment era pentru ei faptul cel mai impresionant. Mâinile şi braţele lor, ce fuseseră active la îngropăciune, purtau amintirea atingerii pielii lui Iosif şi această amintire era deosebit de gingaşă, deşi atingerea nu fusese gingaşă defel, şi se transmitea inimilor lor ca o moliciune, pe care, clipind, o cercetau în sufletele lor, fără s-o poată bine pricepe. Nici nu vorbiră de aceasta între ei, ci tot ce spuneau se referea doar la constatarea că scăpaseră de Iosif, acum pus bine, cu visele lui cu tot, şi urmărea doar reciproca lor liniştire.

— Acum nu mai este, spuneau ei. Uf! pe asta o făcurăm şi acum putem dormi liniştiţi.

Repetau cu atât mai insistent că ar putea dormi liniştit, cu cât aceasta le părea mai îndoielnic. Puteau dormi cât despre visător, care fusese înlăturat şi nu avea să mai poată pârî nimic tatălui. Dar în acest gând liniştitor tocmai era

cuprins şi gândul la tată, care va aştepta în zadar întoarcerea lui Iosif, pe veci în zadar, şi această idee, oricâtă siguranţă conferea, nu îmbia nicidecum la somn. Pentru toţi cei zece, fără excepţie, inclusiv pentru brutalii gemeni, era un gând de groază, căci frica lor copilărească de Iacob, de gingăşia şi forţa sufletului său, era cel mai puternic sentiment al lor, iar faptul că Iosif nu avea să poată vorbi fusese cumpărat cu o agresiune, la care nu se mai gândeau decât cu spaimă, împotriva acestui suflet patetic. Ce-i făcuseră fratelui, nu făcuseră, în cele din urmă, decât din gelozie; dar se ştie doar ce sentiment îşi află schimonosirea în gelozie. Dacă se considera brutalitatea fără măsură a lui Simeon şi Levi, desigur că referirea la acel sentiment ar putea părea destul de nepotrivită şi tocmai de aceea folosim aluzii. Există situaţii ce nu pot fi prinse decât aluziv.

Îşi cloceau gândurile, mestecând şi clipind des, mai având pe mâini şi braţe amintirea

gingăşiei pielii lui Iosif. Gândurile le erau greoaie şi mai erau încă stânjenite şi îngreunate de plânsul şi milogeala celui lăsat în groapă, care mai ajungeau, ca un zvon, din fântână până la ei. Căci după cădere i se limpeziseră într-atât gândurile, încât îşi aminti de necesitatea de a se văicări şi implora de jos:

— Fraţilor, unde sunteţi? Vai, nu plecaţi, nu mă lăsaţi singur în mormânt, este atât de umed aici şi de groaznic! Fraţilor, fie-vă milă şi mai salvaţi-mă, o dată numai, din noaptea gropii în care mă prăpădesc! Sunt fratele vostru, Iosif! Fraţilor, nu vă astupaţi urechile la gemetele şi strigătele mele, căci greşiţi faţă de mine! Ruben, unde eşti? Ruben, de jos din groapă, invoc numele tău! Ei au înţeles greşit! Voi aţi înţeles greşit, fraţilor mei dragi, ci ajutaţi-mă şi salvaţi-mi viaţa! Am venit la voi trimis de tata, cale de cinci zile, pe Hulda, măgăriţa albă, să vă aduc daruri, boabe prăjite şi fructe uscate, vai, cum au ieşit toate prost! Bărbatul este vinovat că a ieşit prost,

bărbatul care mi-a fost călăuză! Fraţi întru Iacob, ascultaţi şi înţelegeţi-mă, nu am venit la voi să mă îngrijesc de buna rânduială, doar n-aveţi nevoie de copil pentru asta! Am venit să mă închin înaintea voastră după cuviinţă şi obicei şi să vă întreb de sănătate, ca să vă întoarceţi acasă la tatăl nostru! Fraţilor, visele… Am fost atât de prost crescut, să vă povestesc vise? Credeţi-mă, v-am povestit doar vise comparativ foarte modeste, aş fi putut… Vai, nu asta am vrut să spun! Vai, vai, mă dor oasele şi muşchii de-a stânga şi de-a dreapta şi toate mădularele mă dor! Mi-e sete! Fraţilor, copilul este însetat, căci a pierdut mult sânge din pricina unei neînţelegeri! mai sunteţi acolo? Oare sunt cu totul părăsit? Ruben, să-ţi aud, rogu-te, glasul! Spune-le că n-o să-i părăsc, dacă mă vor salva! Fraţilor, ştiu, socotiţi că trebuie să mă lăsaţi în groapă, că altfel v-aş pârî. Pe Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Iacob, pe capetele mamelor voastre şi pe capul Rahilei, al măicuţei mele, vă jur că nu voi pârî nimic, nicicând şi niciodată, dacă

mă salvaţi din groapă, numai această singură dată încă!

— Este sigur de tot că ne-ar pârî, dacă nu azi, atunci mâine, murmură Iuda printre dinţi şi nu era unul care să nu fi împărtăşit această certitudine, şi Ruben nu constituia o excepţie, oricât certitudinea aceasta ar fi fost în contradicţie cu vagile lui speranţe şi planuri. Cu atât mai tainic trebuia deci să le ţină, cu atât mai puternic să le dezmintă; de aceea duse mâinile pâlnie la gură şi strigă:

— Dacă nu taci, aruncăm pietre peste tine, ca să te cureţi. Nu mai vrem să auzim nimic, căci cu tine s-a terminat!

Când Iosif auzi asta şi recunoscu vocea lui Ruben se înspăimântă şi tăcu, aşa încât ei putură să stea netulburaţi, să clipească şi să le fie teamă de tată. Situaţia lor era aşa, încât n-ar fi trebuit să le pese nicicum de aşteptarea lui Iacob, nici de creşterea treptată a disperării sale, de toată mizeria sufletească ce se pregătea la Hebron, dacă ar fi avut de gând să rămână în surghiunul

lor liber ales şi să trăiască mereu în vrajbă cu căminul părintesc. Dar tocmai contrariul era adevărat. Aruncarea lui Iosif în groapă putea folosi unui singur scop: să înlăture obstacolul ce se ridica între ei şi inima tatălui lor, care îi preocupa în modul cel mai copilăresc; şi confuzia sta în aceea că, pentru a o câştiga de partea lor, se văzuseră siliţi să-i facă acestei inimi gingaşe şi puternice cel mai mare rău. Acesta era într-adevăr punctul de vedere din care ei toţi vedeau, la acel timp, lucrurile. Nu-i interesase nici pedepsirea obraznicului şi nici răzbunarea lor, nici măcar nu le păsase în primul rând de distrugerea viselor, aşa simţeau ei cu toţii, ci voiseră să deschidă calea spre inima tatălui. Calea era acum liberă şi ei se vor întoarce – fără Iosif, după cum şi plecaseră fără el. Unde rămăsese fratele lor? Fuseşe trimis după ei. Dacă este trimis după tine cineva, cel tocmai împotriva existenţei căruia propria plecare fusese o demonstraţie, şi cel plecat se întorcea fără cel trimis după el, situaţia este îndoielnică.

Nu fără o anumită fioroasă dreptate ţi se va pune atunci întrebarea, unde să fi rămas cel fără de care te-ai întors. Bineînţeles că ei puteau răspunde, ridicând din umeri, acestei întrebări: Erau ei oare păstorii fratelui lor? Nu, dar cu asta nu se va fi răspuns întrebării, ci ea va continua să-i fixeze cu ochii ei mari, cu privirea insistentă, neîncrezătoare, şi sub această privire, sub ochii întrebării, vor fi martori chinuitoarei aşteptări, a cărei zădărnicie o ştiau, şi a lentei desperări la care trebuia să se ajungă dată fiind împrejurarea. Aceasta era o ispăşire ce-i îngrozea. Să rămână deci departe, până ce speranţa se va fi făcut scrum, şi aşteptarea se va fi resemnat la ideea că Iosif nu se va mai întoarce? Asta ar putea dura mult, căci aşteptarea este îndărătnică şi, între timp, s-ar prea putea ca întrebarea să-şi afle de la sine răspunsul şi să devină un blestem pentru ei toţi. Fireşte, ce trebuia era să se hotărască, imediat şi dintr-odată, foarte limpede, că băiatul nu se va mai întoarce niciodată şi asta într-un fel

care să comporte şi dovada dezvinovăţirii lor, a celor bănuiţi. Gândul ăsta îi muncea pe toţi, iar în Dan, cel poreclit şarpe şi viperă, luă formă de propunere. Căci el alătură propriile lui gânduri dinainte, că ar trebui să-i dea bătrânului să înţeleagă că o fiară l-ar fi ucis pe Iosif, cu anumite sugestii ale lui Gad şi amintirea lui despre iezi, pe care Iacob îi jertfise cândva pentru păcăleala cu Binecuvântarea, aşa spuse:

— Ascultaţi la mine, fraţilor, eu sunt bun de judecător şi ştiu cum facem treaba! Luăm un animal din turmă, îl ucidem tăindu-i beregata, ca să i se scurgă sângele. În sângele lui muiem ce ne-a înveninat, vălul multicolor, rochia de mireasă a Rahilei, care este numai zdrenţe, acolo pe jos. Aşa mânjite, i le ducem aceste zdrenţe lui Iacob, şi-i spunem: „Asta am găsit pe câmp, sfâşiat şi plin de sânge. Oare nu este vălul fiului tău?” Atunci n-are decât să tragă concluzii din starea vălului şi va fi ea şi cum păstorul ar fi prezentat stăpânului resturile oii ucise de leu: astfel el este curăţat de

orice vină şi nu trebuie nici măcar să se libereze de vină prin jurământ.

— Ci taci! spuse Iuda, dureros atins. El aude doar sub piatră, ce spui, şi înţelege cum vrem să facem treaba!

— Ce strică? replică Dan. Să murmur şi să şoptesc de dragul lui? Astea trec toate dincolo de viaţa lui şi sunt treaba noastră, dar nu mai sunt a lui. Uiţi că este ca şi mort, şi că s-a zis cu el. Dacă înţelege asta şi înţelege şi ce spun acum, fără să-mi prefac vocea în şoaptă, tot ce a înţeles va fi bine păstrat. Niciodată nu ne-am putut îngădui să vorbim liber şi fără griji, când era printre noi, căci trebuia să ne aşteptăm că ne va pârî tatălui, iar noi vom trage scurta. Tocmai asta este, că îl avem în sfârşit între noi, ca pe fratele nostru, în care ne putem încrede, şi care are voie să audă orice, aşa încât aş vrea să-i trimit o sărutare acolo în groapă. Cum vă pare deci inspiraţia mea?

Voiau să discute despre ea, dar Iosif începu iar să se văicărească şi să se roage, şi-i implora

plângând, de jos, să nu facă aşa ceva.

— Fraţilor, strigă el, nu faceţi treaba asta cu animalul şi cu vălul, nu-i faceţi aşa ceva tatii, că se va prăpădi! Vai, nu mă rog vouă pentru mine, mi-s frânte şi trupul şi sufletul şi zac în mormânt. Cruţaţi-l însă pe tata şi nu-i duceţi vălul sângerat, că moare pe loc! Ah, de aţi şti cum mă prevenea în teama lui de leu, când mă găsea singur afară noaptea, şi acum să mă fi mâncat fiarele! De-aţi fi văzut cum m-a pregătit de drum, cu o grijă temătoare, pe care eu o răbdam plictisit! Vai, mie! este desigur nesăbuit că vă vorbesc vouă de dragostea sa faţă de copil, dar ce să fac, dragi fraţi, şi cum să mă sfătuiesc, să nu vă supăr mai rău? De ce este oare viaţa mea atât de împletită cu a lui, încât să nu vă pot implora să-i cruţaţi viaţa fără să vă rog şi pentru a mea? Ah, fraţii mei, ascultaţi-mi plânsul şi nu-i faceţi grozăvia asta cu vălul plin de sânge, căci sufletul lui blând n-ar răbda şi ar cădea pe spate!

— Ei! la asta nu mai rezist, este de

neîndurat! spuse Ruben şi se sculă. Dacă vreţi, mergem altundeva, mai departe de aici. De văicăreala lui nici nu mai putem vorbi şi nici nu poţi gândi când tot strigă din adânc. Haideţi la colibe!

O spuse cu mânie, pentru ca paloarea feţei sale, cu muşchii puternici, să arate ca paloarea mâniei. Dar ea fusese provocată de faptul că-şi dăduse seama câtă dreptate avea băiatul, când se temea pentru tată. Căci şi el vedea, cu ochii minţii, că bătrânul va cădea literalmente, cu adevărat, pe spate, când va vedea zdrenţele vălului. Pe lângă aceasta, însă, şi în mod cu totul deosebit, îl emoţionase pe Ruben că, în restriştea sa, Iosii se gândea la tatăl lor şi implora cu teamă pentru blândeţea sufletului său – pentru aceasta în primul rând şi pentru sine însuşi abia de dragul lui. Oare îl împingea doar înainte pe acela, ca să se apere pe sine, şi se ascundea pe după el, cum îi fusese mereu obiceiul? Nu, nu, de astă dată era altfel. De sub piatră striga acum un alt Iosif decât cel pe

care îl scuturase cândva de umeri, ca să-l trezească din îngâmfarea lui prostească. Ceea ce nu reuşise cu scuturatul său, izbutise evident să provoace prăbuşirea în groapă: Iosii se trezise, se ruga de ei pentru inima tatălui, nu-şi mai râdea de inima asta, ci era plin de remuşcare şi de grijă pentru ea, iar această descoperire îl întări nespus pe marele Ruhen în planurile sale nesigure, îl făcea însă îndoit de simţitor la toată nefericita lor încâlceală şi neprecizie.

De aici paloarea lui când se sculă şi-i îndemnă pe toţi să părăsească împreună cu el locul unde Iosif era închis. O şi făcură. Plecară împreună de aici, să strângă zdrenţele vălului în locul unde îl bătuseră pe Iosif, ca să le ducă la corturi, pentru a vorbi acolo despre ideea lui Dan. Astfel Iosif rămase singur.

În groapă

Îi era cumplit de urât să rămână singur în

groapă, şi se mai văicări mult, să-l audă fraţii plecaţi, şi-i implora să nu-l părăsească. Dar abia dacă era conştient de ce striga şi plângea, şi aceasta pentru că adevăratele sale gânduri nu-i erau la aceste rugăminţi şi jelanii mecanice şi superficiale, ci dedesubtul lor; iar sub cele adevărate curgeau altele, şi mai specifice şi, ca umbre şi başi ale fluviului adâncurilor, astfel încât totul semăna cu o muzică emoţionantă, compusă pe verticală, de a cărei dirijare sus, la mijloc şi jos, spiritul său era în egală măsură preocupat. Aceasta explica şi faptul că, în implorările sale, îi scăpase o astfel de greşeală ca aceea că nu le-ar fi povestit fraţilor decât vise foarte modeste, în comparaţie cu altele pe care le mai visase. A considera aceasta, fie măcar şi o clipă numai, drept circumstanţă uşurătoare, era o greşeală ce nu-i putea scăpa decât cuiva ale cărui gânduri nu erau atente numai la ce spunea, ci în care se petreceau mai multe, şi aşa era cu Iosif.

Multe se petreceau în el încă din clipa,

neaşteptată şi cumplită, în care fraţii au tăbărât asupra lui ca lupii, şi el privise, cu ochiul pe care nu i-l închiseseră pe dată cu pumnii, la chipurile lor rând pe rând de ură şi amărăciune. Fuseseră foarte aproape de faţa lui, chipurile acestea, pe când turbaţii smulgeau de pe el, cu unghiile şi cu dinţii, vălul Rahilei – cumplit de aproape, şi chinul urii, pe care îl putuse citi pe ele, stârnise în cea mai mare parte groaza ce o resimţise sub schingiuirile lor. Bineînţeles că spaima lui fusese fără margini şi că plânsese de durere sub lovituri; spaima şi durerea lui erau însă în întregime pătrunse de mila faţă de chinul urii pe care o citise pe măştile acestea asudate, prea apropiate, ce păreau rând pe rând înaintea ochiului său, iar mila faţă de un chin, pe care trebuie să recunoaştem că l-am provocat, se apropie de remuşcare. Ruben avusese toată dreptatea cu constatarea sa: De data aceasta Iosif fusese scuturat cu atâta brutalitate, încât i se deschiseseră ochii şi văzuse isprava făcută – şi că

el o făcuse. În timp ce era zvârlit încoace şi încolo, între pumnii fraţilor furioşi, şi-şi pierdu vălul; pe când zăcea legat fedeleş la pământ şi, apoi, în timpul groaznicului său calvar până la gura fântânii, cu toată buimăceala provocată de spaimă, gândurile nu i se opriseră; ele nu zăboviseră numai la cumplitul prezent, ci zburaseră agitate înapoi, în mare grabă, peste un trecut în care acestea toate se pregătiseră, oarecum ascunse naivităţii sale, el fiind totuşi, pe jumătate, şi în mod obraznic, conştient de ele.

Dumnezeule, fraţii! Până unde îi împinsese e! Căci pricepu că el îi împinsese până acolo: prin greşeli multe şi mari, săvârşite cu temei, pe presupunerea că toţi l-ar iubi pe el mai mult decât pe sine – această presupunere pe care o crezuse îndreptăţită şi, iarăşi, nu chiar de tot, care însă în orice caz îi călăuzise viaţa şi, recunoştea aceasta fără ocolo, îl băgase în groapă. Pe măştile schimonosite de ură şi asudate ale fraţilor citise clar, cu singurul său ochi, că presupunerea

aceasta, ce depăşea forţa umană, obosise timp îndelungat, peste măsură, sufletele lor şi le provocase o mare suferinţă, până ce lucrurile ajunseseră la acest sfârşit, atât de cumplit pentru el şi, fără îndoială, şi pentru ei.

Bieţii fraţi! Cât trebuie să fi îndurat, până să ridice, scoşi din fire, mâna împotriva mielului tatălui şi să-l arunce cu adevărat în groapă. În ce situaţie se puseseră cu asta! – fără a mai vorbi de propria lui situaţie, care era, bineînţeles, deznădăjduită, cum îşi mărturisea înfiorat. Căci nu-i va putea niciodată convinge că, restituit tatălui, va tăcea din gură şi nu va denunţa totul, pentru că nu era de crezut, nici el nu o putea crede – şi deci trebuiau să-l lase în groapă, să se prăpădească acolo, nici nu le rămânea altă posibilitate. Recunoştea asta şi cu atât mai mult putea să pară mai de mirare că groaza faţă de propria soartă lăsa loc în sufletul său milei de asasinii lui. Totuşi asta este dovedit. Iosif ştia precis, şi aşa cum zăcea în fundul fântânii, şi-o

mărturisea deschis şi cinstit, că acea neruşinată „presupunere”, după care îşi orientase viaţa, fusese un joc, în care nici măcar el nu crezuse serios, nici nu putuse crede, şi că, pentru a nu pomeni decât asta, nu ar fi fost îngăduit niciodată şi nicicum să le povestească fraţilor acele vise – era cu totul greşit şi lipsit de tact peste orice măsură. Că aşa era, de asta fusese mereu conştient, pe tăcute şi pe ascuns, cum recunoştea acum, chiar şi atunci când acţionase cum s-a văzut – şi totuşi o făcuse. De ce? Fusese irezistibil împins să procedeze astfel; trebuise s-o facă, pentru că Dumnezeu îl crease anume aşa, pentru că astfel intenţionase cu el şi prin el, într-un cuvânt pentru că Iosif trebuise să ajungă în groapă – şi, pentru a spune lucrurile pe şleau, chiar o voise. La ce bun? Asta n-o ştia. După toate aparenţele, ca să se prăpădească. Dar, în fond, Iosif nu credea asta. În straturile lui cele mai de jos era convins că Dumnezeu vedea mai departe decât până la groapă, că El plănuia, ca de obicei,

departe şi urmărea un scop viitor şi învăluit, în slujba căruia Iosif trebuise să-i împingă pe fraţi la extrem. Aceştia erau jertfele viitorului şi îi compătimea, oricât îi era lui personal de rău cu acest prilej. Ei vor trimite tatălui vălul, nenorociţii, tăvălit în sângele iedului, ca în al său, şi Iacob va cădea pe spate. La gândul acesta Iosif era vehement împins să sară să-l apere de vederea zdrenţelor însângerate – bineînţeles, cu singurul rezultat că, împins de dureri ca de muşcături de fiară, recădea în legăturile sale, lovindu-se de ghizdurile fântânii şi reîncepea să plângă.

Avea timp prea destul să plângă, să-l încerce teama, remuşcarea şi mila, şi desperând pentru viaţa sa, să mai creadă totuşi, în taină, în înţeleptele, sfintele ţeluri de viitor ale Domnului. Căci, este crud s-o spunem, trei zile trebuia să rămână în temniţa lui, trei zile şi trei nopţi, dezbrăcat şi gol şi legat acolo jos, în praf şi murdărie, cu urechelniţele şi viermii din fundul fântânii, fără apă, nici hrană, fără mângâiere şi

fără vreo speranţă întemeiată să mai ajungă vreodată iar la lumină. Cine o povesteşte trebuie să fie preocupat ca ascultătorul să-şi reprezinte exact şi să-şi închipuie cu groază ce a însemnat asta, îndeosebi pentru un fecioraş al tatii, care nici nu visase vreodată ceva atât de cumplit de greu; cât de chinuitoare i se scurgeau orele, până ce sărăcăcioasa lui parte din lumina zilei se stingea în crăpătura pietrei şi în locul ei o stea miloasă îşi trimitea raza diamantină până în adâncul mormântului său; cum de două ori se trezise acolo lumina de sus, stăruise sărăcăcios şi iar se stingea; cum cerceta cu insistenţă în semiîntuneric rotundul ghizdurilor temniţei, dacă nu putea fi măcar închipuită, sperată, o evadare în sus, cu ajutorul unor bolovani mişcaţi din locul lor în zid şi a niscaiva tufe înrădăcinate printre pietre – asta când piatra ce acoperea gura fântânii şi funia ce-l lega, fiecare în parte, dar mai ales împreună, înăbuşeau în germene orice speranţă; cum se zvârcolea în strânsoarea funiei, pentru a se

cuibări mai bine şi mai puţin dureros, ceea ce, de bine, de rău, izbuti, dar curând noua poziţie era şi mai de neîndurat decât cele dinainte; cum setea şi foamea îl chinuiau şi burta goală îl durea şi-l ardea în spate; cum se mânjea ca oaia cu propria scârnă şi strănuta şi îi era frig în ea, încât îi clănţăneau dinţii. Suntem foarte preocupaţi să-l obligăm pe oricine să-şi reprezinte în mod viu şi real atât de cuprinzătoare suferinţe. Şi totuşi este iarăşi treaba noastră să-l calmăm şi, tocmai de dragul vieţii şi realităţii, să avem grijă ca imaginaţia să n-o ia razna şi să nu se piardă într-un searbăd sentimentalism. Realitatea este lucidă, tocmai în calitatea sa de realitate. Ca esenţă a tot ce este real şi de netăgăduit, cu care trebuie să ne împăcăm şi să ne înţelegem, realitatea ne împinge la adaptare şi-şi potriveşte rapid omul după necesitate. Ne lăsăm uşor îndemnaţi să calificăm o situaţie drept de neîndurat, este protestul omeniei furtunos indignate, bine intenţionat şi totodată binefăcător pentru cel în suferinţă. Dar acest

protest se şi face uşor puţin ridicol în faţa celui a cărui realitate este tocmai acest „de neîndurat”. Indignatul compătimitor stă faţă de această realitate, care doar nu este a sa, într-o relaţie sentimentală, nepractică; se transpune, aşa cum este el, în situaţia celuilalt: o greşeală a închipuirii căci, tocmai din pricina situaţiei sale, celălalt nu mai este ca el. Şi, în fond, ce înseamnă oare o situaţie „de neîndurat”, dacă tot trebuie îndurată şi nici nu-ţi rămâne altceva decât să o înduri, câtă vreme eşti în toate minţile.

Tânărul Iosif nu mai era, însă, de mult, chiar în toate minţile, şi asta încă din clipa în care fraţii se transformaseră, sub ochii lui, în lupi. Nenorocirea prăvălită peste el îl zguduise puternic şi-i provocase tocmai acea diminuare de care „ceea ce este de neîndurat” are nevoie pentru a putea fi îndurat. Bătaia primită îl ameţise, aşijderea chinuitorul transport până la fântână. Starea pricinuită astfel era dureros-deznădăjduită, dar cu aceasta măcar cumplitele acţiuni se

opriseră, se ajunsese la o oarecare consolidare şi situaţia sa, oricât se putea obiecta împotriva ei, prezenta cel puţin avantajul securităţii. La adăpost, în sânul pământului, nu mai avea a se teme de alte brutalităţi şi avea răgaz pentru acea activitate cerebrală care, temporar, elimină aproape în întregime din conştiinţa sa suferinţele trupeşti. Securitatea (dacă acest cuvânt este îngăduit în perspectiva unei morţi probabile, ba ca şi sigure; dar moartea este oricum certă pentru un moment oarecare şi totuşi ne simţim în siguranţă), sentimentul securităţii deci îi favoriza somnul. Epuizarea lui Iosif era atât de mare, încât depăşea cumplita neajutorare a tuturor împrejurărilor şi-l cufunda în somn, astfel încât, pe durate mai lungi de timp, nu mai ştia nimic sau prea puţin despre sine. Când se trezea apoi, mirarea sa văzând întremarea ce i-o putuse da somnul singur, fără ajutorul mâncării şi băuturii (căci hrana şi somnul îşi pot, o vreme, ţine locul reciproc) se îmbina cu groaza că tot mai durează mizeria lui, care nici în

timpul somnului nu-i ieşise cu totul din minte, a cărei rigoare de altfel începuse cumva, dacă n-ar fi decât aşa-zicând, să slăbească puţin. Nu există rigoare şi încordare care să nu cedeze totuşi oarecum cu trecerea timpului şi să nu acorde mici concesii libertăţii de mişcare. Ne gândim la funie şi la faptul că nodurile sale şi porţiunile dintre noduri nu mai erau în ziua a doua şi a treia chiar atât de rigide ca în prima oră, ci cedaseră întrucâtva şi se arătau cât de cât prevenitoare faţă de nevoite bietelor mădulare. Şi aceasta se spune tot pentru a reduce mila la lucida realitate. Chiar dacă adăugăm că, firește, puterile lui Iosif scădeau continuu, o facem numai, pe de o parte, pentru a ţine iarăşi trează mila şi a nu lăsa să se stingă îngrijorarea; căci, pe de altă parte, această crescândă slăbire şi diminuare însemna, la rândul ei, practic, o atenuare a suferinţelor sale, astfel încât, cu cât dura mai mult situaţia, din propriul lui punct de vedere îi mergea, aşa-zicând, tot mai bine, căci abia mai băga în seamă mizeria ei.

În condiţiile unei vieţi trupeşti de care aproape uitase, gândurile continuau să lucreze însă neîncetat şi anume în aşa fel încât, în entitatea muzicală care o constituiau, acele „umbre şi başi”, care fuseseră dedesubt de tot, se auziră, tot mai puternic, datorită slăbiciunii sale bântuită de vise şi, până la urmă, acoperiră aproape în întregime ştimele înalte. Sus domina frica de moarte care, câtă vreme fraţii fuseseră în preajmă, se revărsase în cele mai insistente lamentări şi implorări. De ce nu se mai exterioriza ea la fel, de când cei zece se depărtaseră şi de ce nu mai trimitea, Iosif, la întâmplare, din adânc apeluri şi strigăte de ajutor? Răspunsul este: pentru că uitase complet de asta din pricina preponderenţei acelor gânduri la care am şi făcut aluzie, ce priveau explicaţia bruştei sale căderi, trecutul, greşelile acestui trecut, poate săvârşite din voinţa divină, dar care, din pricina asta, nu erau mai puţin mari şi grele.

Vălul, pe care fraţii îl smulseseră de pe el, şi

anume, în chip fioros, în parte cu dinţii, juca în aceste gânduri un rol de prim plan. Că n-ar fi trebuit să se grozăvească în faţa lor îmbrăcat cu vălul, că n-ar fi trebuit să le scoată ochii cu ceea ce se afla în stăpânirea sa, că n-ar fi trebuit să li se prezinte cu vălul, mai ales acum şi aici, ci se impunea acum în mod atât de luminos, încât şi-ar fi dat cu pumnii în cap, dacă nu l-ar fi împiedicat legăturile. Dar pe când o făcea în gând, recunoscu totodată faţă de sine însuşi lipsa de sens şi ipocrizia gustului; căci era doar clar că ştiuse asta dintotdeauna şi totuşi acţionase aşa. Privea mirat la enigma exuberanţei sale obraznice, ce-l împingea la pierzanie, enigmă ce i-o propunea propriul său comportament aiurit. Dezlegarea acesteia depăşea posibilităţile inteligenţei sale, dar şi ale oricărei inteligenţe, deoarece cuprindea prea multe elemente neprevizibile, contrare logicii şi, poate, sfinte. Cum mai tremurase ca nu cumva Iacob să descopere în sacul-masă *ketônet*-ul – tremurase de teamă să nu fie salvat! Căci doar nu-

l înşelase pe tată, nu folosise slăbiciunea memoriei lui şi nu luase în taină cu el moştenirea pentru că ar fi fost de altă părere decât Iacob cu privire la efectul pe care vederea vălului o va avea asupra fraţilor. Fusese cu totul de aceeaşi părere şi-l luase totuşi cu el. Se putea oare dezlega această enigmă? Dar dacă el nu uitase să-şi pregătească pieirea – de ce uitase Iacob s-o prevină? Şi asta constituia un mister. Să lase acolo vălul multicolor, ar fi trebuit să fi fost la fel de însemnat pentru iubirea şi teama tatălui, cât era de însemnat pentru dorinţa nestăpânită a lui Iosif de a-l lua pe ascuns cu el. De ce nu-i dăduse în gând ceva atât de important iubirii şi temerii neglijaseră să contureze manevrele nestăpânitei dorinţe? Dacă lui Iosif îi reuşise, în cort, să scoată prin viclenie de la bătrân splendidul obiect, apoi asta se întâmplase doar pentru că jucau *acelaşi* joc, şi pentru că Iacob dorea la fel de mult ca Iosif să aibă vălul, cum îl dorea acesta pentru sine. Consecinţa practică se arătă curând. Împreună

aruncaseră mielul în groapă, iar acum Iacob va cădea pe spate.

Asta avea desigur să se întâmple, iar după aceea avea să reflecteze la marile greşeli ale trecutului, comise în comun, cum Iosif o făcea aicea, jos. Din nou îşi mărturisi că jurămintele sale, cum că desigur nu va pârî nimic tatălui, dacă îi va mai fi restituit cândva, nu izvoriseră decât dintr-o teamă superficială pentru ei amândoi şi că, dimpotrivă, dacă vechea situaţie dinaintea gropii s-ar restabili – ceea ce Iosif dorea bineînţeles intens, cu o parte a fiinţei sale –, va pârî cert şi inevitabil totul, astfel încât fraţii ar trage scurta. De aceea, cu o altă parte a fiinţei sale, nu dorea restabilirea, care era de altfel exclusă – era de acord în acest punct cu fraţii lui, în asemenea măsură de acord, încât îi venea să răspundă sărutării pe care Dan voise să i-o trimită în groapă, pentru că prima dată fusese cu ei ca între fraţi şi-i fusese îngăduit să audă tot, şi vorbele despre sângele iedului, ce trebuia să treacă drept

sângele său, pentru că depăşeau viaţa lui şi erau în siguranţă la el, ca în mormânt.

Spusa lui Dan, că înaintea lui Iosii se putea vorbi oricum, deoarece fiecare cuvânt întărea doar imposibilitatea întoarcerii sale, şi că deci era de-a dreptul bine să se spună în prezenţa sa asemenea lucruri, ce depăşeau durata vieţii lui, căci astfel era mai trainic legat ele lumea umbrelor, ca un strigoi de care le-ar fi fost frică – spusa aceasta îi făcuse o puternică impresie lui Iosif şi, în gândurile lui, juca rolul replicii şi reversului premisei de până acum a vieţii sale, că, în ce-l privea, nu trebuia să ţină seamă de nimeni, pentru că toţi îl iubeau pe el mai mult decât se iubeau pe sine. Acum se ajunsese că nu mai trebuia să se ţină seamă de el, şi această experienţă determina evoluţia acelor umbre şi başi ai gândurilor sale, care curgeau sub şuvoiul de sus şi cel de mijloc şi, cu cât îi scădeau forţele, ajungeau la o dominare şi mai sonoră asupra ştimelor superioare.

Aceste ştime se porniseră însă încă mai de

mult, împreună cu celelalte. Încă de atunci chiar când ceea ce stârnise, fără să bănuiască, devenise realitate, când, sub ghionţi şi pumni în cap, fusese aruncat încoace şi încolo între fraţi şi ei îi smulgeau de pe trup, eu unghiile şi cu dinţii, vălul cu chipuri – de la început deci, şi ele îşi spuseseră cuvântul şi, în mijlocul răpăitoarei groaze, urechea lui le aparţinuse în mare măsură. Ar fi greşită presupunerea că, în împrejurări de o atât de mortală seriozitate, Iosif ar fi încetat să se joace şi să viseze – dacă în asemenea împrejurări, să se joace şi să viseze mai înseamnă joacă şi vis. Era adevăratul fiu al lui Iacob, al celui ce medita eu demnitate, al bărbatului de formaţie mistică, ce ştia întotdeauna ce i se întâmpla, care privea spre stele în toate pământeştile întâmplări şi îşi lega pururea viaţa de divin. Recunoaştem că maniera lui Iosif de a acorda vieţii sale justeţe şi realitate prin legare de divin, avea altă caracteristică decât în cazul lui Iacob, era mai puţin sentimentală, ci mai curând isteaţă şi calculată: convingerea că o

viaţă şi evenimente fără certificatul de autenticitate al unei realităţi superioare, ce nu se întemeiază pe date sacre şi cunoscute şi nu se sprijină pe ele, ce nu se poate oglindi şi nu se poate recunoaşte în nimic ceresc, nici nu sunt viaţă şi evenimente; convingerea deci că cele de jos nici nu s-ar pricepe să se întâmple şi nu şi-ar da sieşi în gând, fără un model şi o replică în cerul înstelat, era luată şi de el foarte în serios, iar unitatea dublului, prezenţa a ceea ce este în prefacere, faptul că susul şi josul sunt interschimbabile, astfel încât unul se schimbă în altul şi zei pot deveni oameni, însă, şi oamenii pot deveni zei, constituia, şi în viaţa sa, principala certitudine. Nu degeaba era el discipolul lui Eliezer, al bătrânului, care ştia să spună „eu” într-un mod atât ide îndrăzneţ şi de liber, încât privirea se frângea îngândurată pe făptura lui. Transparenţa personalităţii sale, caracterul ei ca repetare şi întoarcere a ceea ce fusese turnat iniţial în tipare – această credinţă fundamentală

era şi în Iosif carne şi sânge, şi orice demnitate şi semnificaţie spirituală îi părea legată de o similară conştiinţă de sine. Aceasta era firesc. Ceea ce nu mai era cu totul firesc, şi se abătea, jucăuş, de la demnitate şi semnificaţie, era înclinaţia lui Iosif de a trage foloase din modul de a gândi îndeobşte adoptat şi de a lua cu el ochii oamenilor, pe calea unei autosugestii conştiente.

Fusese atent chiar din prima clipă. Se poate crede sau ba, dar în cea mai de spaimă tulburare a neaşteptatei agresiuni, în cea mai cumplită groază şi teamă de moarte, deschisese ochii minţii, să vadă ce se întâmpla. Nu că aceasta i-ar fi diminuat frica şi uşurat mizeria, dar li se adăugase prin aceasta un fel de bucurie, ba de ilaritate, şi o veselie intelectuală străluminа spaima sufletului.

— Vălul meu, răcnise el şi în marea spaimă cerşise: Nu-l rupeţi!

Da, i-l smulseseră şi-l rupseseră, vălul mamei, care era şi al fiului, încât îl purtau amândoi cu schimbul şi deveneau una prin văl, zeu

şi zeiţă. Turbaţii îl dezvăluiseră fără milă, cum dezvăluie dragostea mireasa în iatac, asta îi făcuse furia lor şi îl lăsase gol, încât îl trecuseră fiorii unei ruşini de moarte. În spiritul lui gândurile „dezvăluire” şi „moarte” erau foarte învecinate – cum ar fi putut să nu se agaţe cu spaimă de zdrenţele vălului, încercând să se acopere eu ele, cum ar fi putut să nu roage: „Nu-l rupeţi!” şi cum să nu-l fi copleşit, totodată, bucuria intelectuală datorită confirmării pe care evenimentul o aducea legăturii de idei în care se actualiza? Nicio mizerie a cărnii ori a sufletului nu putea ucide atenţia spiritului său faţă de aluziile ce se acumulau, cu care evenimentul se vădea ca o realitate superioară, ca transparent şi prestabilit, ca prezent în schimbare, pe scurt, ca stelar. Şi această atenţie era foarte firească, deoarece aluziile vorbeau de existenţă şi identitate, de străvederea eului său, ale cărui adâncuri le întredeschisese deunăzi lui Ruben – spre cea mai mare uluială a acestuia – şi care se lumina tot mai

mult în cursul evenimentelor. Îşi strigase tare jalea, plângând, când marele Ruben se învoise şi el ca Iosif să fie zvârlit în groapă; în aceeaşi clipă însă intelingenţa lui râsese ca de o glumă, căci cuvântul folosit era încărcat de aluzii: fraţii spuseseră în limba lor „*bo*r” şi cu asta se exprimaseră într-un fel monosilabic, dar cu multiple înţelesuri, căci silaba cuprindea atât noţiunea de fântână, cât şi cea de închisoare, iar aceasta era atât de apropiată de cea a lumii subpământene, a împărăţiei morţilor, încât închisoare şi lume subpământeană era una şi aceeaşi idee, unul nefiind decât alt cuvânt pentru celălalt, cu atât mai mult că şi fântâna echivala prin specificul ei, cu intrarea în lumea subpământeană, ba chiar, prin piatra rotunda, ce o acoperea de obicei, sugera moartea; căci piatra acoperea gura rotundă a fântânii, cum acoperea umbra luna întunecată. Ceea ce inteligenţa atentă a lui Iosif străvedea prin eveniment era străvechiul tipar al morţii astrului: al lunii moarte,

invizibilă trei zile înainte de gingaşa ei reînviere, îndeosebi a pieirii zeilor luminii, care cad pentru câtăva vreme pradă lumii subterane; şi când oribilul deveni realitate, când fraţii îl ridicară pe ghizduri, pe marginea gropii rotunde şi el fu nevoit să coboare în subteran cu toată dibăcia încordată, atunci inteligenţei sale treze îi fu cu totul limpede aluzia la steaua care seara este femeie şi dimineaţa bărbat şi care apune în fântâna prăpastiei ca Luceafărul de seară.

Era prăpastia în care cobora fiul adevărat, el care este una cu mama şi poartă cu schimbul acelaşi văl. Era staulul subteran, *etura*, împărăţia morţilor, în care fiul devine domnul, păstorul, martirul, victima, zeul sfâşiat. Sfâşiat? Nu-i rupseseră decât buza, şi ici-colo îi zdreliseră pielea, dar vălul îl rupseseră de pe el şi-l sfâşiaseră cu unghiile şi cu dinţii, ucigaşii sângeroşi şi uneltitorii, fraţii săi, şi vor muia vălul sfâşiat în sângele unui berbec şi va trece drept sângele lui şi-l vor aduce înaintea tatălui.

Dumnezeu pretindea de la tată jertfirea fiului – de la blândul, care recunoscuse, înfiorându-se, că el „n-ar fi în stare”. Sărmanul, va trebui vrând-nevrând să fie în stare, şi-i semăna lui Dumnezeu, că puţin îi păsa de ce-şi ia asupra lui omul.

Aici Iosif plânse în mizeria sa străvezie, pe care o supraveghea inteligenţa. Îl plânse pe bietul Iacob, care va trebui să fie în stare, plânse şi încrederea în moarte a fraţilor. Plânse de slăbiciune şi ameţit de miasmele fântânii, dar cu cât mai jalnică deveni situaţia lui în răstimpul celor şaptezeci şi două de ore, pe care le petrecu aicea jos, cu atât mai puternic se impuseră ştimele grave ale gândurilor sale şi cu atât mai înşelător se oglindea prezentul lui în tema celestă primordială, aşa încât, până la urmă, nu mai distingea între sus şi jos şi, într-un orgoliu visător, datorit apropierii morţii, nu mai vedea decât unitatea dublului. Se poate pe drept considera starea aceasta ca o măsură a naturii, să-l ajute să depăşească ceea ce era de neîndurat. Căci

speranţa firească, de care viaţa se agaţă până la capăt, are nevoie de o justificare raţională şi pe aceasta o găsi în asemenea confuzie. De fapt, această speranţă, că nu se va prăpădi definitiv, ci că va fi cumva salvat din groapă, trecea dincolo de viaţa sa, căci practic el se şi considera mort. Că era mort îi chezăşuia încrederea fraţilor lui, vălul mânjit de sânge, pe care îl va primi Iacob. Groapa era adâncă şi o salvare înapoi, în viaţa dinainte de prăbuşirea în adâncuri, nici nu putea fi închipuită; asta era de necrezut ca şi cum Luceafărul de seară s-ar întoarce din prăpastia în care se scufundase, şi umbra ar putea fi retrasă de pe luna întunecată, să fie din nou lună plină. Dar închipuirea morţii stelare, a întunecării şi coborârii în prăpastie a fiului, căruia lumea de jos îi devine locuinţă, o includea pe cea a reapariţiei, a lumii noi şi a învierii; şi în aceasta, fireasca speranţă de viaţă a lui Iosii se justifica, devenind credinţă. Speranţa aceasta nu se referea la întoarcerea din groapă în viaţa anterioară şi totuşi includea victoria asupra

gropii. De altfel, doar de unul singur, Iosif nu o nutrea numai pentru sine ci o nutrea în locul sărmanului bătrân de acasă, împreună cu care se vârâse în groapă, şi care ar cădea pe spate. Desigur că momentul primirii de către Iacob a vălului însângerat era dincolo de viaţa fiului. Dacă însă tatăl, aşa cum se cădea din vechi, va putea crede dincolo de moarte, s-ar putea totuşi – gândea Iosif în mormânt – ca sângele animalului să fie primit, ca odinioară, în locul sângelui fiului.

CAPITOLUL ȘASE
PIATRA DINAINTEA GROPII
Ismaeliții

Veneau bărbații dinspre Galaad, dinspre răsărit, de peste fluviu, patru sau cinci, legănându-se pe cămilele lor, şi mai aveau şi alte câteva cămile, încărcate numai cu marfă, iar cei câţiva cămilari, băieţi tineri, şi hamali, le dublau numărul: neguţători, călători, care nu erau de aici

şi nici din părţile de unde veneau, bărbaţi străini, foarte tuciurii la faţă şi mâini, cu inele de pâslă ce le ţineau basmalele pe cap, înveliţi în veşminte de pustie, vâstate pe lat, cu ochii albi, ce se roteau atenţi. Unul, de vârstă venerabilă, cu bărbuţa albă călărea în frunte; un băiat buzat, îmbrăcat într-un halat alb, mototolit, de bumbac, cu glugă, îi ducea animalul de un frâu lung, în timp ce stăpânul, cu mâinile neocupate, şedea învelit, pe şaua înaltă, cu capul plecat într-o parte şi dus pe gânduri. Cum vedea oricine, el era conducătorul plin de autoritate al grupului. Ceilalţi erau nepotul, ginerele şi fiii lui.

Cine erau aceşti bărbaţi? Se poate spune mai precis sau mai general. Erau de fel din sudul ţării Edom-Seir, de la marginea pustiului arabic, dinaintea Egiptului, iar „Miţraim”, cum i se spunea Egiptului, era numit şi ţinutul lor, care era o trecere şi o tranziţie spre Ţara mâlului. Afară de asta şi, de fapt, mai corect i se zicea „Muţri, ori, în alt dialect, „Mosar”, precum şi „Midian”, după

acel fiu al lui Avram şi al Cheturei, şi era o regiune unde se aşezaseră, mai adânc, în miazăzi, oameni din Mă în, nu departe de ţara tămâii, care se îndeletniceau cu schimburile între Arabia şi împărăţia animalelor şi a morţilor, precum şi cele ale ţării apusene a canaaneenilor şi Ţării celor două fluvii, şi erau proprietarii locurilor de depozitare din Muţri, unde, sub numele de midianiţi, făceau negoţ între popoare în toate direcţiile şi erau şi călăuze, dintr-o ţară în alta, ale caravanelor regale şi ale celor publice.

Aşadar călătorii erau mă oniţi din Mă în sau mineei, numiţi midianiţi. Deoarece Medan şi Midian, fiii de soi mai prost ai lui Avraam şi copii ai pustiei, făcuţi cu Chetura, erau aproape deopotrivă şi unul era luat drept celălalt, se putea spune midianiţilor şi „medanim” – ei nu se supărau. Ba, dacă li se da simplu şi îndeobşte numele de ismaeliţi, care cuprindea toate seminţiile pustiei şi ale stepei, presupunându-se, deci, că străbuna lor ar fi fost nu Chetura, ci

cealaltă femeie a pustiei, Agar, egipteanca, acceptau şi acest nume: pentru ei nu era important cum erau numiţi şi cine erau; esenţialul rămânea că erau pe lume şi că puteau face negoţ în toate direcţiile, de-a lungul căilor de comunicaţie. Ba, chiar era logic dacă bătrânul şi tovarăşii lui de călătorie erau numiţi ismaeliţi; căci, ca bărbaţi din Muţri, erau pe jumătate egipteni, şi asta fusese şi Ismael, frumosul focos, astfel încât, cu oarecare îngăduinţă, se putea spune că se trăgeau din el.

Aşa cum veneau dinspre răsărit, nu arătau a caravană regală sau publică – departe de aşa ceva. Era o călătorie particulară, pe cont propriu şi modestă. Cu prilejul unor serbări religioase cu aducere de jertfe, la care se ţinuse şi un târg, vânduseră oamenilor câmpiei, de dincolo de Iordan, felurite ţesături de in egiptene şi mici obiecte frumoase din fir de sticlă, primind pe ele în schimb, cu un câştig bunicel, tot felul de esenţe balsamice, adragant, tămâie, gumă şi răşină de

laudanum. Dacă vor mai putea dobândi, de partea aceasta a fluviului, la preţuri convenabile, din produsele ţării, ceva miere şi muştar, o încărcătură de cămilă cu fistic şi migdale, puteau fi mulţumiţi. În ce privea drumul, încă nu luaseră o hotărâre. Şovăiau dacă să urmeze calea din miazănoapte spre miazăzi, care o lua pe creasta muntoasă şi îi ducea, prin Urusalim şi Hebron, până la Gaza, pe malul mării, sau dacă ar face mai bine să o ţină deocamdată spre miazănoapte şi răsărit, atingând curând, prin şesul Meghido, coasta de-a lungul căreia drumul mergea spre miazăzi, către ţara lor, această cale spre Egipt.

Deocamdată, însă, soarele trecuse de amiază, intrau în această vale, cu bătrânul în frunte, ceilalţi urmându-l într-un şir alungit, să vadă dacă nu cumva locuitorii din Dotan aveau vreo serbare cu târg şi ar fi ceva de neguţat. Lăsară cămilele să înainteze pe fundul văii, care pe mâna stângă era mai joasă şi acoperită cu muşchi, şi pentru că aveau ochi atât de atenţi şi de neastâmpăraţi,

zăriră jos, în tufiş, trepte ştirbite şi un zid dărăpănat. Bătrânul le văzu primul, făcu cu capul înclinat celorlalţi un semn să oprească şi trimise băiatul cu glugă să cerceteze locul; fiindcă cei ce călătoresc sunt iscoditori şi curioşi prin firea lor. Pe toate trebuie să le adulmece.

Băiatul nu lipsi mult, doar se repezi jos şi se întoarse, dând de veste, cu buzele sale groase, că pe fund ar fi o fântână acoperită.

— Dacă este acoperită şi ascunsă, spuse bătrânul cu înţelepciune, va fi bine pentru noi s-o descoperim. Lumea pare să fie pizmaşă prin partea locului şi cam zgârcită, aşa încât socot posibil ca fântâna să aibă o apă neobişnuit de răcoroasă şi bună la gust; de aşa ceva avem nevoie şi ne vom umple burdufurile, nu văd pe nimeni care să ne împiedice, şi, apoi, de ce ne-ar mai zice ismaeliţi, dacă în împrejurări liniştite, nu ne-am purta cam prădalnic şi n-am ocoâi pizma localnicilor? Luaţi un burduf şi ce butelci mai aveţi şi să coborâm la fântână!

Aşa făcură, pentru că bătrânul era totdeauna ascultat. Culcară cămilele, desprinseră vase de pe şei şi coborâră spre fântâni, unchiul, nepoţii, ginerele, fiii şi câţiva sclavi. Cercetară locul şi văzură că nu se afla acolo nici ciutură, nici altceva pentru ridicat, dar nu era nimic, vor lăsa burduful în fântână, să se umple de preţioasa apă, păzită cu străşnicie. Bătrânul se aşează pe o piatră necioplită, desprinsă din zid, îşi potrivi îmbrăcămintea şi dădu porunci, cu mâna lui tuciurie, să se rostogolească la o parte piatra de pe gura fântânii. Piatra se vădi spartă în două.

— O fi fântâna aceasta acoperită şi ascunsă, spuse bătrânul, dar e tare lăsată în părăsire. Localnicii par deopotrivă pizmaşi şi lipsiţi de grijă faţă de ce-i al lor. Dar nu vreau încă să pun la îndoială calitatea apei; ar fi pripit. Este bine, o jumătate din capac l-aţi scos. Înlăturaţi şi jumătatea cealaltă cu braţele voastre tinere, şi culcaţi-o lângă sora ei verzulie, pe dale! Ei? Vă întâmpină râzând limpezimea rotundului apei, este

oglinda ei curată?

Stăteau în jurul fântânii, pe treapta joasă ce o înconjura, şi se aplecau deasupra adâncului.

— Fântâna este seacă, spuse ginerele, fără a întoarce capul spre bătrân, ci continuând să privească în jos. Şi cum zise aceasta, toţi ciuliră urechile. Din adâncuri se auzea un scâncet.

— Doar nu se poate să scâncească cineva în această fântână, grăi bătrânul. Nu-mi cred urechilor. Să facem linişte deplină prin nemişcare şi să ascultăm atenţi, pentru a ne da seama dacă sunetul se repetă!

Scâncetul se auzi din nou.

— Acum sunt silit să-mi cred urechilor, hotărî bătrânul, se sculă şi urcă pe treapta circulară, dând la o parte cu braţele pe cei care îi stăteau în cale, pentru a privi la rândul lui în fântână.

Ceilalţi aşteptară, din bunăcuviinţă, să-şi spună părerea, dar ochii lui erau tulburi şi nu vedea nimic.

— Vezi ceva, Mibsam, ginerele meu? întrebă

el.

— Văd, îi fu îngăduit acum acestuia să răspundă, ceva albicios pe fund, care pare să se mişte, şi parcă ar fi o fiinţă articulată.

Chedar şi Chedma, fiii, întăriră această constatare.

— De mirare! zise bătrânul. Mă încred în ascuţimea vederii voastre şi vreau să strig la fiinţa asta, să văd dacă are să răspundă. Ei, tu, acolo! strigă el în adânc, cu o voce obosită de moşneag. Cine sau ce scânceşte în fântână? Este oare locul acesta firesc pentru tine, sau ai vrea mai curând să-l părăseşti?

Traseră cu urechea. Trecu un timp. Apoi auziră slab şi de departe:

— Mamă! Salvează-ţi fiul!

O mare agitaţie îi cuprinse pe toţi.

— Hai acum! Fără şovăială! strigă bătrânul. Aduceţi o frânghie, s-o aruncăm înăuntru şi să tragem la lumină fiinţa, căci vădit acesta nu-i este prin născare locul.

— Aici nu este nicio mamă, mai strigă el, aplecat spre adânc, dar oameni evlavioşi sunt deasupra ta, care vor să te salveze, dacă asta îţi este dorinţa!

— Iată, continuă el, întorcându-se acum către ai lui, câte nu i se ivesc călătorului în cale şi câte i se pot întâmpla. Aceasta este una din întâmplările cele mai ciudate, câte le-am trăit între cele două fluvii. Recunoaşteţi şi voi că am făcut bine să cercetăm această fântână ascunsă şi acoperită. Vă mai amintiţi că eu v-am îndemnat la asta? Fricoşii ar putea de bună seamă şovăi aici, ori s-o ia la fugă, şi citesc limpede pe feţele voastre, mai mult decât nedumerite, că şi pe voi v-au încercat asemenea gânduri. Nici eu nu vreau să neg, că este de spaimă să ţi se adreseze cineva din străfunduri, iar gândul că însăşi fântâna năruită ne-a vorbit sau vreun duh al adâncurilor, pare chiar demn de crezare. Dar lucrurile trebuie cercetate dinspre latura lor practică şi să le facem faţă, în măsura în care ne pune la încercare

puterile, căci scâncetul îmi părea că vădeşte mare nevoie de ajutor.

— Ce-i cu frânghia? se întrerupse el. Şi apoi întrebă spre fundul gropii: Eşti în stare, fiinţă, să apuci o frânghie şi s-o petreci pe după trup, ca să te tragem la noi?

Din nou trecu un răstimp, până veni un răspuns. Apoi se auzi slab:

— Zac legat.

Deşi bătrânul sta cu mâinile pâlnie la ureche, puse să i se repete ce se auzise din fântână.

— Aţi auzit şi voi! spuse el în cele din urmă. Legat! Oricât îngreunează ajutorarea, o face totuşi cu atât mai necesară. Va trebui să-l coborâm pe unul din voi în adânc, să vadă ce-i de făcut şi să elibereze fiinţa. Unde-i frânghia? Iat-o Mibsam, ginerele meu, pe tine te aleg să pluteşti în jos. Voi veghea cu cea mai mare grijă cum vei fi legat, ca să fii ca un mădular pe care îl întindem în adânc şi-l retragem, împreună cu ce a prins. De îndată ce ai cuprins bine fiinţa, trebuie să strigi „Ridică!” şi,

cu forţe unite, te vom trage în sus, la noi, pe tine, mădularul nostru, împreună cu captura ta.

Vrând-nevrând, Mibsam se învoi. Era un bărbat tânăr, cu o faţă mică, un nas cam lung, dar turtit, şi ochi bulbucaţi, al căror alb contrasta puternic cu întunecimea feţei. Îşi scoase basmaua de pe părul creţ, lepădă şi halatul careapăra de nisipul purtat de vânturi, şi ridică braţele, ca să poată fi legat cu frânghia, în calitatea căreia ştia că se poate încrede. Nu era o frânghie de cânepă, ci era din papirus egiptean, minunat de moale, bătută şi suplă, foarte rezistentă; bărbaţii aveau cu ei câţiva colaci din frânghia asta, era o marfă căutată.

Curând ginerele fu prins ca în ham şi agăţat, gata să plutească spre adâncuri. Toţi luaseră parte la prinderea lui în trainica frânghie, şi Efer, nepotul bătrânului, şi fiii şi robii. Apoi Mibsam se aşeză pe marginea fântânii, se desprinse de ea şi se scufundă, în timp ce bărbaţii care îl ţineau se propteau cu un picior înainte şi dădeau mereu

câte niţel drumul frânghiei, ce le aluneca prin mâini. Nu dură mult şi tensiunea frânghiei încetă, căci Mibsam ajunsese pe fund. Nu mai fu nevoie să se proptească, ţinând piciorul întins înainte, şi să se aplece peste ghizd, pentru a se uita după el. Îl auziră vag vorbind cu fiinţa aceea şi cum gâfâia făcându-şi de lucru cu ea. „Ridică!” strigă el apoi, potrivit înţelegerii. Ei îşi făcură datoria şi ridicară, cu strigăte monotone, dubla povară, în timp ce bătrânul conducea, cu gesturi atente, operaţia. Reuşiseră să-l scoată afară pe ginere, care-l ţinea în braţe pe locuitorul fântânii.

Cum se mai minunară negustorii, când îl văzură pe băiatul legat fedeleş! înălţară ochii şi mâinile către cer, îşi legănară capetele şi plescăiră din limbă. Apoi îşi sprijiniră iarăşi mâinile pe genunchi, să-l cerceteze mai bine pe cel din fântână; căci îi dăduseră drumul pe treapta circulară şi-l rezemaseră pe ghizdul fântânii: acolo şedea acum, cu capul în piept şi răspândea un miros de scârnă şi mucegai. Purta o amuletă de

gât, ce atârna de un lănţişor de culoarea bronzului, şi un inel, cu o piatră norocoasă, la un deget, asta îi era toată îmbrăcămintea. Rănile lui făcuseră coajă, acolo jos, şi prinseseră, de bine de rău, să se vindece, iar vânătaia ochiului dăduse destul înapoi, ca să-l poată deschide, ceea ce şi făcea uneori. Ţinea ochii mai mult închişi, dar, din când în când, ridica obosit, genele şi privea pieziş, de jos, şi nespus de jalnic, dar plin de curiozitate, la salvatorii lui. Ba chiar zâmbea de felul cum se minunau.

— Îndurătoare mamă a zeilor! exclamă bătrânul. Ia te uită ce am pescuit! Nu seamănă, oare, cu duhul fântânii năruite, jalnic şi pe jumătate mort de sete, căci i-a secat apa şi s-a uscat? Dar hai să ţinem seama de aspectul practic al trebii şi să facem cele de trebuinţă pentru bietul băiat. Căci, din punct de vedere pământesc, îmi pare un flăcău de neam bun, dacă nu chiar de cel mai bun, ajuns, nu ştiu cum, în nenorocire. Priviţi genele acestea şi gingăşia mădularelor, chiar dacă

sunt mânjite şi put de unde au fost, prin adâncul fântânii. Chedar şi Chedma, nu-i frumos să vă astupaţi nările, mai ales că el ridică câteodată pleoapele şi o vede. Desfăceţi-i în primul rând legăturile, tăiaţi-le, aşa e bine, şi aduceţi-i lapte, să bea! Oare te ascultă limba, fiule, să ne spui cine eşti?

Oricât de slăbit era, Iosif ar fi putut oricum vorbi. Dar nu voia şi nici nu se gândea să dezvăluie acestor ismaeliţi conflictul familial, mai ales că nici nu-i privea. De aceea se uită doar la bătrân, prefăcându-se tare slăbit, şi zâmbi neajutorat, în timp ce, cu mâna liberată, schiţă o mişcare de neputinţă prin faţa buzelor. I se dădu lapte şi-l bău dintr-un castron pe care i-l ţinea un sclav, căci braţele lui mai erau istovite de pe urma legăturilor. Bău atât de lacom, încât abia i se lua castronul de la gură, că parte din bunătatea de lapte i se şi scurgea încetişor printre buze, ca unui sugar. Când, văzând aceasta, bătrânul îl întrebă, cât timp stătuse în fântână, Iosif întinse trei

degete, în semn că fuseseră trei zile, ceea ce le păru ismaeliţilor semnificativ şi plin de sens, în legătură cu cele trei zile cât zăboveşte luna în lumea de dedesubt. Iar când au vrut să ştie cum a nimerit în fântână, cu alte cuvinte cine îl aruncase înăuntru, se mărgini să răspundă cu un gest, arătând cu fruntea în sus, încât rămase neînţeles dacă oameni i-ar fi făcut-o sau dacă fuseseră forţe cereşti. Când îl întrebară însă din nou cine este, le răspunse în şoaptă: „Sluga voastră” şi apoi căzu pe o rână, ceea ce nu-i lămuri defel.

— Sluga noastră, repetă bătrânul. Desigur, în măsura în care noi l-am găsit şi fără noi nici n-ar avea suflare pentru nasul lui. Nu ştiu ce gândiţi, dar pe câte văd, avem aici de-a face cu o taină, cum mai sunt pe lume, astfel încât, călătorind, dai de ele şi te minunezi. Ce ne rămâne de făcut este să luăm fiinţa asta cu noi, căci aici n-o putem lăsa, nici să ne ridicăm aici colibe, să zăbovim până s-o întrema. Simt, mai adăugă el, că acest băiat al fântânii îmi mişcă, într-un fel sau altul, inima şi

parcă îi face un soi de plăcere, nici eu nu ştiu cum. Căci nu e doar mila, şi nici taina ce-l înconjoară. Ci în jurul fiecărui om este un fel de aură, în afara lui, care nu este substanţa sa, dar totuşi, o parte, întunecată sau luminoasă, a substanţei sale. Ochii bătrâni, încercaţi, o zăresc mai bine decât ochi tineri, nepricepuţi, care, ce-i drept, văd, dar nu pricep. Acum că-l privesc ţintă pe cel găsit de noi, îmi pare că văd o aură de lumină în jurul lui şi parcă simt că descoperirea noastră nu-i de lepădat.

— Ştiu să citesc pietre şi să scriu, spuse Iosif, ridicându-se puţin. Apoi căzu iar pe o rână.

— Aţi auzit? întrebă bătrânul, după ce pusese să i se repete vorbele celui găsit. Cunoaşte scrierea şi este bine crescut. Am spus eu că am găsit ceva de preţ şi nu-i de lepădat. Îl luăm cu noi, căci datorită inspiraţiei mele, care m-a îndemnat să cercetăm fântâna asta, noi suntem găsitorii. Aş vrea să-l văd pe cel căruia i-ar da mâna să ne zică furi, pentru că ne folosim de

dreptul găsitorului şi nu ne mai batem capul, întrebând de cei care au aruncat sau au pierdut din greşeală ce am găsit noi. Dacă însă aceia se înfăţişează, avem dreptul la răsplată şi la o răscumpărare straşnică şi, oricum, ceva iese din treaba asta. Haide, puneţi-i halatul ăsta, căci a venit gol şi murdar din adâncuri, ca din trupul mamei, şi e ca şi născut a doua oară.

Halatul ce-l arătase bătrânul era al lui Mibsam, ginerele, care şi-l scosese înainte şi acum proprietarul lui mârâia că i se va da băiatului din fântână, care avea să i-l feştelească de tot. Dar degeaba, se făcu tot după capul bătrânului, şi sclavii îl purtară pe băiatul înfăşurat în halat până sus, la cămilele ce aşteptau. Chedma, unul din fii, cu inele de pâslă neagră în jurul basmalei albe, un flăcău cu trăsături calme, regulate şi portul demn al capului, astfel că privea lucrurile de sus, de sub pleoapele pe jumătate lăsate, îl luă, din porunca bătrânului, pe cămila sa, aşezându-l în faţă, şi aşa neguţătorii porniră mai departe, apucând-o spre

Dotan, unde se putea să fie târg.

Proiectele lui Ruben

În acele zile, fiilor lui Iacob nu le-a prea fost la îndemână, ba le-a fost chiar foarte peste mână şi deloc mai bine decât înainte, când spinul îi împungea în carne şi ei se împiedicaseră, de amărăciune, în grozamă, din pricina ruşinii neşterse. Acum spinul fusese scos din carne, dar rănii din locul în care fusese înfipt îi mergea prost: puroia, de parcă spinul ar fi fost otrăvit, iar dacă ar fi spus că le-ar fi priit mai bine somnul, de când îşi spălaseră inima, tot ar fi minţit: ei însă tăceau în această privinţă.

Erau îndeobşte tăcuţi, de când cu cele întâmplate, şi când schimbau cuvintele cele mai trebuincioase, parcă le venea greu să deschidă gura şi mai mult mârâiau printre dinţi. Se fereau să se privească în ochi şi, când unul trebuia să-i vorbească altuia, se uitau fiecare în altă parte,

numai nu unul în faţa celuilalt, astfel că, după aceea, nimeni nu ştia dacă cele discutate erau, de fapt, pecetluite între ei, căci doar lucrurile asupra cărora te-ai înţeles cu altul numai din vorbe, nu şi din ochi, nu pot fi socotite chiar ca hotărâte. Dar, dacă erau cu adevărat hotărâte sau ba, nu le mai părea ceva de seamă; deoarece adesea spuneau, parcă în treacăt, vorbe ca: „Toate bune, dar…” şi „Deocamdată ar fi cum trebuie…”: ori şi „Asta-i cel mai puţin important!” – aluzii întunecate la ceea ce era de seamă se aflau dedesubtul a tot ce era discutat într-o doară şi, câtă vreme nu erau lămurite, devalorizau, făcând respingător, tot ce putuse fi discutat.

Iar aceasta trebuia să se lămurească de la sine, fapt care cerea de asemenea o desfăşurare respingătoare, lungă şi jalnică, o sleire prin sete şi o agonie undeva în adânc, de care nu se putea spune când se va sfârşi, pe care, de o parte, erau lăuntric înclinaţi să o grăbească, în timp ce, pe de altă parte, doreau şi o tărăgănare, ca să rămână

oricum încă deschisă, măcar pentru un scurt timp, posibilitatea unei lămuriri mai puţin urâte, deşi aşa ceva era desigur de neînchipuit. Din nou cititorii trebuie îndemnaţi să nu-i ia pe fiii lui Iacob drept băieţi deosebit de înrăiţi şi nici să le retragă orice fel de simpatie: chiar şi cea mai părtinitoare slăbiciune pentru Iosif (o slăbiciune a mileniilor, de care această relatare obiectivă a căutat să nu se lase influenţată) ar trebui să se ferească de o luare de atitudine atât de unilaterală, căci el gândea altfel. Fraţii nimeriseră doar întâmplător în toată treaba asta, în care mai bucuros n-ar fi intrat, asta ne este îngăduit s-o credem. Adevărat, în aceste zile jalnice, doriseră mai mult decât o dată, ca treaba să fi fost dusă până la capăt, de vreme ce o începuseră, şi definitiv lămurită, şi erau mânioşi pe Ruben, care împiedicase asta. Dar sumbrul regret venea numai din situaţia fără ieşire în care se găseau, una din acele încuietori şi încurcături cum le naşte viaţa, iar jocul de dame ni le prezintă într-o imagine

pură.

Marele Ruben nu era nicidecum singurul care să fi dorit să-l salveze pe copilul Rahilei din groapă; ba nu se afla niciunul măcar dintre fraţi, care să nu fi fost apucat, la câteva ore o dată, de această dorinţă, cuprins fiind de o bruscă nelinişte. Dar măcar se putea? Din păcate nu – şi hotărârea pripită pierea în faţa nemiloasei opoziţii a raţiunii. Ce să facă ei cu visătorul, dacă l-ar scoate din groapă, puţin înainte să moară de sete? Se loveau de un zid, nu aflau nicio ieşire, trebuiau să-l lase în groapă. Fraţii nu numai că-l zvârliseră în groapă, ci îl şi legaseră, în fel şi chip, de mormânt şi împiedicaseră în chip consecvent reapariţia lui. Era mort din punct de vedere logic şi trebuia aşteptat să şi moară cu adevărat, fără ca ei să facă nimic – o povară istovitoare pentru nervi şi, pe deasupra, imprecis delimitată în timp. Căci pentru aceşti bărbaţi demni de milă, doar nu era vorba de „trei zile”. Ei nu ştiau nimic de trei zile. În schimb ştiau de oameni ce se rătăciseră în

pustie şi răbdaseră şapte zile, ba de două ori şapte, fără hrană, nici apă, până au fost găsiţi. Asta era bine de ştiut, căci lăsa loc speranţei. Şi apărea odios, căci asemenea speranţă era absurdă şi se nega pe sine. Rareori a existat o situaţie atât de fără ieşire şi cine s-ar gândi aici numai la suferinţele lui Iosif, ar gândi cu părtinire.

În acea după-masă, aşadar, cei chinuiţi şedeau pe locul unde îl bătuseră, sub copacii roşii, acolo unde nu demult vorbiseră de Lameh, eroul străvechi, şi se ruşinaseră cu gândul la el, ceea ce mai bine n-ar fi făcut. Şedeau acolo opt, căci doi lipseau: Neftali, cel sprinten, care colinda pe undeva, prin jur – pentru a afla poate vreo noutate şi a răspândi după aceea vestea ei de peste tot – şi Ruben, care lipsea încă de dimineaţă. Cu treburi, cum le declarase el printre dinţi, urcase până sus la Dotan, pentru a schimba produse ale gospodăriei pe grâne şi pe ceva vin aromat, după vorbele sale, şi fraţii se învoiseră cu plecarea lui Ruben, mai ales în legătură cu acel vin. Împotriva

obiceiului lor, în acele zile toţi băuseră cu nesaţ vinul cu smirnă ce se făcea la Dotan, un vin puternic şi ameţitor, care îi ajuta să-şi uite gândurile.

Între noi fie zis, Ruben se despărţise de ei cu o cu totul altă intenţie şi pomenise de vinul aromat, doar ca să-i bucure cu plecarea sa. În noaptea în care marele Ruben se zvârcolise fără somn, se copsese în el gândul să-i păcălească pe toţi şi să-l salveze pe Iosif. Trei zile în şir răbdase, ca fratele care păşea pe urme luminoase, ca mielul lui Iacob să se prăpădească în fântână – acum era de ajuns, şi dee Domnul să nu fie prea târziu! Se va strecura tiptil şi-l va salva de unul singur pe cel din fântână; îl va lua de mână şi-l va duce înapoi la tată şi-i va spune: „Sunt ca şuvoiul apei şi mereu în preajma păcatului. Dar, iată, acum am ţâşnit spre bine şi-ţi readuc mielul, pe care ei au vrut să-l sfâşie. Oare s-a şters păcatul, nu sunt eu iarăşi primul tău născut?”

Ajuns aici cu gândurile, Ruben nu se mai

zvârcoli, ci rămase restul nopţii nemişcat, cu ochii deschişi şi chibzui în amănunt salvarea şi fuga. Nu era simplu: Băiatul era legat şi slăbit, nu va putea prinde frânghia pe care Ruben i-ar arunca-o; o frânghie singură nu făcea treaba, ar fi fost nevoie de un cârlig puternic, care să se agaţe de legăturile ce-l strângeau pe băiat, o undiţă, cu care să fie ridicată prada; mai bine ar fi poate o împletitură de frânghii, un năvod în care prada să fie prinsă; poate şi o scândură, ca de leagăn, între două frânghii, pe care băiatul slăbit să se poată aşeza şi să poată fi tras în sus peste ghizdul fântânii. Atât de amănunţit pregăti Ruben uneltele şi cele trebuincioase, plănui ce îmbrăcăminte va lua pentru cel gol, din lucrurile sale şi alese în gând măgarul viguros, ce-l va mâna, de ochii fraţilor, la Dotan cu lână şi caş, pe care însă voia să-l aşeze, pe băiat, înaintea sa, şi să fugă cu el, cale de cinci zile, până la Hebron, până la tatăl lor. Inima marelui Ruben era plină de o neţărmurită bucurie, când se gândea la hotărârea

luată, bucurie întunecată numai de grija că s-ar putea ca Iosif să nu mai supravieţuiască în ziua aceea, până la căderea întunericului; iar de dimineaţă, când se despărţise de fraţi, trebuise să se silească să păstreze tonul monosilabic al încrâncenării morocănoase, intrat acum în obiceiul lor.

Vânzarea

Şedeau toţi opt sub pinii umbroşi şi priveau, clipind sumbru, în acea depărtare de unde venise sclipirea, jucăuşa lumină rătăcitoare care-i zăpăcise şi îi atrăsese în această blestemată situaţie fără ieşire. Iată, că-l văzură pe fratele lor Neftali, al Bilhei, ieşind din dreapta tufişului, cu salturi mari ale picioarelor sale muşchiuloase, şi ştiură încă de departe că era purtătorul unei veşti, pe care voia să le-o transmită. Dar nu prea doreau s-o afle.

— Fraţilor, copii, prieteni, începu el, agitat, aflaţi această veste: o caravană de ismaeliţi vine dinspre Galaad, cu nasurile în direcţia noastră, trebuie să fie curând aici, şi vor trece la trei aruncături de piatră de locul unde şedeţi! Par păgâni paşnici, cu cămilele doldora de marfă, şi s-ar putea face cumva vreun târg cu ei, dacă le-am striga să se oprească!

După ce auziră ştirea, întoarseră obosiţi capetele de la Neftali.

— Deocamdată, las să fie… zise unul. Bine, Neftali, mulţumiri pentru veste.

— Ăsta-i lucrul cel mai neînsemnat!… adăugă altul, of tând din rărunchi.

Apoi tăcură trişti şi chinuiţi, fără chef să încheie vreun târg.

După un timp însă îi cuprinse o nelinişte, se fâţâiau încoace şi încolo, iar ochii le umblau de la unul la altul. Şi când Iehuda – căci el era – ridică glasul să le vorbească, tresăriră şi se întoarseră toţi într-acolo.

— Vorbeşte, Iuda, te ascultăm!

Şi Iuda vorbi:

— Fii ai lui Iacob, am să vă întreb ceva şi iată ce: Folosim ceva dacă ne ucidem fratele şi-i ascundem sângele? Eu răspund în numele vostru al tuturor: Nimic nu folosim. Căci a fost o copilărie, de ţi se face şi scârbă, că l-am azvârlit în groapă şi ne-am închipuit că în felul ăsta i-am fi cruţat sângele, încât am şi putut mânca lângă fântână, sfiindu-ne să-l ucidem. Dar oare învinuiesc sfiala noastră? Nu, ci învinuiesc faptul că ne minţim privitor la ea şi întemeiem deosebiri pe lume, ca între „a face” şi „a se întâmpla”, ca să ne ascundem pe după ele, dar tot rămânem goi şi descoperiţi, căci deosebirile sunt găunoase. Am vrut să ne luăm după Lameh, cel cântat din strămoşi, şi să-l ucidem pe flăcău, să ne fie pradă; dar iată cum iese treaba, când vrei să te porţi după exemplul eroilor, ca în cântecul străvechimii: a trebuit să ne luăm oarecum după împrejurări, care nu mai sunt cele vechi şi, în loc să-l ucidem

pe flăcău, îl lăsăm doar să moară. Să ne fie ruşine, căci asta-i doar o scârbavnică corcitură dintre cânt şi împrejurări! De aceea vă spun: Dacă n-am fost în stare să ne purtăm ca Lameh şi a trebuit să ne lăsăm în voia împrejurărilor vremii noastre, apăi să fim cinstiţi până la capăt, să ne purtăm după împrejurări şi să-l vindem pe băiat!

Atunci simţiră toţi cum li se ia o piatră de pe inimă, căci Iuda vorbise după gândurile lor, ale tuturor, şi le deschisese cu desăvârşire ochii, care şi clipiseră spre lumină pe când cântăreau, în tăcere, vestea lui Neftali. Aceasta era, în sfârşit, ieşirea din multîncâlcita situaţie – o ieşire simplă şi clară. Ismaeliţii lui Neftali o ofereau: era drumul lor, Dumnezeu ştie de unde, trecând pe aici şi ducând în nemărginit şi necunoscut, de unde era tot atât de puţină întoarcere ca din groapă! Nu-l putuseră scoate pe băiat de acolo, oricât ar fi vrut – şi iată că, totuşi, acuma puteau; căci trebuiau să-l predea pribegilor ce soseau acum şi aveau să-l ducă dincolo de zări, să dispară aşa cum steaua

căzătoare se stinge în nefiinţă, cu urma ei cu tot! Chiar şi Simeon şi Levi găsiră soluţia oarecum acceptabilă, de vreme ce cu eroismul de soi vechi tot ieşise prost.

De aceea izbucniră, toţi deodată şi învălmăşindu-se, în aprobări grăbite: „Da, da, da, da, tu o spui, Iuda, o spui minunat! Să-l vindem, să-l vindem ismaeliţilor, aşa e practic, aşa ne descurcăm, aşa scăpăm de el! Aduceţi-l încoace, haide, scoateţi-l la lumină, ei sosesc, şi Iosif, desigur, tot mai trăieşte, rezistă câte unii şi douăsprezece şi paisprezece zile, asta se ştie din experienţă. Să alergăm, deci, îndată, câţiva la fântână, pe când ceilalţi…

Dar iată-i, ismaeliţii şi sosiseră. Primul apăru, la trei zvârlituri de piatră, un bătrân, eu mâinile în halat, pe o cămilă înaltă, condusă de un băiat şi, în urma lui, în şir, ceilalţi: bărbaţi călări, animale de povară, cămilari – nu era un convoi deosebit de arătos; foarte bogaţi nu păreau să fie negustorii, ba, pe o cămilă, şedeau chiar doi; şi acum aveau

de gând să treacă, nepăsători şi calmi, prin faţa lor, cu privirea aţintită spre dealul Dotanului.

Era prea târziu să-l mai aducă pe Iosif, prea târziu deocamdată. Dar Iehuda era foarte hotărât şi, împreună cu el, ceilalţi, să nu lase prilejul să le treacă pe sub nas, ci să-l folosească din plin şi să le dea acestor ismaeliţi băiatul, să-l scoată din ochii lor şi să-i izbăvească pe fraţi, căci situaţia, aşa cum era, pur şi simplu nu o mai răbdau. Strămoşul pribegilor – nu fusese el oare trimis în pustie de Avraam, împreună cu Agar, pentru că şăguise în chip demonic cu Isaac, fiul celei adevărate? Cu fiii lui Ismael avea să fie trimis Iosif în pustie – fapta nu era lipsită de rădăcini, se mai întâmplase, se repeta. Nouă, dacă vreţi, şi un adaos propriu spontan, era ideea vânzării. Dar mileniile au trecut-o prea de tot împovărător în contul debitor al fraţilor. Vânzare de om! Vânzare de frate! Să nu exagerăm, cumva, cu o aversiune prea susceptibilă, ci să fim lucizi faţă de faptele vieţii şi de puternica înrâurire a obiceiului

îndătinat, care-i lua ideii aproape orice element de spontaneitate perfidă. Bărbatul, ajuns la nevoie, îşi vindea fiii – şi trebuie, oricum, să recunoaştem că situaţia disperată în care se aflau fraţii se putea numi nevoie. Tatăl îşi vindea fetele cu prilejul căsătoriei – şi cei opt n-ar fi apucat să trăiască şi n-ar fi şezut acum aici, dacă Iacob nu le-ar fi cumpărat mama de la Laban, argăţind paisprezece ani.

Desigur, era cam peste mână că marfa nu se afla chiar aici, ci, aşa-zicând, la păstrare, într-o groapă, în câmp. Dar, la momentul potrivit, tot va putea fi înfăţişată, şi, înainte de toate, trebuia, deocamdată, făcut cunoştinţă cu străinii şi văzut dacă au chef să cumpere.

De aceea cei opt duseră mâinile la gură şi strigară răsunător:

— Hei-ho, bărbaţilor! De unde veniţi? Încotro mergeţi? Ci abăteţi-vă niţel din drum! Aici este umbră sub copaci şi sunt şi oameni aici, cu care se poate sta de vorbă!

Strigarea ajunse până la drumeţi şi găsi ascultare. Căci îşi întoarseră ochii de la dealul Dotan şi priviră către cei ce strigaseră; conducătorul lor încuviinţă din cap, făcu un semn şi-şi mână cămila spre localnici, care se ridicaseră în picioare şi-i salutau pe călători, punând degetele sub ochi în semn că i-ar vedea cu plăcere oaspeţi, atingând fruntea şi pieptul cu mâna pentru a arăta că aici şi acolo totul este întru totul pregătit pentru primirea lor. Argaţii alergau cu nuiaua printre cămilele de călărie, scoţând sunete guturale, ca acestea să se lase în genunchi şi să se culce. Coborâră de pe cămile, schimbară cuvenitele gesturi de bună-cuviinţă şi se aşezară faţă în faţă: fraţii pe locul lor şi, dincolo, străinii; bătrânul în mijloc, iar de-a dreapta şi de-a stânga se înşirau ai lui, ginerele, nepotul şi fiii. Argaţii lor rămăseseră mai încolo, în spate, cu cămilele. Între ei, însă, şi stăpâni, în spatele străinilor, exact în intervalul dintre bătrân şi unul din fii, dar înapoia lor, mai şedea unul, înfăşurat în halat; în dreptul

frunţii rămăsese o crăpătură între falduri, prin care să răsufle.

De ce oare să fi fost fraţii siliţi să privească mereu la încotoşmănatul din al doilea rând, în timpul schimbului de politeţuri cu oaspeţii? întrebarea este desigur fără rost. Izolarea lui mută atrăgea involuntar privirile; şi alţii ar fi păţit la fel ca fraţii – şi, până la urmă, ce se încotoşmăneză un om aşa, peste cap, pe cer senin, de parcă s-ar apropia vântul pustiei cu nori de nisip? Fraţii nu erau liniştiţi în timpul convorbirii, gândurile le umblau aiurea. Nu din pricina acelui om ciudat – treaba lui şi nu era obligat să spună de ce se ferea de lumină. Dar, s-ar fi cuvenit ca ei să înfăţişeze marfa şi ar fi fost chiar foarte bine dacă vreo câţiva, doi sau trei, s-ar fi ridicat acum de aici, să se ducă s-o scoată de unde era la păstrare şi s-o împrospăteze niţel, mai la o parte, ca să poată fi arătată, cum s-au şi înţeles între ei, repede şi în şoaptă, când au văzut că ismaeliţii o cotesc spre ei. De ce nu se duceau totuşi? Pesemne pentru că

nu se hotărâse care anume din ei să se ducă. Dar ar fi putut să se hotărască singuri. Poate şi din grija de a nu se arăta, cumva, lipsiţi de cuviinţă. Totuşi s-ar fi putut găsi o scuză. Dan, Zebulon şi Isahar, de pildă, de ce rămăseseră acolo, ca lipiţi, zgâindu-se, cu gândurile aiurea, la omul ce şedea, întrucâtva retras, între neguţător şi fiul lui?

În formulări de o dispreţuitoare trufie, în care însă autodiminuarea şi lăudăroşenia se împăcau, anulându-se, îşi descriau reciproc felul de viaţă. Ei sunt păstori deosebit de modeşti, declarară lehuda şi ai lui, la drept vorbind nişte netrebnici, în comparaţie cu stăpânii ce şed înaintea lor, şi sunt fiii unui om foarte bogat din sud, un adevărat rege al turmelor şi principe al Domnului, din a cărui avere fără număr ei pasc, în această vale, o parte mică, dar pe care şi aşa abia o mai poţi cuprinde cu ochii, căci, bineînţeles, ţara de acolo de jos, nu le mai poate duce pe toate. Cu cine au de-a face, deci, în chip cu totul nemeritat, oameni atât de mărunţi ca ei?

Dacă întorci ochii, spuse bătrânul, de la asemenea strălucire, la el şi la ai lui, atunci nu se vede chiar nimic, căci întâi sunt orbiţi şi, în al doilea rând, nici nu prea ai ce vedea. Ei sunt fii ai puternicului regat Mă on, din continentul Arabaia, locuind în ţara Mosar sau Midian – deci midianiţi, cărora li se poate spune şi medanim sau, simplu de tot, ismaeliţi – ce însemnătate are cum le spui. Ei au organizat caravane, care ar fi atins, nu o dată, capătul lumii, şi au neguţat, încoace şi încolo, între împărăţii, cu comori după care se scurgeau ochii multor regi, cu aurul din Ofir şi balsamurile din Punt. Regilor le fac preţuri regeşti, între prieteni, însă, lasă mai ieftin. Acum cămilele lor cară foi lăptoase de colofoniu, din răşină de astragal, frumoase cum nu se mai văzuseră în valea asta, şi tămâie, care atrage irezistibil nările zeilor, că nu mai vrea niciunul altă mireasmă, dacă a mirosit-o pe asta.

— Ajungă atât despre nimicnicia oaspeţilor.

Fraţii îşi sărutară vârfurile degetelor şi

arătară printr-un gest o legătură între frunţile lor şi pământ.

— Ţara Mosar, vru să ştie lehuda, ori chiar ţara Mă în, ar fi, oare chiar departe în lume, o adevărată străinătate pierdută în ceţuri?

— Este foarte departe în spaţiu, într-adevăr, şi cu aceasta şi în timp, confirmă bătrânul.

— Cale de şaptesprezece zile? întrebă Iuda.

— De şapte ori şaptesprezece! răspunse bătrânul, şi cu asta depărtarea n-ar fi redată decât foarte aproximativ. Atât la păşit, cât şi la odihnă – căci şi odihna ţine de călătorie – trebuie să te laşi, fără vreo nerăbdare, în seama timpului, ca acesta să învingă spaţiul. Cândva odată şi, în cele din urmă, înainte de ai fi crezut-o, te scoate el la capăt.

— În cazul acesta, s-ar putea, pe drept cuvânt, spune, îşi dădu Iuda cu părerea, că aceste ţări şi locuri s-ar afla dincolo de toate zările cunoscute, Dumnezeu ştie unde, în nemăsurata depărtare?

— S-ar putea spune într-adevăr, încuviinţă bătrânul, dacă n-ai fi parcurs şi măsurat această distanţă cu piciorul, şi n-ai fi învăţat să te însoţeşti cu timpul împotriva spaţiului, să nu laşi primul nefolosit împotriva celui de-al doilea. Dacă însă eşti născut în acea depărtare, gândeşti mai limpede despre ea.

— El şi ai lui, spuse Iuda, sunt păstori şi nu negustori pribegi; dar nu numai aceştia, îşi îngăduie el să observe, se pricep la răbduria îmbinare a timpului cu spaţiul. Cât de des este silit şi păstorul să schimbe păşunea sau fân-tâna şi să pornească în pribegie, ca Domnul drumului, spre deosebire de cultivatorii câmpului, de fiii aşezaţi ai lui Baal. Tatăl lor, regele turmelor, cum s-a mai spus, locuieşte cale de cinci zile de aici, spre miazăzi, şi acest spaţiu, oricât de puţin s-ar putea, fireşte, asemui cu o distanţă de şapte ori şaptesprezece zile, l-au străbătut des, dus şi întors, aşa că au ajuns să ştie pe dinafară orice piatră de hotar, orice fântână, orice copac, şi să

nu se mai mire de nimic ce li se poate ivi, aici, în cale. Învingerea spaţiului şi drumeţie? Nu vor să se măsoare în privinţa aceasta cu negustorii pribegi din depărtarea străină, pierdută în ceţuri, dar încă de băietani au venit de departe, din răsărit, din Ţara fluviilor, unde tatăl lor îşi dobândise cândva averea, şi au locuit în valea Sihemului, unde tatăl lor a săpat şi a zidit o fântână, adâncă de paisprezece coţi şi foarte largă, pentru că cei din oraş fuseseră foarte aprigi cu locurile unde se găsea apă la ei.

— Să fie mustraţi pentru asta până în a patra spiţă! spuse bătrânul. A fost încă un noroc că fiii văii nu s-au legat de fântâna voastră şi nu au astupat-o cumva, cu bolovani, în pizma lor, încât s-o prăpădească şi să sece, mai adăugă el.

— Asta ar fi ştiut fraţii să le-o plătească cu vârf şi îndesat, răspunseră ei. Hei! hei! i-au şi făcut mai târziu să-şi ispăşească amarnic păcatele.

— Oare, într-adevăr, întrebă bătrânul, să fie ei eroi atât de cruzi, răi şi fără milă în hotărârile

lor?

Răspunsul sună că ei ar fi păstori şi deci în stare de a purta arme, învăţaţi să lupte, la nevoie, împotriva leilor şi tâlharilor, şi să facă faţă în ciocnirile iscate pentru păşuni şi fântâni. După ce bătrânul îşi exprimase stima pentru bărbăţia lor, Iuda continuă, spunând că, în ce priveşte spaţiul însă, precum şi curajul de a călători, încă străbunul lor fusese un pribeag de neam, născut la Ur, în ţara Caldeei, şi ajuns în aceste văi, pe care le-a cutreierat în lung şi lat, puţin dornic să se aşeze într-un loc, aşa că ar ieşi cu siguranţă de şapte ori şaptesprezece zile, dacă s-ar aduna toate peregrinările lui. Dar în peţit, pentru miraculos de târziul său fiu, l-a trimis la drum lung pe argatul lui cel mai vechi, cu zece cămile, spre Naharaim, în ţara Sinear; acela a fost un atât de sprinten călător încât, vorbind cu oarecare exagerare, pământul i-ar fi sărit în întâmpinare. Şi la o fântână, în câmp, ar fi găsit mireasa şi ar fi recunoscut-o după aceea că i-a întins ulciorul să

bea şi i-a adăpat şi cele zece cămile. Atât s-a călătorit şi atât s-a învins spaţiul în neamul lor – fără să mai vorbească de tatăl şi stăpânul lor, care încă de flăcău a plecat hotărât de acasă, tot spre părţile Caldeei, vreo şaptesprezece zile şi mai bine. Atunci a ajuns la o fântână…

— Iertaţi-mă! spuse bătrânul, scoţând o mână de sub halat şi oprind şuvoiul vorbei. Iartă-i, prietene şi dragă păstorule, slugii tale bătrâne o observaţie la cuvintele tale. Dacă te ascult şi te aud povestind de neamul vostru şi istoriile sale, îmi pare că în acestea, fântâna joacă un rol la fel de memorabil şi însemnat ca experienţa în călătorii şi pribegii.

— Cum adică? întrebă Iuda, îmbăţoşându-se din spate. Şi fraţii la fel se îmbăţoşară.

— Doar aşa, răspunse bătrânul. Vorbeşti şi cuvântul „fântână” îmi loveşte în fiece clipă urechea. Schimbaţi păşunile şi fântânile. Ştiţi pe de rost fântânile ţării. Tatăl vostru a zidit o fântână adâncă şi largă. Vătaful bunicului vostru a

peţit la fântână. Tatăl vostru la fel, pe cât se pare. Îmi zumzăie cu adevărat urechile de atâtea fântâni, pe care le pomeneşti.

— Domnia-ta, neguţătorul, răspunse Iuda, ţinându-se tot băţos, vrea deci să spună că am povestit monoton şi zumzăit; de asta îmi pare rău. Noi fraţii şi păstorii nu suntem scornitori de poveşti la fântî… nu suntem marchitani, ce vând minciuni prin pieţe, care au învăţat să băsnească şi o fac cu pricepere, pe bani. Noi vorbim şi povestim fără înfloriturі, cum ne vine la gură. Şi chiar aş vrea să ştiu cum se poate povesti de viaţa oamenilor, îndeosebi de viaţa păstorilor şi, mai vârtos, de călătorii, fără să aminteşti în asemenea povestiri de fântână, de care doar nu te poţi lipsi la niciun pas…

— Foarte adevărat, îi luă bătrânul vorba. Prietenul meu, fiul regelui turmelor, mi-a răspuns foarte potrivit. Ce rol de seamă joacă fântână în viaţa omenească, şi câte basme şi fapte memorabile nu se leagă şi pentru mine, sluga

voastră mai în vârstă, de asemenea locuri, fie că cuprind apă vie, sau numai apă adunată, fie că sunt chiar seci şi surpate. Credeţi-mă, urechea mea, care este cam obosită şi slăbită de ani, nici n-ar fi fost atât de atentă la cuvântul fântână şi pomenirea sa în povestirile voastre, dacă nu mi s-ar fi întâmplat de curând, şi chiar în această călătorie, cu o astfel de fântână o întâmplare ciudată, pe care o socot printre cele mai de mirare din câte îmi amintesc şi pentru care sper să mă ajutaţi cu sfat şi lămurire.

Auzind aceasta fraţii se îmbăţoşară şi mai tare. Spinările le erau acum încordate de cât se ţineau de băţoşi şi ochii nici nu mai clipeau.

— Nu a dispărut oare pe aici, întrebă bătrânul, prin locurile pe unde vă paşteţi oile, vreun copilandru, care să fi lipsit dintre ai săi şi să fi fost furat, ori răpit, ori s-a dat vina pe vreun leu sau altă fiară, pentru că nu s-a întors la ai săi de trei zile?

— Nu, răspunseră fraţii. Nu ştim de aşa ceva.

— Şi atunci, acesta cine este? întrebă bătrânul, întinse mâna înapoi şi trase halatul de pe capul lui Iosif… Şedea acolo, în spatele bărbaţilor, între cutele halatului căzut, cu ochii cuviincios plecaţi. Expresia lui amintea puţin de clipa când, punându-se la adăpostul tatălui, povestise, acolo în câmp, neruşinatul lui vis cu stelele. Cel puţin fraţilor, asta le amintea.

Câţiva dintre ei săriseră în picioare când îl recunoscură; dar se aşezară iar repede, ridicând din umeri.

— La ăsta vă gândeaţi, zise Dan, văzând că sosise momentul să facă cinste poreclelor sale de şarpe şi de viperă, când vorbeaţi de fântână şi de oameni ce ar fi dispărut? Numai la el? Ei, chiar că aţi avut la cine vă gândi! Ăsta e un rob şi fiu al nimănui; o sluguliţă de ultima teapă, un fecior de câine, pe care a trebuit să-l pedepsim pentru furturi repetate, minciună, hulire, răzvrătire, încăpăţânare, desfrânare şi decădere morală. Cât îl vedeţi de tânăr, este un morman de păcate. L-aţi

găsit şi l-aţi tras afară din groapa în care noi l-am băgat, să se pocăiască, ticălosul? Iaca, ne-aţi luat-o înainte, căci în acest ceas timpul lui de pedeapsă s-a terminat şi tocmai ne pregăteam să-i dăruim viaţa, să vedem dacă pedeapsa i-a priit.

Asta găsise fiul Bilhei, cu isteţimea lui. Ce îndruga era de o îndrăzneală deznădăjduită, căci Iosif şedea acolo şi putea deschide gura, dacă ar fi vrut. Dar se pare că încrederea pe care fraţii lui putuseră s-o capete în el, datorită gropii, tot mai acţiona; şi n-a fost dată de ruşine, căci Iosif n-a spus într-adevăr nimic, ci tot mai şedea blând, cu ochii plecaţi, şi se purta, cu al totului tot, ca un miel ce tace înaintea tunzătorului.

— O! o! Ei! ei! făcu midianitul şi clătină din cap, în timp ce ochii îi tot umblau între făcătorul de rele şi asprii lui judecători; clătinatul deveni treptat dezaprobator, căci ceva părea să nu se potrivească şi bătrânul l-ar fi întrebat bucuros pe cel găsit dacă toate astea sunt adevărate, dar îl împiedica buna-cuviinţă. De aceea spuse:

— Ce aud, ce aud! Asemenea ticălos este cel de care ne-a fost milă, de l-am ajutat, în ultima clipă, să iasă din groapă! Căci asta trebuie să spun: aţi împins cam departe pedeapsa, până la ultima limită. Când l-am găsit, ajunsese atât de slab, încât nu putea înghiţi laptele care i-l dădeam şi multă vreme, îmi pare, nu vă mai era îngăduit să întârziaţi cu salvarea sa, dacă vă mai interesa preţul lui, care desigur trebuie să fi fost de nimic, ţinând seama de stricăciunea sa, bineînţeles, neîndoielnică, căci asprimea pedepsei dovedeşte o nemaipomenită ticăloşie.

La aceste cuvinte, Dan îşi muşcă buza, căci văzu că spusese prea multe şi, chiar fără a ţine seama de gradul de încredere ce-l merita Iosif, vorbise prosteşte, cum Iuda încercase să-l facă să înţeleagă, cu un supărător ghiont în coaste. Dan se gândise numai să le facă de crezut ismaeliţilor pedeapsa cumplită dată băiatului; Iuda, însă, se gândea la vânzare şi era anevoie să satisfaci deodată ambele puncte de vedere. Iată că se

apucase, împotriva oricărei raţiuni negustoreşti, să ponegrească ce aveau de vânzare, în auzul celor pe care voiau să-i îmbrobodească! Aşa ceva nu li se mai întâmplase fiilor lui Iacob şi se ruşinau de asemenea nebunie. Dar, se părea că, în legătură cu Iosif, nu era chip să ieşi din încurcături. Abia sfârşeai cu una, că şi intrai în alta.

Iuda preluă sarcina de a salva onoarea negustorească din această strânsoare. El spuse:

— Ei, nici chiar aşa! Ce-i drept, pedeapsa o fi depăşit cu câte ceva ticăloşia şi ar putea duce cumva în eroare asupra valorii obiectului, s-o lăsăm baltă. Noi, fiii regeIui turmelor, suntem bărbaţi cam iuţi şi aprigi la mânie, aspri şi, oricum, câteodată prea aspri în pedepsirea unor încălcări a bunelor purtări şi, cum am recunoscut-o, cam duri şi fără milă în hotărârile noastre. Greşelile săvârşite de javra asta, luată fiecare în parte, nu erau prea grave; doar numărul mare, îngrămădirea lor ne-au dat de gândit şi am hotărât

asprimea pedepsei, din care puteţi deduce câtă grijă purtăm valorii intrinsece a argaţilor noştri, dar din asta puteţi totodată deduce şi preţul lor. Căci inteligenţa şi utilitatea băiatului sunt de luat în seamă şi, curăţat de purtările lui urâte, cum se află acum, datorită severităţii noastre, este fără îndoială un bun de preţ, cum mă bucur că am putut statornici pentru respectarea adevărului, încheie Iuda; iar Dan se ruşina foarte înaintea lui de şiretenia sa neizbutită, şi fu bucuros că fiul Liei ştiuse să-i scoată atât de dibaci din strâmtoare.

Bătrânul făcu „hm! hm!” dând neîncetat din cap şi ochii îi umblau mereu între Iosif şi fraţii lui.

— Un ticălos folositor deci. Hm! Interesant ce tot spuneţi! Şi cum se numeşte feciorul ăsta de câine?

— Nu se numeşte nicicum, răspunse Dan. Cum să-i zică? Până acum n-are nume defel, v-am spus doar că e fiul nimănui, un bastard, o buruiană din stufăriş, făcut la întâmplare şi fără neam. Noi îi ziceam „măi!” şi „tu” ori îl fluierăm

numai. Astea sunt numele care i le dăm.

— Hm! Hm! Deci aşa un copil al smârcurilor şi buruiană fără căpătâi este cel pedepsit, vorbi din nou bătrânul. Ciudat! Foarte ciudat! Cum te mai poate câteodată minuna adevărul! Asta este împotriva înţelepciunii şi cuviinţei, şi tot te minunezi. Când l-am tras afară din închisoarea lui, fiul stufului a afirmat că ar şti citi ce este scris, ba chiar ar şti şi scrie. Oare minţea?

— Nu din cale-afară de obraznic, răspunse Iuda. Am mai spus doar că este destul de deştept şi de o neobişnuită isteţime. Desigur că poate face un inventar şi ţine socoteala vaselor de ulei şi a baloturilor de lână. Dacă nu a spus mai mult, s-a ferit de minciună.

— Să se ferească toţi totdeauna de ea, răspunse bătrânul, căci adevărul este Dumnezeu şi rege, şi se cheamă Neb-mare. Trebuie să i te închini, chiar de-ţi pare de minune. Oare stăpânii mei şi ai băiatului din stuf ştiu citi şi scrie? întrebă el, cu ochii mijiţi.

— Socotim asta treabă de sclav, răspunse Iuda scurt.

— Şi aşa şi este, uneori, recunoscu bătrânul. Dar şi zeii scriu numele regilor pe copaci şi mare este Thot. S-ar putea, mai ştii! să-i fi ascuţit chiar el băiatului trestia şi să-l fi învăţat – nu cumva zeul cu cap de ibis să-mi treacă gluma asta la răboj! Dar ce-i adevărat, e adevărat! Oamenii din toate stările sunt cârmuiţi, numai scribul din casa cărţilor se cârmuieşte el însuşi şi nu munceşte în sudoarea frunţii. Există ţări în care acest copil al stufului ar fi aşezat deasupra voastră şi a sudorii voastre. Gândiţi-vă, eu mi-o pot închipui şi închipuirea nu mă lasă de ruşine, dacă presupun şi eu odată şi mă învoiesc, în glumă, cu cazul că el ar fi stăpânul şi voi argaţii. Vedeţi, continuă el, eu sunt negustor, şi negustor încercat, puteţi crede ce vă spun; căci am îmbătrânit cântărind şi preţăluind lucrurile şi calitatea lor bună sau rea, aşa încât pe mine nu mă păcăleşte uşor careva în ce priveşte marfa, căci eu simt între degetul gros

şi arătător, cât face, iar dacă o ţesătură este grosolană ori fină, ori de calitate mijlocie, asta eu o simt aici, între aceste degete, încât nimeni nu-mi poate vinde o marfă slabă drept una valoroasă, chiar dacă ţin capul strâmb, din vechiul obicei al preţăluirii. Aşadar, vedeţi, băiatul e de soi, după urzeală şi bătătură, chiar dacă-i prăpădit în urma asprei pedepse – cu capul strâmb o recunosc şi o simt aici limpede, între degetele acestea, ce se freacă între ele. Nu vorbesc de iscusinţă, de inteligenţă şi de arta scrisului, ci vorbesc de material şi de ţesătură – la astea mă pricep. De aceea am glumit cu îndrăzneală şi am spus că nu mi s-ar opri mintea de mirare, dacă aş auzi că „măi” ăsta ar fi stăpânul, iar voi argaţii lui. Acum, însă, bineînţeles, lucrurile stau pe dos?

— Fireşte, răspunseră fraţii şi iar se îmbătoşară.

Bătrânul tăcu.

— Aşadar, zise el şi miji din nou ochii, de vreme ce este sclavul vostru, vindeţi-mi-l pe băiat!

Îi punea astfel la încercare. Ceva era aici obscur pentru el şi făcu propunerea cu totul la întâmplare, cu o viclenie fără o ţintă anume, curios să-i vadă efectul.

— Ia-l în dar, murmură Iuda mecanic. Şi, deoarece midianitul arătase că mintea şi inima lui ţin la acest flecuşteţ, continuă: De fapt, este împotriva echităţii, ca noi să ne fi chinuit cu băiatul şi acum, că este curăţat de rele, să culegeţi dumneavoastră roadele învăţăturii ce i-am dat-o. Dar de vreme ce-l doriţi, spuneţi cât credeţi că face!

— Dimpotrivă, spuneţi-vă voi preţul, rosti bătrânul. Eu numai aşa obişnuiesc!

Şi acum începu neguţeala şi tocmeala pentru Iosif, ce dură, din îndărătnicie, cinci ore încheiate, până pe înserat şi la apusul soarelui. Treizeci de arginţi ceruse Iuda în numele alor săi; dar mineii răspunseră că asta ar fi doar o glumă, de care se poate râde un timp, şi atâta tot. Doar nu vor cere cumva ca pe un „măi”, un fecior de câine, născut

în stufăriş, cu grave şi mărturisite defecte de caracter, să dea chiar greutatea sa în metalul lunii? Acum se răzbuna zelul lui Dan în explicarea ispăşirii în fântână şi faptul că ponegrise atât de mult marfa ce o aveau de vânzare. Bătrânul exploata viguros acele argumente, ca presiune asupra preţului. Dar şi el îşi slăbise grav poziţia, când nu se putuse stăpâni să se laude, frecându-şi degetul gros de arătător, cu simţul lui pentru calitate, şi se pronunţase pentru o evaluare a mărfii după urzeală şi bătătură, care acum convenea vânzătorilor. Iehuda luă asta drept bună, apelând la onoarea lui de cunoscător şi folosi în chip atât de zgomotos şi şarlatanesc gingăşia băiatului, ca şi cum el şi ai săi nu l-ar fi pizmuit niciodată pentru această gingăşie şi nici nu l-ar fi aruncat, din pricina ei, pe cel pizmuit în groapă. Înfrigurarea neguţării îi făcu să uite de orice ruşine, ba Iuda nu se sfii să întrebe, cu un strigăt de indignare, cum să zvârle ei pe treizeci de sâcâi un băiat atât de gingaş, încât le-ar putea

fi stăpân lor tuturor, iar ei sclavii lui? Se arătă îndrăgostit de tot de marfa sa şi, când ajunseseră cu târguiala la douăzeci şi cinci de arginţi, Iuda recurse la un argument suprem, merse de-l sărută pe obraz pe Iosif, care abia clipi, iar fratele exclamă că nici pentru cincizeci n-ar putea şi n-ar vrea să se despartă de asemenea comoară de înţelepciune şi farmec!

Dar nici cu sărutarea nu putu fi amăgit bătrânul şi rămase cel mai tare, cu atât mai mult cu cât văzu bine că fraţii voiau să scape în orice caz şi, chiar, la orice preţ, de băiat, ceea ce fu uşor de stabilit printr-o aparentă rupere a negocierilor şi renunţarea la ele. Într-adevăr el oferise cincisprezece sâcâi de argint, anume din cei mai uşori, babiloneeni; când însă fraţii îl aduseseră, datorită slăbiciunii ce o vădise, la douăzeci de sâcâi, şi încă fenicieni, mai grei, se opri şi nu mai oferi nimic pe deasupra. Căci, spunând că-l găsise pe băiat aproape mort de foame, invoca pur şi simplu dreptul găsitorului şi

putea cere bani de răscumpărare, aşa încât se arăta de o deosebită dărnicie în negoţ, dacă nu ţinea seamă de acea sumă, ca să le-o scadă din preţ, ci era dispus să le plătească douăzeci de sâcâi, grei, fenicieni. Dacă nu primeau această propunere a sa, renunţa să mai facă târgul şi nici nu mai voia să audă de ticălosul fecior al stufului.

Aşa că bătură palma pe douăzeci de arginţi, după greutate, cum era obiceiul, iar fraţii tăiară sub copaci un miel din turmă în cinstea oaspetelui, lăsară să i se scurgă sângele şi fripseră carnea pe jăratec, ca să ridice mâinile în semn de mulţumire şi să mănânce împreună, pentru încheierea şi întărirea tocmelii, cu care prilej şi Iosif primi o bucăţică de la bătrânul ismaelit, stăpânul lui. Ce trebuise să vadă însă? Văzu cum fraţii tăvăliseră în taină, şi ca în treacăt, astfel încât ismaeliţii să nici nu bage de seamă, zdrenţele vălului cu chipuri în sângele scurs la tăiere, şi le mânjiseră bine de sânge. O făcuseră sub ochii săi şi fără sfială, cu încrederea absolută în tăcerea sa; şi el mâncă din

mielul al cărui sânge trebuia să treacă drept sângele său.

Masa festivă şi hrana care să le mai dea puteri erau însă trebuincioase, căci târgul era încă departe de a fi dus la bun sfârşit. El fusese încheiat numai în linii mari, după ce se stabilise preţul în argint; acum însă începea tocmeala măruntă şi realizarea în mărfuri a valorii convenite. Aici trebuie rectificată ideea răspândită şi întipărită de tot felul de relatări cuvioase, cum că, atunci când l-au vândut pe Iosif, fraţii ar fi primit preţul de la ismaeliţi în monede sunătoare, cum s-ar zice din pungă în mână. Bătrânul nici nu se gândea să plătească în argint, de „monede” nici nu putuse fi vorba, din motive lesne de înţeles. Cine oare cară cu el, la drum, atâta metal, şi ce cumpărător n-ar prefera să achite suma în bunuri, de vreme ce oricare obiect ce înlocuieşte o parte din suma de plată reprezintă pentru el prilejul de a îmbunătăţi târgul şi, devenind însuşi vânzător, să servească interesele sale de cumpărător.

Mineul le cântări păstorilor un siclu jumătate de argint în bucăţi, pe micul cântar elegant ce-l avea la brâu; tot restul urma să fie achitat cu mărfuri purtate de cămilele lui de povară. Despachetară, deci, şi întinseră pe iarbă marfa ce o aveau cu ei: tămâia şi bucăţile frumoase de răşină de dincolo de fluviu şi tot felul de alte obiecte ce râdeau ochilor şi pot fi de folos: brice de bărbierit şi cuţite din aramă şi cremene, lămpi, linguri pentru mir, bastoane de plimbare cu intarsii, perle albastre de sticlă, ulei de riţin şi sandale – aveau în faţa lor un întreg bazar şi o prăvălie de mărunţişuri, pe care negustorii le deschideau în faţa ochilor pofticioşi ai cumpărătorilor, cărora le-a fost îngăduit să-şi însuşească din ele, până la preţul de optsprezece arginţi şi jumătate, în schimb, pentru marfa lor, iar pentru fiecare obiect se dezlănţui o tocmeală, de parcă numai de aceasta fusese vorba, astfel încât se lăsă cu adevărat seara, până îi dară de cap, şi Iosif fu în sfârşit vândut, pe puţin argint şi multe cuţite, bucăţi de smirnă, lămpi şi bastoane.

După aceea, ismaeliţii îşi strânseră marfa şi-şi luară rămas bun. Îşi lăsaseră timp pentru treaba aceasta şi nu se zgârciseră la ore; acuma, însă, voiau să folosească iarăşi timpul în spaţiu şi gândeau să mai străbată o bucată de drum, înainte de a-şi aşeza tabăra pentru noapte. Fraţii nu-i opriră defel. Doar le dădură sfaturi privitoare la continuarea călătoriei şi la drumurile pe care să apuce.

— Nu cumva să vă îndreptaţi spre lăuntrul ţării, spuseseră ei, ori pe drumul de culme, al cumpenei apelor, care să vă scoată la Hebron şi aşa mai încolo – nu vă sfătuim, pe prieteni îi îndemnăm să se ferească. Drumurile sunt proaste, animalele se împiedică şi peste tot pândesc tâlhari. Urmaţi-vă drumul aicea, în şes, şi ajungeţi, pe şleaul care trece printre dealuri, la poalele livezii, în jos, la marginea ţării, aşa sunteţi feriţi de necazuri şi înaintaţi tot spre miazăzi, în plăcutul nisip al mării, cale de şapte ori şaptesprezece zile, sau cât vreţi de departe; este o

plăcere să călătoreşti pe malul mării, de nu te mai saturi, şi este singurul lucru înţelept!

Luându-şi rămas bun, negustorii făgăduiră să asculte de sfatul lor. Atunci cămilele se ridicară sub ei şi Iosif, cel vândut, şedea lângă Chedma, fiul bătrânului. Privea în pământ, cum făcuse toată vremea, chiar atunci când mâncase din miel. Fraţii stăteau şi ei cu privirea în pământ, în timp ce pâlcul negustorilor se mistuia în întunericul ce se lăsa repede. Apoi traseră aer în piept şi-l dădură afară:

— Acum nu mai exista!

Ruben ajunge la groapă

În înserarea, însă, ce se lăsa treptat şi în noaptea ce se ridica, foşnitoare, cu marile stele, Ruben, fiul Liei, îşi mâna măgarul, încărcat cu cele de trebuinţă, pe căi ocolite, dinspre Dotan spre mormântul lui Iosif, să facă ce-şi pusese în minte, cu teamă şi dragoste, noaptea trecută.

În pieptul lui, cât era de mare şi de tare, îi bătea cu putere inima; căci Ruben era zdravăn, dar moale şi simţitor, şi se temea de fraţi, să nu-l surprindă cumva şi să împiedice lucrarea salvării, care urma să fie şi lucrarea curăţirii lui şi a noii sale ridicări. De aceea faţa sa cărnoasă era lividă în întuneric, iar picioarele lui, groase ca nişte coloane şi strânse în curele, păşeau tiptil. Din buzele lui strânse nu ieşi niciun sunet, care să-l îndemne pe măgar, ci din când în când, doar, împungea animalul nepăsător, îndemnându-l să înainteze. Căci de una se temea Ruben mai presus de toate: să domnească tăcerea morţii în fântână, când va sosi acolo şi va striga, cu glas scăzut, numele, că, adică, Iosif nu-şi va fi putut ţine atâta sufletul, ci că se va fi şi stins de sete, iar toate pregătirile vor fi fost zadarnice, îndeosebi scara de frânghie, pe care frânghierul din Dotan trebuise să i-o înnoade meşteşugit, sub ochii lui.

Într-adevăr Ruben se hotărâse în cele din urmă la scara de frânghie, ea să-i fie unealta

salvării. Era bună pentru felurite cazuri: Iosii se putea căţăra pe ea în sus, dacă-i ajungeau forţele sau, dacă nu-i ajungeau, se putea aşeza măcar pe un fuşcel, să fie ridicat la lumină de braţele vânjoase ale lui Ruben, ce o îmbrăţişaseră cândva pe Bilha şi mai puteau, desigur, scoate din adâncuri mielul lui Iacob. Pregătise şi o haină pentru cel gol şi încărcase pe măgar merinde pentru cinci zile – zilele fugii de fraţi, pe care Ruben voia să-i trădeze şi să-i pună pe toţi în încurcătură: o recunoştea singur, cu capul plecat, în timp ce se strecura noaptea spre mormânt. Oare, făcând binele, Ruben să fi acţionat atât de rău? Căci sufletul îi era pătruns de încredinţarea că ar fi bine şi necesar să-i salveze pe Iosif, iar dacă într-asta se strecurau şi elemente rele şi egoiste, n-avea încotro, viaţa le amesteca aşa. De altfel, Ruben intenţiona să întoarcă şi răul spre bine, se simţea în stare. Dacă va ajunge el să stea iarăşi în putere înaintea tatălui şi va fi iarăşi primul născut, voia să-i salveze şi pe fraţi, şi să-i

scoată din necaz: cuvântul lui va cântări mult atunci şi-l va folosi să-i dezvinovăţească pe fraţi şi să împartă vina asupra tuturor, chiar şi asupra tatălui, astfel încât să se înscăuneze o mare înţelegere şi iertare reciprocă, iar dreptatea să se înstăpânească pentru totdeauna.

Aşa încerca Ruben să-şi liniştească inima agitată şi să se mângâie de caracterul amestecat, tulbure ca viaţa, al motivărilor sale; când sosi la marginea coastei şi la zidul năruit se uită în jur, dacă nu-l vedea careva, luă scara de frânghie şi haina şi coborî, proptindu-se în călcâie, până la treptele ştirbite, acoperite de lăstări de smochin, ce-l duseră în casa fântânii.

Palida licărire a stelelor pătrundea în încăperea cu dalele fărâmate, dar lumina lunii, nu, şi Ruben privea înaintea sa, să nu se împiedice, dar trăgea aerul în pieptul său apăsat de îngrijorare, pentru a putea striga tainic şi insistent: „Iosifel Trăieşti?”, aşteptând cu pătimaşă bucurie răspunsul fratelui, cu îngrijorare

şi teamă că n-ar urma răspuns – deodată tresări înspăimântat, de parcă-l trăsnise, şi strigătul duios deveni un sunet răguşit de spaimă. Nu era singur aicea jos. Acolo mai şedea careva şi strălucea albicios sub licărul stelelor.

Ce o fi asta? Careva şedea lângă fântână şi aceasta era descoperită. Capacul fântânii zăcea în două jumătăţi pe dale, puse una peste alta, şi pe ele şedea careva, îmbrăcat într-o manteluţă, sprijinit în toiagul lui şi privea tăcut la Ruben, din ochii lui somnoroşi.

Cu picioarele aşezate strâmb, aşa cum se împiedicase, marele Ruben se zgâia nemişcat la această arătare. Era atât de zăpăcit, încât gândi un moment că-l vede pe Iosif înaintea sa, care a murit şi şade acum, ca duh al răposatului, lângă propriul său mormânt. Dar urâtul de aici nu semăna defel cu fiul Rahilei: nici ca duh al răposatului nu putea fi atât de neobişnuit de lung şi, după omeneasca judecată, nu putea avea o guşă atât de mare şi un cap aşa de mic. Dar de ce

fusese rostogolită şi dată la o parte piatra ce acoperise fântâna? Ruben nu mai pricepea nimic. Bâigui:

— Cine eşti tu?

— Unul din mulţi, răspunse calm cel ce şedea, iar sub gura lui micuţă i se mişcă bărbia rotundă şi foarte proeminentă. Eu nu sunt deloc deosebit şi nu trebuie să te sperii. Dar pe cine cauţi tu?

— Pe cine caut eu? îl îngână Ruben, indignat de această prezenţă neaşteptată… Ce cauţi tu aici, aş vrea să ştiu înainte de toate!…

— Da, asta vrei? Eu sunt cel din urmă care-şi închipuie că este ceva de căutat aici. Am fost aşezat paznic al acestei fântâni, de aceea şed aici şi o păzesc. Dacă-ţi închipui că-mi place în chip deosebit şi că şed pentru plăcerea mea aici în praf, te înşeli. Ne purtăm după datorie şi poruncă, şi lăsăm deoparte multe întrebări amare.

În chip ciudat, aceste cuvinte potoliră întrucâtva mânia pricinuită lui Ruben de prezenţa

străinului. Că şedea aici careva, îi era atât de peste mână şi de supărător, încât îi era plăcut să audă că omul nu şedea bucuros. Asta crea între ei oarecare înţelegere.

— Dar cine te-a aşezat aici? întrebă el, mai puţin mânios. Eşti de prin partea locului?

— A locului, da. Nu-ţi bate capul de unde vine asemenea poruncă. În mod obişnuit trece prin multe guri şi este de puţin folos s-o urmăreşti înapoi, până la izvorul originar – oricum tu trebuie să-ţi ocupi locul.

— Locul lângă o fântână goală! exclamă Ruben cu vocea scăzută.

— Goală, într-adevăr, răspunse paznicul.

— O fântână descoperită! adăugă Ruben şi arătă agitat, cu degetul tremurând, spre gura fântânii. Cine a rostogolit la o parte piatra de pe fântână? Tu poate?

Bărbatul privi zâmbind la propriul trup, la braţul lui, ce se vedea ieşind rotund, dar slab, din mâneca veşmântului de in Nu, într-adevăr, astea

nu erau braţe de bărbat, să rostogolească piatra, nici pentru descoperitul, nici pentru acoperitul fântânii.

— Eu n-am rostogolit piatra, nici să acopăr fântâna, nici s-o descopăr. Una o ştii, alta o vezi. Alţii s-au muncit din greu, şi eu nici n-ar trebui să mai fac aici pe paznicul, dacă piatra pe care şed ar fi la locul ei. Dar cine îţi spune, care-i locul adevărat al unei asemenea pietre? Câteodată locul ei este pe gura fântânii, dar nu trebuie dat capacul la o parte, dacă este să-ţi vină înviorare din fântână?

— Ce vorbeşti! strigă Ruben, chinuit de nerăbdare. Cred că baţi câmpii şi-îmi furi un timp preţios cu vorbăria ta. Cum să dea înviorare o fântână seacă, în care nu este decât praf şi putregai?

— Depinde, răspunse străinul care şedea pe capacul fântânii, ţuguindu-şi calm buzele, cu capul mic aplecat pe umăr – depinde ce-ai pus înainte în praf, ce-ai coborât înainte în fântână. Dacă a fost

viaţă, apoi viaţă şi înviorare va ieşi iarăşi din ea însutit. Bobul de grâu, bunăoară…

— Dar omule, îl întrerupse Ruben cu vocea tremurând de mânie şi scuturând scara de frânghie ce o ţinea în mână, în timp ce haina hărăzită lui Iosif îi atârna pe braţ, este de neîndurat că şezi aici şi aduci vorba de principiile elementare, pe care copilul le învaţă când şade în poala maică-sii, iar noi le ştim toţi de pe rost. Te rog…

— Eşti foarte nerăbdător, zise străinul, şi eşti, dacă-mi îngădui comparaţia, întocmai ca apa ţâşnitoare. Ar trebui să înveţi însă răbdarea şi aşteptarea, care se întemeiază pe principiile elementare, aceasta din urmă fiind esenţa tuturor lucrurilor, încât cel ce ţâşneşte afară din aşteptare, nu mai are ce căuta nici aici şi niciunde. Căci împlinirea progresează încet, ea se porneşte şi încearcă, o dată şi încă o dată, şi este o prezenţă provizorie în cer şi pe pământ, dar încă nu cea adevărată, ci numai ca încercare şi

făgăduinţă. Aşa se rostogoleşte înainte, greoi, împlinirea, cum se rostogoleşte, anevoie, piatra, când este grea, de pe gura fântânii. Pe cât se pare, au fost oameni aici, care s-au muncit să urnească piatra. Dar vor trebui s-o mai rostogolească. Mult, până ce va fi cu adevărat dată la o parte de pe gura fântânii, iar eu nu şed aici decât, cum s-ar zice, tot experimental, şi provizoriu.

— Să nu mai şezi deloc aici! strigă Ruben. Ai priceput asta până la urmă? Piei şi te du pe drumul tău, căci vreau să rămân singur cu fântâna asta, care mă priveşte mai de aproape decât pe tine, şi dacă n-o iei imediat din loc, ţi-arăt eu pe unde ţi-e drumul! Nu-ţi dai seama, slăbănogule, care trebuie să laşi pe alţii să rostogolească piatra şi nu poţi decât să laşi şi să te zgâieşti, că Dumnezeu m-a făcut puternic ca un urs şi că mai am, pe lângă asta, la îndemână o împletitură de frânghii, cu care se pot săvârşi multe? Scoală şi piei, sau te iau de gât!

— Nu mă atinge! spuse străinul şi întinse braţul său lung, rotund, împotriva celui mânios. Gândeşte-te că sunt de prin partea locului şi că, dacă mă atingi, vei avea de-a face cu toată aşezarea! Nu ţi-am spus că am fost numit? Aş putea să pier, şi chiar uşor, dar doar asta ar mai lipsi, să o fac la porunca ta şi cu încălcarea datoriei mele, care îmi cere să stau aici ca exerciţiu şi să veghez. Tu soseşti aici cu frânghiile tale şi cu o haină pe braţ şi nici nu-ţi dai seama cât te faci de caraghios, venind cu ele la o fântână goală – goală chiar după vorbele tale.

— Goală ca fântână? explică Ruben violent. Goală de apă!

— Goală de tot, răspunse paznicul. Groapa era goală, când ai sosit aici.

Atunci Ruben nu se mai putu stăpâni şi se repezi la fântână – se aplecă deasupra gurii ei şi strigă cu glas stăruitor, surd, spre adânc:

— Băiete! Hei! mai trăieşti şi mai eşti în putere?

Dar cel de pe piatră clătină din cap zâmbind la aceasta şi plescăi din limbă a milă. Chiar se maimuţări după Ruben, strigând: „Băiete! Hei!” şi iar plescăi din limbă.

— Vine unul aici şi vorbeşte cu o fântână goală! spuse el apoi. Auzi, nerozie! Nu-i niciun băiat, bărbate, pe tot întinsul. Dacă a fost unul aici, înseamnă că n-a rămas locului. Ci mai încetează să faci pe caraghiosul, cu toate uneltele tale şi cu vorbăria ta în gol!

Ruben tot mai sta aplecat peste gura fântânii, din care nu-i răspundea niciun sunet.

— Îngrozitor! gemu el. Este mort sau plecat. Ce fac eu acum? Ruben, ce faci tu acum?

Şi durerea, dezamăgirea, teama lui izbucniră, toate deodată.

— Iosife, strigă el, în disperarea lui, am vrut să te salvez şi să te ajut, cu braţele mele, să ieşi din groapă. Uite scara, uite haina să-ţi acopere trupul. Unde eşti? Uşa ta este deschisă! Tu eşti pierdut? Eu sunt pierdut! Unde să mă duc, acum,

că nu te mai afli aici, ci eşti răpit şi mort?... Tinere, tu om al locului! strigă el, în nevoia sa nestăpânită, nu mai şedea nesimţitor pe piatra rostogolită hoţeşte, ci sfătuieşte-mă şi ajută-mă! Aici a fost un băiat, Iosif, fratele meu, fiul Rahilei. Fraţii lui şi cu mine l-am coborât aici, în această groapă, acum trei zile, ca pedeapsă a trufiei. Dar tatăl lui îl aşteaptă – nici nu se poate măsura, cum aşteaptă, şi dacă ei îi vor spune că un leu a sfâşiat mielul, bătrânul va cădea pe spate. De aceea am venit cu frânghia şi haina, să-l scot pe băiat din fântână şi să-l duc tatălui, căci trebuie să-i fie înapoiat. Eu sunt cel mai vârstnic. Cum să mă arăt în faţa tatălui, dacă băiatul nu se întoarce, şi unde să mă duc? Spune-mi, ajută-mă, cine a rostogolit piatra şi ce este cu Iosif?

— Ai văzut? răspunse străinul. Când ai intrat în casa fântânii ai fost nemulţumit de prezenţa mea şi supărat că şedeam pe piatră; acum însă îmi ceri sfat şi mângâiere. Faci foarte bine cu asta şi poate că tu eşti cel de dragul cui am fost pus aici,

de pază, lângă groapă, ca să-ţi însămânţez mintea cu un bob de sămânţă sau altul, şi ea să-i păstreze, tăcut, germenele. Băiatul nu mai este aici, asta o vezi. Casa lui este deschisă, nu l-a putut ţine, nu-l mai vedeţi. Dar trebuie să fie unul, care să nutrească germenul aşteptării, şi de vreme ce tu ai venit să-ţi salvezi fratele, să fii tu acela.

— Dar ce să aştept, dacă Iosif nu-i, dacă a fost răpit şi-i mort.

— Nu ştiu ce înţelegi prin „mort” şi „viu”. Este adevărat că nu vrei să auzi nimic de copilăreştile principii elementare, dar îngăduie-mi totuşi să-ţi amintesc de bobul de grâu, când se află în sânul pământului, şi să te întreb cum gândeşti, cu privire la el, despre „mort” şi „viu”. Astea nu sunt doar, de fapt, decât vorbe. Afară doar dacă bobul cade în pământ şi moare, atunci rodeşte o mulţime.

— Decât vorbe, decât vorbe! strigă Ruben şi-şi frângea mâiniâe. Numai cu vorbe încerci să mă potoleşti! Este mort Iosif, ori trăieşte? Asta este ce

trebuie să ştiu!

— Mort, desigur, răspunse paznicul. Doar voi l-aţi culcat în mormânt, după cum aud şi apoi a mai fost şi furat, adică a fost sfâşiat de fiare – nici nu puteţi face altceva, decât să-l încunoştinţaţi pe tatăl vostru şi să-l faceţi să înţeleagă cum stau lucrurile, ca să se obişnuiască. Dar împrejurarea tot îndoielnică rămâne şi nu e ceva cu care să te obişnuieşti, ci cuprinde germenele aşteptării. Oamenii fac multe să se apropie de taină şi se străduiesc sărbătoreşte. Am văzut un tânăr coborând în mormânt încununat şi cu veşmânt sărbătoresc, şi deasupra lui au înjunghiat un animal din turmă, al cărui sânge l-au lăsat să se prelingă în jos, pe el, încât s-a umplut tot de sânge, pe care l-a primit cu toate mădularele şi cu toate simţurile. După aceea, când s-a ridicat, a fost dumnezeiesc şi câştigase viaţă – cel puţin pentru oarecare timp, apoi a trebuit iar să pogoare în mormânt, căci viaţa omului se petrece de mai multe ori şi readuce mereu mormântul şi

naşterea: Trebuie să devină de mai multe ori, până să fi devenit.

— Vai, cununa şi haina sărbătorească zăceau, sfâşiate, şi băiatul a coborât gol în mormânt! boci Ruben şi-şi îngropa faţa în mâini.

— Da, de aceea vii acum cu această haină a ta, răspunse paznicul, şi vrei să-l îmbraci în veşmânt nou. Şi Dumnezeu poate asta. Şi el poate îmbrăca din nou pe dezbrăcat, şi mai bine încă decât tine. De aceea te sfătuiesc, du-te acasă şi ia-ţi haina cu tine! Dumnezeu poate chiar să-l îmbrace pe cel nu este dezbrăcat, şi până la urmă tot n-a fost cine ştie ce cu dezbrăcarea băiatului vostru. Vreau, dacă-mi îngădui, să introduc, în conştiinţa ta, sămânţa ideii că această istorie de aici este doar un joc şi o serbare, ca şi cea a tânărului pe care s-a prelins sângele, un început numai şi o încercare de împlinire şi un prezent ce nu trebuie luat cu totul în serios, ci doar ca glumă şi aluzie, astfel încât ne putem face cu ochiul unul altuia şi să ne dăm ghionţi, râzând de această

petrecere. S-ar putea ca această groapă să nu fie decât un mormânt ţinând de un crug mai mic, iar fratele vostru să fie încă foarte în devenire şi nicidecum gata devenit, după cum toată istoria aceasta este în devenire şi nu este încă devenită. Ia, rogu-te, cu tine gândul ăsta în mintea ta şi lasă-l, fără teamă, să moară şi să germineze acolo. Dacă rodeşte, dă-i şi tatălui, spre alinarea sa!

— Tatăl! Tatăl! Nu-mi aminti de el! Cum să mă arăt înaintea tatălui fără de copil?

— Priveşte în sus! spuse paznicul.

Căci se mai luminase în casa fântânii, şi barca lunii tocmai se ridicase plutind pe cer, cu jumătatea ei întunecată desenându-se, invizibil-vizibilă, pe fundalul cerului, ascunsă şi totuşi vădită.

— Priveşte-o, acum trece strălucitoare şi deschide calea fraţilor săi. Aluzii se fac neîncetat în cer şi pe pământ. Cine nu este încuiat la cap, ci le ştie citi, rămâne în aşteptare. Dar şi noaptea păşeşte înainte, şi cine nu trebuie să şadă şi să

facă pe paznicul, acela n-are decât să se culce pe o ureche, învelit în haina lui, cu genunchii traşi în sus, să-i fie bine şi să se scoale din nou mâine, ca înviat. Du-te, prietene! Aici, cel puţin, n-ai ce căuta şi eu tot nu mă mistui de aici la cererea ta.

Atunci Ruben se întoarse deci să plece, clătinând din cap şi urcă foarte şovăitor treptele şi coasta, până sus, la măgarul lui. Aproape tot drumul, până la colibele fraţilor, îşi clătina capul năucit, jumătate de disperare şi jumătate într-o îngândurare uluită, şi abia deosebea între ele aceste sentimente, dar capul îl clătina.

Jurământul

Aşa sosi la colibe şi-i trezi pe cei nouă, le alungă primul somn din ochi şi vorbi către ei cu tremur în glas:

— Băiatul nu-i. Eu ce mă fac?

— Tu? întrebară ei. Vorbeşti de parcă ar fi fost numai fratele tău, şi doar era al nostru, al

tuturor. Noi ce ne facem, cu toţii? Asta este întrebarea. De altfel ce înseamnă „nu-i”?

— „Nu-i” înseamnă furat, dispărut, sfâşiat, mort! strigă Ruben. Înseamnă pierdut pentru tată. Groapa este goală.

— Ai fost oare la groapă? În ce scop?

— Ca să văd ce se mai petrece acolo, răspunse el furios. Asta îi va mai fi poate îngăduit primului născut. Oare poţi să te simţi liniştit, după ce am săvârşit noi, şi să nu fii frământat? Desigur, am vrut să văd ce-i cu băiatul şi vă spun că nu-i şi că trebuie să ne întrebăm ce facem noi acum.

— Să te numeşti pe tine primul născut este cam îndrăzneţ şi ajunge doar să pomenim de Bilha, pentru a-ţi aminti faptele. Ne pândea primejdia ca dreptul primului născut să-i revină visătorului; acum însă este rândul gemenilor şi Dan ar putea şi el să-şi valorifice pretenţiile, căci s-a născut în acelaşi an cu Levi.

Ei văzuseră însă măgarul cu haina şi scara, lui Ruben nici nu-i mai arsese să-l ascundă şi, fără

greutate, înţeleseră totul. Aşa, deci, marele Ruben voise să-i calce în picioare şi să-l fure pe Iosif – cu gândul să-şi ridice din nou capul şi pe ei să-i vâre în bucluc. Frumoasă treabă. Se înţeleseră din priviri. Dacă lucrurile stăteau însă aşa – şi în sensul acesta s-au înţeles fără vorbe – nu-i datorau lui Ruben socoteală de ce făcuseră între timp. Trădare contra trădare. În cazul ăsta nu era nevoie ca Ruben să ştie ceva de ismaeliţi şi că aceştia îl duceau pe Iosif dincolo de toate zările ştiute. Era în stare să se ia după ei. De aceea tăcură, ridicară din umeri la ştirea adusă de el şi se arătară nepăsători.

— Dacă nu-i, nu-i, ziseră ei, şi nici nu ne mai pasă în ce fel: furat, dispărut, sfâşiat, trădat, vândut, e totuna şi nouă ne este totuna. Nu era oare dorinţa noastră, şi îndreptăţită noastră cerinţă, ca el să nu mai fie? Iată, ni s-a împlinit voia, groapa este goală.

El se miră, însă, că primeau cu atâta nepăsare ştirea nouă şi grozavă, îi privi cercetător

în ochi şi clătină din cap.

— Şi tatăl nostru? izbucni el deodată, aruncând braţele în sus…

— Asta este hotărât, aşa ne-am înţeles, spuseră ei, după înţelepciunea lui Dan. Căci el nu trebuie să aştepte şi să se îndoiască, ci trebuie să-i fie limpede de tot şi pipăibil că Dumuzi nu mai există şi băieţaşul răsfăţat s-a prăpădit. Noi însă vom fi cruţaţi înaintea lui prin acest semn. Uite ce am pregătit, în timp ce tu mergeai pe drumurile tale!

Şi aduseră zdrenţele vălului, mânjite de sânge pe jumătate uscat.

— Este oare sângele lui? strigă Ruben cu voce ascuţită în ciuda trupului său mare şi se înfioră cumplit… Căci, pentru o clipă, chiar crezu că fraţii i-ar fi luat-o înainte la groapă şi l-ar fi ucis pe Iosif.

Zâmbiră între ei.

— Ce-ţi închipui şi băsneşti! spuseră ei. Am lucrat după înţelegere, şi un animal din turmă şi-a

dat sângele, în semn că Iosif s-a prăpădit. Zdrenţele astea însă le ducem tatălui şi să fie treaba lui să-şi tâlcuiască lucrurile cum trebuie, căci nu rămâne alta decât că leul l-a atacat pe Iosif în câmp şi l-a sfâşiat.

Ruben şedea, cu coatele sprijinite pe genunchii lui mari, şi-şi freca găvanele ochilor cu pumnii.

— Nefericiţi! gemu el. Nefericiţi ce suntem! Sporovăiţi cu uşurinţă de viitor şi nu-l vedeţi şi nu-l cunoaşteţi. Căci viitorul îl zăriţi doar palid şi tulbure în depărtare şi vă lipseşte atâta putere în cap încât să vi-l aduceţi aproape şi să trăiţi, măcar pe durata unei clipe, în ceasul când se va împlini. Altfel v-ar prinde groaza şi aţi vrea mai degrabă să vă lovească din vreme trăsnetul sau să fiţi zvârliţi în apă, unde e mai adâncă, cu o piatră de moară de gât, decât să faceţi faţă isprăvii voastre şi să mâncaţi ciorba pe care v-aţi gătit-o. Eu însă am stat prăvălit la pământ înaintea lui, când am făcut răul şi el mă blestema, şi cunosc focul sufletului

său la mânie – eu şi văd, ca şi cum ar fi aievea, cât de înfiorător se va vădi sufletul lui în deznădejde. „Ducem vălul sfâşiat înaintea tatălui, şi-l lăsăm să-l tâlcuiască”. Flecari nenorociţi! Da, o să-l tâlcuiască! Dar să stea numai unul să privească, când el îl va tâlcui şi să rabde, când sufletul său îşi va rosti durerea! Căci Dumnezeu i-a făcut sufletul moale şi mare şi l-a învăţat să-şi dea simţirea pe faţă în chip cutremurător. Nimic nu vedeţi şi nu vă închipuiţi nimic amănunţit din câte nu s-au întâmplat încă; de aceea sporovăiţi liniştit despre viitor şi nu ştiţi ce este şovăiala. Mie, însă, mi-e frică! strigă el, bărbatul puternic ca ursul, şi se ridică înaintea lor, cât un turn de înalt, cu braţele întinse în sus. Unde să mă ascund, când el va tâlcui ce i-aţi adus?

Cei nouă şedeau încurcaţi, fiecare privind în poala sa.

— Liniştească-te, începu Iehuda cu glas scăzut. Nu este niciunul între noi, care să scuipe după tine din pricina fricii tale, Ruben, fecior al mamei

mele, căci se cere curaj şi ca să-ţi mărturiseşti frica, şi te înşeli dacă-ţi închipui că ne simţim îndrăzneţi şi bucuroşi în inima noastră şi în măruntaiele noastre, şi că nu ne este frică de Iacob. Ce folos, însă, să blestemi cele petrecute şi să pui la îndoială ce este de trebuinţă? Iosif este dus de pe lume şi vălul însângerat o mărturiseşte. Semnul este mai blând decât cuvântul. De aceea aducem semnul înaintea lui Iacob şi suntem scutiţi de cuvânt.

— Oare trebuie, întrebă atunci Aşer, fiul Zilpei, lingându-şi, după obiceiul său, buzele, trebuie oare, dacă se vorbeşte acum de adus, să ne înfăţişăm toţi odată cu semnul înaintea lui Iacob şi să fim toţi de faţă când îl tâlcuieşte? Las să meargă unul înainte cu vălul şi să i-l ducă; iar noi venim binişor în urma lui şi ne arătăm abia după ce Iacob şi-a şi tâlcuit vălul, aşa îmi pare că va fi mai blând. Eu îl propun pe Neftali, cel sprinten, ca purtător şi trimis. Sau sorţii să ne hotărască, cine s-o facă.

— Sorţii! strigă iute Neftali. Sunt pentru sorţi, căci nici eu nu sporovăiesc despre viitor fără să mi-l închipui şi-mi mărturisesc sincer frica!

— Ascultaţi, bărbaţi! vorbi Dan. Voi îndrepta lucrurile şi vă voi izbăvi pe toţi. Căci eu am scornit planul şi este moale în mâna mea, ca lutul ud şi ca pământul olarului: îl voi îmbunătăţi. Căci nu e nevoie să-i ducem noi lui Iacob vălul, niciunul singur, nici cu toţii. Ci-l vom da unor străini, oricare, pe care îi plătim, oameni de prin partea locului, bucuroşi de vorbe bune şi ceva lână şi lapte covăsit. Pe ăştia îi învăţăm ce să vorbească înaintea lui Iacob: „Aşa şi pe dincolo, şi zdrenţele astea le-am găsit în pustie aproape de Dotan şi întâmplător am dat de ele. Priveşte-le mai atent, stăpâne, dacă cumva sunt din haina fiului tău!” Cam aşa. După ce vor fi spus cuvintele lor, n-au decât să plece. Noi însă mai zăbovim câteva săptămâni înainte să sosim la el, până ce şi-a tâlcuit cu totul semnul şi ştie că a pierdut un fiu şi a câştigat zece. Sunteţi mulţumiţi?

— Planul ăsta e bun, spuseră ei, mai ales că altul mai bun nu avem. De aceea să-l încuviinţăm, căci, în cazul nostru, cât de cât bun, trebuie să fie socotit ca foarte bun.

Toţi se învoiră cu acest plan, chiar şi Ruben, deşi râseseră amar când l-a auzit pe Dan vorbind de cei zece câştigaţi de Iacob, în loc de unul pierdut. După aceea, însă, tot mai şezură sub stele înaintea colibelor şi nu le venea să ridice sfatul; căci erau nesiguri de înţelegerea lor şi n-aveau încredere unul într-altul. Cei nouă priveau la Ruben, care vădit voise să-l fure pe cel din groapă şi să-i păcălească, şi se temeau de el. Ruben însă se uita la cei nouă, ce rămăseseră atât de ciudat de liniştiţi la ştirea că groapa ar fi goală, şi nu ştia ce să creadă.

— Trebuie să jurăm un jurământ crâncen, spuse Levi, care era necruţător, dar credincios, şi punea la cale cu plăcere şi pricepere ceremonii religioase, trebuie să jurăm un jurământ cumplit, că niciunul dintre noi nu-i va pomeni vreodată lui

Iacob, nici altcuiva, o vorbuliţă măcar din ce s-a întâmplat aici şi ce am făcut noi cu visătorul şi nici să nu-i dea a înţelege, nici cu o privire, nici cu o clipire, nici altcum să nu-i dea de ştire acestea toate, până la moarte!

— El o spune şi aşa trebuie să facem, întări Aşer. Şi acest jurământ trebuie să ne lege pe noi zece la un loc, să ne înmănuncheze, să fim ca un trup şi ca o tăcere, ca şi cum n-am fi răzleţi, aici şi acolo, ci un singur bărbat, care ţine buzele strânse şi nici la moarte nu le deschide, ci moare cu gura închisă, fără să dezvăluie taina. O întâmplare poate fi înăbuşită şi ucisă prin tăcere, care se rostogoleşte peste ea ca o stâncă: I se taie astfel răsuflarea, şi din lipsă de aer şi lumină, încetează să se mai fi întâmplat. Credeţi-mă, aşa pier multe care s-au întâmplat, numai tăcerea cu privire la ele să fie deplină şi fără greş, căci, fără suflul cuvântului, nimic, nu poate fiinţa. Trebuie să tăcem ca un singur om, atunci s-a terminat cu istoria asta, şi pentru aceasta să ne ajute

crâncernul jurământ al lui Levi, jurământul să ne înmănuncheze!

Le era pe plac, căci niciunul nu se simţea bucuros să fie el singur cu tăcerea sa, toţi preferau să participe la o inviolabilitate comună şi puternică a tăcerii şi să se simtă în ea la adăpost cu slăbiciunea lor. De aceea Levi, fiul Liei, scorni formule cumplite pentru jurământ şi se strânseră atât de aproape unul de altul, încât li se atingeau nasurile şi li se amestecau răsuflările, puseră mâinile grămadă şi-l invocară într-un singur glas pe Preaînaltul, pe El-elion, Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Iacob, chemară însă şi mai mulţi Baali locali, cunoscuţi de ei, ca chezaşi ai jurământului, pe Anu din Uruc, Ellil din Nipur şi pe Bel Harran, Sân, luna adică, şi se legară jurând, iar gurile aproape li se atingeau, într-o vorbire cântat-îngânată, într-un singur glas, ca acel care n-ar păstra taina, sau care i-ar da să înţeleagă, cu o privire, cu o clipire, ori altcum i-ar da de ştire, să se prefacă pe loc în târfă; fiica lui Sân, stăpâna

femeilor, să-i ia arcul, adică bărbăţia, să fie ca un catâr, mai bine spus, însă, ca o târfă, care îşi câştigă simbria pe uliţă; o ţară să-l alunge în alta, aşa încât să nu ştie unde să-şi culce capul său de târfă, să nu poată trăi, nici muri, ci viaţa şi moartea să-l borască de scârbă, una alteia, veşnic.

Ăsta fu jurământul. După ce-l jurară se simţiră despovăraţi şi întăriţi, căci se asiguraseră foarte tare. Când se despărţiră, însă, din locul unde se uniseră şi plecară să-şi doarmă fiecare somnul său, spuse unul către altul (era Isahar, ce vorbi către Zebulon):

— Eu îl invidiez pe unul, pe *Turtura*, micuţul, pe Beniamin, prâslea al nostru de acasă, că habar n-are de nimic şi a rămas în afara istoriilor ăstora şi a alianţei noastre. E bine de el, îmi pare, şi-l pizmuiesc. Tu nu?

— Ei bine, şi eu, răspunse Zebulon.

Ruben, în ce-l privea, încerca să-şi amintească cuvintele tânărului aceluia supărător, omul din partea locului, ce şezuse pe piatra

fântânii. Nu era uşor să se gândească la ele, căci fuseseră foarte nelimpezi şi pline de duble înţelesuri, mai mult vorbărie decât cuvinte cu rost şi cu neputinţă de reconstituit. Şi totuşi, în adâncul minţii lui Ruben rămăsese o sămânţă din ele, ce nu ştia de sine, cum nu ştie de sine sămânţa vieţii în pântecele mamii, dar mama ştie de ea. Era sămânţa aşteptării cu nădejde, pe care Ruben o păstra în sine şi o nutrea în taină cu viaţa sa, în somn şi în veghe, până ajunse bărbat cărunt, vreme de atâţia ani câţi slujise Iacob la unchiul său Laban, demonul.

CAPITOLUL ȘAPTE
SFÂȘIATUL
Iacob poartă doliu după Iosif

Să fie semnul mai blând decât cuvântul? Asta este foarte îndoielnic. Iuda judeca din punctul de vedere al aducătorului groaznicei ştiri, care putea, desigur, prefera semnul, căci îl scutea de cuvinte.

Dar primitorul? El poate respinge cuvântul cu toată puterea neştiinţei sale, să-l calce în picioare, ca minciună şi oribilă vorbă de dacă –, şi să-l izgonească în infernul absurdităţii de neînchipuit, unde îşi are locul, după convingerea sa, ce se mai sileşte să râdă, înainte ca nenorocitul să presimtă dreptul cuvântului la lumina cea de sus a adevărului. Cuvântul pătrunde doar încet, la început cel puţin este de neînţeles, sensul lui nu poate fi prins, nu poate fi realizat; o clipă mai eşti liber să-l faci nebun pe aducătorul ştirii, să respingi zguduirea pe care vestea stă s-o provoace în creierul şi inima ta, ca să mai capeţi un răgaz pentru neştiinţa, pentru viaţa ta. „Ce vorbeşti?” poţi să-l întrebi. „Nu ţi-e bine? Vino, să te îngrijesc şi să-ţi dau să bei ceva. După aceea poţi vorbi iar, şi aşa încât să sune bine!” Aceasta este jignitor pentru aducătorul ştirii, dar din pricina situaţiei tale, al cărei stăpân este, ţi-o iartă, şi, treptat, privirea lui, înţeleaptă şi miloasă, te face să şovăi. Nu rezişti acestei priviri, înţelegi că schimbarea

rolurilor pe care ai vrea s-o forţezi, ca să-ţi păstrezi fiinţa, nu poate fi realizată şi că, dimpotrivă, tu eşti cel ce trebuie să primească de la acela o băutură întăritoare…

Cuvântul permite o astfel de bătălie de tărăgănare împotriva adevărului. Dar nimic asemănător nu este posibil când este folosit semnul. Cruzimea sa concentrată nu îngăduie nicio amăgire, cu care să amâi adevărul. Semnul este univoc şi n-are nevoie să fie realizat, căci este real. Este concret şi dispreţuieşte menajamentele abstracţiunii greu de înţeles. Semnul nu lasă deschisă nicio portiţă vremelnică de scăpare. El te obligă să produci tu însuţi în capul tău ştirea pe care, de ai auzi-o în cuvinte, ai respinge-o ca nebunie, deci, ori să te socoţi pe tine însuţi nebun, ori să primeşti adevărul. Felul direct şi cel indirect se întrepătrund şi se împletesc felurit în cuvânt şi semn, poate deci rămâne nehotărât căruia îi este proprie brutalitatea cea mai nemijlocită. Semnul este mut – dar numai din motivul lipsit de

blândeţe, că fiind chiar obiectul semnificat, nu are nevoie să vorbească pentru a fi înţeles. Te trânteşte în tăcere la pământ.

Că după prevederi, Iacob a căzut pe spate la vederea zdrenţelor vălului, este fapt sigur. Dar nimeni n-a văzut cum s-a întâmplat, căci bărbaţii din Dotan, oameni sărmani care, doi la număr, primiseră, fără a pricepe despre ce era vorba, pentru o cantitate de lână şi de lapte covăsit, să facă pe găsitorii, după ce au îngânat vorbele mincinoase, s-au şi dus, fără să le mai aştepte urmarea. Ei îl lăsaseră pe Iacob, bărbatul Domnului, în picioare, în locul în care îl întâlniseră, în faţa casei lui de păr, ţinând în mâini zdrenţele scorojite de sângele uscat, şi o luaseră din loc, întâi silindu-se la câţiva paşi înceţi şi, apoi, rupând-o la fugă din răsputeri. Nu ştie nimeni cât a stat Iacob în picioare acolo şi a privit la puţinul ce mai rămăsese, pe lumea asta, din Iosif – cum trebuise cu încetul să priceapă. După aceea, în orice caz, se prăbuşise, căci femeile ce treceau pe

acolo – soţii ale fiilor, Buna, sihemita, nevasta lui Simeon şi nevasta lui Levi, aşa-zisa nepoată a lui Eber – îl găsiră zăcând pe spate. L-au ridicat, speriate şi l-au cărat în cort. Ceea ce ţinea în mâini le lămuri repede din ce pricină căzuse.

Nu zăcea însă într-un leşin obişnuit, ci într-un fel de înţepenire ce cuprinsese fiece muşchi şi fiece fibră, încât n-ai fi putut îndoi niciun mădular fără să-l frângi, iar trupul i se împietrise cu totul. Fenomenul este rar, apare însă câteodată în urma unor lovituri cumplite ale sorţii, echivalând cu un fel de paralizie de apărare, cu un refuz disperat-încăpăţânat faţă de inaceptabil, şi cedează doar încet, însă în cel mult câteva ore – organismul capitulând oarecum faţă de necruţătorul adevăr al suferinţei ce se impune, căruia bietul om este silit să-i permită accesul, să-i acorde intrare.

Oamenii curţii, bărbaţi şi femei, ce se adunaseră în grabă din preajmă sau fuseseră chemaţi de pe unde erau, observau cu teamă această înmuiere treptată a stanei de sare,

transformarea ei într-un om nenorocit, supus suferinţei. Încă nu avea sunet în gâtlej, când le răspunse, de parcă ar fi depus o mărturie, aducătorului semnului, ce nu mai erau de mult înaintea lui: „Da, este vălul fiului meu!” După care strigă cumplit, cu o voce devenită stridentă de disperare: „Un animal sălbatic l-a sfârtecat, o fiară l-a sfâşiat pe Iosif!” Şi, ca şi cum cuvântul „sfâşiat” i-ar fi dat ideea ce are de făcut acum, începu să-şi rupă hainele de pe dânsul.

Cum era toiul verii şi îmbrăcămintea lui era uşoară, ea nu-i rezistă prea mult. Dar deşi îşi punea în activitatea aceasta toată forţa deznădejdii sale, ea dură destul timp, datorită sinistrei consecvenţe mute cu care proceda. Înspăimântaţi şi cu gesturi ce căutau degeaba să împiedice excesul, cei din jur trebuiră să vadă cum el nu se opri, după presupunerea lor logică, la haină, ci urmărind vădit un plan sălbatic, sfâşia într-adevăr orice ce avea pe el, zvârlind zdrenţele cât colo şi dezgolindu-se de tot. Pentru acest

bărbat, cunoscut ca ruşinos, a cărui aversiune faţă de orice goliciune a cărnii lumea toată era obişnuită s-o respecte, această comportare apărea foarte nefirească şi atât de înjositoare, încât oamenii lui se întoarseră de la el cu proteste şi bocete şi se înghesuiră spre ieşire, acoperindu-şi feţele.

Pentru ceea ce îi gonea, „ruşine” este cuvântul potrivit şi suficient, numai dacă este înţeles în sensul său esenţial şi în mare măsură uitat: ca reprezentând oroarea ce se stârneşte când primitivitatea răzbate prin straturile civilizaţiei, la suprafaţa cărora nu mai acţionează, în condiţii normale, decât în surde aluzii şi simboluri. O asemenea aluzie civilizată trebuie văzută în sfâşierea hainei la mare doliu; este atenuarea civilizată a datinii iniţiale sau a unei predatini mai vechi, de a lepădă cu totul hainele, de a te lipsi de îmbrăcăminte şi podoabe, ca însemne ale demnităţii umane, ce a fost distrusă şi batjocorită de extrema jale, şi de a te înjosi la

nivelul făpturii animale. Asta făcu Iacob în cea mai cumplită durere, coborî la rădăcina datinii, trecând de la simbol înapoi la obiectul brut şi la cumplita esenţă; făcu ce „nu se mai face”, şi aceasta este, dacă gândim bine, izvorul oricărei orori. Atunci straturile inferioare ajung la suprafaţă; şi dacă, pentru a exprima adâncimea mizeriei sale, i-ar fi trecut prin cap să behăie ca un berbec, oamenilor de la curte n-ar fi putut să li se facă mai lehamite.

Fugiră deci ruşinaţi; îl părăsiră – şi ar putea fi îndoielnic dacă bătrânului demn de milă asta îi convenea întru totul; dacă provocarea de oroare nu era una din dorinţele sale cele mai intime şi dacă el, lăsat singur în timpul acestei nemaipomenite manifestări, mai ieşea cu totul la socoteală. Dar el nu era totuşi singur, şi manifestarea sa nu avea nevoie de oameni ca martori, pentru a-şi păstra natura şi ţelul, anume provocarea ororii. Cui se adresa, mai exact spus, contra cui se îndrepta manifestarea, cui era de

fapt destinată să-i provoace oroare, şi cui trebuia să-i demonstreze, ca întoarcere expresivă la străvechea primitivitate a naturii, cât de sălbatic, ca în pustie, se purtase el însuşi – asta o ştia prea bine nefericitul părinte şi o aflară de asemenea, treptat, ai lui, îndeosebi Eliezer, „cel mai vechi argat al lui Avraam”, care stătu să-l îngrijească – acest moşneag ca o instituţie, ce ştia să spună „eu” într-un fel atât de deosebit şi căruia pământul îi sărise în întâmpinare.

Şi el fusese lovit în inimă de ştirea cumplită, confirmată de semnul primit, că frumosul şi harnicul său învăţăcel, fiul celei adevărate, fusese lovit de moarte în răstimpul călătoriei şi căzuse jertfă unei fiare sălbatice; dar starea sa de spirit, ciudat de nepersonală, sentimentul bizar de extins al propriei sale existenţe, îi permiteau să îndure cu oarecare flegmă lovitura şi, apoi grija, atât de necesară, ce o purta lui Iacob, prăbuşit de jale, îl făcea să ţină prea puţin seama de propria durere. Eliezer vedea de mâncarea stăpânului, deşi acesta

o refuza cu totul zile în şir, şi tot el îl obliga să se retragă noaptea în cort şi să se culce în aşternut, rămânând şi aici să-l vegheze. Căci pentru zi Iacob îşi găsise locul pe o grămadă de cioburi şi cenuşă, într-un colţ depărtat al aşezării, cu totul lipsit de umbră, şi acolo şedea gol, cu bucăţile de văl în mâini, părul, barba şi umerii presăraţi cu cenuşă, răzuindu-şi din când în când trupul cu un ciob ridicat din grămadă, ca şi cum ar fi fost lovit de buboaie şi lepră – un procedeu cu totul simbolic, căci nici vorbă de buboaie, iar răzuitul era o manifestare ce ţintea altundeva.

Desigur că aspectul acestui biet trup ce-şi căuta ispăşirea era îndeajuns de jalnic şi de emoţionant şi fără impuritatea afirmată metaforic şi toţi, în afara vătafului argaţilor, evitau plini de stânjeneală şi veneraţie locul acestui sacrificiu. Doar trupul lui Iacob nu mai era cel al bărbatului tânăr, frumos şi voinic, ce luptase neînvins pe malul Iabocului cu străinul cu ochi bovini şi petrecuse noaptea vântoasă cu cea neadevărată;

nici al celui care, mai târziu, îl zămislise, cu cea adevărată, pe Iosif. Vreo şaptezeci de ani, bine însemnaţi, nu de socotirea lor atentă dar de acţiunea lor obiectivă, trecuseră peste acest trup, şi îi provocaseră desfigurările, mişcătoare şi respingătoare, ale vârstei, ce făceau atât de penibilă expunerea goliciunii sale. Tinereţea îşi arată, bucuroasă şi senină, goliciunea; ea are conştiinţa împăcată a frumuseţii sale. Bătrâneţea se învăluie într-o pudoare demnă şi ştie de ce. Acest piept înroşit de dogoarea soarelui, plin de peri albi şi întrucâtva feminizat, cum se întâmplă la cei în vârstă, braţele şi pulpele sleite, cărnurile lăsate ale burţii, constituiau un spectacol greu de răbdat pentru oricine, în afară tocmai de Eliezer, care îl considera cu calm şi nu ridica obiecţii împotriva lui, deoarece nu voia să tulbure manifestarea stăpânului său.

Şi mai puţin era el omul care să-l împiedice pe Iacob de la celelalte măsuri ale sale, ce nu le depăşeau pe cele uzuale la doliile mari: îndeosebi

de a şedea pe grămada de gunoi şi de a se mânji, mereu iarăşi, cu cenuşă, care se amesteca cu sudoarea şi lacrimile. Aceste acţiuni trebuiau încuviinţate şi Eliezer căută doar să ridice peste locul penitenţei un umbrar improvizat, pentru ca, în ceasurile amiezii, soarele de Tammuz să nu-l încingă prea rău. Totuşi, figura jalnică a lui Iacob – cu gura deschisă, falca atârnând în barbă şi ochii ce se roteau mereu spre cer din necuprînsele prăpăstii ale durerii – era roşie de fierbinţeală şi nenorocire, şi el însuşi o constata, în felul acelor oameni, în mod conştient sensibili, preocupaţi de stările lor şi care ar socoti că acestea ar fi cumva nedreptăţite, dacă nu le-ar exprima în cuvinte.

— Mi-e faţa tare roşie şi umflată de plâns, spunea el cu vocea tremurătoare. Şed plângând, plecat adânc, pe faţă mi se preling lacrimile.

Deosebeai imediat că acestea nu erau cuvintele sale proprii. Şi Noe ar fi folosit, după cum spun vechile cânturi, când cu Potopul, vorbe ca acestea sau altele asemănătoare, iar Iacob şi le

însuşea. Doar este bine, lesnicios şi mângâietor, că s-au păstrat din primele timpuri ale încercatei omeniri, şi sunt la îndemână, îmbinări de cuvinte de jale ce se potrivesc şi pentru prezentul mai târziu, de parcă ar fi croite pentru el şi fac faţă dureroasei vieţi, atât cât îi pot cumva face faţă cuvinte, astfel încât aceste îmbinări să poată fi folosite, iar propria suferinţă să poată fi contopită cu cea străveche, mereu vie. Într-adevăr, Iacob nu putea aduce mai mare cinstire nenorocirii sale, decât punând-o pe acelaşi plan cu marele Potop şi folosind pentru ea cuvinte ce fuseseră scornite pentru acela.

Disperarea lui se exprima deseori în formulări mai mult sau mai puţin consacrate. În special bocetul mereu repetat „Un animal sălbatic l-a sfârtecat, o fiară l-a sfâşiat”, suna oarecum a formulare preluată, ceea ce nu îndreptăţeşte pe nimeni să creadă că aceasta îi diminuase, cât de cât, spontaneitatea. Vai, în ciuda tuturor formulărilor preluate, aceasta nu lipsea.

— Mielul şi oaia mamă au fost înjunghiate! îşi continua Iacob, îngânat, bocetul, legănându-şi trupul înainte şi înapoi şi plângând amarnic. Întâi mama, iar apoi şi mielul! Oaia mamă a părăsit mielul, când numai un drum peste câmp ne despărţea de Ian; acum şi mielul s-a rătăcit şi s-a pierdut! Nu, nu, nu, nu! Este prea mult! Prea mult! Vai! Vai! răsună tânguirea pentru fiul iubit. Pentru mlădiţa ce a fost smulsă cu rădăcina, pentru nădejdea mea, ce a fost smulsă ca un răsad – tânguire! Damu al meu, copilul meu! Lumea morţilor a devenit casa lui. Pâine n-oi mai mânca, apă n-oi mai bea. Sfâşiat este Iosif, sfâşiat…

Eliezer, care îi ştergea din când în când faţa cu cârpă muiată în apă, participa la tânguirile lui, în măsura în care ele se menţineau astfel, în cadrul formulărilor clasice sau preluate, ori se apropiau de acestea, ţinând isonul, murmurând sau intonând cu jumătate de glas exclamaţii mereu repetate ca: „Jelesc! Jelesc!” de pildă sau: „Sfâşiat! Sfâşiat!” De altfel, ore întregi bocea

toată curtea, şi ar fi făcut-o chiar şi dacă doliul pentru pieirea drăguţului fiu al casei ar fi fost mai puţin sincer. „*Hoi ahi! Hoi adon!* Vai, ne-a pierit fratele! Vai, ne-a pierit stăpânul!” se auzea răsunând corul bocetelor până dincoace, la Iacob şi Eliezer, şi mai auzeau de acolo, chiar dacă nu trebuia luat ca atare, şi refuzul de a mai primi hrană şi băutură, căci răsadul a fost smuls şi vântul pustiei usucă ce-a fost verde.

Este bun obiceiul, binefăcătoare orânduirea prin prescripţii a bucuriei şi a jalei, ca nu cumva, acestea, degenerând sălbatic, să depăşească limitele, căzând în excese, ci să le fie pregătită o albie bine croită, prin care fluviul sentimentelor să se poată scurge. Şi Iacob resimţea binefacerea şi utilitatea unor datini obligatorii, dar nepotul lui Avraam era un spirit prea spontan, iar sentimentul general era legat în mod prea viu la el cu gândurile personale, ca să poată afla satisfacţie în monotonie. El vorbea şi bocea şi liber, în afara formulărilor tradiţionale, iar Eliezer îi ştergea faţa

şi în timpul acestor jelanii, adăugând câteodată un cuvânt de liniştitoare încuviinţare sau vreo obiecţie, cu rol de avertisment.

— De ce mi-a fost teamă, începu iar Iacob cu vocea lui sleită de suferinţă, pe jumătate sugrumată şi mai ascuţită, m-a lovit, şi ce m-a îngrijorat, s-a întâmplat! Înţelegi asta, Eliezer? O poţi pricepe? Nu, nu, nu, nu, asta nu este de priceput, să se întâmple cu adevărat ceea ce ţi-a fost teamă. Dacă nu mi-ar fi fost grijă şi nenorocirea s-ar fi prăvălit pe neaşteptate, aş crede-o; aş spune către inima mea: Ai fost nechibzuită şi n-ai prevenit nenorocirea, deoarece nu ţi-ai aţintit privirea asupra ei, s-o opreşti. Iată, este de crezut că nu te-ai aşteptat la asta. Dar să vină nenorocirea presimţită şi să nu se sfiască să vină totuşi, asta este o grozăvie în ochii mei şi împotriva învoielii încheiate.

— Nu poate fi vorba de învoială în ce priveşte încercările, răspunse Eliezer.

— Nu, nimic după lege. Dar pentru

sentimentul omului, care-şi are şi el raţiunea şi indignarea sa! Căci pentru ce i-a fost dată acestuia teama şi grija prevenitoare, dacă nu ca să conjure răul şi, însuşindu-şi încă de timpuriu gândurile rele ale destinului, omul să le gândească? Asta supără desigur destinul, dar se şi ruşinează şi spune în sinea lui: „Mai sunt oare astea gândurile mele? Sunt gândurile omului, eu nu le mai vreau!” Dar ce se va face omul, dacă prevederea nu mai valorează nimic şi se teme degeaba, adică pe drept? Ori, cum să mai trăiască un om, dacă nu se mai poate încrede că lucrurile se vor întâmpla altminteri decât şi le închipuie.

— Dumnezeu este liber, spuse Eliezer.

Iacob strânse buzele. Ridică ciobul ce-l lăsase să-i cadă din mână şi-şi răzui iarăşi buboaiele simbolice. În alt fel nu reacţiona, deocamdată, la numele Domnului. Continuă:

— Cum mi-a fost grijă şi cât m-am temut, că un animal sălbatic al tufişurilor ar putea cândva să-l atace pe copil şi să-i facă vreun rău, şi

acceptam să fiu de râsul oamenilor mei în teama mea şi nu mi-a păsat ca ei să spună: „Iaca doica bătrână!” Şi eram ridicol, ca un om care se vaită mereu: „Sunt bolnav, sunt bolnav de moarte!” dar arată bine şi nu moare, şi nimeni nu o ia în serios şi, până la urmă, nici el. Şi iată că îl găsesc mort şi se căiesc de batjocură şi zic: „Uite că n-a fost nebun”. Îl mai poate mulţumi pe om ruşinea lor?

— Nu, căci este mort. Şi mai bine ar fi fost nebun înaintea lor şi a sa însuşi, decât să fie justificat într-un mod care să nu-i mai fie nicicum de folos. Iată că şed aici în gunoi, faţa mi-e aprinsă şi umflată de plâns şi peste ea lacrimile curg, amestecate cu cenuşă. Mă pot bucura de ele, pentru că s-a împlinit ce m-am temut? Nu, căci s-a împlinit. Sunt mort, căci Iosif este mort, sfâşiat, sfâşiat…

Uite, Eliezere, ia şi priveşte: astea sunt zdrenţele din vălul cu chipuri! Pe acesta l-am ridicat de pe cea mai iubită, cea adevărată, în iatacul nunţii şi i-am dăruit floarea sufletului meu.

Dar, prin viclenia lui Laban, fusese cea neadevărată şi sufletul meu a fost batjocorit şi am suferit multă vreme – până ce cea adevărată mi-a dăruit, în dureri cumplite, băiatul, pe Dumuzi, care era totul pentru mine – acum şi acesta mi-a fost sfâşiat şi a fost ucisă bucuria ochilor mei. Este de închipuit aşa ceva? Pot primi ima ca asta? Nu, nu, nu, nu, pretind să nu mai trăiesc. Doresc să-mi fie sufletul spânzurat şi date morţii aceste mădulare!

— Nu păcătui, Israele!

— Vai, Eliezere, învaţă-mă tu frica de Dumnezeu şi să mă închin nemărginitei sale puteri! El cere plata pentru nume şi Binecuvântare şi plânsul amarnic al lui Esau, o plată grea! El hotărăşte preţul, după bunul său plac şi-l sporeşte fără milă. Nu s-a tocmit cu mine şi nu m-a lăsat să rup din preţ, dacă era prea mult pentru mine. El ia ce pot plăti după părerea sa, şi vrea să ştie, mai bine decât mine, ce-mi poate sufletul. Pot oare să mă judec cu el, de la egal la

egal? Eu şed în cenuşă şi mă răzuiesc – ce vrea mai mult? Buzele mele spun: „Ce face Domnul este bine făcut”. Să se mulţumească cu ce spun buzele! Ce gândesc în inima mea mă priveşte.

— Dar el citeşte şi în inimă.

— Asta nu-i vina mea. El a făcut-o aşa, încât, vede şi inima, nu eu. Era mai bine să lase omului un refugiu în faţa atotputerniciei, ca să poată murmura împotriva a ceea ce nu poate fi primit şi să-şi poată face gândurile lui despre dreptate. Inima aceasta a fost locul lui de refugiu şi cortul lui de plăceri. Dacă venea în ospeţie, îl găsea frumos împodobit şi măturat curat, şi-i era pregătit locul de cinste. Acum în inima aceasta, nu mai e decât cenuşă amestecată cu lacrimi şi cu gunoiul mizeriei. Să-mi ocolească inima, ca să nu se murdărească, şi să se mulţumească cu ce spun buzele mele.

— Dacă ai vrea să nu păcătuieşti, Iacob ben Isaac!

— Nu treiera vorbe, argat bătrân, că nu sunt

decât paie goale. De mine ai grijă şi nu de Dumnezeu, el este prea mare şi-şi râde de grija ta, eu însă nu sunt decât un morman de jale. Nu-mi da sfaturi din afară, ci vorbeşte-mi ca din sufletul meu, altceva nu rabd. Ştii şi ai înţeles că Iosif s-a prăpădit şi că nu se va mai întoarce la mine, niciodată, niciodată? Numai gândindu-te la asta, îmi poţi vorbi ca din sufletul meu şi nu vei treiera paie. Cu gura mea i-am poruncit să plece la drum şi i-am spus: Te du la Sihem şi te închină fraţilor tăi, ca să se întoarcă acasă şi Israel să nu rămână ca un copac fără crengi. Asta i-am impus lui şi mi-am impus mie, şi am fost aspru cu noi, zicând să călătorească singur, fără argaţi; căci am recunoscut prostia lui drept prostia mea şi nu mi-am ascuns ce ştia Dumnezeu. Dumnezeu însă mi-a ascuns ce ştia el, căci el mi-a insuflat să-i poruncesc copilului: Te du! şi mi-a tăinuit ce ştia şi sălbaticele lui intenţii. Iată fidelitatea atotputernicului Dumnezeu, aşa resplăteşte sinceritatea cu sinceritate!

— Păzeşte-ţi cel puţin buzele, fiu al celei adevărate!

— Buzele mele îmi sunt croite să scuip ce nu pot înghiţi. Nu vorbi din afară, Eliezere, ci dinăuntru! Ce-şi închipuie Dumnezeu, dacă mă împovărează de îmi dau ochii peste cap şi-mi pierd minţile, pentru că e prea mult pentru mine? Am eu puterea pietrelor, este carnea mea de bronz? Dacă măcar m-ar fi făcut din bronz, în înţelepciunea sa, aşa însă încercarea asta nu-i de mine… Copilul meu, Damu al meu! Domnul l-a dat, tot Domnul l-a luat – măcar de nu l-ar fi dat dintâi sau să nu mă fi lăsat pe mine să ies din burta mamii şi să nu fi fost chiar nimic! Ce trebuie gândit, Eliezere, cui trebuie să te rogi, cum să te zvârcoleşti în mizeria ta? Dacă n-aş exista, n-aş şti nimic şi n-ar fi nimic. Deoarece însă exist, tot este mai bine că Iosif s-a prăpădit, decât să nu fi existat nicicând, căci aşa tot îmi rămâne ceva, jalea mea pentru el. Vai! Dumnezeu a avut grijă să nu poţi fi împotriva lui şi spunând nu, să spui da. Da, El l-a dat bătrâneţii

mele, numele lui fie lăudat din inimă pentru asta! El l-a lucrat cu mâinile sale şi l-a făcut fermecător. L-a muls ca laptele şi i-a clădit bine oasele, l-a îmbrăcat cu carne şi piele, şi a turnat vrajă peste el, aşa încât m-a apucat de loburile urechilor şi a zis: „Tăticule, dă-mi-l!” Şi i l-am dat, că nu eram nici de bronz, nici de piatră. Când l-am chemat pentru călătorie şi i-am spus ce-i cream., a strigat: „Aicea sunt!” şi a lovit pământul cu călcâiele, – când mă gândesc la asta mă podideşte plânsul! Căci tot atât de bine aş fi putut să-l încarc cu lemne pentru jertfa focului şi să-l iau de mână şi să duc eu focul şi cuţitul. Oh! Eliezere, am mărturisit înaintea Domnului şi am recunoscut, umil şi sincer, că eu asta n-aş fi putut. Îţi închipui că el a primit cu bunăvoinţă umilinţa mea şi i-a fost milă de mărturisirea mea? Nu, ci a fornăit furios de ea şi a spus: „Ce nu poţi face tu, să se întâmple, şi chiar de nu poţi să-l dai, îl iau”. Ăsta este Dumnezeu!

Uită-te aici: zdrenţele vălului, scorţoase de

sânge. Este sângele vinelor sale, pe care fiara i le-a sfâşiat odată cu carnea. Oh! grozăvie, grozăvie! Oh, păcatul Domnului! Oh! nelegiuire, sălbatică, oarbă, fără de raţiune!... Prea mult i-am cerut copilului, Eliezere, prea mult! A greşit drumul în câmp şi s-a rătăcit în pustie, – atunci I-a atacat fiara şi l-a doborât să-l mănânce, fără să-i pese de groaza lui. Poate că a strigat după mine, poate după mama lui, care a murit, când el mai era mic. Nu l-a auzit nimeni, a avut Dumnezeu grijă. Crezi, oare, că a fost un leu care l-a doborât sau un porc mistreţ, care să-l fi atacat, cu perii zburliţi şi să-l fi sfâşiat cu colţii...

Se înfioră, amuţi şi căzu pe gânduri. Vrând-nevrând, „porc mistreţ" provoca asociaţii de idei care ridicau tragedia unică, ce-i sfâşiase inima, într-o lume superioară, străveche şi exemplară, ciclică şi veşnică, transpunând-o oarecum printre stele. Vierul, masculul furios, era Set, ucigaşul zeului, era Roşul, era Esau, pe care, el Iacob, ştiuse, în chip nemaipomenit, să-l înduplece, când

plânsese la picioarele lui Elifaz, care însă, supunându-se străvechilor tipare, pe drept îşi sfârteca fratele, şi chiar acesta s-ar putea să se ivească aici, pe ipământ, sfârtecat şi împărţit în zece. În acea clipă, o presimţire vagă, un fel de bănuială sugerată de tradiţie, vru să se ridice în conştiinţa lui Iacob, din adâncul unde zăcuse încă de la primirea sângeroaselor rămăşiţe: întunecata presupunere cine ar fi putut fi blestematul vier ce l-a sfâșiat pe Iosif. El o lăsă însă să recadă iarăşi în întuneric, înainte să fi ajuns la suprafaţă, ba chiar mai ajută şi el, să fie înăbuşită. Apare destul de ciudat că n-a vrut să ştie şi s-a apărat de această ipoteză, care ar fi fost o recunoaştere a celor cereşti în cele pământeşti; pentru că bănuiala în privinţa vinii, dacă ar fi acceptat-o, s-ar fi întors împotriva sa însuşi. Curajul lui, dragostea sa de adevăr ajunseseră să se recunoască solidar responsabile cu Iosif şi de aceea îşi asumase trimiterea lui în călătorie. Dar să recunoască partea sa de vină în pieirea

copilului, care ar fi rezultat neapărat dintr-o bănuială ce cădea asupra fratelui, a fraţilor, până acolo nu mai ajungeau, de iertat slăbiciune, curajul lui, dragostea sa de adevăr. Să recunoască precum că el fusese marele vier, care-l ucisese pe Iosif cu dragostea sa nebună, beată de vanitatea sentimentului, asta, socotea în sinea sa, ar fi să i se ceară prea mult şi nu vru să ştie de această vină, în amara lui durere. Şi totuşi insuportabila amărăciune a durerii provenea tocmai din această bănuială neacceptată şi împinsă în întuneric, după cum şi pornirea spre manifestări stridente ale mizeriei sale înaintea Domnului erau de atribuit îndeosebi acestei bănuieli.

Dumnezeu, însă, îl preocupa pe Iacob, El era cauza tuturor celor ce se întâmplau, spre El se aţinteau ochii lui meditativi, plânşi, disperaţi. Leu sau porc mistreţ – o voise, o permisese, cu un cuvânt, Dumnezeu *făcuse* grozăvia, şi Iacob încerca o anumită satisfacţie, cunoscută omului, că disperarea îi îngăduia să se înfrunte cu Domnul

– de fapt, o poziţie mai ridicată, ce se afla într-o contradicţie ciudată cu extrema umilire în goliciune şi cenuşă. Însă această umilire era oricum necesară. Iacob îşi răzuia mizeria – în schimb spunea ce-i venea la gură şi nu-şi ferea buzele.

— Ăsta este Dumnezeu! repetă el, subliniindu-şi înfiorarea. Domnul nu m-a întrebat, Eliezere, şi nu mi-a poruncit, ca să mă încerce: „Adu-mi în jertfă fiul pe care îl iubeşti!” Poate că aş fi fost mai tare decât crezusem în umila mea aşteptare şi aş fi dus copilul la muntele Moria, cu toate întrebările lui, anume, unde este oaia de jertfă; poate aş fi putut auzi cerinţa Domnului fără să cad leşinat şi aş fi putut ridica asupra lui Isaac cuţitul, având încredere că va apărea berbecul – doar încercarea ar fi fost esenţialul! Dar n-a fost aşa, Eliezere, nu aşa! Nici nu m-a socotit măcar demn să mă pună la încercare. Ci, în temeiul recunoaşterii mele cinstite, că nu sunt fără de vină în cearta dintre fraţi, îmi momeşte fiul de lângă

inima mea şi mi-l rătăceşte, să-l poată ataca leul şi un mistreţ să-şi înfigă colţii în carnea lui şi să-i râme maţele cu râtul. Fiara asta înfulecă orice, trebuie să ştii. Şi pe el l-a mâncat. Le-a mai dus bucăţi şi puilor lui în vizuină, godacilor de misterţ. Se poate oare închipui şi înghiţi aşa ceva? Nu, aşa ceva nu se poate înghiţi! Eu scuip asta, o borăsc. Uite aici e. N-are decât Dumnezeu să facă ce vrea cu ea, nu-i pentru mine.

— Vino-ţi în minţi, Israele!

— Nu, mi-am pierdut minţile, vătaf al meu. Dumnezeu mi le-a luat, ascultă acum cuvintele mele. El este creatorul meu, o ştiu. El m-a muls ca laptele şi m-a pus să mă prind, ca brânza, o recunosc. Dar ce-i cu El, şi cum ar rămâne El fără noi, străbunii mei şi cu mine? îi e scurtă memoria? A uitat el chinul şi truda omului de dragul lui, şi cum Avram l-a descoperit şi l-a scornit cu gândul, astfel că a putut să-şi sărute degetele şi să strige: „În sfârşit, sunt numit Domnul şi Preaînaltul!” întreb: A uitat oare de Alianţă, că mă striveşte

între măsele şi se poartă de parcă i-aş fi duşman? Care este nelegiuirea şi încălcarea mea? Să mi-o arate! Am jertfit eu oare Baalilor de prin partea locului ori am aruncat sărutări stelelor? N-a fost nicio fărădelege în mine şi rugăciunea mea a fost curată. De ce sunt supus silniciei, în loc de dreptate? Dacă e pe aşa, să mă zdrobească pe loc cu bunul său plac şi să mă zvârle în groapă, căci îi este uşor s-o facă şi fără dreptate, şi eu nu mai vreau să trăiesc, dacă silnicia hotărăşte. Îşi bate oare joc de spiritul uman, că-i ucide, din trufie, pe cei cuvioşi împreună cu cei răi? Dar unde ar fi, iarăşi, fără spiritul uman? Eliezere, Alianţa este ruptă! Nu mă întreba de ce, că ar trebui să-ţi dau un răspuns trist. *Dumnezeu n-a ţinut pasul* – oare mă înţelegi? Dumnezeu şi omul s-au ales unul pe altul şi au încheiat Alianţa, ca să se împlinească unul într-altul, drept ceea ce sunt şi să se sfinţească unul în altul. Dacă omul însă a devenit gingaş şi frumos întru Domnul, cu un suflet plin de cuviinţă, iar Dumnezeu îi pretinde o grozăvie a

pustiei, pe care n-o poate primi, ci trebuie să o scuipe afară şi să spună: „Asta nu-i de mine” – atunci se dovedeşte, Eliezere, că Dumnezeu n-a ţinut pasul în procesul de sfinţire, ci a rămas în urmă şi mai e un demon.

Eliezer era, bineînţeles înspăimântat de asemenea cuvinte, se ruga către cer să afle îndurare pentru stăpânul său, cu totul ieşit din fire, şi-l mustră straşnic.

— Vorbeşti anapoda lucruri de nerostit spuse el, că nu poţi sta să le asculţi, şi te înfrunţi cu Domnul împotriva oricărei cuviinţe. Asta îţi spun ţie eu, care, datorită ajutorului lui Dumnezeu, i-am înfrânt, cu Avram, pe regii răsăritului, şi căruia, când am fost în peţit, pământul i-a sărit în întâmpinare. Căci tu îl faci pe Dumnezeu un demon sălbatic şi te socoţi frumos şi gingaş faţă de el, dar din cuvintele tale urcă sălbăticia pustiei şi tu pierzi mila ce o trezeşte marea ta durere, abuzând de ea şi permiţându-ţi, în temeiul ei, libertăţi înfricoşătoare. Vrei să hotăreşti tu ce este

drept şi nedrept şi să judeci pe Cel care nu l-a creat numai pe Behemot, a cărui coadă se ridică de parcă ar fi un cedru, şi pe Leviatan, cel cu dinţi cumpliţi jur împrejur şi solzi ca scuturile de bronz, ci l-a creat şi pe Orion, constelaţia cu şapte stele, şi zorile, şi viespile, şi şerpii şi furtuna de nisip – Abubu? Nu ţi-a dat El ţie Binecuvântarea lui Isaac înaintea lui Esau, cel cu puţin mai în vârstă, şi ţi-a adeverit în chip strălucit făgăduiala sa la Bet-el, în visul cu scara? Asta ai acceptat şi n-ai găsit nimic de obiectat acestui procedeu, din punctul de vedere al spiritului uman frumos şi gingaş, căci era pe placul tău. Nu te-a făcut, oare, gras şi bogat în casa lui Laban şi nu ţi-a deschis prăfuitele zăvoare, de ai putut pleca cu tot ce era al tău, iar Laban a fost ca un miel înaintea ta pe muntele Galaad? Acum, însă, că ţi s-a întâmplat o nenorocire, una din cele mai grele, asta n-o neagă nimeni, te împotriveşti, stăpâne, şi zvârli ca un măgar încăpăţânat, le răstorni pe toate în chip dezmăţat şi spui: „Dumnezeu a rămas în urmă în

ce priveşte cuviinţa”. Oare eşti fără păcat, tu ce eşti din carne, şi este chiar atât de sigur că te-ai purtat cu dreptate toată viaţa ta? Vrei să înţelegi ce este prea înalt pentru tine şi să pătrunzi viaţa cu tainele ei, că treci peste toate cu cuvântul tău de om şi spui: „Asta nu-i de mine şi eu sunt mai sfânt de cât Dumnezeu?” Într-adevăr, astea n-ar fi trebuit să mi le audă urechile, oh! fiu al celei adevărate!

— Da, tu, Eliezere! îi răspunse Iacob batjocoritor. Tu eşti cel sincer şi poţi să rămâi aşa! Tu ai înfulecat înţelepciunea cu linguroiul şi-ţi iese prin piele, ca sudoarea, prin toţi porii. Este într-adevăr convingător cum mă certi şi cum dar a înţelege că tu i-ai fi alungat pe regi, împreună cu Avram, ceea ce este de-a dreptul cu neputinţă; căci stând şi judecând drept, eşti fratele meu după tată, făcut cu o slujnică, născut la Dimaşchi şi l-ai văzut pe Avraam cu ochii la fel de puţin ca mine. Iaca ce fac, în mizeria mea, cu încurajarea ta! Am fost curat, dar Dumnezeu m-a tras prin scârnă,

mânjindu-mă tot, şi cei ce au păţit aşa ceva ţin cu raţiunea, căci n-au ce face cu înfrumuseţări cuvioase, ci lasă adevărul să umble gol. Şi faptul că pământul ţi-ar fi sărit în întâmpinare îl pun, aşa-zicând, la îndoială. Totul s-a sfârşit.

— Iacobe, Iacobe, ce faci! Nimiceşti lumea în îngâmfarea amărăciunii tale, o farămi în bucăţi şi le arunci în capul celui ce te mustră. Căci nu vreau să spun, chiar anume, cui le arunci în cap. Oare eşti tu primul pe care-l loveşte nenorocirea, şi nu e cu niciun chip îngăduit să te lovească pe tine, că îţi umfli burta eu huliri şi te împotriveşti şi te repezi, cu capul înainte, împotriva lui Dumnezeu? Crezi cumva, că de dragul tău vor fi mutaţi munţii şi apa va curge la deal? Îmi pare că vrei să plesneşti aici, pe loc, de răutate, tu care spui că Dumnezeu este necredincios şi-l faci nedrept pe Preaînaltul!

— Taci, Eliezere, te rog nu vorbi atât de strâmb înaintea mea, suferinţa m-a făcut simţitor şi nu mai pot răbda! A trebuit oare să dea

Dumnezeu pe propriul său fiu, să ajungă hrană porcilor şi godacilor în culcuşul lor, ori eu? De ce, deci, îl mângâi pe el şi-i ţii partea, în loc să mi-o ţii mie? Măcar pricepi, ce vreau să spun? Nimic nu pricepi şi vrei să-l aperi pe Dumnezeu cu vorba! Ah, tu apărător al lui Dumnezeu, el o să-ţi răsplătească purtarea şi va preţui tare mult că îl aperi şi-i preamăreşti, cu viclenie, faptele, pentru că este Dumnezeu. Ce cred însă cu, este că-ţi va da peste bot. Căci vrei să vorbeşti pe nedrept pentru el şi să-l înşeli, cum înşeli un om, şi udeci părtinitor. Făţarnicule, te va primi prost, dacă îi ţii partea în felul acesta, de dragul lui, şi-ţi împlineşti slugarnic treaba, când ce mi-a făcut el este strigător la cer şi l-a zvârlit pe Iosif porcilor. Ce vorbeşti tu, aş putea vorbi şi eu, şi nu sunt mai prost decât tine, gândeşte-te la asta, înainte să treieri vorbe goale. Dar eu vorbesc altfel – şi îi sunt mai aproape decât tine. Căci Dumnezeu trebuie apărat împotriva apărătorilor lui şi păzit de cei ce îi găsesc îndreptăţiri. Crezi oare cumva

că-i un om, chiar dacă nespus de puternic, şi trebuie, deci, să-i iei lui partea împotriva mea, viermele? Dacă-l numeşti A-tot-mare, spui vorbe goale, dacă nu ştii că Dumnezeu este şi deasupra lui Dumnezeu, veşnic deasupra sa însuşi, şi te va pedepsi de acolo sus, unde El este salvarea şi nădejdea mea, şi unde tu nu eşti, dacă judeci între mine şi El, ţinând seamă doar cine suntem.

— Noi suntem deopotrivă carne proastă şi supuşi păcatului, răspunse Eliezer calm. Fiecare trebuie să ţină cu Dumnezeu, atât cât se pricepe şi până unde ajunge, căci nimeni nu poate să-l atingă. Pesemne că amândoi am vorbit cu păcat. Vino însă acum, dragă stăpâne, şi intră în casa ta, căci e prea destul cu doliul cel mai mare. Faţa îţi e toată umflată de căldura de pe acest sălaş al cioburilor şi eşti prea simţitor şi gingaş pentru asemenea trepte ale jalei.

— De la plâns! spuse Iacob. De la plâns pentru cel iubit îmi este faţa roşie ca focul şi umflată.

Dar tot merse cu Eliezer şi se lăsă dus în cort. Nici pe el nu-l mai frământa gunoiul, goliciunea şi răzuitul, căci ele nu trebuiseră să-i slujească decât ca să se poată înfrunta zdravăn cu Dumnezeu.

Încercările lui Iacob

Măcar se înfăşură într-o pânză de sac, după primele trei zile, şi începu o viaţă ceva mai puţin descumpănită de suferinţă, astfel încât fiii, când se întoarseră, nu-l mai găsiră în starea sa extremă. Ei însă mai întârziau, şi cine purta doliul şi jelea cu el, cine îl sprijinea şi-l mângâia, erau deocamdată femeile lor, în măsura în care locuiau la curte (căci copila lui Şua, nevasta lui Iuda, nu era acolo), precum şi Zilpa şi Bilha şi, de asemenea Beniamin, mititelul, cu care plângea mult, ţinându-l strâns în braţe. Nu-l iubea pe prâslea nici pe departe ca pe Iosif şi niciodată privirea sa nu putuse ascunde o posomorâre, când stăruia

asupra lui, căci din pricina acestuia murise Rahila. Acum, însă, îl strângea cu putere la piept, îi zicea Benoni, de dragul mamei, şi îi jura că nu-l va trimite nicicând în călătorie, nici singur, nici cu însoţitori de pază; totdeauna, cât ar fi de mare, chiar ca bărbat însurat, va trebui să rămână aici, sub ochii tatălui, îngrijit şi păzit, şi să nu se abată nici cu un pas de la drumul cel mai sigur, căci pe lumea asta nu te poţi încrede în nimeni şi nimic.

Beniamin acceptă aceste asigurări, deşi îl cam nelinişteau. Se gândea la plimbările sale cu Iosif în crângul lui Adonai, şi gândul că dragul, frumosul, nu va mai sări niciodată împreună cu el şi nici nu-i va mai zvânta mâna, când asuda, că nu-i va mai povesti niciodată mari visuri cereşti şi nu-l va mai face să fie mândru, el, băieţaşul, de încrederea arătată inteligenţei sale – gândul acesta îi smulgea lacrimi amare. De fapt, însă, nu era în stare să realizeze cu adevărat în mintea sa ceea ce i se explica despre Iosif, că nu s-ar mai întoarce, că n-ar mai fi deloc şi că ar fi mort şi nu

o credea, în ciuda semnului, de a cărui prezenţă cumplită tatăl nu se despărţea niciodată. Neputinţa firească de a crede în moarte este negarea unei negaţii şi merită un semn pozitiv. Ea este credinţă neajutorată, căci orice credinţă este neajutorată şi puternică prin neajutorarea ei. În ce-l privea pe Beniamin, acesta îşi îmbrăca speranţa de neînfrânt în ideea vreunei răpiri. „Se va întoarce”, zicea el, mângâindu-l pe bătrân, „sau va trimite după noi, să-l urmăm”. Iacob, însă, nu era un copil, ci încărcat cu istoriile vieţii, şi fusese prea amarnic încercat de nemiloasa realitate a morţii, ca să mai poată avea pentru consolările lui Benoni altceva decât un zâmbet melancolic. În adâncul lui, însă, şi el era cu totul neînstare să aprobe negaţia, iar încercările sale de a o respinge şi de a evita nevoia de împăcare şi cu una şi cu alta, cu realitatea şi cu imposibilitatea ei, cu această contradicţie inumană, erau atât de excesive, încât în vremea noastră ar fi trebuit să se vorbească de tulburare mintală. La el acasă,

bineînţeles, că asta se numea a merge prea departe; Eliezer însă avea multe necazuri cu planurile şi speculaţiile disperate scornite de Iacob.

Tradiţia a păstrat ştirea că la toate vorbele bune ce îi erau adresate, Iacob avea un singur răspuns: „Voi pogorî cu jale în groapă după fiul meu”. Atunci, şi mai târziu, acestea au fost înţelese în sensul că n-ar mai dori să trăiască, ci ar vrea şi el să moară şi să se reunească cu fiul în moarte – ţinând seamă şi de tânguirea repetată că prea ar fi trist şi crud ca un om cărunt să trebuiască să-şi culce capul pentru moarte pe asemenea suferinţă, în orice caz, cuvintele erau aşa potrivite, să fie astfel înţelese. Eliezer însă le auzea altfel şi mai amănunţit. Oricât de absurd ar suna: Iacob era muncit de gândul de a coborî în groapă, adică la cel mort, şi de a-l readuce pe Iosif.

Ideea fusese cu atât mai absurdă, cu cât doar mamasoţie fusese cea care se pornise cândva să-l

libereze pe adevăratul fiu din închisoarea celuilalt tărâm şi să-l redea pământului părăsit – şi nu tatăl. Dar în bietul cap al lui Iacob se făceau cele mai îndrăzneţe echivalări, iar tendinţa sa de a nu da prea mare importanţă sexului, de a-l trata în gândurile lui cu libertate, nu era nouă. Între ochii lui Iosif şi ai Rahilei nu ştiuse niciodată să facă o deosebire netă. Erau doar într-adevăr chiar aceeaşi ochi şi pe vremuri buzele lui sorbiseră de sub ei lacrimile nerăbdării. În moarte i se contopiră cu totul într-o singură pereche de ochi – chipurile dragi înseşi se contopiră într-o imagine bisexuală a dorului, iar acesta fu astfel bărbătesc-femeiesc-suprasexual, ca tot ce era mai înalt, ca Dumnezeu însuşi. Deoarece însă era dorul lui Iacob, şi el era al dorului, şi Iacob deci era de această natură – concluzie cu care simţirea sa concorda de mult. De la plecarea Rahilei dintre cei vii, el îi fusese lui Iosif şi mamă şi tată; el preluase faţă de fiu şi rolul ei, ba chiar acesta precumpănea în felul lui de a-l iubi, şi asimilarea lui Iosif cu

Rahila îşi află completarea în asimilarea lui cu cea dispărută. Dubiul nu poate fi iubit deplin decât cu o dublă iubire; face apel la elementul bărbătesc, în măsura în care este feminin, la cel feminin, în măsura în care este bărbătesc. Un sentiment patern care vede totodată în obiectul său fiul şi iubita, în care se amestecă o tandreţe ce aparţine mai curând dragostei materne pentru fiu, este într-adevăr bărbătesc, în măsura în care se adresează iubitei în fiu, dar femeiesc, în măsura în care fiul este obiectul ei. Această stare de suspensie îi uşura lui Iacob cele mai nebune planuri, cu care îi împuia capul lui Eliezer, privind readucerea lui Iosif între cei vii, după exemplul mitic.

— Voi coborî în adâncuri, îl asigură el, la fiul meu. Priveşte-mă, Eliezere – nu începe de pe acum pieptul meu să ia forme feminine? La anii mei desigur că natura se egalizează. Femeilor le creşte barba şi bărbaţilor sânii. Voi găsi calea spre ţara fără întoarcere, mâine mă pornesc. De ce priveşti

nemulţumit? Oare să nu se poată? Trebuie doar mers mereu spre apus şi trecut fluviul Hubur, atunci ajungi la cele şapte porţi. Te rog, numai, nu te îndoi! Nimeni nu l-a iubit mai mult decât mine. Eu vreau să fiu mama. Vreau să-l găsesc şi să cobor cu el afund de tot, până unde ţâşneşte apa vieţii. Vreau să-l stropesc cu ea şi să-i trag prăfuitele zăvoare, să se poată întoarce. N-am mai făcut-o odată? Nu mă pricep eu la păcălire şi la fugă? Mă voi descurca eu cu stăpâna celuilalt tărâm, cum m-am descurcat cu Laban, şi ea are să-mi mai spună şi vorbe frumoase! De ce trebuie să te văd cum clatini din cap?

— Vai, dragă stăpâne, eu îţi încuviinţez cât pot dorinţele şi socot că la început totul va merge după gândurile tale. Dar cel puţin la poarta şaptea va trebui neapărat să se vădească, date fiind obiceiurile, că tu nu eşti mama…

— Desigur, răspunse Iacob, şi cu toată jalea nu se putu sustrage cu totul unui zâmbet de satisfacţie. Asta nu poate fi ocolit. Se va vădi că nu

l-am hrănit, ci l-am zămislit… Eliezere, spuse el, pornit pe alte gânduri care, abătute de la aspectul matern-feminin, luau o întorsătură spre falie – Eliezere, vreau să-l zămislesc din nou! Oare să nu fie posibil, să-l mai zămislesc o dată, întocmai cum a fost, chiar pe acelaşi Iosif şi să-l readuc astfel de pe tărâmul morţilor? Doar eu, din care se trage el, mai exist, se poate el să fie pierdut? Câtă vreme exist eu, nu-l pot da pierdut! Vreau să-l trezesc din nou şi, zămislindu-l, să redau pământului chipul său!

— Dar Rahila nu mai este, cu care ai făcut lucrarea şi părţile voastre au trebuit să se unească, ca să se nască băiatul. Şi chiar dacă ea ar trăi iarăşi şi aţi zămisli din nou, n-ar mai fi ora, nici poziţia stelelor care l-au trezit la viaţă pe Iosif. Nu pe el l-aţi chema, nici pe un Beniamin, ci pe un al treilea, pe care încă nu l-a văzut niciun ochi. Căci nimic nu este de două ori, iar în lumea asta toate sunt egale în veci numai cu ele însele.

— Dacă-i aşa, nu este îngăduit să moară şi să

se piardă, Eliezere! Asta nu-i cu putinţă! Ceea ce este unic şi nu are seamăn nici lângă, nici după el, şi niciun mare crug nu-l poate readuce, nu poate fi nimicit şi dat la porci, nu îngădui asta. Este adevărat ce spui, că a fost nevoie de Rahila pentru zămislirea lui Iosif, şi de ora aceea mai era nevoie. O ştiam; în mod conştient am provocat răspunsul tău. Căci zămislitorul este doar instrumentul creaţiei, orb, şi nu ştie ce face. Când l-am zămislit pe Iosif, cea adevărată şi cu mine, nu l-am zămislit pe el, ci oareceva, şi că, devenit Iosif asta a făcut-o Dumnezeu. Zămislirea nu este creaţie, ci doar se scufundă viaţa în viaţă, în oarbă voluptate. El, însă, creează. O, de s-ar putea scufunda viaţa mea în moarte şi s-o cunoască, să zămislesc în ea şi să-l trezesc pe Iosif din ea, cum a fost! Asta mă preocupă şi la asta mă gândesc când spun: vreau să cobor în adâncuri! O de-aş putea zămisli înapoi, în trecut, şi în ora ce a fost ora lui! Ce datini dezaprobator din cap? Că n-o pot, ştiu eu şi singur; că mi-o doresc, însă, pentru asta să nu

datini din cap, căci Dumnezeu le-a potrivit aşa, că eu exist şi Iosif nu, ceea ce este o contradicţie strigătoare şi care îţi sfâşie inima. Ştii tu ce este asta, o inimă sfâşiată? Nu, ci baţi doar din buze când vorbeşti de asta şi poate gândeşti: „Foarte trist”. Mie însă cu adevărat mi-a fost sfâşiată inima, încât sunt silit să gândesc împotriva raţiunii şi să reflectez la ceea ce nu-i cu putinţă.

— Clatin din cap, stăpâne, de milă, căci înfrunţi ceea ce numeşti o contradicţie: anume că tu exişti şi că fiul tău nu mai este. Astea două împreună îţi alcătuiesc doliul, pe care l-ai arătat în cel mai înalt grad şi l-ai vădit trei zile pe grămada de cioburi. După asta, însă, ar fi mai bine să începi treptat să te resemnezi cu hotărârea Domnului, adică să-ţi aduni inima şi să nu mai vorbeşti lucruri fără rost, de felul: „Eu vreau să-l zămislesc din nou pe Iosif”. Când l-ai zămislit, nu l-ai cunoscut. Căci omul zămisleşte doar ce nu cunoaşte. Dacă ar vrea să zămislească însă ştiind şi cunoscând, asta ar fi creaţie şi omul ar cuteza

să vrea să fie Dumnezeu.

— Ei, Eliezere, şi ce-i dacă? Nu trebuie oare omul să cuteze astfel, şi ar mai fi el om, dacă n-ar râvni mereu să fie ca Dumnezeu? Tu uiţi, spuse Iacob cu glas scăzut, apropiindu-se de urechea lui Eliezer, că eu mă pricep în taină la zămislirea vieţii mai bine decât mulţi bărbaţi, şi că mai ştiu şi căi şi mijloace să şterg deosebirea dintre zămislire şi creaţie, dacă este nevoie, şi să las să răzbată niscaiva creaţie în zămislire, cum a aflat Laban, când am făcut oile şi berbecii albi să zămislească peste beţele cojite şi au fătat miei tărcaţi, spre folosul meu. Caută-mi o femeie, Eliezere, care să semene cu Rahila la ochi şi mădulare, trebuie să existe asemenea femei. Vreau să zămislesc cu ea, cu ochii minţii aţintiţi, nestrămutat şi conştient, asupra chipului lui Iosif. Aşa ea mi-l va naşte din nou din morţi!

— Ce spui, răspunse Eliezer la fel de încet, îmi face silă şi mă înfioară, şi vreau să nici n-o fi auzit. Căci îmi pare că nu vine numai din

adâncurile jalei tale, ci din străfunduri şi mai mari. Peste toate mai eşti şi foarte bătrân şi în chip demn nici n-ai mai trebui să te gândeşti la zămislire, cu atât mai puţin la una care să fie creaţie, doar asta-i necuviincios în toate privinţele.

— Nu te înşela cu privire la mine, Eliezere! Eu sunt un moşneag viu şi nu-s încă defel ca îngerii, defel, asta ştiu eu mai bine. Chiar aş vrea să zămislesc.

— Adevărat este, adăugă el mâhnit, după o scurtă tăcere, că acum, din jale pentru Iosif, puterea mea de viaţă e vlăguită încât poate că din pricina aceasta n-aş putea zămisli, când tocmai din pricina jalei tare aş vrea. Iaca vezi ce nepotriviri pune la cale Dumnezeu, care mă sfâşie.

— Văd că jalea ta îţi este pusă paznic să te ferească de mari nelegiuiri.

Iacob sta cufundat în gânduri.

— În acest caz, spuse el tot la urechea argatului, trebuie înşelat paznicul şi să-i jucăm o festă, ceea ce s-ar putea face uşor, căci el este

totodată şi piedica şi voinţa. Căci trebuie să se poată, Eliezere, să faci un om fără să-l zămisleşti, dacă eşti împiedicat de la asta de jale şi suferinţă. Oare Dumnezeu l-a zămislit pe om în pântec de femeie? Nu, căci încă nu exista niciuna şi este o ruşine să gândeşti măcar aşa ceva. Ci l-a făcut cum a vrut, cu mâinile lui, din lut, şi i-a insuflat pe nas răsuflarea vie, ca să umble. Eliezere, ascultă-mă, lasă-te înduplecat! Dacă am face un chip de lut, o momâie din pământ, ca o păpuşă, lungă de trei coţi şi cu toate mădularele cum le-a închipuit şi le-a văzut Dumnezeu, când l-a conceput pe om în spirit şi l-a făcut după chipul său. Dumnezeu l-a văzut şi l-a făcut pe om, pe Adam, căci el este creatorul. Eu însă îl văd pe Iosif, unicul, aşa cum îl cunosc, şi vreau să-l trezesc la viaţă cu un dor mult mai puternic decât atunci când l-am zămislit şi nu l-am cunoscut. Şi-ar sta culcată înaintea noastră păpuşa şi s-ar întinde, momâia, cât e omul de lung, pe spate, cu faţa în sus, spre cer; noi, însă, am sta la picioarele sale şi am privi la chipu-i

de lut. Ah! bătrâne, inima îmi bate mai puternic şi mai repede, căci ce-ar fi s-o facem?

— Dacă am face ce, stăpâne? Ce mai scorneşte mâhnirea ta, lucru nou şi neobişnuit?

— Parcă ştiu eu, vătaful meu, şi parcă o pot spune? Lasă-te numai înduplecat şi ajută-mă să facem ce nu ştiu încă nici eu! Dacă însă am da ocol chipului, o dată şi de şapte ori, eu, împrejur pe dreapta, şi tu, împrejur pe stânga, şi i-am pune o foiţă în gura lui moartă, o foiţă cu numele lui Dumnezeu… Eu însă aş îngenunchea şi aş strânge lutul în braţe şi l-aş săruta cât aş putea de tare, din adâncul inimii… Iată! strigă el deodată. Eliezere, priveşte! Trupul se colorează în roşu, ca focul de roşu, este încins, mă arde, eu însă nu-l dau din braţe, îl ţin strâns şi-l sărut mereu. Şi deodată se stinge şi apa năvăleşte în trupul de lut, acesta se umflă şi se moaie de apă, şi iată, îi răsare păr în cap şi unghii îi cresc la mâini şi la picioare. Atunci îl sărut pentru a treia oară şi-i insuflu suflarea mea, care este a lui Dumnezeu, şi

focul, apa şi adierea aerului, acestea trei, fac ca cel de-al patrulea, pământul, să se trezească la viaţă şi deschide cu mirare ochii la mine, care l-am trezit, şi vorbeşte: „Abba! Tată dragă…”

— Toate astea mă neliniştesc foarte tare, spuse Eliezer, cu un uşor tremur în glas, căci mă simt de parcă m-ai fi şi câştigat cu adevărat pentru lucruri atât de noi şi de îndoielnice, de parcă golemul ar fi prins viaţă sub ochii mei. Îmi faci într-adevăr traiul amar şi ţi-arăţi într-un fel ciudat recunoştinţa, că rămân până la urmă lângă jalea ta şi-ţi sprijin cu credinţă capul, acum că ai ajuns să-ţi faci şi chipuri şi să umbli cu farmece, şi mă sileşti să iau parte la astea, dacă vreau ori nu, încât le văd aievea!

Obișnuirea

Veniră a şaptea zi după ce Iacob primise semnul, şi ei încinşi cu sac în jurul şalelor şi cu părul acoperit cu cenuşă. Se simţeau stingheri şi

niciunul dintre ei nu pricepu, cum de au putut gândi vreodată şi s-au putut încredinţa, că o să le fie bine şi că inima tatălui va fi a lor, numai să nu mai existe răsfăţilă. Această închipuire îi părăsise de mult, înainte încă de a se fi întors, iar ei se mirau că putuse să-i încerce vreodată. Încă pe drum, în taină, fiecare pentru sine, precum şi cu jumătăţile de cuvinte pe care le schimbară, îşi mărturisiseră că, în ce privea dragostea lui Iacob pentru ei, înlăturarea lui Iosif nu fusese de niciun folos.

Ştiau destul amănunţit şi îşi şi puteau închipui, ce se petrecea în sufletul lui Iacob în privinţa lo; le era limpede că viaţa nu le va fi, de aci înainte, decât încurcături şi neplăceri. Într-un fel oarecare, în adâncul inimii sale, şi poate fără să se fi hotărât limpede, Iacob îi socotea de bună seamă ucigaşi ai băiatului, chiar dacă nu credea că ei îl uciseseră cu mâinile lor, ci că ar fi folosit în acest scop fiara, care i-ar fi scutit de fapta sângeroasă şi le-ar fi făcut voia, astfel încât în

ochii lui erau ucigaşi fără vină, n-avea cum să-i atace, şi cu atât mai urâţi. În fapt, după cum o ştiau, lucrurile stăteau tocmai pe dos: erau vinovaţi, fireşte, dar nu erau ucigaşi. Dar asta n-o puteau spune tatălui; căci, pentru a lepăda întunecata bănuială de omor, ar fi trebuit să-şi recunoască vina, şi unei asemenea recunoaşteri i se împotrivea şi jurământul ce-i lega, pe care fireşte că, în unele clipe, erau gata să-l socotească la fel de prostesc ca toate celelalte isprăvi.

Pe scurt, nu vor avea zile bune, pesemne niciuna măcar, vedeau limpede asta. Un cuget, împovărat este un lucru rău, dar un cuget împovărat şi jignit este aproape şi mai rău, căci dă loc la o încâlceală morocănoasă a sufletului, prostească şi chinuitoare totodată, precum şi la mutre posomorâte. Vor sta deci toată viaţa aşa dinaintea lui Iacob, toţi zece, şi nu vor afla linişte. Căci îi bănuia şi ei aflaseră ce înseamnă asta: o bănuială şi o neîncredere, şi că astfel omul se bănuie pe sine în celălalt şi pe celălalt în sine, aşa

încât liniştea pe care n-o află, nici celuilalt nu i-o poate lăsa, ci trebuie să sâcâie şi să pândească, să înţepe, să scurme şi să sfredelească fără încetare şi să se chinuie pe sine, părând că-l chinuie pe celălalt – asta este bănuiala, asta nenorocita neîncredere.

Că aşa stăteau lucrurile şi că aşa vor sta de acum încolo, văzură din prima ochire, chiar din clipa în care i se înfăţişară lui Iacob – o înţeleseră după privirea ce le-o aruncă pentru a-i vedea, când se ridică puţin de pe braţul pe care zăcuse culcat – această privire cu ochi înroşiţi de plâns, totodată pătrunzătoare şi tulbure, temătoare şi plină de ură, care voia să-i sfredelească, ştiind că nu putea, şi care ţinu mult, până i se alătură cuvântul ce i se potrivea, o întrebare căreia nu i se putea răspunde şi, din păcate, i se răspunsese prea mult, o întrebare goală şi patetică, jalnică şi fără noimă, menită să chinuiască zadarnic:

— Unde este Iosif?

Stăteau dinaintea lui şi lăsară în jos capetele

în faţa imposibilei întrebări, păcătoşi jigniţi, oameni amărâţi. Văzură că era dornic să le facă clipa cât putea de grea, că nu voia să-i scutească de nimic. Cum fusese vestit de sosirea lor, s-ar fi putut desigur pregăti să-i primească în picioare; el însă tot mai zăcea întins în faţa lor, o săptămână după ce primise semnul – zăcea întins, cu faţa pe braţ şi nu o ridică decât după un timp, pentru acea privire şi acea întrebare a cărei lipsă de noimă era îngăduită în jalea sa. Îşi folosea jalea, asta o vedeau. Zăcea aşa înaintea lor, pentru a putea să întrebe astfel, pentru ca întrebarea bănuielii să poată trece oricum şi ca o întrebare a jalei – pricepeau asta foarte bine. Dintotdeauna oamenii s-au cercetat cu asprime şi, suferind, şi-au ghicit gândurile, în acele vremi nu mai puţin decât azi.

Răspunseră cu gurile strâmbe (Iuda răspundea în numele lor):

— Ştim, iubite stăpâne, ce jale şi mâhnire te-a lovit.

— Pe mine? întrebă el. Pe voi nu?

Bine întrebat. Întrebare vicleană şi chinuitoare. Fireşte că şi pe ei!

— De bună seamă şi pe noi, răspunseră fiii. Doar că despre noi nu vrem să vorbim.

— De ce nu?

— Din pricina veneraţiei.

Scârbavnică discuţie. Când se gândeau că s-ar fi putut să fie veşnic aşa, se înfiorau.

— Iosif nu mai este, zise Iacob.

— Din păcate, răspunseră ei.

— Eu i-am poruncit să pornească la drum, iar el a chiuit de bucurie. I-am spus să meargă până la Sihem, să se închine înaintea voastră şi să hotărască inimile voastre să vă întoarceţi acasă. A făcut asta?

— Din păcate, şi cu părere de rău, n-a apucat, l-a ucis fiara. Căci noi nu mai păşunam în valea Sihem, ci în valea Dotan. Acolo s-a rătăcit băiatul şi a fost ucis. Nu l-am mai văzut din ziua când ne-a povestit, ţie şi nouă, pe câmp, ce visase.

— Visele pe care le-a visat v-au supărat, o

supărare grea şi mare, încât aţi fost atât necăjiţi pe el în inimile voastre?

— Cam necăjiţi, răspunseră fiii. Necăjiţi oricum, dar cu măsură. Am văzut că visele lui ţi-au pricinuit supărare, căci l-ai certat şi l-ai amenințat, chiar, că o să-l ciufuleşti. De aceea eram şi noi necăjiţi pe el, într-o anumită măsură. Acum, din păcate, fiara l-a ciufulit mult peste amenințarea ta.

— L-a sfâşiat, zise Iacob şi plânse. Cum puteţi voi spune „ciufulit”, când l-a sfâşiat şi l-a mâncat? Dacă unul spune „ciufulit” în loc de „sfâşiat”, asta-i o zeflemea şi o batjocură şi sună ca şi cum ar încuviința totul.

— Şi din jale amară, răspunseră ei, se poate întâmpla, ca unul să spună „ciufulit” în loc de „sfâşiat”, ca şi din gingaşă cruţare.

— Asta-i adevărat, răspunse Iacob. Aveţi dreptate şi trebuie să tac. Dar, de vreme ce Iosif n-a putut să vă hotărască inimile, de ce aţi venit?

— Ca să bocim cu tine.

— Să bocim aşadar, răspunse Iacob.

Şi se aşezară lângă el, să psalmodieze bocetul: „De când zaci aici iar în vremea asta Iuda sprijinea capul tatălui pe genunchii săi şi-i usca lacrimile. După scurt timp, însă, Iacob întrerupse bocetul şi zise:

— Nu-mi place ca tu să-mi sprijini capul şi să-mi usuci lacrimile. S-o facă gemenii.

Atunci Iuda lasă jignit capul gemenilor, şi ei îl ţinură scurt timp, pe când boceau, până ce Iacob zise:

— Nu ştiu de ce, dar mi-e neplăcut, că Simeon şi Levi îmi sprijină capul. S-o facă Ruben.

Nespus de jigniţi, gemenii îl lăsară pe Ruben în locul lor şi acesta îi purtă de grijă o bucată de timp. Apoi, însă, Iacob zise:

— Nu-mi vine la-ndemână şi nu-mi prieşte că Ruben mă sprijină şi-mi usucă lacrimile. S-o facă Dan.

Nici Dan, însă, nu izbuti mai bine; trebui să-i dea locul lui Neftali, iar acesta, foarte curând, jignit, lui Gad. Urmă apoi Aşer şi Isahar, până la

Zebulon, şi mereu Iacob spunea cam aşa:

— Nu-mi prieşte, nu ştiu de ce, ca unul sau altul să-mi ţină capul; s-o facă altcineva.

Până ce toţi fură jigniţi şi respinşi, şi atunci el spuse:

— Să încetăm bocitul.

După aceea nu mai şezură decât tăcând în jurul lui, cu mutre bosumflate; căci înţeleseseră că tatăl lor îi socotea pe jumătate ucigaşii lui Iosif, ceea ce ei şi erau pe jumătate, şi numai întâmplător nu în întregime. De aceea, îi răni foarte tare, că ei, ucigaşi pe jumătate, erau luaţi drept ucigaşi pe de-a-ntregul, şi se îndărătniciră rău de tot.

Aşa aveau să trăiască de acum înainte mereu, gândeau ei: păcătoşi, greşit înţeleşi, sub o bănuială nelămurită, şi care nu putea fi lămurită, şi asta era ce dobândiseră prin înlăturarea lui Iosif. Ochii lui Iacob, căprui şi strălucitori, ochii înroşiţi ai tatălui, cu gingaşele pungi dedesubt, aceşti ochi osteniţi, altminteri cufundaţi în

cugetări asupra divinităţii, odihneau acum asupra lor, ori de câte ori ei nu-l priveau, o ştiau prea bine, iscodind şi încercând să priceapă, într-o deznădăjduită neîncredere, şi se întorceau clipind, dacă le întâlnea privirea. La prânz, bătrânul începu:

— Dacă însă un bărbat a tocmit un bou sau un măgar, şi se întâmplă o nenorocire, sau un zeu loveşte animalul, încât moare, atunci bărbatul să se jure şi să se cureţe de vină, înainte de a fi scutit de neplăceri.

Mâinile li se făcură ca gheaţa, căci înţeleseră unde bătea.

— Să jure? bombăniră ei, morocănoşi şi copleşiţi. Acela să jure, când nu poate vedea nimeni ce s-a întâmplat cu animalul şi nu se află nici sânge, nici rană, cum o pricinuieşte leul ori vreo altă fiară. Dacă se află însă sânge ori urme de gheare – cine mai poate avea pretenţii la cel ce a tocmit animalul? Paguba îl priveşte pe stăpân.

— Aşa să fie oare?

— Aşa stă scris.

— Dar mai stă scris: Dacă un păstor paşte oile stăpânului şi un leu pătrunde în ţarc şi ucide, păstorul să jure un jurământ, ca să se cruţe de bănuială, şi atunci paguba să fie a stăpânului. Cum e atunci? Nu trebuie oare ca păstorul năimit să jure chiar dacă pare limpede şi neîndoielnic că leul ar fi ucis?

— Da şi ba, răspunseră ei, şi acum le erau reci şi picioarele. Mai mult ba decât da, cu voia ta. Căci dacă este un ţarc în care a năvălit leul şi cară oaia cu el, şi nimeni n-o mai vede, păstorul trebuie să depună jurământ. Dacă păstorul poate însă arăta animalul ucis, şi aduce o bucată sau alta din cel sfâşiat, nu trebuie să fie pus să jure.

— Voi toţi, chiar aţi putea fi judecători, atât de bine cunoaşteţi legea. Dar dacă oaia era a judecătorului şi ţinea la ea, iar păstorul dimpotrivă, nu ţinea la ea – nu este destul că nu fusese a păstorului şi că nu ţinea la ea, ca să fie silit să jure?

— Nicicând încă pe lume asta n-a fost îndestulător pentru a sili pe cineva să jure.

— Dacă însă păstorul a urât oaia? spuse el şi-i privi cu ochi sălbatici şi speriaţi…

Sălbatici, speriaţi şi întunecaţi, întâmpinau privirea lui, şi în acest chin mai era o uşurare, că tatăl îşi putea plimba ochii de la unul la altul, ei însă aveau de îndurat, rând pe rând, privirea bănuielii, dar niciunul mult timp.

— Se poate urî o oaie? întrebară ei şi feţele le erau reci şi îmbrobonate de sudoare. E ceva ce nu se întâmplă pe lume şi rămâne în afara oricărei legi, aşa încât despre asta n-avem ce vorbi. Noi însă nu suntem păstori năimiţi, ci fiii regelui turmelor, şi dacă ni se prăpădeşte o oaie, este necazul nostru ca şi al lui, şi nu poate fi vorba nicăieri de jurământ, în faţa nici unui judecător.

Josnice, zadarnice, ticăloase vorbe! Şi aşa să meargă mereu? Atunci ar fi mai bine ca fraţii să plece iară, la Sihem, Dotan sau în alte părţi, căci se dovedea ca şederea lor aici, fără Iosif, era la fel

de neîngăduit ca împreună cu el.

Dar plecară? Defel, ei rămaseră şi dacă vreodată unul mergea pe drumul lui, apoi se întorcea curând. Cugetul lor încărcat avea nevoie de bănuiala lui Iacob şi aceasta de cei bănuiţi. Erau legaţi unii de alţii întru Dumnezeu şi Iosif, şi dacă la început era, de bună seamă, mare chin să trăiască împreună, Iacob şi fiii săi luau viaţa asta drept ispăşire. Căci aceia ştiau ce făcuseră şi, dacă erau vinovaţi, şi tatăl se ştia vinovat pe sine.

Timpul însă trecu şi crea obişnuinţa. Ea şterse iscodirea bănuielii din ochii lui Iacob şi făcu ca cei zece fraţi să nu mai ştie chiar atât de bine ce făptuiseră; căci cu vremea deosebiră mai puţin bine între făptuit şi întâmplat. Se întâmplase că Iosif dispăruse – întrebarea cum? trecea treptat pe planul al doilea, după faptul cu care se obişnuiseră, ei şi tatăl. Absenţa băiatului era faptul neîndoielnic cu care conştiinţa lor, a tuturor, se resemna, cu care se împăcau. Cei zece ştiau că nu fusese ucis, cum credea Iacob. Dar, în

cele din urmă, deosebirea în privinţa celor cunoscute nu mai avea mare însemnătate, căci şi pentru ei Iosif era o umbră, care se preumbla fără întoarcere, departe, în afara orizontului vieţii lor – în această privinţă tatăl şi fiii erau de acord. Bietul bătrân, căruia Dumnezeu îi luase scumpul său simţământ, încât nu mai exista primăvară frumoasă în inima sa, ci domneau în ea uscăciunea verii şi pustietatea iernii şi, în sinea lui, continua să rămână „ţeapăn”, ca la început, când fusese ca şi paralizat – nu înceta să-şi plângă mielul, şi dacă el plângea, fiii plângeau împreună cu tatăl, căci ura le fusese luată şi, cu timpul, nu-şi mai aminteau decât încâlcit, cât îi necăjise prostănacul. Fraţilor le venea bine să-l plângă, căci îl ştiau la loc sigur, printre umbre, în afara vieţii, ascuns în absenţă – şi Iacob îl plângea, de asemenea.

El renunţase să se pogoare în adâncuri, ca mamă, şi să-l readucă pe Iosif; nu mai înfricoşă pe nimeni cu plănuiri confuze, anume să-l

zămislească din nou ori să-l făurească iarăşi din lut, jucându-se de-a Dumnezeu. Viaţa şi dragostea sunt frumoase, dar şi moartea are părţile ei bune, căci adăposteşte fiinţa iubită în trecut şi o asigură, în lipsă, iar unde fusese pe vremuri teamă şi grijă pentru fericire, acum este liniştirea. Unde era Iosif? În sânul lui Avraam. La Dumnezeu, care „îl luase la el”. Sau ce alte cuvinte mai găseşte omul pentru ultima absenţă – toate căutate pentru a exprima prin ele, blând şi hotărât, adăpostul cel mai din adâncuri, chiar dacă vorbele sună gol şi sunt seci.

După ce a reconstituit chipul mortului, moartea îl conservă. La ce bun se străduise Iacob să-l reconstituie pe Iosif, după ce fusese sfâşiat în bucăţi? Moartea o făcuse curând, în chipul cel mai gingaş. Reîntregise imaginea lui, din paisprezece bucăţi sau chiar mai multe, în zâmbitoarea-i frumuseţe, şi aşa îl păstra moartea – mai bine şi mai plăcut decât fac oamenii din ciudata ţară a Egiptului, cu trupurile învelite în feşi şi umplute

cu droguri – indestructibil, la adăpostul primejdiilor şi schimbărilor, pe dragul, vanitosul, deşteptul, linguşitorul băiat de şaptesprezece ani, ce plecase călare pe Hulda, măgăriţa albă.

La adăpostul primejdiilor şi al schimbărilor, neavând nevoie să fie păzit şi mereu de şaptesprezece ani, oricât treceau anii de când plecase călare şi se înmulţeau anii celor vii: aşa era Iosif pentru Iacob, şi să mai spună atunci cineva că moartea n-ar avea părţile ei bune, chiar de ar fi cam găunoase şi uscate. Iacob se învăţase tare mult cu ele. Îşi amintea cu sfioasă umilinţă de felul zgomotos în care se certase şi se înfruntase cu Domnul în prima înflorire a jalei sale şi nu mai găsea defel că Domnul ar fi rămas în urmă, ci îl socotea într-adevăr foarte blând şi sfânt, că nu-l făcuse dintr-odată bucăţele, ci, dimpotrivă, îi trecuseră cu vederea, în tăcută îngăduinţă, trufia deznădejdii.

Vai, bătrâne credincios! Ai bănuit măcar ce bun plac năucitor se ascunde iarăşi sub tăcerea

Dumnezeului tău măreţ şi ciudat, şi cât de neînţeles, de fericitor va trebui să-ţi fie sfâşiat sufletul, după voia lui! Când mai erai tânăr în carnea ta, o dimineaţă ţi-a dezvăluit că cea mai puternică fericire n-a fost decât înşelare şi amăgire. Va trebui să ajungi foarte bătrân ca să afli că, în schimb, tot înşelare şi amăgire ţi-a fost şi cea mai amară suferinţă.